IOANNIS FRANCISCI RIPAE,
A SANCTO NAZARIO PAPIENSIS,

In Secundum Decretalium Librum Commentaria.

Vnà cum eiusdem vtilissimo Tractatu de Peste.

QVIBVS QVID NVPER ACCESSERIT, QVOD HACTENVS in cæteris prioribus editionibus desiderabatur, facilè studioso Lectori patebit, si maximam diligentiam tum in conferendis his nostris cum vetustissimis codicibus, tum vel maximè in castigandis grauissimis erroribus, quibus singulæ scatebant pagellæ, nunc adhibitam perpendat.

Communes item Doctorum sententiæ ab Authore passim citatæ non inutiliter curauimus, vt sub varia literarum figura cum hac nota ☙ demonstrentur.

VENETIIS, M. D. LXXXVI.

Annotatio Rubricarum. & Capitulorum, quæ in Secundo Libro Decretalium continentur.

De iudiciis extra. *Rubrica.* *fol. 2.*

CAp. De Quouultdeo. 8
Cap. Decernimus. 18

De causa posses. & proprie. extra. *Rubrica.* *fol. 23.*

Cap. Cum Ecclesia Sutrina. 25

De restitutione spoliatorum.

Cap. Sæpe. 31

Annotatio Capitulorum, quæ in Tractatu de Peste continentur.

PRæludia pestis. fol. 39
De priuilegijs contractuum causa pestis. 38
De priuilegijs ultimarum uoluntatum causa pestis. 44
De priuilegijs iudiciorum causa pestis. 45
De remedijs præseruatiuis contra pestem. 48
De remedijs ad conseruandam ubertatem. 53
De remedijs ad curandam pestem. 60

IOANNIS FRANCISCI RIPÆ,

A S. NAZARIO, IVRISCONSVLTI CLARISSIMI,

In secundum Decretalium Librum absolutissima Commentaria,

Nunc recens recognita, ac sedulò repurgata, incipiunt fœliciter.

ET IN PRIMIS SVPER QVOTIDIANO, ET PRACTICABILI TITVLO, extra de Iudicijs, cuius Rubricam legere incœpit cum maximo apparatu Auenione, die 9. Decembris. 1518.

SVMMARIVM.

1 *Libelli oblatio fit ante litem contestatam.*
2 *Libelli oblatio & competentia fori, quæ sequuntur citationem, non sunt præparatoria iudicij.*
Et libelli oblatio, quę fit iudici, præcedit citationem regulariter.
3 *Libelli oblatio & exceptio incompetentiæ sunt partes iudicij, & non præparatoria iudicij.*
4 *Iudicium ordinarium non consistit sine libello.*
5 *Continuatio an semper debeat fieri ad proxima.*
6 *Continuatio quid sit.*
7 *Et quando dicatur fieri ad proxima.*
8 *Continuatio potest fieri ad remota, quando tituli intermedij non sunt impertinentes.*
9 *Actio ad exhibendum est præparatoria rei uendicationis.*
10 *Actio ad exhibendum est præparatoria noxalis actionis, & actionis communi diuidundo.& familiæ erciscundæ quando competunt ad rem singularem mobilem.*
11 *Præparatoria non debent trahere ad se præparata, sed potius econtra.*
12 *Vxor propter adulterium perdit dotem, & bona paraphernalia.*
13 *Vxor an perdat dotē propter osculum luxuriosum, uel tactum mamillarum.*
14 *Adulterij præparatoria sunt uisus, alloquium, tactus, & osculum.*
15 *Extensio in pœnis non est licita.*
16 *Vidua committens stuprum non perdit dotem.*
17 *Vxor tenetur reddere debitum uiro de iure diuino.*
18 *Vxor perdit dotem propter introitum balneorum communium cum uiris.*
19 *Et etiam si ignorante marito accesserit ad conuiuia uirorum, uel ad theatra, & amphyteatra causa spectandi.nu.20.*
21 *Vxor, si interdicta attentauerit, perdit dotem.*
22 *Vidua committens stuprum, minus peccat quàm maritata.*
23 *Maritus si inniteretur uxoris adulterio, & ad illud probandum deduceret osculum uel tactum, an deberet succumbere.*
24 *Consuetudo excusat a pœna temporali, etiam si sit iniqua, secus a pęna ęterna.*
25 *Maritus si ter denunciauerit alicui ne osculetur, uel alloquatur uxorem suā, si postea illum alloquentem inuenerit, impunè poterit interficere.*
26 *Clerici prohibentur intrare commune lauacrum cum mulieribus propter suspitionem.*
27 *Episcopus, qui est iudex causæ præparatoriæ habilitationis, an debeat etiam cognoscere de causa remissionis præparata.*
28 *Minus dignum cum magis digno coniunctum, aliquando ad se trahit magis dignum.*
29 *Habilitatio est duplex.*
30 *Testes dicuntur iudicium instrumenta.*
31 *Testes dicuntur instrumenta partium.*
32 *Iudex iudicare debet secundum leges, & secundum allegata & probata.*
33 *Contractus de iuregentium.*
34 *Iudicia de iure ciuili.*
35 *Nemo experitur sine actione.*
36 *Actio non est sine obligatione.*
37 *Iudicium quid sit, & nu.38.*
39 *Indefinita an & quando æquipolleat uniuersali.*
40 *Diffinitio an sufficiat, quòd concludat a communiter contingentibus.*
41 *Iudicio inquisitionis interuenire debent tres personæ.& nu.42.*
43 *Iudicium & causa quomodo differant.*
44 *Iudicium redditur in inuitum.*
45 *Iudicium propriè non dicitur ante litem contestatam.*
46 *Litis contestatio est caput & lapis angularis iudicij.*
47 *Iudicium ante litem contesta. dicitur inchoatum.*
48 *Actore cōtumace post citationē, pōt reus petere se absolui ab instātia iudicij.*
49 *Negari non debet quod est minus, cui quod plus est conceditur.*
50 *Iudicium dicitur a iudice.*
51 *Iudicium quotuplex sit.*
Et iudiciorum subdiuisiones, nu.59.87.88.& 89.
52 *Iudicium ordinarium quomodo discernatur ab extraordinario, & nu.53.*
54 *Iudicium inquisitionis an dicatur ordinarium uel extraordinarium.*
55 *In iudicio accusationis, ubi agitur ad pęnam citra relegationem, proceditur lite non contestata.*
56 *Iudicium inquisitionis cessat superueniente accusatore.*
57 *Onera a lege introducta dicuntur ordinaria.*
58 *Euangelica denunciatio est a lege introducta.*
59 *Onera extraordinaria quæ sint.*
60 *Iudicium super iurepatronatus an dicatur mixtum.*
Et quare dicatur mixtum.nu.67.
61 *Iuspatronatus an sit spirituale, uel temporale.*
62 *Iuspatronatus est concessum laicis de gratia.*
63 *Transactio in spiritualibus non est licita.*
64 *Simonia non cadit in temporalibus.*
65 *Simonia cadit super iurepatronatus.*
66 *Simonia cadit in iure sepulchrorum.*
68 *Iudicamus idem de re destinata ad actum, quod de ipso actu.*
69 *Patronus si præsentat secundum, & dicat se omnino recedere a præsentatione primi, non ualet secunda præsentatio.*
70 *Præsentato acquiritur actio ad expellendum intrusum.*
71 *Præsentato, quem episcopus distulit instituere, competit actio contra episcopum ad interesse.*
72 *Præsentatio non tribuit ius respectu tituli, sed ad rem, idest ad petendum se institui, bene acquirit ius.*
73 *Sponsalia per præsentationem contrahuntur de futuro, accedente consensu præsentati.*
74 *Spiritualia non possidentur a laicis, sed detinentur.*
75 *Ius semel effectum laicali, debet perpetuò durare laicali.*
76 *Præsentatio non spectat ad sequestrum detentatorem.*
77 *Ius præsentandi spectat ad possessorem, & quomodo hoc debeat intelligi.*
78 *Incorporalia non possunt possideri.*
79 *Iuspatronatus potest præscribi.*
80 *Iuspatronatus dicitur annexum.*
81 *Compromitti potest in laicum super iure patronatus.*
82 *Imperator potest legitimare naturales ad iuspatronatus.& nu.83.*
84 *Imperator potest legitimare nemine citato.*
Et legitimare non potest ad emphyteusim ecclesiasticam.nu.85.
86 *Successio non datur in spiritualibus.*
89 *Misericordia nunquam habet locum in iudicio conscientiæ.*
Et in eodem iudicio conscientiæ una & eadem persona est iudex, actor, reus, & testis.
90 *Iudicium super possessorio rei spiritualis, an dicatur spirituale.*
91 *Iudicium criminale quomodo discernatur a ciuili.*
92 *Iudicium criminale quod dicatur.*
Et iudicium quod dicatur.
Et iudicium ciuile quod sit.nu.93.& 94.
95 *Bona occisi, cuius necem non uindicauit hæres in termino, applicantur fisco. num.96.& seq.*
97 *Iudicium mixtum quid sit.& nu.100.*
101 *Statuta loquentia de iudicio ciuili uel criminali, an habeant locum in iudicio mixto.*
102 *Pęna pecuniaria a lege propter delictum simpliciter imposita, an debeat applicari fisco, uel parti offensæ.*
103 *Pęna applicatur parti, ubi lex introducit accusationem.*
104 *Pęna applicatur fisco, ubi lex pro delicto imponit pęnam simpliciter, non introducendo actionem.*

De iudiciis. Rubrica.

IN Christi nomine. Circa hanc
solennem Rub. de iud. sequendo vestigia.
Pano. examinabo sex principales quæstio
nes, quibus expeditis remanebunt enu-
cleata omnia dicta scribentium hic. Quæ
ro igitur primò, quomodo continuetur
hæc rubrica. Pano. respondet tribus mo-
dis. Primò sic, s̃. visum est de præparatorijs
iudiciorum, nunc ad ipsa iudicia ueniendum est. Circa istam
continuationem duo sunt discutienda. Primò, utrum sit iuridi
ca. secundò, utrum aliquid possit inferri in practica. ¶ Circa
primum mouentur quatuor difficultates. Prima difficultas.
Libelli oblatio, & competentia fori, dicuntur præparatoria iu-
dicij. probatur, quia omnia quę fiunt ante litem contestatam
dicuntur præparatoria, secundum gl. in §. fi. in Auct. in med. lit.
3 non fi. sac. iuss. † Libelli autem oblatio fit ante litem contestatã
auct. offeratur. C. de lit. contest. similiter competentia fori, cum
sit dilatoria exceptio, discutitur ante lit. contest. c. inter mona-
sterium, j̃. de re iud. l. ita demum, C. de procu. ergo attenta ista
continuatione tituli de libelli obl. & de for. comp. erant præ-
mittendi huic titu. Respondent aliqui, quòd continnatio de-
bet intelligi de pręparatorijs largo modo, ut de procuratoribus
de postulando, de sindicis, & non de pręparatorijs necessarijs: &
stricto modo, ut est libelli oblatio, & fori competentia. Ista solu
tio reprehenditur per Moder. ut hic per eos: mihi etiam non pla
cet, quia præparatoria præmittuntur ad habendam maiorem in
telligentiam eorum, quæ dicturi sumus, l. j. ff. si certum petatur
l. fi. ff. de hær. inst. uerum præparatoria necessaria, & propriè, ma-
gis conferunt ad intelligentiam, ergo a fortiori erant præmit-
2 tenda, & sic solutio arg. non soluit. ¶ Secunda fuit solutio † Dec.
quòd in isto titulo tractetur de iudicijs largè, prout iudicium in
cipit a citatione, §. fi. Insti. de pœna teme. liti. Et hoc modo intel
ligendo, libelli oblatio, & competentia fori, quæ sequuntur ci-
tationem, non poterunt dici præparatoria. ista solu. licèt colora
ta, non placet ex tribus. Primò, quia libelli oblatio, quæ fit iudi-
ci, præcedit citationem regulariter, ut tenet Bar. in rub. C. de in
ius uoc. Et isto respectu solu. non benè adaptatur. Secundò,
quia libelli oblatio potest fieri simul cum citatione etiam ipsi
parti, ut declarat Pano. in cap. j. in 2. colum. infra de libel. obla.
& isto casu falsum est dicere, quòd libelli oblatio sequatur ci-
tationem, ut dicitur in solutione. Tertiò, in isto titu. tractatur
etiam de iud. propriè, ut est tex. in cap. quia V. in cap. exhibita. in
fra eodem, cum sim. ergo eodem modo erant præmittenda præ
paratoria iudicij propriè, sicut præparatoria iudicij largè. Quar
tò nouiter respondeo, negando, quòd libelli obligatio & exce-
ptio incompetentiæ dicantur præparatoria iudicij. falsitas sic
detegitur. Præparatio, & præparata differunt, sicut separata,
3 l. si pecuniam. §. j. ff. de conditio. ob caus. modo sic, † libelli obli
gatio & exceptio incompetentiæ sunt partes iudicij, quod sic
4 probatur. Illud † dicitur esse pars sine quo totum potest consi
stere. l. malum, ff. de uerbo. sign. sine libello autem non consi-
stit iudicium ordinarium, cap. cum dilecti, infra, de emp. & uen.
cap. j. de lib. obl. sine competentia iudicis non potest stare iudi-
cium, toto titu. si a non compet. iud. & cap. at si clerici, infra eo-
dem. ergo oblatio libelli, & exceptio incompetentiæ sunt par-
tes, & non præparatoria iudicij. Ad argum. si dixeris, quòd iudi-
cium incipit a litis contesta. ergo ea, quæ fiunt ante, dicuntur
præparatoria. Respondeo esse aduertendum, quòd aliud est iu
dicium inchoatum, aliud iudicium formatum. a litis contesta.
iudicium incipit habere formam, secundum Bald. in l. 2. §. simi-
liquè modo, C. de Lat. liber. tol. & tunc dicitur formatum: ta-
men antea dicebatur iudicium inchoatum respectu originis &
fundamenti. argu. l. stipulatio, §. opus, ff. de no. oper. nun. Et sic
5 remanet resoluta prima difficultas. ¶ Secunda † difficultas con-
tinuatio debet fieri ad proxima, l. 2. ff. de statu ho. sed ista fit a re
motis, uidelicet ad titulum de procu. & de postu. ergo malè. So
lu. est duplex. Prima, quòd in principijs librorum continuatio
toleratur a remotis, secundùm glo. singu. in rub. ff. de cond. fur.
Istam solutionem damnat Dec. quia licèt in principijs librorũ
non sit necessaria continuatio, tamen si fiat, debet congruo
modo fieri. Tu salua istam continuationem data communi *sen
tentia*, quòd in principijs librorum non sit necessaria continua-
tio, quod ego credo uerum, quando liber continet diuersam,
6 & distinctam materiam ab alio libro, ut in isto libro. Nam † con
tinuatio nihil aliud est, quam actus successiuus ad perfectio-
nem eiusdem materiæ tendens, l. continuus, in princ. ff. de uerb.
obligat. & suadetur ex ui uerbi. unde in ista rubrica tractante
diuersam & distinctam materiam a lib. præceden. non potest
7 fieri continuatio eiusdem materiæ. † Sed benè sub ordinatio
materiæ ad materiam, & libri ad librum, & isto respectu dicitur
ad proxima. Item dato quòd fieret continuatio, ubi non est o-
pus, propter hoc non refert quomodo fiet propter regulam. l. j.
C. de rei uxo. act. & per glo. Inst. de lib. in uer. in transitu, in §. ser
8 ui uerò. ¶ † Secunda fuit solutio, quòd continuatio potest fieri
ad remota, quando tituli intermedij non sunt impertinentes, al
legatur l. j. ff. si tab. test. nul. exta. & Insti. de leg. in princ. quæ iura
non probant, quia loquuntur de subordinatione materiæ ad
materiam, quæ subordinatio bene potest fieri ad remota, l. 2. §.
quartus, C. de ue. iur. enuc. Tu ergo alleg. tex. in l. duos reos, §.
fina. ff. de duo. re. per quem traditur regula, quòd medium non
impertinens non impedit extrema coniũgi. Hanc etiam solutio
nem damnat Dec. quia titu. de in integ. restit. & de arb. conti-
nent materiam penitus alienam a pręparatorijs iudiciorum.
Tu uerò salua, & dicas, quòd tituli supradicti continent mate-
riam præparatoriam includendi, uel excludendi iudicia, ut de
clarat Barto. in rub. C de pact. & d. Anto. de But. hic. & præser-
tim restitutio in integrum principaliter intentata dicitur præ-
paratoria futuri iudicij, secundùm Bart. in l. qui proprio, §. item
9 quæritur, ff. de procu. ¶ Tertia † difficultas mouetur, quia Iuristę
in Digest. & in Cod. postposuerunt titulum ad exhibendum, ti.
de rei uend. & tamen actio ad exhibendum est præparatoria rei
uendi. l. j. ff. ad exhiben. l. ad rem mobilem. ff. de procu. ergo fal-
sum est, quòd præparatoria debeant præmitti. Istam difficulta-
tem mouet Doctor meus Dominus Ias. in rub. C. de edend. & si-
bi ascribit, licèt sit originalis difficultas Dominus Anto. de Ale.
ibi, cuius dicta ut plurimum sibi appropriat Doctor meus.
¶ Circa istam distinct. aduerte ad quatuor. Primò inquantum
Dec. saluat ordinem Digesto. & Cod. ea ratione, quia actio ad
exhiben. non solum datur ex causa rei uendicationis, quo casu
debuisset ista actio ad exhibendum præmitti, sed etiam datur ex
pluribus alijs titulis, quorum respectu fuit postposita. ista solu.
non satisfacit ex duobus. Primò, potentissima causa, & quæ
magis sit in usu, quare fuerit inuenta actio ad exhibendum, est
causa rei uendicationis, l. j. ff. ad exhib. ergo ista causa tanquam
potior debebat præponderare, & operari quòd eius respectu,
potius quàm aliarum causarum, ista actio ad exhibendum de-
10 buerit pręmitti. ¶ † Secundò actio ad exhibendum est etiam
præparatoria noxalis actionis & actionis communi diuidun. &
familiæ erciscun. quando competunt ad rem singularem mobi
lem, l. 3. §. si quis noxali, & §. sciendum, ff. ad exhibend. & tamen
titulus de noxal. communi diuidun. fam. erciscund. anteponi-
tur. siue ergo habeas respectum ad causam rei uend. siue ad plu
res alias, omni respectu actio ad exhibendum tanquàm præpa-
ratoria debet præmitti. ¶ Tertiò aduerte inquantum Deci. se
cundò soluit, quòd licèt iste ordo, quòd præparatoria sint præ-
mittenda, sit probabilis, tamen præposteratio non uitiat. l. præ-
posteri, C. de testam. ista solu. comprobat difficultatem. probo,
ita se habet oppositum in opposito, sicut propositum in propo
sito, c. cognoscentes, s̃. de consti. l. fi. §. si filius, de leg. 3. ergo si or
do est probabilis, non seruare istum ordinem erit improbabile,
& sic ista solutio uult, ꝙ improbè Rub. ad exhiben. fuerit situa-
ta. Quartò & ultimò aduerte, ꝙ noua ratione potest seruari or-
do Digest. & Cod. ut dicamus, quòd Rub. de rei uend. fuerit an-
teposita rub. ad exhiben. quia secundùm ordinem naturæ prius
sunt in esse simplicia, quam mixta. est doct. Pan. in cap. j. in 4. col.
supra de summa Trin. & fide catho. sed rei uend. est actio simpli
citer realis, §. j. Inst. de act. actio uerò ad exhibendum est perso-
nalis in rem scripta. l. 3. §. est autem personalis hæc actio, cum gl.
ff. ad exhiben. Item nunquam competit actio ad exhibendum,
nisi prius competat actio realis, dicta l. 3. §. Pomponius ait, & §.
est autem. meritò rei uend. tanquam simplex, & tanquam præ-
cedens fuit anteposita actioni ad exhibendum mixtæ, siue in
rem scriptæ. Et si subtilis dicas, attenta ista ratione actiones per
sonales simpliciter erant etiam præmittendæ, & tamen contra-
rium seruatur. Respondeo, quòd actio ad exhibendum fuit po-
sita post reales, non etiam post personales, quia realibus tantũ
11 deseruit, d. §. Pomponius ait. ¶ † Quarta difficultas mouetur,
quia præparatoria non debent trahere ad se præparata, sed po-
tius econtra, l. quod per manus, ff. de iure codi. l. prædijs, de leg. 3.
cum si. huic difficultati respondetur, ꝙ non est bona consequẽ-
tia. Visum est de præparatorijs, ergo uidendum est de pręparatis
ergo pręparatoria trahunt pręparata. Do instantiam, siue exem
plum, uisum fuit custodiam Reuer. Do. præcedere, ergo custo-
dia trahit dominum, non tenet consequentia, & ex hoc patet re
solutio argumenti facti per Dec. hic contra istam solutionem.
12 ¶ † Circa secundum, uidelicet circa practicam, ista continuatio
inducitur ad duas quæstiones. primò scitis, ꝙ uxor propter adul
terium perdit dotem, c. plerunque, j̃. de don. inter uir. & uxor.
ubi gl. sing. plus dicit, ꝙ perdit bona paraphernalia, & l. consen
su, C. de repud. patiturque uarias dotalium pęnas, de quibus in
auct. sed hodie, C. de adul. & per Rom. in no. suo 148. post singu.
incip. Nos sumus in materia, nunquid pari modo perdat dotem
13 & incurrat prædictas † pœnas propter osculum luxuriosum, uel
tactum mamillarum. Istam dubitationem mouet Bal. in c. tuę, s̃.
de proc. & determinat ꝙ sic, mouetur per tex. in c. j. §. j. quib. mo,

feu,

feu. amit. in usibus feudo. pro ista decisio. facit præsens continuatio, nam osculum & tactus sunt preparatoria adulterij, iuxta illud,

14 *†Visus, & alloquium, tactus, post oscula factum.*

ita dicit gl. per illum tex. in l. quod ait, in princ. ff. de adult. & est tex. in c. nec aliqua, 27. quæst. j. ubi glo. dicit ex istis præparatorijs præsumi adulterium: contrariam opin. tenet Dec. hic, & Doctor meus in l. 2. in prin. ff. solu. matrim. pro ista parte adducitur pri-

15 mò tale fundamentum. † in pœnis non est licita extensio, regu. odia, de regu. iur. in 6. Secundò nunquam iudex debet imponere pœnam priuationis iuris sui alicui delinquenti, nisi expresso iure caueatur, allega. glos. uulga. in c. fi. infra de iurepa. sed text. est clarus in c. inuentum, 16. q. ult. & in §. optimum, in Auct. de non eligen. secu. nub. sed nullo iure cauetur, quòd uxor propter osculum, uel tactum debeat perdere dotem, ergo &c. Ista sunt scripta Doct. Vltra scribentes pro ista parte adduco in primis decisionem Alexan. in l. sororem, C. de his quibus ut indig. ubi dicit q l. consensu, & cap. plerunque, non habent locum in uidua

16 committente stuprum, † quia in pœnis non fit extensio. cum ergo loquantur illa iura in adulterio uero, non habebunt locum in uxore tantum deosculante, uel patiente tactum. & sic in adulterio præsumpto. Secundò ex probationibus præsumptiuis non debet uxor priuari dote, tex. est in §. si de adulterio, in uerbo, uera esse ostendatur, in Auc. ut lic. ma. & auiæ. per quem tex. ita decidit Bald. consi. 221. incip. Nam quandoque. in 2. parte. & Ancha. consilio 48. incip. Probata tanti uiri sæuitia. ergo leges loquentes in adulterio uero, non habebunt locum in adulterio præsumpto propter osculum, & tactum. Quid tenendum? ego teneo opinio. Bald. pro qua allego in primis auctoritatem Fely. in cap. præterea, colum. fin. infra. de testam. Secundò stringo tex. in d. c. 2. §. j. alleg. per Bald. inducendo a fortiori. uxor est magis astricta seruare honestatem marito, quàm sit uasallus domino.

17 probatur, uxor ad hoc tenetur de iure diuino † secundum glo. in l. 2. §. sed si non propter, ff. si quis cau. & quantum ad hoc uxor dicitur serua mariti, cap. hæc imago, c. manifestum, 33. quæst. 5. Si ergo uasallus minus astrictus propter solum osculum, uel tactum mamillarum dominæ suæ, perdit feudum, cur non idem

18 dicamus in uxore ut perdat dotem? † Tertiò, quòd debeat uxor perdere dotem, adduco tex. in l. fin. C. de repud. ubi propter introitum balneorum communium cum uiris, uxor perdit dotem, ergo pari modo propter tactum, & osculum, quæ sunt ma-

19 gis prop inqua adulterio. ¶ † Quartò induco tex. in d. l. consensu, dupliciter. Primò sic dr, quòd si uxor ignorante, uel inuito marito, accesserit ad conuiuia uirorum, ad theatra, uel amphyteatra spectandi gratia, quòd perdit dotem, ergo arg. a maiorita te rationis, si libidinis causa passa fuerit pertrectationem mamillarum, uel osculum luxuriosum, debet perdere dotem. Confirmo istas inductiones, quia dispositio §. iustas uerò causas, ī Auc.

20 ut cum de appel. cog, recipit extensionem a simili, uel maiori † ratione. Ista est *communis* opin. Alex. & Mod. in auc. non licet, C. de liber. præter. ¶ † Secundò inducitur sic: dicitur ibi, quòd si uxor

21 interdicta attentauerit, perdat dotem: sed osculum & tactus sūt interdicta, ut est tex. in d. l. quod ait, in princip. ff. de adul. & in d. c. nec aliqua, 27. q. j. ego ibi est casus pro ista parte. Non obstāt modo contraria, primò non obstat decisi. Alex. in d. l. sororem, quia eam impugnat Pau. de Cast. ibi, & in l. fideicommissum, C. de fideicom. & in consi. 121. incip. Reuocatur in dubium, secundum antiquam impressionem. & consi. 157. in 2. parte, secun-

22 dum nouam impressionem. ¶ † Secundò, posito quòd esset uera illa decisio Alex. non tamen seruit in proposito, eo quia diuersa est ratio in uidua committente stuprum, a maritata committente adulterium: habet enim maritata unde iuri dicē libidinem satiet, quod non habet uidua, ergo uidua minus peccat, argumen. gloss. in can. finali 14. questio ulti. præterea uidua est, minus astricta uiduali thoro, quia potest illud deserere, secus in maritata, l. j. C. de secundis nuptijs. Non obstat secundò, quòd in pœnis non fiat extensio, quia respondetur primò, quòd ex maioritate rationis secundum magis communem sententiam licita est extensio etiam in pœnalibus, secundum Pan. in c. fin. supra de rescrip. & latè per Fely. in proc. Gregor. in uerbo Gregorius. & per Ias. in l. fin. ff. de in ius uoc. ¶ † Secundò hic non fit extensio, sed est casus expressus in d. l. consensu, ut supra induxi. Ad ultimum, quòd non sit ex præsumpta probatione uxor dote priuanda, respondeo faciendo assumptum, unde dico, quòd

23 si maritus inniteretur adulterio, † & ad illud probandum deduceret osculum, uel tactum, deberet succumbere: sed ego teneo, quòd ex solo osculo, uel tactu priuetur. fit ergo cautus maritus quomodo libellum instituat. Declaro modò, & tempore rigorem huius decisionis, ut procedat quando uxor libidinis causa se patitur osculari, uel tangi, uel maniculari, secus si charitatiuē amicitiæ causa deoscularetur extraneum uirum, l. fin. ibi, libidi-

24 nis causa, C. de repud. ¶ † Secundò declaro, ut non procedat in locis, ubi est contraria consuetudo. Ratio, quia consuetudo excusat a pœna temporali, etiam quòd sit iniqua consuetudo. gl. & ibi Pan. in cap. cum uenerabilis, supra, de consuetu. non tamen excusat à pœna æterna, ut est glo. in c. denique 4. distin. de qua latè scribit Fely. in c. non satis, infra. de simo. & dominus Iason in l. de quibus, colum. 2. ff. de leg. & in l. singularia, columna

25 antepe. & seq. ff. si cer. petatur. ¶ Vnum † tamen notate, quòd si maritus denunciaret trina denunciatione alicui, ne oscularetur, uel alloqueretur uxorem suam, si postea illum alloquentem inueniat cum uxore, poterit impunè interficere. tex. est in

26 auc. si quis ei, & in corpore unde sumitur, C. de adul. ¶ † Tertiò restringe istam decisionem, ut non procedat in clericis. ita uisa est tenere glo. in cap. absit, 11. quæstio. 2. sed credo, quòd istud non sit uerum, per tex. in can. oportet, 81. distinc. ibi, clerici propter suspicionem cur ergo non prohibebuntur tangere mamillas & osculari, & illam gloss. etiam damnat Bald. & ibi Mod. in l. neque natales, C. de probat. & Ang. de Aret. in tract. maleficiorum, in uerbo, che me hai adulterato la mia donna. ¶ Vltimò intellige procedere marito pariter seruante honestatem, secus. si maritus pari modo deoscularetur alienas uxores, tunc mutua delicta pari compensatione tolluntur, tex. est in c. intelleximus, infra de adul. & in l. uiro atque uxore, ff. soluto matrimo. facit l. in arenam, C. de inofficio. test. ubi glo. dicit, nihil dolosus doloso, nihil Catilina Cethego.

27 ¶ † Inducitur ista continuatio ad q. Titius prætendens se læsum ex contracto iurato, petit habilitationem iuramenti ab Episcopo, iuxta tex. in c. primo, & in c. debitores, ī. de iureiu. Modò dubitatur, utrum Episcopus, qui est iudex huius causæ præparatoriæ habilitationis, debeat etiā cognoscere de causa rescissionis præparata. Istam dubitationem mouet Bald. in l. ordinarij, C. de rei uend. & determinat, quòd sic, per illum textum, benè facit pro ista decisione præsens continuatio. idem tenent Mod. in l. quoties, C. de rei uend. idem tenet Alex. in uarijs consilijs adductis per Mod. hic. Adde, quòd idem tenet Felyn. qui plura alia adducit, in c. cum sit generale. in 4. colum. infra de foro cōpeten. & in c. primo, colum. 10. infra de iureiuran. & ista est *communis* opinio secundum eundem Fel. in c. præterea, in 11. colum. infra de spon. Contrariam opin. tenent Pau. de Cast. in d. l. ordinarij, & Dec. hic. pro ista parte contra communem adducitur primò. accessorium tanquam minus dignum non debet trahere ad se principale, ut dixi supra in continuatione: sed causa habilitationis præparatoria est accessoria & minus digna, ergo nō debet trahere causam præparatam magis dignam ad se, sed po-

28 tius dicendum esset contrarium. ¶ † Huic difficultati respondet Dec. quòd aliquando minus dignum coniunctum cum magis digno trahit ad se magis dignum, §. si tamen alienam, Inst. de rerum diui. Ista solutio comprobatur argum. quia tex. in d. §. si tamen alienam, procedit quando magis dignum coniungitur accessoriè, tunc cedit minus digno: ergo in proposito siue dicamus, quòd causa absolutionis a iuramento sit magis digna, siue minus digna, tamen semper erit præparatoria & accessoria, & consequenter debet cedere causæ præparatæ. comprobatur, qa finis tanquam dignior trahit ad se omnia, quæ tendunt ad finem, l. & si non sint, §. perueniamus, ff. de auro & argento legato. ¶ Secundò pro ista parte allegat Dec. tex. in l. prima, C. ad exhiben. Tertiò ego etiam pondero pro ista parte tex. in l. 2. §. sed & si dubitetur, ff. de iud. ubi iudex, qui cognoscit de hoc articulo, an competat ius reuocandi domum, compellet legatum cauere de iudicio sisti coram iudice domicilij, & tamen si causa præparatoria traheret causam præparatam, compelleret legatum cauere de iudicio sisti coram eo. Et tenendo istam partem non obstat l. ordinarij, cum sim. quia in his iuribus iudex causæ preparatoriæ erat etiam competens causæ præparatæ. in casu autem nostro iudex ecclesiasticus inter laicos non est competens in causa præparata, c. cum sit generale, infra. de foro competen. Quid tenendum? ego teneo communem sententiam cum una restrictione. pro cuius ueritate habenda est uidendum an dispositio c. fin. de foro competen. libro 6. quæ uult, quòd iuramentum addat forum foro, procedat etiam si agatur ad rescissionem contractus. Dec. hic tenet, quod non, per text. in l. secunda, & quod ibi no. Bald. C. ubi & apud quos. contrarium credo uerius per tex. in dicto c. fin. in uer. cognitio causæ. ubi dicitur, quòd iuramentum addit forum foro, non ut cognoscatur de iuramento tantum, an sit licitum, uel illicitum, sed etiam, ut cognoscatur de causa, quæ est contractus, super quo fuit iuratum, an sit obseruandus, uel ne. & ita illum textum ponderat Bellamera ibi in 3. quæstione. Et si dixeris concessa habilitatione sublati sunt effectus iuramenti. argum. c. cessante, de appel. Respon

26 deo, quòd † duplex est habilitatio. quædam plenaria, per quam declaratur iuramentum illicitum, & propterea absoluitur iurans. isto casu fateor, quòd non cognoscetur amplius de causa præparata per eundem episcopum, quia functus est officio suo, l. iudex postea quàm, ff. de re iudic. Secunda habilitatio est ad finem agendi, & ista non tollit effectus iuramenti, secundum Panormi. in c. primo, & ibi Felyn. colum. 7. infra de iureiuran. & in istis terminis procedit decisio Bal. & communis ratio. quia cum

ſit epiſcopus competens iudex ratione iuramenti in cauſa tam
præparatoria,quàm præparata, incipiendo cognoſcere de cau
ſa præparatoria præoccupat iuriſdictionem etiam in cauſa præ
parata,c.ex tenore,ſupra de reſcrip.l. ubi cœptum,ff.de iud.non
obſtant contraria. Primò non obſtat argumentum, quod mi-
nus dignum &c. quia in materia præoccupationis non conſi-
deratur iſta dignitas, cum præſupponatur competentia, proba
tur in d.l.ordinarii, ſic inducendo: cauſa petitorij eſt dignior,
quàm ſic cauſa poſſeſſorij,l.prima,& ibi not. C.ſi de mom.poſſ.
fue.app.& tamen iudex,qui incœpit cognoſcere de poſſeſſorio,
præoccupat iuriſdictionem etiam in petitorio,d.l.ordinarij.Ad
l.j.C.ad exhiben.reſpondeo primò, quòd non probat per neceſ
ſe,ex eo,quòd illa uerba, apud iudicem,poſſunt intelligi etiam
de iudice,qui cognouit de exhibitione. Secundò reſpondeo, ꝙ
ibi iudex cauſę præparatoriæ ad exhibendum erat incompetens
in cauſa rei uendicationis præparata, quia ibi agebatur ad rem
mobilem. quo caſu iudex rei exhibitæ non eſt competens, ſed
eſt iudex domicilij, ſecundum glo.in l.fin. C. ubi in rem act. Ad
tex.per me alleg.in dicto §. ſed & ſi dubitetur,reſpondeo, quòd
cauſa præparatoria ibi erat præiudicialis cauſæ præparatæ. Ex
iſtis remanet defenſata communis, quàm puto non procedere
ubi iudex ſecularis ante petitam habilitationem incœpiſſet co
gnoſcere de cauſa præparata. ratio, quia tunc fundamentum
prœoccupationis retorqueretur contra epiſcopum. Et ſic rema
net expedita prima continuatio. ¶ Circa ſecundam continua-
tionem aduerte, quia uidetur defectiua. Nam iſta continuatio
non adaptatur ad tit.de pac. & de tranſ. ideo ſi uis facere perfe-
ctam continuationem ad omnes titulos præcedentes,ſuppleas,
ut hic per Dom.Anto.de But.Item,uiſum eſt de quibuſdam pr̨
ludijs ad iudicia excludenda,¶ Secundò aduerte,quia non uide
tur fieri ad proxima, uidelicet ad titu. de arbi. quia arbitri nul-
lam habent iuriſdictionem,glo.in l. notionem, ff. de uerborum
ſignifi.Solu.illa uerba Pan.& poteſtatem iudicandi,tollunt con
trarium,quia arbitri etiam iudicant,c.a iudicibus,ſecunda,quæ-
30 ſtione ſexta,l.diem proferre,§.ſtari, ff.de arbi. ¶† Tertiò aduer-
te,quia attenta iſta continuatione,etiam titu.de teſti. & de fide
inſtrum.erant præmittendi, quia dicuntur etiam teſtes inſtru-
menta iudiciorum,c.contingit,infra de fide inſtrum.Solu.Pan.
31 loquitur de inſtrumentis iudicum, † ſed teſtes dicuntur inſtru-
menta partium,& ſimiliter aliæ probationes.tex. eſt in l.prima,
C.de eden.Nec obſtat ſi dixeris,probationes fiunt iudici,l. quin
quaginta,ff.de probat. ergo ſunt inſtrumenta iudicum,quia re-
ſpondeo,quòd iſta non eſt bona conſequentia: probatur,libel-
li oblatio fit iudici,ut dixi ſupra,& tamen non ſequitur,quòd li
belli oblatio ſit inſtrumentum iudicis, ſed benè dicitur inſtru-
mentum partis, ſuper quo iudex iudicat mediantibus legibus.
32 ¶† Alio modo ſoluit Baſig. quòd Pan. loquitur de inſtrumen-
tis,quibus iudices iudicant ex neceſſitate,oppoſitio uerò loqui
tur de teſtibus, quibus iudices non tenentur cedere. l. tertia,ff.
de teſtib.iſta reſponſio nihil ualet, quia ſicut iudex tenetur iu-
dicare ſecundum leges, c.cum æterni,de re iudi. libro ſexto,c.j.
ſupra,de conſti.ita tenetur iudicare ſecundum acta & probata,
l.illicitas,§.ueritas,ff.de offi.præſi.Non obſt.l.3.quia uerum eſt,
quòd iudex non tenetur credere teſtibus ſubſiſtente cauſa, ſe-
cundùm Barto.in l.Lucius,ff.de infam. eodem modo non tene
tur ex cauſa ſequi leges,l.ad beſtias,ff.de pœn.& eſt ſingulare di
ctum Inno.in dicto c.primo, & ibi Felyn. latè, ſupra de conſtit.
¶ Tertia fuit continuatio Pan.Supra.uiſum eſt de arbi. &c.Iſtā
cõtinuationem impugnat Barba.hic,quia exemplar debet prę-
cedere exemplatum,l.in teſtamento,ff.de conditio.& demonſt.
Iſtam continuationem nititur ſaluare Dec.ſed nihil eſt.& con-
tra ſtringo nouiter aliud fundamentum. Nam attenta iſta con
tinuatione,quia ſupra tractatur de arb.erat uidendum de iudi-
cibus,& non de iudiciis,& tamen tractatus de iudicibus antepo
nitur. Ego autem nouiter continuo ſic, Viſo de iudicibus tam
ordinarijs,quam legatis,ut in titu.de reſcrip. de elect.de offi. de-
leg.de off.ord.& ſimilibus,fuit conueniens uidere de his,quæ iu
dicibus aſſimilantur. Et ideo poſitus fuit titulus de arbitr. Et ui
ſo plenè tractatu iudicum,& eorum qui iudicibus aſſimilantur
congruum fuit uidere de iudiciis.Vltimò uidetur,quòd iſta rub.
ſit malè ſituata, & quòd tituli tractantes de contractibus, & de
delictis debuerunt anteponi, quia contractus ſunt de iure gen-
tium,l.ex hoc iure,ff.de iuſt.& iur.Iudicia uerò ſunt de iure ciui
33 li,†l.2.§.deinde,ff.de orig.iur.ergo contractus præferendi, §.ſin
34 gulorum,Inſt.de rerum diui.¶ Secundò,quia cauſa debet† præ-
cedere cauſatum,l.3.§.ex pluribus,ff.de acquiren.poſ.Nam cau-
ſa eſt,ad cuius eſſe ſequitur aliud,ſecundùm Bar.in l.ubicunque
colum.2.ff.de interrog.act.tunc ſic ſine actione nemo experitur
35 †l.ſi pupilli,§.uideamus,ff.de nego.geſt. Actio autem non eſt ſi-
36 ne obligatione,† & obligatio,ſine contractu, uel quaſi, delicto,
uel quaſi,Inſti.de obl.quæ ex contra.uel quaſi,&c.Ergo contra-
ctus, & delicta ſunt cauſa iudiciorum, per regulam uulgatam,
quicquid eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati, l.manumiſſiones. ff.
e iuſti.& iu.Cogita, quia conſideratis diuerſis reſpectibus po-

37 terit ſituatio tolerari.¶† Secundò quæro,quid ſit iudicium.Re
ſpõdet Pan.ꝙ poteſt quatuor modis diffiniri, ex cuius dictis col
lige octo concluſiones.Prima concluſio,iudicium eſt nomen ę-
quiuocum,habens plura ſignificata, quæ ſignificata enumerat
Pan.plura alia referunt Moder. Tu adde quatuor. primò adde
gl.ſuper rub.in eod.titu.extrauag.communibus,quæ enumerat
15.ſignificata. Secundò adde ad cõcluſionem alias ſignificatio-
nes.aliquando etiam ponitur pro contractu, l. iuriſgentium,§.
quinimò,& ibi glo.ff.de pact. aliquando pro ipſa litis conteſta-
tione,ſecundum gl.in l.cum fundus,in prin.ff.ſi cer.pet.Aliquā
do ſumitur pro cauſa,ſecũdum Pan.in c.at ſi clerici,in prin.col.
2.J.de iud. ita intelliges text.in c. nulli, 2. q. j. Tertiò inquantum
Mod.dicunt,ꝙ etiam exponitur pro ſententia,adde tex.in l.j. ff.
ſi ex noxa cau.aga. per quem Gemin.in c.pia,§.fi.de excep. lib.6.
decidit,ꝙ procurator conſtitutus ad iudicia, etiam intelligitur
conſtitutus ad ſententiam. Quartò & ultimò adde,quod Pano.
uidetur ſibi contrarius. primò dicit,quòd uult diffinire iudiciū
prout ſumitur pro inſtantia cauſæ diſcutiendæ, & ſic in futurū:
poſtea dicit,quòd iudicium eſt diſcuſſio de præſenti.Dec. hic ni
titur ſaluare Panor. ut hic per eum.tu uerò ſalua aliter,& dicas
quòd illud uerbum,& partibus eius,tollit contrarietatem,iun-
38 cta doctrina Barto.in l.2.ff.de fur.ubi ponit partes iudicij.¶† Se
cunda ſit concluſio, iudicium eſt actus trium perſonarum in iu
dicio contendentium,ſecundum Summiſtas. iſta diffinitio *com-
muniter* approbatur. Ego autem arguo cõtra quodlibet uerbum
ipſius.primò non uidetur uera,dum dicitur ꝙ eſt actus in ſingu
lari, quia unicus actus tantùm non facit iudicium, c.quoniam
contra falſam,J.de prob.Sol.iſtud nomen,actus,ponitur indefi
39 nitè,quæ† indefinita equipollet uniuerſali,c.quia circa,J. de pri
ui.l.ſi pluribus,ff.de leg.2. iſta ſolutio non uidetur uera.quia in
definita æquipollet uniuerſali duobus modis, uel diſtributiuè,
uel collectiuè,ſecundùm Bar.in d.l.ſi pluribus,col.ſi.diſtributi-
uè non hic, quia diſtribuendo actus iudiciales partim reo, par-
tim actori,partim iudici,non erit uerum ꝙ ſit iudicium. collecti
uè non,quia ſequeretur,ꝙ ſi reus eſſet ſemper contumax,quòd
non eſſet iudicium. quia non eſſet tunc connexio actuum triū
perſonarum,cuius contrarium uidetur probari in c.j.J.eo.iun-
cta rub.Sol.dicas,ꝙ ſtat collectiuè.Ad arg.reſpondeo,ꝙ uerum
eſt, quod reo contumace & non comparente, non eſt propriè
iudicium,ita probat tex.in l. properandum.§.j.C.eo. tit.¶ Secũ
dò non uˀ uera dum dr̃, trium perſonarum. Nam in iudicio in-
quiſitionis ſpecialis non interueniunt niſi duæ perſonæ, iudex
& reus.c.qualiter & quando,J. de accu.& tamen eſt iudicium.
Sol.ſecũdùm Pan. hic diffinitur iudicium ſecundum communi
ter accidentia. Nota prouecte,ꝙ ualet diffinitio, quæ conuertiṫ
cum diffinito a communiter contingentibus.iſtud etiā firmant
Imo.& Alex.in rub ff.ſol.mat.idem tenet Card. Ale.in rub.J.de
app.iſta ſolutio non ſatisfacit. primò, quia hodie(ſecundum ꝙ
experientia docet)magis cõiter frequentaṫ iudicium inquiſitio
40 nis,quàm accu ſationis.¶† Item nõ credo uerum,quod ſufficiat
diffinitionem concludere a cõmuniter contingentibus. Et con
trarium tenet d.meus in rub.ſol.mat.motus, quia nulla diffini-
tio eſſet in iure periculoſa,ſi uera eſſet concluſio Abb.contra re
gulam l. omnis diffinitio, ff.de reg.iur. iſtud parum me mouet,
quia diffinitio non dicitur periculoſa reſpectu ſui, ſed reſpectu
eorum,qui pertinaciter adhærent diffinitioni, ſicut Bononien.
carotio.ita dicit glo.in d.l.omnis diffinitio. unde allego in con-
trarium eſſe tex.in d.l.j.in §.dolum, ff.de dol.ſic inducendo:dici
tur ibi,ꝙ diffinitio, quæ poteſt impugnari per obiectionem do-
li boni, non ualet, & tamen a communiter contingentibus do-
41 lus rariſſimè eſt bonus.¶† Secunda fuit ſol.Pano. dicentis,ꝙ in
iudicio inquiſitionis etiam interueniunt tres perſonæ, ſ.iudex,
reus,& fama,quę locum tenent accuſatoris,d.c.qualiter & quā
do.Iſta ſol.etiam non uidetur tuta,quia licèt adſit fama,non tñ
contendit,ut dicitur in diffinitione.non.n.fama ſe inſcribit, nõ
ſui copiam facit,neque citatur. poteris fortè dicere,qđ ficte con
tendit.Item eſt dare iudicium inquiſitionis,ubi fama non inter
uenit loco accuſatoris, ut putà ſi inquiratur ad impediendum,
ne promoueatur priuatus ad prælaturam,prout declarat Pano.
in c.primo,in glo.j.§.de offic. ordinā. ¶ Tertia datur ſolutio per
Barb.hic, quòd iſta diffinitio debet intelligi de iudicio ordina-
rio,ſed inquiſitio eſt iudicium extraordinarium, ut tenet gloſſ.
in c.quoniam contra falſam J.de probatio. Ergo tu adde,quod
iſtam ſolu.etiam ſenſit glo.in c primo, 4.q.4. ueritas huius ſolu
42 tionis pendebat ab his,quæ dicam in ſeq. quæſt.Pan.¶ † Tertiò
non uidetur uera, dum dicitur,trium perſonarum,imò eſt actus
quatuor perſonarum,c.primo, 4.quæſtione 4.ubi dicitur in om
ni iudicio ſemper neceſſe eſt eſſe quatuor perſonas, iudices, ac-
cuſatores, defenſores, & teſtes. huic difficultati dantur plures
ſolutiones. Prima ſolutio datur hic per Dec. poſt Azo. in Sum-
ma, C.eo.quod teſtes non ſunt neceſſarij, nec de ſubſtantia iu-
dicij,ut concludit Barto.in l. prolatam. C.de ſenten.& interlo-
cu.om.iud.& Pano.in c.cum dilectus,col.j.de fide inſtrumen.&
latè Felyn.in c.inter cęteras,col.fina. J.de re iud. Ad tex.in dicto
c.j.

c.j. respondetur, quòd illud uerbum, necesse est, debet exponi,
idest conueniens est,prout exponit glo,in cap.nosce.77. distin.
Ista solutio non placet,per regulam,quæ est, quòd una determi
natio respiciens plura determinabilia. debet æqualiter determi
nare,l.iam hoc iure,ff.de uulga. & pupil.ergo illud uerbum,ne-
cesse est, terminans omnes quatuor personas, debet pari modo
determinare, & sic, quòd testes sint ita necessarij, sicut iudices,
& rei.Secundò modo respondet Basig.hic quòd tex.in c.j.debet
intelligi de iudicio iusto,diffinitio uerò loquitur de iudicio ua-
lido.Ista solutio est euidenter falsa, quia iudicium potest esse iu
stum sine testibus,c.afferre, j̃. de præsump.l.manifestæ,ff.de iu-
reiur.cum sim.Secundò,quia ille tex.dicit in omni iudicio uni-
uersaliter,ergo tam in iudicio iusto,quàm in iusto.Tertiò seque
retur,ꝙ ista diffinitio tātùm diffiniret iudicium iniustum,quod
est temerarium dicere.Tertiò modo respondet idem Basigna.ꝙ
in ista diffinitione dr̃,trium personarum contendentium, non
tamen negatur quin debeant esse testes in iudicio non conten-
dentes.Ista solutio non placet, quia arguit diffinitionem esse de
fectiuam.si enim sunt necessarij testes, ut dr̃ in d. c.j.quare non
fuerunt comprehensi in diffinitione?Quartò respondetDec.ad
aliud propositum, quòd non sequitur,in diffinitione non sunt
omnia necessaria comprehensa,ergo diffinitio mala.patet secū-
dum eum,in iudicio est necessaria litis cont.& tamen in ista dif
finitione non est comprehensa.Et subdit,ꝙ ita no. in l.j.ff. de te
sta.Ista sol.displicet,quia duo falsa continet.est enim falsum pri
mum dictum,dum dicit ꝙ in ista diffinitione non comprehen-
ditur litis cont. quia illud uerbum,actus, indiffinitè prolatus in
diffinitione, omnes actus iudiciales comprehendit. sm falsum
est,dum dicit,ꝙ non est necesse,ꝙ omnia necessaria comprehē-
dantur in diffinitione.falsitas sic ostenditur, diffinitio est demō
stratio quidditatis,& substantiæ rei diffinitæ, sm Pan. in rub. j̃.
de sent.excom. Modò si necessaria omittantur in diffinitione,
est impossibile ꝙ ipsa diffinitio demonstret perfectam substan-
tiam,eo quia omissio eorum, quæ sunt necessaria, uitiat subie-
ctum,§.pretiū,Inst.de ꝯh.emp.& tradit Bar.in l.j.ff.de uen.insp.
Quintò ergo cogita si potest responderi ꝙ diffinitur iudicium
prout in esse deducitur,quæ diffinitio regulariter est melior sm
Bar.in l.j.in 2.col.ff.de acq.pos. Sed iudicium formatum in esse
deducit̃ per litis cont. quo tp̃e nondum testes possunt interue-
nire in iudicio,ut j̃.c.j.& per totum, ut lit. non contest.Ad tex.
in c.j.respondeo,ꝙ loq̃tur de iudicio prout perficitur,non p̃ut
formatur,etiam solutio non ur̃ tuta,quia Pan.dicit uelle diffini
re iudicium prout sumitur pro instantia causæ discutiendæ, &
partibus eius.Sextò cogita si potest dici, ꝙ ista diffinitio intelli-
gitur de personis ueris:tex.uerò in c.j.loquitur ēt de fictis,proba
tio.in omni iudicio saltem debet esse iuris præsumptio loco te-
stium,d.c.afferte mihi gladium, & d.l. manifestè.istæ enim præ-
sumptiones sunt liquidissimæ probōnes, & representant perso
nas testium,sm gl.in l.j.C.de testa.mil.Septimò cogita,si potest
dici,ꝙ depositiones,& productiones testium dicantur acta par-
tium,d.c,qm̃ ꝯ,de prob.l.j.C.de eden. Et ideo fatis includuntur
in diffinitione in illo uerbo,actus.Non ur̃ uera,dum dr̃,triū per
sonarum. finge casum, ꝙ sunt plures litis consortes actores, uel
rei,ut esse pōt,l.j.C.de cōsor.eiusdē lit.no.gl.in c.cum M. Ferra.
de const.Item pone,ꝙ sunt plures iudices delegati in eadem cā,
c.pastoralis,s̃.de res.nonne erunt plusquam quatuor? poterunt
fortè esse uiginti,& tñ erit iudicium.Sol.istud uerbum,trium p-
sonarum, debet intelligi.idest trium generum personarum, uel
trium partium.ita uoluit gl.in l.seruus,C.eo.Quintò ur̃ inepta,
dum dr̃,in iudicio.ur̃.n.ꝙ idem per idem diffiniat.quo nihil ab-
surdius,ut si dicerem, homo est homo. Sol.expone uerbum,in
iudicio,i.loco,ubi ius redditur sm Pan.& Mod Sextò & ult. nō
ur̃ conuerti dum dr̃,contendentium,q̃a pōt lis contestari p cō-
fessionē,per q̃ non contenditur,sm gl.in c.dudum,s̃.de elec.so-
lutio colligitur ex scriptis Pano.in c.j.col.2.j̃.de lit.cont.Tertiò
collige aliam diffinitionē iudicij,sm Zaba. hic.ista diffinitio cōi
ter damnatur,quia conuenit decreto iudicis,qđ non est iudiciū
l.magis puto,§.ut passim, ff.de rebus eo. item quia conuenit cō
pulsioni factæ per iudicem ad ostendendum malefactorem, de
qua per Bar.in l.in ciuile.C.de fur.& in c.is,qui cum fure,eo.tit.
Item conuenit iudicio inquisitionis generalis,qđ non est p̃priè
iudicium,ut s̃.dixi.Itē ob.tex.in d. c.forus, quem Pan. uoluit sic
inducere;iudicium,dic dum discutitur,& sic post litem cont.&
tamen iudex etiam ante lit.conte.agit,ut ueritatem habeat.Sūt
q̃dam,q respondent,ꝙ Zabarella diffinit iudicium largè, prout
incipit a citatione,sed non aduertunt, ꝙ Pan. affirmat diffiniri
iudicium, prout capitur pro instantia causæ, & partibus eius.
43 †Quartò collige aliam diffinitionem,sm Azo. & Card. Contra
istam diffinitionem adducitur etiam tex.in d.c.forus,dum dr̃ ꝙ
causa est dum proponitur, iudicium dum discutitur,ergo malè
dr̃ in diffōne,ꝙ est causa. Sol. uerbum,causa,ponitur in diffini-
tione tanquam genus. Nam cā propriè dr̃ tam ante, q̃ post litē
cont.sm gl.& scriben.in l.cās,C.de transa. Secundò ꝯ istam diffi
nitionem obstat,q̃a non conuertitur cum diffinito.ꝯuenit.n.ar
biter.n.necessariò tenetur ius reddere,l.3.§.j. ff.de arb.Sol. uer-
bum,necessariò,intelligitur respectu partium,non iudicis. Nā
44 iudicium redditur in inuitū,l.inter stipulantē,§.j. ff.de uerb.ob.
Arbitrium uerò uoluntariè subitur,sm Mod.in auct.considera
ꝙ etiam arbitriū reddi ur̃ in inuitum.licèt.n.compromissum sit
uoluntarium in quam personam fiat, tñ ipsum compromittere
causatiuè est necessarium ad effectū effugiendi iudicij, sm Bar.
in rub.C.de pact.& do.Ant.hic.Item laudum arbitri ēt fertur in
inuitum,l.cū antea;C.de arb. Præterea sequeretur, ꝙ si actor &
reus consentirent in iudicem non suum, prout pñt laici libere,
c.significasti,& c.si diligenti, j̃.de foro comp. ꝙ isto casu coram
eo non esset iudicium,quod est manifestè falsissimum,ut dicam
in c.j.j̃.eo.Quintò collige aliam diffinitionem. Ista etiam ur̃ fal
sa,sm Dec.q̃a conuenit decreto,& sic non cōuertitur. Huic dif
ficultati respondet Basig.& sequutus postea fuit Dec. ꝙ diffini-
tio Pan.debet intelligi de iudicio largè,prout conuenit etiā de-
creto,qđ non credo uerum per ea, quę s̃.dixi. Respondeo ergo
aliter,ꝙ illud uerbum,coram iudice,tollit ꝯrium:nam discussio
quæ fit in decreto,fit ab ipso iudice,d.§.ne passim. Discussio ue-
45 rò in iudicio propriè fit coram iudice,ut dicit Abb.†Sextò colli
ge,ꝙ ante litem contest.non dr̃ propriè iudicium.Alleg.Pan.gl.
in l.iudicium soluitur,ff.de iu.& tex.in l.amplius non peti, ff.rē
ratam haberi.Pro ista conclusione Mod.hic adducunt infinita.
Tu adde gl.in l.cum fundus,in prin.& ibi cumulat Alex.ff.si cer
tum pet.& gl.quam ibi no.Abb.ad statutum,in c.super q̃onum
in prin.in uerbo,litis exordium,s̃.de off.deleg. Et ex ista conclu
46 sione oriuntur tres aliæ.Prima, † ꝙ litis contest.est caput,& la-
pis angularis iudicij,sm Pan.post Bal.in c.j. j̃.de lit. conte.& per
d.Ias.in l.naturaliter,§.nihil cōe,col.24.ff.de acq.pos. Secunda,
ꝙ oīa quæ fiunt ante litem contest.dñr præparatoria iudicij, de
cuius ueritate dixi s̃. Tertia,ꝙ ante litem contesta. iudicium dr̃
futurum,de quo per Bar.in l.si post litem,ff.de excep.Contrariā
opi.tenet gl.in rub.C.de in ius uoc.& Ang.in l.j.C.eo.Discutia-
mus fundamenta pro ista parte,contra communem adducitur
primò tex.in §.fi.Inst.de pœ.teme.lit. Huic respondet Dec.ꝙ il-
le tex.facit pro,& non contra,ponderando tex.ibi,& in uersi.in
stituendarum actionum,qđ est futuri temporis.Ista solutio non
placet,q̃a non sequitur.actio nondum est instituta,ergo iudiciū
non est inchoatum. Hęc.n. consequentia confunditur ex illo
tex.dum dicitur principium,quod non potest subsistere, nisi da
to aliquo ente,l.eius qui,ff.si cer.pet.Ego aliter respondeo, ꝙ iu
dicium dr̃ inchoatum ante litem contest. tamen non est p̃priè
iudicium,sicut non tenet consequentia,domus est inchoata,er
go est propriè domus,l.j.§.cępisse,ff.de poll. facit,quia non ua-
let arg.a sm quid ad simpl̃r,quando sm adiacens alterat primū,
l.si homo,mortuus,ff.de uerb.ob. Bar.in l. Lucius,§.quæsitum,
ff.de leg.3.plenè tradunt Senen.in rub.ff.de uulg. & pup.Secun
dò ꝯ communem adijcitur tex.in l.ubi cęptum,ff.de iud. iuncta
l.si q̃s postea,eo.tit.& c.pen.j̃.tit.proximo.Huic respondet Dec.
dupliciter. Primò, q̃òd illa iura loquuntur largè, uel secundò,
quòd loquuntur quantum ad effectum præuentionis. prima so
lutio non est realis,secunda non habet annexam rationem,qua
re magis dicatur iudicium respectu præuentionis, quàm respe-
ctu aliorum casuum.Ego statim aliter respondebo.Tertiò con-
tra communem obstat tex.in l.is,qui se obtulit,ff.de rei uend.&
in l.si is,qui Romæ,ff.de iud.ubi reus litem contestando dicitur
acceptare iudicium,quod certè non posset acceptare si non est,
d.l.eius,qui in prouincia,ff.si certum petatur.Iste tex.ualde strin
git.quid tenendum? ego pro clara resolutione omniū facio tres
47 conclusiones. Prima conclusio, ante litem contestatam iudi-
cium dicitur inchoatum,sed nondum formatum,ut probaui su
pra in prima continuatione, & ita loquitur bonus textus in di-
cto §. finali. Instit. de pœna temere litigantium. ¶ Secunda
conclusio, post citationem ante litem contestatam respectu iu
dicis & actoris,dicitur iudicium,non autem respectu rei.ita pro
cedit textum in dicta l.is,qui se obtulit, & in dicta l.si is, qui Ro-
mæ.Hinc est, quòd respectu actoris & iudicis per solam citatio-
nem inducitur præuentio,dicta l.vbi cœptum.non autem respe
ctu rei,qui aliàs habeat ius declinandi forum, l. non uidetur, ff.
eodem.tradit plenè Fel.in cap.ex tenore,supra de rescr.Hinc est
ꝙ actore contumace post citationem potest reus petere se ab-
48 solui ab instantia iudicij. auct.quod fieri.C.de dilat. † Tertia sit
conclusio,post litem contestatam iudicium dicitur formatum,
tam respectu iudicis,quàm actoris & rei. ita procedat tex.in c.
forus,de uerb.sign.& ita procedat communis opin.Præmissa in
ducuntur ad duas quæstiones, stat statutum in ciuitate, quòd
minor 25.annis,maior tamen 18. habeat legitimam personam
standi in iudicio: quæritur nunquid uirtute præsentis statuti,si
maior 18.fuerit confessus debitum ante litem contesta.an con-
tra eum possit fieri præceptum de soluendo tanq̃ ꝯ confessum
in iudicio iuxta l.si debitum,ff.de iud,ur̃ ꝙ non,quia statuta sūt
propriè intelligenda.cap.in nostra,j̃. de iniur.l.q̃cq̃d astringen
dæ,ff.de uerb.obli.Modò ista confessio,cum sit facta ante litem
contest.non vr̃ facta in iudicio, ergo statutum non habebit lo-

cum in caſu noſtro.& ita decidit D.Sign.de Homo.conſi.163.in
cip.Statuto ciuitatis Mediolani.Iſtam dec.damnat Dec.tali fun
49 damento.cui conceditur,qđ† eſt plus,non dēt negari qđ eſt mi-
nus,l.non debet,ff.de reg.iu.plus aũt eſt eſſe in iudicio proprio,
ſm eum,q̃ in iudicio improprio & extraordinario, arg.gl.in l.j.
C.qui admit.Conſidera,ꝙ ab iſto fundamento faciliter pōt de-
fendi opi.Sign.negando quantum ad terminos qōnis noſtrę mi
norem cōcluſionem,nam ubi non ſeruaт̃ ordo iudicij, ibi fraus
eſt,& non maturitas conſilij,ut ſcribit Hiero.ſuper Hieremiam,
quem refert Fely.in c.eccleſia S.Mariæ, 13.col.de conſt.ergo po
terunt moueri ſtatuentes ad concedendum, ꝙ maior decem &
octo annis poſſit ſtare in iudicio ordinario, qa ibi ceſſant frau-
des,non autem in iudicio extraordinario, in quo facilimē poſ-
ſunt minores decipi.Ex alio tamen poteſt redargui opi.Do.Sig.
qa ſi per ſtatutum conceditur confiteri poſt litem conteſ. & ſic
poſt principium litis, a fortiori debet eſſe licita confeſſio ante li
tem conteſt.& ſic in principio litis,aliàs daretur occaſio calum
nijs & protelationibus litium, contra c.finem litib.ĵ.de dolo &
contu. Secundò infertur ad aliam q. Dicit ſtatutum,ꝙ forenſis
non audiatur, niſi ſatiſdederit ante litem conte. de expenſis re-
ſtituendis in caſu ſuccumbentiæ:forenſis non ſatiſdedit.Dubita
tur,an iudicium ſit nullum?Præmiſſa faciunt,ꝙ non,qa ante li-
tem cont.non eſt iudicium, ergo qđ non eſt,vitiari non pōt,l.ſi
ſub condōne,§.poſt defectum,ff.de iniu.rup.& irri.teſt.Et ita de
terminat Bal.in l.arbitro,ff. qui ſatiſd.cog.& ſequitur Alex.cōſi.
77.col.2.uolu. 2.credo,ꝙ iſta deciſio non ſit uera, poſito,ꝙ reus
oppoſuerit, & petierit ſatiſdationem ſibi præſtari, iuxta doctri-
nam Bar.in l.j.§.ſublata,ff.ad Treb. & Pau.de Caſt. & Mod.in l.
vniuerſa,C. de precibus Impe.offeren.moueor,quia ante litem
cont.eſt iudicium inchoatum.Item ex parte iudicis &actoris dr̃
iudicium, ut ſ.probaui.Ergo ſubeſt aliqđ iudicium, qđ poſſit ui
tiari,ſ.principiũ iudicij: & ideo ſuccedit illud,quæ malo inchoa
ta ſunt principio,uix eſt ut bono peragantur exitu, ut dicit tex.
in §.ſed non aliter, in Auct. ut iud.ſine quoquo ſuffra. ¶ Septi-
mò no.ꝙ confeſſio facta ante litem cont.dr̃ facta in iudicio,l.uo
luit,cum gl.ff.de interrog.act.De hoc remitto me ad ea quæ dicē
tur in c.at ſi clerici in prin.& ibi latè Pan.col.2.& 5.ĵ.eo.¶ Octa
uò & ultimò nota etymologiam iudicij traditam in d. ca.forus,
50 uel aliter,dic† ꝙ iudicium denominatur a iudice tanquam di-
gniori,& potentiori,ſecundùm Bal.hic. Benè facit l.cum quæri
tur,ff.de ſta.hom.& quæ tradit Bar.in rub. ff.ſol.matr. ¶ Tertiò
quæro,quare dictum ſit in rub.de iudicijs,& non de iudicio?re-
ſpondet Pan.quia multiplex eſt iudicium.ſunt q dicunt,ꝙ ſolu-
tio non tenet,quia dr̃ in ff.de noui. oper.nunc.& tamen multi-
plex eſt nunciatio,l.de pupillo,§.meminiſſe.ff.de nou.ope.nũc.
Sed iſtud parum ad propoſitum, potius enim tendit ad arguen
dum authorem Digeſtorum,quàm rationem Pan. & quia uni-
ca tanttum eſt nunciatio,quæ tribus modis practicatur,ut dici-
tur in d.§.meminiſſe.Vel aliter dico,ꝙ habito reſpectu ad ſingu
las ſpecies iudiciorum rectè fuit dictum de iudicijs:habito uerò
reſpectu ad ipſum genus,rectè etiam fuiſſet intitulatum de iudi
51 cio,capiendo iudicium in genere.Nam† poſito genere,poſita ēt
dicitur quęlibet eius ſpecies,l.ſi quid earum,§.interemptum, ff.
de leg.3.¶ Iuxta hoc quæro,quotuplex ſit iudicium.Pan.reſpō-
det triplicem eſſe iudiciorum ſubdiuiſionem.Prima aliud crimi
nale,aliud ciuile.eſſet hic uidendum,quomodo ciuile cognoſca
tur a criminali,ſed quia Abb.ĵ.ordine poſtpoſito examinat,ibi
reſeruo.Secunda ſubdiuiſio,aliud ordinarium, aliud extraordi-
narium.aduerte hic, inquantum Abb.pro extraordinario iudi-
cio alleg.tex.in c.nouit.ĵ.eo. Videtur enim uelle quòd iudiciũ
denunciationis iudicialis,de quo loquitur ille tex.dicatur extra
ordinarium.iſtud uidetur falſum,ſecundùm Do. And.Baſigna.
hic,quia in tali denunciatione proceditur ordinariè ſecundùm
Bar.in extrau.ad reprimendum, in uerbo,de plano. Conſidera,
ꝙ videtur errare.primò in iudicio denunciationis iudicialis pro
ceditur officio iudicis,ut tenent omnes in d.c.nouit,per text.in
l.j.§.quod autem,ff.de off. præfec.urb. ergo contra ordinem iu-
ris,quo cauetur ut nemo agat ſine actione, de quo ſtatim dicā.
Præterea ut fatetur Pan.in d.c.nouit,pen.col.in iudicio denun-
ciationis iudicialis non ſeruatur exactus ordo iudiciorum, er-
52 go &c.¶† Quæro ergo quomodo diſcernatur iudicium ordina
rium ab extraordinario.Reſpondeo dupliciter,ſecundùm Bald.
hic.omne iudicium, in quo proceditur officio iudicis, dicitur
extraordinarium,ſecundùm gl.in l.ſi ſacco,ff.ut in poſſ.leg. in l.
cum filiusfamilias,ff.ſi cer.pet.ubi uideas Alex. quæ ferè omnia
adducunt Mod.Ad idem facit tex,cum glo.in l.ſalarium,ff.man
da.in l.j.§.ex hoc reſcripto,ff.de uentre inſpi.& tex.cum gl.in l.j.
in prin.ff.de admin.tut.Ratio concluſionis eſt, quia regulariter
nemo experitur ſine actione,l.ſi pupilli,§.uideamus,ff.de nego.
geſt.ubi ergo agitur ex officio ſine actione, agitur contra regu-
las iuris, ergo erit iudicium extraordinarium,uel ſecũdùm Bal.
dicitur extraordinarium,quia ubi proceditur officio iudicis,nō
53 attenduntur apices iuris. Secundò † reſpondeo, quòd ubicun-
que proceditur ſeruato iuris ordine, ſiue ſeruatis regulis iuris,
dicitur iudicium ordinarium,ubi uerò econtra proceditur, dici
tur extraordinarium,ſecundùm Moder.hic,per tex.in l.in cau-
ſæ,in prin.ff.de minoribus.Hinc eſt priuilegium,quia eſt priua-
ta lex,c.priuilegia,3.diſtin. dicitur ius extraordinarium, ſecun-
dùm Bal.in l.pecuniam,per illum text.C.de priuil.fiſci.Tu uerò
aduerte,quòd tex.in d.l.in cauſæ,potius probat,quòd illud dica
tur iudicium extraordinarium, quod in ſubſidium iure quo-
dam ſpeciali intentatur,quod uerò communi iure exercetur, il
54 lud dicitur ordinarium. ¶† Quæro iuxta præmiſſa,an iudicium
inquiſitionis dicatur ordinarium,uel extraordinarium. Super
iſto articulo uariæ ſunt Doctorum ſententiæ.Prima fuit opinio
Inno.in c.cum oporteat,ĵ. de accuſatio. quòd ſit iudicium ex-
traordinarium. iſtam ſequuntur Pano.& communiter Cano.
hic,ſequuntur etiam *communiter* Legiſtæ poſt Bar.in l.ſi maritus,
§.ſi autem exiens,ff.de adult.Bald. Ange.Pau. de Caſt.in l.1.C.
de libe.& eorum lib.Bald.in l.1.§.initio,ff.de officio præfec.urb.
& in l.etiam,C.de furt.Ang.in l.ea quidem, C. de accuſ.Et ante
iſtos idem tenet gloſ.in c. quoniam contra falſam.infra de pro-
ba.in cap.multi,2.q.3.in cap.j.4. quæſt.4.in cap. cum ſpeciali, in
uerſic.a iudice,de appel.& in l.qui falſa,uel uaria,ff,de teſtibus.
Et pro iſta parte conſuluerunt Cald.conſi.1.ſub rub. de accu.&
conſi.j.de pœn.Anch.conſi.111.inci. Plura.Fulg.conſi.136. in-
cip.In cauſa.& 107.Viſis.& Cœp.conſi.65.Super articulo. Pro
iſta parte adducitur primò. illud dicitur iudicium extraordina-
rium,quòd contra regulas iuris intentatur.Iudicium inquiſitio
nis formatur contra iuris regulas, ergo erit extraordinarium.
maior propoſitio fuit ſupra probata, minor ſic oſtenditur. Ad
eſſe iudicij requiruntur tres perſonę, ut ſupra probaui, in iudi-
cio inquiſitionis non ſunt niſi duæ. Item in iudicio inquiſitio-
nis proceditur lite non conteſt.d.c.qualiter & quando.ergo cō
tra ius,uidelicet contra titulum ĵ.ut lite non conteſta. & quòd
procedatur contra ordines iuris,firmat Pano.in c. exhibita,ĵ.e.
& in c.cum clamor,ĵ.de teſti. Huic fundamento reſpondet pri-
mo loco Aret.quòd minor iſta propoſitio non eſt uera, quia in
iudicio inquiſitionis adeſt fama loco accuſationis.Secundò,qa
non eſt bona conſequentia, proceditur lite non conteſta. ergo
55 eſt extraordinarium.† Nam in iudicio accuſationis, ubi agitur
ad pœnam citra relegationem, proceditur lite non conteſta.l.
abſentem,ff.de pœn.& l.abſentem,C.de accuſat. & tamen iudi
cium accuſationis eſt ordinarium.tamen Are.non probat iſtud
ultimum, quòd iudicium accuſationis, in quo proceditur lite
non conteſta. dicatur ordinarium. imò ego dicam,quòd eſt ex-
traordinarium,quia contra ordinem iuris. Secundò reſpondet
Dec. quòd licèt in iudicio inquiſitionis non procedatur cum
tanto ordine,ſicut in iudicio accuſationis ordinario,tamen pro
ceditur cum aliquo ordine: ergo debet etiam dici ordinarium,
quia plus & minus non inducunt differentiam ſpecificam,l.fin.
ff.de fund.inſtru.Facit quod dicit Ioan.de Ana.in cap.qualiter
& quando,j.ĵ.de accuſa.col.5.ubi dicit,quòd iudicium inquiſi-
tionis abſolutè eſt ordinarium,ſed comparatiuè ad iudicium in
quiſitionis eſt extraordinarium.Iſta ſolutio Dec. continet falla-
ciam, quia plus & minus in materia tantum non inducunt dif-
ferentiam ſpecificam,ut parua nauis, & magna nauis.Ita loqui-
tur d.l.fin.ſed plus & minus in forma bene faciunt differentiam
in ſpecie,ut nauis & peluis,ſiue conca.Nam forma eſt illa, quæ
dat eſſe rei,l.Iulianus,ff.ſi quis omiſ. cau. teſta. ergo ubi diuerſa
forma,ibi diuerſa eſſentia. in propoſito iudicium ordinarium,
& extraord.differunt in forma,ergo benè plus & minus facient
talia iudicia differre ſpecie. ¶ Secundò, poſito,quòd non diffe-
rant ſpecie, non concludit ſolutio ſua, ergo utrunque ordina-
rium dicitur,quia ſtant iſta ſimul, quòd unum ſit extraordina-
rium,& aliud ordinarium,tamen utrunque iudicium, ſicut ſca-
pha,& nauis,utraque tamen nauis.¶ Secundò principaliter fa-
cit.Iudicium,quod iudicis officio expenditur, dicitur extraordi
narium. Iudicium inquiſitionis expeditur officio iudicis, ergo
extraordinarium, maior fuit ſupra probata:minor eſt uera.d.c.
qualiter & quando,ergo concluſio veriſſima.Huic reſpōdet ſub
tiliter Dec. fallacia eſt in maiori:nam illud, ꝙ dr̃ iudicium eſſe
extraordinarium,quando agit̃ offō iudicis, ꝓcedit qñ agitur ad
utilitatē priuatā,tũc.n.offendit̃ regula l.ſi pupilli. §. uideamus,
ff.de nego.geſt.Sed ubi agit̃ ad utilitatē publicam,ut delicta pu
niantur,dr̃ agi ordinario iure,l.congruit,ff.de offic.præſid.ergo
erit ordinarium.¶ Tu aduerte, quia fallacia eſt in ſua reſponſio
ne,quia non ſequitur, ordinario iure conceſſum eſt delicta pu-
niri, ergo iudicium eſt ordinarium, quia contra regulas iuris ta
le iudicium ad puniendũ delicta conceſſum eſt. & iſtud ĵ. cla-
rius probabo.¶ Tertiò & ultimò pro iſta parte facit.illud dr̃ eſ-
ſe extraordinarium, ius qđ non competit, ubi eſt prouiſum de
56 ordinario,d.l.in cauſæ,ff.de mino.¶† Iudicium inquiſitionis ceſ
ſat,& non competit ſuperueniente accuſatore, ſecundùm Bar.
in d. § ſi autem extraneus, ergo erit extraordinarium. ¶ Huic
fundamento reſpondent Mod.ut hic per eos. Vel aliter ego re-
ſpondeo ꝙ l.in cauſæ,uult illud dici remedium extraordinariũ,
quod a lege inducitur in defectum ordinarij nullo mō compe-
tentis,

rentis,uerũ iudicium inquisitionis pôt intentari,et ꝙ de iure sit possibile reperire accusatorẽ,ut de se patet, ergo non erit extraordinarium . Et ita uides, ꝙ fundamenta cõis sniæ de facili possunt euitari.¶ Secunda principalis opinio fuit eiusdẽ Inno.sibi contrarij in c.dilecto,ꝫ.de sen.excom.ꝙ sit iudicium ordinariũ. & istam tenent Io.Andr.in c.2.de rescript.lib.6. Guil.de Cun.& Alb.in l.ea quidem,C.de accusa. potissimum fundamentum est huiusmodi.Iudicium inquisitionis est a iure introductum,& habet certum & determinatum ordinem procedendi,d.c.qualiter & quando,ergo erit ordinarium.Comprobant Mod.sic:onera a lege introducta,dñr ordinaria,l.j.C.de uac.mune.l.omnes,C.de
57 anno.& trib.l.10. Tu dic clarius,† onera a lege introducta, quæ habent certam,& determinatam præstationem, etiam respectu temporis dicũtur ordinaria,ut declarat Bar.in l.j.col.5. C.de mulier. in quo loco.lib.10.Idem ergo dicendum in iudicio inquisitionis a lege inducto cum certo & determinato procedẽdi ordine.Huic fundamento respondent Barba. & Mod.ꝙ assumptum est falsum,nam restitutio in integ. est inuenta a lege, toto tit.de in integ.resti.ff.& C.& s.eo.tit. & habet certum ordinem proce
58 dendi,l.3.§.si minor,ff.de iureiur.¶Item denunciatio† Euangelica est a lege introducta cum certa forma procedendi, c.nouit. ꝫ.eod.Et tamen ista sunt iudicia extraordinaria. Ego respondeo clarius, ꝙ licet in iudicio inquisitionis seruetur certus ordo,nõ tamen seruatur regularis ordo iudiciorum. & isto respectu dicitur extraordinarium.Non ob.simile de oneribus,quia illa certe
59 forma præstationis a lege inducta,non est contra regulares† præstationes:quinimò si per accidens contingat imponi aliqua onera contra ordinarias præstationes,talia onera dicuntur extraordinaria,ut concludunt Bar.& Ang.in d.l.& Bertach. in tract. de gabel.in j.char.& Gemi.consi.116.col 1.in nouis.¶ Alia & secunda solutio accommodatur per quosdam Mod.dicentes, quòd ipsa inquisitio est remedium ordinarium, quia a lege inuentũ, sed eius iudicium est extraordinarium.Istam solutionem improbat Moder.quia iudicium dicitur ordinarium uel extraordinarium considerato remedio intẽtato,l.cum filiusfamiliàs, ff. si certum peta.Mihi etiam displicet: quia qua ratione isti dicunt inquisitionem esse remedium ordinarium,quia inuentum a iure, pari etiam ratione compelluntur fateri eius iudicium esse ordinarium, quia inuentum a iure. ¶ Tertia fuit quorundam opin.facientium differentiam inter ius ciuile & canonicum, & dicentium ꝙ de iure ciuili procedit communis opi. quia de iure ciuili non est concessa inquisitio indistinctè, sed solum in quibusdam casibus,de quibus in l.2.§.si publico, ff. de adulter. De iure uerò canonico procedit contraria opi.ꝙ sit ordinarium, quia eo iure est concessa indistinctè inquisitio,c.inquisitionis, c.super his, & d.c.qualiter & quando,de accu.Et istam opi. tenet Bal.in c.j.col. 1.s.de off. ord.& in c.super literis,ult.char. s.de rescrip.& in l.ea quidem,col. 10.C.de accus.Et Cardi. Flor.in clem. sæpe,ad fi. de uerb.sign.¶ Istam opi. Bal.impugnant Arct.& Mod. quia etiam de iure canonico non permittitur nisi præcedente fama, & sic non regulariter:sed ex hoc non meruit Bal.reprehendi,quia etsi ad esse formandæ inquisitionis requiratur fama loco accusationis, non tamen sequitur ꝙ inquisitio non sit regulariter permissa,nam accusatio non conceditur sine inscriptione, c.super his, infra de accus.Et tamen omnes concedunt iudicium accusationis esse ordinarium,aliàs sequeretur, ꝙ in mundo nullum esset remedium ordinarium:quia nihil est,quod sine forma concedatur;quæ forma propterea non facit, ꝙ actus non dicatur regulariter permissus,ut probat tex.in l.j.C.de sacrosan.eccl.& in §.disponat,in Auth.de nupt.iuncta l.hac cõsultissima,C.de testa.Ex alio tñ uidetur,ꝙ Bald.potuerit reprehendi, quia non est bona cõsequentia,indistinctè cõceditur inquisitio, ergo est iudiciũ ordinariũ:qa licet cõcedat indistinctè,conceditur ꝯ regularem ordinem iudiciorum.Itẽ non tenet ꝯña, indistinctè nõ cõceditur, ergo est extraordinariũ.patet,accusatio furti indistinctè nõ conceditur,l.nõ debet.ff.de dolo.l.si quid uxori.ff.de fur.probat tit. ff.rer.amot.& tñ nullus dicit,ꝙ accusatio de furto non sit remedium ordinarium.¶ Tenendo cõem,limita dupliciter.Primò,nisi per statutum indistinctè concederetur inquisitio:tũc esset iudicium ordinariũ,fm Bart.& Ang.in l.si maritus.§.si extraneus, ff.de adul. Tunc.n.quia ex statuto oritur conditio ex lege, & regulariter cõceditur,uř ordinariũ.Et sequitur Bal.in d.c.super literis,ut in ult.char.& Arc.hic.Tu uerò aduerte,quia non uř uera per ea,quæ s.dixi . Secundò, qa non uř uerũ,ꝙ oriatur conditio ex statuto,nam per actione non puniuntur delicta publica, Inst.de pub.iud.in prin.Item ubi statutum dirigeret uendere iudici,non oriretur condictio,fm Pan.in c.j. in fi.s.de off.iud.traditur in l.si soror.C.de col.¶ Secundò ultra scribentes limita, quãdo in iudicio inquisitionis assisteret coadiutor, seu promotor,qui seipsum obtulisset liti spontè non coactus, tunc esset seruandus ordo iuris & diceretur iudiciũ ordinarium . istud colligo ex his, quæ dicit Pan.in c.cum clamor,col.pen.ꝫ.de testa.¶ Tertia subdiuisio iudiciorum. Aliud spirituale quando de re spirituali agitur,c.exhibita. ꝫ.eod. Aliud temporale,quando de re temporali disputatur,c.uenerabilis.ꝫ.eo.Aliud mixtum,quando de re temporali annexa spirituali differitur. Sed an istud ultimum sit uerum.s.ꝙ sit dare iudicium mixtum inter temporale & spirituale,dubitat Pau.Et propterea reuoco in dubiũ , utrum iudicium
60 † super iure patronatus dicatur mixtum.pro cuius ueritate habenda necesse est inuestigare, an ipsum iuspatronatus sit spirituale,an uerò tpale,an mixtũ.Super quo puncto duæ sunt principales opi.¶ Prima fuit opi.Goff.in Summa huius tit. & d.Ant. hic,ꝙ iuspatronatus sit sua origine spirituale. Et ista opin. erat cõis tempore Abb. Pro ista opi. adducam octo fundamenta, & totidem pro altera.Pro ista opi.arguitur primò sic, Denominatio potius est facienda ab ordinaria natura, quàm ab accidenti. l.3.ff.de tute.c.requisisti,ꝫ.de testa. ius autem patronatus origi
61 ne est spirituale, † quia non potest uendi. c.quia clerici . c.de iure,ꝫ.de iurepatr.ergo iudicium super iure patronatus erit spirituale atteta originaria natura rei,super qua fit iudicium. ¶ Circa istud fundamentum aduerte . Primò non uidetur probari,ꝙ iuspatronatus sit spirituale ex eo, quia uendi non possit, nam liber homo non potest uendi,toto tit.ff.& C.ad leg.Iul. pec.& tamen liber homo, & iudicium super statu eius,non sunt spiritualia.patet,quia de statu hominis cognoscit laicus,l.quoties,C.de iud.cum sim. ¶ Secundò aduerte,in quantum Pan.reprehendit d.Anto.ea ratione,quia antequam ecclesia dispensaret cum laicis,ut haberent iuspatronatus in ecclesijs, non erat ipsum ius in rerum natura, ergo fuit originatum fm eum cũ qualitate temporalitatis. Ista consideratio fm quosdam non uidetur uera.primò,quia non probabitur lege,nec ratione.ergo erubescimus cũ sine lege loquimur,l.illam,C.de colla.¶ Secundò,quia antequã dispensaretur cum laicis,erat concessum iuspatronatus clericis. Allegant isti tex.pro hoc in c.3.ꝫ.de iurepatr.quia nihil penitus facit.Et ideo proprio ligone isti sunt feriendi,quia ipsi,nec legẽ, nec rationem pariter adducunt. Ego teneo,ꝙ cõsideratio Pan. in hoc sit uera.probo, ab eadem potentia causæ debet par effectus procedere.l.si socer,in fi.ff.sol.mat.per quam ita dicit Bal.in l.conuenticula.C.de epis.& cler. Causa autem productiua iurispatronatus fuit,ut homines allicerentur ad fundandum, dotandum,& construendum,ecclesias,fm gl.in c.cum dilecti,in gl.magna,ꝫ.de iurepat.quæ causa est proportionabilis,& æqualis tam in laicis quam in clericis.Ergo concludẽdum, ꝙ uno & eodem tempore iuspatro.fuit concessum,tam laicis ꝙ̃ clericis.¶ Secun
62 dò, † iuspatronatus est concessum laicis de gratia, c.6.de iurepa. ergo non est temporale:quia si esset tẽporale,fuisset concessum de iure.Sol,tenet ꝯña,est concessum de gratia, ergo non est temporale:sed nõ sequitur,ergo est spirituale . quia si dicamus,ꝙ sit annexum spiritualitati,erit concessum de gratia . sicut enim laici non sunt de iure capaces spiritualium. c.sacrosancta.c.Messana.de elec.ita nec connexorum.c.quanto,ꝫ.eod. ¶ Tertiò,quæ religiosis adhærent, religiosa sunt.l.quæ religiosis.ff.de rei uendica.Comprobatur. qui adhæret Deo , unus spiritus est cum eo.c. damnamus,s.de sum.Trin.& fi.cath.c.debitum,ꝫ.de biga.Ita ergo iuspatronatus adhærens spiritualibus, erit spirituale. Sol. ex mente gl.in d.l.quæ religiosis.adhærentia rei religiosæ, quorum separatione res religiosa deterioratur,uel extinguitur,dicuntur religiosa,tanquam aliquod esse tribuant rei religiosæ.Adhærentia uerò rei religiosæ uel spirituali, quorum separatione res ipsa religiosa melioraretur.non dñr religiosa.ita uult glos.ibi,in proposito,sublato iure patronatus ab una ecclesia,illa reducitur in libertatem,secundum Pan.in c.querelam, s. de elec. ergo iuspa
63 tronatus tanquam adhærens non erit spirituale. ¶ Quartò facit in spiritualibus non est licita transactio.c.super eo, de transa.super iurepatronatus non etiam licèt transigere, c. propterea,eo. tit.ergo iuspatronatus est spirituale. Solutio, falsa est ista consequentia.Nam super adulterio non licet transigere. l.transigere.
64 C.de transac. tamen adulterium non est spirituale . ¶† Quintò facit.in temporalibus non cadit simonia,secundum Pan.in rub.
65 infra de simo.& Barto.in l.1.ff.ad leg.Iulia.de ambi.uerũ † super iurepatronatus cadit simonia,c.ueniens,& ibi no.Pan.infra de test.glo.in summa.1.q.1.ergo est spirituale. ¶ Sextò facit.causa iurispatronatus est summaria , quia adhæret spirituali, cle.di dispendiosam,de iud. ergo uř,ꝙ etiã dicatur spiritualis.¶ Ad ista duo rñdeas, ꝙ si dicamus iuspatronatus esse annexum,sequent suprascripti effectus, quia in annexis spũalib. cadit simonia , & causa erit summaria.d.c.quanto. & ꝙ in annexis spiritualib. ca
66 dat etiam simonia , probatur † in iure sepulchrorũ cadit etiam simonia,fm Rom.consi.369.& tamen ius sepulchrorum dicitur annexum spiritualitati,ut no.gl.in d.c.quanto.¶ Septimò facit, secundum An.Sicu.hic qualitas effectus demõstrat qualitatem causæ producentis,l.quod si nolit.§.qui mancipia.ff.de ædil. edi. Sed sic est,ꝙ iuspatronatus est causa productiua electionis. c. 2. in uerbo,eligunt,& c.a nobis,de iurepat.quæ electio est spiritualis,c.Messana.s.de elec.ergo & ipsum iuspatronatus erit spirituale.Solut.minor est falsa,ut patet ex his quæ scribit Pan. in d.c.2. ¶ Octauò & ultimò ego arguo sic, propter quod unumquodq; tale,& illud magis, auct. multò magis, C.de sac.sanct. Sed sic est quod

quod

quòd medio iurispatronatus causatur institutio,quę est spiritua
lis,c.1.& c.auctoritate.j.de institu. ergo & ipsum iuspatronatus
erit spirituale. Facit simile,medio ignis causat calor, ergo ignis
magis calet,ꝙ autem iuspatronatus causet institutionem, pro-
batur in c.decernimus.16.q.7.vbi dicitur, ꝙ sine præsentatione
patroni institutio non ualet.Solutio.regula authen.multò ma-
gis,procedit qñ aliquid est tale immediatè, & nullo extrinsecus
considerato, pp qd unũquodq; tale, & illud magis. & ita pro-
cedit exemplum de igne.Sed secus est, quando est tale mediatè,
& aliquo extrinsecus cõsiderato,ut est institutio, quæ causatur
immediatè ab episcopo,medio tamen pręsentationis. Tolle etiã
exemplum.tu studes,quia pater te generauit.ergo pater tuus stu
det.non valet consequentia, quia alia extrinsecus requiruntur,
quàm pater.¶Secunda fuit opinio Pan. & sequacium,ꝙ iuspa-
tronatus origine sit temporale annexum spiritualitati, & ꝙ iu-
dicium super iurepatronatus dicatur mixtum. Circa istam opi.
sunt uidenda tria.Primò,quare dicatur annexum.Secundò,qua
re mixtum.Tertiò,vtrum fundamenta huius opi. sint uera.Cir-
ca primũ do.Ant.hic,& in d.c. quanto, rñdet ꝙ dicitur annexũ
propter accidẽs,quia fuit cõicatũ laicis.Ista ratio est falsa,quia se
queretur ꝙ iuspatronatus concessum clericis,non diceret̃ anne
xũ, qd est manifestè falsum, d.c.quãto.Præterea eisdem rõnibus
cõfundit̃ ista ratio,quib. fuit improbata opinio principalis eius-
dem d.Antonij.¶Secũda ratio assignatur per Pan. hic,quia ius-
patronatus parat uiam ad obtinendam institutionem spiritua-
lem.c.quod autem,de iurepatronatus.¶Ista ratio reprehẽditur
per quosdã Mod. hic,quia est ipsa præsentatio, quæ parat uiam.
& aliud est præsentatio,& aliud iuspatronatus, c.consultationi-
bus,de iurepat.Tu defende rationem Pan.& dicas, quòd iuspa-
tronatus producit istum fructum,qui appellatur præsentatio.d.
c.consultationibus. Et sic iuspatronatus medio præsentationis
parat uiam ad institutionem,sicut obligatio medio actionis pa-
rat nobis viam ad consecutionem debiti,Insti.de oblig.in princ.
¶Secundò habes ex ista ratione notare,ꝙ præparatoria & præ-
parata dicuntur connexa. pro quo notabili uideas consilium
67 Alex.63.quod incipit,Circa primum,col.fi.in j.uol. ¶†Circa se-
cundum,quare dicatur mixtum,respondet Pan.quia participat
de spiritualitate & temporalitate,nec magis accedit ad alterum
extremorum. Tu aduerte,quia in iure non reperitur tex. qui di-
cat iuspatronatus esse mixtum,secundũ Card. in rub. j.de iure-
patrona.Secundò aduerte,quia si participaret de spiritualitate,
nõ deberet dici mixtum,quia natura spiritualitatis est,quòd to-
tum ad se trahat:& sic tota in toto, & tota in qualibet parte to-
tius.c.1.de consecr.eccl.vel alta.vnde melius apparet annexum,
quàm mixtum. ¶Circa tertium adducitur primò per Pan. tale
fundamentum, per præsentationem patroni nullum ius acqui-
ritur præsentato.c.cum autem.c.quod autem.c.pastoralis. infra
de iurepatro.ergo non est spirituale. Circa istud fundamentum
aduerte ad quatuor.primò, quia tex. in c.quod autem,non pro-
bat.licèt enim dicat negotium per præsentationẽ inchoari,non
tamen aperit vtrum tale iudicium dicatur spirituale vel tempo
rale:imò uidetur probare,ꝙ sit spirituale, ſm Moder.arg.l.ora-
68 tio.ff.de spons.Tu confirma,quia† idem iudicamus de re destina
ta ad actum.quod de ipso actu.l.4.ff.de fundo dota. & quia si fi-
nis est spiritualis,ergo etiam principium.nec dicamus, ꝙ vnum
totum integrale,qd constat ex principio,medio, & fine, censea-
tur diuerso iure,contra regulam l.eum,qui ædes. ff.de usucap.&
c.maiorib.j.de præben.¶Secũdò aduerte,quia tex. in c.cum au
tem,non uidetur bene induci per Pan.quia uidetur, ꝙ si non li-
cèt uariare,seu melius accumulare, ꝙ cẽseretur ius acquisitum
præsentato.istud est euidenter falsum, nam clericis patronis nõ
licèt uariare.d.c.cum autẽ.Item patrono laico, qui scienter prę-
sentauit indignum,non licèt alium accumulare, secũdum Pan.
in c.cum vos. s.de offic.ordi. Item patrono laico iurãti in prima
prę sentatione de non variando,non licèt accumulare,secũdum
Lapum.allega.78.col.4.& Pau.de Cast.consi.62.incip. Venerabi
lis vir.col.2.& sensit Bar.in sui generalitate, in l. omnes populi,
in 3.q.ver.circa tertium. ff.de iusti.& iu. licèt Alex.consi.16.in-
cip.Põderatis,vol.3.teneat oppositum,quorum opiniones aliàs
sic concordabam,ut opinio communis procedat, episcopo no-
lente admittere secundam præsentationem, ne sit auctor periu
rij:opinio verò Alexan.procedat si episcopus admiserit cumula
tionem,quia multa facta tenent,quę fieri non debebant,cap.ad
apostolicam.infra de reg.l.patre furioso.ff.de his,qui sunt sui,vel
69 alie.iu. † Item si patronus præsentet secundum,& dicat se rece-
dere omninò a præsentatione primi, non valet secunda præsen-
tatio, secũdum Lapum in dicta allegatione 58. Et tamen in istis
casib.non acquiritur ius præsentato in beneficio. Tu salua Pan.
& dicas,ꝙ voluit arguere a cõtrario hoc modo; non licèt uaria-
re, ergo non est acquisitum ius.a contrario vbi est acquisitũ ius
non licèt variare.& istud bene verum est,vt no.in l.serui electio-
ne,in princ.ff.de lega.j.& in l.apud Aufidium. ff.de opt. leg.non
autem voluit arguere,ergo vbi non licèt variare, est acquisitum
ius.¶Tertiò aduerte,quia non videtur verum, quòd per pręsen
tationem non acquiritur aliquod ius. Et in contrarium est tex.
in c.dilectus.s.de offi.deleg. & in c.cum Bertholdus.j.de re iud.
& ibi Pan.concludit,ꝙ præsentato, si solus est, acquiritur actio
contra Episcopum, vt eum instituat.Item ei acquiritur actio ad
70 expellendum† intrusum.si verò sint plures præsentati,omnibus
acquiritur actio cõtra episcopum, ut vnum ex eis instituat,arg.
l.cum quidam,ff.de leg.2.Fortius probat tex.in d.c.cum Berthol
dus.Præsentato,cuius præsentatio fuit reiecta, si sit idoneus, ac-
quiritur actio contra episcopum,vt eum instituat, & illum text.
ad hoc no,Bal.in Margarita sua, in versic.patronus. & Rota de-
71 cis.212.inci.Secundum omnes,sub tit.de iurep. ¶†Item præsen-
tato, quem episcopus distulit instituere. competit actio contra
episcopum ad interesse. c.pastoralis, & ibi not. Abb.j.de iurep.
Item vigore clausulæ,si non est alteri ius acquisitum,excluditur
impetrator,vbi aliquis est præsentatus, secundum Rotam decis.
16.sub tit.de præb.in nouis. Et ideo taciturnitas præsentationis
vitiat rescriptum ad beneficia, secundum Fel. in c. in nostra,co-
rollario 28.s.de rescrip.Sol. per præsentationem nullum ius ac-
quiritur.s.in beneficio,seu in re. ita loquitur Pan. hic.quod etiã
ostendit illud verbum, spirituale, de quo per Abb. Præsentatio
72 † enim non tribuit ius respectu tituli, vt etiam dicit Abb. in d.c.
pastoralis,col.j.sed ad rem.id est ad petendũ se institui, bene ac-
quiritur ius.& ita loquuntur præallegata, ꝙ etiam firmat Abb.
in d.c.dilectus,& in c.quoniam,in 10.q.j.de iurep. & Lap.alleg.
8.incip.Præsentatus.Et ideo dicebat Cald.consi.9.super rub.de
73 iurepat.† quòd per præsentationem contrahuntur sponsalia de
futuro,ꝙ tamen procedit accedente consensu præsentati, alias
non.l.2.ff.de spons.& sequitur Cald.consi.17.incip. Præsentato,
sub eo.tit.de iurep.Et seruiũt,quæ cumulat Cur. consi.65.col.4.
¶Quartò aduerte, quia dato quòd non sit acquisitum aliquod
ius præsentato in beneficio, non tamen.rectè infert,ergo iuspa-
tronatus sua origine non est spirituale.Ita mordet Dec. Pan.nõ
tamen istud aliqua ratione probat. Ego autem probo illationẽ
hanc fore falsam,per tex.in c.si tibi absenti, de præbend.in 6.ubi
per collationem factam absenti nullum ius acquiritur in bene
ficio,& tamen collatio est spiritualis.imò etiam si per præsenta-
tionem non esset acquisitum ius ad rem, etiam non teneret illa
tio Panor.Nam per postulationem non acquiritur ius etiam ad
rem,quia postulatio innititur gratiæ.c.j.& ibi gl.de postul. præ-
lato.in 6. & tamen postulatio saltem solẽnis videtur actus spiri-
tualis,cle.dispendiosam,de iud. ¶Vltra Pan.pro ista parte Aret.
adducit tria fundamenta, quæ effectualiter non sunt nisi duo.
74 ¶†Primò sic,iuspatronatus possidetur a laicis.c.cõsultationib⁹,
de iurep. ergo non est spirituale, quia spiritualia non dñr possi-
deri a laicis,sed detineri,c.cũ apostolica,& ibi no.d.Ant.j.de his,
quæ fiũt a pla.Huic argõ.rñdet Dec. tripl'r. Primò,ꝙ nõ est verũ,
quòd iuspatro.possit possideri a laicis indistinctè, sed solũ a pa-
tronis,& de grã.ista rñsio nõ satisfacit,quia non eneruat uim ar
gumenti. Stat.n.verũ argm̃ adhuc in oĩb. patronis laicis. ¶Se-
cundò,qa etiã concessum est iuspatronatus possideri ab oĩb.lai-
cis indistinctè.Nec ob.ꝙ rõ cõcessionis, vt excitent̃ laici ad fun-
dandũ & dotãdum ecclesias,de qua per gl.in c.cũ dilectus,de iu-
repatr.solum militet in patronis;quia uerũ est,antequã ecclesia
sit fundata & dotata,& sic ante constitutum iuspatronatus:sed
postquã iuspatronatus est creatum,tunc postea a quocunq; lai-
co possideri põt.c.j.cum seculũ.c.ex literis.j.de iurepatr.Et quia
75 ius semel † effectũ laicale,debet perpetuò durare laicale.l.pater.
§.11.ff.de leg.3.Secundò respondet,ꝙ in d.c.consultationib.ver
bum possidere,debet exponi. i.detinere, vt in l.stipulatio ista.§.
hæc quoque.ff.de verb.obl. ista secunda solutio est peior prima.
Nã ad detentatorẽ,vt est creditor habẽs cũ vniuersitate iuspatr.
76 in pignore. Itẽ ad sequestrum detentatorẽ† non spectat præsen-
tatio.c.cũ Bertholdus,de re iud. no.Abb. in c.examinata.j.e.er-
77 go dũ dr̃ in d.c.consultationibus, ꝙ † ad possessorem spectat ius
præsentandi,debet intelligi de uerò possessore,& non de deten-
tatore.Præterea detentatores non faciunt fructus etiam cõsum
ptos suos.l.j.C.de pac.pig.l.vt legatorum. ff. ex quib.cau.in poss.
eatur.& tñ dr̃ in d.c.consultationibus, ꝙ præsentatus a possesso
re institutus non debet remoueri, quia ad bonæfidei possessorẽ
spectant fructus cõsumpti, vt traditur in c.grauis,j.de rest.spol.
78 Tertiò soluit,ꝙ ibi possessio ponitur impropriè,† quia incorpo-
ralia non possunt possideri.l.seruus. §. incorporales. ff.de acqui.
rer.dom.istud nihil facit ad rhõbũ,quia incorporalia quasi pos-
sidentur.l.3.in prin.ff.de acq.posses.Et de ista quasi posses.loqui
tur ille tex.vnde fateor, quòd in iurepatronatus non est illa ue-
ra possessio,quæ cadit in corporalibus : tñ est illa uera possessio,
79 quæ cadit in iuribus incorporalibus. ¶Secundò† Aret.adducit.
iuspatr.põt præscribi.c.querelam,de electio. ergo non est spũa-
le,qa spiritualia non pñt præscribi. c.cãm quæ.j.de rescri. soluit
Dec.ꝙ assumptũ est falsum.nõ.n.iuspatronatus põt præscribi,se
cundũ eum.Allegat Arch.ita tenere in c.hortamur,71.distin.&
Pan.in d.c.querelam, & in disputa.sua incip.Augerio. Ista rñsio
non est admittenda,qa cõis opi,est,ꝙ possit præscribi, & istã di-
cit cõem Fel.in d.c.causam quæ,& in suo tracta.qñ literæ aposto-
licæ

licæ noceant patronis.vbi dicit ita tenendũ in iudicando & consulendo.& ita consuluit Gem.in consil.123.& istam dicit cõem ipsemet Dec.cons.117.vbi respondet omnib.fundamentis cõtrarijs.& idem cons.124.126.& 134.Fateor tamen, ꝙ fœdere distinctionis possunt concordari opi.videlicet,vt cõis procedat in prę iudicium veri patroni: contraria verò procedat in præiudiciũ ecclesiæ,quæ non erat patronata.ita est de mente Io.And. in c.qđ alicui,de reg.iur.in 6.& Ale.consi.75.incip.Visis,in fi.vol.4.& tacitè istud voluit Are.hic,& sensit Spec.in tit. de iurepatr.in fi.& Gem.in c.j.ad fi.de iurepatr.in 6.quod nota diligenter,quia practicantes indistinctè obseruãt cõem opi. & malè. vnde secundo loco Dec. fortè sentiens suprascriptas solutiones suas non euacuare ar.aliter ad omnia fundamenta respondet, ꝙ laici de gratia & ex priuilegio possident,& pręscribunt iuspatronatus.ergo datur intelligi,quòd non est temporale. Ista responsio etiã non tollit argumenta, quia temporalia annexa spiritualibus dicun-
80 tur concessa de gratia,d.c.quãto, & supradixi. ¶ Quintò † arguit Dec. iuspatronatus dicitur annexum,d.c.quanto, ergo nõ est spirituale,quia id quod annectitur,diuersum est ab eo,cui coniungitur,arg.l.quod Nerua.ff.depo.& c.fi.j̃.de insti. Et re vera istud est fundamentum Abb.hic,si rectè consideres.Tu aduerte,quia potest retorqueri, si dicamus ꝙ id, qđ annectitur spiritualibus, efficiatur totum spirituale.c.quod in dubijs, de consecr. eccles. vel alta.defendendo cõmunem potest dici,ꝙ ea, quæ annectuntur spiritualibus per cõfusionem, illa efficiuntur spiritualia.ita procedit tex.in d.c.c.j.Ea uerò,quæ annectuntur per simplicem adhærentiam,ita quòd unum possit secerni ab altero, non efficiuntur spiritualia,ita procedit tex.in d.c.quanto.Et ista cõmunis cõclusio, pro qua distinctione est tex. in l.idem Pomponius,
81 aliàs incipit,In rem. §. idem scribit. ff. de rei uend. ¶ † Sextò pro ista parte facit. de iurepatronatus potest cõpromitti in laicum, secundum Dom.& Card.in c.j.in §.cæteris,de suppl.neg. prælа. in 6.& sequitur dom.Dec.in c.examinata,infra de confir.uti.uel inuti.per illum tex.& in d.c.quanto.motus,quia laici sunt capaces iurispatronatus, ergo iuspatronatus non est spirituale, quia de spiritualibus non potest fieri compromissum. c.contingit. de arb.Ad istud respondeo negando, quòd de iurepatronatus possit fieri compromissum in laicum. Istud probo ex duobus. Primò per tex.in d.c.quanto,arguendo de iudice ad arbitrum. nam ibi dicitur,quòd laicus non potest esse iudex de iurepatronatus, ergo etiam nec arbiter, qui etiam dicuntur iudices. c. a iudicib. 2. q.6. Secundo probo, quia is demum potest compromittere, qui potest de re liberè disponere.c.cum tempore,& ibi no.Abb. col.2.supra de arb.& latius per d.Ias.in suo tract. de iure emphy. col.102.qui est insertus in tit.de iure emphyt. C.vbi per istam regulam concludit,quòd vasallus & emphyteuta non possunt cõpromittere de feudo,& de emphyteusi,sine licentia domini. Et idem firmat Mar.Lauden.in tractatu Prin.versic.261. vbi tenet quòd Dux & Comes non possunt compromittere de Ducatu, & Comitatu sine licẽtia superioris:& ideo dicitur regula, quod non est alienabile,non est compromissibile. l.nulli. ff.de transa. comprobat Dec.consi.44.col.2. ergo patroni non poterũt compromittere super iurepatronatus, quia non possunt de illo disponere.vendere non possunt.c.de iure,infra de iurepatro.donare non possunt sine licentia episcopi.c.illud,eod.tit.Et ita tenendo non obst.tex.in d.c.examinata, quia erat persona ecclesiastica in casu illo,in quam erat factum compromissum, ut ibi tenẽt d.Anto.& Pan.& Fel.& in d.c.quanto.Et si dixeris, attento defectu potestatis ex parte patronorum, non etiam potuisset fieri compromissum in ecclesiasticum.Respondeo,quòd ibi interuenerat consensus episcopi.& si replices,istud est diuinare. Triplicabo,quòd ibi solum disputatur de effectu confirmationis Pontificis,& præsupponitur compromissum ualere.vnde succedit regula.c.2.de ætate & qualit.in 7.quæ est talis, vbi de vno tantum disputatur,cætera præsupponuntur habilia.Minus obstat, dum dicitur quòd laici sunt capaces iurispatronatus, quia uerum est quantum ad effectum,ut possint præsentare,& de gratia.c.3. de iurepat.quæ gratia non debet extendi, ut possint de causa iurispatronatus cognoscere,reg.quod ob gratiam, de reg.iur.& quia priuilegia sunt strictè interpretanda. c.lanè, & c.porrò, infra de priuil. Et si ista ratio capacitatis operaretur, quòd laici possint esse arbitri,eadem ratione dicendum esset,quòd possint esse iudices.consequens est falsum.d.c.quanto,ergo & antecedens,arguendo a consequenti destructo, quod est optimum argumentum.l.apud antiquos. C.de fur. l.si ego. §.partus.ff.de pub. facit, quia si sit priuilegium cõcessum inferioribus citra episcopum, ut possint conferre beneficia, tales non poterunt uigore dicti priuilegij cognoscere de aliqua causa emergenti super eorum collationibus, secundum Panorm.in c.4. ad fi.infra de rest.spol.
82 ¶ † Septimò Fel.in d.cap.quanto, adducit aliud fundamentum. Imperator potest legitimare naturales ad iuspatronatus,secundum Domi.& Card.c.10.distin. ergo iuspatronatus non est spirituale, quia Imperator non habet potestatem legitimandi ad spiritualia,secundum glo. in c.lege, ea.distinc.10.Pan. post alios in c.per uenerabilem,infra qui filij sint legit.& quòd Imperator possit legitimare ad iuspatronatus,concludit Bal.consi.382.vol. 1.Pro responsione aduerte ad duo.Primò,quia absque legitimatione uidetur,quòd illegitimi sint capaces iurispatronatus,nam meretrix potest acquirere iuspatronatus,secundum gl.in c.non est pudenda.1.q.j.& Pan.in c.ex transmissa,infra de deci.Et reperio,quòd ita tenet præceptor meus do. Rochus de Curte, nunc Senator Mediolani meritissimus, in tractatu suo de iurepatro.
83 in verbo,competens, in 2.q. ¶ † Secundò, posito quòd non sint capaces,aduerte;quia possumus respondere, quòd istud dictum Domi.& sequacium,non est verum, & in specie contrarium tenet dom.Philip.Simoneta in d.c. quanto, in addit.ad Felinum. motus subtili fundamento, vt ibi per eum: quod tamen funda-
84 mentum non videtur tutum,quia *communis* opinio est,quòd † Imperator possit legitimare nemine citato, per text.in l.2.ff.de nat. rest.Et istam dicit communem Ias.in l.Gallus.§.& quid si tantũ. ff.de lib.& posthum. Ex alio tamen non uidetur uerum,quia Imperator non potest legitimare ad emphyteusim ecclesiasticam secundum Bal.in l.generaliter.§.fin.C.de institu. & substitu.nec quò ad feuda ecclesiastica,ut no.in c.j.§.naturales,si de feu.fue. contro.inter do.& agn.uasal.& per Curt.consil.13.incipien. Statuto ciuitatis tamen,colum.j.Ergo a fortiori non poterit legiti-
85 mare ad iuspatronatus, quia plus † iuris habenti laici in emphyteusi ecclesiastica concessa sibi pro suo, & quibus dederit, quo casu possunt illam emphyteusim uendere seruata solennitate l. fina.C.de iure emphyt.secundum Iaso.ibi.colum.2.Et tamen patroni non possunt uendere iuspatronatus. d.cap. de iure. Item feudum,& emphyteusis nil habent spiritualitatis, ius autem patronatus est annexum spiritualitati.d.c.quanto.Si ergo Imperator non potest in præiudicium ecclesiæ legitimare ad id, quod est minus non poterit ad id, quod est plus, cap. cum in cunctis, in princip.supra de elect.Et si dixeris, utile est ecclesiæ, ut legitimati ab Imperatore possint fundare,& dotare ecclesias.Respondeo, quòd in ista materia potestatis imperialis non consideratur utilitas ecclesiæ.patet in emphyteusi ecclesiastica, quæ non potest concedi sine utilitate ecclesiæ,cap.fine exceptione.12.q. 2. & tamen ad illam non potest Imperator legitimare. Item sequeretur,quòd attenta utilitate ecclesiæ deberet etiam posse legitimare ad spiritualia,cuius contrarium est uerius, ut supradixi.Item cessat ratio utilitatis in iure patron.creato,quia damnosum est ecclesiæ, ut possit legitimatus præscribere iuspatrona-
86 tus,uel alio titu.illud acquirere ¶ Vltimò pro ista parte facit. in spiritualibus non datur successio.cap.1.& 2. infra de concessio. præben.in iurepatro.cadit successio.c.j.c.cum seculum,infra de iurepatron.ergo non est spirituale.Soluunt Moder.quòd in iurepatron. cadit successio de gratia.ista solutio non ualet per ea,
87 quæ dixi,supra. in quarto fundamento. ¶ Quarta † iudiciorum subdiuisio, aliud vniuersale,aliud generale,aliud singulare,aliud commune,ut declarat glo.& ibi Abb.in c.2. infra de libel.obla. glo.Bart.& Moder.in d.l.j,ff.de eden.Specu.in titu.de iud.quasi per totum.¶ Quinta subdiuisio,aliud publicum, aliud priuatũ, l.j.ff.de publ.iud.& glos.in rub.Inst.de pub.iud. ¶ Sexta subdiuisio,aliud ordinarium,aliud summarium,ut habetur in clem.dispendiosam,eodem titu. de iud.& in clem.sæpe,de verborum signif.& per glo.magistralẽ in l.3.§.sciendum.ff.ad exhiben.¶ Septima subdiuisio.aliud principale, aliud incidens, aliud emergens,secundum glo.in l.de qua re.ff.de iudic. in l. quod iussit.ff. de re iud.declarant melius Bart.in l.j. C.de ordin.cognit. & clarius Abb.in c.j.de ordin.cognit.ult.colum.¶ Octaua subdiuisio. aliud simplex,aliud duplex.l.in tribus. ff.de iud. Ista tamen subdiuisio non uidetur necessaria,quia expressa.supra in 4.aliud fin
88 singulare,aliud commune. ¶ † Nona, aliud diuinum, aliud humanum.cap.si omnia.6. q.1. & iudicium istud diuinum semper æquum est & iustum, & in eo reuidẽtur iudicia humana iniquè peracta,c.cum æterni,de re iud.in 6. Et in iudicio diuino ueritati,quæ nunquam fallitur,omnia adhærẽt,c.a nobis, infra de sen. excommu. Et iudicium humanum debet quantum potest, sequi diuinum.c.tunc vera.11.q.3.& sæpe a superiore accipit coronam,qui ab inferiore accipit sententiam.cap.si ad tempus,ea causa, & q. & de isto iudicio diuino non loquitur nostra rubr.
89 ¶ Vltima † subdiuisio.aliud cõfessionis,aliud ecclesiæ,aliud conscientiæ,ut per Archi.in c.aliorum.10.q.vlt. Et nota, quòd in iudicio conscientiæ una & eadem persona est iudex, actor,reus, & testis.l.fina. C. de fideicom. & in iudicio conscientiæ nunquam habet locum misericordia,quia conscientia nemini parcit, iuxta illud Saty.

Prima est hęc ultio,quòd se
Iudice nemo nocens absoluitur, improba quamuis.
Gratia fallacis prętoris uicerit urnam.

Et econuerso. Iudicium perfectæ conscientiæ inquit, gloria mea hæc est,testimonium conscientiæ meæ.¶ Quid enim si non omnes laudant, & conscientia nos liberos esse demonstrat, secundum Pau.ad Corinth. 2. transumptiuè in c. inter uerba. 11. q.3. vnde illud.

Conscia

Conscia mens recti famæ mendacia ridet.

Et ideo Bal. hic diffinit conscientiam hoc modo, cõscientia est mẽtis qualitas se ipsam diiudicans. Aliàs diffinitiones conscien
90 tiæ ponit Ias. in §. sed istæ, col. 19. Insti. de act. ¶ † Circa ẽt quæstionẽ, de qua se remittit Pan. an iudicium super possessorio rei spiritualis dicatur spirituale uel temporale; non instabo, sed etiam remissiuè loquar. Cõis conclusio est, ꝙ dicatur tẽporale, & ita tenent gl. Abb. & alij in c. literas. ĩ. de iura. cal. Io. Andr. & Cano. *cõiter* in c. fi. ĩ. eod. Et istud obseruant benè parlamenta Franciæ in omni possessorio, excepto possessorio adipiscendæ. ita declarat do. Gui. Papæ decisio. sua 1. & utrum procedat in possessorio retinendæ, uideas eundem decis. 85. quæ incipit, Curia parlamẽti. vbi concludit ꝙ sic. Et ideo habes in fine, quòd coram laico ad mittendi sunt articuli respicientes petitorium, & titulum beneficij pro corroboratione possessorij iudicij, ut per eundem Dec.
91 71. quæ incipit, Iudex laicus. ¶ † Successiuè quæro, quomodo discernatur iudicium criminale a iudicio ciuili. ista est utilis inuestigatio. Abb. hic latè examinat. ego omissa relatione, & discussione opinio. (quia censeo me incusari, ꝙ nimium immorer in ista rub.) adhærendo communi opi. elicio ex scriptis omniũ con
92 clusionem bimembrem. ¶ † Criminale iudicium dicitur, cuius finis est interesse publicum ex vindicta ueluti consequendum. Ciuile verò dr̃, cuius finis est interesse priuatum ẽt ex pœna delicti non corporea consequendũ, vel cuius finis est interesse publicũ alia ex causa, q̃ ex vindicta delicti cõsequendũ. ¶ Pro ista conclusione habetis gl. Bart. & cõiter Legistas in l. 3. ff. de sepul. viol. gl. in l. aut damnum. in prin. ff. de pẽn. gl. in l. j. & ibi Alber. & Sal. C. de rap. virg. gl. in l. fi. ff. de priua. deli. Cy. & Bal. in l. si qua per calumniam. C. de epis. & cler. Imo in rub. ff. de pub. iud. Alex. d. Ias. & *cõiter* scribentes in rub. C. eo. & do. Lancel. Dec. in rub. ff. eod. Inn. in c. qualiter & qñ, el 2. ĩ. de accu. Abb. in c. ueniens. col. 3. ĩ. de accu. d. Anto. & cõiter Canonistæ hic, Do. Signo. de Homod. consi. 244. inci. Quia per ipsum Rom. consi. 152. inci. Præsens accusatio. Alex. cons. 132. incip. Super primo dub. in 2. par. fundamentum huius conclusionis stat in §. in summa, Instit. de iniur. Ad idem tex. in c. quinque. 11. q. 1. iuncta gl. in uerbo, publicet. Et no. quòd addidi in descriptione iudicij criminalis, illa uerba,
93 † ex vindicta delicti consequendũ, timore contrarij formati per Bal. in d. l. 3. ff. de sepul. vio. & excludam. l. fiscum agentem petitione hæreditatis, uel alia actione ciuili, quo casu iudicium dicitur ciuile, licèt agatur ad publicam utilitatem. l. j. & l. deferre. ff. de iure fisci. ¶ Item addidi in descriptione iudicij ciuilis illa uerba, uel cuius finis est interesse publicum, &c. timore cõtrarij, quod possit formari de syndico ciuitatis agente ex cõtractu ciuitatis, ut in toto tit. ff. quod cuiusq; uniuersita. nomine. ¶ Cõtra istam conclusionem do. Abb. adducit fundamentum fortissimum in c. per tuas, ĩ. de simo. ubi agitur, ut prælatus remoueatur a beneficio, & sic pœna non applicatur parti, & tamen iudicium dici-
94 tur ciuile. ¶ † Super isto tex. insudarunt Doct. usque ad ista tempora. Aret. hic respondet dupliciter, ꝙ ille tex. loquitur in tertia specie. s. quando pẽna non applicatur neq; parti, neque fisco. Et ita etiã respondet Doctor meus in rub. C. & ante istos ita respondet Abb. in c. ex parte A. in gl. 2. ĩ. de testi. Adducũt simile, si agatur contra tutorem, ut remoueatur a tutela, causa est ciuilis: si uerò agatur, ut puniatur, causa dicitur criminalis, ſm Bar. in l. 1. §. sciendum, ff. de suspe. tuto. & in l. non solum. §. fi. ff. de proc. Ista solutio non placet, quia vult, ꝙ si pœna non applicetur neque parti, neq; fisco, ꝙ causa dr̃ ciuilis, nam confunditur per illũ tex. ubi si agatur, ut prælatus ab ordine remoueatur, causa dicitur criminalis, & tamen pœna non applicatur parti, neq; fisco. Et simile non obstat, quia si agitur, ut tutor remoueatur, dicitur agi ad priuatam utilitatem pupilli, non sic qñ agitur ut prælatus remoueatur ab ecclesia. Itẽ si agatur, ut tutor puniatur pẽna, quæ applicatur fisco, ſm gl. in d. l. j. & in l. 3. ff. de suspe. tut. Non sic qñ agitur ut prælatus deponatur ab ordinibus. Secundò respondet Are. ꝙ illud uerbum, ciuiliter, debet exponi non ita seuerè, utroque tamen casu iudicium erit criminale. Ista etiam solutio non satisfacit. primò violat literam. secundò illa aduersatiua, sed ciuiliter, sine copula, denotat diuersitatem in iure. l. marito. ff. ad l. Iul. de adul. & tamẽ isto casu nulla esset diuersitas in iure in modo agendi, si utroque casu diceretur agi criminaliter. Tertiò. uerbum, ciuiliter, ibi ponitur respectiuè ad uerbũ, criminaliter, non autem respectiuè ad rigorem. Tertia solutio accõmodatur per quosdam Mod. ꝙ ibi dicatur ciuiliter agi, quia nõ agebatur principaliter de crimine, sed in consequentiam. Principaliter enim agebatur, ut deponeretur Abbas ab administratione, & pro causa adducebantur uaria crimina contra Abbatem. Et sic uolunt isti, ꝙ conclusio procedat, ubi principaliter agitur ad delictum, secus si principaliter agatur ad aliud, & in consequentiam ueniat causa delicti. isto casu erit iudicium ciuile. licèt pœna non applicetur patri, neque fisco. Tu aduerte, quòd ista solutio conditur per illum tex. Nam in primo casu agebatur principaliter, ut Abbas deponeretur ab ordine, ut pro causa adducebãtur delicta, & tamen tex. dicit ꝙ isto casu iudicium est criminale. Quarta fuit solutio Baptistæ de Caccialupis in rub. C. eo. ꝙ ibi causa est ciuilis, quia agebatur ad utilitatem priuatam monasterij, qa prælatus erat damnosus monasterio, & sic facit pro, & non contra. Et istam sequuntur Moder. Papien. Tu aduerte, quòd si agatur ad utilitatem monasterij, non potest dici agi ad utilitatem priuatam, secundum Dec. hic per text. in c. nulla ratio, infra de præben. & in l. j. §. ius publicum. ff. de iusti. & iure. Et comprobo, quia contra prælatum damnosum ecclesiæ actio uidetur popularis. c. si quis presbyterorum, de rebus eccles. non alien. cuilibet enim laico in negligentiam clericorum licitum est agere, vt prælatus damnosus remoueatur ab administratione, secundũ Abb. in c. venerabili, in fi. supra de offic. deleg. Tertiò aduerte, quia ibi non solum agebatur, quia esset damnosus, sed etiam quia immeritus, quæ immerentia erat causata propter delictum simoniæ, ut ibi clarè cãtant illa verba. ¶ Cogitate ergo, si potest dici, quòd causa illa dicatur ciuilis, quia agebatur principaliter ad utilitatem monasterij, & non ad uindictã delicti. & ideo in descriptione addidi illa uerba, uel cuius finis est interesse publicum, alia ex causa, quàm ex uindicta delicti. Vnde infero, quòd si principalis pœna delicti & eius uindicta consisteret in priuatione officij vel beneficij, quòd causa esset criminalis, & ita procedit tex. in l.
95 3. ff. de crim. stel. ad fin. ¶ Secundò † oppono de l. Caius. ff. ad Sill. ubi pœna applicatur fisco, & tamen causa dicitur ciuilis. nam dicitur ibi, quod bona occisi, cuius necem non vendicauit hæres in termino, applicantur fisco. Nec obstat quòd morte rei extinguatur crimen, quia causa est pecuniaria. Et exponit Barto. id est ciuilis. dom. Dec. respondet, quòd expositio Barto. pecuniaria, id est ciuilis, non est uera, non tamen probat ratione. Tu uerò aduerte, quòd ratio Barto. & Doctorum, propter quam exponunt pecuniaria, id est ciuilis, non est bona. Nam ubi sententia habetur pro lata contra mortuum, tunc morte rei non desinit causa criminalis, nec crimen, secundum Bal. in rub. C. si pen. appe. mors interue. & in l. j. C. ne ex deli. defunc. Curt. consi. 60. quod incipit, Dux Philippus, col. 5. ubi præcisè allegant tex. in d. l. Caius. Et si dixeris, quomodo in l. Caius, habetur sententia pro lata? respondeo quòd sententia lata contra occisores ad accusationem, uel denunciationem alterius, habet effectum confiscandorum bonorum contra hæredem, secundum Bartolum. in l. 1. ff. de his, quibus ut indig. vnde stat simul, quòd mortuus hæres sit, & tamen causa dicatur criminalis. Sed tu defende Bart. quia si sententia pro lata habetur, ergo bona uigore sententiæ erant fisco acquisita, iuxta doctrinam Barto. in l. 1. ff. de priua. deli. unde uidetur, quòd iam amplius non agetur de crimine, sed agetur de causa bonorum actione petitionis hæreditatis, ut dicit Barto. ibi, & in d. l. 1. de his, qui. ut indig. Vnde retento isto intellectu, respondeo ad d. l. Caius, quòd ibi non agebatur ad pœnam applicandam fisco, sed agebatur ad pœnam iam applicatam, &
96 in patrimonio fisci incorporatam consequendam. ¶ † Amplia primò primam partẽ conclusionis, etiam si uindicta delicti consistat in pœna pecuniaria secundum glos. Barto. & scribentes in d. l. 3. de sepul. viola. reprobata glo. in l. si qua per calumniam, C. de episco. & cler. cum sim. Circa istam ampliationem Basign. & Dec. in ult. lect. adducunt quãplura iura, tex. scilicet in auth. sed hodie. C. de episco. & cler. & l. interrogari. C. de quæst. ponderando alternatiuam, uel copulam intermediam inter pecuniariam causam & criminalem. Quibus omnibus & similibus potest respondere, ꝙ ponitur causa pecuniaria, prout distinguitur a causa, in qua tractatur de crimine & nõ de pecunia, prout distinguitur causa ciuilis a criminali. ¶ Secundò amplia secundam partẽ conclusionis, etiam si agatur de crimine. c. super his, de accus. l. fi. ff. de fur. ¶ Contra istam ampliationem obst. tex. in c. itẽ cũ qs, de rest. spol. ergo ille tex. loquitur largè & impropriè, ſm Mod. & vltra eos comprobatur, quia ibi deducebatur crimẽ per uiam exceptionis, ergo ciuiliter. d. c. super his. Tertiò ampliatur secunda pars, etiam si directa uia agatur ad pœnam durius imponendam, quàm fieri possit, dummodo applicetur parti, iudiciũ erit ciuile, ſm Are. & Mod. hic, ac Are. & Ale. & Mod. in rub. C. eod. per tex. in l. infamen. ff. de publ. iud. & in l. ꝙ Senatus. ff. de iniu. plenè probatur in d. l. fin. ff. de fur. ubi pœna quadrupli applicatur parti, & est durior pẽna, quę imponi possit respectu partis, &
97 tamen iudiciũ est ciuile. ¶ Præmissa † inducuntur ad quæstionẽ, accusatus fuit Titius de furto, & petitum ipsum puniri ad uindictam, & restitutionem rerum ablatarũ ipsi accusatori, quod fieri potuit, ſm Bar. in l. interdum. §. qui furẽ. ff. de fur. pendẽte processu exhibetur indulgentia delicti. Quæritur, an pp talẽ grãm iudicium desinat esse criminale. vtilitas esse euidens, pone ꝙ accusator petat accusatũ torqueri pro suo interesse, ut sciatur bona, quæ surripuit, & participes criminis: si dicamus iudiciũ non esse amplius criminale, accusatus erit relaxãdus; si dicamus contrariũ, erit torquendus. vr̃ ꝙ non sit amplius criminale, qa pẽna delicti nõ est amplius fisco applicãda p ea, quæ supra dicta sunt, & quia grã extinxit crimen & processum criminis. l. 2. C. de gene. abo. & l. si docueris. C. de fal. ubi videtur casus in simili. ¶ Cõ-
98 trarium determinat Paris. de Put. † in suo utili tract. syndica. in

ver.

ver.torturā,ver. pone ꝙ aliquis. motus, quia tortura ista non fit ad pœnam remissam.l.3.C.de gene. abo. sed fit ad inuestigationem veritatis.l.nullam.C.de infa. l.edictum. ff.de quæst. Et si dixeris, In ciuilibus non habet locum tortura. Respondet, ꝙ causa criminalis remissa incalescit ciuili quantum ad effectum torturæ,& quia remanet criminalitas, licèt impunita. Sed aduerte, q̄a istud uř contra tex.in d.l.si docueris, in ver. sopitum. vnde alia ratio videtur melior, ꝙ Princeps nō videtur voluisse tollere ius acquisitum accusatori per processum criminaliter institutum, ar. glo.in l.venia,& ibi Mod.C.de in ius uoc. & est generalis regula, quòd Princeps nunquam per suum rescriptum intelligatur velle tollere ius tertij.c.quāuis.de præsc.in 6.l.2.§.meritò, ff.ne quid
99 in loco pub. ¶† Videamus modò quid sit iudicium mixtum, iudicium mixtum, s'm Abb.in quæstione præcedenti, dicitur quando agitur de crimine ciuiliter. per tex.in c. tuæ. s̄.de proc.& in c. super his. j̄.de accus. Aduerte, quia istud dictum Abb. est contra tex.in c.per tuas, de simo. vbi agitur de crimine ciuiliter,& tamē iudicium non dř mixtum. Secundò aduerte, quia vř Abb. cōtrarius his, quę dixit statim, dum dixit, iudicium dixi ciuile, si pœna delicti applicatur parti. Tertiò aduerte, inquantum alle.tex.in d. c.super his. quia Abb. & scribentes ibi sentiūt, ꝙ iudicium illud sit ciuiliter, & non mixtū. Quartò aduerte, quia ꝯ istud dictū facit, quia illud dř mixtum, quod participās de utroque partim capit ab uno, partim ab altero, s'm Barto. in l.imperium, col.4.uer. expeditis de mero.ff.de iur.om.iudi. uerum ubi agitur de crimine ciuiliter, licèt tractetur de crimine, nihil tñ capitur de iudicio criminali, ergo nō poterit dici mixtum. ¶ Concludas igitur,
100 quòd iudicium dicitur mixtū; † q̄n agitur partim ad utilitatem publicam, partim ad priuatam, ut si pœna applicetur pro parte fisco,& pro parte priuato, secundum Alex.& Mod.in rub.C.eo. & in consi.66. Viso processu, col.j.uol.j. Sed contra hoc stat fortis tex.in c.tuæ, præalleg. vbi si agitur ad separationem thori, iudicium dř mixtum,& tñ pęna pro parte non applicatur fisco. Respondet Alex. ꝙ ibi iudicium dř mixtum, quia participat de vtroque: de criminali.s. quia pęna separationis thori est quidā uigor publicę disciplinæ, iuxta tex.in l.licitatio.§.quod illicitæ.ff.de publica. participat de ciuilj, quia accusator consequitur lucrū dotis.c.plerunque. j̄.de don.inter ui. & uxo. & iste fuit intellectus Io.And.d.Ant.& Abb.antiqui in d.c.tuæ. Iste intellectus nō uidetur de iure procedere. Primò, quia pęna separationis thori respicit utilitatem priuatam, ut læsus propter adulterium liberetur ab obligatione præstandi debitum carnis. c.significasti. j̄.de diuor. Secundò, quia diuinat, ꝙ ibi ageretur ad lucrum dotis. Et si dixeris, lucrum dotis uenit in consequentiam, ut dicit Basign. Respondeo, ꝙ ea quæ ueniunt in iudicio in consequentiā, non faciunt iudicium aliàs criminale, uel ecōtra dici mixtum, secundum Bar.in l.interdum.§.qui furem.ff.de fur. Tertiò aduerte, q̄a causa diuortij videtur ciuilis, arg.l.licèt.C.de repu. ergo idem in causa separationis thori subrogata loco diuortij.c.2. j̄.de diuor. Secunda fuit solutio Imolæ in d.c.tuæ, ut dicatur iudicium separationis mixtum, quia non seruat naturam criminalium, nec ēt ciuilium causarum. ¶ Istam solutionem improbat d.Lancelot. Doctor in rub. ff.eo. quia ea attenta, deberet dici neutrale, non mixtum, quia non sequitur, istud non est uinum, neque etiam aqua, ergo est uinum mixtum, siue posca. Sicut etiam non sequitur, iste non est homo, non est fœmina, ergo Hermaphroditus: quia potest esse pecus. ¶ Sed aduerte, quia alius fuit sensus Imolæ, uoluit.n.dicere, iudicium separationis thori non seruat naturam iudicij criminalis in totum; non ēt naturam iudicij ciuilis, sed seruat mediā uiam inter utrunque,& sic debet dici mixtum. Tu nouiter considera, ꝙ ille tex. non dicit iudiciū esse mixtum, sed accusatione esse quasi mixtā, quā ego arbitror appellari quasi mixtā, quia pęna separationis thori cōis est utrique, cū uterq; perdat p talē separationē ius exigendi debitū ab altero, ut declarat Abb.in rub. j̄.de diuor. sicut diximus, actiones familiæ ercis. cōi diuid. finiū regundorū, dici mixtas, eo quia unicuiq; assignatur aliquid de parte alterius, & quilibet dicitur actor & reus.§. quædam. Inst.de act.l.in tribus, ff.de iud. ¶ Iuxta præmissa quæro
101 † de vtili,& quotidiana q. An statuta loquentia de iudicio ciuili, uel criminali, habeant locum in iudicio mixto? exemplum, affinis accusatus de possessione turbata, cuius pœna est 100.librarum applicandarum pro parte fisco, & pro parte turbato, petit compromissum uirtute alterius statuti dictantis, ꝙ inter affines, ubi agetur de causa ciuili, fiat compromissum; an tale statutū procedat in ista accusatione possessionis turbatæ, cuius iudicium est mixtum? Vř primò dicendum ꝙ non, quia statuta loquentia de iudicio ciuili, uel criminali in materia exorbitanti, non habent locū in iudicio, s'm Alex.in rub.C.eo. Scdò, quia in materia exorbitanti sub simplicibus non continetur casus mixtus. s.uim passam.§. præscriptio, de adul. Bar.& alij in l.2, in prin. ff.de uer.obl. Statutum autem, ꝙ affines teneantur compromittere, est exorbitans a regulis iuris, q̄a de iure nemo compellitur cōpromittere, s'm Bar.in l.furti.§.qui iussu, de infa. Abb. in rub. s̄.de treu. & pace. Tertiò, quia in causa mixta causa fiscalis dignior debet ad se trahere causam priuati.ar.l.quæ religiosis. ff.de rei uend. & c. quanto. j̄.eodem.& per tex.in specie, & ibi Bart.in l.j.C.de uend. rerum fisc.lib.10. per quem tex. ita casum nostrum decidit Alexan.consi.82.incip. in causa uertente inter Petrum, in ulti. dub. in j.uol. ¶ Contrariū uř determinādum, quia statutum de cōpromissis fiendis inter affines est fauorabile, s'm Bald. in l.qui se patris,& ibi Ias.col.22.adducit aliàs authoritates, & dicit istā cōem esse opinio.C.vnde libe. In fauorabilibus autem sub simplicibus continetur casus mixtus.l.si ita scriptum.ff.de lib.& posth. cum suis concor. Tu aduerte, quia istud fundamentum nec pro, nec contra, uidetur benè adduci, quia nunquam quæritur, vtrū sub simplicib. comprehendatur casus mixtus, q̄n non reperitur in lege facta dispositio de omnibus simplicibus. l.hoc legatum.ff. de leg.3.l.legatis uxori.ff.de leg.2.no.Ias.in l.Titiæ textores. ff.de lega.j.in 3.col. Cum ergo in statuto de compromissis nō fiat mentio, nisi de uno simplici, frustra & ineptè allegatur regula casus mixti. Circa istam quæstionem reperio Ang. & Al.in simili in l. eum qui,§.in popularibus.ff.de iureiu.qui in casu delationis iuramenti tenent, ꝙ pro parte fisci nō possit deferri iurm, pro parte priuati sic. videtur ergo concludendum eodem modo, ut pro parte fisci non sit compromittēdum, pro parte uerò turbati sic. ista distinctio non uidetur probabilis, quia cōtinentia eiusdem iudicij non est diuidenda.l.nulli.C.de iud. Quid ergo non tenendum? ergo arbitror inspicienda esse uerba primi statuti. si enim verba statuti de possessione turbata cantent isto modò, turbans condemnetur in 100 libris, quarum dimidia,&c. tunc procedat opi.Alex.in consi.82. Quia est unica condemnatio, unicum iudicium,& causa fiscalis annexa attrahit causam priuati, d.l.j. C.de uendi, rerum fisc. Si uerò statutum dicat, turbans incurrat pęnā librarum centum, in quarum dimidia condemnatur uersus fiscum, in altera versus turbatū, procedat opi. Ang.& Al.in d.§.in popularib. q̄a cū sint condēnationes separatim fiendæ, erūt duo iudicia; vnum ciuile,& aliud criminale. ita reperio uelle Matth.
102 in no.70.inc.No. ꝙ si statutum. ¶† Vltimò quæro, cui sit applicanda pœna pecuniaria a lege propter delictum simpliciter imposita, an fisco, an parti offensæ? Ab. distinguit, ut formaliter distinguit Bar.in l.Agraria.ff.de termi.mo.& eandem distinctionē facit Ang.in trac.male.in verbo,& dictum Sempronium in 300. libris. Tu facias tres conclusiones. ¶ Prima conclusio, ubi lex introducit accusationem, tunc pœna applicatur fisco. alleg. Abb. tex.in l.mulctarum. C.de modo mulc.& addit Dec.tex.in c.j.quę sunt rega. Sed aduerte, quia ista iura non uidētur probare, quia de accusatione ibi nullum uerbum. vnde Dec. conatur inducere hoc modo, ibi dicitur mulctas applicari fisco, ergo agitur criminaliter: si criminaliter, ergo per viam accusationis, quæ propriè locum habet ubi agitur criminaliter, secundum glo. Inst.de pub.iud. cum concord. alleg. per Alex.& Mod.in l.qui accusare. C.de eden. Ista inductio mihi non satisfacit, quia hoc modò probaretur ibi, ꝙ pęna applicatur fisco, non ex eo ꝙ competat accusatio, sed quia ibi esset expressum ꝙ applicet fisco; imò quia hoc est expressum ꝙ applicetur, elicitur ꝙ cōpetat accusatio,& non econtra. Præterea præsupponit Dec. ꝙ ad mulctam agatur solū per accusationem, ita ostendit sua inductio: sed hoc est falsum, quia etiam agitur actione in factum, ut tenent Ang.& Fulgo,& Ias.col.pe.in l.2.ff.si quis in ius uoc. non ierit. Et stāte hoc, habes vnā ampliationē ad hāc ꝯclusionem, vt procedat etiā si cū accusatione sit instituta actio ad pœnam. Secundò amplia, etiā si lex introducat accusationem pro delicto, pro quo principaliter læditur priuatus, secundum Pan.hic in sui generalitate, ad quod bene aduertunt Mod. Et rō est, quia ēt res publica dř lædi ex ipso delicto.l.licitatio.§.quod illicitè.ff.de publ. Limita mō dupliciter. primò, q̄n pęna fuit imposita per nomina multiplicatiua, putà dupli, uel tripli, vel quadrupli, s'm Are. Fe.& Mo.hic,& Im. in rub.de pub.iud.& Ang, Inst.eo.in princ. alleg. Aret.tex.in §.quo verò contra, in Auth.de san.epis. sed ille tex. nihil facit, quia text. expresè dicit exactæ personæ duplum deberi. Hæc conclusio loquitur, ubi simpliciter pęna imponitur, non exprimēdo cui applicetur. Allegat secundo loco Fel. tex. in c. cum deuotissimam. 12.q.2.& in cap.quisquis inuentus. 17.q.4. Ista iura parū faciunt, quia ultra quòd ibi pœna imponitur per nomina multiplicatiua, subsunt alię coniecturæ, ex quibus apparet, quòd pœna applicetur parti, dicunt enim sacrilegus damnum nouis componat,& sic pęna imponitur respectu damni, quo casu certum est, quòd applicatur parti, ut dicam in tertia conclusione. Item dicunt, prædam in quadruplum restituat. verbum, restituat, satis ostendit pœnam dandam parti cui fienda uenit restitutio simpli. l.uideamus.§. in Fauiana. ff.de usuris. Adducunt etiam rationem, quia in simplum inest duplum. l.hoc edicto. §.fina.ff.de pub. illi ergo debeatur duplum & triplum, cui debetur simplū, & sic determinatio sit æqualis, secundum regulam.l.iam hoc iure.ff.de vulga. ¶ Sed contra de l. sacrilegij.j. & l.penult. ff.ad leg. Iuliam.pecul. iuncta glos. ibi. Ergo potest dici ex natura tituli, quòd nulla alia persona in casu illarum legum læsa erat, nisi fiscus. ¶ Secundò fallit in casu, in quo iam esset prouisum de pœ-

na

na applicanda fisco ratione offensæ factæ reipublicæ,& nulla esset facta prouisio de pęna rõne offensæ factæ priuato; tūc applicatur parti,ēt ꝙ lex introducat accusationem,ſm Aret.& Mod. hic. Ratio, quia oīs prouisio legalis debet intelligi facta in casu necessario.l.j.§.dixerit aliquis.ff.de pub.Ego amplius dico,ꝙ generaliter, ubi ex aliquib. coniecturis apparet, ꝙ lex imposuerit pœnam contemplatione partis offensæ,indistinctè pęna erit ap

103 plicanda parti,per ea quæ statim dicam in ult.concl. ¶†Secunda conclusio,vbi lex introducit actionem, pœna applicatur parti.l.3.vbi gl.& Bar. ff.de sepul. uiol. ¶Amplia primò,etiam si lex dicat,iudicium dabo,quia tantum est, acsi dixisset actionem dabo.l.si quis id quod,in prin. & ibi latè Legistæ tentant istam materiam.ff.de iurisd.om.iud. ¶Amplia secundò etiam si lex imponat pęnam pro interesse publico, vt in actionibus popularibus, in quibus lite contest pęna applicatur parti. l.si cui propter. de uerb.sign ¶Amplia & tertiò in umni pœna imposita ex edicto prætoris,quæ semper applicatur parti, ſm Alex. in d. l. si quis id quod,& sequuntur Mod.hic.Ratio, quia ex edictis prætorū oritur actio in factum.§.fi.Instit.de interdic. Sed quænam fuit ratio huius secundæ conclusionis?Respondent omnes rationem esse, quia actio est ius prosequendi,quod sibi debetur, Insti. de act.in princ.Si ergo agit priuatus ad pœnam, dicendum est ꝙ sibi debeatur.Et ex ista ratione infert vnum singulare dictum Basign. hic,licèt regulariter pœna confiscationis bonorum,vel alicuius quotæ,applicetur fisco secundum gl.in l.iubemus. §.is quoque. C.de sac.san.eccle. quia confiscatio est de regalibus. c.j.quæ sint rega. quæ regalia non conueniunt priuato,nisi lex concedat,secundum Bar.in l.j.C.de bo.vacan.lib.10. Attamen vbi lex diceret actionem alicui ad cōfiscationem bonorum, isto casu confiscatio applicaretur parti agenti quasi lex tacitè concedat pœnam confiscationis priuato, quo casu non habet locum gl. in d.l.iubemus,ut est tex.expressus in l.j.§.finautem.C.de rap.virg.¶Nota istud dictum,quia multum importat. Sed aduerte,quia uidetur dubitabile:quia subiecta materia confiscationis ostendit, ꝙ debeamus impropriare istud verbum, actionem, & exponere.i. accusationem,ut exponitur in rub.C.quando actio ciui.præiud. crimi. uerba.n.ſm subiectam materiam interpretātur & impropriantur.l.si olei.C.loca cum sim.Limita,ut non procedat in pęna imposita eo casu, quo iā esset prouisum personæ offensæ, per ea quæ diximus in præcedenti conclusione. Limita secundò, nisi actio daretur fisco,ita potest intelligi d.l.sacrilegij, & d.l.pen.

104 ¶†Tertia conclusio,vbi lex pro delicto imponit pœnam simpliciter,non introducendo actionem,uel accusationem,pœna applicatur fisco. allegatur textus in l.3. C. de sepul. viol. Sed ibi dicitur exprelsè,quod applicatur fisco, voluit fortè īducere d.l. 3.iuncta l.sequenti.Pro ista conclusione Bar. in d.l. Agraria,allegat textum in d.l.mulctarum,& d.c.j.quæ sint reg. Et ex hoc colligo id,quod supra dixi,quòd Abb.& Dec. malè allegant ista iura pro prima conclusione. Ratio huius conclusionis est,secundum Aret. quia in iudicio publica vtilitas est præferenda priuatæ,c. bonæ.supra de postul.prælat. utilitas. C. de primipil.lib.12. Nec ob.tex. l. non puto. ff.de iure fisci.quia procedit, vbi agitur de damno priuati,& de lucro fisci, secus vbi agitur de pari damno,& de pari lucro:tunc præfertur semper fiscus.l.j. C.de iure fisci,secundum vnam lect.quam sequitur ibi Bar.& Alex.& Mod. in l.j.ff.sol.mat.& Fel.in c.pastoralis.col.4. supra de rescr.vel aliter respondeas,vt hic per Mod.qui aliter limitant d.l. non puto. ¶Fallit, nisi pœna reperiatur imposita contemplatione partis offensæ,vel in recompensationem damni,seu iniuriæ. ita procedit tex.in l.pen.ff.de in ius voc.secundum vnam solut. Ang.in d. l.si quis id quod, sed ille text. non probat,eo quia pro illa pœna tex.introducit actionem in factum,Insti.de accus.& ibi in specie d.Ias.reprehendit Ang.col.7.allegatur etiam tex. in l.fin. C.de litig.sed ibi hoc clarè exprimitur,vt etiā aduertit Bar. in d.l. Agraria.allegatur etiam tex.in c.quibusdam.infra de pœ.Sed ibi non poterat alteri applicari verisimiliter.¶Tu ergo melius allega regulam l.seruo.§.si testator,& l.si cui.§.si Titio.ff.de le.j. quæ est, quòd vbi dispositio fit contēplatione alicuius priuati, tūc actio sibi competit ex illa dispositione,licèt non exprimatur,& bene no.Ro.ad statuta.consi.32. in 3.dub. in ver. hoc Idem probatur. Si ergo dicamus parti competere actionem,ergo sibi applicabitur per ea,quæ dixi in præcedenti conclusione. ¶Limita secundò de iure canonico, quę pœna in dubio applicabitur iudici, qui si uoluerit euitare suspicionem cupiditatis,debebit eam erogare pauperibus,vel conuertere in pios vsus, secundum Abb.in c.licèt.infra de pœn.& hoc de pœnis legalibus.Cui autem applicentur pœnæ in instrumento appositæ,uideas per Bar.in l.vxorem.§.hæres.ff.de leg.3.& remissiuè per Iaso.Institu. de actio. in princip.in uerbo,actio.& Barto.consil.29. & Alexan.consi.138. colum. fin. uol.1. Cui autem debeant applicari pœnæ conuentionales,ponunt Bal.& Moder. in l.si quis maior. C.de transac. ubi concludunt, quòd applicantur parti attendenti, nisi aliter exprelsè caueatur. Et ex his fœliciter sit expedita præsens Rub. die 17.Ianua.1519.

SVMMARIVM.

1 *Concilium, etiam si in eo non interueniunt omnes Episcopi totius mundi, tamen per hoc non restat, quin dicatur Concilium generale.*
2 *Concilia. Nicenum, Calcidonense, Constantinopolitanum, & Ephesinum, dicuntur principalia.*
3 *Concilium, synodus, cętus, & conuentus quid sint, & quomodo inter se differant.*
4 *Ex Concilio, & in Concilio, quomodo differant.*
5 *Verba ista, de Concilio Concilij, quid importent.*
6 *Verba ista, cum censensu Concilij, quid importent.*
7 *Concilio sacro approbante, quid significent ista uerba.*
8 *Constitutio utrum dicatur Papalis, an Conciliaris, quid conferat scire.*
9 *Exceptione declinatoria non uti promittens aduersus iudicem, pęnitere non potest.*
10 *Concilium prouinciale, & si non potest Episcopum deponere, potest tamē processum facere, & de causa criminis cognoscere.*
11 *Aduersarius meus dicitur, qui mecum in lite contendit.*
12 *Subrogatus in lite dicitur aduersarius.*
13 *Aduersarius dicitur omnis, qui contradicit.*
14 *Inimicitiæ causa non est inspicienda, an sit iusta uel iniusta, nec a quo procedat sed considerandus est effectus productus.*
15 *Iudex a me iustè recusari potest, si in alia causa mecum litigat.*
16 *Prælatus in causa suæ ecclesiæ, potest recusari iudex tanquam suspectus.*
17 *Litigans lite finita in causa criminali, an repelli possit a testimonio contra collitigatorem.*
18 *Aduersarius in causa criminali lite pendente, an in totum repellatur a testimonio contra aduersarium.*
19 *Aduersarius meus in causa ciuili, etiam lite pendente non prohibetur testificari contra me in alia causa.*
20 *Citatio non ualet, nisi fiat parte petente.*
21 *Iurisdictionem an declinare possit quis, si interrogatus an cum aduersario uelit experiri, respondeat quòd sic.*
22 *Concilium prouinciale, an excommunicare posit Episcopos, licèt non possit deponere.*
23 *Excommunicatus donec satisfecerit, an sola satisfactione sit liberatus. n. 24.*
25 *Suspensus donec satisfecerit, an sola satisfactione liberetur.*
26 *Iudex, an possit mulctare contumacem etiam nemine petente.*
27 *Excommunicatus propter solam excōicationem, an debeat priuari beneficio.*
28 *Beneficio an priuari possit residentiā non faciēs propter aliquod impedimētū.*
29 *Excommunicatus declarari quis potest absque contumacia, quando delictum est notorium.*
30 *Contumax is dicitur, qui illicentiatus ante tempus recedit.*
31 *Contumacia an sit peccatum mortale.*
32 *Contumax is plus dicitur, qui non comparet, quàm qui non paret.*
33 *Iudex an posit ferre sententiam per uerbum, uidetur.*
34 *Sententia lata per uerbum, credo, an sit ualida.*
35 *Sententia lata hoc modo, ita iudicamus secundū nostrā conscientiā, an ualeat.*
36 *Scholaris indignè petēs Doctoreum gradum, pręsumptionis delictū incurrit.*
37 *Testes propriè non dicuntur, qui deponunt de peritia artis.*
38 *Rescriptum non uitiat falsa latinitas, quæ per figuram saluari potest.*
39 *Iudex non potest reijcere exceptiones calumniosas, & ad ulteriora procedere appellatione non obstante.*
40 *Concilium prouinciale, an & quandò posit in totum recusari.*
41 *Concilium totum an possit recusari, ubi caput est suspectum.*
42 *Concilium, ubi præsidentes sunt suspecti, an possit recusari, etiam si caput non sit suspectum.*
43 *Iudex reuocari potest, ubi aßessor est suspectus.*
44 *Episcopus an possit recusari propter suspicionem Vicarij, & econtrario.*
45 *Concilium generale, an poßit recusari.*
46 *Episcopus uolens recusare concilium, debet adducere & probare legitimam suspicionis causam.*
47 *Dictio, aliquando, quandoque denotat regulam eße in contrarium, quandoque facit regulam.*
48 *Pactum prorogatiuum iurisdictionis iudicis non sui, an sit reuocabile usque ad litem contest.*
49 *Pactum de non declinando iurisdictionem proprij iudicis, est irreuocabile, & statim obligatorium.*
50 *Iurisdictio, quæ declinari potest, non uidetur habere perfectum esse.*
51 *Iudex prorogatus, antequàm incipiat uti iurisdictione, non censetur ordinarius prohibitus cognoscere de causa.*
52 *Pactum de non declinando etiam factum extra iudicium, est obligatorium.*
53 *Confesio sine causa facta, an & quando sit nulla tanquam indiscretè facta.*
54 *Reorum est fugere.*
55 *Pœnitens in casibus, in quibus est licita pęnitentia, an teneatur ad interesse. Et an pęnitens posit conueniri ad tale intereße coram iudice prorogato. & nume. 56.*
57 *Iuramentum habet uim clausulæ, rato manente pacto. Et iuramentum super mutuo ciuili non tollitur per exceptionem non numeratæ pecuniæ, quæ secundum materiam subiectam poterat opponi.*
58 *Iuramentum interpositum super actu reuocabili, non impedit reuocationem.*
59 *Iuramentum obligat præcisè, & facit quod in contractibus innominatis non licita pęnitentia.*
60 *Respondere, uerbum, in contractibus idem est, quod soluere: in iudicialibus uero idem est, quòd comparere.*

Obliga-

61 *Obligatus potest conueniri præcisè in loco destinatæ solutionis, non obstante pœnitentia.*
62 *Locus destinatę solutionis dicitur locus ipsius contractus.*
63 *Forus foro additur per destinationem solutionis ad alium locum.*
64 *Promissor in loco destinatæ solutionis non potest conueniri, nisi ibi reperiatur,& hoc,nisi renunciatum esset priuilegio.*
Et limitatur ista conclusio pluribus modis,ut poteris uidere,nu.65,& 66.
Et an prædicta conclusio procedat in clerico, ut possit conueniri si ibi reperiatur,absque licentia sui superioris.nu.67.
68 *Clericus an poßit conueniri in loco contractus,seu destinatæ solutionis,etiam si ibi non reperiatur in casibus, in quibus non renunciasset priuilegio fori, uel iurasset,uel promisisset se ibi representare.*
69 *Soluere promittens in pluribus locis specificè copulatis,intelligitur promisisse partem soluere in quolibet loco ad ratam locorum.*
70 *Soluere promittens in pluribus locis specificè copulatis adiecta clausula generali,& ubique locorum, intelligitur promisisse soluere totum in uno loco.*
Et nota,quòd uirtute talis clausulæ non poterit conueniri in loco magis remoto,quàm sint loca expressa.nu.71.
72 *Soluere promittens,ubicunque fuerit inuentus,potest ubicunque conueniri.*
73 *Promittens respondere in aliquo locò,uel ubicunque, non potest conueniri,nisi in locis,ubi alids de iure conueniri poterat.*
74 *Excommunicatus propter contumaciam debet absolui,si præstet cautionem de parendo iuri,& an sufficiat cautio iuratoria.*
75 *Excommunicatus pro manifesta offensa non est absoluendus,etiam si uelit satisdare de satisfaciendo,nisi actualiter.& nu.76.*
77 *Perseuerans in excommunicatione per annum, habetur pro confesso, & conuicto.*
Et an sit priuatus,uel priuandus beneficijs.nu.78.
79 *Sententia excommunicationis ualet,etiam quòd excommunicatus non fuerit citatus ad audiendam sententiam.*
80 *Contumax non potest mulctari absque noua citatione.*
81 *Citatio trina non requiritur in sententia excommunicationis, ferenda contra manifestum contumacem.*
82 *Excommunicari potest sine trina citatione monitus in synodo.*
83 *Contumax manifestus an dicatur, qui respondit nuncio se non uelle cōparere,*
84 *Contumax non læditur in aliquo propter cōdemnationem expensarum ob contumaciam.*
85 *Iudex an possit delinquentem mulctare,& pęnam ordinariam imponere.*
86 *Citari non possunt illustres personæ a nuncio sine speciali commissione.*
87 *Furem in furto deprehensum, an & quando liceat occidere,si telo se defendat.*
88 *Procurator creditoris,an possit capere debitorem fugitiuum.*
89 *Iudex si non potest aliter ueritatem habere, potest uti simulationibus, & reo promittere,& nihil obseruare.*
90 *Nuncio dicenti in relatione se citasse de commissione iudicis, an credēdum sit.*
91 *Excommunicationem an importent hæc uerba, nullus ei communicet.*
92 *De Quouultdeo, quid significet.*
93 *Doctor ut quis dicatur,quæ requirantur.*
94 *Scholaris intrans,& non aduertens, uel non studens, an gaudeat priuilegijs scholarium.*
95 *Scholaris inhonestè uiuens, an gaudeat priuilegijs scholarium.*
96 *Nomina uerbalia sonantia in delictum, unico actu uerificantur.*
97 *Mulier,quæ cum uno duntaxat fornicata est,an dicatur inhonestè uiuere.*
98 *Nomina significatiua alicuius officij, quod quis propria authoritate assumit, non uerificantur ex unico actu.*
99 *Mercator quis dicatur.*
100 *Mercatores nostri temporis, qui stant domi, & mutuant sub usuris, an debeant gaudere priuilegio mercatorum.*

DE Quouultdeo.

¶ Antequàm veniã ad text. Quæro, q̃d
velint illa uerba,ex Concilio Africano, posita in
suprascriptione. Pro pleniori intelligentia,quęro
primò quid sit istud Conciliũ Africanum? Rñde
vt habetur in c.prima annot.16.dist.Secũdò quæ
1 ro,quot† sint species conciliorum?rñde ut per gl. in sum.17.dist.
& Abb.in c.graue.j.de præb.& not. ꝙ licèt oēs Epi totius mun
di non interueniant in Concilio generali, tñ propter hoc non
restat,quin dicatur generale: quia apud interessentes, licèt mi-
nor pars sit,totum Concilium residet,c.quod sicut s̃.de elec.&
dicit Pet.de Monte in tract.de potesta.Papæ,col.16.ver.6.quæro,
quòd data contumacia maioris partis, pōt minor pars pronun-
ciare se consumare Conciliũ generale.sequitur Fel.in c.nonnul
li,col.10.s̃.de rescr.Dec.consi.151.incip. Maximi ponderis ma-
teria.& consi.seq. dñr ergo generalia Concilia, quia oēs Epi de-
berent interesse, licèt actu aliqñ non intersint. Aliqui tñ sunt,
qui dicunt ꝙ dñr generalia,quia illis præest Papa generalis spon
sus omnium ecclesiarum,c.cuncta per mũdum,9.q.3.quod non
vr̃ verum,quia potest fieri Concilium ꝯ Papam,maximè hæreti-
cum,eo inuito & cōtumace, iuxta tex. in c.si Papa,40.dist. quod
firmat Bal.in c.olim,s̃.de rescr.& Docto.in d.consi. Vel aliter tu
dicas,ꝙ appellantur generalia, quia statuta in illis omnes ligãt,
2 c.j.s̃.de confe.ſm Abb.in c.sicut,in prin.j.de acc.¶† Quæro ter-
tiò,quæ sint Concilia principalia? responde 4. Nicenum, Calci-
donen.Constantinopol.& Ephesinum, & dñr principalia,quia
in eis,uelut in quadrato lapide,omnis sanctæ fidei structura con
surgit,& cuiuslibet actionis,uel uitæ cōis norma cōsistit. c.2.15.
3 dist.¶† Quartò quæro, quid differant ista nomina, Concilium,
Synodus,Cætus,& Conuentus? Rñdeo,ꝙ canones utuntur pro
synonimis, c.j.ead.dist.& ibi hr̃ etymologia horũ uerborum.dic
tñ,ꝙ Conuentus propriè est cōgregatio religiosorũ,Capitulum
verò clericorũ seculariũ,ſm Abb.in c.edoceri,ubi no.s̃.de rescr.
4 & Gem.consi.130.col.2.¶† Quæro quintò, quæ dr̃ia sit inter ista
uerba ex Concilio,& in Concilio? rñde ſm Fel.& Mod.qñ dr̃ ex
Cōcilio, dēt intelligi ꝙ illa cōstitutio est Conciliaris: qñ uerò dr̃
in Cōcilio datur intelligi,ꝙ est Papalis, ut declarat Abb.in c.j.s̃.
de pac.& in c.consensu,j.de reb.ecc.non alie. & in c.j. j.de spon
sal.& in c.Osius eps.s̃.de cle.& ratio in primo casu est, q̃a dictio
ex,denotat cãm proximam,l.ex eo tpe,& ibi Bar.ff.de pecu.c.in-
5 ter dilectos,& ibi Abb.col.3.j.de fi.instru.¶† Sextò quæro,quid
si dicatur de consilio Concilij? Doc. hic rñdent, ꝙ dicitur Papa-
lis,non Conciliaris ſm quosdam, quia actus non attribuit con-
sultori,ex eo ꝙ consultus non tenet consiliũ sequi, c. cũ olim,s̃.
de arb. Tu adde ad Dec.Aret. de rescr.73. ubi si collatio fiẽda sit
per Epm cũ consilio Capituli,tota dr̃ spectare ad Epm. Scd̃o ad-
de,quod decidit Abb.in c.non pōt.col.fi.& ibi Fel.j. de re iudic.
vbi habens interuenire tanquã consultor, non pōt dici collega.
Tertiò adde Bal.in l.j. C.de manumis.uin. ubi facit differẽtiam,
an dicatur de consilio Concilij,an cum consilio Concilij.Primo
casu dictio,de, denotat substantiam. Secundo casu dictio,cum,
6 stat accessoriè.¶† Quæro septimò, quid si dicatur cum cōsensu
Concilij? Dec.hic instat concludenter,ꝙ dicatur Papalis,& non
Conciliaris per regulam,ꝙ aliud sit facere, aliud facienti cōsen-
tire.l.aliud est uendere,ff.de reg.iur.& l.si pater, de manum.uin
di.& per alia,de quibus hic per eum.& melius probatur in c.vni
co,§.j.ne sede uacan.lib.6.Hinc adde, quod per illũ tex.dicit Ar-
chi.& Io. And.in c.cum illis,col.4.& Gem.ibi in §.fin.col.j.lib.6.
ubi dicunt,ꝙ sufficit impetranti exprimere collatorem,licèt ni-
hil dicat de consensu aliorum, qui habent consentire. & sequi-
tur Fel.in c.eam te,col.13.s̃.de rescript.& dicebam propter hoc
aliàs,quòd rescriptum impetratum per minorem super rescissio
ne contractus non erat subreptitium, licèt fuisset tacitum pro-
7 pinquos consensisse contractui.¶† Quæro octauò,quid si dica-
tur,sacro approbante Concilio? reperio Gemi.consi.44.quod in
cipit,Dominus noster Papa, determinare ꝙ dicatur constitutio
Concilij per illam regulam,ea nostra facimus,&c.l.2.§.sed quia,
C.de uete.iure enuc. c.si apostolicæ, de præben.in 6.uidetur ta-
men,ꝙ malè dicat,quia vbicunque constitutio originatur a Pa-
pa,Papalis dicitur,licèt Concilium approbet,ſm Pan.in d.c.j.de
sponsa.& contra Gem.allego tex.in c.nimis.j.de iureiur.in ver-
bo, sacri authoritate Concilij prohibemus. iuncta subscriptio-
ne,quæ dicit,in Concilio generali.Nec obstat regula præallega-
ta, quia loquitur quando impartitur authoritas alicui non ha-
benti facultatem actus celebrandi, sed Papa habet potestatem
8 legis condendæ,c.j.s̃.de constit.ergo,&c.¶† Vltimò quæro,quæ
sit vtilitas scire, an constitutio dicatur Papalis,an Conciliaris? re
sponde ꝙ est multiplex.¶ Primò,omnis constitutio Concilij ha
bet clausulam derogatoriam ad futura rescripta ideo clausula
generalis, non obstante aliqua lege, non est sufficiens ad dero-
gandum constitutionibus Concilij, nisi de eis fiat specialis men
tio,secundum Archi.in c.j. de constit.lib.6. & Fel.latissimè in c.
nonnulli.col.3.& 4.supra de rescri.¶ Secunda utilitas,licèt Epi-
scopus in pluribus possit dispensare contra constitutiones Pa-
pæ,secus tamen contra constitutiones Concilij,ſm gl. in c.cum
dilecti in uer.ætate, s̃.de elect.¶ Tertia vtilitas, quia Legatus de
latere non potest derogare, nec dispensare contra constitutio-
nes Concilij.c.dilectus.j.de præb.iuncto c.2.de concess.præb.&
glo.& Abb.in c.j.eod.titu.Et horum omnium ratio est, quia fir-
mius reputatur,quod a pluribus sancitur,c.prudentiam,in prin
cip.j.de offic.deleg.& magis integrum iudicium est,quod pluri
morum factis confirmatur,c.extra conscientiam,64.dist.& c.per
hoc,§.uerum,de hær.in 6.& istam rationem adducit Dec.consi.
152.col.2.¶ Declarata suprascriptione, uenio ad tex. Pro cuius
clariori intelligentia præmitto quatuor. Primò, quòd verbum
de Quouultdeo. legitur trib.mo.Primo modo,ꝙ sint duæ dictio
ne,de,scilicet,& ista sit præpositio. Secunda Quouultdeo,& ista
sit nomen proprium ablatiui casus, & tunc subaudiendum est
verbum statutum est, ſm Tancr. Secundo modo legitur,ut sint
duæ dictiones,vt s̃.sed nihil sit subaudienum; & tunc regitur a
verbo,placuit Tertio modo legitur, ut sit vnicum verbũ, & uni-
ca dictio,& sit nomen ꝓpriũ,& ita intelligit gl. hic, & ſm istum
intellm̃ erit datiui casus.iste intells̃ non placet Abb.j.col.pe.q̃a
tunc illud relatiuũ idem de quo in tex.esset superfluũ. Scd̃o præ
mitte,ꝙ tex.in relatiuo,quem,multiplr̃ hr̃ impressus: aliqui hñt
quē,& tunc saluatur latinitas per figuram anthitesim,ut dicam
in glos.aliqui habent qui,& litera plana est; aliqui habent quo-
niam,& iste uidetur melior, secundum Io.And. & Doct.Tertiò
præmitto,quòd illa uerba,interrogatus,an cum eo, &c. dupliciter intelliguntur. Primò,quod iste Episcopus fuerit uocatus,in-

terroga-

terrogatus,& excommunicatus a Concilio prouinc.& ita intelligit Abb.in c.j.& 6.no.& cōiter sequuntur Doc.Secundò legitur tex.ꝙ fuerit uocatus,interrogatus,& excōicatus a Concilio generali,& isto modo intellexit Abb.in figuratione casus, qui isto modo esset contrarius, nisi salues ꝙ figuratio casus fuit Bernardi glossatoris. ego ẏ.tentabo tertium intellectum dare .i. ꝙ fuerit uocatus a Concilio prouinciali, interrogatus ab aduersario, & excommunicatus a Cōcilio generali.Vltimò præmitto,ꝙ iste tex.timore contrarij l.si conuenerit,ff.de iurisd.om.iud.legitur uarijs modis, & ſm uarietatem lecturarum uariantur summaria: communiter aūt sic summatur.¶†Promittens nō uti exceptione declinatoria aduersus iudicem aliàs suum, pœnitere non potest, & hoc ad unum effectum, uel ad alium sic dicatis. Contumax in non comparēdo potest excōicari, non aūt beneficio priuari,attentis istis summarijs.Considera subtilius,quare hæc Decretalis fuerit situata in hoc titu. Nam respectu primi summarij melius fuisset posita in tit.de fo. comp. vt fecit Iurisconsultus in situatione d.l.conuenerit, respectu uerò secundi summarij melius stabat in tit.de dolo & contu. ¶†Diuiditur ut hic per Abb.

9 (margin, at "communiter aūt sic summatur")

10 No.primò ſm Pan.ꝙ causæ etiam Episcoporum olim tractabantur in Concilio prouinciali, citati legitima exceptione cessante tenebantur respondere,c.2.6.q.3.Circa istud no.aduerte ad quatuor. Primò, ꝙ non uidetur probari hoc, ſm Dec.qui intelligit tex.ꝙ Episcopus fuerit vocatus,interrogatus,examinatus,& excommunicatus a Concilio Africano, quod potuit esse generale,immo sine dubio fuit generale, d.c. prima annotatio,16.dist. & ꝙ in tex.isto causa tractaretur in Concilio generali,ꝓbat tribus medijs. Primò, quia tex.in fi.præsupponit,ꝙ Episcopus potuisset deponi,si fuisset de cā cognitum,hanc aūt depositionem non pōt facere Concilium prouinciale, c.accusatus. 6.q.3. ergo dicendum,ꝙ cā tractaretur in Concilio generali. ¶Sed ad istud rñdeo clare,ꝙ licèt Eps non possit deponi a Concilio prouinciali,pōt tñ Concilium prouinciale processum facere, & de causa criminis cognoscere,ut probatur in d.c.accusatus, & c.sequ.Vel aliter dico, ꝙ pp hoc, quia non poterat deponi,habitus fuit recursus ad Concilium generale,ut vult do.Ant.in figuratione casus.& licèt Dec.in vltima lectura sentiens istam rñsionem,dicat, quòd istud est diuinare,tñ ita necessariò dicendum est,ut statim demonstrabo.Secundò mouetur,quia ista decisio est hic inserta pro canone generali,ergo edita a Cōcilio generali,sed istud ego fateor, ꝙ fuerit edita a generali Concilio propter recursum habitum ad ipsum.Tertiò mouetur, quia uerba debent intelligi in potentiori significatu.l.j.ff. si ager vect. vel emphy.pe.c.pe.ẏ.de sent.excom.Ergo uerbum illud, ad Cōcilium, de quo in tex.erit intelligendum de Concilio generali potētiori. Sed rñdeo,ꝙ ista regula procedit in dubio. vnde attende, quia dico ꝙ iste tex. in prima parte necessariò debet intelligi de Concilio prouinciali. Nam ſm omnes. Quo vult Deus poterat declinare examē concili,& propter hoc fuit interrogatus si uolebat cōsentire in eius iurisdictionem. Hoc sic præsupposito, dico ꝙ loquitur de Concilio prouinciali,quia si loqueretur de generali,nullo modo iste Eps potuisset declinare: non quidem ratione deficientis iurisdictionis,quia est iudex cūctorum,16.& seq.dist.per tot. nō etiam poterat recusari, tanquam suspectum,ut concludit ẏ.Abb.& eo maximè,quia caput eius est Papa,qui non pōt recusari, ut suspectus,ſm Abb.in c.querelam,col.2.de elec. & Fel.in c.cum venissent, col.3.ẏ.eod. imò Papa potest committere causam ex certa scientia iudici suspecto cum clausula,recusatione remota,secundum Abb.in c.ex transmissa,ẏ.de foro comp.non etiam ratione priuilegij,quia priuilegium concessum alicui,ne teneatur rñdere coram Papa,non ualet,ſm Ioan.And.in c.cum instantia,ẏ.de censi.sequitur Fel.in c.2.col.16.ad fi.s̄.de rescr. Non etiam ratione impedimenti,quia iste Episcopus iam uenerat ad istud Concilium,& postea discessit.¶Secundò aduerte inquantum Abb. dixit,ꝙ olim causæ Episcoporum tractabantur in Concilio prouinciali,vr̄ innuere ꝙ hodie nō tractentur,qđ est falsum,& contrarium tenet idem Abb.in c.graue.ẏ.de præbend. defendendo rñdet Basig.ꝙ hodie non tractantur de cōsuetudine, ſm Vicen. Tu aūt dicas,ꝙ Abb.non negat,ꝙ etiam hodie non tractentur, sed ideo dicit olim,ut ostenderet, ꝙ dispositio huius tex.non est noua,uel ad excludendum opinio.eorum,qui dicebāt, ꝙ solum causæ inferiorum clericorum olim tractabantur, quod patet ex implicatiua,etiam.vel dixit olim,quia causæ Episcoporum de iure antiquo,etiam quo ad depositionem expediebantur in Concilio prouinciali,c.episcopus,cum gl.11.q.3. & Pan.ẏ.in 3.nota. & si intelligamus tex.nostrum loqui ſm illa iura antiqua, possumus dicere ꝙ iste Episcopus fuerit uocatus,interrogatus, & excōicatus a Concilio prouinciali:& uerbum, placuit.i. Concilio generali, intelligatur confirmādo sñiam Concilij prouincialis. ¶Tertiò aduerte,si intelligamus illa verba,legitima exceptione cessante.i.remota.Abb. uideretur malè loqui,quia ipse ẏ.dicit in 3.col.ꝙ Cōciliū ꝓuinciale pōt recusari.Secundò,si legitima exceptio non obstabat,frustratoria fuisset interrogatio, ergo possumus dicere,ꝙ tenebatur respondere.i.comparere allegaturus exceptiones declinatorias,iuxta l.si quis ex aliena. ff.eo.titu.Vel possumus intelligere,ut illa verba cessante,&c. sint ablatiui absoluti,qui faciunt conditionem.i.si cessauerit.l.euictis agris,ff.de vsu.¶Quartò potes ex isto notabili inferre, ꝙ Archiepiscopus, qui non pōt solus cognoscere de causa subditorum sui suffraganei,nisi per viā appellationis.c.pastoralis.s̄.de offi.ord.tñ in Concilio una cū alijs suffraganeis pōt.& ꝓ hoc no. videatis gl.not.in c.mu tis.17.dist.quam multū extollit Ro. consi.521. quod inci-

11 pit,Circa ꝓpositam consultationem.¶†Secundò no.ꝙ aduersarius meus dr̄,qui mecū in lite contendit.ad idem tex.in c.aduersarius,ẏ.de eo,qui mit.in pos.& in l.si aduersarius.C.de fi.instru. cum.sim.¶Amplia octo modis. Primò ſm Bar. vt ꝓcedat ēt ante.inchoatum iudiciū,§.oīm,Instit.de pœn.tem.liti. & ꝓbatur in tit.isto ſm Mod.Tu adde tex.in c.fi.ẏ.de fo.comp.¶Aduerte tamen,qa ista iura uidentur impropriè loqui, qa aduersarius dr̄,ꝙ contradicit intentioni alterius ſm Ab.in c. in literis,ẏ. de restit. spol.Ergo antequam ꝯdicat,non debet dici aduersarius, cū possit deliberare non uelle contēdere.l.j.ff.de eden.¶Secundò amplia,ut ēt subrogatus in lite dicatur aduersarius, c.fi.ẏ.vt li.pen. Adde tex.in l.item si res.§.fi. in ver. molestum aduersarium ꝓ se subijceret.ff.de alie.iud.mut.¶Tertiò amplia, ut Aduocatus,& procurator aduersarij mei,etiam dicantur aduersarij.l.j.cum gl. in uerbo,aduersario,ff.de cal.& de proc.Adde tex.in c.2.de confe.lib.6.Hinc est,ꝙ procurator & Aduocatus non sunt idonei testes in causa,in qua patrocinium præstant, ſm gl.in c.Romana, de testi.lib.6.& Bart.in l.deferre.ff.de iu.fi.& Fel. latè in c.a nobis,& ibi alij,col.fi.ẏ.de testi.¶Quartò amplia, ꝙ ēt oīs, qui pōt a sñia appellare,uocatur aduersarius, ſm Bal. in c.qm̄.ẏ.de testi. quem allegant Mod.hic,sed non reperio ꝙ istud dicat: benè autem istud tenet Barba.in cap. fina.ẏ. quòd met. cau.Sed aduerte, quia aduersarius denominatur ab actu. licèt ergo possit tertius appellare a sententia pro suo interesse, c.cum super, ẏ.de re iud.ante tñ q̄ appellet,non deberet dici aduersarius, cum possit non appellare.¶Quintò amplia,ſm Dec.vt ēt iudex dicatur aduersarius.l.appellationem,cū gl.C.de app.Tu cōsidera,ꝙ ibi iudex ideo dr̄ aduersarius,quia pars intendebat ꝯ eum agere, quia non admiserat eius appellationem, iuxta l.quoniam,eo.tit.non

12 autem,quia iudicauerat in causa principali. ¶Secundò†allegat Dec.quia subrogatus in lite dr̄ aduersarius,vt s̄.dixi, ergo iudex inquirens isto casu saltem erit aduersarius, quia subrogatus in locum accusatoris.quod ipse sic probat,quia omnes excep. quæ pn̄t opponi ꝯ accusatorem possint opponi ꝯ iudicem, ſm Bart. in l.2.§.si publico.ff.de adul.Sed aduerte, quia falsum est,ꝙ iudex dicatur subrogatus loco accusatoris, quia est fama loco accusatoris.c.qualiter & qñ,ẏ.de accu.est ēt falsa ꝯñtia sua,qa omnes excep.quæ pn̄t opponi ꝯ testem, pn̄t opponi ꝯ iudicem,ſm gl.in c.cum R.canonicus.s̄. de offi.deleg.& tñ iudex non dr̄ subrogatus loco testis. Melius ergo facit pro ista ampliatione diffinitio iudicis,quam posuit Pan.s̄.in rubr. In ꝯrium,ꝙ iudex non dicatur aduersarius facit tex.clarus in c.cum episcopali.ẏ. de appel.& licèt Dec.nitatur rñdere, rñsiones non transeunt sine ca

13 uillatione.¶†Secundò adduco rationem, si iudex facit iustitiā, facit ꝙ uterq; litigatorum petit,ergo nullius intentioni aduersatur, & ꝯñr non erit aduersarius. Hinc dicimus ꝙ non grauat partem,qui iurisdictionem exequitur. c.nouit.ẏ.de app.iuris.n. executio nō hēt iniuriā.l.iniuriarū.in prin.ff.de iniur.Vnde possumus distinguere.Aut iudex nondum iudicauit, & non dr̄ aduersarius,ita loquitur tex.in d.c.cum epali. Aut iudicauit & iustè,& isto casu non dicatur aduersarius litigantibus, qm̄ iustitiæ acquieuerunt c.proposuit.ẏ. de app. reclamātibus uerò dicatur aduersarius.ita loqtur tex.in c.non est crudelis.23.q.5. Aut iniustè iudicauit, & dicatur aduersarius. ita loquitur text.in d.l.appel.Sextò amplia,ut litigans dicatur aduersarius, siue agatur criminaliter, siue ciuiliter.c.proposuisti.& ibi no.Abb.in 4.no.ẏ.de foro competen. ¶Septimò extende, siue agatur actione personali,siue reali.cap.aduersario,cum ibi nota.infra de excep.¶Vltimò pro nunc extende generaliter,ut omnis, qui cōtradicit alteri dicatur aduersarius,secundum Moder.hic,allegantes Bal.in l.1.col.3.C. qui admit. sed Bal. loquitur in iudicialibus tantùm, dicit enim si nullus citatur, nemo est aduersarius, si nullus est contradictor, quia omnis qui contradicit aduersarium se facit, secundum Innocen. in c.cum inter.ẏ. de except. Ex isto notabili inferuntur duo,secundum Aaba.hic.Primò ad statuta facientia mentionem de aduersario.nota hanc illationem, ex qua habes,qđ litigator in iudicio propriè dicitur aduersarius,aliàs non haberet locum statutum, cuius uerba sunt propriè intelligēda. cap.nostra.infra de iniu.l.quicquid astringēdæ, ff. de uerborum oblig.Secundò infertur quòd ex contentione iuridica. & ex facto a iure non improbato oritur quandoque inimicitia. Basign. hic dicit,quòd istud non sequitur necessariò, qui potest quis litigare mecū,& tamen non erit meus inimicus. Saluat Dec.quòd Abba.non loquitur simpliciter, sed cum tēperamento quandoque.Vel aliter dicas ꝙ tenet illatio a communiter contingentibus.& hoc sufficit secundū gl. in l.cum dotem. C.de iu.dot.& in

l. neque

l.neque natales.C.de prob.& est tex.in c.j.& ibi Abb.in 3.no.j̃.
de cle. non resi. ideo in ciuitate,in qua cōiter exercentur usuræ
valet consequētia,est de illa ciuitate,ergo usurarius,ut de Astē.
dicit Bal.in l.cum oportet,in prin.C.de bon.quæ libe.& Doctor
meus.in l.non hoc.C.vnde legi. sed istis omissis, quæ parum pro
14 sunt, collige ex dictis Abb.sex utiles conclusiones.¶ Prima† cō-
clusio,non est inspicienda causa inimicitiæ,an sit iusta uel iniu-
sta,nec a quo procedat,sed considerādus est effectus prodnctus,
id est odium & animi rancor,c.meminimus.j̃.de accu.cum alijs
alle.per Alb.& Mod.& idem tenet Abb.in c.cum P.Manconel-
la,& in c.repellantur,eo.tit.& est communis scriben.sñia.& no-
ta pro ampliatione, ꝙ sufficit subesse odium latens, licèt appa-
renter non demonstretur,ut faciunt isti Gauli,s̃m Inn.in c.cum
I.& A.j̃.de re iud.& Fel.in c.quoties.col.j.j̃.de testi.Ex ista con-
clusione infertur, ꝙ author inimicitiæ poterit illam allegare ad
intentionem suam fundandam, putà ad recusandum iudicem,
uel testem,vt est tex.in c.veniens.2.j̃.de spon.& ibi no.d.Ant.&
Alex.cons.99.inci.In causa inquisitionis.col.pe.uol.1.& benè fa
cit gl.in l.athletæ.§.fi.ff.de excu.tuto.quam dicit Bal.ibi non re-
periri alibi.hinc est, ꝙ propter superuenientem inimicitiam in-
ter legatarium & testatorem reuocantur legara,etiam,ꝙ inimi-
citia superuenerit culpa testatoris,s̃m do.Iaso.in l.si filiam.C.de
inof.test.& in l.hæreditas,s̃.de his,quibus. vt indig.& ita ampliat
tex.in l.4.in fi.ff.de adim.leg.& mihi placet ista opinio, quia taci
ta uoluntas,propter quam pręsumitur reuocasse legata,ratione
inimicitiæ,vr̃ subesse ēt ꝙ superuenerit ex cā testatoris.& ex hoc
apparet,ꝙ Bar.in l.cum tabulis.§.qm̃.ff.de his,quib. vt indig.nō
ur̃ rectè sensisse.Nec ob.ille tex.quia ibi non est talis cā, seu ini-
micitia,quę habeat inducere odiū uel rancorē: non qdē ex par-
te testatoris q vidit legatariū appellatū de impudicitia p̄seuera-
re in actu virtuoso.Nō aūt ex parte legatariæ,iuxta illud Ouidij,

Quæ dant,quæque negant,gaudent tamen esse rogatæ.

Et facit tex.in l.item apud Labeonem.§.appellare.ff.de iniur.
ubi non facit conuitiū. qui honestis & blandis verbis attētat pu
dicitiā virginis.Præmissa ēt faciunt ad qōnem.An petēti cautio-
nē de non offendēdo,sibi dari a suo inimico. obstet exceptio, ꝙ
petens dedit cām inimicitiæ?præmissa faciunt ꝙ nō, & ita tenēt
Bar.& Ale.in l.qui bona.§.si quis iuxta.ff.de dam.inf.Abb. in c.j.
in 6.no.j̃.ut lit.non cont.& in c.literas, in gl.fi.j̃.de resti.spol.&
Fel.in rub.s̃.de treu.& pa.col.pe.in fi.& seq.& ur̃ casus. in c.de Be
nedicto,32.q.1.Contrarium tenēt Ang.& Ro.in d.§.si quis iux-
ta,& Pau.de Cast. in d.l.qui bona.§. qui damni.pro quib. faciūt
infrascripta fundamēta.Primò tex.in l.si mulier,in prin.ff.quod
metus cau.Tenendo communem,respondeo ꝙ procedit, quan
do allegatur metus,uel inimicitia, ad effugiendum iustum gra-
uamen, secus si allegatur ad euitandum grauamen iniustum.l.
nec timorem,ff.quod met. cau. & in istis terminis loquitur no-
stra quæstio.& ita rñdit Alex.cons.47. In causa prædicta,uolu.4.
Secundò facit contra cōem regula trita, ex delicto & culpa non
debet quis commodum reportare.l.itaque fullo.ff.de fur.c.2.de
collu.deteg.sed respondeas,ꝙ principaliter culpa non debet pa-
trocinari,sed in consequentiam potest ad commodum allegari.
l.relegatorum.§.fi.ff.de interd.& releg.l.siue hæreditaria,in fi.cū
glo. ff.de neg.gest.vel procedit quando culpa fuit ordinata ad fi-
nem consequendi illud commodum,s̃m Bar.in l.2. §.fi.ff.si quis
cau.post gl.& Gem.in c.statutum.§.cum verò, de rescrip.in 6.&
Ang.in disput.inci.Bonorum, ver.super primo. & est bonus tex.
in c.decætero,& ibi no.Abb.j̃.de sent.excommu.& ideo præmis
sa debent limitari,ut non procedant,quando quis principaliter
dedisset causam inimicitiæ ad illum effectum, ad quem allega-
tur,eo quia affectata inimicitia non prodest, ubi aliàs non affe-
ctata prodesset.l.tria onera.ff.de excus.tut.eos,in prin.de tempo.
ord.in 6.& ita concludit Bart.in l.2.§. cum quis.ff.de quæst.ubi
non est repellendus testis, cui data est alapa ad effectum ne te-
stificaretur.sequitur Abb.in d.c.meminimus. & Fel. latè in c.fi.
infra de testi. Tertiò in contrarium adducitur tex. in d.l.qui bo-
na.§.si quis iuxta.soluunt Bart.& Alex.ibi,ꝙ loquitur in cautio
ne,quæ petitur propter periculum ad rem,nos loquimur in cau
tione,quę petitur propter periculum personę ad personam,quę
solum formaliter non destruit contrarium:ideo responde sic,ꝙ
ædificans indebitè, censetur tacitè remittere cautionem damni
infecti,s̃m glo.ibi. Sed in casu isto dans causam odio non potest
remittere cautionem de non offendendo, cum nō sit dominus
membrorum suorum.l.liber homo.ff.ad leg.Aquil.unde in cri-
minalibus accusatus non potest renunciare exceptionibus suis,
ut concludit Fel.in c.cùm uenissent,col.3.j̃.eo.vltimò allegatur
tex.in c.causas,in Auth.ut cum de appella.cogno.ubi filius non
potest allegare inimicitiam,quę prouenit ex culpa sua,ad impu
gnandam exhæredationem paternam.Solue ut s̃.dixi ad contra
15 rium.l.si mulier.¶ Secunda† conclusio, iusta est causa recusandi
iudicem,quia mecum litigat in alia causa,s̃m gl.in c.cum super,
de offi.deleg.& ibi Abb. & Fel. idem comprobat Perus. in c.po-
stremò,j̃.de appel.& est *cōis* opi. Amplia primò in litigante non
solum in causa propria,sed etiam suæ ecclesiæ, ita loquitur glo.
in d.c.cum super.& Pan. hic. & rō est, quia prælatus dr̃ vsuarius
bonorum suæ ecclesiæ,s̃m gl.in c.præsenti,de offi.ord.in 6. Am
pliatur secundò etiam lite finita,quia odium semel contractum
præsumitur durare,nisi probetur extinctum.l.in ipsius,C.famil.
erc.& ibi no.Bal.& sequitur Bart. in l.non solum, §.si mandato,
uer.quid si mandaui,ff.de iniur.& Bal.in auc. si dicatur. C.de te-
stib.Istam ampliationem Mod.Decr.tenent,quia procurator &
aduocatus in una causa lite finita, non possunt recusari in alia,
d.c.postremò.ergo nec ille,qui principaliter aliàs litigauit, pote
rit recusari.Basig.respondet,ꝙ non reperitur iure cautū,ꝙ ex of
ficio postulandi ēt in causa capitali oriatur inimicitia.sicut ex li
tigio partis,& ego cōprobo, quia aduocatus & procurator etiā
pendēte lite non possunt recusari in alia cā,d.c. postremò. & rō
est s̃m gl.ibi,quia in cā.in qua patrocinantur,solum recusantur
propter affectionē,quā pręsumuntur habere in illa cā,quę ratio
cessat in alijs causis. & licèt Dec. in lectura noua uoluerit se ex-
cusare,quia negare non possumus s̃m eum, ꝙ nō oriatur aliqua
inimicitia saltem præsumpta contra Aduocatos.sed ego dico,ꝙ
posito ꝙ oriretur,non est considerabilis,ut probatur in l.si cum
16 maior,§.peu.ff.de bon.lib.¶† Tertia conclusio,prælatus in cau-
sa suæ ecclesiæ potest recusari iudex tāquam suspectus,idem te-
net Abb.in c. cum uenissent,ult. col.j̃.eod. & quia ille est locus
17 suus,ad ibi dicenda me remitto. ¶† Quarta conclusio:lite finita
in causa criminali non repellitur qui litigabat,a testimonio con
tra collitigatorem.ita Abb.post Io.And.in addi.Spe in rub.de te
stib.uers.6.probatur.in §.si quis uerò dicat̃,in uer.donec de cau-
sa criminis iudicetur,in Auth. de testib. Cōtrarium tenent Ar.
& Barb.hic,q̄a causa odij contracti licèt sit extincta, non tamen
præsumitur extinctum odium per tex.in d.l.in ipsius,C.fam.erc.
fortius ur̃,ꝙ etiā inimicus reconciliatus non possit esse testis, ut
probatur in c.accusatores.3.q.5.& de hoc est gl. in c.per tuas, j̃.
de sim.& tenuit Io.And.in addi.Spec.in tit.de leg.§.superest.vbi
dicit nouiter reconciliatum posse recusari in iudicem.& bñ fa-
cit tex in c.j.48.dist.ubi nouiter conuersus ad fidem,& sic noui-
ter reconciliatus cum Deo,nō potest promoueri ad ordines sa-
cros propter reliquias antiquæ p̄fidiæ, & inimicitiæ inter ipsum
& Deum.& idem tenet Abb.in d.c.cum oporteat,& Ale.in con
si.63.& 99.uol.j.& Ro.consi.482.& ita tenendo respondet Are.
ad tex.in d.c.si quis uerò dicat,ꝙ debet suppleri, uel donec effe-
ctus litis,id est inimicitia duret.Sed ista solùtio arguit Imperato
rem,ꝙ fuerit defectiuus,quod non est credendum.ideo ego con
cordarem opiniones sic distinguendo, ꝙ lite finita ex toto non
repellatur,& ita p̄cedat opi.Abba.hic, sed sit in arbitrio iudicis,
quanta fides sit ei adhibenda.& ita procedat opi.Aret.& Barba.
hic.& pro ista distinctione pondero tex. in §.si uerò aliter odio-
sus,qui sequitur immediatè post §.si quis uerò dicat. intelligen-
do illa uerba,si uerò aliter, quàm ratione litis pendentis in cau-
18 sa criminali,& sic si causa litis præteritæ dicatur odiosa.¶† Quin
ta conclusio,aduersarius in causa criminali lite pendente,in to-
tum repellitur a testimonio contra aduersarium. d.§. si quis ue-
rò dicat. Amplia, ut procedat etiam pendente lite in causa ci-
uili omnium bonorum,uel maioris partis,quia ex illis litibus ēt
oriuntur inimicitiæ capitales.facit tex. in §.item propter litem,
Insti.de excu.tut.& in c.j.de resti.spol. facit, quia bona dicuntur
secundus sanguis.l.aduocati,cum gl.C.de aduoc.diuer.iud.& ibi
no.Bal.hinc est, ꝙ ita licèt occidere aggressorem ad defensionē
bonorum,sicut ad defensionem personæ,ut tenet gl.in l.vt vim.
& ibi Ias.col.5.ff.de iusti.& iu. probatur in l.4.ff.ad legem Aquil.
Quod intelligo ut ibi.s.cum moderamine inculpatæ tutelę.Ad-
uerte tamen ultra alios ad duo. Primò, ꝙ ista ampliatio uidetur
confundi per tex.in d.§.si uerò aliter odiosus,& ibi gl. in uerbo,
quæstiones.quæ vult,ꝙ sit arbitrariū.Secundò aduerte iuquan-
tum Abb.dicit inimicitias, quæ oriuntur p̄p litem bonorū om-
nium,uel maioris partis,dici capitales.contrariū tenet Bart.in l.
2.§.fi.ff.de adim.leg.ubi facit differentiam inter capitales. & gra
uissimas iniurias,capitales appellat suborta ex lite criminali,vel
ex homicidio consanguinei, grauissimas uerò nominat ortas ex
lite omnium bonorū,& ur̃ sequi Abb.in c. accedens, 2.col.2.ut
lite non conte.licèt addat, ꝙ uideretur relinquendum arbitrio
iudicis,an sit orta capitalis, uel grauissima ex lite oīum bonorū
19 quod facit ꝯ ea,quæ hic dicit.¶† Vltima conclusio, aduersarius
meus in cā ciuili ēt lite pend. non prohibetur testificari ꝯ me in
alia cā:erit tñ arbitrariū,quanta fides sit ei adhibenda. d.§.si ue-
rò aliter.Pan.hic & in c.cum oporteat, & in c.inquisitionis.j̃.de
accus.& nullus discrepat,& per hoc sit expeditum s̃m notabile.
20 ¶† Tertiò nota,ꝙ citatio non ualet,nisi fiat parte petente secun
dum Abb.& alios hic.ad idem tex.in l.ad peremptoriū,ff.de iud.
& in c.licèt,j̃.de accus.& in l.fi. C. de bon.aucto.iudi.possid.in l.
properandum,§.& si quidem.in verbo,requirente parte. C.e.gl.
in l.sancimus,in uerbo,contumacia,C.ad Trebel.Bart.& Ale.in
l.si finita.§.Iulianus.ff.de dam.infe. & melior tex. in c.proposui-
sti,in verbo,ad petitionem partis l'tīmæ,j̃.tit.p̄ximo, & ibi Abb.
fallit multis modis. Primò, vt procedat parte opponente,secus
si compareat,& nihil opponat s̃m Bald. in l.unica. C.ut quæ de

ſunt Aduo. Adde pro iſta fallen.gl.& ſcrib.in l.j.in uerbo,ſuã,ff. de ler.quæ vult,ꝙ ſpontanea comparitio validet citationē inualidã,ad quod uideatis Fel. in c.illud. in uer. quarta declaratio,ĩ. de præſcr.& Ale.conſ.123.Viſo proceſſu,vol.2.Secundò fallit fauore publico,ſm Pan.in c.propoſuiſti,& gl.in c.fi. in verbo,inanes,de elec.in 6.& rō, quia fauore publico iudex pōt procedere ex officio.c.bonæ.ſ.de poſtu.præl. Tertiò fallit in cauſis fiſcalib. ſecundū Ro.not.44.per tex.in l.2.§.Senatus, de iure fiſci.quē ad hoc reputat ſing.Quartò fallit,ubi iudex uideret inſtantiam perituram,tunc pōt imponere peremptoriū parte nō petente, ſm Bar.in l.Seius & Augerius.ff.ad l.Fal.cum alijs adductis per Are. & Mod.& vltra quos adde,ꝙ idē tenuit Abb. in c.fi. col.fi.ĩ.eo. Fel.& Barb.in c.conſultationib.vlt.no. & in c.conſuluit, col.fi.ſ. de off.deleg. Ratio pōt eſſe duplex. Prima, ut lites expediantur, quod concernit publicū intereſſe.l. quidam æſtimauerunt. ff.ſi cer.pet.c.finem litibus.ĩ.de dolo & contu. vel quia pōt iudex ex officio prouidere,ne iudicium reddatur eluſoriū.c.cauſam, quæ infra eo.Vltimò fallit in omnib.caſib.in quib. iudex poteſt procedere ex officio,qui connumerantur per Bar. & Legiſtas in l.4. §.hoc aūt,ff.de dam.infe.& per Abb.in d.c.bonę.ita dicit,& limitat Bal.in d.l.bonæ.& Ale.in d.§.ſed Iulianus.Sed iuxta hoc quęro,an præſumatur,ꝙ citatio fuerit facta ad inſtantiã partis?Concludit Abb.ꝙ ſic,& ſequuntur d. Ant.Imo.Are.Barb. & Fel.hic, & eſt *communis* opi.ſm Barb.Fundamentum huius concluſionis eſt,quia petitio partis eſt neceſſaria ad validitatem citationis,ergo præſumitur interueniſſe.l.ſciendum.ff.de uerb.ob. Iſtud fundamentum retorquetur per Dec.quia ſolennitas intrinſeca bene præſumitur,quia neceſſaria,d.l.ſciēdum.Sed ſolēnitas extrinſeca non præſumitur.l.quæcūque.§.fi.ff.de publ. Sed petitio partis dr̄ extrinſeca citationis ſolēnitas,ergo nō præſumitur.Et propter iſtud fundamentum Ro.in d.l.ſciendum, & Dec.hic declinant a cōi ſententia.quid tenendum?non diſcedas a cōi. Ad ar. reſpondeo ſm Are. ꝙ ſolennitas extrinſeca non præſumitur,niſi requirat impenſam,quia tunc pręſumitur actus geſtus cum tali ſolennitate ab eo,cuius intererat.l.cum ſeruus. ff.de uerb.obl. l.fi.C.de ali.pupil.præſtan. cum alijs allegatis per Mod. & latius per Fel.in c.nonnulli.§.ſanè & alij.col.17.ſ.de reſcr.& in c.ſicut, col.pe.ĩ.de re iudi. Sed actus citationis requirit impenſam,ergo pręſumitur celebratus impenſis eius,cuius intereſt,& ſic ad eius requiſitionem.Nec obſt.replicatio Doct. ꝙ de impenſa citationis modica non ſit curandum,per regulam.l.ſcio. ff. de in integ. reſt.& c.& ſi quæſtiones.ĩ.de ſimo. quia procedit in caſibus expreſſis a iure tantum,ſm Card.Zab.in proœ. Cle.vel aliter,licèt non ſit curandū de modica impenſa, eſt tñ curandum a quo ſit facta pp effectus,qui ſequunt̄.vel aliter, dato ꝙ de minimis non ſit curandum,non tñ ſequitur, ergo modica impenſa præſumitur facta ab alio,quàm ab eo, cuius intereſt, quia ſi dicamus factam ab alio, concurrent plures præſumptiones ad idem ꝯ ius, quod non eſt dicendum.l.j.C.de dot.promiſ.Primò, ꝙ præſumatur facta ab alio.Secundò, ꝙ inutiliter, ex quo citatio non ualebit.Tertiò,ꝙ animo donandi,ſeu abutendi ꝯ l.cum de indebito. ff.de prob.Dantur duæ aliæ ſolutiones, ſed quia reprobātur per Fel.in d.c.ſicut,col.pe.aliter non inſtabo. Iſta concluſio procedit ſine dubio concurrente diuturnitate temporis,quo caſu etiã præſumitur ipſa citatio,ſm Imo.Hoſt. & alios in c. Albericus. ĩ. de teſtib.& Are.conſi.26.inc.Caſus talis eſt. & Decius conſi.36. col.j. hodie tñ ad euitandam diſputationem cauti practicātes faciunt in actis regiſtrari, ꝙ citatio fuit facta parte inſtante & requirente,ſm gl.in l.ſancimus,C.ad Treb.& Ange. in d.l.ad peremptorium.eſſet etiam hic uidendum, an citatio facta ſine iuſſu iudicis ualeat,ſed quia Ab. ĩ.in ult.char.latius tradit,ibi reſeruo.

21 ¶†Quartò notat Abb.iudicem poſſe interrogare, &c. Circa iſtud nota.aduerte ad plura.Primò,quia non uidetur probari in tex.ſm Dec.ex eo, ꝙ non apparet, ꝙ interrogatio fuerit facta a iudice,quia aliàs tex.dixiſſet cum illo,non cum.eodem. Baſigna. verò nititur ſuſtinere,ꝙ fuit interrogatus a iudice, cum ſit ſecuta reſponſio, quam iudici, & non parti interrogatus tenebatur dare,ſm gl.in c.pen.de iuramen.cal. Iſta conſideratio non concludit per neceſſe,ſed præſumptiuè tantum. ergo credo, ꝙ fuerit interrogatus a parte. & pro fundamento præſuppono, ꝙ illa uerba interrogatus,an cum eo &c.ſunt uerba concilij. hoc præſuppoſito dico,ꝙ ſi fuiſſet rogatus a Concilio,tex.dixiſſet cū ipſo,uel coram ipſo,non autem cum eo, quia iſtud relatiuum, is, eſt relatiuū tertiæ perſonæ,& iſtud clarius apparebit ex his, quæ infra dicam.Secundò aduerte inquantum Ab. & cæteri præſupponunt,ꝙ ſi interrogatus,an cum eo uelit experiri, reſpondeat quòd ſic,non poterit poſtea declinare iuriſdictionem. Ego valde dubito,quia ſm gl.iſtud verbum,experiri,ponitur pro defendere:ſed ſic eſt,ꝙ qui promiſit ſe defendere coram iudice, nō uidetur prohibitus declinare, cum declinando ſe defendit, c.cum inter,ĩ.de exce.& l.ſed ſi ſuſceperit,in uerbo,alijs defenſionibus ulus hanc omiſit,ff.de iud.& ideo glo.in c.expoſuit. ĩ.de dila.notabiliter determinat,ꝙ conſtituens procuratorem ad reſpōdendum coram aliquo iudice,non cenſetur conſentire in eius iuriſdictionem.Tertiò aduerte,intelligendo ꝙ fuit interrogatus a iudice,hic eſſe tex. pro caut. Cæpo.123. quod ego intelligo procedere,ſi interrogatio,& reſponſio ſit facta per uerbum,uis,ſeu volo litigare,& ita loquitur Ale.in l.quidam conſulebant,col.fi.ff. de re iud.ſecus ſi per verbū,experiri,uel rñdere.& ita procedant quæ ſ.dixi.Ad iſtū tex. rñdebo ĩ.in j.gl. Quartò aduerte, intelligēdo ꝙ fuerit interrogatus a parte,hic eſſe tex. ꝙ rñſio facta parti,licèt non eſſet neceſſaria,obligat tñ rñdentem, ſicut ſi eſſet facta in iudicio,& ſic eſt tex.pro gl.in c.pen. ĩ.de iura.cal. Quintò aduerte,inquantum Abba.alleg.text.in cap. ſcitote, uoluit allegare gl.in d.§.exceptio,3.q.6. Sextò aduerte circa notabile,ꝙ iudex poteſt interrogare litigantes,ubicunq; æquitas ſuadet,l.ubicunque.ff.de interro.ac.cle.ſæpe.§.ſed quia,de uerb.ſignifi.Iſtud notab.ante lit.conte.circa ordinaria iudicij procedit de plano ꝑ tex.in l.j.ubi gl.enumerat vndecim caſus.ff.de inter.ac. Quos caſus proſequere,ut per Spec.ſub rub.de interr.quæ fiunt ante lit. conteſt.& procedit intantū, ꝙ ſi iudex omiſit per obliuionē interrogare ante litē conte.poterit nihilominus poſt litem conte. interrogare,ſm Bar.in d.l.j.& Abb.in d.c.pen col.3. & quotidie uidemus iudices interrogare partes, an apocha ſit ſcripta manu propria,uel ne: cui interrogationi tenetur interrogatus reſpondere cum iuramento, ſm Bal. in auc. contra qui propriam,in fi. C.de non nu.pec.& in auct.ſi quis,C.qui potio.in pig.habean.& Io.de Ana.conſi.23.In caſu præmiſſo.Roma.conſil.373. In caſu propoſito. Item etiam de plano procedit poſt litem conte. uſq; ad concluſionem in cauſa.ſed dubitatio eſt, an poſt concluſionem in cauſa iudex poſſet interrogare,uarij & inuicem contrarij ſunt Doct.in iſto puncto D.Anto.de Butr.tenet ꝙ poſſit,per tex.in d.l.ubicunque,& per tex.in l.generaliter,poſt princ. C.de reb.cred.Idem tenet Gem.in c.j.col.fi.de confeſ.in 6.Alex.conſi. 53.In cauſa uertente,col.fi.uol.j.ubi dicit plus,ꝙ etiam parte nō petente poterit iuramentum in ſupplemētum de ferri,idem tenet Ale.in l 4.§.hoc autem,ff.de dam.infect.& Dec.hic,qui dicit unum magnum uerbum,ꝙ iſta *opi. eſt* magis cōis . allegat ad idē Bal.in l.ſi accuſatoribus.col.fi.C.de accuſ. qui loquitur in criminalibus,in quibus eſt ſpeciale,ut ĩ.dicam.allegat etiam Bal.in l. unica, C.ut quæ deſunt aduo. Qui dicit potius oppoſitū,& Ro. conſi.20.qui loquitur quantum ad declarationem actorum dubiorum,quo caſu eſt etiam ſpeciale. Allegat etiam Rom.conſi. 176.ſed loquitur in ſummarijs,in quib. eſt etiam ſpeciale. Vltra eum idem uidetur tenere Old.conſi.323.Circa primum.& Nat. in repe.cle.ſæpe,in gl.in uerbo,interrogabit,de uerb.ſig.Contrarium tenent Inn.in d.c.cum Ioannes eremita,& gloſ in Auct.de teſti.in §.illud.Spe.in tit.de poſitio.§.4.uer.regulariter. & in tit. de teſte,§.ſatis utiliter,uer.quid ergo. Pet.de Ancha.in c.j.col.4. de confeſ.in 6.Car.in d.c.cum Ioannes,& conſil.74. Titius nunc ſum.Idem tenet Gem.ſibi contrarius in c.2.col.fi. de in integ.reſti.in 6.& Bald.in d.l.unica.& Ro.in d.§.hoc autem Fel. hic,& in d.§.hoc autem,& in d.c.cum Ioannes.vbi dicit,ꝙ iſta opi.in practica eſſet ſuſtentabilior propter auctoritatē Inn.& ſi certè computes auctoritates,iſta uidetur magis communis,& eo maximè, quia roboratur auctoritate gl. quæ eſt præferenda cuiuſlibet ēt ſupremi uiri auctoritati,ſm Bar.in l.ut vim,ff.de iuſt.& iu.& pro iſta opinione bene facit tex.in c.cum dilectus.Nec obſt.ꝙ iudici non concludatur in cauſa,quia dico, ꝙ ubi iudex ad priuatã utilitatem vult procedere ex officio,debet in termino limitato partibus procedere,ſecundum gl.in l.filiusfamilias.§.veterani.ff.de proc.& in l.ita demum,C.eo.Primò limita in omnibus caſibus, in quibus licitum eſt probare poſt concluſionem in cauſa,quos Fel.enumerat in d.c.cum dilectus,& Iaſ.poſt alios in l.admonendi,ff.de iureiur.Hinc eſt,ꝙ in criminalibus,in quib. licitū eſt ſemper probare.l.j.§.qui ultimò,ff.de quæſtio.iudex poterit etiã interrogare,& ita loquitur Bal.in d.l.ſi accuſatoribus. hinc in ſummarijs non procedit iſta concluſio,ſecundum gl. in cle. ſæpe, in uerbo interrogabit.de uerb.ſign.& ita loquitur Rom.in d.conſi.176.Secundò limita, vbi interrogatio fieret ad declarationem actorum dubiorum,ita loquitur tex.in d.c.cum Ioãnes, & ratio eſt,quia declarans nihil noui facit,l.hæredes palam,uer.ſed ſi notum,ff.de teſt.

22 ¶†Quintò no.ſm Abb.ꝙ Concilium prouinciale poteſt excommunicare Epiſcopos, licèt nō poſſit deponere. comprobo ultra alios, quia ſolus Metropolitanus poteſt excōicare ſuum ſuffraganeum.c.uenerabili,& ibi no.Abb.& c.ſacro, infra de ſen.excom.& c.quia cognouimus.10.q.3.ergo etiam poterit Concilium, in quo eſt ipſe Metropolitanus tãquam caput. Secundò adde, ꝙ epiſcopus ob reuerentiam ſacri officij non eſt ex abrupto excōicandus, ſed ſeruandus eſt ordo. c.2.de off.dele. in 6.Tertiò dum Abb.dicit, ꝙ Concilium prouinciale non pōt deponere.Adde.ꝙ ratio eſt ob reuerentiam ſacri officij ſm Inn. in c.graue,ĩ.de præb.& Abb.in c.non poteſt,ĩ.de re iudic.Item licèt non poſſit deponere,poteſt tamē facere proceſſum, & diſcutere cauſam criminis,c.diſcutere,3.q.6.Item licèt Concilium poſſit de cauſa cognoſcere,non tamen poteſt cognitionē alteri delegare,ſm gl.in c.inquiſitores,de hær.in 6. Item legatus de latere non poteſt auctoritate ſuæ legationis Epiſcopū deponere, ſecun-

secundum gl.in c.2.de offi.leg.& in c.si quis autem.94. dist.& in c.decreto,2.q.7.sequuntur Mod.hic. An autem concilium prouinciale possit epm absoluere,*cõis* est ꝙ non.vt tenet glo.in d.c. accusatus,& latè Fel.in d.c.non põt.& ibi Abba. An autẽ possit Concilium prouinciale pronunciare Epm deponendum, gl. in c.biduum.2.q.6.tenet ꝙ sic.Contrarium tenet Abb. in c.2.j.de accus.per tex.in d.c.discutere,& sequitur Fel.qui alia adducit.in d.c.nõ potest,& ego addo,quod decidit Bal.in l.2.C.ubi,& apud quos.vbi.decidit, ꝙ de causis non compromissibilibus non põt fieri cõpromissum sub ista forma,ꝙ arbiter pronũciet qd agendum sit per iudicem.Vltimò aduerte,ꝙ Abb.in fi.vr̃ velle,ꝙ concilium generale uacante Papatu,non possit Epm deponere, ita vult Abb.si referas verbum illud,hoc fortius,ad proxima, prout relatio fieri debet.l.si idem cum eodem. ff.de iuris:om.iudi.Hoc aũt vr̃ falsum, quia sede uacante,tãtam ptãtem habet Conciliũ generale,quantã haberet Papa si viueret,sm Archid.in c.porrò, 66.dist.& Inn.in c.fi.de sacra.non iteran.& contrarium in specie decidit Gem.consi.65.discutiam quælibet,col.3.Et si tu diceres, quòd verba Abb.sint referenda ad remota, tunc erit dictũ Abb.
23 sine dubio.¶†Sextò no.sm Abb. ꝙ excõicatus donec satisfecerit,sola satisfactione non est liberatus, sed requiritur absolutio, licèt sit secus in suspenso sm gl.in clem.j.de decimis. Circa istud no.aduerte,quia non uidetur probari in text.secundum Dec.ex eo,quod hic excõicatio erat lata sub alia forma.s. donec præuia satisfactione fuerit absolutus,imò aliàs dicebam,ꝙ iste tex.uidetur probare oppositum inducendo sic,Verba sententiæ debent aliquid operari.l.3.ff.de iureiu.ubi Mod.c.si Papa, de priuileg.in 6.Verùm si excommunicatus, donec satisfecerit, non liberatur secuta satisfactione, frustratoriè Concilium in sententia sua addit illa uerba,donec fuerit absolutus. Nunc autẽ consideraui,ꝙ Pan.non no.simpliciter,sed dicit esse,arg.hic,quod arg.sic potest colligi coniecturando, ꝙ sententia ista præsumitur conformis iuri communi,secundum glos.in l.Herennius. ff.de euic. & c.in præsentia.s̃.de renun.& plenè Fel. in c.quoniam contra falsam, infra de prob.Fac igitur ex dictis Abb. duas conclusiones. Prima, excommunicatus donec satisfecerit, sola satisfactione non liberatur a uinculo excommunicationis, tex. est hic in ar.& tex. clarus in c.ad aures,& ibi Abb.j. de simo. & in c.cum desideres, §.fin. j. de sent.excom. & ibi assignatur ratio. Amplia primò,ut procedat etiam in excommunicato ad tempus, qui elapso tempore non est liberatus,nisi obtenta absolutione,sm Inn.& alios in c.cum bonæ, s̃.de ætate. & qualit.cum alijs, de quibus hic per
24 Mod. ¶Amplia†secundò etiam in excõicato a Papa sm Abb.in c.fi.de matrim.contract.contra interdi.eccl. & Gemi.in c.in primis,2.q.1. ¶Amplia tertiò etiam in interdicto donec satisfactio facta fuerit. requiritur enim secuta satisfactione relaxatio, cap. quanquam,in fi.de censi.in 6.& uoluit gl. in d. cle.j. & in c.cum tu,in verbo,donec, de usur. Limita primò, ut non procedat in excõicato auctoritate canonis, quem Papa mandat haberi pro infecto, tunc tali absolutione opus non est, sm Fel.& Mod.hic allegantes gl.sing.in cle.j.in uerbo,pro infectis, de immu.eccle. ad quam excõicandã,uide Fel.in c.fi.col.3.& seq.s̃.de consti.Sed aduerte,quia illa gl.relata ad tex.potius probat oppositum.dicit tex.constitutionem Bonifacij, & quicquid secutũ fuit ex eo,haberi uolumus pro infecto.dicit gl.& isto casu absolutione opus non est.Pondera, ꝙ ibi nõ solum cassatur tex. sed etiam effectus iam causatus. vnde secus uideretur dicendum,si simpliciter cassaretur lex,quia tunc deberet effectus causatus remanere,vt est tex.in l.iubemus.C.de testa.cum sim. Secundò limita, ut procedat in foro ecclesiæ,secus in foro poli,c.a nobis,el 2.j.de sen.ex-
25 com.¶†Secunda conclusio,suspensus donec satisfecerit, satisfaciendo liberatur absque absolutione,sm gl.in d.cle.j.& in c.qui meritò.11.q.3.& in c.fi.de off.ord.in 6.& in c.qui sunt, & ibi Archi.81.dist. sequuntur Mod. hic & est *cõis opi.* Contrarium tenet Abb.in d.c.cum bonæ, quia apud iudicem possunt oriri dubitationes,an satisfecerit,uel integrè satisfecerit, ideo requiritur ꝙ suspensus adeat iudicem,& si fidẽ faciat de satisfactione,absoluatur,c.presbyter si a plebe.2.q.4.Sed tenenda est cõis,quæ sanè intellecta effugit istud arg.nã liberatus est is, qui satisfacit:requiritur tñ,ꝙ adeat iudicẽ, qui proferat facti declaratoriam.s.ꝙ satisfecerit sm glo.in d.cle.j.facit c.cum sm,de hæret.in 6.& l.si quis maior.C.de trans. Sed quæ põt esse rõ diuersitatis inter excõicatũ & suspensum?Io.And. Abb.& alij,in d.c.cum bonæ,dicunt rationẽ esse, quia in absolutione ab excõicatione requiritur certa forma,de qua in c.a nobis,el 2.in fi.j.de sent. excom.quæ nõ requiritur in absolutione a suspẽsione,meritò suspẽsus statim censetur absolutus.Istam rationẽ improbant Imo. & Pau.de Leaza. in d.clem. j. quia etiam in absolutione a suspensione requiritur certa forma.c.super eo, & c.uenerabili, j.de sent.excom. Sed tu aduerte,ꝙ ista iura hoc non probant,nam in c.super eo,illi Græci erant suspensi & excõicati,& propter excommunicationẽ seruatur illa forma:in c.uenerabili, requiritur forma iuramẽti,propterea, quia dubitabatur de cã absolutionis, in casu nostro loquimur vbi cõstat clarè de cã,ꝙ satisfecerit.Sed ex alio ista ratio

nõ valet,qa absolutio ab excõicatione,ẽt nõ seruata forma tenet de iure,ut cõcludit Abb.in d.c.cũ desideres ad fi. ergo super tali forma nõ est faciendũ capitale.Itẽ sententia interdicti exigit relaxationẽ,& tñ non reperio ꝙ in relaxatione interdicti requiratur certa forma.Propterea ego assigno aliam rõnem: excõicatus extra ecclesiam eiectus, effectus est asinus diaboli,c.audi de nique.11.q.3.suspensus verò non, ꝙ cum non sit priuatus cõmunione hominum,nec participatione sacramentorum, c.ueritatis,& ibi no.Abb.j.de dolo & contuma.ideo excõicatus eget,vt introducatur medio absolutionis,suspensus uerò non.Aduerte tamen inquantum dixi,quòd requiritur declaratoria facti,quia fallit in tribus casibus.Primus est,ut procedat in suspenso ab homine,secus in suspenso a iure,sm Imo.in c.sicut,de cohabit.cler. & muli.& Archi.in c.sacerdotes,5.dist.in d.c.qui meritò, & Do. Ant.in d.c.cum bonæ,eo.quia mitius agitur cũ lege,quàm cum homine.l.Celsus.ff.de arbi.c.cum dilecti,de dolo & contu.Contrariũ tamen tenet Gem.in c.ad hæc,24.dist.& sequitur Fel.hic: tamen ista differentia uidetur probabilis,quia leuior est suspensio iuris,quàm hominis.patet, suspensus ab homine est intelligibilis etiam actiuè,& tamen suspensus a iure non,sm gl.no.& ibi Doc.*communiter* sequuntur,in c.apostolicæ,j.de excep. Item suspensus ab homine ab officio tantum,intelligitur ẽt suspensus a beneficio,secus in suspenso a iure,sm Abb.in c.cupientes,de electio.Itẽ suspensus a canone, si celebrat non est irregularis, & tñ secus est in suspenso ab homine,sm Rot. in titu.de sent.excom. decis.367.in antiquis.Secundus casus est in suspenso ad tempus, qui elapso tempore poterit celebrare absque ulla facti declaratoria,sm Abb.in d.c.cum bonæ. facit decis.Bal. de confinato ad tempus, vt statim elapso tẽpore possit redire in patriam, quam ponit in procæ. Digesto. & reputat notandum Frãciscus Crem. in sing.suis,sing.154.Tertius casus est, quando suspensus donec satisfecerit,satisfecisset corã iudice. Ratio, quia tunc satisfactio est necessaria:acta enim faciunt notorium,c.cum olim,de uerb. sig.l.gesta,C.de re iud.& ideo suspensus,donec comparuerit, vel positionibus responderit,facta comparitione, uel responsione, est plenè liberatus absque ulla facti declaratoria,sm d. Anto. & Io.And.in d.c.cum bonæ. ex hoc infertur limitatio ad regulam d.c.cum sm,cum simil.ut non procedat, quando constaret notoriè de delicto.quam limitationẽ sequitur Gem.& alij ibi. Iuxta præmissa dubitatur.utrum absoluens,si satisfecerit intra decẽ dies,non satisfaciendo in termino reincidat ipso facto in excommunicationem absque eo,quòd iudex declaret eum reincidisse? uidetur quòd non,quia iura quæ de reincidentia loquuntur,ad factum iudicis conferuntur,c.ad nostram,j.de appel. c.ad reprimendam,s̃.de offi.ordi. ibi, in excommunicationis sententiã reducere procures.Contrarium uerius videtur per ea, quæ s̃.dicta sunt in ver.secundus est casus.est enim ista absolutio potius quędam suspensio excommunicationis ad tẽpus, quo elapso statim cessat,ut s̃.dixi.Et probatur in c.præterea,el 2.j.de appella.& ita concludunt Mod.hic,& idem Dec.in cons.145.Quæritur in effectu,per totum. ¶Ad contraria respondeas,ut hic per ipsum. & adde quæ oratoribus absolutis, donec fungantur officio, dicit Fel.in c.apostolicæ,col.1. j.de except. An autem absolutus cum hoc, ꝙ si similia attentauerit, reincidat in excommunicationẽ, contrafaciendo statim reincidat? rñdeas ꝙ non, quia talis adiectio reijcitur, cũ non possit aliquis excõicari pro futuris culpis, c.Romana,§.caueant,de sen.excom.in 6. & ita tenet Fel. in c.2.
26 de testib.cog.¶Septimò†nota,iudicem posse mulctare cõtumacem etiam nemine petente, imò sm Pan. parti nulla competit actio respectu mulctæ imponendæ, sed totum expeditur officio iudicis,sm Bar.in l.2.ff.si quis in ius uoc.non ierit. Contrarium, quòd etiam competat actio,tenet idem Bar.in l.j.col.3. ff.si quis ius dicen.non obtemper.& sequitur ibi Pau. de Cast. & Ang. in l.fi.ff.si quis in ius uoc.non ierit.Ful.& Ias.in d.l.2. Fundamentũ istorum est,quia mulcta imponitur ex edictis prætorum, ex quibus oritur actio in factum,§.fi.Insti.de interdi. & istam sequitur Dec.hic. Arbitror opi. Abb. hic esse ueriorem per fundamenta Bar.in d.l 2.Non obstat inquantum dicitur, quòd actio in factũ competit contra contumacem,quia concedo; sed dico quòd illa actio competit parti ratione sui interesse. l.j.§.fin. ff.si quis ius dicenti non obtemper.Aduerte etiam inquantum Abb.colligit ex tex.iudicem posse mulctare,nam in tex.de mulcta uerbũ nullum, sed dicas quòd excommunicatio appellatur mulcta, c. sacro,in prin.infra de sent.excommu.¶Et ex hoc corollariè infero,Abba. velle, ꝙ ad imponendam excommunicationem nulla competat actio, qđ nõ credo uerum,si agitur ut quis excommu-
27 nicetur ratione sui interesse,per ea quæ statim dixi. ¶†Octauò not. ꝙ excommunicatus propter solam excõmunicationẽ non debet priuari beneficio.Istud intellige,ut dicã j.in gl.post Abb. pen.char.An autem excommunicatus sit priuatus fructibus beneficij,Pan.se remittit.*Communis* est conclusio,ut sit priuatus fructibus ipso facto,ut per Abb.in d.cap. pastoralis, & per Felin. in cap.apostolicæ.colum.5. de exceptio. facit, quia ususfructus finitur maxima, & media capitis diminutione, §. finitur. Institu.

de vſufr. Ergo etiam per excommunicationem, quæ dicitur ma-
xima capitis diminutio, ſm gl. in §. maxima. Inſti. de cap. diminu.
28 ¶ † Circa nouum notabile habes tria colligere. Primò, ꝙ non fa-
ciens reſidentiam propter aliquod impedimentum, non poteſt
priuari beneficio, tex. eſt hic, ad idem in c. inter quatuor, & c. fin.
de cle. non reſid. vbi impedimentum infirmitatis, & inimicitiæ
capitalis, excuſat a reſidentia, ſimiliter aeris intemperies eſt iu-
ſtum impedimentum, ſm gl. in cle. ne in agro. §. fin. in uerbo, ra-
tionabilis, de ſtatu monacho. Pro qua allego text. in c. ad ſuppli-
cationem, & ibi gl. s̃. de renun. & quod no. Bar. in l. de ætate. ff. ad
Treb. cum alijs adductis per Fel. in c. accedens, el 2. col. 4. j̃. vt lit.
non conteſt. ¶ Amplia primò, etiam ſi tale impedimentum præ
ceſſiſſet culpa cum reſidentia, ut hic, & in c. quia diuerſitatem.
infra de conceſſ. præb. Contra iſtam ampliationem obſtāt duo.
Primò, quia non excuſatur à caſu, ubi culpa præceſſit caſum, c.
tua, & ibi not. j̃. de homic. l. is cui. ff. de act. & obl. cū vul. reſpon-
det Abb. ꝯ̃rium procedit, quando culpa fuit immediatè cā impe
dimenti, aliàs ſecus. in caſu autem noſtro impedimentum non
cauſatur immediatè ex culpa, ſed ex pęna culpæ, id eſt ab excō-
municatione. Vel aliter dicas, ꝙ ꝯ̃rium procedit, vbi culpa prin-
cipaliter fuit ordinata ad caſum, aliàs ſecus. l. non omne. ff. de ſta
tu lib. & faciunt quæ dixi s̃. in ſecundo not. & quæ ſcribit Fel. in
c. cum inter, col. 9. j̃. de excep. ¶ Secundò obſtat doct. Abb. in c.
2. in 4. no. s̃. de arb. quam prius adduxit Baſign. hic, & refert inter
dentes Dec. in 2. lect. & reſpondet, ꝙ debet intelligi de exule, qui
poteſt ſe facere eximi de banno, & non vult, quo caſu tunc exi-
lium vr̃ ordinatum ad non faciendam reſidentiam. meritò. dici-
tur priuari per ea, quę ſtatim dixi. & j̃. ſubijciam de excommuni
cato. iſta ſolutio in ſe uera eſt, tamen diuinat. Nouiſſimi autem
hic aliter reſpondent, ꝙ ibi exilium, & ſic non reſidentia, proceſ
ſit ex culpa: ſed non aduertūt, ꝙ termini ſunt pares, ſiue quis nō
reſideat propter excōmunicationem, ſiue propter exiliū. Nam
vtroque caſu dicitur cauſa remota. ¶ Alij aliter reſpondent, ꝙ
Abb. ibi loquitur de exule voluntario, non de exule neceſſariò
per ſententiam, vel propter timorem, iuxta tradita per Nellum
in tract de bannit. in prima parte primi temp. in 3. q. Sed nec iſta
ſolutio eſt vera, quia verba Abb. repugnant, dum dicit, non ua-
lent facere reſidentiam: vnde cogita, ſi poſſet aliter reſponderi,
quòd ibi Ab iſtud non velit: dicit enim Abb. exul. non priuatur
beneficio, nec fructibus beneficij. ſubdit intelligo, niſi culpa exu
lat. intelligo ego hoc ultimum, ꝙ priuetur fructibus. ſi ſui culpa
exul, non aūt ꝙ priuetur beneficio. & reperio, ꝙ iſtud in effectu
uoluit Abb. in c. in quatuor, ubi dicit, ꝙ abſens propterea, ꝙ de-
derit operam rei illicitæ, licèt non priuetur beneficio, aliter ta-
men punitur quod ego, intelligo. ſ. vt priuetur fructibus benefi-
cij. Limita non procedere, qñ excōicatus eſſet in mora petendi
abſolutionem, ar. c. fi. s̃. de elect. & ita limitatur per Moder. hic.
Conſidera quare excommunicatus propter moram in non pe-
tēdo abſolutionem potius debeat priuari beneficio, quàm pro-
pter moram, in non ſatisfaciendo. ¶ Secundò collige, quòd non
faciens reſidentiam abſque cauſa pōt priuari beneficio. Intelli-
ge præmiſſa monitione & requiſitione iuxta tradita per Abb. in
29 c. ex parte, j̃. de cle. non reſiden. ¶ † Circa 10. no. collige 4. utilia.
Prima concluſio. Propter contumaciam quilibet excommuni-
cari poteſt. Amplia ſex modis, primò amplia, ſiue contumacia
ſit in non comparendo, ut in c. quoniam frequenter. j̃. ut li. non
conteſ. ſiue ſit in non parendo. c. ex parte. j̃. de uerb. ſign. Secun-
dò, ut procedat, ſiue non comparuerit, ſiue comparuerit, & illi-
centiatus receſſerit. ut hic, & in c. certum. 11. q. j. ¶ Tertiò, vt pro
cedat, ſiue contumacia ſurgat ex re mag. ſiue ex re leui, ſecūdum
gl. ſing. in c. duo ſunt. 96. diſt. quæ non eſt ſing. ad hoc, ſed eſt ſin-
gu. in eo, dum dicit, ꝙ tanto maior eſt contumacia, quanto ex re
leuiori ſurgit. Et ad hoc eam dicit ſing. Ab. in d. c. ex parte, & in c.
ſanè, in 4. no. s̃. de offi. deleg. & facit gl. in c. fi. 14. q. ult. Quartò, vt
procedat in tantum, ꝙ pro ſola contumacia ab homine pōt fer
ri excommunicato, ſm glo. in c. epiſcopi. 11. q. 3. & Pan. in d. c. ex
parte, & in rub. j̃. de ſent. excom. & in c. ſacro. per illum tex. eo. ti.
Scias tamen, quod in notorijs ex ſola monitione extraiudiciali
conſtitui poteſt quis in contumacia, ſm Pan. in c. cum, ſit Roma
na, col. fi. de app. ¶ Secundò ſcias, quòd poteſt quis declarari ex-
communicatus abſque contumacia, quando delictum eſt noto
rium, ut per Fel. in c. cum non ab homine. col. pen. j̃. eo. & Lud.
Rom. conſ. 482. & Cur. conſ. 20. col. 7. Tertiò ſcias, quòd licèt ab
homine non poſſit aliquis pro delicto excōmunicari, poteſt ta-
men ſuſpendi, ſecundum Abb. in c. reprehenſibilis. j̃. de app. &
eſt tex. in c. at ſi clerici. & ibi no. Are. j̃. eo. Quintò amplia etiam
pro prętumpta contumacia, ſm Pan. in c. tenor, col. j. j̃. de re iud.
Septimò amplia, ut procedat in tantum, ut non ualeat pactum,
quòd ſine contumacia poſſit excōicari, ſm Inn. & Pan. in c. P. &
G. col. 3. de off. deleg. & ibi uideas cautelam, per quam poteris
impetrare denunciationem ſine contumacia. Limita ſm Abb.
hic, vt procedat pro contumacia ex leui re in non comparendo.
ſecus ex contumacia pro leui re in non parendo, quia pro illa
non poterit excōicari. Adde glo. in ſumma. 3. q. j. Secundò aduer
terte, ꝙ rō adducta per Abba. ꝙ contumacia ſit maior, quæ ex
30 leuiori cauſa ſurgit, confundit iſtam fallen. ¶ Secūda † cōcluſio
contumax appellatur, qui ante tempus ſine licentia receſſit. c.
certum. 11. q. 3. non. n. dicitur ueniſſe, qui non ſtetit, ſm Bar. in l.
conſentaneum. C. quomodo & quando iud. vbi allegat iura pa-
rum probantia. ideo tu adde tex. ad literam. in l. ſcire oportet. §.
ſufficit. ff. de excu. tu. & ibi Bal. & in l. 2. §. fi. ff. ex quib. cau. in poſ.
eatur. in c. conſtitutis, & ibi Abb. s̃. de procur. & in c. prout, & ibi
Abb. j̃. de do. & contu. & in c. miſſas, de conſec. diſt. 5. & Abb. in
c. cum nobis, col. 5. s̃. de elec. Amplia primò, vt etiam dicatur ma
nifeſtè contumax, c. venerabilibus. §. ſecus. de ſent. excom. in 6. ſe
quuntur Ant. de Butr. & Moder. hic, quod nota ad multa. ¶ Am
plia & ſecundo, vt dicatur nunquam comparuiſſe, ſecundum gl.
in c. cupientes. §. ꝙ ſi per viginti, in verbo, cōparere, de elec. in 6.
¶ Amplia, & tertiò ēt in actore, qui nō ſtetit uſque ad terminū.
l. & poſt edictum ff. de iud. Inn. in c. calumniam. j̃. de poen. Alex.
conſi. 72. col. 3. vol. 3. ¶ Amplia quartò, etiam ſi ſtetiſſet vſque ad
terminum taxatum, ſed non vſque ad finem termini prorogati,
ſecundum Abb. in c. cōſuluit. col. 2. de offi. dele. ¶ Amplia quin-
tò, etiam ſi receſſiſſet ante tempus de licētia iudicis ſibi data ſi-
ne cauſa, ſecundum Rot. in tit. de dolo & cont. deciſ. j. facit gl. in
c. præſentium. 7. q. j. Limita, ut procedat aduerſario accuſante
contumaciam recedentis ante terminum, uel non comparētis,
aliàs ſecus, l. properandum. §. j. C. de iud. quem ibi no. ad hoc Ra
pha. Pau. de Caſt. & Iaſ. & ante eos Bart. in l. conſentaneum, C.
quomodo & quando iudex, & in l. ſi finita. §. Iulianus, & ibi latè
Alex. ff. de dam. infec. & in l. arbiter certo die, ubi aſſignat ratio-
nem. ff. de arbit. Et ex hoc iuſtificatur practica communis Aduo
catorum dicentium & hoc præſente & accuſante cōtumaciam,
&c. ¶ Ex hoc infertur, quòd non probatur contumacia eo ipſo,
quòd reperitur citatio ſine comparitione in actis regiſtrata, con
tra gl. in l. ſancimus, in verbo, contumacia, C. ad Treb. quam pro
pter hoc reprehendit Iaſ. in d. §. j. ¶ Amplia etiam fallentiam, ut
procedat etiam in criminalibus, ſm Bart. & Imo. in l. inter accu-
ſatorem. ff. de publ. iudic. ꝙ intelligo uerum, ubi proceditur per
uiam accuſationis, ſecus ſi procedatur per uiam inquiſitionis,
per ea quæ ſtatim dicam, & per dictum Bar. in l. abſentem. §. j. ff.
de poe. Sublimita, ut non procedat quo ad effectus, qui ipſo iure
reſultant ex diſpoſitione iuris, uel ſtatuti, ut quòd contumax ha
beatur pro confeſſo, quia habebitur pro confeſſo, dato quòd nō
fuerit accuſata contumacia, ſecundum Bal. in l. ſi tutor. C. de in-
terd. matr. quem ſequitur Iaſ. in d. §. j. Arbitror iſtam ſublimita-
tionem fore periculoſam propter rationem Bart. in l. arbiter. li-
cèt. n. ſtatutū uelit contumacem haberi pro confeſſo, reqritur
tñ pronunciatio iudicis, ſm Abb. in c. fi. j̃. de iur. cal. no. per gl. in
c. 2. de confeſ. in 6. Iſtam aūt pronunciationem non poterit face
re iudex niſi pars petat, iuxta gl. in l. ſcimus, C. de inof. teſt. & in c.
fi. vbi Abb. s̃. de reſc. & ſi pars petat, obſtabit ſibi exceptio, ꝙ non
accuſauerit contumaciam alterius. ¶ Secundò ſtatutum recipit
interpretationem ēt paſſiuam a iure cōi. l. j. §. lex Falcidia. ff. ad l.
Fal. ¶ Cum ergo a iure iſto non reputetur cōtumax per ea, quæ
ſupradicta ſunt, ergo in eo non habebit locum ſtatutum, acce-
dat, ꝙ iſtud ſtatutum eſt contra ius, & ſtrictè interpretādum, ut
de iſto ſtatuto dicit Bal. in c. nullus, & ibi Fel. in fi. j̃. de præſum.
31 ¶ † Tertia concluſio. Cōtumacia eſt peccatum mortale. c. ſcien-
dum. 8. q. j. c. ſi quis in ſum. 81. diſt. adde, ꝙ cōtumacia dicitur de
lictum. l. omne delictum, in prin. ff. de re mil. l. properādum. §. &
ſi quidem. C. de iudic. & ideo ſtante ſtatuto, ꝙ condemnatus pro
delicto poſſit impunè offendi, etiam condemnatus per contu-
maciam offendi poteſt, ſm Bar. & alios. in l. j. §. fi. ff. ſi quis ius di-
cen. non obtempe. & ibi Alex. & per eundem in l. ſi mora, ſolu.
mat. & per Gand. in tracta. malefic. titu. de banni. pro maleficio,
col. 2. & ſeq. ſed aduerte, quia uidetur ꝙ non ſit delictum, per ea
quæ hic dicit Abb. nam ab homine pro delicto nullus excōica-
tur, pro contumacia uerò ſic: ergo contumacia non eſt delictū,
& ita arguit Fel. in c. ex literis. col. 12. s̃. de conſtit. ubi dicit, quod
communis opinio eſt, ꝙ contumacia non ſit delictum de ſe, niſi in
quinque caſibus, & ideo idem Fel. in c. ſuper eo, el j. in fi. j̃. de te-
ſti. decidit, ꝙ banniti pro contumacia nō repelluntur a teſtimo-
nio, niſi ſtatutum aggrauaret contumaciam, quia uelit contu-
32 maces haberi pro confeſſis, quod benè ſigna. ¶ † Quarta conclu
ſio, maior eſt contumacia in non comparendo, qui contumacia
in non parendo, ſm gl. in clem. j. de dolo & contu. & in l. credi-
tor. §. 3. ff. de app. Confirmat Dec. quia contumacia in non pa-
rendo non eſt propriè contumacia, per text. in l. de ætate. §. qui
tacuit. ff. de interro. actio. qui mihi probat oppoſitum in uerbo,
contumax oīno eſt. pondera verbū, eſt, qđ denotat proprietatē,
ſecundum Bar. in l. ſi maritus. §. legis. ff. de adul. Adducit ēt, quia
contumax in non cōparendo magis vr̃ contēnere, ar. l. ſi quis ex
aliena. ff. de iudi. poterat cōprobare, quia leuius eſt comparere
quàm parere: nā qui cōparet, nihil exhibet, niſi præſentiā, quā re
tinet. l. contumacia. §. j. ff. de re iudi. facit, quia facilius quis ſeruit
de pſona, quā de rebus, ſm gl. in l. hæ operæ. ff. de oper. lib. cū er-
go facilius ſit comparere, certè magis contemnit, qui non com
paret.

paret.arg.gl.in c.fi.14.diſt.& in c.fi.14.q.vlt.& eorum,quæ ſcribit
Fel.poſt Abb.in c.cum quidam. col.4. ĩ.de iureiu.Iſtam conclu.
impugnat ſolus Are.per tria,quibus reſpondet Dec.hic.Aduer-
te tamen inquantum Dec.reſpondet ſecundo arguméto, quòd
ſolutio non uidetur uera: nam ſi uerum eſt, quòd contumacia
non comparendo ſit ſpecies contumaciæ in nõ parendo,eſt ne-
ceſſe fateri, quòd dicatur propriè contumacia in non parendo,
quia ſpecies propriè continetur ſub genere ſuo.l.cum lege.ff.de
teſta.Vnde uidetur uerior ſolutio, ꝙ licèt contumacia in nõ cõ-
parendo ſit ſpecies contumaciæ in non parendo:tamen quia eſt
duplicata,cum nõ pareat,nec compareat,dicitur maior. Tertiò
arguit Dec.de æquiparatione.contra facit tex.in c.certum. 11.q.
3.& ſoluit,ꝙ illa æquiparatio procedit in non obediendo ſacer-
dotalibus præceptis, & ſic pro re non leui: quæ ſolutio non eſt
tuta, cum poſſit fieri præceptum a ſacerdote etiam pro re leui.
Aliter ego puto reſpondendum, quòd licèt ibi æquiparentur il-
la tria quantum ad pœnam excommunicationis,non tamen re
ctè infertur, ergo non eſt maior altera: quia excommunicatio-
nis pœna non commenſuratur delictis, cum ſit medicinalis.c.j.
de ſent.excom.in 6.& traditur in c.at ſi clerici. ĩ.eo. Vltimò ego
arguo contra iſtam concluſionem, qui in iudicio iuſſus a iudice
parere recuſat,dicitur manifeſtus contumax. c.venerabilis.§.ſe-
cus,de ſenten.excommun. in 6. per quem ita dicunt & Anto.&
Are.hic.citatus uerò,ut compareat in iudicio,regulariter ſi non
comparet,dicitur manifeſtè contumax, ſecundum gloſ.in d.cle.
1.ſed ſic eſt, quòd manifeſta contumacia maior eſt, quàm non
manifeſta,ut probant dicta Abb.ĩ.col.9.& eſt tex.in ſimi. Inſtit.
de obli.quæ ex delicto naſc.§.j. magis enim delinquit qui palam
facit,quàm qui clam ratione mali exempli.c.præcipuo.11.q.4.c.
1.de ueter.lib.11.l.3.C.de ſumma Trinit. Poteſt dici,quòd argu-
mentum procedat cæteris paribus, uerùm contumacia in non
33 comparendo,quia duplex, eſt iſto reſpectu grauior. ¶ †Vltimò
no.quòd iudex poteſt ferre ſentẽtiam per uerbum,uidetur.Cir-
ca iſtud no.aduerte plura. Primò ſecundũ Dec. nõ uidetur pro-
bari in tex.propter adiunctum verbum, iure. Conſidera, quòd
talis additio nullam addit certitudinem uerbo, uidetur.nam ẽt
ſubintelligebatur,ſi non fuiſſet expreſſum. l.fideicom.§. quam-
quam.ff.de leg.3.Fel.in c.j.col.4. ſ.de conſti. Conſidera etiam, ꝙ
ex alio non uidetur probare,qui ſimpliciter non dicit, Concilio
videtur,ſed dicit,nulli poteſt iure uideri. Pondera uerbum, põt,
cum negatiua præcedenti, quod tollit omnem dubitationem,
ut no.in l.nemo poteſt.ff.de leg.j.cum ſimil.¶ Secundò aduerte,
quòd vltra allegata per Decium hic (quæ omnia habuit a Baſi-
gna.) ſunt etiam alia iura.vnde adde in primis,ꝙ ualet ſententia
& Concilium,etiam ſi iudex dixerit:non uideo, cur non ſit con-
demnandus,ſm Bar.Ang.Pau.& Mod.in l.j.§.ſi quis ita.ff.de ver
bo.ob.& *eſt communis opinio.*ut per Fel. in c.cũ uenerabilis. col.16.
uerſ.neque credas.ĩ.de excep.Secundò adde tex.in l.ſi pupilli.§.
ſed ſi ego,ff.de neg.geſt.in uerbo,& mihi uĩ.& ibi no.Ang. Aret.
Doctores conſulentes.& illum tex.uidetur etiam no.Iaſ. in l.pla
nè.§.ſi eadem.ff.de leg.j. ¶ Tertiò adde, ꝙ idem eſt ſi diceretur,
ita prima facie uidetur,ſi poſtea contrarium non determinetur.
l.unica.§.ſi uerò non omnes.C.de cad.toll. c. dilectis filijs.§.præ-
terea.ĩ.de app.l.alienæ.§.fin.de fideic.li.Quartò adde,idem ſi di-
catur,prima fronte uidetur.l.quinquaginta.ff.de proba.& ita in
contingentia facti atteſtatur conſuluiſſe Iaſ.in l. cum ſeruis.§.ſi
Titius.in 6.not.de leg.j.Quintò adde,idem ſi dicatur, ita fortè ui
deretur,quia uerbum, fortè, eſt uerbum phyloſophicum, ſcd̃m
gl.in l.ſi duo.ff.de arb.& in c.2.de teſta.ubi latè Barb. & ita con-
cludit Ale.in l.in ſubſtitutione.ff.de uulga. & Fel.in c.accedens.
34 el j.col.fi.ĩ.ut lit.non conteſt.¶ †Et trãſgrediendo ulterius quæ-
ritur,an ualeat ſententia lata per uerbum, credo.Rñdent Mod.
quòd ſic,adducentes infinita,ut hic per eos. Adde tex. in c.cõſu-
luit,in uerbo,credimus diſtinguendum,ſupra de offi.deleg.& Al
cia.in d.l.in ſubſtitutione.Idem ſi feratur, per uerbum, exiſtima-
mus, ſecundum Mod.vltra quos eſt tex. in l.exiſtimo. ff.de uerb.
obl.Idem ſi feratur per uerbum,putauimus.l.nõ putabam.ff.de
35 condi. & dem.l.& puto.ff. famil.erciſc. ¶ †Quærit etiam Dec.an
valeat ſententia,ſi feratur hoc modo,ita iudicamus ſecundũ no-
ſtram conſcientiam?& rñdet ꝙ non, quia iudex debet iudicare
ſecundum acta & probata,& non ſm ꝯſcientiã.l.illicitas. §.ueri-
tas.ff.de offi.præſid.& ita tenet Bal.in c.niſi cum pridem, de re-
nun.& in c.j.§.ſcr̃um,de cõſue. rec.feud.Adde, ꝙ idem tenet Iaſ.
in §.ſed iſtæ.col.22.Inſti.de actio. Sed aduerte,quia contrarium
uĩ poſſe ſuaderi pręſuppoſita vna regula,ꝙ illa interpretatio eſt
capienda,quæ facit actum ualere.l.quoties,de reb.dub.& l.quo-
ties,de reg. iur. & de ſententia tenet gl.in l.& puto, in uerbo,nõ
communicari.ff.famil.erciſ.dum ergo dicitur in ſnĩa, ſecundum
conſcientiam noſtram,debemus intelligere de conſcientia legi-
bus informata,& ſic de conſcientia,quæ reſultat ex actis. Probo
in ſimili,ſi fiat delegatio alicui,ut iudicet ſm ſuam cõſcientiam,
ualet delegatio, & intelligitur de conſcientia iuribus informa-
ta,ſecũdum Bal.in l.j.qui accu.non poſ.& in diſputatione incip.
Statuto cauetur,fœnerator.& Doctor meus in l.fi.col.pe.C.vn-
36 de legĩ ita etiam dicamus in ſententia,ut ualeat. ¶ †Tertiò ad-
uerte inquantum Abb.dicit,ꝙ creditur Doctori aſſerenti ſcho-
larẽ ſuum idoneũ ad Doctoratum per verbum,vĩ.Adde,ꝙ credi
tur ẽt ſi dixerit,eũ uideri ſufficientẽ,ſm ꝙ fragilitas humanæ na
turæ patitur per tex.in c.j.ſ. de ſeruit. Item ſufficit, promotores
iurare de credulitate,ſecundum Fel.in c.propoſuiſti.ĩ.de prob.
& Iaſ.in l.admonendi.col.80.ff.de iureiur.& quòd credatur pro-
motoribus de ſufficientia ſuorum ſcholarium, eſt tex. in l.nemi-
ni.C.de aduo.diuer. iudi. An autem Epiſcopus poſſit reprobare
non obſtante teſtimonio promotoris,videatis Fel.in c.ex literis.
col.fi.ſ.de conſti.Caueant tamen domini ſcholares, ne petãt in-
dignè doctoreum gradum, quia incurrerẽt delictũ pręſumptio-
nis,ſm gl.tertiam,in cle.fi.de magiſt.& Abb.in c.cum in cunctis,
37 in princ. ſ. de elect. ¶ †Quartò aduerte inquantum Abb. deter-
minat,quòd peritus in arte poteſt deponere per uerbum, vĩ.ad-
de rõnem eſſe,quia deponit de his, quæ percipit iudicio intelle-
ctus.ad hoc adde quæ ſcribit Fel. in c.cauſam. col.5.ĩ.de teſti.&
Iaſ.in rub.ff.de iureiu.col.2. ¶ Quintò aduerte inquantum Ab.
facit differentiam inter peritos in arte,& teſtes,ex hoc datur in-
telligi, quòd deponentes de peritia artis, nõ ſunt propriè teſtes,
& iſta eſt ueritas,vt probatur in c.quia iudicante,in uerbo,agri-
menſoris.ĩ.de præſcri.& in l.certi iuris,C.de iud. & ita tenet Iaſ.
in l.j.§.fi.& ibi dixi.ff.de verb.obl.vnde infertur, ꝙ licèt teſtes nõ
poſſent deponere dictum ſuum in ſcriptis. c.relatum. 5. q.2. ta-
men periti in arte poterunt deponere per ſcripturam, in l.pe.§.
38 fi.ff.ſi menſ.fal.mo.dixe. ¶ †Ex gl.2.& dictis Abb.ſuper ea,habes
quòd falſa latinitas,quæ poteſt ſaluari per figuram,non uitiat re
ſcriptum.& ita limitatur c.ad audientiam,& ibi Mod.ſ.de reſcr.
Adde,ꝙ falſa latinitas,quæ contingit ex uariatione unius literę,
non uitiat reſcriptum, neque etiam defectus literæ, vel ſyllabæ,
quando conſtat de intentione ſcribentis.c.ex parte, & ibi Abb.
& Mod.ĩ.de fide inſtr.Similiter falſitas in orthographia non ui-
tiat reſcriptum,Socinus conſ.15.in fi.& hodie curia non admit-
tit exceptionem falſæ latinitatis,ſm Car.conſ.95.Nobilis,& præ
ſtans amice.& ſequitur Fel.in c.ex parte.indignum enim eſt nos
arctari regulis Donati,c.indignum,28.diſt.utilius enim eſt verio
res,quàm diſcretiores proferre ſermones.c.ſedulò,eadem diſtin.
ubi gl. dicit, quòd infirmus non quærit medicum eloquentem,
ſed ſapientem. non eſt tamen Iuriſconſultorum grauitati con-
trarium allegare Grammaticos,ſecundum Fel.in d.cap.Rodul-
phus,col.15.ſupra de reſcript.& in legendo & punctuando lite-
ram,ſtandum eſt Grammaticis,ſecundum Bal.in l.j.in prin.C.de
libe. præte. hæc poteritis addere ad copioſè ſcripta per Fel.in d.
c.ad audientiam.Gl.3.diuiditur in duas partes. In prima timore
contrarij ponit unam rationem,quare fuerit facta interrogatio.
In 2.aliam. ſecunda ibi, uel forſitan. Rurſus ſecunda ſubdiuidi-
tur in tres particulas.in prima facit quod dictum eſt,in ſecunda
ſe reſtringit; in tertia quantum ad intellectum tex. reprobat ſe-
cundam rationem. ſecunda ibi,niſi aliquid. Tertia ibi, ſed illa.
39 ¶ †In eadem gloſ.ex ſuperabundanti,&c.habes vnam rationem
interrogationis,ex qua habes reportare ſecundum Abba. quòd
iudex poteſt interrogare ad cautelam, ut præcludatur uia exce-
ptionibus facti,argum.cap.peruenit, ſupra de arbit. facit vulga-
ta regula,abundans cautela omninò non nocet.l.teſtamẽta om
nia.C.de teſt.uidetur tamen quòd æquitas non ſuadeat fieri hãc
interrogationem,quia ſuperfluas interrogationes iudex ex offi-
cio tenetur reijcere,ſecundum Spec.tit.depoſitio.§.10.in princ.
Ergo ipſe nõ debet ſimiles facere.& quia ſi interrogatus reſpon
diſſet negatiuè,fuiſſet deluſus a iudice,quæ deluſio non uidetur
toleranda,argum.l.ſi domus. ff.de lega.1.& ſi dixeris,non eſt ex
toto ſuperflua,quia præcludit uiam exceptionibus facti:reſpon
deo, quòd non ſit in poteſtate iudicis reijcere exceptiones ca-
lumnioſas, & ad ulteriora procedere appellatione non obſtan-
te,ſecundum Innocen.in cap.poſt electionem. de conceſſio.præ
ben.& eſt tex.ubi Abb.in c.ex parte 2. ſupra de offic. deleg.non
uidetur de talibus exceptionibus curandum. ¶ In eadem glo.in
fi.habes, quòd unum collegium non poteſt in totum tanquam
ſuſpectum recuſari. iſtam concluſionem reprehendit Abba. ut
hic latè per eum.Ex cuius dictis, ut clarius ueritas habeatur, fac
40 quinque concluſiones.¶ †Prima concluſio, Concilium prouin
ciale poteſt totum recuſari,cap.licèt, infra tit. proximo. Sed ad-
uerte,quòd ibi non apparet, quòd illi Conſules collegialiter iu-
dicarent tanquam uniuerſi.ad idem tex. in d.cap. quòd ſuſpecti.
3.quæſt.5.Sed ſecundum Barba.etiam non probat, quia ibi ſpe-
cialiter erat Concilium congregatum contra Ioan. Chryſoſto-
mum,quo caſu patenter apparebat odium.Nec obſtat,ꝙ etiam
ibi dicatur, quòd Anaſtaſius recuſauit Cõcilium Calcedo. quia
ibi dr̃, quòd cauſa erat decidenda a Patriarcha ſolo, & inimico
Anaſtaſij:ſed ſi tota ſynodus habuiſſet iudicare,text. non aperit
quòd potuiſſet recuſari.poteſt fortè dici,ꝙ imò probatur, dum
dr̃ quod d.Io.recuſauit.Nec obſtat, ꝙ fuiſſet Concilium ſpeciali
ter congregatum ꝯ eum,quia eſto, ſatis ex hoc elicitur ꝙ totum
vnum Concilium poteſt ex cauſa inimicitiæ recuſari, & benè
probatur in cle.paſtoralis.§.Piſana,de re iudic. ſequitur Spe.tit.

de requi.Concil.in prin.verſ.ſcias.& Cal.conſi.6.in tit.de appel.
quam allegant,& ſequunt Mod.hic.Idem tenent Alex. & Mod.
in l.apertiſſimi.C.de iudi.& Peruſ.in c.poſtremò, uerſ.octauò &
vltimò,& in c.cum ſpeciali.ver.decimò quæritur. ĩ. de appel.fa-
cit tex.in c.ſtatutum.§.cum verò. de reſcri.in ſexto. pro iſta con-
cluſione Fel.adducit rationem.a Cõcilio poteſt appellari.c.mul
tis.17.diſt.ergo etiam poterit recuſari, quia appellatio & recu-
ſatio a pari procedunt,c.ſuper eo.ĩ.de appella.Sed parum facit,
quia appello a iudice in quem conſenſi, & tamen non recuſo,c.
inter monaſterium.ĩ.de re iud.intellige iſtam concluſ.apparen-
te probabili cauſa,aliàs præſumeretur recuſari in fraudẽ, ſecun-
dum Bal.in l.hoc modo.ff.de cond.& dem.iſta declaratio Bal.pa
rum operatur de iure Canonico,quo iure requiritur,ꝙ cogno-
ſcatur de cauſis ſuſpicionũ.d.c.cum ſpãli. Sed de iure ciuili, quo
proponitur recuſatio per ſolũ iurm recuſantis,ſm gl.& Bar.in l.
quia poterat.ff.ad Treb.declaratio Bal.eſt vtiliſſima, & ex ea in-
fertur ad dictum Spec.ꝓallegatũ,ꝙ non ſufficeret iurare oẽs Do
ctores vnius ciuitatis eſſe ſuſpectos, niſi cõſtaret de ꝓbabili cau-
41 ſa.¶†Secunda concluſ.vbi caput eſt ſuſpectum, põt totũ Conci
liũ recuſari.d.c.ꝙ ſuſpecti.Attende, quia ibi caput erat iudex ſo-
lus,& alij coepiſcopi aſſeſſores,iſtã conclonem ſequit Bal.in l.1.
C.ſi rector ꝓuin.& tranſeunt *communiter* Doc.hic. idẽ tenet Ale.
conſ.40.incip.Perſpectis verbis,col.2.Fel.in c.cãm quæ, col.j.de
offi.dele.Dec.conſ.151.col.9.facit c.inſinuante,de offi.del.In ꝯ-
rium arguo ſic; Archieps,qui iudicauit in cã principali,vr̃ ſuſpe
ctus in cã appellationis,l.eos,in princ.C.de appel.notat glo.in c.
querelam,ĩ.de elect.Fely.in c.inſu per,col.5.ĩ.de teſti.& tñ ſi ap
pellatur,ab eo conſtitutum eſt ꝙ appelletur ad Concilium pro
uinciale,in quo ipſe eſt caput,c.multis,cum gl.16.diſt. c. omnis,
2.q.6.quod nullatenus ſtatutum fuiſſet,ſi ꝑꝑ caput totum Con
cilium poſſet recuſari.Cogita ſi ex ſequen.reſultat ſolutio;intel
lige ergo vt procedat, qñ caput eſſet tale, cui alij de collegio nõ
auderent ꝯdicere,aliàs ſecus.ita Bal.hic & cæteri ſequuntur.Se-
cundo intelligerem procedere, vbi Concilium remoto capite
non valeret de illa cauſa cognoſcere. ſecus vbi poſſet: tunc ſolũ
caput eſſet remouendum per ea,quæ dicam in ſequenti conclu
42 ſione.¶†Tertia concluſio,vbi præſidentes Concilio ſunt ſuſpe
cti,poterit totũ Conciliũ recuſari,etiã ꝙ caput non ſit ſuſpectũ,
argu.c.fi.ĩ.de procur.intellige procedere,ſi præſidentes Conci-
lio ſunt coniudices,ſecus ſi interſint tanꝗ aſſeſſores: tunc erit ar
bitrarium, an tota ſynodus poſſit recuſari conſiderata qualita-
te capitis. Qũo autem cognoſcatur, an Epiſcopi ſint coniudices
an aſſeſſores,videatis Pan.& alios in c.non poteſt,ĩ.de re iudi.&
Fely.in c.irrefragabilis,ĩ.de offi.ordina.tñ placet,ꝙ dicantur aſ-
ſeſſores tm̃,qñ Concilium fuit congregatum pro aliqua cauſa
ſpeciali ſolum, prout voluit Archi.in ſumma,3.qõ.8. & proba-
tur in d.c.quod ſuſpecti,vbi Patriarcha ſolus erat iudex. Intelli-
ge ſecundò,qñ remotis præſidentibus non remanet Concilium
in perfecto numero requiſito ſm qualitatem cauſæ, aliàs ſolum
ſuſpecti eſſent remouendi,arg.c.gratum,cum gl.ĩ.de poſt. præl.
& c.ꝙ ſicut,ĩ.de elect.ita Abb.hic,& alij non impugnant. qua-
lis autem debeat eſſe numerus Epiſcoporum ſecundum quali-
tem cauſæ,declaratur per gl.in ſumma,15.q.7.& Abb. in d.c.nõ
43 poteſt. ¶ † Quarta concluſio, ꝑꝑ ſuſpicionem aſſeſſoris poteſt
iudex recuſari. ſequitur Sal.in l.j.C.ſi quacun.prædi.pote. vbi re
ſpondet ad illum text.quem ad hoc allegat Barb.in ꝯrium,& ſe-
quuntur Mod.ratio eſt ſm Abb.quia eo ipſo,ꝙ ſuſpectum aſſeſ-
ſorem non remouet, ſe ipſum ſuſpectum reddit, & omnis cã eſt
ſufficiẽs ad recuſandum iudicem,ſm gl.in c. cum R.canonicus,
ĩ.de offi.deleg.intellige procedere,ſi iudex ſit lrarum ignorans,
ſecus ſi ſit iuriſperitus,ſm d.Ant.hic,quia ſapiens falli non po-
teſt,ſecundum gl.in l.iuſtitia,ff.de iuſt.& iu.ego crederem, ꝙ ſi
iudex non remouerit aſſeſſorem ſuſpectum,eſto ꝙ eſſet peritus,
44 poſſet recuſari per rõnem ĩ.allegatam.† An aũt Eps poſſit recu
ſari ꝑꝑ ſuſpicionem ſui Vicarij? rñdeo ꝙ non,per tex.in c.ſi.con
tra vnum,in fi.de offi.dele.in 6.quod eꝭ, an ꝑꝑ ſuſpicionem Epi
poſſit recuſari Vicarius? Bal.in d.l.j. determinat ꝙ non, ſequi-
tur Dec.hic.Contrarium eſt verius, & ꝯrium tenent *communiter*
Doc.Sal.Soc.in d.l.j.Abb.Imo.& Fel.in d.c.inſinuante, per illũ
tex.Iaſ.in l.apertiſſimi,in 3.col. C. de iud. & ratio eſt manifeſta.
poteſt.n.Eps reuocare Vicarium ſuum prohibito,ſm glo.in cle.
fi.de proc.& Gemi.in c.j.de offi.Vicar.in 6.eſt ergo veriſimile, ꝙ
Vicarius trahetur in ſententiam Epi ne remoueatur. & ex hoc
infero, ꝙ ſi Vicarius Epiſcopi eſſet confirmatus a Papa, ꝙ non
poſſet recuſari.ratio,quia tunc nõ poteſt per Epiſcopum remo-
ueri,ſm d.Ant.in c.nouit.ĩ.eo.vbi ſcripſi,in 6.& no.& in iſtis ter
minis poſſet ſaluari opi.Bal.& Dec. & ita uoluit Peruſ.in c.dile-
cti.2.j.q.4.ĩ.de appel.vbi uideas quid de alijs Vicarijs.An autem
in cauſa dele.Vicario per Papam procedat iſta concluſio? Card.
in clem.2.in 8.q.de reſcr.tenuit ꝙ non,& ſequitur Fel. in d.c.inſi
nuante.Ego valde dubito,quia militat eadẽ rõ,ne Eps trahat eũ
45 in ſuã ſñiam rõne officij,vt ſ.dixi. ¶†Quinta concluſio, Cõciliũ
gñale nõ põt recuſari. in *iſta concluſione* trãſeunt oẽs; aduẽrte tñ,
quia ratio aſſignata ꝙ eccleſia Dei nõ poſſit errare. c.à recta,24.
q.j.nõ vr̃ vera.primò nõ ꝓbatur in d.c.à recta,qa ibi ſolũ dr̃ ꝙ nõ
cõſtat eccleſiã erraſſe.ſcdò,qa eccleſia nõ põt errare.l.in articu-
lis fidei,nã ꝓ illis orauit Chriſtus, ne deficeret fides ſua.ĩ.j.ad fi.
21.diſ.c.maiores,de baptiſmo.Sed in alijs põt errare. c.a nobis,
& ibi Abb.ĩ.de ſen.excõ.gl.in c.j.de reliq. & vene. ſan. Scdõ pro-
cedit in eccleſia vniuerſali vera,cuius caput eſt Chriſtus, non in
eccleſia repreſentata per Conciliũ,ſm Abb.in c.ſignificaſti,ĩ.de
ele.& in c.j.§.vna.& ibi Fel.ĩ.de ſum.Tri.& fi.cath. vnde alij aliã
rõnẽ aſſignãt,qa Cõcilio gñali præeſt Papa, qui nõ põt recuſari,
ſm Abb.in c.querelã,in gl.j.ĩ.de ele.& dixi ĩ.Sed aduerte,qa iſta
rõ nõ vr̃ vera.licèt.n.Papa regulariter nõ poſſit recuſari;tñ ſi re-
cuſet, ex probabili cã tenetur lege honeſtatis cãm alteri delega-
re,ſm gl.in c.nullam.2.q.5.quàm extollit Ro. conſ.521.inc.Cir
ca propoſitũ.Scdõ,qa attẽta iſta rõne ſequeret, ꝙ ſi contẽderet
inter duos de Papatu,iuxta tex.in c.ſi duo.89.diſ. ꝙ poſſet Conci
liũ recuſari,qa ibi non præeſt Papa, cuius ꝯriũ vult Abb. hic, in
uerſ.maximè hoc puto.An aũt Papa poſſit recuſare Concilium
congregatum ꝯ ſe,Barb.tenet hic ꝙ ſic.ꝯrium vr̃ per ſupradicta,
& quia ſupra Conciliũ nemo eſt alius,uix unꝗ Cõcilium cogno
ſceret de cauſa Papæ.¶Iſtis ꝑmiſſis remanent expeditæ duæ
rõnes gl.quare fuerit Eps hic interrogatus: videamꝰ an aliæ poſ-
ſint aſſignari. ¶Tertia rõ aſſignat per Vincen. & Philip. hic,ut
fuerit interrogatus ad excludendum ius reuocandi domũ decla
rando,vt hic per Abb. Aduerte, quia iſte intellectus nullatenus
vr̃ uerus.Primò,quia in tex.non dubitatur de uirib.citationis.Er
go dicendũ eſt,ꝙ fuerit legitima,& ſic obiecta crimina in ipſa ci
tatione,iuxta tex.in c.j.de ætate & qual.in ſol.¶ Secũdò ubi agi-
tur de electione prælati, ceſſat ius reuocandi domũ, ſm Abb.in
c.fi.col.fi.ĩ.tit.prox.Ergo idẽ, vbi agitur de remouẽdo malo præ
lato,tũ qa militat eadẽ rõ, tũ qa ꝯriorũ eadẽ debet eſſe diſcipli-
na.l.j.ff.de his,qui ſunt ſui,vel alieni iuris.cum ſi. Ad tex.in c.præ
ſenti, rñdeo ꝙ ibi non dr̃, ꝙ competat ius reuocandi domum.
¶Quarta rõ aſſignat, ꝙ fuerit interrogatus ad tollẽda exceptio-
nẽ,ꝙ hmõi cã eſſet remittẽda ad Papatũ,cũ ſit de maiorib. cau-
ſis.c.vt debitus,in fi.de appel.Iſtã impugnat Pan.rõne,de qua hic
per eũ,ꝗ poteſtis ſic cõprobare. vbi Delegãs reſeruat ſibi aliquã
cognitionẽ;reſpectu reſeruationis, nõ pñt partes prorogare iu-
riſdictionẽ delegati iudicis, ſm Inn. in c.inter dilectos,de exceſſ.
præla.Fel.in c.P.& G.de offi. deleg. col.pe. & quia illa ſola iuriſ-
dictio põt prorogari,quę habetur in ſubdito,vt no.in l.teſtamen
ta omnia. C.de teſta. Quinta rõ interrogationis adducitur,quia
erat alterius prouinciæ.Sed iſtã reprobat Abb.& benè,vt hic per
46 eum.¶†Sexta rõ aſſignatur per Pet.de Anch.& Imo. hic,ꝙ Eps
habeat ius eligendi,an velit conueniri corã Concilio,vel coram
Papa.c.neminem,in fi.ibi,niſi ſit prælatus. 3.q.6. Ad tollendum
iſtud ius eligendi fuit interrogatus Eps,& ante iſtos, ita intelle-
xit hunc tex.Spec.tit.de comp.iud.adi.§.j.uer. ſed nunquid.& ſe
quitur Dec.hic.quare conueniens eſt,ꝙ ſi Eps velit cãm tractari
coram Papa,cui eſt reſeruata deciſio,d.c.accuſatus debeat audi-
ri,ne cauſæ continẽtia diuidatur.l.nulli. C.de iudi.Ego credo,ꝙ
aſſumptum iſtorum ſit falſum,per tex.in d.c.ꝙ ſuſpecti.3.q.5.vbi
ſi Eps uult recuſare Concilium, oportet quod adducat, & pro-
bet legitimam cauſam ſuſpicionis,quam certè fruſtratoriè pro-
baret,ſi haberet ius eligendi,& inutile fuiſſet remediũ recuſan-
di,ſi competeret ius eligendi.Non ob. tex.in d.c.neminem,quia
illa exceptio,niſi ſit prælatus,debet referri ad uerbum,termine-
tur.¶ Septima rõ ur̃ poſſe aſſignari, ꝙ fuerit interrogatus ab ad
uerſario, an eum uellet experiri ad tollendas exceptiones obij-
ciendas contra perſonam ipſius accuſatoris, de quibus in l.qui
accuſare,& in l.qui iudicio. ff. de accuſ. & ſm iſtũ ſenſum ceſſa-
47 bit ardua difficultas.l.ſi conuenerit,de qua ſtatim ſubijciã.¶†In
glo.in uerbo,experiri.ibi,aliquando pro agere.Pan.dicit,ꝙ iſtud
eſt regulare, pro quo ultra copioſè adducta per Mod.adde opti
mum tex.in §.edicto,in verbo,ſiue experiantur,ſiue conuenian
tur,Inſti.de uſucap.& in l.ſi longius,cum gloſ.ff.de iudi. Sed ad-
uerte,quia iſta glo.vult totum oppoſitum,dum dicit, aliquãdo
pro agere; dictio, aliquando, denotat regulam eſſe in contra-
riũ.l.aliquando.ff.ad Velleianum. Credo.n. uerius eſſe,quod
dicit Abb.& ad glo.poſſet reſponderi, quòd dictio, aliquando,
facit quandoque regulam.Inſtitu.quibus modis re. contra.obl.
in princip. ¶ Aduerte etiam inquantum Abb. aſſignat rationẽ,
quia prouocãdo reum ad iudicium actor experitur iura ſua. Iſta
ratio non uidetur uera, quia ea attenta etiam reus propriè di-
ceretur experiri, nam proponendo exceptiones ſuas, etiam ip-
ſe experitur iura ſua. Hinc eſt, quòd in exceptionibus reus dici-
48 tur actor.l.j.ff.de exceptio.¶†Gloſ.in verbo,placere,opponit de
l.ſi conuenerit. Iſta eſt fortis oppoſitio, & ſuper ea conſiſtit fe-
rè tota materia huius capituli. dantur plures ſolutiones. prima
fuit ſolutio gloſ.quòd regulariter ſit locus pœnitentiæ per text.
in c. cum laici, infra de iurepatrona. niſi pœnitentia ſit præiu-
dicialis tertio. l.nemo. de regu. iuris. iſtam ſolutionem damnat
Abb. ut hic per eum. Ex cuius dictis habetis notare duo. Pri-
mò, quòd licitum eſt uenire contra factum proprium nulliter
geſtum,& ita notat Abb.in d.c.cum laici.ad idem tex. in c.quia
presbyte-

presbyterorum,j̃.de reb.eccl.non alie.& in c.diuersis. j̃.de cler. coniug.de quo uideatis doctr.Bar.in l.post mortem.ff.de adop. repilogatam per Pan.in c.noster,s̃.de elect.& per Fel.in c.2.col. 3.j̃.de excep.Secundò habetis limitationem ad c.cum autem.j̃. de iurepa.& ad ea,quæ diximus in rub.ſ.ꝙ non est licitum patronis in totum variare,& discedere a prima præsentatione,vt procedat,quādo prima præsentatio tenet,secus si nulla fuit,ita vult Abb.hic:sed certè aduertatis. ista etiam solutio mihi nō placet, quia etiam ꝙ sit licita pœnitentia,tñ pœnitēs tenetur ad interesse suo aduersario,ut j̃.latè discutiam.Secunda fuit solutio Gofredi, ꝙ ille tex. loquatur in pacto de litigando coram iudice nō suo,iste uerò in pacto de non declinando iurisdictionem iudicis sui,quàm fortè subsistente legitima causa suspicionis,uel priuilegio poterat declinare. istam solutio. sequuntur *cōiter* Canonistæ hic,& Legistæ in contrario.gl.& Bar.in l.hæres absens.in §.proinde.ff.de iud. Pro clariori intelligētia facio duas distinctas conclusiones, quibus expeditis erunt omnia scripta Doctorum, ni fallor,bene enucleata.¶Prima conclusio:pactū prorogatiuum iurisdictionis iudicis non sui est reuocabile usque ad litem cōte. ita loquitur d.l.si conuenerit.Contra istam conclus.obstat regula,ꝙ semel,de reg.iur.& regula.l.sicut. C.de act.& obl. ¶Pro resolutione inuestiganda est ratio huius conclusionis.Quidam dicunt rationem esse, quia pactum cōtinet obligationem facti,ad quod nemo præcisè compellitur, sed soluendo interesse liberatur.l.stipulationes non diuiduntur.ver.Celsus.ff.de uerb.ob.Ista ratio non vr̃ vera,quia ea considerata sequeretur idem dicendum in pacto de non declinando,cuius ɔ̃rium dr̃ in textu isto,& dicā in seq.conclusione. Præterea non est vsque adeo expeditum,ꝙ agi possit ad interesse, ut j̃.dicam. ¶Secunda rō assignatur per Io.An.in tit.de comp.iud.adi.§.j.ver.quid si promisit. ꝙ ideo sit locus pœnitentiæ,quia non accessit consensus proprij iudicis.c. significasti.j̃.tit.px.Ista ratio non vr̃ bona,quia dispositio c.significasti.procedit in clericis tantum.l.si conuenerit,loquitur et in laicis.¶Secundò non bona uidetur, quia ea considerata sequeretur,ꝙ post litem cont.esset etiam licita pęnitentia, cuius ɔ̃riū dr̃.in d.l.si cōuenerit.¶Tertia rō assignatur per Are.hic acquisitio iurisdictionis est acqſitio iuris corporalis: incorporalia aūt non acquiruntur sola cōuētione,sed requiritur traditio,vel quasi.l.3.§.datæ.ff.de vsufr.quæ traditio fit per vsum & patientiam.l. quoties.ff.de serui. Antequàm ergo iudex incipiat uti iurisdōne prorogata,licita vr̃ pœnitentia. Istam etiam impugnat Ias. quia non agitur de noua iurisdictione danda, sed de proroganda,cui obiectioni posset responderi,ut j̃.dicam. ¶Sed ex alio non placet,quia rō Are. solū procedit quantum ad acquisitionem dñij, & quasi possessionis iurium incorporaliū, sed quantū ad acquisitionem actionis ad rem seu ad ipsum ius sola conuentione acquiritur actio.§.fi.Inst.de seruit. vnde non vr̃ licita pęnitentia,sicut in rebus corporalibus, in quib. etiam ꝙ non sit translatum dñium,nec possessio,tñ non licet pęnitere,sed agere actione personali,vt ɔ̃ctus adimpleatur.l.ex empto.ff.de act.empt.cum sim. ¶Quarta rō assignatur per Bal.& Ang.in d.l. si conuenerit.quia iurisdictio est iuris publici.l.j.§.ius publicū. ff.de iusti. & iu.& in his,quæ sunt publici iuris,facta priuatorum nihil pñt.l.priuatorum.C.de iuris.om.iud.l.ius publicum.ff.de pac.Istam reprehendit do.Ias.ibi,quia lex priuatorum procedit,ubi agitur de danda iurisdictione penitus non habenti, secus si agitur de prorogāda iurisdictione illius,qui habet; unde patet in l.2. ff.de iud. & in c. P.& G.de offic. deleg.cum sim. defendendo istam rōnem posset dici,ꝙ iurisdictio prorogata dicitur noua iurisdictio, & non eadem ſm Bal.in l.si a te.C.de pac.inter empt. & uend.& Fel.in c. de causis,col.2.de offic.deleg. Ex alio non uidetur vera, quia ea considerata sequeretur ꝙ etiam lite conte.esset locus pœnitentiæ.¶Item sequeretur, ꝙ partes nunquā possent prorogare iurisdictionem iudicis non sui ɔ̃ iura præallegata. Posset tñ dici,ꝙ efficaciter iudici non acqritur iurisdictio prorogata uirtute pacti,sed uirtute litis conte.sicut procuratori efficaciter nō acquiritur ius in lite uirtute mandati,quin semper possit reuocari,nisi sequatur litis conte.l.post litē.ff.de proc. Quinto loco Alb. de Rosibi, & Doc. hic uidentes nō posse assignari probabilē rōnē, dederunt nouum intellectum ad l.si conuenerit, vt intelligatur quòd sit licita pęnitentia de cōsensu ambarū partiū. iste intellēs vltra ꝙ est indubitabilis,non vr̃ verus,quia ille tex.vult ꝙ post litem conte.non possit voluntas mutari, & tñ si intelligeretur de consensu ambarū partiū,istud esset falsum,qa etiā iudice ordinario post lit.cont. de eo consensu vtriusq; partis licitū est recedere,& ire ad aliū iudicem,ſm Inn.in c.cum M.de consti.& Fel.in c.ex tenore.col.fi.s̃.de rescrip.ita limitantes.l.ubi cæptum.ff.eo.

49 ¶†Secunda cōclus. pactū de nō declinando iurisdictionē ꝓprij iudicis est irreuocabile,& statim obligatorium.Circa istā cōclu. aduertēdum est ad plura.primò an probetur hic; secūdò an alio iure;tertiò an auctoritate;quartò an simili;quintò quæ sit rō diuersitatis inter istam cōclus.& pręcedentē; vltimò an aliqd obstet ɔ̃ istā conclus.¶Circa primū,Dec.hic in lectura Pisana dicit non probari,nisi velimus diuinare, sed postea in lectura Papiēsi se correxit,qa necessariò iste tex. dēt intelligi,ꝙ iste Eps esset sub iurisdictione Concilij ꝑ ea,quæ dicit Abb.s̃.vers. tertio posset dici.¶Circa ſm dicas, ꝙ ad idem est tex. in l. si quis in cōscribēdo, C.de pac.& in l.si quis in cōscribendo,C.de Epis.& cler. ¶Circa tertium dic,ꝙ istam conclus.sequuntur Docto.antiqui,& Mod. hic,& in d.l.si conuenerit.Ant.de Butr.in c.significantibus,col. fi.de off.dele.gl.fi.in l.j.ff.si quis in ius voc.non ier. ¶Circa quartum dicas facere quatuor similia. primū,prorogans iurisdōnem iudicis nō sui ꝑ errorē pōt docto de errore reuocare cōsensum.l. si ꝑ errorem,ff.de iuris.om.iud.& tñ omittēs declinatoriā ꝑ errorē,non pōt ad eā redire,ſm gl.in l.2.in verbo, cōsensus.ff.e.Abb. post Inn.in c.ad petitionē.ver.no.bñ.& ibi Aret.col.3.j̃.de acc. Sal.in l.j.col.7.C.de iud.Pau.& Ias.in d.l.si ꝑ errorem. Addo fortius,ꝙ si qs omisit declinatoriā,& perempta instātia,uel lata absolutoria ab obseruatione iudicij, iterū conueniatur corā eodē iudice,nō poterit amplius declinare, ita notabiliter determinat Guil.de Cu.in l.eū qui.ff.de consti.pec.per tex.in l.si quis repetere.ff.ad Turp.& istud dictū reputat singu.Ro.sing.156.Vltimò dico tibi,in meo,char.7.col.4.ſm simile,clericus nō pōt ꝓrogare iurisdictionē iudicis nō sui sine licentia superioris.d.c.signific.& tñ pōt cōsentire in iudicē suum, cuius iurisdictionē poterat declinare absq; licentia alterius iudicis sui,ſm Abb.cons.25.Attingam.col.j.vol.j.sequuntur Mod.hic.Addo tertium simile,petens copiam libelli non vr̃ prorogare iurisdictionē iudicis non sui.l. non ur̃.ff.de iud.& tñ petens copiam libelli vr̃ renunciare declinatoriæ,ſm Ang.in l.sed si susceperit.ff.de iud. sequitur Alex.in apost.in d.l.non vr̃. Addo quartū simile; viator ɔ̃hendo non vr̃ prorogare iurisdictionē iudicis loci,in quo ɔ̃hit, nec ibi sortitur forū rōne ɔ̃ctus.l.hr̃s absens.ff.de iud. & tñ vr̃ remittere declinatoriam sibi aliquo priuilegio cōpetētem, ſm Abb. in c.si.col.10.

50 post do.Ant.j̃. de fo.comp. ¶†Circa quintum assignantur plures rōnes.Pan.ponit quatuor.Prima,qa facilius conseruatur iurisdictio in esse deducta,quàm de nouo inducatur,iuxta reg.l.patre furioso.ff.de his,qui sunt sui,vel alie.iur.c.ad apostolicam,de regula.Cōsidera,quia rō nō vr̃ substentabilis,qa iurisdictio,quæ pōt declinari,non vr̃ habere perfectū esse,cū paria sint,nullā habere,vel habere talem, q̃ possit exceptione tolli.l.nihil interest. ff.de reg.iur.vnde eadem difficultate aliquid conseruatur, quando non hēt perfectum esse,qua de nouo inducitur,ſm Ias.in l.in testamento.C.de testam.mil.col.11.pro quo facit tex.in c.super

51 his.j̃.de accusa.¶†Secunda rō,quæ implicitè ponitur in prima, est,quia odia sunt restringenda, reg.odia, de reg.iu.l.cum qdam. ff.de lib.& posth. pactū de prorogando est odiosum,quia derogat iurisdictioni ordinariæ, sicut dicimus ꝙ iurisdictio delegata est odiosa,quia derogat ordinariæ, ſm gl.in c.j.in verbo,processus,& in c.2.in gl.de rescrip.in 6. Pactū aūt de non declināndo est fauorabile, quia conseruat iurisdictionē ordinariam. Aduerte, quia Abb. in ista ratione vult, ꝙ per pactum de prorogando sit derogatum iurisdictioni ordinariæ. Istud non vr̃ verum simpliciter, nam antequam iudex prorogatus incipiat vti iurisdictione, non cēsetur ordinarius prohibitus cognoscere de cā, cum iurisdictio semper intelligatur concessa cumulatiuè & non priuatiuè.l.fi.C.de iuris.om.iud l.j.C.de offi.præfe.vrb. Itē in criminalibus,ubi proceditur ꝑ uiā inqsitionis, nō prohibetur ordinarius inquirere pendente ꝓcessu corā iudice prorogato,ſm Io.An.in add.Spe.in titu.de cōpet.iud.adi.§.j.ver.sed nunqd. sequitur dñs Ant.in c.si diligenti,col.10.j̃.de fo.compe.Aret.in c.ad petitionem.col.4.j̃.de accus.¶Tertia ratio ſm Pan.est,quia in pacto de non declinando agit solū de abdicanda quadā exceptione parti competente, ideo pars solo pacto pōt renunciare. d.l.si quis in conscribendo, sed in pacto prorogatiuo agitur de dando iurisdictionē iudici,quæ nō pōt ei tribui,nisi acceptet,ergo ante acceptationē licita vr̃ pęnitentia,arg.l.si absenti.ff.de dona.Istā rationem reprehendunt Mod.quia in ꝓrogatione non reqrit̃ cōsensus iudicis.l.2.§.conuenire.ff.eo.Sed aduerte,quia licet in pacto cōcipiendo non requiratur cōsensus iudicis. d.l.2.§.ɔuenire, tñ ex hoc nō sequitur,quin iudex possit non acceptare.arg.l.3.ff.de arbit.& ꝙ iudex possit non acceptare, vult expressè Abb. hic.& ita tenendo habetis limitationē ad l.munerum. §.iudicādi.ff.de mun.& hon.vt procedat inter subditos, secus inter nō subditos, volētes eius iurisdōnē prorogare. ¶Quarta rō ſm Pan.est,qa in pacto de prorogādo agitur de modico ꝑiudicio. sed certè idē in pacto de nō declināndo,& sic rō falsa.¶Quinta rō assignatur per Bal.in d.l.si cōuenerit,qa per pactū de non declināndo ꝓrogatur exercitiū iurisdictionis, qd facilimè extēdit.in pacto verò de prorogādo extēdit ipsa iurisdictio, q̃ difficilius ꝓrogat̃, scd̃m Inn.in c.prudētiā.§.sexta.s̃.de offi. dele. ¶Sexta rō assignatur ꝑ Ias.in l. si ꝑ errorē.ff.de iurisd.om.iud. quia facilius tollitur ius singulare,quàm cōe.l.eius militis.§. militia missus. ff. de test.mil.sed exceptio declinatoria non potest cōpetere, nisi iure quodam speciali,ergo citius tollitur per pactum de non declinando. Considera,an exceptio recusationis,quæ est etiam declinatoria, competat de iure communi: quod ur̃,quia oībus passim subsistente causa conceditur.d.cap.quod suspecti.l.apertissimi. C. de iudic.

¶ Septima ratio videtur poſſe aſſignari, quia per pactũ de non declinando, iuriſdictio reuertitur ad ſuum ordinarium & naturalem ſtatum: per pactum verò de prorogando iudicio, abdicatur a naturali iudice: ideo primo caſu non eſt licita pœnitentia, ſecundo ſic, nam quælibet res de facili reuertitur ad naturam ſuam.c.ab exordio.36.diſt.l.ſi vnus.§.pactus ne peteret.ff.de pa-
52 ctis,& iſtam rationem poſuit Abb.in d.conſi.25.col.j. ¶ † Circa vltimum obſtat vnum, quod adducit Barb.hic, priuilegio fori generalis renunciatio non præiudicat.l.j.& ibi gl.fin. ſi quis in ius uocan.non ierit. requiritur enim ſpecialis renunciatio: per pactum autem de non declinando non uidetur renunciatum in ſpecie priuilegio fori, ergo &c. Reſpondet ipſe, ſoluat Apollo. Secundò reſpondet, quando hoc operatur calor iudicij. Sed aduerte, quia iſta ſolutio non ualet, quia Doct. *cõiter* uolunt, quòd pactum de non declinãdo etiam factum extra iudicium ſit obligatorium. Secundò non uidetur verum, quòd calor iudicij operetur, quòd generalis renunciatio extendatur ad priuilegium fori,& in contrarium eſt caſus in d.l.j.& ibi Iaſo. in fine ponderat. vnde ego reſponderem, quòd pactum de non declinando, habet uim ſpecialis renunciationis. Nam quod uenit ex natura actus, dicitur ſpecialiter deductum ſecundum Felin.qui declarat.in c. tranſlato, ſupra de conſtitu. Ad hoc autem, ut pactum de non declinando ualeat. ex natura ipſius pacti uidetur ſublata declinatoria.& ideo Bald.& Moder.in d.l.j.dicunt, quòd ſi fideiuſſor promiſiſſet tibi parere mandatis iudicis, intelligeretur renunciaſſe priuilegio fori, quod non eſt ex alio, niſi qa ex natura promiſſionis de parendo includitur renũciatio priuilegij fori. Tertia fuit ſolutio Hoſt.quòd iſte tex. non contrarietur.l.ſi conuenerit, quia non negat, licitam eſſe pœnitentiam. Iſta *communiter* damnatur, & mihi etiam non placet, quia notum erat Concilio, iſti Epiſcopo competere declinatoriam. ſi ergo fuiſſet licita pœnitentia, non potuiſſet excommunicari, ſecundum Barto.in l.2.col.j.ff.ſi quis in ius voc.non ierit. ¶ Quarta fuit ſolutio Io.de Lign.quòd ſi conuenerit, loquatur in pacto prorogatiuo facto extra iudicium, iſte verò loquatur in pacto prorogatiuo facto in iudicio. Circa iſtam ſolutionem Abb. multum inſiſtit: ordinatè procedendo diſcutienda ſunt tria. Primum, an per pactũ factum ante litem conteſtatam inducatur prorogatio. Secũdum, an ſit uera in ſe iſta concluſio, quòd pactum prorogatiuum in iudicio factum ſit irreuocabile. Tertium, an iſta ſolutio poſſit ad tex.noſtrum applicari. Circa primum *cõis* concluſio eſt, ꝙ iuriſdictio etiam per actus factos ante litem conteſtatam prorogetur, l.j.ff. eo.cum alijs allegatis per Abb.& Mod. iſtam dicit communem Ale.in l.quidam conſulebant.col.pen.ff.de re iud.& Fel.in c.inter monaſterium.col.3.infra de re iud.& ratio illa uidetur efficacior, quia proponens dilatorias videtur velle, ꝙ iudex pronunciet ſuper eis, & conſequenter vr̃ approbare eius iuriſdictionẽ. Contrariũ vult Aret.hic,& Ful.in d.l.ſi conuenerit,& alij, quos referunt Ale.& Fel.in locis præalleg. Adducunt plura; tria tantum ſunt, quæ ſtringunt. ¶ Primò inducta ad impugnandũ non debent operari approbationem.l.Titia.§.fi.ff.de manu.teſta.facit l.legata inutiliter. ff.de leg.j.opponens aũt dilatoriam, etiam quòd petat per iudicem pronunciari ſuper illis, tamen petit ad fugiendum iudicium, ergo non operabitur contrarium.ſ.ut iudex poſſit procedere. Arbitror poſſe reſponderi, ꝙ inducta ad unum effectum non operentur ꝯrium, niſi cõtrarium ſequatur in neceſſariam conſequentiam.l.cum ex oratione. ff.de excu.tuto.in fi.quam ad hoc notat Bal.in l.quod fauore.ff.de leg.Sed in conſequentiam ſequitur, ꝙ ſi iudex pronunciet dilatorias non obſtare, ꝙ debeat alter procedere.quod probatur, qa inducta ad diminutionem, operantur augmentum qñ aliàs diſpoſitio non poſſet habere effectum.l.denique.§.interdum.ff.de pecu.leg.gl. in c.dixit Sara.32.q.4.pronunciatio.n.dilatorias non obſtare, nihil operaretur, ſi perſona iudicis non cẽſeretur approbata.facit, quia qui vult aliquem eſſe iudicem cauſæ præparatoriæ, dicit ẽt uelle, ꝙ ſit iudex cauſæ præparatæ. l.ordinarij. C.de iud.& ſ̃.dixi in rub. ¶ Secundò pro iſta parte a minori ad maius affirmatiuẽ non ualet arg.c.cum in cunctis.§.j.vbi gl.magiſtra. ſ̃.de elec.nõ ſequitur conſentit ſuper dilatorijs, quæ ſunt modici præiudicij, ergo conſentit ſuper perẽptorijs.poteſt reſponderi, ꝙ argm̃ procederet, niſi maiora ſequantur inconuenientia.argu.l.& ſi non ſunt.§.perueniamus. ff.de au.& arg.lega. ¶ Tertiò ſic: limitatus conſenſus debet operari limitatum effectum.l.in agris.ff.de acq.rer.dom.c.cum ordinem.ſ̃.de reſcri. cum ergo ſit limitatus ad dilatorias, non debet operari ultra limites. facit gl.in cle.ſæpe.verbo.in partib.de ver.ſig.fortificatur per id, quod dicit Abb. in c.ſi in clericũ.col.8.uer.ſed circa prædicta.ĩ.titu.prox.& iſtud maximè procedit in iudicialibus, per ea quæ ſcribit Fel. in c.cum dilecta.col.2.ſ̃.de reſcrip. Mod.pro reſolutione negant, ꝙ quantum ad perſonam iudicis conſenſus dicatur limitatus, non tamẽ hoc iuſtificant: niſi fortè dicas, quòd poteſt iuſtificari ex his, quę ego dixi ſupra ad primum argu. Retenta igitur communi ſententia limita multis modis. primò niſi dilatoria ſit appoſita contra perſonam iudicis, c.ſuper literis, ſupra de reſcrip. Secundò limita in cauſis criminalib.ubi proceditur per uiam inquiſitionis, ſecundum Bal.in l.j.C.de ſicar.& in l.pen.C.ubi de crim.agi opor.Iaſo. in d.l.ſi conuenerit.moti ſunt, quia in prorogatione requiritur conſenſus ambarum partium, qui non poteſt haberi in iudicio inquiſitionis, in quo deficit accuſator. Iſta fallentia eſt falſa, & contrarium tenet Archid.hic,& in c. ad petitionem. col.8.infra de accuſa.& Sal.in d.l.j.ubi de crimi.agi oportet.ratio, quia conſenſus duorum exigitur ubi tractatur de præiudicio duorũ. ſed ubi tractatur de præiudicio unius tantum, ſufficit ſolus eius cõſenſus.l.Neſennius.ff.de neg.geſt. Barto, in l.non ſolum.§.morte.in prima ſpecie proteſtationum, de oper.no.nunc. Tertiò fallit in ruſtica muliere,& alijs, qui excuſantur ratione iuris imperitiæ, ſecundum Spec.tit.de compet.iud.adi.§.j.uer.decimus caſus. Bal.& Ang.in l.fina.C.de except.plures aliàs fallen. uideatis per Fel.in d.cap.inter monaſterium. ¶ Circa ſecundum *communis* eſt concluſio, quòd pactum prorogatiuum iuriſdictionis factum in iudicio, iudice præſente, & acceptante, ſit irreuocabile. Pro iſta concluſione adducitur primò iſte tex.ſed non probat, ut ſtatim dicam. ¶ Secundò allegatur ratio, quia pœnitens falleret fidem duobus, parti,& iudici, ergo debet præciſè compelli, ſecundum gl.in l.filiusfamiliàs.§.fi.ff.de procur.cum ſimi. Conſidera, quia ratio non uidetur bona, quia ea attenta ſequeretur, quòd ſi extra iudicium promiſſio eſſet facta parti, & Notario ſtipulanti nomine iudicis, ꝙ non eſſet licita pœnitentia. cuius cõtrarium ſentiunt omnes, dum exigunt quòd promiſſio ſit facta in iudicio. Rperio tamen quòd Abb.in c.ſignificaſti, in 2. notab. infra titu. proxi. tenet idem eſſe, ſi pactum ſit factum extra iudicium præſente iudice & acceptante.ergo idem uidetur præſente Notario, & acceptante nomine iudicis. ¶ Tertiò adducitur ratio, quia promiſſio facti explicandi in iudicio obligat præciſè, ſecundum Barto.in l.ſtipulationes non diuiduntur, in 8.q.ff.de uerb. oblig. Conſidera etiam, quia iſta ratio non uidetur tuta, nam ea attenta dicendum eſt idem ſi pactum ſit factum abſente iudice: quia doctrina Bar.non exigit, niſi quòd factum ueniat explicandum in iudicio, litigare autem ſemper uenit in iudicio explicandum, ergo ſemper præciſè obligaret. videtur ergo ꝙ iſtæ duæ rationes debeant ſimul iungi,& non ſeparatim cõſiderari. ¶ Quartò adducitur tex.in d.l.ſi conuenerit, in uerbo, priuſquàm adiretur, arguendo a contrario ſenſu, poteſt reſponderi, quòd referendo illa uerba, priuſquàm adiretur, ad illa verba, mutata uoluntas, non concludit argumentum a contrario. ¶ Quintò allegatur tex.in l.eſt receptum.ff.de iuriſd. omnium iud. Ad iſtum tex. & ſimiles reſpondetur, quòd loquuntur de prorogatione reuocabili, ſecundum Bald.ibi, dicentem illam legem debere intelli-
53 gi, ſi conſenſus perſeuerauerit. ¶ † Sextò facit præcedens concluſio, ex qua elicitur, quòd tacitus conſenſus reſultans ex actis inducit prorogationem irreuocabilem, ergo conſenſus expreſſus debet idem operari.l. cum quid. ff.ſi certum pet. ¶ Ad iſtud reſpondent Moder. verum eſſe, niſi ratio diuerſitatis contrarium ſuaderet. Nam peracta res deſinit eſſe integra, ſecus per ſimplex pactum. Secundò reſpõdetur, quòd non debet haberi reſpectus ad conſenſum expreſſum, aliàs idem dicẽdum in pacto extra iudicium, cuius contrarium dicitur in d.l.ſi conuenerit. ¶ Vltimò facit, quia calore iudicij actus nullus roboratur, nam confeſſio ſine cauſa tanquam indiſcreta, eſt nulla, c.ſi cautio infra de fide inſtrumentorum.l.cum de indebito.ff.de probatio. & tamen calore iudicij fomentatur, ſecundum gloſ.in l.j. ff.de interrog.act. & ad iſtud faciunt plura, quæ cumulant Modern. in l. pacta nouiſſima, C.de pactis. Ad iſtud reſpondent Doct. quòd regula eſt in contrarium, ut notatur in l.j.ff.de uerb. oblig. Tu aduerte, ꝙ in l.j.ſtipulatio erat nulla ex defectu formæ,& ideò calor iudicij non operatur, quia forma non poteſt adimpleri per ęquipollẽs, l.3.de lib.& poſth.tñ ꝙ regula ita ſit.ſ.ꝙ calore iudicij non ualidetur actus inualidus, probat tex.in l.ſiue apud acta. C.de tranſ. Sed iterum aduerte, quia poſito ꝙ regula ita ſit, tñ limitatur, ut non procedat, qñ pactum factum in iudicio tẽdit ad coadiuuandum iudicium, ſm̃ gl.in l.eũ, pro quo. ff.de in ius uoc.& in auth. generaliter, in uerbo, conſcribat. C.de epiſ.& cler. Sed tale uidetur eſſe pactum de litigando coram iudice non ſuo, quia tendit ad conualidãdum iudicium aliàs nullum ex defectu iuriſdictionis. vnde aliter reſpondendo, ꝙ præſentia iudicis operatur, quando actus fit in figura iudicij, ut declarat Fel.in d.c. ſi cautio.col. 10.verum pactum coram iudice incompetenti, non poteſt dici factum in figura iudicij, imò nec in iudicio, cum tunc iudex eſſet incompetens.c.at ſi clerici.ĩ.eo.& ex hoc infertur, ꝙ ibi nullus calor iudicij. Ex hoc uidentur reſoluta omnia adducta pro cõi, qua tamen retenta limita non procedere ubi promiſſa fuiſſet pœna, ſi non litigaret, nam iſto caſu electio eſt promiſſoris litigare, uel ſoluere pœnam, ſm̃ Bald. in l.non codicillum.C.de teſt.& Alex.in d.l.ſi conuenerit. Iſta fallẽtia uidetur periculoſa, quia regulariter pęnalis ſtipulatio nõ nouat preced. l. q Romę, §.Flauius, de ver.ob.& ſi dixeris, fallit vbi pręcedẽs oblõ originatur a cã lucratiua.l.j.ff.de pe.leg.ridebo, ꝙ iſtud non tollit argu. in totum. ¶ Circa tertiũ, *cõis eſt opinio*, ꝙ in tex.noſtro nõ fuit pactum

ctum de prorogando,sed de declinando per rationes Abb.hic.
Nec obstant responsiones Dec.quia non est verisimile,ꝙ Conci
lium citasset episcopum alterius prouincię,vt dicit Abb.s.in gl.
2.Item non est credendum,ꝙ consensus Archiepiscopi superio
ris interuenerit.patet,quia a Concilio fuit interrogatus. Certè
si dicamus episcopum esse alterius prouinciæ, impossibile tunc
fuit ꝙ consensus Archiepiscopi absentis potuerit interuenire.
Et si dixeris,episcopum citatum detulisse secum licentiam,dicã
54 istud deuium esse ab oĩ rõne,†quia reorum est fugere,l.inter sti
pulãtem.§.j.ff.de verb. obl. præterea in quãtum Decius dicit,ꝙ
paciscendo de prorogando,videtur ibi contrahere,quo casu nõ
requiritur licentia superioris,c.dilecti,ĩ.tit.j.Istud est manifestè
contra tex.in d.c.significasti, cuius dispositio esset ludibriosa, si
Decij arg.concluderet,& contrarium firmat Cal.hic,responden
55 do ad d.c. dilecti.¶ † Iuxta præmissa quæritur per Abbatem de
pluribus.Primò,an pœnitens in casibus,in quib.est licita pœni
tentia,teneatur ad interesse,& refert tres opiniones, ut hic per
eum. Circa cuius dicta sunt examinanda duo. Primò an pœni-
tens teneatur ad interesse.Secundò,an teneatur,siue promiserit
per stipulationem,siue pacto nudo.Circa primum *communis* opi
nio est,ꝙ teneatur ad interesse,ita firmant Abb.& communiter
Cano.hic,& Legistę in d.l.si conuenerit.fundamenta præcipua
sunt tria.¶ Primò adducitur regula l.2.§.si quis a Principe,ff.ne
quid in loco pub.cum alijs adductis per Abbatem extẽdentem
regulam,vt procedat etiam in priuilegijs concessis motu ꝓprio
quam extensionem comproba,vt per Fel.in c. cæterum,ver.se-
ptima restrictio,& in c.ad aures,ver.quinta conclusio,& in cap.
causam,ver.interpretatio priuilegij.s. de rescrip.Ad istud respõ
det Decius,ꝙ aduersarius etiam poterit pęnitere, & ideo nõ po
test interesse prætendere, arg.l.de fideicommis.C.de transa.Sed
ista respon sio non congruit tanto viro, quia in contractibus in
nominatis is,qui adimpleuit pro parte sua, potest pœnitere, &
tamen habet actionem ad interesse contra alium non adimplẽ
tem,ut no.in l.si pecuniam,de cond.ob causam.Præterea ista so
lutio non euacuat arg. sed solum vbi pactum esse reciprocum,
& vltrò citroque obligatorium, sed vbi reus promisisset solum
prorogare, prout loquitur l.si conuenerit,solutio nihil facit. Se
cundò allegatur tex.in l.diem proferre,§.fi.ff.de arb.& in c.per
tuas,tit.eo.Ad ista iura respondet Decius,ꝙ loquuntur in obli-
gationibus, in quibus non conceditur pęnitentia simpliciter,
sed qualificatè,cum hoc,ꝙ soluatur interesse. Sed in l.si conue-
nerit, pęnitentia simplex conceditur.ista solutio potest euitari,
dicendo quòd licèt in l.si conuenerit, non dicatur pęnitentem
teneri ad interesse, tamen debet suppleri per rationes adductas
per Abbatem.Tertiò facit l.si pacto,quæ pęnam, C.de pact.So-
lutio.imputet sibi,qui pęna promisit,secus in interesse,ad quod
non debet teneri,ne deceptus remaneat auctoritate legis con
cedentis pęnitentiam,arg.l.j. C.de his, quibus vt indig.Contra-
riam opi.tenent Pet.& Cy.in l.si qui ex consensu,C. de episco.&
cler.& Io.And.in add.Spec.in titu. de compe.iudi.adi.§.j.versic.
quid si promisit. & ꝯriũ consuluit collegium Pataumum, teste
Car.hic.Pro ista parte primò facit regula l.Gracchus,C.de adul.
potest dici quod interesse non est propriè pęna,s'm glo.in l.j.§.si
plures,ff.de eo,per quem fac.erit.¶ Secundò potest responderi,
ꝙ in l.edita,C.de eden.lege permittente,est licita variatio & mu
tatio libelli,& tamen varians tenetur ad interesse,s'm Bar. ibi,&
communiter scribentes.¶ Tertiò dico, ꝙ non est permissa pęniten
tia simpliciter,sed cum qualitate ꝙ soluatur interesse. Secundò
pro ista parte ponderatur tex.in d.l. si conuenerit,in vers.nemo
compellitur huic conuentioni stare.Sed respondetur,ꝙ loqui-
tur de coactione pręcisa,& non causatiua:uel loquitur,quando
promissio erat nuda,vt statim dicam.Quartò si pęnitens tenea-
tur ad interesse,nulla erit specialitas inter illum casum l.si con-
uenerit,& alias obligationes pactorum,potest responderi, quid
inde,si casus ille comprehendatur sub regula?¶ Quintò sunt,q
arguunt hoc modo,si dicamus pęnitentem teneri ad interesse,
ẽt post litẽ contestatam erit licita pęnitentia,quia ubi vnum est
in obligatione,tunc soluendo interesse etiam post lit.conte.libe
ratur,s'm Bar.in d.l.stipulationes nõ diuiduntur.col.j.ꝯns est fal
sum,d.l.si conuenerit, ergo & ꝯns arguẽndo a consequenti de-
structo.Sed mirandum est de fundamento,quia in casu nostro ꝑ
lit.contest.desinit omne interesse,& sic nihil ad rhombũ. Ex his
remanet defensata cõmunis.Circa s'm, an promissio nuda obli
get pęnitentem ad interesse?Breuiter,si loquamur de iure cano
nico,est expeditum ꝙ sic,quia eo iure agitur ex pacto nudo,c.j.
s.de pac.Si verò loquamur de iure ciuili,res est aliquantulũ du
bia. Abb.hic concludit agi posse ad interesse actione de dolo,&
idem tenet Ias.in d.l.si conuenerit,per tex.in l.& eleganter,§.ser
uus pactionis,ff.de dolo. vbi propter pactum nudum agitur de
dolo ad interesse.& ibi sequitur Bar.& Bal.in l.cum mota,C.de
transac.Ang.consi.5.In fi.Alex.consil.41.col.j.uol.3. Contrariũ
in casu nostro uidentur *communiter* tenere alij hic,& in d.l.si con
uenerit,ita intelligentes illum tex.& quia in casu nostro si non
agitur de dolo ad deductum in pacto principaliter, minus agi
poterit ad interesse accessorium.Ad tex.in d.§.seruus pactionis
respondetur,ꝙ loquitur in causa speciali,& Mod.hic dicunt spe
cialitatem esse,quia ille textus loquitur in damno extrinseco, si
pactum non seruetur:secus si petatur interesse,quia pactũ non
seruetur. Ego non bene gusto ista uerba, unde intelligo illum
tex. loqui in interesse causato immediatè ex ipso pacto, non in
causato ex inobseruantia pacti. Præterea ibi promittens pacto
nudo erat effectus locupletior, quia consecutus fuerit liberta-
tem inæstimabilem,l.libertas,ff.de re.iu. Meritò ex æquitate suc
curritur expromissori actione de dolo,ne sit in damno,& aliter
in lucro.Sed in casu nostro promissori nihil adest,iõ tanta æqui
tas non suggerit promittentẽ pacto nudo teneri.Sed hic subori
tur dubitatio,quid si actor promisit pacto nudo non conuenire
reum,nisi coram certo iudice,an teneaẽ ad interesse,reo excipiẽ
te non posse conueniri coram alio iudice,nisi prius soluto inter
esse?videturꝙ sic,quia ex pacto nudo competit exceptio,d.§.igi
tur nuda,& ita tenet d.Ant.& Pan.& cæteri pertranseunt.Con
trarium uř posse suaderi,quia ꝯctus non debent claudicare,l.li
tigatores,§.pe.ff.de arb.gl.Inst.de auct.tu.in prin.Nec debet li-
cere reo,qđ actori non conceditur,l.nõ licet ff.de re.iu.Et istud
uř tenere Bar.in d.l.si conuenerit.vbi dicit,ꝙ pactum nudum de
litigando nihil operatur,qđ esset falsum,si produceret exceptio
nem,nisi dixeris,qđ quantum ad exceptionem tale pactum põt
etiam prodesse actori,qđ quomodo possit verificari in casu isto,
56 tu ipse cogita.¶† Secundò quærit Abb.An ad tale interesse pos
sit pęnitens conueniri coram iudice prorogato? *communis* opi.est
ꝙ possit ratione destinatæ solutionis ipsius interesse in loco il-
lius iudicis,l.contraxisse,cum sim.ff.de actio. & obli. Circa istud
fundamentum aduerte plura.¶ Primò,quomodo probetur, ꝙ
sit destinata solutio in illo loco?Credo,ꝙ Pano. voluit probare
sic,qui promittit litigare,promittit duo,vnum expresè. s.factũ,
alterum taciè,s.interesse. Sicut ergo expressum est destinatum
ad locum illius iudicis,ita etiam tacitum.Secũdò aduerte, quia
istud fundamentum non vř concludere,quia illud qđ dř,ꝙ quis
põt conueniri in loco destinatæ solutionis, procedit vbi agitur
de obseruantia ꝯctus,secus vbi agitur de rescissione, l.2.vbi Pa.
de Cast.C.vbi,& apud quos.ita arguunt Mod. hic.Sed sustinen-
do Abb.respondeo,ꝙ si agitur ad interesse agi dř ad obseruan-
tiam contractus,quia interesse est etiam tacitè promissum,ut s.
dixi.Hinc dicit Bar.in l.certi condictio,in prin.col.3.ff.si cer.pe.
ꝙ ad istud interesse agitur directa actione ex ipso contractu pro
ueniente.¶ Tertiò aduerte, quia istud fundamẽtum confundi-
tur ex doctrina Bart.in l.ita stipulatus,§. Chrysogonus,col.2. ff.
de uerb.obl.per quàm infert ibi Imo.& sequitur Alex.ibi,col.an
tep.ꝙ locus adiectus sorti promissæ, nõ intelligitur repetitus in
obligatione pœnæ accessoriæ, quòd est de directo ꝯ dictũ Pan.
Dec.respondet,ꝙ illa theorica Bar.& decisio Imo.non est benè
expedita,quia Aret.ibi multa adducit in oppositum.Ego credo
ꝙ decisio Imo.sit valde periculosa,per tex.in l.si ut proponitur,
ff.de fideiu.vbi locus adiectus in obligatione principali intelligi
tur repetitus in obligatione fideiussoria,quæ est accessoria.Et il
lum tex.Dec.in consi.2.col.j.extẽdit ad diẽ.tamẽ theorica est cõ
munis.ideo Dec.transit ad aliam solutionẽ, ꝙ ratione subroga-
tionis,non autẽ repetitionis,cẽseatur ibidẽ destinata solutio,qa
interesse subrogatur loco facti.Ista solutio confunditur ꝑ tex.in
l.prædia,ff.de act.emp.vbi pœna subrogatur loco facti,& tamen
quantum ad pęnam locus non intelligitur subrogatus, utdicit
Imo.nisi fortè dixeris,quòd pœna subrogatur ab homine,inter-
esse uerò a lege,quæ solet plenius prouidere.¶ Secundò pro ista
parte allegatur tex.in cle.prima,de rescr.& glo. in c.fi.s.de rescr.
ubi qui non est iudex in causa principali,est tamẽ iudex in con-
dẽnatione expensarum accessoria.respondẽt Mod. ꝙ in casu d.
clem.j.& d.l.gl.efficitur iudex propter indebitam vexationẽ,ar-
gum.l. nullum, C.de test.in casu verò nostro nulla vexatio. Sed
certè pœnitẽs citatus, indebitè agit non respondẽdo coram il-
lo iudice,& hoc modo vexat aduersarium,ergo solutio non bo-
na,Aliter ego respondeo,ꝙ in casu ꝯrio,licèt non esset iudex in
causa principali , erat tamẽ in cognoscẽdo de viribus rescripti,
an esset falsum vel ne,c.sup literis,s.de rescr.& ideo ẽt erit iudex
sup expẽsis,quę fiunt ratione illius articuli.in casu nostro,oppo
sita declinatoria,nulla remanet cognitio, vel iurisdictio, vel ali-
ter in condẽnatione expẽsarum hoc spãliter conceditur,ne ex li
te lites fiant,vt dicit gl.in d.c.fi. Vltimò adducunt consiliũ Are.
83.Quoniam multa,in primo dubio.vbi ꝑ plura concludit,ꝙ il
le,qui est iudex sup pacto, est etiam iudex super interesse, quod
succedit loco facti,Considera,quòd istud arg.vř concludere op
positum, quia inuitus non cogitur litigare sup pacto, ergo nec
etiam sup interesse subrogato. nisi dixeris, ꝙ interesse subroga
57 tur loco facti adimplẽdi,non sequuta pnĩa.¶† Tertiò qrit Abb.
an dispositio d.l.conuenerit,procedat in pacto iurato, & cõclu
dit post D.Ant.ꝙ sic.mouetur primò ꝑ tex.in l.fi.ff.qui satid.co
gan.quæ nihil facit,quia loquitur quando causa legitima super
uenit post iurm, casus noster loquitur,qñ causa suberat tẽpore
iuramẽti,& erat nota iuranti,quo casu uenit seruandũ iurm.c.
quàmuis,

quàmuis,in sexto,de pac. cum sim. ¶ Secundò mouet per dictũ Inn.in c.ꝑ tuas,s.de arb.sed illud dictũ reprehẽdit ibi Pan.& Fely.hic,& idem Fel.in c.ad nostrã,col.fin.j.de iureiur. quia iurm̃ habet vim clausulæ,rato manẽte pacto,l.si quis maior,C.de trãs. vel aliter respondetur, quòd in casu Inn.iurans stare laudo non consentit in aliquo certo,sed in genere:sed in casu isto purè cõsentit in aliquo certo,s.litigare coram illo iudice, ita respondet Abb.in c.veniens,col.fi.j.de iureiu.assignãs rõnem diuersitatis. ¶ Tertiò mouetur per tex.in l.fi.C. de non nu.pec.vbi iurm̃ sup mutuo ciuili non tollit exceptionem non numeratæ pecuniæ ꝙ ſm subiectam materiam poterat opponi:ergo non etiam tollet pœnitentiam,quę ſm subiectã materiam est licita.Ad istud rñdet Are.ꝙ iurm̃ regulatur ſm subiectam materiam primordialem,non autem accidentalem,arg.l.i tem veniunt,§.cum prædiximus,ff.de pet.hær.& gl.in l.certi condictio,in princ.ff.si certũ pet.Hanc responsionem impugnat,Ias.in d.l.si cõuenerit, quia pœnitentia vr̃ esse de primordiali natura pacti, qđ non crederẽ verum,quia primordialis natura pacti potius ur̃ esse, ꝙ fides seruetur,l.j.ff.de pac.Hanc etiam improbat Dec. quia exceptio nõ numeratæ pecuniæ est de accidentalib. cum natura cõfessionis sit,ꝙ confitens obligetur in effectu. Aduerte,ꝙ istud non ur̃ verum,quia natura cõfessionis est probare, nõ obligare.l.Publia.ff.depo.nisi dixeris speciale in confessione mutui, ex qua oritur obligatio,Inst.de liter.oblig.per totum,ꝙ tamen negat Bar.in l.j.§.si quis ita,in fi.ff.de verb.obl.vbi hoc examinaui.Alio modo respondent Imo.hic. Alex.& Mod.in d.l.si conuenerit, quòd in casu dictę legis fi.iuramentum non tollit exceptionem non numeratæ pecuniæ,quia consensus non dirigebatur ad illas, secus in casu nostro,& ita respondet Bar.in l.si quis pro eo,in 8.casu, ff.de fideiuſ.Istam etiam reprobat Dec.quia in d.l.fi.iurans consentiebat obligari. Sed quia habebat priuilegium,quod non arctaretur probare negatiuam. s.pecuniam non fuisse numeratã, talis facultas non intelligitur per iuramentum illata. Tu verò considera,quòd licèt confitens consentiat se obligari, cõsensus tamen ibi non erat simplex, sed conditionalis,si sequeretur numeratio: quia conditione deficiente deficit & consensus, vnde clarè respondeatis,ꝙ quando iuramentum præstatur habito respectu ad aliquod sequuturum, tunc recipit conditionem,si illud sequatur,c.peruenit,el 2.infra de iureiur.& in istis terminis loquitur illa lex,in casu verò nostro iuramentum fuit interpositum super pacto, ad quod complendum nihil habet sequi.

58 ¶†Quartò mouetur per Do.Ioan.And.in reg.scienti.voluit allegare in reg.quod semel,de reg.iu.vbi iurans non reuocare testamentum, poterit reuocare non obstante iuramento, & sequitur Bar.in l. si quis in prin. testamenti,& ibi latè Mod. ff.de leg.3.Ista decisio nihil facit,quia ibi iuramentum tollit liberam testandi facultatem, & sic est contra bonos mores,l. stipulatio hoc modo concepta,ff.de verb.obl. Ideo non est obligatorium, reg.non est obligatorium,de reg.iur.secus in casu nostro.Præterea in casu Io,And.nihil fuit promissum,in casu vero nostro sic & ideo ibi,licèt contrauenire, quia nemini fides frangitur, hic autem sic.Ex alio tamen videtur iustificari conclusio Abb. primò ex dicto gl.in c.fi.de procu.in sexto.ad quam gl.videas Fel.in c.ex parte decani,col.5.s.de resc.& ex dicto Io.And.in c.pen.de offi.Vic.in sexto.vbi decidit,ꝙ Episcopus poterit reuocare Vicarium non obstante iuramento,& sequitur Fely. in c.si diligenti,col.pen. j.titu.j.Alex.consi.18.col.fi.vol.2.& ex dicto Bar.in l.omnes populi,col.11.ver.circa tertium,ff.de iust.& iu. ¶ Ex quibus omnibus patet, ꝙ iuramentum interpositum super actu reuocabili non impedit reuocationem. Ad ista omnia potest responderi,vt per Abb.in c.intellecto,j. de iureiuran.vel aliter respondetur,ꝙ præmissa loquuntur in actu reuocabili sui natura nos autem loquimur in actu reuocabili ex speciali concessione legis,d.l.si conuenerit,arg.l.eius militis,§.militia missus,ff.de testa.mil. Ex his liquet, quòd opinio Abb.non habet fundamen-

59 tum†quo subsistat,& ideo contrarium tenent Imo.Are. Barba. Fely.& Mod.hic.Ang.Ful.Pau.Alex.& Mod. in d.l.si conuenerit,Fely.in d.c.ad nostram,col.4. & ista est *communis*, pro qua faciunt infrascripta. ¶ Primò, quia iuramentum obligat præcisè: & facit,ꝙ in contractibus innominatis non sit licita pęnitentia secundum glo.in l.si pecuniam, ff. de cond. ob causam, quæ est communiter approbata,vt ibi per Mod.Ad istud respõdet Dec. quòd licèt iuramentum obliget præcisè ad pactum, tamen secus videtur in casu isto,in quo concurrunt.primum, quòd non possit compelli,secundum ꝙ sit licita pęnitentia, sicut in simili dicit Alex.in l.stipulationes non diuiduntur, pe.char.ff.de verbo.oblig.Tu defende commũnem,& dicas, ꝙ licèt in casu nostro videantur duo,tamen vnum descendit ab altero:ideo remoto vno,s.ꝙ possit nunc compelli, cessat pęnitentia,sed in simili adducto per Alex.sunt duo separata, fauor,s,libertatis,& contractus innominatus.& ideo uno remoto,aliud remanet.¶ Secundò facit,quia iuramentum debet aliquid operari,l.cum pater,§. filius matrem,ff.de leg.2.potest dici,quòd satis operatur,si addat forum foro,c.fi.de foro comp.in sexto.¶ Tertiò facit,iuramentum habet vim litis contestatæ,l. nam & postea. §. si is qui,ff.de iureiu.lite contestata non admittitur pęnitentia, ergo nec etiã interposito iuramento. Solutio, regula procedit in iuramento litis decisiuo,secus in confirmatorio ꝯctus, ſm Mod.hic,qđ diligenter nota. ¶ Quartò sic, iurm̃ & sententia æquipara ntur,l.3. ff.de iureiur.condemnatus per sñiam tenetur præcisè facere,ſm gl.in l.qui restituere,ff.de rei vend.ergo idem,vbi est iurm̃.Solutio.hęc regula procedit in iurõ litis decisiuo,secus in confirmatorio,ſm Ias.in d.l.si pecuniam,col.8. ¶ Quintò sic,qui promisit in iudicio,tenetur præcisè litigare,ne fallat fidem duobus, vt s.conclusum fuit.Ergo idem si iurauit,quia duobus ur̃ promisisse,parti.s.& Deo, cui per iurm̃ principalis obligatio acquirit ur, c.debitores,j.de iureiur.posset dici, ꝙ respectu obligationis acquisitæ Deo pars non potest se iuuare. ¶ Sextò sic, iurm̃ debet adimpleri in forma specifica,ad nostram, vbi latè Fel.j. de iureiur.Ad istud respondet Dec.hoc verum esse,vbi agitur de præiudicio tertij, si non adimpleatur in forma specifica, aliàs secus,c. ex parte tua,& ibi Abb.de cler.non resid. hic autem non agitur de præiudicio tertij,ex quo vult soluere interesse. Ista solutio nõ placet,quia ea attenta sequeretur, ꝙ iurm̃ nunquam obligaret præcisè ad factum ꝯ communem conclusionem,de qua s.in primo fundamento.¶ Vltimò sic,iuramentum habet vim expressæ renunciationis,ſm gl.in c.ex rescripto,j.de iureiuran.Sed vbi promittens renunciasset expresè beneficio l.si conuenerit,non posset pęnitere,ſm Abb. & dominum Ias.ibi in septima fallentia.Ergo idem si iurauit, & ꝑ hoc tutior, & verior ur̃ ista cõis. Contra quam vltimo loco insurgit dominus Rochus de Curte, præceptor meus:dicens ꝙ licèt sit in se vera, tamen vr̃ frustratoria,cum possit peti habilitatio a iurõ, qua obtenta poterit pęnitere.sed pace sua dixerim,hęc consideratio est bene frustratoria & vana, quia sine causa non conceditur habilitatio,c. si verò,j. de iureiur.Item etiam concessa habilitatione non credo verum ꝙ possit pœnitere,quia habilitatio solum tollit obstaculũ periurij,non autem effectus causatos uirtute iuramenti, ſm Abb. in c.j.col.antep.& ibi Fely.col.5.j. de iureiur.¶ Item dicit,ꝙ est inutilis,quia recusans litigare ꝯuenit iurõ,& ꝯueniendo incurrit pęnas l.si quis maior,C. de transactio. & ꝯñr cadit a causa,& commodo ꝯctus.Si cadit a commodo ꝯctus inutiliter,concludi tur non posse pęnitere. Sed ista etiam consideratio non ur̃ vera. Primò non credo verum,ꝙ cadat a causa principali,quia l. si qs maior,procedit,vt cadat a causa contractus,cui contrauenit,nõ autem a causa alterius contractus: separatorum enim separata debet haberi ratio,l.fi.ff.de calum.conuentio autem de litigando, cui iurans contrauenit, & contractus super quo litigatur, sunt penitus diuersi.fortificatur, quia dispositio dictæ l. si quis maior,est pęnalis,ergo restringenda, reg. in pœnis.de regu. iur. Præterea,etiam ꝙ caderet a causa principali, est tamen conclusio utilis,quia vbi posset pœnitere,non caderet.Item super declaratoria ferenda an ceciderit a commodo contractus,poterit conueniri coram iudice prorogato non obstante pęnitentia.

60 ¶†Circa oppositio.c.dilecti,habetis reportare duos intellectus ad textum illum.Tertium intellectum dedit Alex. ꝙ verbum,respondere,ibi importet idem,quod verbum,soluere,prout voluit glo.in l.3. C.de procu.Adde quod Bal.in l.j.ff.de in ius vocand. dicit,ꝙ verbum respondere, in contractibus idem est, quod soluere,in iudicialibus,idem quod comparere, & ſm hoc verba illius tex.essent verba contrahentium, & ſm istum intellectum illa alternatiua,vel debet resolui in expositiuam, idest,quia ponitur inter duo idem importantia,sicut dicitur de copula in l.j.ff. de pactis:& secundum intellectum Abb.debet resolui in coniũctam,ut etiam resoluitur in l.ubi pactũ, C.de transac. & in rub. ff.si ager uectig. uel emph. peta. Quartum intellectum dedit Ias. in d.l.si conuenerit,ꝙ uerbum,respondere, intelligitur per literas cambij,& sic per alium, uel soluere per seipsum,& iste intellectus mihi placet,quia alternatiua debet cadere inter æqualia uel parum distantia,l.j.ff.de reb.dub.quem ad hoc not.Bal. in l. & si post tres,ff.si quis cautio.& alibi sæpe,& secundum quemlibet intellectum nihil obstat, quia loquitur in pacto de soluendo,& nos loquimur in pacto de litigando.

61 ¶† Circa locum destinatæ solutionis,Pan.latè instat:ex cuius dictis eliciam nouem conclusiones,prima,in loco destinatæ solutionis potest obligatus conueniri præcisè non obstante pęnitentia, ita Abb. hic in tribus locis per textum.in d.c.dilecti,& transeunt cæteri. ¶ Amplia quatuor modis, ut hic per Mod. Quintò amplia ultra eos etiam in loco destinatæ solutionis a lege unica.C.ubi fideicom.

62 pet.& in l.si fideicom.ff.eod. ¶†Secunda conclusio,locus destinatę solutionis dr̃ locus ipsius contractus,l.contraxisse.ff.de ac.& obl.Similiter dr̃ locus quasi ꝯctus, etiã ꝙ absit ibi solutio destinata,d.l.si fideicommissum.Sed hic cadit dubitatio an dicatur propriè locus ipsius ꝯctus, an uerò fictè,& impropriè: ur̃,ꝙ impropriè per tex.in d.l.contraxisse,in uerbo,intelligitur,ꝙ uerbũ importat fictionem.c.ex studijs,j.de præsum.Bar.in l.si quis pro emptore,in 4.charta, ff.de usucap.& per illum tex.ita concludit Abb.in c.fi.col.9.j.tit.j.Contrarium,ꝙ dicatur uerus locus contractus,

tractus,probatur ſic:contractus perficitur conſenſu,l.conſenſu,
l.actionum genera,ff.de act.& oblig. Conſenſus autem non cir
cunſcribitur loco,ſed ibi eſt,vbi eſſe vult,l.retroceditur,ff.de ca-
pti.& poſtlimi.reuer.l.fi.in fin. C.de præſcrip.long. tempo.Ergo
ſequitur, quòd locus deſtinatæ ſolutionis dicatur verus locus
contractus,quia animus ibi eſt.& ideò ſtante ſtatuto, ꝙ de quo
libet ɔ̃ctu celebrato in regno ſoluatur gabella, alias ɔ̃ctus non
valeat,ſolutio gabellæ non erit facienda in regno, ubi ɔ̃ctus ce-
lebratur,ſed Auenioni,ſi ibi ſolutio deſtinetur,ſm Bal.in l.mul-
tum,C.ſi quis alteri uel ſibi. ſequitur Alex.in l.ſi vt proponitur,
in apoſtillis,ff.de fideiuſſ.Ioan. Bertha. in tract. de gabellis,in 4.
quæſt.ſexta partis. Quid tenendum? teneatis,ꝙ dicatur fictus,&
improprius locus,prout tenet gl.in l.eum qui,§.j.ff.de conſtitu.
pecu.Dom.Anto.& Moder.hic,latius Aret.in d.c. fi. col.pen.&
quòd gabella non ſit ſoluenda in loco deſtinatæ ſolutionis, te-
net idem Bal.in l.j. C. de eo, quod certo loco.Ad argumentum
reſpondet Aret.quòd non procedit,quia ſequeretur,ꝙ in omni
actu,vbi cadit obligatio,actus fictus haberetur pro vero, contra
reg.l.3.§.hæc uerba,ff.de nego.geſt.uel aliter reſpondeo ego, ꝙ
licèt dicatur uerus locus reſpectu intentionis agentium,non ta
men dicitur verus habito reſpectu ad actum factum,quod factū
ur̃ contemplatum a ſtatuto,dum in eo dr̃, pro quolibet contra-
ctu celebrato in regno,ut probat tex.in l.3.ff.de bon.auctorita.
iud.poſſi.in uer.quod negotium geſtum eſt,non quò ſolutio fa-
cienda venit,& pro iſta deciſione facit alia deciſio Bal.in authē.
habita,colum.4.uer.quæro quid de ſcholari,C.ne fil.pro pat.ubi
vult,quòd ſcholaris contrahens extra locum ſtudij non habeat
priuilegia illius authē.licèt deſtinauerit ſolutionem in loco ſtu
63 dij.¶ † Tertia concluſio colligitur ex illis uerbis,accumulans fo
rum foro, quòd per deſtinationem ſolutionis ad alium locum
additur forus foro.& ſic Abb. videtur velle, ꝙ promiſſor poſſit
conueniri tam in loco ɔ̃ctus,quàm in loco deſtinatæ ſolutionis.
Sed aduertè,quia ſi ita intelligis,malè intelligeres: nam iſto ca-
ſu nunquam poteſt conueniri in loco celebrati contractus, ſed
ſolum in loco ſolutionis,ſecundum Bal. poſt glo.in l.j.C.ubi cō
ue.qui cer.loco dare promiſ.& gloſ.in l:hæres abſens, ff.eo.Bart.
in l.j.ff.de eo,ꝙ certo loco.& in l.quæro,ff.de ſolu.per illum tex.
& Pan.in d.c.fi.col.5.& ſic potius videtur, ꝙ fiat cōmutatio fo-
ri celebrati contractus in forum deſtinatæ ſolutionis. unde in-
telligas,ꝙ additur forus deſtinatæ ſolutionis foro domicilij, d.l.
hæres abſens,§.fi.Poſſet etiam intelligi,ꝙ addatur forus celebra
ti contractus foro deſtinatę ſolutionis, quandò deſtinatio fieret
ex interuallo:iſto caſu,& in loco celebrati contractus,& in loco
ſolutionis,& in loco domicilij poterit conueniri,ſm Do. Anto.
in d.c.fi. colum.5.uerſ.in quantum dixi,& ſequuntur Mod. hic.
64 ¶ † Quarta concluſio, in loco deſtinatæ ſolutionis non poteſt
promiſſor conueniri,niſi ibi reperiatur ſm Pan.ita ampliantem
tex.in c.Romana, §. contrahentes, de foro competen. in ſexto.
qui tex.loquitur in loco celebrati contractus. Amplia ſecundò
idem in loco quaſi contractus,l.hæres abſens, in prin.ff.eodem.
Tertiò amplia idem in loco deſtinatæ ſolutionis a lege, ita ſen-
tit glo.in l.quod legatur,ff.de iudic. ¶ Quartò amplia idem eſſe
in loco originis,ſecundum Bar.in l,aſſumptio,§.j.ff.ad munici-
pa.¶ Quintò amplia,etiam ſi ibi haberet procuratorem, ſecun-
65 dum Bal.conſi.367.incip.Verba dicunt,uolum.j. ¶ † Limitatur
hæc concluſio,primo ſecundum Pan. niſi eſſet renunciatū pri-
uilegio fori.ita glo.ſing.in l.j.ff. ſi quis in ius uoc.non ier.Et *com
muniter* approbat per Legiſtas ibi,& Canoni.hic,& in c.ſi.vbi idē
Abb.col.11.ĵ.tit. proximo. intellige procedere,quando renun-
cians nullum aliud priuilegium forum declinandi ſolutionis ha
bebat,niſi ratione huius cōcluſionis, ſecus ſi habuiſſet aliud pri
uilegium ſibi ſpecialiter indultum,tunc uideretur illi ſoli renū-
ciatum.& ratio eſt,quia renunciatio eſt ſtricti iuris,& quàm pri-
mum eſt aliquid operata,debet reſtringi,vt vlterius non opere-
tur,ſm Pau.de Caſt.conſ.236.incip.Dubitatio oritur, per tex,in
l.ſi domus,ff.de ſeruituti.urba.prædio. & ſi dixeris,quare magis
ur̃ ſublatum priuilegium ſpeciale? reſpondetur, quia debilius.l.
eius militis,§.militia miſſus,ff.de teſt.milit. & quia non eſt inſer
tum in corpore iuris,arg.glo.in auth.qua in prouincia,C.ubi de
crimine agi oportet.Et ſtante iſta reſtrictione, nihil obſtant ar-
66 gumenta Ang.& Fulg.in d.l.ſi conuenerit. ¶ † Secundò limita-
tur,ut procedat ſi agatur actione perſonali, ſecus ſi petatur miſ-
ſio in poſſeſſionem bonorum exiſtentium in loco ſolutionis, d.
§.ɔ̃hentes,& l.Titium,§.tutores,de adminiſt.tut. facit l.2.C.vbi
in rem actio. Tertiò limitatur,niſi etiam promiſſor promiſiſſet
ſe ibidem repræſentare,ſm Bal.in l.cum Archimedoram,C.ut in
poſſeſ.lega.& Do.Iaſ.in d.l.ſi conuenerit.Mod.hic,& Fel.in d.c.
fi.col.11.¶ Quartò limitatur, niſi promiſiſſet certo die, putà in
nundinis in certo loco ſoluere, ſm Bal.in c.j.col.3.de mili.uaſ.q
cō.eſt ſequitur Do.Iaſ.in d.l.ſi conuenerit,& Moder.hic.& ratio
eſt,quia ſi ibi ſe non reperiat, uel mittat certo die,uidetur ꝑ do-
lum abeſſe,arg.l.is qui dolo.ff.de rei uendi. ¶ Quintò fallit,niſi
promiſiſſet ſoluere in certo loco cum iuramento,ſm Bal.& An
ge.in §.ſi uerò initium,in Auct.de exhiben.reis.& Fel. in d.c.fin.
col.11.Lud.Rom.ſing.182.regula eſt.¶ Sextò limitatur,ut non
procedat data nimia contumacia promiſſoris, ſm Fely.in loco
præalleg.& Rom.in d.ſing.allegan.ad hoc Bal.in l.conſentaneū
C.qūo & quando iudex.Sed aduerte,quia Bal.loquitur qn̄ ante
litem conteſtatam fuit ibi repertus, & iudicium inchoatū,quo
caſu rationis præuentionis fienda eſt remiſſio ad iudicem ſolu-
tionis,ſm Inn.in c.2.ĵ. de dilatio.& loquitur in alio caſu,ut poſ
ſit perſonaliter capi, & traduci ad iudicem ſolutionis pp nimiā
contumaciam. Septimò fallit,niſi turpiter latitet, ſm Bar.in d.l.
hæres abſens,§.j.ſed iſtam reprobat Ang.ibi. per tex.in d. §.con
trahentes.¶ Octauò fallit,ubi agitur de reddenda ratione admi
niſtrationis,l.j.C.ubi de crimine agi opor.Et Soc.conſi.31.col.fi.
& Pan.in d.c.fi. Nonò fallit, ubi agitur de cauſa ſtatus,& exiſtēs
in poſſeſſione ſeruitutis aufugit ad alium locum, & ibi in liber-
tate ſe uendicat,l.j.C. ubi cā ſtatus. Decimò fallit, ubi agitur de
obligatione perſonę,quę promiſit ſeruire alicui collegio,a quo
aufugit,l.j.C.ubi quis Decur.uel cohor.¶ Vndecimò fallit in de
bitoribus fiſcalibus.l.2.C.ubi decur.uel cohor.Vltimò intellige
quantun ad effectum, ut iudex contractus ſiue ſolutionis, non
poſſit citarepromiſſorem.extra territorium,ſed benè per literas
in ſubſidiū iuris impetratas a iudice domicilij poterit ipſum ci-
tare,ſm dominum Ant. & Fel.in d. c.fi. quia tunc ceſſat ratio,
ne uioletur territorium alterius, ex quo ille imponit citationē.
Sed iſta fallentia *communiter* damnatur per Ioan.And.& alios in
d.§.contrahentes & per Pan. in d.c.fi.quia per indirectum ener
uaretur diſpoſitio d.§.contrahentes.Saluando poteſt dici, ꝙ nō
ita paſſim eluderetur dicta diſpoſitio,niſi iudice domicilij con-
cedente:ut ſi dicamus, ꝙ in ciuilibus indiſtinctè habeat locum
remiſſio ad iudicem contractus, ſi iudex domicilij uoluerit, ſed
in criminalibus ad locum delicti fiat remiſſio etiam inuito iudi
ce domicilij,§.ſi uerò comprehenſorum, in Auct. de exhibend.
67 reis.¶ † Iuxta præmiſſa occurrunt duæ dubitationes. prima,an
prædicta concluſio procedat in clerico, ut poſſit cōueniri ſi ibi
reperiatur abſque licentia ſui ſuperioris.Dec. hic determinat ꝙ
non,per tex.in c.ſignificaſti,ĵ. tit j. Contrarium credo uerius ꝑ
tex.in d.c.dilecti.qui loquitur in clerico, & loco deſtinatæ ſolu-
tionis. Secundò,quia ratio,qua clericus poſſit prorogare ſine li
centia ſuperioris contrahendo illa eſt,quia inducitur iſta proro
gatio a lege,& non a clerico,ſm Pan.in d.c.dilecti.Iſta ratio pun
ctualiter militat,ꝙ poſſit clericus prorogare deſtinando ſolutio
nem alibi,quia iudex ſolutionis conſtituitur iudex a lege,d.l.ɔ̃-
xiſſe.nec ur̃ uerum, ꝙ prorogatio dicatur uerbalis ratione deſti
natę ſolutionis,ut dicit Dec.ſed ſolum ex ui & fomento iuris cā-
68 tur,ut de ſe patet.¶ † Secunda dubitatio, an clericus poſſit con
ueniri in loco cōtractus,ſeu deſtinatæ ſolutionis etiam ſi ibi nō
reperiatur in caſibus,in quibus non renunciaſſet priuilegio fo-
ri,uel iuraſſet,uel promiſiſſet ſe ibi repræſentare.Abb.in d.c.fin.
tenuit,ꝙ non, quia potuit renunciare, neque promittere ſe re-
præſentare ſine licentia ſuperioris,d.c.ſignificaſti,ſequuntur Fe
ly.ibi & Mod.hic.Contrarium tenet Mari.in d.c. dilecti, in ulti.
char.ſequitur Do.Lancel. Decius in d.l. hæres abſens,§.j.Et iſta
ultima opi.magis placet,& eam confirmo tribus modis. Primò,
qui uult totum,utique uult partem,l.ſi qui ſecū totum, ff.de ex-
ceptio.rei iudica.ſed lex uult clericum poſſe ɔ̃here ſine licentia
ſuperioris, d.c.dilecti, ergo etiam uult, ꝙ poſſit promittere ſe re
præſentare & renunciare priuilegio fori,quia talis renunciatio,
& promiſſio appoſita in ɔ̃ctu,cenſetur pars ɔ̃ctus,l.fundi partē,
ff.de ɔ̃hen.emptio.¶ Secundò ratione ɔ̃ctus& deſtinatæ ſolutio
nis erat iam prorogata iuriſdictio,d. §. ɔ̃hentes,ſed competebat
exceptio,ſi non fuiſſet ibi repertus,ergo potuit clericus renun-
ciare huic exceptioni declinatoriæ,ut dixi ſ̃.tenere Pan.conſ.35.
¶ Tertiò,iuriſdictio iam prorogata iſto caſu uidetur augeri, er-
go iſtud augmentum cenſeri debet eiuſdem iuris,cuius eſt prin-
69 cipale,l.etiam,C.de fundo dota.¶ † Quinta concluſio, promit-
tens ſoluere in pluribus locis ſpecificè copulatis,intelligitur ꝓ-
miſiſſe partem ſoluere in quolibet loco ad ratam locorum, l.3.
§.ſi quis ita,ff.de eo,quod certo loco.ratio eſt,quia natura copu
læ eſt æqualiter diſtribuere copulata,l.reos, §. cum in tabulis,ff.
de duob. reis. Quid autem ſi promiſit ſoluere in pluribus locis
ſpecificatis alternatiuè? Pan.omiſit iſtum caſum,dic ꝙ credito-
ris electio eſt ubi petat,& ante petitionem ideſt litis conteſt. ele
70 ctio eſt debitoris,ubi ſoluat,d.l.3.in prin. ¶ † Sexta concluſio ꝓ-
mittēs ſoluere in pluribus locis ſpecificè copulatis, adiecta clau
ſula generali,& ubique locorum, intelligitur promiſiſſe ſolue-
re totum in uno loco,ſm Bar.Bal. & Mod.in d.§.ſi quis ita, Ab.
hic, & ſequuntur *communiter* alij.ratio eſt, quia ſi fieret diuiſio ꝓ
rata cuiuslibet loci,obligatio redderetur eluſoria, & eſſet quaſi
in poteſtate debitoris,an deberet,ɔ̃ tex.in d.l.3. ¶ Aduerte,quia
iſta ratio,& conſequēter concluſio, non ur̃ uera in caſu præſup
poſito propter copulam,&,coniungentem clauſulam generalē
& loca ſpecificata.unde(exempli gratia)promittens ſoluere Ro
mæ,Rothomagi, Lugduni, & ubique locorū,pp copulam quæ
copulat æqualiter,ur̃ promiſiſſe quartam partem in quolibet lo
co ſpecificato, & unam quartam in uno loco comprehenſo in
clauſula

clauſula generali,& hoc modo obligatio nõ erit eluſoria.Et iſtã
partem tenuit Mari.Socy.in d.c.dilecti,in 6.q.prin.Communis
aũt poſſet procedere,vbi nullis ſpecificatis locis promiſiſſet ſol-
uere ubique,& in iſtis terminis loquitur in d. §.ſi quis ita, licèt
71 eum falſo referat Pan.vt patet ad oculum.¶† Septima conclu-
ſio,promittẽs ſoluere in pluribus locis ſpecificatis ſubiecta clau
ſula generali,& ubique locorum,virtute talis clauſulæ non po-
terit conueniri in loco magis remoto, quàm ſint loca expreſſa.
& iſta concluſio eſt etiam *communis*. ratio eſt, quia ſub clauſula
generali non comprehenduntur maiora expreſſis, c. ſedes, ſ.de
reſcrip.c.non põt, de procu.in 6. Et quia generalitas declaratur
a ſpecificatis, l. fi. §. cui dulcia, ff. de vino tritico oleoq; legato.
Contrarium tenent Imo. & Dec.hic,qa uŕ fuiſſe de mente par-
tium,ꝙ in quocunque loco poſſint conueniri, non tñ aperitur
unde colligatur iſta mens partium. Ego pro iſta parte ꝯ cõem
pondero tex.in d,l.Titium,§.tutores, ff.de adminiſtra. tuto.ubi
debitor prouincialis, qui promiſerat ſoluere Romæ,& vbicun-
que petitum fuiſſet, põt conueniri per totam Italiam,& tamen
in Italia ſunt loca magis remota, quàm ſit Rom. tenendo iſtam
partem non obſtat,ꝙ ſub clauſula generali non includant̃ ma-
iora expreſſis, qa non eſt clauſula gñalis, ſed vniuerſali, ſub qua
ueniũt maiora expreſſis,ſ͛m Gem.& alios cõiter in c.cũ ĩ multis
de reſcrip.in 6.¶ Non obſtat tex.in d.§. cui dulcia,qui facit pro,
& non contra. Nam ibi oĩa ueniunt quæ ſunt dulcia,ita hic oĩa
includuntur quæ ſunt loca. ¶Iuxta præmiſſa moueo nouã du-
bitationem,pone ꝙ in locis ſpecificatis non procedatur execu-
tiuè,& conueniatur promiſſor in aliquo loco uirtute clauſulæ
generalis,ubi procedatur executiuè,an poterit promiſſor decli-
nare forum tanq̃ in eo loco non ſeruetur ius cõe, prout ſeruat̃
in locis ſpecificatis? uŕ ꝙ non poſſit declinare ſtante cõi ſñĩa,de
qua in pręcedenti concluſione.Contrarium vŕ ſuaderi poſſe,qa
copula copulat uniformiter,l.Seię,§.Caio,ff.de fundo inſtruc.&
bene quadrat deciſio Bar.in l.ſi legatarius,§.cum ita, ff.de leg.3.
ubi ſi teſtator legauit decem corbes frumenti & decem aureos,
decem auri erunt ſoluendi tempore, quo ſoluitur frumentum
ꝑꝑ copulã,& ſequitur Rom.ſing.380.incip. Redditus reliquit.
& in conſi.231.incip.Præmiſſorum Doctorum. Sicut ergo qua-
litas temporis ꝑꝑ copulam intelligitur repetita, ita dicamus,ꝙ
qualitas locorum intelligatur repetita in clauſula generali ar-
guendo de tempore ad locum,quod argumentum eſt ualidum,
l.uinum,ff.ſi cer.pet.& iſtud uŕ ſentire Abb. hic,dum dicit ad lo
ca ſimilia,& ſic ubi non eodẽ modo,ſed durius proceditur. cogi
72 ta tñ,quia eſt aſpera deciſio. ¶ † Octaua concluſio,promittens
ſoluere ubicunque fuerit inuentus,põt ubicunque ꝯueñiri.ſ͛m
Bar.in d.§.tutores,Alex.in d.l.ſi conuenerit,ubi alia adducit.Et
iſtam dicunt *communem* Mod.hic.Ratio, quia talia uerba genera
lia cenſentur appoſita ad ampliandam facultatem ꝯueniendi.
Adde idem ſi dicatur ubi uoles,l.Lucius,& ibi Bar. ff. depo.Idẽ
ſi dictum fuerit ubicunque reperieris,d.§. tutores,quẽ ſic intel-
ligit Abb.hic,tñ ibi erat ſpecificatus unus locus.¶ Hic cadit du-
bitatio,an illa uerba,ubicunq; fuerit inuentus,uel fuerit petitũ,
intelligantur de petitione iudiciali,an ẽt extraiudiciali? reſpon-
det Bal.in l.ab eo,C.quõ & qñ iud.ꝙ debet intelligi de petitione
iudiciali.Nam uerbum,inuenire,intelligit̃ ꝑ apprehenſionẽ iu-
ridicè factã,l.ſi Barſatorã,C.de fideiuſſor.& uerbũ,petitũ,intel-
ligit̃ ꝑ litis conteſtationem,l.amplius non peti, ff.rem ratã hab.
Subdit tñ,ꝙ iſto caſu ſufficit ſola citatio,qa uerbũ,petere,eſt ap
poſitũ ſuꝑ præparatoriis.l.itẽ ueniunt.§.petitam,ff.de pet.hære.
Et iſtam formaliter ſequitur Maria.in d.c. dilecti,in 7 q.princ. ĩ.
tit.j.Declaratur iſta ꝯcluſio. ut procedat qñ promiſſio de ſoluẽ-
do eſt facta per ſupraſcripta uerba,uel alia importantia liberam
uoluntatẽ,ſecus ſi ſit facta ꝑ uerba denotantia arbitriũ boni ui
ri.Et quæ ſint iſta uerba declarat Abb.hic,& latius Fel. in c. j.in
ultim.char.ſ.de conſtitu. tunc promiſſor ſolũ poterit cõueniri,
ubi bonus uir eſt arbitraturus. Sed hic cadit dubitatio,quẽ lo-
cũ debet arbitrari bonus vir.Pan. nõ aperit.vŕ tñ ſentire,ꝙ non
poſſit arbitrari promiſſorẽ poſſe conueniri in quolibet loco, ex
quo facit dr̃iam inter uerba & verba. Bar. & Alex.in d.l.ſi con-
uenerit,aperiunt expreſsè firmantes, ꝙ ſolum poſſit conueniri,
in loco domicilij,vel vbi aliàs de iure poterat.rõ iſtorum eſt, qa
bonus uir eſt iudex,l.uir bonus, ff.iud.ſolui.iudex aũt nõ põt ar
bitrari ꝯ ius,ſ͛m Bar.in extrauag. ad reprimendũ,in uerbo, uide
ri.& Alex.conſi.33.col,j.uolum.j.Mirabilis eſt iſta deciſio.ſic.n,
illa uerba, ubicunque placuerit, nihil operabantur,ꝯ l.ſi qñ,ff,
de leg.j.quæ procedit ẽt in ꝯctibus ſ͛m Bal. in rub.C.de ꝯh.emp.
in 22.q. ubi in ꝯctib. nulla ſyllaba cenſetur appoſita ſine miſte-
rio operandi.Et ꝑꝑea non uŕ mihi uera,ꝯ quam uŕ tex.in d.§.tu
tores,ubi verbum illud,petitum fuerit,nihil aliud importat,niſi
ubi placuerit petere,& tñ intelligitur in quocunq; loco, & illũ
tex.ponderat Ful.in d.l.ſi cõuenerit.Item in ꝯrium urget, qa ſo
lutio eſt deſtinata ubique. Ergo bonus uir dẽt arbitrari ubique,
poſſe cõueniri,qa ſic ius diſponit,d.l.ꝯxiſſe. Item uŕ fuiſſe de mẽ
te partium ampliare facultatem conueniendi,licèt locutæ fue-
rint per uerba importantia boni uiri arbitrium. Et iſtam par-
tem ẽt tenet D.Iaſ.in d.l.ſi conuenerit.Fateor tamen ſaluari poſ
ſe diſtinctionem Abb.inter verba liberæ uoluntatis,ut tunc pro
miſſor poſſit ubique conueniri ẽt ſi nimiũ grauaret̃,& verba ſo-
narent in arbitriũ boni viri,& tunc nõ poſſit ꝯueniri in loco,in
quo nimiũ grauaret,qa hoc nõ eſſet vir bonus arbitraturus: Fin
ge caſum,ꝙ ferè tanta ſit impẽſa in trãſmittẽdo domũ pro habẽ
da pecunia debita,quãtũ capit propria ſumma debita.certe du-
rũ videretur poſſe ibi ꝯueniri,ſi ille fateret̃ debitũ,arg.l.mediter
raneæ,& ibi Bar.C.de anno.& tribu.li.x.& eorũ,q̃ ſcribit Fel.in
73 c.nonnulli,in prin.ſ.de reſcrip.¶† Nona & ultima ſit cõcluſio,
promittens rñdere in aliquo loco,uel ubicunque,nõ põt cõue-
niri niſi in locis,vbi alias de iure poterat, qa idẽ eſt promittere
rñdere,qđ litigare,quæ promiſſio nõ eſt obligatoria,d.l.ſi cõue-
nerit.intellige niſi promiſiſſet rñdere de pecunia,qa tunc intel-
ligit̃ promiſiſſe ſoluere,ſ͛m Pau.& Alex.in d.l.ſi cõuenerit. ¶Se
cundo ego intelligerẽ,niſi eſſet mercator,q ꝓmiſiſſet ſoluere in
loco,ubi haberet ſuos Reſponſales, tunc intelligeret̃ promiſiſſe
ſoluere per Reſponſales,d.c.dilecti,ſ͛m intellectũ d. Iaſ.quẽ ſ.cõ
firmaui. Et qa uerba debent intelligi ſ͛m ꝯdõnem ꝑſonarum,l.
74 pleniſi,§.equitij,ff.de uſu,& habi.¶†Glo.in uerbo,donec,diuidi
tur in quinque partes.In prima timore ꝯrij c. ex parte, ĩ.de ver.
ſig.gl.ponit unã ſolutionẽ.In ſcđa aliam. In tertia refert ius no-
uum.in quarta ponit limitationẽ iuris noui.In quinta limitat,ꝙ
dixerat in ſecunda ſolutione. Secunda eſt ibi,& ſ͛m iſtã literam.
Tertia ibi,hodie.Quarta ibi,niſi in caſib. Quinta ibi, & niſi qs.
In ea.gl.ibi ſatisfactione, ideſt ſatiſdatione,habetis notare duo.
Primò,ꝙ excõicatus q ꝑꝑ cõtumaciã debet abſolui,præſtet cau
tionem de parendo iuri,d.c.ex parte.Sed hic cadit dubitatio,an
ſufficiat iuratoria cautio? uŕ,ꝙ ſic per tex.in c. cum deſideres,&
in c.cum a nobis.ĩ.de ſen. excom. Cõtrarium determinat Abb.
in c.qua fronte,in fi.ĩ.de appe. eo qa cautio de parendo iuri eſt
ꝑtoria,q̃ cautio prætoria dẽt eſſe ſufficiens,ideſt per pignora,vel
fideiuſſores,l.j.§.prętorię,ff.de præto.ſtip.l.j.§.caueri,ff.de colla.
bono.Fallit iſta concluſio in excõicato ꝑꝑ contumaciam mani
feſtam,qui non eſt abſoluendus, niſi actualiter ſatisfecerit parti
de expenſis,c.uenerabilibus,§.ſecus,de ſent.excom.in 6.Scđò ha
betis,ꝙ ille dŕ ſatisfeciſſe,qui ſatisdat,uel offert pignora,& ꝓhoc
eſt tex.in l.itẽ liberatus,in prin.& in §.qui paratus,ff.quib.mod.
pig.uel hypo.ſol.& in l.ſatisfactio,ff.de ſol.& ideo ſtante ſtatuto
ꝙ ſi condemnatus pecuniariter pro delicto non ſatisfecerit in-
tra decem dies, fuſtigetur: ſi intra terminũ dederit fideiuſſores,
uel pignora,euitabit fuſtigationem,ſ͛m Bal.Lud.Alc.& Mod.in
l.j.ff.qui ſatiſda.cog.intellige iſtam concluſionem procedere,qñ
uerbum,ſatisfecero,profertur a lege,ſecus ſi ab homine in ꝯcti-
bus,ſ͛m Bar. in d.l.j.per tex.in auc. ſi qñ,C.de conſtit. pecu.ſeqt̃
Fel.in c.paſtoralis,§.fi.ſ.de offi.dele.Secundò intellige,niſi in le-
ge addatur uerbũ,integrè ſatisfecerit,c.fi.de immu.eccle.in 6.&
ibi gl.Tertiò intellige,niſi diceretur in lege,de pecunia ſatisfece
rit,arg.eorũ,quæ ſupra diximus de uerbo,rñderit.& iõ ſtante ꝑ-
dicto ſtatuto,condemnatus nõ euitaret fuſtigationem,ſi uellet
fideiubere eo caſu.quo ſtatutum requireret ꝙ integrè ſatisface
ret,uel de pecunia.Sed qđ ſi ſtatutum diceret,ſi non ſoluerit in-
tra decem dies,fuſtiget̃,rñdeo,ꝙ tunc non ſufficit dare pignora
uel fideiuſſorem,ſ͛m Pau.de Caſt.in l.ꝓmiſſor,§.fi.ꝑ illũ tex.ff.de
cõſt.pec.& idẽ tenet Bal.in c.cum aliqbus,ĩ.de re iud.Quid aũt
ſi ſtatutũ diceret, ſi ſoluere non poterit? uŕ ꝙ iſto caſu ſufficiat
dare pignora,uel fideiuſſores,qa non dŕ non poſſe ſoluere,q re-
perit fideiuſſorẽ,l. nemo dubitat,ff.de reg.iur. & ita determinat
Pau.de Ca.in d.§.fi.ꝯriũ uŕ determinare Bar.in l.j.C.de cuſt.reo.
motus,qa poſſibile eſt ꝙ fideiuſſores efficiantur nõ ſoluendo,&
iõ cum pœna corporalis dẽat ſolui in defectum, ſi nonpoterit
ſoluere pecuniariũ, oĩno erit cõdẽnatus liberandus per ꝑſtatio
nẽ fideiuſſorũ.Cõſidera ſi poſſint cõcordari opiniones,ut proce
dat opi.Bar.ut non ſit liberãdus a carceribus,prout loqtur Bar.
tamen datis fideiuſſoribus,non erit fuſtigandus, ꝓut loqt̃ Pau.
& iõ interim expectabit̃ donec fideiuſſores ſoluant,uel efficiant̃
nõ ſoluendo,uel alr̃.Aut ſtatutum præfixit terminũ,putà ſi non
poterit ſoluere intra decẽ dies,& tunc procedat opi.Bar.qa ue-
rum eſt in tèrmino non potuiſſe ſoluere,licèt dederit fideiuſſo-
res.Aut ſtatutũ ſimplr̃ loqtur,& tunc procedat opi.Pau.qa tũc
uerum eſt,ipsũ poſſe ſoluere,ſi fideiuſſorẽ reperiet. In ea. gl.ibi,
c.ꝑ tuas, habes ꝙ excõicatus dicens ſe iniuſtè excõicatũ,nõ dẽt
audiri,niſi prius petat abſolutionẽ:rõ aſſignat̃ ibi in tex.& aliã
Pan.ibi,& in c.cũ contingat, de offi.dele.& ibi uideas gl.aſſignã
tẽ rõnẽ,quare poſt abſolutionẽ diſputet̃ adhuc ſuꝑ iniuſtitia ex
cõicationis. Amplia ẽt ſi dicat ſñĩam iniuſtã per ꝓcuratorẽ,ſ͛m
Abb.& Mod.in c.intelleximus,col.3.ĩ.eo. Limita dupliciter,ut
legitur in d.c.per tuas.Itẽ lĩta, ut per gl.ult.& ibi Abb.in fi.c.ſi-
75 gnificaui,ſ.de offi.ord.†In ead.gl.ibi,c.ex parte,no.ꝙ excõicatus
pro manifeſta offenſa nõ eſt abſoluendus, ẽt ſi uelit ſatiſdare de
ſatisfaciendo,niſi actualiter ſatisfaciat, d.c.ex parte.Fallit in ex-
cõicato conſtituto in articulo mortis,ſecundum Abb. in c.fi.ꝑ
illum tex.ĩ.de ſepul.& in c.literis,de rap.Secundò fallit,ſi ſatisfa
ctio exigeret longũ tractatũ.puta ſi fuiſſet excõicatus,quia non
feciſſet

fecisset cōstrui ecclesiā, non sufficit satisdare de satisfaciendo, c. qō̃ni, & ibi no. Abb. ī. de appel. Tertiò fallit, si impossibilis esset satisfactio, arg. c. Odoardus, ī. de sol. Ita determinat Ray. titu. de sponsa. §. in summa. Quartò fallit, qñ fuit excōicatus ꝑ manifesta iniuria illata soli Deo, ſm Car. in c. qua fronte, ī. de appell. & Abb. in d. c. ex parte. Quintò fallit, nisi satisfactio esset talis, quæ nō ꝯueniret excōicato, putà si fuisset excōicatus, qa nō fecisset se ad ordines ꝓmoueri, ſm Inn. Pan. & alios in c. ꝓ illorū, de pb. & gl. in c. solet, in uerbo, emēda, de sen. excō. in 6.
76 ¶ † Glo. ﬁ. diuidit in tres partes. in prima ſm Pan. rñdet tacito ꝯrio. In scđa auget oppositionem. In tertia de materia se remittit. Scđa est ibi, maximè. Tertia ibi, de hac materia. Sed aduerte, ꝙ ꝙ Abb. dū expedit gl. ꝑ uiam oppositionis, non vr̄ bñ eam intellexisse, qa ī tex. isto non dr̄ ꝙ excōicatus non possit priuari beneficijs, sed solum dr̄ ꝙ contumax ante cāæ exitū non dēt priuari Epatu, sed excōicari. vnde ego dico ꝙ gl. in prima parte ampliat tex. In secunda ampliationē auget. In tertia se remittit. Ampliatio formaī, si dr̄ in tex. ꝙ contumax non dēt bñficio priuari añ cāæ exitū: amplia ut est contumax excōicatus nō dēat priuari, nisi ꝑseuerauerit ꝑ annū in excōicatione, c. rursus, & c. seq. xj. q. 3.
77 ¶ † Circa duos articulos, quos Abb. simul discutit disiunctè procedendo, circa primū concludas, ꝙ *communis* opi. est ꝙ ꝑseuerans ꝑ annū in excōicatione hr̄ pro coniuncto & confesso de crimine, de quo fuerat imputatus, ſm Spe. ti. de accu. §. seqtur, in prin. Hug. in d. c. rursus. d. Ant. in c. veritatis, de dolo & contu. Gl. Gemi. & Perus. in c. cū contumacia de hr̄. in 6. Card. & Abb. in c. excōicamus, ī. de hęreti. Pan. in c. ﬁ. ī. de pœ. Pan. & Mod. hic. Pro ista opi. allegatur tex. in d. c. rursus. Sed aduerte, qa ibi ante lapsum anni imputati de crimine erant ꝑ conuictis habiti & confessis, qa defecerāt in purgatione. Secundò adducitur tex. in d. c. cū contumacia. Iste tex. nō ꝓbat, qa loqī in excōicato ꝑ contumacia remissa in crimine hæresis, in quo crimine ꝑseuerantia in excōicatio. efficacior ur̄ ad conuincendū ꝑseuerantē, q̄ in alijs criminibus, nā ꝑseuerātia in excōicatione propriè arguit contēptū fidei, c. ﬁ. ī. de pœ. & sic directè respicit ipsam hæresim, & non sic alia delicta, & iō non ur̄ bonum argm̄ in ista materia de crimine hæresis ad alia crimina. Contrariā opi. tenet Inn. in c. cum bonæ, de æta. & qualita. Arch. in d. c. Rursus. Collecta. in c. cōtingit, de dolo & cōtu. d. Ant. hic per tex. in l. 2. C. de requi. re. Ad quē tex. tenēdo cōem rñdeas, ꝙ loquitur in bannitis, & de bānitis ad excōicatos nō valet argm̄, vt probat Abb. in c. pastoralis, ī. de app. Retenta igiī cōi, amplia ut procedat in tm̄, ꝙ elapso anno poterit ferri snīa condemnatoria lite nō cōtestata, ſm Pan. in d. c. ueritati, in 6. intellectu. declara mō, & restringe, vt procedat vbi agiī criminaŕr, uel ciuiliter de crimine, secus si cā, ꝑ cuius cōtumacia fuit excōmunicatus, erat merè ciuilis, tunc ꝑseuerās ēt ꝑ mille annos nūquam hr̄ pro conuicto & confesso, ſm gl. in d. c. cōtingit, q̄ Abb. ibi, & hic multū no. & eā dicit sing. Ro. sing. 304. in c. De hoc erit. & dō. Phili. de Perusio in d. c. cum ꝯtumacia, in ﬁ. & ꝑ illa gl. benè facit tex. in c. qm̄ frequenter, in ﬁ. ut li. non ꝯtest. Adde tñ, ꝙ in ciuilibus ista perseuerantia operaī, ꝙ aduersarius ponit mitti in possessionem ex primo decreto, ita ꝙ faciat fructus suos, ſm Abb. in d. c. contingit, in 2. col. ¶ Secundò restringe, ut habeaī ꝑ conuicto de illo crimine, nō tñ hr̄ ꝑ hæretico, nisi fuisset excōicatus ꝑ contumacia cōmissa in crimine heresis, d. c. cū contumacia, ubi gl. & Perus. & gl. in c. excōicamus, ī. de hære. No. tñ, ꝙ excōicatus ꝑ cōtumacia in alio crimine, quā hæresis si perseueret ꝑ annū, est ēt suspect⁹ de hæresi, d. c. ﬁ. de pę. & talis suspicio operatur, ꝙ si deficiat in purgatione in dicta, possit tanq̄ hæreticus condemnari, ar. c. nos inter, ī. de purg. cano. & istud vult Abb. in d. c. ﬁ. ¶ Tertiò restringe, ut habeatur pro confesso & conuicto q̄tum ad hoc, ꝙ sit fundata intentio accusatoris, nō tñ quantū ad hoc quin ipse possit oñdere & iustificare eius innocentiā per ea, quæ dicit Bal. in l. error, in ﬁ. C. de iu. & fac. igno. & in l. ita demū, col. ﬁ. C. de procu. & hoc ur̄ rōnabile & æquū. & ita tenendo non obstāt tex. in d. c. rursus, & c. qcūque, qa dēnt intelligi, ꝙ nō audiant si uelint ex negatione grauare accusatorē onere probādi, secus si ipsi uelint probare suā innocentiā per ꝑdicta. Cogita tñ, qa huic solutioni obstāt illa dictio uniuersalis, nulla eorum vox penitus audiaī.
78 ¶ † Circa ſm, an ꝑseuerans in excōicatione ꝑ annū sit priuatus, uel priuandus bñficijs? Abb. facit tres casus, vt hic ꝑ eū, & istam distinctionē repetit in pluribus locis, & ista distinctio fuit de mente Car. in c. ꝑpendimus, de sen. excō. & cum ista trāseunt oēs Mod. Tu uerò cōcludas vno verbo, ꝙ ꝑseuerās ꝑ annū nō priuaī bñficijs ꝑꝑ ꝑseuerantiā, sed ꝑꝑ crimen ꝓbatū ex ﬁcta confessione resultāte ex ipsa ꝑseuerantia. ita uult Abb. ꝑ rōnē suā, dū dicit ꝙ pęna ex pęna nō dēt ꝓcedere, c. qa diuersitatē, de ꝯcess. pb. & iō Dec. nō debuit in secūda lectura recedere ab opi. Abb. q̄ sic intellecta effugit sua argumenta, & cui nō obstat ꝙ nō dēat qs priuari bñficijs ꝑ delicto, de qbus nō constat, nisi ex sola contumacia, c. pe, de pur. cano. qa uerū est, si de eis cōstat ex simplici contumacia, ut dicit gl. in c. nullus, de præsump. secus si contumacia sit aggrauata excōicatione, & perseuerantia in ea per annum, ut hic per Abb. q bñ sensit istud argm̄, & ista est pura veritas, licèt Inn. & cōiter antiqui, ut refert Card. in d. c. perpendimus, teneant ꝙ possit priuari ꝑꝑ ꝑseuerantiā annualē. Retenta ꝯclusione, ꝙ nō sit priuatus, nec priuādus, intellige ꝑꝑ perseuerantiā anni, secus ꝑꝑ ꝑseuerantiā triēnalē, ſm Abb. hic ꝑ tex. in d. c. cū bonæ, sed istud reprobat Car. in d. c. ꝑpendimus, qa ī d. c. cū bonæ, Papa priuauit illos clericos de plenitudine potestatis, sed istud nihil est, qa in dubio Papa non præsumiī vti plenitudine ꝑtātis, ſm Abb. in c. illa quotidiana qō, s̄. de elec. Irē illi clerici ibi erant priuati ipso iure a lege, ut fatet in alio proposito Dec. ponderando uerbū, aliquatenus retinere, qđ est ꝑcisū. c. accepimus, s̄. de pac. & uerbū, spoliare, qđ denotat executionē facti, c. ex parte, ubi no. Abb. ī. de cle. non resi. Et tenendo istam fallentiā intellige eā ēt in excōicato in cā ciuili perseuerāte per triēniū, ita loquiī ille tex. ſm Abb. ibi, in ulti. col. ¶ Aduertendū tñ est, utrū ista fallentia procedat gñaŕr, qa in d. c. cū bonæ, suspēsio erat Papalis, ergo in ista materia odiosa non ur̄ licita extēsio ad suspensos & excōicatos ab inferiori, qa nulla lex est quæ hoc dicat, ut dicit tex. in simili materia priuationis. in l. & si quis. §. diuus, ff. de relig. & sump. fun. & gl. in c. ﬁ. ī. de iurepatr. & maximè, quia ille tex. se fundat in contemptu apostolico. ¶ Secundò declara, ut procedat nisi excōicatus fuerit citatus, ut se purget cū cautione, ꝙ si non se purgabit, sit priuatus beneficijs: isto casu deficiens in purgatione, & durans in excōicatione per annū, erit priuatus ipso iure, ſm Abb. in d. c. cum bonę, in ﬁ. sic intelligens tex. in d. c. rursus. & fuit de mente gl. ibi. Vltimò, quia s̄ dictū fuit ꝙ excōicatus post annum, & qñcunque auditur volens oñdere suā innocentiam, an isto casu detecta iniustitia excōicationis recuperabit bñficium: ur̄ ꝙ nō per tex. in l. j. C. de requi. reis. Istud uerū arbitror, ubi bñficium iam esset alteri collatū, arg. c. q̄uis, de rescrip. in 6. & in l. ﬁ. C. de senten. pas. & istud ur uelle Abb. in c. tuæ, ī. de cleri. non residen. Sed ubi non esset alteri collatū, crederem, ꝙ illud recuperaret, arg. l. j. §. ﬁ. ff. de qō. & d. c. q̄uis. cū ibi no. Nec obstat tex. in d. l. 2. quia bona ibi fuerunt confiscata ꝑꝑ ꝯtumaciā, & non ꝑꝑ crimē. In casu uerò nr̄o excōicatus nō ꝑdidit ꝑꝑ ꝑseuerantiā, sed ꝑꝑ crimen, ut s̄. uidistis. An aūt reqratur noua prouisio, arbitrarer ꝙ sic ꝑ ea, quæ dicit gl. in d. c. q̄uis. cogita tñ. Adde ēt, ꝙ Eps poterit bona ꝑseuerantis in excōicatione tradere fisco, seu prædę exponere, sicut si essent bona rebellis ſm Io. An. in c. j. de homi. in 6. Sequitur Archid. in c. qualiter & qñ. §. ad corrigendos, col. 3. ī. de accus. & licèt ipse loquatur tm̄ in excōicato pro contumacia in causa criminali, tñ Ioan. An. ur̄ loqui in quocunque excōicato poterit etiam Eps inuocare brachium seculare, ſm Pan. in d. c. cum bonæ.
79 ¶ † Extra glo. Pan. opponit de c. sacro, & soluit ut ꝑ eū. ex cuius dictis habetis quatuor conclusiones. Primò collige limitationem ad c. consuluit, s̄. de offi. deleg. cum si. ut non procedat in snīa excōicationis, quæ imponitur pro sola contumacia. ualet. n. snīa excōicationis ēt ꝙ excōicatus non fuerit citatus ad audiēdam snīam, idē tenet Abb. in c. cum Romana, col. ﬁ. ī. de app. per istum tex. Sed aduerte, qa in ꝯrium obstat tex. in c. constōnem, de sent. exc. in 6. in uer. alijs tñ rectè seruatis. pōt dici, ꝙ illa uerba, alijs rectè, &c. sunt intelligenda quantum ad conuincendam contumaciam, quæ satis cōuincitur absque eo ꝙ in citatione exprimantur ista uerba, ad audiendum snīam. Scđo aduerte, quia iste tex. non probat nisi ꝯ cōtumacem manifestum.
80 ¶ † Secunda conclusio, contumax non potest mulctari absque noua citatione ad allegandū quare mulctari absque noua citatione ad allegandum quare mulctari, &c. idem tenet Bar. in l. 2. in ﬁ. ff. si quis in ius uoc. non ierit. & sequntur *communiter* Legistæ in l. j. ff. si quis dicen. non obten. probatur in d. l. 2. in uer. ex cā mutabitur. & in l. q̄uis, & in l. sed si hac, §. ꝑtor ait, in uer. cā cognita, de in ius uoc. iuncta regula, ꝙ ubi reqritur cāæ cognitio, ibi requiratur etiam citatio, l. in cāę, §. cā cognita, ff. de mino. & rō cōclusionis est duplex. Prima, quia posset contumax prætēdere lꝑtimam excusationem. Scđa, quia mulcta imponitur arbitrio iudicis, l. si qua pena, ff. de uer. sig. & quia in arbitrando posset contumax grauari. iō iterū est citandus. ¶ Limita primo, nisi in primo citatorio esset comminata mulcta in spē, puta si esset dictum, compareas tali die sub pœna centū aureorum alioquin procedetur ad mulctā ſm Bar. in l. impuberib. §. ﬁ. ff. de suspe. tut. quem sequuntur Ale. & alij in l. si finita, §. Iulia. ff. de dam. infec. & in d. l. j. ad ﬁ. prin. & est *communis* opi. Ista limitationem dicit dubiā Dec. qa ꝯ eam militat prima rō cōclusionis, quia non ꝯstat de cā contumaciæ. tu rñdeas contumaci imputandū, si non misit excusatorem, ex quo sciebat sibi mulctam cōminatā. intellige tñ procedere, si mulcta fuerit comminata in specie, ut dixi: secus si in genere, putà si esset dictum, alioquin ꝓcedetur ad ulteriora. ita loquitur Bar. in l. eius, qui delatorem, ff. de iur. fis. & Abb. hic, qui debet ita intelligi uideretur ꝯrius. Limita scđò, nisi constaret de contumacia manifesta per istum tex. & ꝑ rřam l. 2. §. qđ de frumentaria, ff. de admi. re. ad ciuit. pti. ad quę uideatis Fel. in c. cū olim, col. 5. & pluribus seq. ī. de re iudi. facit ꝑdicabile dictū Ang. in l. Aediles, §. sciendū, ff. de Aedil. edic. facit, quia in notorijs ordo est ordinē nō seruare, c. ad nostrā, ī. de iureiu. faciunt quæ dicam in sequenti ꝯclusione. Hāc fallentiam

Mod.

Mod.reſtringunt procedere tm̄ in mulctis legalibus,& alijs pœ
nis à iure determinatis, uel in mulctis comminatis, ſecus in nō
cōminatis,vel a iure non expreſſis, quia requiritur noua citatio
tunc,ex quo in arbitranda mulcta pōt contumax grauari. facit
81 l.de unoquoque,ff.de re iud.¶† Tertia concluſio,in ſnīa excōi-
cationis ferenda ↄ̃ manifeſtum contumacem non requirit̄ tri-
na citatio,& ita dēt limitari tex.in c.ſacro,de ſen.excō.cū ſi.ſeqt̄
Lap.all.73.inci. Prælatus regularis & *communiter* tenet̄, ut hic ꝑ
Fel.col.3.Iſtā concluſionem declarat Gem.in c.j.col.3.de off.de
leg.in 6.vt non requiratur trina,tn̄ requiratur unica.Iſtā reſtri-
ctionē damnat Dec.ꝑ iſtū tex.ubi non ꝓceſſit citatio, ſ́m eū,qđ
ur̄ falſum,ut patet ibi in tex.quem cum potuiſſet,&c.Scđò mo-
uet̄,qa rō quare non requiratur trina eſt,qa ↄſtat de ↄtēptu ma
nifeſto,hæc rō ꝓbat,ꝙ ēt unica nō requirat̄:ſed dicas,ꝙ niſi vni
ca requiratur,qūo poterit ↄſtare de manifeſta ↄtumacia ↄcordā
do opi.pōt dici,ꝙ Dec.loquit̄ de citatione ad allegādū,quare ex
cōicati, &c.Gem.uerò loqtur de una citatione ad ↄuincēdā cō-
tumaciā.Vltra Dec.vr̄ ēt ꝙ unica citatio non reqrat̄,& aliàs nul
la eſſet ſpālitas ↄ̃ ↄtumacē manifeſtū,qa rr̄ in ſnīa excōicationis
unica citatio ſufficit pro oīb.c.ↄſtitutionē, de ſen.excō.in 6.Sal-
uanda Gemi.rn̄deo,ꝙ qn̄ unica ſufficit pro oībus, termini dēnt
eſſe diſtincti,d.c.cōſtōnem,ſed ↄ̃ contumacem manifeſtum ſuf-
ficiet unica citatio & unicus terminus,& in hoc conſiſtit̄ ſpecia
litas.Secundò declara,ut procedat in excōicatione lata pro con
tumacia manifeſta,ſecus ſi pro offenſa manifeſta, qa tunc req-
ritur canonica & trina monitio,uel una pro oībus, ut ſ̃.dixi ſ́m
Abb.conſ.33.Vr̄ prima facie,col.fi.in j.parte.motus, qa ab hoīe
non pōt ferri ſnīa excōicationis,niſi pro contumacia,ſ́m gl.in c.
epi,11.q.3.ſequitur Cur.Sen.conſ.20.col. 7. & conſ.ſeq.col.pen.
ubi multa accumulat ad hoc. Intellige iſtud uerū, niſi pro illa
offenſa manifeſta eſſet ipſo iure excōicatus,tunc poſſet denun-
ciari abſque ulla monitione,c.peruenit, & ibi Abb.no.j̃.de ap.
& in c.reprehenſibilis,eo.tit.ubi Abb.determinat,ꝙ excōicatus
pro delicto a iure,pōt iterū excōicari ab hoīe abſque ulla moni
tione,qđ aūt operetur iſta ſecunda excōicatio hominis,uideatis
gl.in c.ita quorūdā.j̃.de iud.¶ Secundò intellige in excōicatio-
ne,ſecus in ſuſpēſione,q̄ in pęnā delicti imponit̄, nā criminoſus
ꝓ crimine poterit ſuſpendi ab hoīe abſque trina citatione, ſ́m
Inn.quem ſequunt̄ ibi Peruſi.& D.Præpo.in d.c.reprehenſibilis
& in c.ad hæc qm̄,eo.ti.& eſt tex.in c.tam literis,j̃.de teſt.& no-
tabis unū ꝓ declaratione præmiſſorū, ꝙ in caſibus, in qb.abſq;
citatione pōt aliquis excōicari,uel excōicatus denunciari ꝓ no
torio delicto,debet intelligi,ꝙ ēt ſit notorium delinquenti nul
lā defenſionē cōpetere,alioqn citādus eſſet,ēt ꝙ delictū eſſet no
toriū.ita ꝓcedat gl.in cle. præſenti,in uerbo, cōſtiterit, de cenſi.
& in cle.2.de pęn,& in c.licèt ep̄s,de p̄b.in 6. ita cōcordat diſcor
dātes Doc.Dec.in d.conſi.20.Et Peruſi.in d.c.reprehenſibilis,&
82 uideatis Fely.poſt Abb.in c.cum nō ab homine,col.pe.j̃.e.† Vl
timò notate, ꝙ monitus in ſynodo pōt excōicari ſine trina mo-
nitione,ita tenet Rota in ti.de dolo,& contum.dec.ulti.in no-
uis ſeqtur Fel.in c.qm̄ frequenter,§.porrò,col.pe.j̃.ut lit.nō ↄt.
83 & ita fortè pōt intelligi iſte tex.¶†Quarta concluſio,rn̄dēs nun
cio ſe non uelle cōparere, dr̄ manifeſtus contumax, & iō nō eſt
amplius citandus,c.uenerabilib.§.ſecus,de ſent.exc.in 6.& ꝙ di
cat̄ manifeſtus ↄtumax,tenet glo.in l.fi.ff.de in integ.reſt.ꝑ l.tres
denunciationes,C.qūo,& qn̄ iu.cle.j.de dolo & ↄt.Bar.in l.con
ſentaneū.C.qūo & qn̄ iu,& eſt *communis*,vt patet ex his,quę ad ſa
turitatē ſcribit Fel.in c.inqſitionis,col.pe.& fi.in §.ad petitionē,
j̃.de accu.Contrariū tn̄ tenuit Iò.And.in add. Spec.ti.de cōtu-
ma.§.j.& ſequunt̄ plures alij relati per Fel. in loco p̄alleg.quos
ipſe ſeqtur intātum ꝙ idem Fel.in c.cōſuluit,col.4.ſ̃.de offi.del.
auſus eſt dicere iſtam ſecundā opinionē eſſe cōem,qđ nō credo
uerū,ſi fiat recta cōputatio auctoritatū. Quicquid ſit,credo opi
nionem Abb.hic eſſe ueriorem. Et ad ↄ̃ria fundamenta rn̄debo
infra. Contra iſtam concluſionem adducit̄ primò tale fundamē
tum.citatus perſonaliter, q nihil reſpondebit. ſi non comparet,
ipſo facto,dr̄ rn̄dere ſe nolle uenire,c.dilecti,de appe.& tn̄ eſt ite
rum citandus,qa non eſt manifeſtus contumax, ſ́m gl. & ſcrib.
in d.l.fi.huic reſpondeo,ꝙ eſt diuerſa rō inter non rn̄dentem,&
rn̄dētem non uelle uenire.Primo caſu non conſtat iudici de uo
luntate contumacis.Secundo caſu ſic,qa uerba ſunt notæ earū,
quæ ſunt in aīo,paſſionum,l.Labeo,ff.de ſupelle.leg.¶ Secun-
dò allegatur in ↄ̃rium rō. Nam illa uerba, nō uelle uenire,dēnt
intelligi,ſ.ad illam citationem,& illa uice.ar.l.boues,§. hoc ſer-
mone, ff.de uerbo. ſign.attento maximè cum ſciat citatus reqri
trinam citationem,l.ad peremptorium,ff.de iud.& d.c.ſacro.er-
go q rn̄det non uelle uenire, eo ipſo facit ſe indignum ulteriori
citatione ſ́m Bald.in d.l.tres denunciationes, & facit tex.in c.2.
de dolo & contu.in ratione decidendi. uel aliter reſponde,ꝙ il-
lud uerbum,non uolo,dēt determinari ab infinitiuo uerbo,ue-
nire,qđ reſpicit futurum:quaſi dicat,nunc,& in futurum ueniā.
facit gl.in l.ſtipulationum aliæ,§.ſtipulatio,ff.de uerb.obl.& ita
reſpon.Bal.in d.l.ea quæ,C.qūo,& quando iu.facit qa ſemp ca-
pienda eſt illa interpretatio, quæ nocet contumaci, de ætate,§.
qui tacuit,ff.de interro.act.¶ Tertiò facit in ↄ̃rium deciſio Bar.
in l.eius,qui delatorem,ff.de iure fiſ.ubi determinat,ꝙ recuſans
parere iudici in eius conſpectu, non dicitur manifeſtus contu-
max,& iō iterum citandus:quia licèt liqueat iudici de contuma
cia,non tamen liquet de cā contumaciæ. Ad iſtud rn̄det Aret.
hic,ꝙ Bar.in hoc,ſalua eius reuerētia,malè loquitur,quia eſt im
putandū cōtumaci, qui exiſtens corā iudice non allegauit cām
ſi eam habebat,cur parere non teneret̄.& faciunt dicta Bal.in l.
propoſitioni,C.de epiſ.& cler. ¶ Quartò in ↄ̃riū fringit,qa hæc
uerba,non uelle uenire,nō denotāt præcisè voluntatē,ſed quā-
dā carentiā uolūtatis,ſ́m Abb.in c.prudentiā,in 6.& ult. not.ſ̃.
de off.del.& ſic ur̄ rn̄diſſe ſe potius uelle deliberare. Comproba
tur,quia uerbū,non uolo, eſt mediū inter uelle,& nolle,ſ́m gl.
in ſumma,16.q.j.& in l.quam Tuberonis,§.fi.ff.de pec. Cum er
go non uideatur rn̄diſſe,ſe omnino uolle comparere,non ur̄ ra-
tionabile,ꝙ debeat reputari manifeſtus contumax. Ad iſtud rn̄.
Fel.in d.§.ad petitionem,ꝙ nuncijs citantibus rn̄detur vulgari-
ter,& in ſermone uulgari non reperitur diſtinctū uerbū, nolo,
ad uerbum,non uolo.Sed iſta rn̄ſio non eneruat ↄ̃rium,poſito,
ꝙ fieret reſpon.nūncio latinè,uel ſi daretur rn̄ſio latinè in ſcri-
ptis deferenda.Præterea,ꝙ in uulgari non reperiatur uerbū,no
lo.tunc ꝑꝑ hoc non uideo quare uerbum, non uolo,uulgariter
prolatum debeat mutare ſuam naturam:vnde ego,clarè rn̄deo
ꝙ uerba illa,non uolo uenire,& ſi non importent omnimodam
retinentiam,ſed quandam deliberatiuam mentem, tūc ſi in ter
mino citationis non cōpareat,ur̄ deliberaſſe omnino nolle cō-
parere.& ideo reperio Iaſ.in l.ſi ex toto.§.fi.ff.de leg.j.dicente ta
liter reſpondentem debere expectari uſque ad fi. termini præfi-
xi in citatorio.& reperio ēt Abb.in c.ab excōicato,col.4.ſ̃.de re
ſc.determinare, idem eſſe ſi rn̄det̄ per uerbum,nolo uenire, qđ
ur̄ dubitabile,qa talia uerba denotant præciſam renitentiam,&
iō non uideretur expectandus.¶ Quærit iuxta præmiſſa Abb.an
in condemnatione expenſarum pro contumacia reqrat̄ noua ci
tatio:In iſta q.*communis* opi.eſt ꝙ non,& ita concludunt oēs hic,
& Legiſtæ in l.ſancimus, C. de iud.& Alex.in l.ſi finita,§.Iulia-
nus,col.16.ff.de dam.infec.mouentur per tex.in c.conſtitutis,&
ibi no.gl.& alij,ſ̃.de procu.Sed aduerte,qa ur̄ loqui in ↄtumace
manifeſto, dum dicit ꝙ illicentiatus receſſit.allegat̄ ēt tex.in c.
cum dilecti,& ibi no.Bal.j̃. de dolo & cōt.ſed ibi p̄ceſſerat cita-
tio generalis ad totam cām allegat̄ ēt ꝑ Dec.hęc ratio,quia in cō
dēnatione expenſarum non pōt iudex grauare cōtumacem,cū
iura mandent ↄtumacem debere cōdemnari in expenſis.Iſta rō
parum ualet,quia iura mandant contumacem dēre mulctari,&
tn̄ ad mulctam requiritur noua citatio.Præterea iura non man-
dant cōtumacem impeditum debere condemnari in expēſis, c.
querelam,ſ̃.de procu.& d.l. ſancimus. Ergo cū poſſit lædi caſu,
quo fuiſſet impeditus, debet neceſſariò citari per ea, quæ dicta
ſunt de mulcta,& ꝑ l.de unoquoque,ff.de re iud.& ꝑꝑ hoc ſolus
Iaſ.in d.l.ſancimus,declinat a cōi ſnīa,quā nititur Dec.tueri.Ru
ꝙ aliud in mulcta, quæ non imponit̄ niſi pro una contumacia,
l.j.§.fi.ſi quis ius di.non obtem. in iſta.n.reqrit̄ citatio, ut appa-
reat ex uera ↄtumacia; aliud in condemnatione expen.quæ pōt
fieri ꝓ ficta ↄtumacia ſ́m Cy.Bal.& alios,in d.l.ſancimus. Tu ad
uerte,qa pro opi.Doctoris mei facit,qa in condemnatione expē
ſarum reqrit̄ cāę cognitio,vtrū ↄtumax fuerit impeditus,uel ne.
d.c.querelā,ergo reqrit̄ citatio.l.in cāę,§.cā cognita,ff.de mino.
& pro iſta opi.multū facit æqtas,ꝑꝑ q̃ dicit Spec. in ti.de expen.
§.fi.uer.ult.ꝙ de æqtate iudex non deberet cōdemnare in expē.
contumacē non manifeſtū alio non apparente,tū qa pōt eſſe ꝙ
citatio non ꝑuenit ad eius notitiam,tum qa potuit non ueniſſe
ꝑꝑ legitimū impedimentū. Quid tenendū?ego teneo cōem. Et
ꝓ rn̄ſione ad arg.ↄſidero, ꝙ ſi contumax fuiſſet de nouo citatus
oīno fuiſſet cōdēnatus,niſi ꝓbaſſet impedimētū,d.c.querelā.Se
cundò cōſidero,ꝙ illemet iudex,q ↄdēnauit,ↄſtito de impedimē
to poterit ſuā ſnīam reuocare,ſ́m Spe.in d,§.fi.uer.ult.Et ex iſtis
ſeqtur,ꝙ ↄtumax in aliquo ꝑꝑ talē ↄdēnationē expen.non lædit̄
cū in oēm euentum,ſiue ante ↄdēnationē expen,ſiue poſt oīno
teneat̄ probare impedimentum:ſecus in mulcta,qa ſi citatus ad
allegandū quare mulctari non debeat ante mulctā ↄpareat, &
cōtumaciā purget aliquo non ꝓbato,euitabit ipſam mulctam,
84 l.& ſi poſt tres,ff.ſi qs cautio.¶†Iſta concluſio declarat̄,ſi in cita
tione ad cām ſit appoſita clauſula cōminatoria procedendi ad
ulteriora,d.c.cū dilecti,& l.cōſentaneū,C.qūo, & qn̄ iudi.ſecus
ſi ſimpliciter fuiſſet citatus ad defendendū,ſ́m Bar.in l.nō igno
rat,C.de fru.& lit.expen. & Abb.hic. ratio qa aliud diceret̄ agi,q̃
in citatione exprimeret,l.aut q aliter,in prin. ff.qđ ui,aut clam.
Iſtā declarationem reprobat Dec.qa ea conſiderata ſequeretur
ꝙ ēt non ualeret,ſi eſſet appoſita cōminatio,qa talis cōminatio
dēt intelligi reſpectu cāæ principalis non expenſarum, & ſic ēt
iſto caſu aliud diceretur agi, ſed ipſe non probat aſſumptū ſuū,
ſ.ꝙ illa comminatio intelligatur reſpectu cāæ principalis tantū,
imò ↄ̃riū probat tex.in d.c. cum dilecti. Scđò impugnat,qa attē
ta ea,ēt dicendū reſtat,ꝙ reqrit̄ citatio in ↄdēnationē expē.cu-
ius ↄ̃riū dr̄ in ↄcluſione,ſed ēt huic faciliter rn̄detur,ꝙ non req-
ratur

ratur citatio in spē, ita loqtur ꝯclusio, sed bñ reqrit cōminatio ī genere, ita loqtur restrictio, & iō cauti practicantes in fine citatorij solent apponere hanc clām, cōpareatq; uisurus fieri, & expediri quęcunq; fienda, & expedienda uenient in pręmissis, & circa præmissa. Aduerte tñ, qa de mente aliorū Doctorū est, ꝙ ēt nō reqratur talis ꝯminatio. & ita tenēdo pōt rñderi ad rōnem l. aut qualiter, ꝙ cōdēnatio expensarū est de accessorijs ad ꝓcessum, l. terminato, C. de fru. & li. expen. & iō non vr agi ad aliud. Vltimō aduerte inquantū Abb. dicit, ꝙ si præcessit trina citatio, uel monitio iudicis in faciē, ꝙ non requirit cōminatio procedēdi ad ulteriora, istud uī falsum licēt. n. ꝓcessisset trina monitio, uel monitio in faciem, tñ uerū est dicere, ꝙ si fiat cōdēnatio expē. ꝙ aliud agit. ¶ Vltra Abb. quærit, an in taxatione expē. reqrat noua citatio. Gemin. in c. j. de resti. spo. in 6. determinat ꝙ sic, & seqtur simpłr Dec. ego cōprobo, qa taxatio expen. est liquidatio primæ sniæ, fm Bar. in l. ab executore, uer. item prędicta, ff. de ap. & ī declaratione sniæ reqritur citatio, ut no. Cy. in l. 2. C. qūo, & qñ iud. Bar. in d. l. ab executore, uer. qro qualiter. in ꝯriū facit qa taxatio expen. est ēt pœna præcedentis ꝯtumaciæ. ergo sicut non reqritur citatio in cōdēnatione, nō ēt dēt reqri in taxatione, fm Bal. in c. j. in prin. col. 2. si de feu. fue. cōtr. inter do. & uasa. Secundò, qa taxatio expen. est de accessorijs, vt s. dixi, & iō citatus ad processum censēt citatus ad taxationē expensarū, ꝓ ꝯcor-

85 dia distinguatis, ut ꝑ Bal. in d. l. terminato. ¶ † Scdō quærit Abb. quoties iudex possit delinquentem mulctare? verum qa eius dicta non seruant de cōsuetudine, fm Mod. hic aliter non insistā. An aūt iudex possit delinquētē mulctare, & ēt pœnā ordinariā imponere, uide Alex. cōs. 35. col. fi. uol. 2. Tertiò qrit Abb. an ualeat citatio sine iussu iudicis, cōcludit ꝙ nō ualet, l. neminē, C. de exhi. reis. & in §. si uerò quidā iurant, in Auc. de exhi. reis. Ista cōclusio de plano procedit in citatione reali, eo qa captura nō pt concedi, nisi cā cognita, l. nemo carcerē, C. de exa. tri. & istud seqtur Io. An. in c. si clericus, de sen. excō. in 6. uerū nuncius oīno pt de cā cognoscere, cū sit merus executor, l. si ut ꝓponis, C. de execu. rei iu. ergo sine iussu iudicis nō poterit realiter citare. tñ ista conclō ēt ampliat, ut procedat in citatione uerbali, fm Abb. hic Bar. & alios in d. l. neminē. gl. Abb. & Mod. in c. cū sit Romana, ī. de app. Inn. in c. qm̄ ꝑ falsam, in uer. citationes, ī. de probati. d. Ias. in §. quadruplico. col. 2. Inst. de act. & ꝓbat in l. clerici. & in l. oēs, C. de epi. & cle. & in l. ꝓperandū. §. & si qdem. C. de iu. & in c. ex parte. s. de rescri. Ampliat scdō, ut nō sufficiat gñalis citatio citandi quoscunq;, sed reqrit cōmissio in spē, fm Bar. in d. l. neminē. Pan. & alios hic, ꝑ tex. in l. j. C. de iur. do. impet. & istud firmat Ang. & Ias. in l. fi. C. de edic. diui Adr. tol. & ꝓbat rōne, qa nūcius est tanq̄ organū ꝑstās nudū ministeriū, sed si uirtute gñalis commissionis descēderet ad spālia, nō esset tūc organū, sed ꝑ se aliqd faceret. Ista sunt uerba Bar. in l. q. aūt. §. fi. ff. de cōst. pec. Ista ampliatio optimè ꝓcedit in citatione reali, qa ī ea reqrit cāæ cognitio. & bñ facit, qa gñalis ꝓcurator non pōt petere aliquē carcerari, nisi heat spāle mandatū, fm Bar. cōs. 83. incip. In cā S tagij. ꝑ tex. in l. nō solū. §. fi. ff. de ꝓcu. quē tex. ad hoc reputat sing. Ro.

86 sing. 388. inci. Ad petendū, & in cōsi. 241. col. fi. ¶ † Sed dubiū uī, an ista ampliatio procedat in citatione uerbali, *communiter* Doc. tenent ꝙ sic, idē tenet Gand. in trac. maleficiorū, in tit. de citatione, & Ro. cōs. 497. inci. Diligenter, ult. col. ꝯriū uī uerius ex infrascriptis. Primò talis licentia gñalis nihil operaret, qd nō est dicendū, l. si qñ, de le. j. Rñdet Are. ꝙ operabit uirtute electionis ipsius nuncij. Sed mihi nō placet ista solutio, qa nos ꝑsupponimus ꝙ ista gñalis commissio data sit nūcio, q non diceret nūcius, nisi iā esset electus. Scdō ī ꝯriū facit tex. fm Are. in l. j. C. de spor. Sed aduerte, qa ꝓbat. licēt. n. dicas ꝙ idē nuncius dēat citare quo ad oīa acta, q citauit in prin. nō tñ dicit, ꝙ sine speciali mādato hoc possit: uel aliter. ibi, inquantū ad ꝑsonam citandā hēbat in principio, spāle mandatum. Tertiò in ꝯriū allegatur regula l. oēs, C. de ꝑscrip. 30. uel 40. an. & in c. q generalr, de procu. in 6. Et tenēdo istā partem, quam tenet Ang. in d. §. quadrupli, in 7. col. & Imo. hic, saluari poterit opi. Inn. in citatione uerbali. Tñ pro cōcordia aliter dicas: aut in citatione uerbali reqritur aliqua cāæ cognitio, & isto casu ꝓcedit cōis opi. Aut nulla reqrit cognitio, & tunc sufficiat gñale mādatum. & isto casu procedat opi. ꝯria, quæ ut intelligo, de consuetudine seruatur. Et probatur in argumentum in auc. sed libellū. C. de lit. ꝯte. ubi executor recipit cautionē contestādi litē sine licētia iudicis, qa ibi non uersat causæ cognitio. Silr notarius recipit ꝓductionē libelli sine cōmissione iudicis, qa productio fit sine cognitione, fm Bal. in l. pręcipimus C. de app. & istam dist. approbat Bal. in l. si qñ, in 12. q. C. de testi. Adde tñ, ꝙ illustres personæ nullo casu pñt a nuncio citari sine speciali commissione, fm Ioan. de Pla. in l. quoties, C. de dig. lib. 11. per illum tex. q uult, illustres ꝑsonas non debere citari nisi in scriptis. & pro ista fallen. facit tex. cum gl. in c. inqsitores, in uer-

87 bo, expręssē, & hære. in 7. ¶ † Amplia tertiò, ꝙ intm̄ procedat, ut cursor citans sine mandato possit puniri pęna falsi, l. q nomē, ff. de fal. quem reputat sing. ad hoc Ro. sing. 314. incip. Hodie fuit interrogatus. ¶ Primò fallit, fm Pan. in casibus a iure permissis capiendi propria auctoritate. Qui aūt sint isti casus, Abb. enumerat aliquos, circa quos instabo, plures alios referā sub compēdio. Primus casus est in deprehenso in flagranti crimine, l. j. C. de rap. uir. Circa istum casum aduertē, an ꝓcedat gñalr, nam tex. in d. l. j. sentit ꝙ non: qa spāliter qbusdam personis expressis hoc cōcedit. ¶ Scdō, qa talis facultas uī ibi concessa ꝑꝑ atrocitatem criminis, tamē Abb. sentit sic in determinatē loquēdo, ꝙ sit licitū capere quemlibet criminosum in flagrāti crimine & a quolibet & idē Bar. & clarius Bal. in d. l. neminem, & probat tex. in l. generali. & ibi expræsè Bar. C. de decu. ubi dr, ꝙ ꝓ bono publico licitum est eapere, ergo pro quolibet delicto, qa interest reipublicę delicta puniri, c. ut famæ, de sent. excom. l. illud, ff. ad leg. Aql. Pro ista fall. Abb. alleg. ēt tex. in l. in seruitutis, in fin. ff. de fur. Sed aduertē, qa non probat referendo illa uerba, an qlibet transiēs apprehendatur, ad rem furtiuā, non ad ꝑsonā furis. uñ melius ꝓbat tex. in l. 3. eo. tit. Adde ēt, ꝙ non solū est licitum cadere furem deprehēsum in furto, sed ēt occidere nocturnū, uel diurnū, si se telo defendat, l. itaque, ff. ad leg. Aqu, nisi esset fur rei modici ualoris, l. si ex plagis, in prin. ff. ad leg. Aql. quem reputat no. Mathe. no. 139. Vel nisi q fuit depręhensus in furto esset cognitus talr iudici, ꝙ eidem posset fieri fides de furto, fm Bar. in l. furē. ff. de sicar. de quo per Fely. in c. 2. de homi. ubi uī isto casu ēt uelle, ꝙ non possit sibi auferri res furtiua, ꝙ nō credo uerum per tex. in d. l. si ex plagis. §. j. & per tex. in l. 3. §. cū igitur, ff. de ui, & ui arma.

88 ¶ † Secundus casus est in debitore fugitiuo, l. ait pretor, §. si debitorem, ff. de his, quæ in frau. cred. Sed aduerte, qa tex. & gl. ibi relata ad tex. solum probat, ꝙ sit licitum capere bona asportata ꝑ fugitiuum, non aūt ꝑsonam fugitiui, uoluit ut credo, Pan. alleg. notata ꝑ Bal. ibi. ista conclusio tamē est *communis*, ut patet ex alle. ꝑ Fel. hic, & per D. Ias. Inst. de act. in prī. col. 9. & seq. ¶ Amplia primò, ut procedat in præparatis ad fugam, fm Bal. in l. pen. C. de pig. act. post gl. ibi, & Fel. hic, uers. quinta cōclusio, ubi alia adducit, & Alex. in l. diuortio, in prin. col. 3. ff. sol. mat. ¶ Amplia secundò, ut ēt procurator creditoris possit debitorem fugitiuum capere, fm gl. in l. j. C. ubi qs Decu. uel cohor. quā dicit sing. Do. Ias. in loco præal. ¶ Amplia tertio ēt die feriata in honorem Dei fm gl. in l. fi. C. de fer. & Bar. in d. §. si debitorem, ad quā glo. uide cumulata per D. Ias. in l. si fideiussor, §. fi. ff. qui satisd. cog. & procedit ēt in die solennissimo, putā in festo Natiuitatis, fm Bal. in c. fi. ī. de fer. ult. col. Sed istud non placet Fel. in c. fi. col. fi. ī. eo. ꝑ tex. in c. licēt, ī. de fer. nec mihi, & per tex. in l. 3. C. de episc. audi. ibi, nullum carcer illa die teneat inclusum. Et ad istā ampliationem uide Alex. consi. 159. col. 2. & 135. & seq. uol. 4. & Cur. in tracta de sequestris. q. x. & seq. ¶ Amplius quartò, ut ēt in loco ꝓhibito capi possit, putā in domo, fm Bal. in l. plerique, ff. de in ius uoc. sic limitantem illam l. uel in ecclesia, fm Ias. in l. uinum, colum. 3. ff. si cer. pet. pro quo adducitur præcedens ampliatio arguendo de tpe ad locum, ut d. l. uinum, ꝙ argm̄ est licitum Item facit arguendo de persona ad locum, ꝙ argm̄ etiam ualet, l. j. §. filius iuncta l. 2. ff. ne qs eum, qui. Sed clericus in sacris fugitiuus potest capi a creditore etiam laico, fm *communem* opi. Doc. in c. cum nō ab homine. ī. eo. ergo etiam capi poterit in loco sacro. Sed ista ampliatio de ecclesia non uī mihi uera. Primò non licēt capere delinquentem in ecclesia, ubi de fauore publico agitur, c. inter aliam, ī. de immu. eccl. ergo minus poterit capi pro delicto priuato. Posset fortè rñderi, ꝙ illud procedat, ne sanguine hominis macularet ecclesia, ubi delinquēs puniret, q̄ rō cessat qñ capitur pp delictum. Secundò in ꝯrium est tex. in l. ꝑnti, C. de his, qui ad eccle. ꝯfug. Tertiò in ꝯrium adduco tex. in c. diffinit, 17. q. 4. Quartò tex. in §. publicorū. in Auc. de man. Prin. ubi uī spāle, ꝙ in ecclesia liceat exigere tributa Cæsaris. ergo in ꝯrium erit ius cōe. l. ius singulare, l. qd uerò ꝯ, ff. de leg. ¶ Quintò amplia in omni suspecto de fuga, ita Ias. in d. l. uinum, & Inst. de act. in prin. allegando gl. in d. l. quæsitum, ff. de pig. Dubito ego, qa dato ꝙ re uera debitor sit suspectus, nō tñ pōt iudex cōcedere licentiā capiendi, nisi facta fide summariè de suspicione legitima, fm Bar. ī d. §. si debitorem, & Alex. & Ias. latè in l. si ab arbitro, ff. q satisda. cogan. ¶ Sextò amplia ēt lite pēdentē, fm Ang. in d. l. nemo carcerē, & ita limitatur titulus, ī. ut lit. pen. ¶ Septimò amplia, etiā pendente appel. fm Ang. ubi s. & Ias. in d. l. uinum, & ita limitatur tit. ff. nil noua. app. pen. ¶ Octauò amplia ēt pēdente die, vel condōne, fm gl. & Bar. in d. l. quæsitū, & Bal. in l. si debitori, ff. de iud. & ita limita. l. cedere diem, ff. de uer. sig. Sed aduerte, qa tex. in d. l. quæsitum, loqtur in debitore in diem, secus uī in debitore sub condōne, qa ante ꝯdōnis euentum nulla subest obligō, & ꝯrium tenet Albe. de Ros. in d. l. quæsitum, & Ias. in l. pecuniam, col. fi. ff. si cert. pet. Vī tñ prima opi. sustentabilis, quia sicut fugitiuus debitor potest capi ad effectum, ut caueat de soluendo ad ueniente die, sic uī posse capi ad effectum, ut caueat de soluendo adueniente, condōne, arg. l. j. §. si sub condōne, ff. ut le. nom. ca. ¶ Amplia nonò ut etiam hæres intra tempora conficiendi inuentarium possit capere debitorem fugitiuum, secundum Ange. in d. l. nemo carcerem, & ita limitatur. l. si. §. donec, C. de iudelibe. ¶ Decimò amplia, ut etiam clericus fugitiuus possit capi pro-

propria auctoritate a laico, ſm Abb. & alios in c.cum ab hoĩe,
j.co. ¶ Vndecimò amplia, ut ẽt excõicatus creditor poſſit cape
re debitorem ſuum fugitiuum, ſm Abb, in c.cum inter, j.de ex-
ce. ubi ẽt dicit, ꝙ excõicatus poterit implorare brachium iudi-
89 cis, & ita limitatur c.intelleximus, j.e. ¶ † Limita primò, & intel-
lige, dummodo capiens non detineat ultra 20. horas, aliàs inci-
deret in pœnam priuati carceris, ſm gl. uul. in l.5.ff.de adul. Se-
cundò intellige, dummodo captus in d.termino uiginti horarũ
ducatur ad iudicem, ſm Bart. in l.cum eo.ff.ad leg.Iul.pe. aliàs ſi
non duceret, ẽt ꝙ captum relaxaret in termino, immo poſt ho-
ram, teneretur de priuato carcere, ita aliàs de iure rñdi, & ſic ꝓ-
babã: captura conceſſa fuit cum iſta qualitate, ꝙ captus tradu-
catur ad iudicem, ſm Bar. in d.l.cdm eo. & probat̃ in l.j.C.de fal.
mon. ergo capiens relaxando abſque eo, ꝙ eum traducat ad iu-
dicem, uiolat finẽ, ꝑꝑ quem fuit conceſſa captura, ergo punien-
dus, ſm Abb. in c.relatum, ad fi.ne cle.uel mon. & Fel. in c.qm̃ ↄ,
col.5.j.de prob. & poſtea reperi ita tenere Dec. conſ.100.col.3.
uer.opponit. ¶ Tertiò intellige, ſi non poſſit hr̃i copia iudicis, an
teq̃ fugiat, aliàs ſecus, ſm Barto. in d.§.ſi debitorẽ, & in d.l.gñali.
Idẽ tenet Bal. in l.j. ubi qs Decur. vel cohor. Alex. conſ.135.col.
2.uol.j. facit dictum Bar. in d.l.rem. ¶ Quartò intellige in debito
re notabilis, quantitatis, ſecus in debitore ſummę paruæ, arg.d.
l.ſi ex plagis, ita Bal. in l.j.col.2.C.loc. ¶ Quintò intellige in debi
tore fugiente cum bonis, alias non, ſm Io.de Pla. in d.l.neminẽ.
Qđ ego intelligerẽ, ubi dimitteret bona ſufficientia ad creditũ,
aliàs iſta concluſio poſſet de facili fraudari. ¶ Sextò intellige, ni
ſi fugiens ẽt tp̃e ↄ̃ctus fuiſſet de fuga ſuſpectus, l.ſi creditores, ff.
de priui.credi. & in l.ſi is, a quo, ff.ut in poſ. leg. & utrobiq; Bar.
¶ Septimò intellige, dummodo creditor ciuiliter capiat, & non
uulneret fugientem: aliàs ſi uulneraret, creditor ꝑderet ius ſuũ,
& captus dẽret relaxari, ſm Bal. in auc. & oĩno, col.pe.C.nevxor
pro mari. niſi eſſet officialis capiẽs debitorẽ Reip. nã iſto caſu li-
cèt officialis teneat̃ de uulnere, tñ captus nõ eſſet liberatus a de
bitore nec eſſet relaxandus, ſm eum. ¶ † Itẽ uerũ eſt iſtud, niſi fu
giẽs telo ſe defenderet, ar.l.partẽ, ff.ad leg.Aql. ita Bal. in l.ſi cum
allegas, ff.de uſu. ¶ Octauò intellige, ut poſſit citari realiter, non
tñ uerbaliter, ſm Abb.hic, & in c.propoſuiſti.de fo.cõpe. ꝑ rõnes
de qbus hic ꝑ eum. circa quas aduerte, qa illa rõ, ꝙ citatio realis
ſit facti, uerbalis uerò iuris, non uꝛ̃ uera: nam actus citãdi, ꝓut fit
a nuncio, vtroq; caſu eſt facti: ſt uerò cõſideret̃ citatio, ꝓut parit
effectus iuris, utraque erit iuris, cum utraq; pariat effectus iuris.
Alia aũt rõ, ꝙ citatus a parte nõ teneat̃ cõparere, ſm gl. & ſcri. in
c.cũ ſit Romana, j.de appel. non ẽt uꝛ̃ uera, qa gl. & Doct. ibi, nõ
loquuntur in parte citante fugitiuũ: in terminis tñ, in qbus loq
tur Abb. ſ.q̃tũ ad ꝑuẽtionẽ, poſſet procedere iſta reſtrictio, qa ef
fectus ꝑuẽtionis cãtur ex eo, ꝙ iudex incęperit prius uti iuriſdõ-
ne, c.gratũ, de offi.del. q̃ rõ ceſſat, qñ pars propria auctoritate ci
tauit. ¶ An aũt iudex poſſet parte reqrẽte abſque citatione con
cedere licẽtiã capiẽdi fugitiuũ, uel de fuga ſuſpectũ, uideatis ple
nè ꝑ Iaſ. in l.ſi ab arbitro, ff.q ſatiſd.cog. Par.de Put. in tract. ſing.
in uerbo, capturũ, & Bap.de S.Seueri. in trac.de debitorib. fug.
¶ Tertius caſus eſt, ſm Pan. ꝑꝑ defectũ iuſtitiæ licèt ꝓpria aucto
ritate capere, & ſibi ius dicere, ſm gl. in l.nullus, C.de iud. & in c.
iuſg.j.di. & Inn. in c.olim cãm, de reſt.ſpol. ubi decidit, ꝙ in defe-
ctum iuſtitiæ poſſumus propria auctoritate ex interuallo rẽ fu-
ratã ſurripere, uel æqualẽtẽ, ſeqtur Abb. in c.quaꝛ̃, in j.no. j.co.
& in c.poſtulaſti, col.pe. j.ti. ꝓx. & in c.j.col.3. j.de dolo & cõtu.
& in c.j.ſ̃.qđ met.cã, ubi determinat, ꝙ creditor, q non põt ꝓba
re creditũ, põt in occulto ſibi ſatisfacere: & Alex.cõſ.135. Circa
primum, col.j. in j.uol. dicit iſtud dictũ Inn. ſæpe allegari a Theo
logis, ſed qđ eſt periculoſum. & poſito, ꝙ ſit uerũ, ſanè eſt intelli
gẽdum, dũmõ uia iudiciaria non poſſit cõſeq creditũ, & dũmõ
non oriat̃ ſcãdalũ, uel ſuſpicio ↄ aliã ꝑſonã, ſubdes unũ uerbũ ve
rè notãdum, ꝙ ſurripiẽs nõ poterit iſto caſu puniri de furto, ex
quo nõ rapuit lucri faciẽdi gratia, l.j.ff.de fur. Adde, ꝙ capiẽs nõ
incidit in pœnã l.ſi qs in tãtã, C.uñ ui, ſm Alex. ibi in j.apoſt. Itẽ
adde Pau.de Caſt.cõſ.25. inci. Anteq̃ iura fierẽt. ubi cõſuluit pro
ingrediẽte caſtrũ ſuũ, & expellentẽ detẽtatores ꝓpria auctorita
te in defectũ iuſtitiæ. & Alex.cõſ.11.col.fi.uol.j. ubi conſuluit in
fauorẽ mercatoris, q ꝓpria auctoritate in defectũ iuſtitiæ carce-
rauit debitorem, & per iſtud d.Inno. determinat Bal. & Iaſ. in l.
j.col.5.C.de teſtam. ꝙ uetus hæres, qui non poteſt probare ſe hæ
redem, cum bona conſcientia poteſt furari bona hæreditaria, &
ego examinaui in l.filiusfam.§.diui, poſt Mod. ff. de lega.j. Hinc
dicit idem Inno. in d.c.cum dilecti, ſ̃.de elect. ꝙ non peccat, qui
rem ſolutam in executione iniuſtæ ſententiæ ſurripit, & ſequi-
tur Ang. in l.Iulia.uerum debitorem, ff.de cond.inde. & genera
liter dicit Abb. in c.j. in fi.ſ̃.de in integ.reſt. ꝙ quilibet cum bo-
na conſcientia poteſt retinere quod iure naturali debetur, licèt
iura ciuilia repugnent, de quo latius per Felyn. in c.j.col.19.ſ̃.de
conſt. & d.Iaſ. Inſt.de act.§.ſed iſtæ, col.21. & Pet.de Anc. in reg.
peccatum, in 5.q.de reg.iur. in 6. Hinc eſt, quòd aduocatus po-
teſt bonam cauſam, ſi aliter obtinere non poſſet, dolis & caute-
lis tueri, ſm gl. per illum tex. in c.dominus noſter, 23. q.2. Hinc
iudex, qui non poteſt aliter ueritatem habere, poteſt uti ſimula-
tionib. & multa reo promittere, & nihil obſeruare, ſm Arch. in
c.utilem, 12.q.2. de quo per Fely. in c. afferte mihi gladium, in j.
no.de preſum. & in l.ſi mora. in 3.no.ff.ſol mat. Hinc eſt, ꝙ Papa
apoſtaticus põt eijci, & de facto deponi, qa iudex nõ inuenit̃, cu
ius offõ ſubmoueat̃, §.pr̃.3.q.j. Hinc Papa põt iudicare in cã pro
pria, qa ſuperior eſt, q ſibi ius dicat, ſm gl. ĩ c.Guiliſarius, 23.q.2.
Iſta tñ rõ nõ eſt neceſſaria, cũ poſſit ſe ſubijcere inferiori, c.nos
ſi incompetẽter, 10.q.j.l. eſt receptũ.ff.de iuriſd.omn.iud. Hinc
eſt, ꝙ ubi deficit copia iudicis, licèt ui, & clã opus demoliri, l.ſi a-
lius, §. belliſſimè, cũ gl. & ibi Bar.ff.qđ ui, aut clã. & dicit Bar. in l.
hoſtes, col.1.ff.de ca. & poſtli.reu. copia iudicis deficiente licitũ
eſſe priuatis indicere bellũ pro recuperatione rerũ ſuarũ. Et idẽ
dicit Bal. in l.ſi qs ad ſe fundũ, C.ad leg.Iuli.de ui. Et ob hãc cãm
paſſim cõcedunt̃ repræſaliæ, q̃ ſunt licitæ ſeruatis debitis ſolẽni
tatib. de qbus per Bar. in ſuo tract. repræſaliarũ. ¶ Vltra Abb. eſt
eſt alius caſus in l.j.C.de fal.mone. alij caſus enumerant̃ in l.j. &
2.C.qñ licèt ſine iud.ſe uindi. Alios caſus enumerat Bar. in l.ge
nerali.C.de decur.lib.x. Alios refert Spe. in tit.de actio.§.j.uer.q
90 uult. ¶ † Quartò quærit Abb. an præſomatur, ꝙ citatio fuerit fa
cta de cõmiſſione iudicis, & cõcludit ꝙ nõ. cũ eo tranſeunt *com
muniter* alij hic. ſequunt̃ Bar. & Legiſtæ in l.ſciendũ, ff. de uerbo.
obl. Et iſtam dicit cõem Aret.cõſ.33. inci. Conſultatio pręmiſſa,
col.antepe. Eam dicit cõem Fel. in c.qm̃ ↄ falſam, col.4. j.de ꝓb.
Et ſeqtur Alex.cõſi.123. inci. Viſo ꝓceſſu, uol.2. ꝓbat̃, qa ſolẽni-
tas extrinſeca non pręſumit̃, l.q̃cunq;, §, fi.ff.de publ. & maximè
ſi ſit ſolennitas, q̃ habeat actũ producrre, gl. in l.j.C.de fide inſt.
& iur.haſt.fiſc.li.x. Et qa ceſſat oĩs ꝑ̃ſumptio ſolẽnitatis adhibi-
tæ ꝑ iudicẽ, qñ in actis nõ reperiet̃ ſolẽnitas enunciata, ſm Inn.
in c.cum ad ſedem, de reſti.ſpo. & Io.And. in d.c.qm̃ ↄ falſam, &
Bar. in l.hi, q ad ciuilia, C.de appel. ¶ Amplia primò, ẽt ſi Nota-
rius in relatione nuncij enunciaſſet citationẽ factam fuiſſe de
commiſſione iudicis, ſecundum Are. in d.conſ.33. ↄ̃triam tamen
opi. in hoc cõcludit Ang. in tra.malefi. in uerbo, iudex cõmiſit.
¶ Pro concordia põt diſtingui. Aut nondum lata eſt ſñia, vel eſt
lata, ſed nondum tranſiuit in rẽ iudicatam, & tunc ꝓcedat opi.
Aret. Aut tranſiuit in rẽ iudicatam, & tunc procedat opi. Ang.
ita diſtinguit Rom.conſi.497.col.fi. per tex. in c.cum inter, j.de
re iud. Sed aduerte, qa contra hanc diſtinctionẽ obſtat una vul-
gata deci. Bal. in l.2.C.ſi ex fal.inſtr. quã approbant Lud. & Ale.
in d.l.ſciendum, ſ. ꝙ nunq̃ ẽt ꝑ curſum mille ann. ꝑ̃ſumitur man-
datum, qđ ẽt ſeqtur Ale.conſi.j. in 4.parte. Defendendo diſt. poſ
ſumus dicere uerũ eſſe d.Bal. niſi in inſtr̃o enunciatiuè fuerit fa
cta mentio de mandato, tunc cõcurrente aliqua cõiectura ꝑ̃ſu-
mit mandatũ ſm Dec.cõſ.26.col.4. in fi. Sic ergo in caſu nr̃o, vbi
cũ uerbis enunciatiuis ipſius Notarij cõcurrit tranſitus in rẽiu
dicatã, ꝑ quam oĩa ritè acta ꝑ̃ſumunt̃, d. c. cum inter. ꝙ nota, qa
utilis limitatio ad d.Bal. ¶ Amplia & ſecũdò, ẽt ſi appareret de
cõmiſſione iudicis in genere, ſed non in ſpecie, cui nuncio eſſet
facta, adhuc nõ ꝑ̃ſumeret̃ facta illi, ẽt ſi Notarius hoc in relatio
ne atteſtaret̃, ſm Are. in d.conſi.33. ¶ Tertiò amplia, ẽt ſi nũcius
in relatione dicat ſe citaſſe de commiſſione iudicis, quia nõ cre-
ditur ei, ſm Spe.tit.de citatio.§. ſeqtur, uer. ſed nunqd creditur,
& Bar. in l.j.§.cura carnis, ff.de off. præfec. urb. Et eſt rŕare, ꝙ nõ
credit̃ aſcribenti ſibi auctoritatem, uel officium, l.oĩbus, C.de te
ſti. l.j.C.de man.Prin. ¶ Limita primò, ſm Abb.hic, niſi agat̃ de
modico præiudicio, & nuncius ſit bonæ famę. alle. Abb.gl. in c.
ea nos, j.de his, quæ fiunt a præla. Sed aduerte, qa illa gl. *communi
ter* dãnat̃, niſi dixeris, ꝙ põt ſaluari, ubi agit̃ de modico ꝑ̃iudicio
eccleſiæ, ſm Abb.hic. Et adde ibi, & bñ facit tex. in auct.niſi bre
uiores, C.de ſenten. ex peric.reci. cũ alle. per Fel. in d.c.qm̃ con-
tra falſam, col.j. ¶ Limita & ſcđò, niſi eſſet cõſuetudo in loco de
nõ ſcribẽdo cõmiſſionẽ iudicis, tunc præſumeret̃ ipſa cõmiſſio
ſm Inn. in c.cũ parati, j.de appel. Et iõ hodie parũ ſeruit iſta cõ
miſſio, qa de conſuetudine ſiſes cõmiſſiones non reſtringuntur
in actis, ſm Io.An. & Pano. in d.c.qm̃ contra falſam. ¶ Limita &
tertiò, niſi citatus comparuiſſet, & non oppoſuiſſet defectũ cõ-
miſſionis, tunc ſpontanea cõparitio ualidaret citationem inua-
91 lidã, ſm gl. in l.j.ff.de fer. de qua latius ſ̃.dixi. ¶ † Quintò quærit
Abb. an iſta uerba, nullus ei cõicet, importent excõicatione, &
concludit ꝙ nõ ſeqtur Io.de Lig. d.Ant. & *communiter* alij, ex quo
nõ improbãt. ratio eſt, qa talia uerba ſunt apta importare aliam
ſñiam, c.fi.de immu. eccle. in 6. ſed aduerte, ꝙ ibi gñaliter nõ de-
negat̃ cõio, ſed tm̃ qdam actus particulares interdicuntur. ¶ Se
cundò aduerte, ꝙ iſta rõ non cõcludit, ꝙ ſupraſcripta uerba nõ
ſint apta importare ſñiam excõicationis, ſed bñ ꝙ ſit dubiũ, dũ
poſſint aliud importare. Secundò mouet̃ Abb. quia per hęc ver
ba nõ dr̃ obſeruata forma: cõſidera qd faciat ad propoſitũ, nam
cum dubitet̃ ſolum an iſta uerba importent excõicationẽ, cæte
ra ꝑ̃ſupponunt̃ habilia, c.j.de ætate & qualita. Itẽ finge ſeruatam
ſolennitatẽ, de qua in c.j. de ſenten. excõ. in 6. ꝙ talia uerba ſint
prolata in ſcriptis, & expreſſa cã, tunc ergo importabunt excõi-
cationẽ. Præterea omiſſio formæ non uitiat ſñiam excõicatio-
nis, ut ipſe Abb. ↄcludit. Credo, ꝙ Abb. uoluerit dicere, ſi nõ ſit

ſeruata

seruata forma excõicationis, uerba sunt dubia: sed si esset obseruata forma, tunc ex obseruatione appareret de mente, ꝙ iudex uellet excõicare. Sed iterum aduerte, ꝙ forma, de qua in d. c. j. §. ꝙ referatur in scriptis, conuenit ēt alijs sñijs, c. si. de re iud. in 6. Similiter forma, de qua in c. sacro, de sent. excõ. uideretur conuenire alijs sententijs, iuxta tex. in l. ad peremptorium, ff. de iud. Ergo ēt p obseruationem formę liquidò non apparet de mente iudicis: & sic uides, ꝙ conclusio efficaciter nõ probatur. Cõtrariũ tenet Dec. per duo fundamenta. Primò, qa excõicatio dr̃ extra cõionem positio, ſm Abb. in rub. j. de senten. excom. sed istud nõ ob. qa arguit ab etymologia uocabuli affirmatiuè, qd̃ non licèt, ut j. per Pan. ¶ Scd̃ò, qa p alia similia uerba profert excõ. ut si dicatur, cõio illi deneget, c. epi, 11. q. 3. uel a cõione hēat extra neus, c. si diligenti, j. de foro comp. uel a cõione remoueat, c. 2. de statu monac. Adde, uel a cœtu fidelium sit alienus, c. monasteria, j. de uita & hon. cler. & ante Dec. idem tenet Fel. in c. Rodulphus, col. 11. s. de sent. excõ. Quid tenendũ, teneo cum Abb. ratio quia ista uerba sunt ambigua, ut s. dixi, & probatur in l. hi, qui sanctã, C. de apostat. qui tex. nõ loqtur in excõ. ut dicit Dec. qa Imperator non hēt ptãtem excõicandi, & iõ cum sint dubia in foro fori, sunt interpretanda ꝙ nõ ligēt, ſm Inn. in c. cum tu, j. de testi. & ista est clara intentio Abb. ad oĩa s. allegata rñdet, ꝙ ibi constabat de mente legis, uel hominis excõicantis p sĩlia uerba. intellige ergo concłonē ꝓcedere in dubio, secus si cõstaret de mente, & ptãte ꝓferentis talia uerba, ꝙ uellet ꝓferre excõ. sñiam, nã tunc uerba deseruirent intentioni, c. 2. requiris, j. de app. l. cum uirum, C. de fideicõ. Qualiter aũt dicat apparere de mente, habes duas cõiecturas hic explicitas p Abb. Prima, si talia uerba fuerũt ꝓlata cum isto adiũcto, s. donec satisfactione ꝑmissa fuerit absolutus, per istum tex. Istã cõiecturã dãnat Dec. qa absolutio pariter cõuenit alijs sententijs. Sed aduerte, qa in alijs sententijs latis ꝯ nõ satisfacientē, solutione tollit obło sñiæ & debiti, Inst. quib. mod. tol. obli. in prin. Sed non tollit uinculũ excõicationis, c. cum desideres, in fi. j. de sent. exc. iõ talia uerba addita iuris ministerio uerificant in excõicatione: aliàs si intelligeremus de alia sñia, talis sñia esset ꝯ ius. Scd̃a cõiectura, si talia uerba sint prolata ab existente in apparatu excõicãdi. ex apparatu. n. præmisso cognoscit, qd̃ sequitur, l. fi. ff. de hær. inst. & istud sequuntur d. Ant. & Abb. in c. super specula, j. ne cle. uel mon. Tertia coniectura potest dari, si iudex fuisset solitus excõicare per eadem, uel similia uerba. arg. l. si seruus pluriũ, §. fi. ff. de leg. j.
92 cum ꝯcor. ¶ † Vlt. q̃rit Abb. qd̃ importet istud nomen, De quouultdeo, & in expositione uagatur circa plura impertinẽtia: iõ breuibus instabo. in quantum dicit, ꝙ est nomen proprium, & addit similia nomina, adde aliud simile nomen. s. Donadeus, de quo in c. cum Ioan. eremita, j. de fide instru. inquantum dicit, ꝙ gloriandum est de pulchro nomine, ut facit Accur. & Ioã. And. Adde ꝙ etiam d. Ias. in l. j. col. 5. ff. si cer. pet. & Fel. in c. 2. col. 18. & seq. s. de rescr. dicunt, ꝙ Inn. habuit significatum in hoc nomine, qa fuit pater & organum innocentis ueritatis. similiter Gregorius, qui interpretatur uigilans, & ideo suis uigilijs per doctrinam & compositionem Decretalium gregem suum optimè rexit, ſm Abb. in proœ. Decre. in uerbo, Gregorius. & idem dicit gl. de Bonifacio, qa bonum opus fecit, illuminando ius nr̃m, ſm gl. in proœ. Sexti. & audiui a Doctore meo Fran. de Are. iure merito Fran. nominari, qa suo ingenio ius francum fecit a morsib. cauillantium. ideo Card. in c. cum ſm, de præb. dicit, ꝙ non posset esse maior paupertas, q̃ de pulchris nominibus facere inopiã nam ex turpi nomine nascitur suspicio mala, ſm Ioan. And. & scri. in c. grauis, de deposi. & iõ imputandum est ei, q confidit de hñte turpe nomen, putà Beliali. ut dr̃ in d. c. grauis, uel Malcarò c. per inquisitionem, s. de elec. Et refert Io. And. ibi, & Ias. in rub. sol. mat. ꝙ pulchra noĩa etiam pretio nummario essent emenda teste Milantia uxore Io. And. & illud testatur Plutarchus in lib. de liber. educandis. & ob hoc dñt qdam, ꝙ Ioan. And. debuit erubescere allegãdo auctoritatē uxoris suæ. sed istud non est incõueniens, qa Socrates, eximius philosophus, multa professus est se didicisse ab Aspasia muliere, teste Leonardo Are. quem refert Barb. in d. c. grauis. ideo ego desiderans aliqñ procellosum iuris pelagus tranquillari, desiderãs significatum in noĩe, filium meũ Trãquillum appellari iussi. Successiuè dum Abb. prosequitur, an ualeat argumẽtum ab etymologia uocabuli: aduerte ad plura. Primò dum dicit, ꝙ non ualet in nominib. proprijs. Istud intellige concludenter, aliquã tamen suspicionem facit, per ea q̃ s. dicit idem Abb. aliàs esset sibi ꝯrius. Scd̃ò intellige, ꝙ non ualeat nec affirmatiuè, neque negatiuè, aliàs dubitationē non haberet, qa affirmatiuè ēt non ualet in nominibus affirmatiuis, ut j. dicit Abb. Secundò inquãtum Abb. concludit, ꝙ ualet argumentum ab etymologia negatiuè in nominibus appellatiuis, q̃ nominãtur ab essentiali natura rei. Dec. istud reprobat, quia esset quærere, utrum ualeret ex parte post, & ante non haberetur certa doctrina. Sed tu aduerte, qa argm̃ põt duplr̃ considerari. Primò ad demõstrãdã signific. uocabuli & isto casu in noĩb. appellatiuis ualet ēt affirmatiuè: nã si uolo demõstrare signifi. uerbi, mutuũ, potero arguere affirmatiuè, ut de se patet. Scd̃ò potest considerari ad demonstrãdum actum facti, quo nomine ille actus debeat appellari. exemplũ, si uolo demonstrare qd̃ importet actus tradõnis decem ducatorum, isto casu necesse est arguere ab etymologia negatiuè: nã põt esse, ꝙ sit actus donationis, & non mutui, & isto casu necesse est disputare ex parte post, & ſm istum casum loquitur Abb. ¶ Item inquãtum uult Abb. ꝙ communis usus loquendi præualeat proprię significationi, uide Fel. post Abb. in proœ. Greg. & in c. per tuas, col. j. & seq. j. de prob. Barb. & alios in rub. ff. de no. ope. nunc. Scias tñ unum uerbum notãdum, ꝙ uerba uulgariter prolata, & per Notarium in scriptis redacta, debent intelligi ſm iuris interpretationē, & nõ ſm communem usum loquendi, ſm Bar. in l. si quis filiabus. §. j. ff. de test. tut. cuius dictum sequtur Alex. cõs. 2. col. 9. & cõs. 87. vol. 2. istud dictum ur̃ mihi durum, qa Notarij sunt vt plurimum litterarum ignari, & iõ eorum uerba potius essent intelligẽda ſm cõem usum, q̃ ſm ius, cuius scientiã nullã penitus hñt. & in ꝯrium facit, quia diuina scriptura redacta ad latinitatem recipit interpretationem a communi usu, c. maiores, j. de bapt. & si statuta Latinè edita recipiunt interpretationē a cõi usu, ſm Pan. & Fel. in d. proę. Grego. Alex. & Mod. in d. rub. & Rom. consi. 4. & Pano. consi. 74. col. 4. in j. parte. & Barb. cons. 34. col. 17. uol. 2. cur non ēt instrumẽta Notariorum? Scias ēt, ꝙ alleg. cõem vsũ, tenetur illum probare, ſm Ioã. de Anan. in c. j. de sagit. & Pau. de Cast. consi. 284. incip. Præsupposito quodã statuto, ſm antiq̃ impressionem. Alex. cons. 2. col. 8. uol. j. Adde, ꝙ tenetur probare talem usum fuisse tpe conditi statuti, aliàs probõ non concluderet, ſm Alex. in l. 5. in prin. ff. de uer. obli. & Fulg. cons. 165. col. pen. Istud ēt ur̃ alienum ab omni ratione. finge statutũ fore antiquissimum iã annis s. 200. editũ, qũo poterit tunc probare cõmunē usum a prin. editi statuti? iõ dic melius, ut p Soc. in l. Gallus, §. si eius, col. fi. ff. de libe. & post. Quòd sufficit probare cõem usum sic fuisse per tm̃ tpis spatiũ, cuius initij memoria hoĩum
93 non sit in cõtrarium: & ista signa, qa de pane lucrando. ¶ † Successiuè circa noĩa uerbalia, in quãtum Abb. cõcludit, ꝙ non dr̃ Doctor, eo ipso ꝙ doceat, sed reqrit̃ ēt ꝙ fuerit graduatus optimorum cõspirãte cõsensu, p l. magistros, C. de professo. & med. lib. 10. & ibi glo. enumerat necessaria ad Doctoratum. Habes ex istis uerbis, ꝙ duo reqruntur ad hoc ut dicatur Doctor. ꝙ legat, & habeat insignia Doctoratus. Adde, ꝙ is qui non legit, non dr̃ propriæ Doctor. ita Card. in proę. cle. col. 3. & iõ Bar. in l. medicos, C. de prof. & med. determinat, ꝙ priuilegia illius l. solũ cõcessa intelliguntur Doctoribus legentibus. Ego adderem aliud, s. ꝙ bñ & utiliter legat. nam Doctor debet hr̃e peritiã docendi, facũdiã dicendi, subtilitatem interpretãdi, una cum copia discernendi, l. j. C. de professo. q in urb. Constã. lib. 12. p q̃ ita dicit Abb. in c. proposuisti, col. fi. j. de prob. Sed qs est hic, & laudabimus eũ? & iõ Bar. dicit in l. 2. C. de profes. & med. ꝙ Doctor, q non legit utiliter scholaribus, põt reprobari. ad qd̃ uide Fel. in c. ex lr̃is, s. de test. & in c. suscitatus, col. 6. s. de resc. & Doctor, q nescit legere, non debet hr̃e salarium, ſm Bar. in l. j. C. de anno. ciuil. lib. 11. & iõ priuilegia concessa Doctoribus non cõpetunt Doctorellis q nesciunt docere, de quo p Fel. in c. j. col. 2. de maiori. & obe. & si uultis scire qualiter debet se hr̃e Doctor in legendo, uideatis Abb. & Barb. in c. quærenti. s. de off. deleg. & Abb. s. in proœm. in prin. & Barb. in c. nã cõcupiscentiã, col. 4. s. de consti. possem plura ad ista s. dicta reducere, sed resecãda sunt superflua p legẽtes, ut dicit Abb. in proę. ideo uisis aliquibus de Doc. subijciẽda sũt
94 aliqua de scholaribus. ¶ † Et dum Abb. hic dicit, ꝙ scholaris intrans, non aduertens, & nõ studens, nõ gaudeat priuilegio scholarium. adde ultra adducta per Mod. hic & per Ale. & Mod. in l. scriniarios, C. de test. mili. ꝙ istud firmat Alb. in l. necnon, ff. in quib. cau. ma. Sed ꝯrium tenet Bar. in l. j. C. de tyroni. lib. 12. ubi licèt glo. ibi dicat, ꝙ scholaris uagus nunq̃ efficietur Doctor, tñ non perdit priuilegia scholariũ. Quid tenendum, ur̃ ꝙ opi. Abb. sit uerior, qa tex. in auc. habita, C. ne fil. pro pa. concedit priuilegia, qa scholares facti sunt exules amore sciæ, qa eorum scia mũdus poterit illuminari. cessante ergo cã, ꝙ non studeant, debent cessare priuilegia, l. Titia, §. usuras, ff. de leg. 2. Possent fortè concordari opin. distinguendo, aut est oĩno uagus, & nihil studet, & isto casu procedat opi. Abb. quę bene probatur in c. gñalr̃, 16. q. j. Aut non est oĩno uagus, qa aliqualiter studet licèt parũ, & isto casu procedat opi. Bar. & faciunt pro ista dist. q̃ dicit gl. in c. non oportet, el 2. de consecra. dist. 5. ¶ Adde secundò, ꝙ scholares q non student, nõ debeãt percipere fructus beneficiorum suorũ, quos aliàs ex priuilegio in absentia perciperent, ſm Barto. in l. si quis Titio, ff. ex quib. cau. ma. Et Albe. de Ros. in l. in ambigua, ff. de leg. probat tex. in c. cum ex eo, de elec. in 6. Sequestrati igit̃ ab oĩ negotio literarum studio adhærere debetis, si ad Doctoratus gradum conscendere exoptatis. ita uos admonet tex. in l. milites, quem ibi ad hoc no. Io. de Pla. C. de re mil. lib. 12. ideo prouidi parentes, uolentes filios proficere, eis tenue uiaticũ assignẽt, quia pecunia est cã lasciuiæ, secundum Ful. in l. cũ filiusfa. uiati-
95 cum, ff. si cer. pet. facit gl. in c. prophetauit. j. q. j. ¶ † Item prim...

dicit, ꝙ ſcholaris inhoneſtè uiuens, non gaudet priuilegiis ſcholarium, l. per illud tēpus, C. de Decu. & ſtatio. lib. 12. iſtud ſequūtur ibi Io. per Pla. Card. poſt Io. de Ligna. in proœ. Cle. ſolus Deci. q̄dicit, qa priuilegia conceſſa ſcholaribus nō fuerūt ꝯceſſa in tuitu honeſtatis: & ob hoc infert, ꝙ ſcholaris tenens meretricē, uel concubinā in domo, non perdit priuilegia, ſed abſit ꝙ iſtud admittat̄, nec ꝙ credant tm̄ licētiæ uobis concedi ſaluis priuilegijs. Credo igit opi. Ab. ueriorē. ad argm̄ rn̄deo, ꝙ priuilegia fuerunt cōceſſa ob bonum publicū, ut ſciā ſcholariū reſpublica bn̄ gubernet̄, d. auc. habita. Sed quō uiuēs inhoneſtè poterit ſciam ꝯparare? cū ſcriptū ſit, q amat uitia, ſciam ſcripturarum nō amabit, ſm̄ Abb. in c. cum in iuuentute, ĵ. de præſumpt. facit illud,

Non bene conueniunt, nec in una ſede morantur.
Maieſtas & amor.

& illud, In os maliuoli non intrabit ſapiētia. Nā qui Chriſtum deſeruit, & uitia amplectitur, ſciæ theſaurū non inueniet, c. qui ſcire, 26. q. 2, ceſſante ergo cā, ſ. ſcia, quæ præſumptiuè ceſſat in uiuente inhoneſtè, ceſſabunt priuilegia, ut ſ. dixi. Preterea ſcholaris ēt doctus, ſi malus ſit, nō p̄ſumit utilis reipub. tanq̄ credat̄, ꝙ ſit uſurus ſciā in malū, & iō doctorari prohibet̄, d. l. magiſtros, &

96 no. in d. c. propoſuiſti, col. fi. ¶ † Itē no. ꝙ noīa uerbalia ſonantia in delictū, unico actu uerificant̄, ut p̄uaricator, l. athletas, §. item p̄uaricator, ff. de infam. ut graſſator, & uenenator, l. capitaliū, §. uenenarij, ff. de pœn. ut expilator, l. j. §. expilatores, ff. de expila. & licèt Abb. loquat̄ de noībus uerbalibus tm̄, tn̄ Lud. cōſi. 304. in caſu propoſitę ꝯſultationis, ponit rlam in q̄buſcunq; noībus delictū ſignificantibus, ut fugitiuus, leno, & ſilia, l. mariti, §. qui quæſtū, ff. de adulte. & ibi Bar. Sed in ꝯriū ur̄ tex. in c. uidua, 34. diſt. ubi dr̄ meretrix, quę multorū libidini patet, & ſm̄ D. Prepo. & Archid. illud uerbū, multorū, debet uerificari ſaltē in tribus, & iſtud determinat Soc. cōſ. 34. Viſis teſtibus, c. 2, Sol. quędā ſunt noīa ſonantia in delictū, quæ denominant̄ ab actu, & tunc ſufficit unicus actus, ut homicida, calumniator, & ſimilia, ita p̄cedat ꝯclō. quædam ſunt noīa, quæ denoīant̄ ab effectu reſultante ex actu, ut meretrix, quæ dr̄ a meredō libidinis ſtipendia, ſm̄ Arch. in d. c. uidua, & tunc requiruntur plures. ſimile in fœneratore, qui non rectè fœnerator appellatur, ſi ſemel tm̄ fuerit fœneratus, ſm̄ Pariſ. de Put. in trac. ſindicamus, in uer. ꝯhere, in uerſi. an

97 officiales. ¶ † No. tn̄ ꝙ mulier, quæ unū ſolū admiſit, dr̄ inhoneſtę uitæ, ſm̄ Cæpol. conſil. 58. Fran. de Biſſarijs. Et iſta faciunt ad ſtatuta. quædam ſunt uerba, quę denoīant̄ ab exercitio ſeu uſu, & tunc talia uerba req̄runt plures actus, ut luſor, & aleator, ſm̄ Bal. in rub. de cōſti. pecu. ad fi. Et inquātū Abb. dicit ꝙ iſta ꝯclō fallit in abigeo, intellige ut uo. in l. oues, ff. de abig. inquantū dicit, ꝙ fallit in plagiario. Iſtud reprobat Saly. in d. l. ſi abducta, & bn̄ per tex. in l. pen. C. ad leg. Flauiā de plag. & ſi uis ſcire drīam

98 inter furem, & plagiarium. uide glo. in l. 2. ff. de plag. ¶ † Inſuper nota, ꝙ una mercantia non facit unum mercatorem, l. j. §. j ff. de trib. & ibi Bar. & latè Alex. & Aret. in l. cætera, §. ſi quis, ff. de leg. j. & Fel. in proœ. Greg. in uerbo, Gregorius, col. fi. Tu dicas gn̄alius, ꝙ noīa ſignificatiua alicuius officij, quod quis propria auctoritate aſſumit, non uerificantur ex unico actu, ſm̄ Bar. in l. mariti, §. qui quæſtum, ff. de adult. iō Par. de Put. in loco p̄galle. dicit officialem non poſſe puniri pęna ſtatutaria, ſi tantū unam mercantiam fecit. intellige uerum, niſi præcedat matricula, ſm̄

99 Bal. in d. rub. & ſequuntur Moder. hic. ¶ † Vltimò no. ꝙ mercator nō appellatur, niſi qui habet maiorem partem fortunarum ſuarum in mercibus, l. ſemper. §. negotiatores, ff. de iureiur. & ibi not. Bar. idem firmat Bar. in rub. C. de naui. li. xj. & Alex. cōſ. 108 in 4. uol. Abb. conſi. 78. col. 2. in j. parte. Sed aduerte, q̄d tex. in d. §. negotiatores, non probat, qa loq̄tur in mercatore deputato ad ſuccurrēdam annonam Reipubli. Et p̄pea uolentes ſe excuſare ab oneribus publicis, iſto caſu fauor publicæ utilitatis, & natura mercimonij exigunt, quòd mercator habeat maiorem partem fortunarum in mercibus. nec ſic ur̄ dicendum in alijs mercantijs. Poſſem in iſta materia multa contexere, ſolum addas, ꝙ ex etymologia uocabuli, quæ reſoluit uerbum in proprium ſignificatū, ſm̄ Bal. in c. j. §. ſi quis de menſo. de contro. inueſt. mercator propriè dicitur, qui pro mercibus emendis & uendendis uias facit ad alienas regiones, quaſi mercium uector. Et ob iſtam cauſam (quia in itineribus, & in uecturis mercium magnis periculis ſe ſubijciūt) inter miſerabiles perſonas nuncupantur, & habent omnia priuilegia miſerabilibus conceſſa, ſm̄ Inn. in c. ſignificantibus, de offic. deleg. & Fel. in c. cū ſit gn̄ale, col. 6. ĵ. de fo. cō

100 pet. † Ex hoc infero, ꝙ mercatores noſtri tp̄oris, q ſtant domi & mutuant ſub vſuris, nō debent hr̄e priuilegia mercatorum, imò dicit Bal. conſ. 382. incip. In q. Martini, in 5. parte, ꝙ ſtatim q̄ primum, mercator mutuauit ſub uſuris, ſtatim caſſatur de matricula quantum ad priuilegia, non quantum ad odia. Opinio tn̄ vulgi in iſta materia eſt multum conſiderandа, l. ſciendum, §. aliud, ff. de ædil. edi. Et ex his ad laudem Virginis, cuius feſtū heri celebrauimus, utiliter puto, ꝙ impoſitus ſit finis huic Decret.

SVMMARIVM.

1 *Negotia eccleſiaſtica laicorum prohibitione non obſt. per prælatos eccleſiarum, non per laicos, nec laicorum iudicio ſunt diſcutienda.*
2 *Laici, qui ſunt, & cur ita dicantur.*
3 *Hoſpitalarij, templarij, & ſimiles, an dicantur laici, uel clerici.*
4 *Iudex laicus habens clericum detentum, non tenetur eum relaxare, niſi prius facta fide de clericatu.*
5 *Argumentum a contrario non tenet, quando reſultat prauus intellectus.*
6 *Tractare uerbum, quid ſignificet.*
7 *Argumentum ab ordine literæ, an & quando ſit ualidum.*
8 *Laici eccleſiaſtica negotia maximè ſpiritualia, nec principaliter, nec miniſterialiter tractare poſſunt.*
9 *Imperator & eius Comites Palatini, an poſſint legitimare filium ſacerdotis ad hunc effectum, ut ſuccedat ipſi ſacerdoti, & in eius hæreditate.*
10 *Laicus an poſſit eſſe tutor clerici.*
11 *Tutor, uel curator laicus ſi a iudice laico fuerit datus alicui minori, tunc ēt laico, an illo minore effecto clerico finiatur ipſa tutela, uel cura.*
12 *Laicus an poſſit eſſe arbiter in cauſis eccleſiaſticis. nu. 13. & 14.*
15 *Conſuetudo poteſt dare iuriſdictionem non haben ti.*
16 *Laicus an in cauſis ſpiritualibus interrogare poſſit partem, ad hoc ut ſi confiteatur poſſit ſuper confeſsione procedere.*
17 *Laicus in cauſis ſpiritualibus, an poſſit cognoſcere incidenter.*
18 *Laicus an poſſit cognoſcere ſuper cauſa ſpirituali, putà uſuraria, quæ uertatur inter Chriſtianum & Iudæum.*
19 *Clericus ratione rei ſitæ ſortitur forum eccleſiaſticum in loco, ubi res eſt ſitæ.*
20 *Laicus an poſsit in cauſa reconuentionis cognoſcere contra clericum.*
21 *Feudum ſi fuerit a ſecularibus feudatarijs eccleſiæ donatum, & poſtea inter prælatos, uel inter dominum fundi, & eccleſiam uertatur differentia, quis de hoc cognoſcet, an Papa, uel Imperator.*
22 *Creditoris conditio ex perſona hæredis non debet fieri deterior.*
23 *Epiſcopus executor datus ad diſtribuendum bona inter pauperes poteſt conueniri tanquàm executor coram laico, coram quo pauperes etiam conueniri potuiſſent. & nu. 24.*
25 *Iudex laicus, an ſit iudex competens contra laicum fideiuſſorem clerici.*
26 *Iudex ſecularis, an poſsit cognoſcere de cauſa falſi teſtimonij, quòd clericus depoſuit coram eo.*
27 *Iudex ſecularis, an poſsit compellere clericum ad perhibendum teſtimonium coram eo.*
28 *Laicus an poſsit cognoſcere in poſſeſſorio.*
29 *Seculares nitentes cognoſcere de cauſis eccl. qua pęna puniri debeant.*
30 *Abbas, an ueniat appellatione prælatorum.*
31 *Abbatia an connumeretur inter maiores dignitates, an intor inferiores.*
32 *Pręlati eccl. propter prohibitionem laicorum non debent dimittere iuſtitiam.*
33 *Arbiter non arbitratur iure proprio, ſicut nec delegatus.*
34 *Epiſcopus an poſſit delegare cauſas eccleſiaſticas laicis.*
35 *Subſtitutus non poteſt eſſe is, qui non poteſt eſſe principalis.*
36 *Papa non poteſt derogare priuilegio fori conceſſo clericis.*
37 *Laicus in cauſis ſpiritualibus, an poſsit eſſe delegatus ſimul cum clerico.*
38 *Laicus de mandato Abb. an poſsit aliquem recipere ad profeſsionem.*
39 *Laicus de mandato Epiſcopi, an poſsit ponere clericum ad torturam.*
40 *Papa an poſsit cauſas ſpirituales laico delegare.*
41 *Statutum puniens præſumentem turbare poſſeſſorem in ſua poſſeſsione, an habeat locum, in laboratoribus, qui nomine alieno turbant laborando in poſſeſsione alterius.*
42 *Statutum, uel lex pœnalis, loquens per uerbum, præſumpſerit, an includat cōtrauenientem legi, uel ſtatuto per ignorantiam.*
43 *Prælati an teneantur delegare cauſas ciuiles laicis.*
44 *Prælati an teneantur dalegare cauſas criminales laicis.*
45 *Pręlatus ſi procedat in cauſa ſanguinis, an ualeat proceſſus.*
46 *Prælati an poßint eſſe delegati laicorum. & nu. 47.*
48 *Clericus dele. laici ad unam cauſam, an ea expedita poßit aliam aſſumere.*
49 *Laicus in cauſis eccl. an poßit eſſe procurator clerici, & ſindicus eccleſiæ.*
50 *Laicus an poßit conſtitui procurator ad eligendum prælatum.*
51 *Laicus an poßit eſſe procurator ad negotia ſpiritualia extraiudicialia.*
52 *Laicus an poßit eſſe adminiſtrator generalis eccleſię, putà æconomus.*
53 *Laicus an poßit eſſe fabricerius in eccleſiis.*
54 *Laicus an poßit conſtitui procurator ad uendendum unam rem eccleſiæ.*
55 *Laicus an poßit colligere oblationes ſpirituales.*
56 *Laicus an poßit eſſe Vicarius Epiſcopi.*
57 *Laicus an poßit eſſe aſſeſſor iudicis eccl. Et quid in Doctore iuris ciuilis tātū (nu. 58*
59 *Eccleſiaſticus an poſsit eſſe laici aſſeſſor.*
60 *Laicus an poſsit eſſe Notarius in cauſis eccleſiaſticis, maximè ſp̄ualibus, & (nu. 61*
62 *Laicus, an poſsit prædicare.*
63 *Prædicans ſine licentia ſuperioris eſt excommunicatus.*
64 *Clericus coniugatus, an poſsit eße delegatus Epiſcopi in cauſa ſaltem criminali contra clericum.*
65 *Clericorum conſenſus, an requiratur in caſibus in quibus poteſt epiſcopus cauſas eccleſiaſticas laicis delegare.*
66 *Laicus an poſsit eße rector hoſpitalis.*
67 *Laicus an poſsit eſſe cuſtos eccleſiæ, ſeu altaris.*
68 *Laicus an poſsit habere penſionem ſuper beneficio eccleſiaſtico.*
69 *Laicus an poſsit habere præbendam. Et an poſsit propria auctoritate conferre capellam, quam erexit in ſua domo, uel caſtro.*
70 *Laicus an in caſu neceſsitatis poſsit de ſpiritualibus negotijs ſe impedire. Et cum tempore neceſsitatis laicus poſsit baptizare, an ceſſante neceſsitate ſit poſtea recurrendum ad ſacerdotem pro baptiſmo.*

Clericus

71 *Clericus constitutus in mortis articulo potest examinari in testem coram iudice laico sine superioris licentia.*
72 *Moriens si instante mortis periculo, amisso uocis officio, signa contritionis coram laicis fecerit, communis gratia ei non est deneganda.*
73 *Laicus an priuilegio Papæ possit spiritualia negotia tractare.*
74 *Papa an possit uni clerico concedere, quod non teneatur dicere horas.*
75 *Laicus an possit præscribere iura spiritualia, putà ius conferendi, uel eligēdi, decimādi, saltem spatio tanti temporis, cuius initij memoria non habeatur.*
76 *Iudex secularis an possit cognoscere de controuersia decimarum inter laicos in casibus, in quibus laicus de iure possidet decimas.*

DEcernimus. ¶ Diuidit, & sūmat cōiter, ut hic p Abb. Sed qa Barba. mordet istud sūmariū, & ipse ponit aliud, ꝓlixi⁹ ī isto tex. iō ego sūmo sic. Negotia† ecclesiastica
1 laicorum prohibitione non obstante, p prelatos ecclesiarū, nō p laicos, nec laicorum iudicio sunt discutienda. In tex. ibi, decernimus, exponas, idest declaramus nā antea idem statutū erat, ut patet in iuribus alle. in gl. & sic nota, ꝙ uerbū, decernimus, nō est sp noui iuris promulgatiuum. ad idem tex. in c. ad audientiā, & ibi no. Host. & Car. ꝗ. de cler. nō residen. rr̄ tñ denotat ius nouum ꝭm gl. in cle. p lrās, de pbē. & in cle. 2. de reb. eccl. nō alie. & in cle. fi. de ӕta. & quali. & in cle. 2. de
2 appel. & ꝗ. Pan. ad fi. ¶ † In tex. ibi, ut laici, q sint laici, & quare ita nominent, declarat tex. in c. duo sunt, 12. q. j. Sed hic cadit dubiō an clerici ꝯiugati in casu huius tex. sint reputādi clerici, uel laici uī ꝙ dēant numerari inter clericos, ꝑ illud qđ dicit Io. An. in c. loā. ꝗ. đ cler. ꝯiug. ubi uult, qđ statutū excōicās certo casu laicos non includat clericos coniugatos. ¶ Scđò facit, qđ dicit Abb. in c. j. de uita & honest. cler. ubi uult, qđ ille tex. ꝓhibens laicos stare in choro, uel intra cācellos altaris dñ officia celebrant, nō cēset excludere clericos ꝯiugatos. Cōtrariū credo uerius, qa causa prohibitiua, q̄ assignabo ꝗ. in 1. not. militat ēt in clericis ꝯiugatis & qa excepto priuilegio fori clerici coniugati reputantur puri laici, c. unico, de cler. coniuga. in 6. Et de hoc est tex. in c. 2. ꝗ. de cle. cōiu. Nō obst. ſ. allegata, qa loquunt̄ in odiosis, sed dispō huius tex. est merè fauorabilis, & fauore ecclesiarū introducta, ut
3 ꝗ. patebit. ¶ † Scđò dubitat, an hospitalarij, tēplarij, & similes, dicantur laici uel clerici? uī ꝙ sint clerici, qa sunt Deo deuoti, d. c. duo sunt. Cōtrarium uī determinare Inno. in c. j. de cele. missa. Pro cōcordia distinguas, ut p d. Præpo. in c. mulier. 23. dist. & ꝑut
4 habetur in decisi. Tholo. decis 8. ¶ Tertiò dubitatur, † an in dubio præsumatur laicus, uel clericus. Inno. in c. sup his, de accu. in fi. determinat, ꝙ in dubio qlibet presumatur laicus, & iō dicit, ꝙ excipiens ꝯ electum, ꝙ non sit clericus, hēt intentionē fundatā, sequr Abb. in c. bonæ, j. col. pe. ſ. de ele. & in c. j. col. j. ꝗ. de lit. ꝯte. & in c. qm̄ ꝯ. ꝗ. de ꝓb. assignās rōnē, qa de promotione ordinum debet fieri scriptura, c. legum, 2. q. j. & ꝗ. de cler. peregri. p totum. & ubi nō apparet scriptura, ꝓsumit̄, ꝙ actus non fuerit celebratus, d. c. qm̄ ꝯ. idem tenet Car. in c. ꝓpendimus, in 3. char. ꝗ. de sēten. excōica. & Dec. ꝯs. 125. inc. In cā expoliationis. quia qualitas clericatus non inest a natura, & ꝓbat̄ p tex. in c. cū adeo, ſ. de rescr. & in c. ex literis, ſ. de transla. iō iudex laicus hñs clericū detentū non tenetur eū relaxare, nisi facta fide de clericatu, ꝭm Fulg. ꝯsi. 120. inc. Præsuppositis statutis, & qualr̄ dēat probari iste clericatus, q̄tū ad hunc effectū, optimus est tex. in c. si iudex laicus, de sent. excō. in 6. ¶ Sed corā quo fiet hmōi ꝓbō? cōiter Doc. in d. c. si iudex laicus, tenēt, ꝙ fieri dēt corā ecclesiastico, sequr Bal. in l. si qua p calumniā, C. de epis. & cle. & Fulg. in d. cōs. 120. Qđ limita, nisi sit ꝯtrouersia de habitu clericali tm̄, tunc talis cognitio spectat ēt ad laicū, ꝭm Guid. Pap. q. 138. & ultra eū idē uoluit Gem. in c. j. ꝗ. de cler. ꝯiug. in 6. & Soc. ꝯs. 112. col. 3. in j. parte. Declara ēt, ut i dec. Tholo. deci. 104. & 117. ī gl. Qualiter aūt, & qūo possint ꝓbari clericatus, & ordinū collatio p testes, nō determino, qa qō pēdet de facto. uideatis Fel. in c. cum cām, col. 3. & in c. Alb. col. fi. ꝗ. de testib. & Ge. ꝯsi. 91. inc. Præmitto, ꝙ possessorio. An aūt lræ bñficiales ordines fidē faciāt, uideas Abb.
5 & Fel. in c. nonnulli. ſ. sunt & alij, col. 4. de resc. ¶ † In tex. ibi, ecclesiastica negotia. Ergo aꝯrio secularia laici poterunt tractare. Sed ꝯ, inter secularia ꝯnumerant̄ ebrietas, & alearū usus, & similia, c. j. ꝗ. ne cleri. uel mona. & tñ ista nō uñr cōcessa laicis, ut in tit. de alea. p totū. ergo nō tenet argm̄ a ꝯrio, qñ resultat prauus intellꝰ. tex. est hic, & allegat̄ gl. in l. ꝯuenticula, C. de epis. & cler. uel aliter negotia secula. & negotia ecclesiastica pñt tripl'r cōsiderari, ut p Abb. in rub. ꝗ. ne cler. uel mona. & capiendo 2. & 3. mō, ꝯriū nihil obst. hic. n. uerbū, negotia ecclesiastica, dēt exponi, idest, iudicia, seu causas rerum ecclesiasticarum, probatur, qa negotiū ꝓpriè dr̄ in causis, negotiatio in commercijs, c. forus, de uerb. sig. ¶ Et qa debet exponi ꝭm naturam tit. iuxta l. Imperatores, ff. de in diem addi. ita uī exponere iste tex. in uerbo, ecclesia-
6 sticam iustitiam. ¶ † In tex. ibi, tractare, pōt exponi, idest consulere, ut in l. si auia, C. de inge. & manu. ibi, si cum peritioribus tractatum habuisses, & ꝭm Bal. exponitur, id est cōsilium. & ex hoc habes hic tex. ꝙ laicus non potest esse assessor in causis ecclesiasticis. ¶ Secundò potest resolui, idest examinare, & uotum dare, c. tua, ꝗ. de his quæ fiunt a præla. cum gl. & ꝭm istum sensum uī hic esse tex. ꝙ laici non possunt dare uocem, nec interesse in tractatibus, q fiunt a uendōne rerum ecclesiæ, ꝙ probatur in c. bñ qdem, 96. dist. ¶ Tertiò potest interpretari, i. custodire, l. elegāter §. pe. ff. de pig. act. & ꝭm istum intellectū habes hic text. ꝙ laicus non potest esse sacrista, nec œconomus rerum ecclesiasticarum. ¶ Quartò potest intelligi, idest colloquium hr̄e, c. fi. & ibi Fel. ꝗ. de proba. unde uulgò dr̄, multa tractantur quę non cōcludunt, l. si uoluntate, C. de rescin. uend. c. j. de reb. eccle. non alie. in 6. testes deponentes de tractatu nihil probant, ꝭm Alex. cōsi. 13. col. pe. & cōs. 28. col. 2. uol. j. & Dec. 135. col. 5. & 159. col. 4. & ꝭm istā expositionem hēs, ꝙ clerici de negotijs ecclesiasticis non debēt hr̄e colloquium cum laicis, quia posset laicus confabulando p-
7 uertere eorum iudiciū. ¶ † In text. ibi, præsumant, sonat in malā partem. & iō gl. exponit sua auctoritate. de proprietate & natura huius uerbi, præsumere, dicā infra post Abb. in tex. ibi, Archiepiscopi. aliq libri hñt archidiaconi. ꝭm primam literam hēs notare, ꝙ non ualet argm̄ ab ordine lræ. & ad hoc no. istū tex. Soc. consi. 9. col. 5. in j. parte. Sed intellige ut procedat, qñ talis ordo ponitur exemplificatiuè, ut hic. & ita declarat Car. ar. l. oblonū substantia, §. fi. ff. de act. & obli. & ad hoc adde tex. in c. cum in cūctis, §. inferiora, ſ. de elect. ꝭm uerò aliam lrām hēs, ꝙ Abb. est dignior archidiacono, qđ non probatur isto tex. stantibus prædi-
8 ctis, de quo latius infra. dicam. ¶ † Nota primò, ꝭm Abb. ꝙ laici negocia ecclesiastica maximè spūalia tractare non possunt principaliter nec ministerialiter, idest, nec iure proprio, nec ministrādo consiliū, uel auctoritate. & rō multiplex, prima qa ꝙ uni creditum est, alius non debet subtrahere, ne promiscuis actibus rerum turbentur officia, l. consulta diualia, C. de test. ¶ Secunda, qa non est cōcedenda auctoritas impetrandi his, quos obseq̄ dimanet necessitas, c. ecclesia S. Mariæ, ſ. de constitutio. c. cū laici. ꝗ. de reb. eccl. non alien. & qa indecorum esset laicos iudicare clericos, c. in noua, 16. q. ult. & qūo q rebus humanis præsunt, de his per quos diuina ministrantur, iudicare præsument, c. deniq; 96. dist. Alia rō fuit ꝓp suspicionē. sunt. n. laici oppido infesti clericis, c. laicos, 2. q. 7. c. laicis de immu. eccl. in 6. & iō dr̄, ꝙ de ecclesia malè iudicat, qui q̄rit iudicium laicorum, c. placuit, 11. q. j. Et in spiritualibus est alia rō fortior, qa laici sunt incapaces spūalium, c. Messana. c. sacrosancta, ſ. de elec. & ꝑpea tex. dicit maximè in spūalib. iuxta istud no. de pluribus dubitatur. Primò, nunquid tex. procedat in Imperatore, uī ꝙ non, qa Imperator est cōstitutus a Deo in terris omnium magister, auc. habita, C. ne filius pro pat. Est enim Imperator Dei Vicarius ꝭm Bal. in l. j. C. de iur. aureo. annu. & dr̄ Dei Legatus & Proconsul, ut per Cur. cōs. 65. col. 6. Contrarium est uerius, ꝭm Abb. in d. c. ecclesia S. Mariæ, in 3. no. p illū tex. Et ita tenet Dec. ꝯs. 170. inc. Viso themate, in fi. ubi decidit, ꝙ Imperator nō pōt formare inq̄sitionē de usuraria prauitate ꝯ aliquē. hac rōne Imperator non dēt interesse in Concilio gnāli clericorū, c. cum ad uerum, 96. dist. Pan. in c. cum M. in 4. col. ſ. de const. hac rōne Imperator non pōt alicui concedere priuilegium fori ecclesiastici, ꝭm gl. & Abb. in c. nu p nobis, ꝗ. de testib. Ad ꝯriū rñdet̄, ꝙ est Vicarius Dei in tpalib. & prophanis, non in ecclesiasticis, maximè spūalibus, ca. nouit, ubi Abb. in 7. no. ꝗ. eo. c. certum, cum gl. x. dist. & lepra percutitur Imperator,
9 si ecclesiastica tentet usurpare, c. Imperium, ea. dist. ¶ † Scđò dubitatur, an iste tex. procedat ēt in negotijs ecclesiasticis, quę expediuntur per uiā uoluntariæ iurisdōnis, uī ꝙ sic, nam Imperator & eius Comites Palatini nō pñt legitimare bastardos ad spiritualia ꝭm gl. in c. j. x. di. Pan. & alios, in c. p uenerabilem, q filij sint legi. nec quo ad feuda ecclesiastica, uel emphyteusim ecclesiasticam. ut dixi ſ. in rub. fortius non pñt legitimare clericū ad tempor. lia, putà ad hæreditatē paternam ēt patre cōsentiente, ꝭm Deci. consi. 150. per totum. & licèt possint legitimare filium sacerdotis, ꝭm Io. And. & Car. in d. c. per uenerabilem, & Cald. consi. 3. sub rub. q filij sint legi. & Bald. in l. q ꝯ, C. de nup. Pau. de Cas. in l. si quis posthumos, ff. de li. & posth. & in cōs. 225. inc. Notandū est, ꝭm antiquam impressionē. tñ non pñt legitimare filiū sacerdotis ad effectum, ut succedat ipsi sacerdoti, & in eius hęreditate, ꝭm Soc. consi. 65. inc. Super proposita q. in 3. col. in 3. parte, qa nullā hñt iurisdōnem in patrem sacerdotē, nec in eius hæreditate. Est uerū, ꝙ in hoc idē Soc. uī ꝯriari in l. Gallus, in §. forsan, in fi. ff. de li. & posth. Et ꝯrium uisus est tenere Bal. cōsi. 363. inc. Querit̄, utrū filius, in 5. parte. Contrarium in principali dubio ur̄ dām, qa iudex laicus pōt interponere decretum suum in emancipationibus clericorū, ꝭm Rot. deci. 7. in isto tit. q̄ sequr Gem. in c. fi. § j. eo. tit. in 6. ¶ Ad aliud tenendo aliā partem, rñdet Dec. in d. cōs. 150. col. 3. ꝙ emancipatio est actus patris & nō iudicis. Ista solo in proposito non uī tuta, qa respectu decreti nō pōt negari, qn sit actus iudicis. Et si dicatur interponit̄ sup actu patris. Aduertat, qa emancipatio uī actus cōis patris & filij. reqrit. n. cōsensus utriusque. l. iubemus, C. de emā. liber. Et ꝑpea uī potius adeūdus iudex filij patiētis, q̄ patris agētis, ut dicimus ī cōtētiosa iurisdōne, c. si clericus laicū, ꝗ. ti. j. l. iuris ord. C. de iurisd. om. iu. istud ualde strīgit ꝯ Dec. nisi dicamus, ꝙ ī uolūtaria iuris-

dictione ꝯtẽplamur potius pſonã agẽtis, qḋ ego demonſtro. Nã ſi laicus donet clerico, iudex laicus inſinuabit talem donationẽ: ſi uerò clericus donet laico, iudex eccleſiaſticus inſinuabit. Similiter ſi laicus minor uelit alienare in laicum prohibita bona alienari ſine decreto, iuxta tit. de reb. eor. per totum, iſto caſu iudex laicus interponet ſuum decretum: ſi uerò clericus minor uelit alienare in laicum, tunc eccleſiaſticus iudex auctorizabit ipſam alienationem. ita determinat Soc. in c.j. in 18. fallen. ĵ. de fo. compet. Et ex iſtis infertur, ꝙ ſi pater emancipaſſet clericũ & filiũ laicũ, tunc iudex eccleſiaſticus deberet auctorizare ipſam emancipationem, & ita debet intelligi Rot. quæ oĩa bene ſi

10 gna, quia quotidiana. ¶† Secũdò in ꝯrium facit. qḋ decidit Bal. cõſi. 40. in 3. par. ubi tenet, ꝙ laicus põt eſſe tutor clerici duabus rõnibus. Primò, quia clericus põt eſſe tutor laici, c. ꝑuenit, 86. diſtin. ergo idem eꝝ. Secundò, quia clericatus retorqueretur in odium ꝯ l. qḋ fauore, C. de legi. Si ergo laicus põt eſſe tutor clerici, a fortiori etiam iudex in dando tutorem. Ad iſtud põt rñderi, ꝙ non eſt uerum per illum tex. Nam tutor datur perſonæ, Inſti. qui teſta. tut. dari poſſ. §. certè rei, & laici ſuper perſonã clerici nullam habent ptãtem. Et ꝯrium tenet Dec. in allegato cõſi. col. pen. & Maria. in c.j. in 21. ampl. ĵ. tit.j. & ꝙ laicus non poſſit dare tutorem clerico, tenent Anch. & Ge. & Peruſi. in c. fi. §.j. de iud. in 6. Quæ deciſio etiam procederet non obſt. ꝙ laicus poſſit eſſe tutor clerici, nam laicus põt eſſe procurator clerici, & ſyndicus eccleſiæ, c.j. ſ. de procur. & c.j. ſ. de ſyndi. & tñ nõ põt eſſe iudex. Itẽ laicus põt eſſe hoſpitalarius, ut ſ. diximus. non tñ ſeqtur, ergo põt cõſtitui rector hoſpitalis a iudice laico, & iõ tenet dec. Bal. ꝙ laicus poſſit eſſe tutor. & ꝓbo, quia laicus datus tutor clerico a lege uel a patre in teſtõ, dẽt confirmari, ſm Gem. in d. c. fi. §.j. ¶ Si ergo laicus põt eſſe tutor ltĩmus uel teſtamentarius, eo. mõ poterit eſſe datiuus, cum nulla ſubſit rõ diuerſitatis. Tertiò in ꝯrium facit, quia iudex laicus põt dare curatorem clerico, ſm Rot. dec. 204. inc. Clericus. Solu. procedit illa deciſio in caſu ſuo tantum, ſ. qñ lis pendet coram laico, iuxta tex. in c. ſi clericus laicum, ĵ. titu.j. tunc. n. clericus ſubijcitur iuriſdictioni laicali in cã principali, & ꝯñr etiam in acceſſorijs, & ſic in decernendo curatorem, intelligit illam deciſ. Peru. in d. §.j. & bene probatur in l. fi. §.j. C. de admi. tut. ubi determinatur, ꝙ iudex cauſę principalis eſt etiam index in dando curatore. Sed iudex laicus, excepta lite coram eo uertente, non poſſet dare curatorem gñalem ad alias lites ipſi clerico, ſm Old. conſi. 59. Vertitur in dubium. & Soc.

11 in d. c.j. in 17. ampl. ¶ Iuxta præmiſſa† ſuboritur alia dubõ. Pone, ꝙ a iudice laico fuerit datus tutor, uel cura. laicus alicui minori tunc etiam laico. An illo minore effecto clerico finiatur ipſa tutela, uel cura, & ſic dandus alius tutor, uel curator clericus, uꝛ, ꝙ ſit extincta tutela, uel cura, quia res deuenit ad eum caſum, a quo incipere non poterat, l. inter ſtipulãtẽ, §. ſacram, ff. de uerb. obl. In ꝯrium facit, qa tutor laicus, uel curator ltĩmè cõſtitutus confirmandus uenit ab eccleſiaſtico iudice, ut ſ. dixi, & iſtud puto uerius ꝑ illud, qḋ dicit Bar. in l. impuberi, ff. de tut. & curato.

12 dat. ab his. ¶ Tertiò† dubitaꝛ, an iſte tex. procedat in negotiis eccleſiaſticis expediendis per uiã ſimplicis notionis, & ſic q̃rit, an laicus poſſit eſſe arbiter in cauſis eccleſiaſticis, uꝛ ꝙ non ꝑ tex. iſtũ in uerbo, tractare, qḋ ꝯuenit arbitrio. Sol. ꝙ ĩ cauſis ſpiritualibus clarum eſt, ꝙ laicus nõ põt eſſe arbiter, c. cõtingit, ſ. de arbi. Sed hic quæritur, an ſaltem poſſet eſſe arbiter in cauſis ſpũalibus una cum clerico, uꝛ ꝙ non per tex. in l. Pedius, ff. de arbi. in ꝯriũ eſt tex. in c. per tuas, ſ. tit. proxi. Ad tex. in l. Pedius, rñdet ibi Abb. quæ ſolutio licèt *communiter* teneatur, non tñ tranſit ſine ſcrupulo, ut ĵ. dicam. Iterum dubitatur, an eo caſu, quo factũ eſſet compromiſſum in ſolũ laicum de ſpũali, & tpali, uitietur cõpromiſſum in totum: ut qõ habeat dubium, ſciendum eſt, ꝙ clerici de rebus ſuis proprijs pñt compromittere in laicum ſine cõſenſu ſui epi, ſm glo. in c. ſi diligenti, de fo. comp. & probatur in auct. licentiam præsbyteris, C. de ſacroſ. eccl. & ſiꝛ de rebus tpalibus ſuæ eccleſiæ in caſibus aliàs permiſſis poſſunt cõpromittere in laicum, ut eſt tex. in c. expoſita, ſ. de arbi. q tex. procedit ẽt ſine conſenſu ſui Epi, ſm d. Io. Bap. generum Bar. in tra. de arbi. in 4. li. 115. Ad queſitũ mõ rñdendo, uꝛ ꝙ uitietur in totum, qa in ſpũalibus utile ꝑ inutile uitiatur, ut in ſimili caſu conſuluit Gem. conſ. 32. inci. Pro examinatione prædictorũ, col. fi. ubi cõceſſio capellæ maioris cum ſepultura facta ꝑ epm in laicũ, in totum eſt nulla, qa ipſa. in eccleſia ꝯſecrata nõ põt cõcedi laico, ſm gl. in c. piæ mentis, 16. q. 7. & licèt ſola ſepultura cõcedi poſſit tñ, qa conceſſa cũ capella prohibita ẽt conceſſio ſepulturæ uitiat, &c. Sic ergo dñm in caſu noſtro, ſed iſtis & ſimilibus nõ attentis, credo ꝙ ſuſtineat compromiſſum q̃tum ad tpalia, ꝑ tex. in c. cũ tpe, ſ. de arb. & ibi no. Abb. ꝙ tot ſunt cõpromiſſa, quot res, & iõ in ſeparabilibus utile ꝑ inutile nõ uitiatur, l.j. §. ſi ſtipulanti, ff. de uerb. obl. ad deci. Gem. rñdeꝛ, ꝙ loqtur in indiuiduis rõne dependentiæ, iuxta tex. in l.j. & 2. ff. de pecu. leg. erat. n. in caſu illo ſepultura conceſſa acceſſoriè, & iõ uitiato principali, ui-

13 tiatur acceſſorium, l. cum principalis, de reg. iu. ¶† Quartò dubitatur, an laicus poſſit eſſe arbitrator in cauſis ſpiritualib. uꝛ ꝙ non per iſtum tex. in uerbo, tractare, maximè ſm ultimam expoſitionem. Scḋò rõne incapacitatis. Tertiò, qa de ſpũalibus nõ põt tranſigi, c. ſuper eo, ſ. de tranſa. ergo nec compromitti, qa cõpromiſſum in arbitratorem nihil aliud eſt, ꝙ quædam trãſactio, ſm Doc. in auc. ſi uerò cõtigerit, & in corpore unũ ſumitur, C. de iud. Quartò, qa rõ aſſignata in d. c. cõtingit, qa non decet ut laici in ſpũalibus arbitrent, militat etiam in arbitramento, & ita firmat ibi Abb. & Ro. in l. Titia, ſol. mat. & conſ. 299. inc. In propoſita conſultatione. loquens in cã matrimoniali, ſeqtur Barb. hic. Iſtis non obſtan. *communis* opi. eſt in ꝯrium ſm Mod. hic allegantes Spe. in tit. de arbi. §. reſtat, uer. qḋ de ſñia. Sed certè Spec. ibi ſentit oppoſitum, dũ dicit in iudicem tñ poſſe compromitti ut in arbitratorem, ita ꝙ iudicet ſm ius in cauſis ſpũalibus & quãtum ad expenſas, & reliqua arbitramenta. Pondera ipſum uelle, ꝙ compromiſſum fiat in iudicem, ergo in eccleſiaſticum, q aliàs eſſet iudex. & iſto modo uꝛ loq Hoſt. in c. exhibita, ĵ. de rer. pmu. Item pondera dũ dicit, ꝙ dẽat iudicare ſm ius, ergo non erit arbitramentum. Ad idẽ alle. Ang. cõſ. 34. inc. In hac cã, q loqtur ĩ cã decimarum, & in cõſi. 98. q loqtur in cã uſuraria. Alex. ꝯſi. 91. Viſis actis, uol. 2. q etiam loqtur in cã uſuraria. Ro. cõſi. 173. q loquitur indiſtin. Ale. & D. Iaſ. in d. l. quoties, ubi iſta & alia adducunt. Fel. in c. cũ ſit gñale, col. 4. ĵ. ti.j. Pro iſta opi. duo adducunt. Primò laicus põt de plano ꝑ uiam confeſſionis in ſpũalibus procedere, ſm Spe. in tit. de connen. & reconuen. §. nunc dicamus, uer. ſed nunqḋ. ergo ẽt debet poſſe cognoſcere ꝑ uiam amicabilis cõpõnis. Sed ꝯſidera, ꝙ ſi cõſtat de cõuentione, nõ eſt cognoſcere, ſed cognitũ exeq, l. ꝓinde, ff. ad leg. Aq. arbitrator aũt cognoſcit ꝑ uiã ꝯdictionis, ergo de uno ad aliũ non rectè infertur. ¶ Prẹterea non procedit, ita ꝙ iudex laicus poſſit ſup tali cõfeſſione principaliter pronunciare, ut ĵ. dicã. Scḋò laicus põt cognoſcere de cauſis ſpũalibus, ubi ſummariè procedit, ſm Spec. ĩ tit. de primo decreto, §. reſtat. uer. qḋ de actione. quẽ ſeqtur Bal. in auc. ei q durat, C. de bo. aucto. iud. poſſi. col. 8. iſtud ẽt nõ me mouet, quia deci. Spe. reprobaꝛ ꝑ Io. An. in add. Spe. in tit. q filij ſint leg. Alex. in d. l. Titia, ꝑ Mod. hic. & Fel. in d. c. cum ſit gñale, col. 3. Quid tenẽdum, crederem ſaluo iudicio meliori, ꝙ in cauſis ſpũalibus, in quibus eſt licita tranſactio, poſſit compromitti in laicum arbitratorem, aliàs non: ideo infero, ꝙ in cã matrimoniali non poſſit fieri compromiſſum etiam in clericum arbitratorem, qa in ea non ualet tranſactio, c. fi. ſ. de tran. l. 3. quæcunq; ff. de iureiur. Et ſi dixeris, imò ualet tranſactio, qñ ſtat pro matrimonio, ſm Bar. & gl. & alios in l. fi. C. de tranſa. reſpondeo, ꝙ ualet in uim noui conſenſus, nõ ꝙ faciat retro fuiſſe matrimoniũ, ꝙ non erat. & in iſtis terminis loqtur Rom. in d. l. Titia. & in d. conſi. 99. imò cã matrimonialis nõ põt compromitti in arbitrũ etiam clericum, tex. eſt in c. cã, ſ. de in integ. reſt. Siꝛ in cauſa matrimonij ſpũalis non ualet trãſactio, ne detur uitioſus ingreſſus, c. ꝯſtitutus, ſ. de tranſ. ideo non ualebit compromiſſum in arbitratorem: uerum ſuper decimis præteritis uel etiã futuris, in præiudicium tranſigentium, tenet tranſactio, c. ex multiplici, c. ſuggeſtum, cum ſi. ĵ. de deci. & in c. ueniens, ſ. de tranſac. ideo ſuper illis ualebit cõpromiſſum in laicum. Et in iſtis terminis loqtur Anch. in d. cõſ. 34. Siꝛ ſup uſuris ꝓteritis ualet tranſactio, & ideo ualebit compromiſſum in aliquo, ſm Pan. in d. c. contingit, ſ. de arb. & in iſtis terminis põt procedere cõſ. Anch. in d. conſ. 98. &

14 Ale. in d. cõſ. 92. ¶† Tenendo iſtam diſtinctionem, nõ obſt. ſ. allegata in ꝯrium. Ad iſtum tex. rñdeꝛ, ꝙ intelligiꝛ ꝑ uiam iuriſdictionis ꝯtentioſæ, per ea quæ dixi in uerbo, negocia eccleſiaſtica. Ad rationem incapacitatis dico, ꝙ procedit iudicando non componendo. Tertium de c. ſuper eo, conceditur, ut patet ex diſtinctione. Ad ultimum, ꝙ magis urget, uidelicet ad rationem d. c. ꝯtingit, põt dici ꝙ cõceſſa tranſactione, ceſſat rõ inconueniẽtiæ ſeu inhoneſtatis. ¶ Quintò dubitatur, an iſte tex. procedat in cauſis quæ ex forma ſtatutorum editorum per laicos ſunt ſpirituales, non ex forma iuris Pontificij. Pau. de Caſt. cõſ. 11. inc. Viſis & põderatis oĩbus, determinat ꝙ non, qa non eſt qõ iuris canonici, ſed municipalis, ſeqtur Iaſ. in d. l. quoties. exẽplificantes in ſtatuto diſponẽte ꝯctũ ex certis ꝯiecturis pſumi ſœneratitiũ. Credo ꝯrium eſſe uerius, & in primis aduerte circa exẽplũ, qa tale ſtatutum non ualet, ut in terminis cõſuluit Fed. de Senis in conſ. 91. quẽ ſeqtur Abb. in c. eccliarũ, col. 3. & in c. eccĺia S. Mariæ, col. 8. uerſi. ſeptimus caſus, ſ. de ꝯſt. ¶ Scḋò poſita ualiditate ſtatuti dico, ꝙ iſta eſt cã uſuraria ſpũalis de iure canonico, & licèt modus ꝓbandi tradaꝛ a ſtatuto, non ꝓpea inferꝛ, ꝙ dicaꝛ qõ ſtatutaria. Imò eſt qõ iuris ſpũalis. Itẽ ſi ſtatutũ nõ ꝯriat iuri canonico, cẽſetur approbatũ ẽt de iure canonico, c.j. de no. ope. nũc. ergo erit qõ ẽt iuris canonici. Itẽ licèt ualeret ſtatutũ q̃tũ ad ſui diſponẽ, nõ tñ ualeret q̃tum ad hũc effectum, ꝙ cã uſuraria poſſet tractari corã laico, qa nõ ualeret ẽt ſtatutũ epi, ut ĵ. dicã. Sextò† dubi- 15

tatur, an ualeat ꝯſuetudo ꝯ diſpõnẽ huius c. uꝛ ꝙ ſic, qa ꝯſuetudo põt dare iuriſdõnẽ nõ hñti, l. uiros, C. de diuer. offi. li. 12. c. cũ ꝯtingat, ubi Abb. & alij, ĵ. tit.j. gl. & Doc. in l. & qa, ff. de iuriſ. om. iu. ꝯriũ eſt uerius ꝑ tex. ĩ c. ad nram, ſ. de ꝯſue. ĩ c. clerici, ĵ. eo. qḋ eſt uerũ in ꝯſuetudine tãti tpis, cuius initij memoria nõ ſit ĩ cõtrarium,

trariũ,ſm Abb.in c.nouit,in 6.col.ĩ.e.ẽt ſi Papa ſciret & tolera
ret,ſm Io.de Lig.& Cal.hic, ꝙ refert Soc.in c.j.in 19.fall.ĩ.tit.j.
16 ¶†Septimò dubitat̃,an ſaltẽ laicus in cauſis ſpũalibus poſſit in-
terrogare partem ad effectum,ꝙ ſi confiteatur poſſit ſuper cõ-
feſſione ꝓcedere.Spe.in ti.de ꝯuen.& reconuẽ.§.nũc dicamus,
uer.ſed nunquid,determinat ꝙ ſic.ſequitur Bal.in l.vbicunque.
ff.de interro.act.& in rub.ſ.eo.& in l.j.C.de ſen.quę ſine cer.q̃ti.
Bal.& Alex.in d.l.Titia.Anc.ĩ d.ꝯſi.98.Ro.cõſ.133. Ale.in d.cõſ.
91.Et iſta eſt *communis*.Cõtrariũ tenet Ro.in d.cõſ.99.inci.Petẽ-
dæ.Anch.in reg.ea q̃,in 4.q.de reg.iur.& Dec.hic.Quòd ꝯfeſſio
fcã corã iudice incõpetẽti non ꝓbat,c.at ſi clerici.ĩ.e.alle.Deci.
idẽ tenere Io.de Ana.in c. poſt miſerabilẽ,in 4.col.ĩ.de vſur.qd
tenendũ?Concordari pñt opi.fędere diſt. Aut agit̃ principaliter
de cã ſpũali,& iſto caſu procedat vltima opi. Aut agit̃ incidẽter,
putà agitur petitione hęreditatis,incidẽter quęritur de legitima
tione filij,& ſic de matrimonio,iſto caſu iudex laicus poterit in-
terrogare ad effectũ, ut non pronunciet de matrimonio, ſed ad
effectum,ſi pars cõfiteatur,poſſit procedere in cã principali.iſtã
concordiã tradit Fel.in c.cum ſit gñale,col.3.ĩ.tit.j.¶Quod bñ
no.in actu practico. & ꝓpea dicit Bal. in auc.ad hæc, C.de Lati.
liber.tol.ꝙ iudex laicus põt iudicare de cauſis ſpũalibus per mo
dũ cãæ,putà pronunciando hæreditatẽ defuncti ꝑtinere ad Ti-
tiũ, q̃a eſt eius filius,natus de lĩmo matrimonio,& ſeq̃tur Pau.
17 de Caſt.cõſ.151.ſm antiquã impreſſionẽ.¶Octauò†dubitat̃,an
laicus poſſit de cauſis ſpũalibus cognoſcere incidẽter, uĩ ꝙ ſic,
ꝑ ea quæ ſtatim dixi,& ꝑ tex.in l. quoties,C.de iud.Cõtrariũ eſt
uerius ꝑ tex.in c.tuã.ĩ.de ord. cog.in c.lator,ĩ. q filij ſint leg.in
c.ſi iudex laicus,de ſen.excõ.& ita *communiter* ꝯcluditur.qđ intel
ligo uerũ,ſi incidẽter uertat̃ ꝯtrouerſia ſuꝑ iure ſpũali, putà an
matrimoniũ ualeat.uel ꝯ̃ctus ſit uſurarius:ſecus ſi ſuꝑ facto,pu
tà an fuerit pactũ factũ de retrouẽdẽdo,ꝙ eſſet pignus, uel uen
ditio,& ſimilia.ita declarat Bar.& alij in d.l.Titia, & plures ita
ꝯſuluerũt,quos refert Dec.hic.& d.Iaſ.in d.l.quoties.& ante eos
plures auctoritates adducit Maria.in d. c. cũ ſit gñale, in 6.col.
& ſeq.q̃b.adde Cal.cõſ.3.in tit.de fo. cõpe.Pau.de Caſt.cõſ.2.in
nouis,& 333.in antiquis.Soc.conſ.219.Ale.76.col.2.uol.3.Pan.
conſ.64.col.4.& 71.col.2.in j.parte.Cor.cõſ.227.in 3.parte.¶Cõ
trariã opi.tenuerũt Imo.& Raph.in d.l.Titia,& Imo.in d.c.cum
ſit.Et iſtorũ opi.vĩ approbare Dec.hic.mouet̃,q̃a ex facto ius ori
tur,vulgata.l.ſi ex plagis,§.in cliuo,ff.ad leg.Aq̃l.confirmat Dec.
q̃a qõ iuris hẽt mixturam inſeparabilẽ, per ea quæ ſcribit Fulg.
cõſi.134.ad fi. Et iõ rõne connexitatis ẽt qõ facti uenit tractãda
corã iudice eccleſiaſtico,arg. c. quanto.ĩ.eo.Sed ad iſta oĩa rñ-
det d.Iaſ.in d.l.quoties.Quòd licèt ex facto oriat̃ ius, non tñ ori
tur ius ſpũale,de quo contẽditur. & iſta ſolo rectè intellecta eſt
uerisſima,nec obſt.replicatio Dec. ꝙ cã facti ẽ ſpũalis,q̃a rñdeo,
ꝙ de cã facti non diſceptat̃, ſed de ipſo facto. & ex hoc apparet,
ꝙ qõ facti eſt ſeparabilis a q.iuris, licèt quęſtio iuris a facto ſepa
18 rari non poſſit.¶† Nono dubitatur an laicus poſſit cognoſce-
re de cã ſpirituali, putà uſuraria uertente inter Chriſtianũ & Iu
dæum,uĩ qđ non ꝑ iſtum textum, & ſimiles,qui loquunt̃ gene-
raliter, & tex. generaliter loquens habet ẽt locum in Iudæis, l.
Iudæi,C.de Iudæ.Cõtrarium determinat Pet.de Anch. in regu.
ea quæ,de reg.iur.ſequitur Alex.in d.l. Titia. mouentur per tex.
in c.poſt miſerabilem,de uſu.& quia de eis,quæ foris ſunt, nihil
ad nos,c.gaudemus,ĩ.de diuor.qd tenẽdum? Crederem primã
opi.ueriorem per generalitatem huius tex. & quia laici ſunt in
capaces ſpũaliũ,c.Meſſana,ſ.de electio.& quia ſi agitur qõ ma-
trimonialis inter Iud.eccleſiaſticus tm̃ cognoſcet, ſm Fely.in c.
cum ſit gñale,col.8.ĩ.titu.j. ergo idem in alijs cauſis ſpũalibus,
cum non det̃ rõ diuerſitatis.Non obſt. tex.in d.c.poſt miſerabi-
lẽ.q̃a ibi erat qõ ſuper iure ſpũali,ſm Abb.ibi in j.no.Non obſt.
ꝙ eccleſia non curat de his, quæ foris ſunt:q̃a uerum eſt quan-
tum ad excõicationem,nam Iudæi ſatis ſunt excluſi ab eccleſia,
& ideo non poſſunt amplius excludi. Sed quantum ad reliqua
lex curat de Iudæis,c.de terris,ĩ.de deci. Hinc dicit Hoſt. in d.c.
poſt miſerabilem, ꝙ oĩbus modis, q̃bus Chriſtiani efficiũtur de
19 foro eccleſiæ,eiſdem modis etiam Iudęi. ¶†Decimò dubitatur,
an iſte tex.procedat etiam in actionibus realibus,uĩ ꝙ non,quia
ſi agatur in rem,non præſupponitur clericus obligatus,§.j.Inſt.
de actio.& ideo non uĩ cã eccleſiaſtica.& iſtam partẽ.tenet Col
lecta.in c.qualiter,ĩ.eo.refert Hoſt.in Sum.de fo.compe.Con-
trarium eſt uerius,& ꝯ̃rium tenent Pan. & alij *communiter* in d.c.
qualiter.Bene uerum eſt,ꝙ ratione rei ſitæ clericus ſortitur fo-
rum eccleſiaſticum in loco rei ſitæ,& ſic mutatur forus,nõ qua
litas iudicis,c.ſanè,ĩ.de fo.compe.& ita tenet Arch.in c.clericũ,
20 11.q.j.& Old.conſ.84.¶† Vndecimò dubitatur,an in cauſa recõ
uentionis laicus poſſit cognoſcere contra clericum. Iſte eſt du-
bius paſſus:*communis* uĩ opi. ꝙ in cauſa mere ciuili & prophana
poſſit reconueniri clericus coram laico, iſtam dicit cõem Fely.
in c.at ſi clerici,ĩ.eod.& in c.j. ĩ.de mu.pet.in trib. locis exami-
natur ad plenum iſte dubius articulus,quem non diſcutio,quia
ſm Io.And.in dubiis ſtandum eſt conſuetudini, quæ eſt optima
legum interpres,l.ſi de interpretatione,ff.de legi.mihi tamẽ pla
cet concordia Are.in d.c.at ſi clerici,ut diſtinguamus.Aut cleri
cus reconuenitur coram laico pro eo uel connexo facto,& tũc
procedit cõis opi.Aut pro facto diuerſo,& tunc procedat opin.
21 ꝯ̃ria.¶Duodecimò dubitatur,an iſte tex.procedat in cã feudali.
Barb.in c.cęterum,ĩ.eo. determinat per plura argumẽta ꝙ ſic,
dicens tenentes oppoſitum eſſe in magno errore. Sed fallit̃, q̃a
dicit ꝯ̃ caſum legis,eſt enim in ꝯ̃rium tex.in c.ex tranſmiſſa,& in
c.uerum,ĩ.de fo.comp.ubi Papa remittit cãs feudales uertẽtes
inter clericos ad dñm feudi laicum. Qđ amplia non ſolum ſi ſit
qõ inter uaſallos clericos, ſed ẽt ſi ſit qõ inter clericos, & ipſum
dñm feudi laicum, tunc pares curiæ ẽt laici cognoſcent de iſta
cã,ſm Bal.in c.j.de contro.feu.apud pares term.ꝑ illum tex. & ꝑ
tex.in c.j.§.ꝑ̄terea.de proh.feu.alie.per Fed. cũ ſi.ſequunt̃ Mod.
in d.c.ex tranſmiſſa,& Soc.conſ.12.col.pe.in j.parte.qđ nota, q̃a
parlamenta de conſue. ſucceſſerunt in lucum iſtorum parium,
ita dicit Guid.in ſuis q.& ex iſtis hẽs,ꝙ iura feudalia ligãt ẽt cle-
ricos,qđ uoluit Bal. in præludiis feu.col.3. Anch.conſ.172.inci.
d.Lazarinus.Ale.conſ.10.uiſo inſtrõ inueſtiturę, col.j.in 3.uol.
Dec.conſ.131. col.3.incip. Reuocat̃ in dubiũ.& in tm̃ procedit
iſta deciſio,ꝙ ſi feudum fuerit a ſecularibus feudatarijs eccleſiæ
donatum,ſi poſtea inter prælatos uel inter dñm feudi & eccle-
ſiam uertatur dr̃ia,tunc Imperator,& non Papa erit iudex com-
petens,ſm Inn.& Abb.in d.c.uerum. inferentes ꝙ ſi ab ep̃o feu
datario rõne feudi ſecularis contingat appellari,talis appellatio
deuoluitur ad Imperatorem,non ad Papã,idẽ tenet Abb.in c.di
lectus filius,el 2.ĩ.de præben.Eccleſia.n. Romana licèt dicatur
mater Imperij, tñ ſi hẽt feudum ab Imperatore dr̃ eius uaſalla,
ſm Bal.in l. ſed & ſi. §.ſi liberto, in fi.ff.de in ius uoc.Et pro feu-
dis ſecularibus eccleſia tenetur ad ea oĩa, ad quæ tenentur cæte
ri uaſalli ẽt laici,ſm Bal.in l.fi.ad fi.C. ſine cenſu, uel reli. Intelli-
ge procedere,ſi qõ ſit feudalis,aliàs ſecus,ſm Soc.in d. conſi.12.
facit,q̃a limitata cã limitatum producit effectum, c. cũ ordines,
ſ.de reſcri.l.age,C.de tranſa.Scđò intellige, ſi agatur ꝯtrouerſia
inter conuaſallos, & uterque pręt ãdat ſe ſubeſſe eidẽ do.laico,
aliàs iudex rei eſſet adeundus.c.j.§.ſi uerò.& §.ſeq.de pace tenẽ.
Tertiò intellige,ſi qõ feudalis eſſet ciuilis,ſecus ſi criminalis, q̃a
de crimine clerici laicus nullo mõ p̃t cognoſcere, c.at ſi clerici.
ĩ.eo.Et iõ ſi dñs feudi laicus prętẽdat clericum rõne delicti, vel
felloniæ eſſet priuatũ uel priuandũ feudo, tunc pares curiæ lai-
ci non erunt iudices,ſm Inn. & Abb. in d.c.uerum. ſequuntur
communiter ſcribentes in d.c.cæterum,& in d.c.tranſmiſſa,& Soc.
in d.cõſ.12.Quartò intellige,ſi agatur inter clericum & dñm,vel
alium cõuaſallũ,ſecus ſi inter clericũ & alium non cõuaſallum,
tunc ordinarius erit index,c.j.de inueſti.in mari.facta.& d.§.ꝑ̄-
terea.Ale.conſ.j.in 5.uol.Maria.in d.c.ex tranſmiſſa, in uer.circa
22 tertiũ.& in iſtis caſibus ſaluat̃ opi.Barb.¶Decimotertiò† dubi-
tatur,an iſte tex.procedat ſi clericus ꝯueniatur tanq̃ hr̃s laici? vĩ
ꝙ non,q̃a hr̃s repreſentat ꝑſonã defuncti,Auth.de iureiu.a mo
rien.præſti.in prin.Itẽ ex ꝑſona hæredis non dẽt ꝯdõ creditoris
fieri deterior,l.2.§.ex his,ff.de uerb. obl.& q̃a hr̃s ſeq̃tur forũ de
functi,l.hr̃s abſens,in prin.ff. de iud. Contrariũ concludũt Bar.
& *cõiter* alij in d.l.hr̃s abſens,ꝑ tex.in auth.ſtatuimus,C.de epiſc.
& cle.Qđ ſingulariter amplia,ẽt ſi iam inſtãtia eſſet inchoata cũ
23 laico defuncto,ſm Abb.& alios in c.q̃a V.ĩ.eo.in ult.col.†De-
cimoquartò dubitatur,an procedat iſte tex.ſi clericus agat, uel
conueniat̃ noĩe laici,putà tutorio,uel curatorio uomine, uĩ ꝙ
ſic,per ea quæ dixi in proxima dubõne.In ꝯ̃rium facit tex.in l.q̃
ſitũ,ff.de in ius uoc.& iſtã partem tenent Io.And.in c.Ioan.ĩ.de
teſt.ubi in fortioribus terminis decidit, ꝙ ep̃s executor ad diſtri
buendũ bona inter pauperes, poterit ꝯueniri tanq̃ executor co
rã laico,corã quo ẽt pauperes cõueniri potuiſſent, ſm Inn.in c.
ſignãtib.ſ.de off.deleg.& iſtud ſeq̃tur Maria.in d.c.j.in 28.fal-
24 len.& ſeq.ĩ.de fo.cõpe. ¶ Decimoquintò†dubitat̃, an ſi agat ꝯ̃
laicũ hñtẽ cauſam a clerico coram iudice laico,an ſi clericus cõ
pareat ad defenſionem cãæ rõne ſui iuris & intereſſę, talis cã
erit remittenda ad eccleſiaſticũ, uĩ ꝙ nõ ꝑ tex.in l.uenditor,ff.
de iud.Contrariũ determinat gl.in c.clericũ,xj.q.j.& ibi Archid.
ſequitur Spe.ti.de primo decreto,§.reſtat,uer. qd ſi dñs.reperio
d.Ant.in c.qm̃ frequenter.§.ſi ſuper,ĩ.ut lit.nõ cõteſ.diſtinguẽ-
tem.Aut clericus fuit noĩatus in iudicio ꝑ reũ tanq̃ neceſſarius
defenſor,& procedat deci.gl.in d.c.clericum.Aut clericus dire-
ctè & ſua ſpõte uenit ad defenſionẽ, & tunc procedat tex.in d.
c.uẽditor.q̃ diſtinctio nõ vĩ tuta,q̃a utroque caſu clericus ſubit
defenſionem rõne ſui iuris intereſſe, ꝑꝑ qđ cã dẽat remitti iudi
ci eccleſiaſticò,eo q̃a clericus ẽt ꝑ uiã ſpontaneę comparitionis
nõ põt prorogare iuriſdictionẽ iudicis laici, c. ſignificaſti,de fo.
cõpe. Saluãdo poſſemus ſic dicere. Aut iudiciũ ſubſtantiatur in
ꝑſonã laici ꝯuenti,& iſto caſu clericus cõparẽs ad defenſionẽ il
lius dr̃ defendere illum coram iudice laico, coram quo inceptũ
eſt iudiciũ,ita procedit d.l.uenditor. Aut iudicium nõ ſubſtãtia
tur in ꝑſonã laici ꝯuẽti,putà ꝙ noĩet clericũ in iudicio aſſerens
ſe noĩe clerici poſſidere, & iſto caſu procedit gl.in d.c.clericum.
25 Ita declarat Ang.in l.nõ ſolũ,§.qđ uulgo,ff. de uſuc.¶†Decimo
ſextò dubitat̃,an iudex laicus ſit iudex cõpetẽs ꝯ̃ laicum fideiuſ.

clerici? uř ꝙ non, qa exceptio ɔpetens clerico principali, cōpetit
ēt fideiussori, §. excep. Inst. de repl. Et qa fideiussor nō p̄t in plus
obligari, q̃ principalis, l. Grecè, §. illud, ff. de fideius. In ɔ̃rium fa-
cit, qa creditor secutus fuit fidē fideiussoris, & non clerici, cum
quo nō fuisset aliàs ɔ̃tracturus, l. si creditor, C. si tut. uel cur. inter.
Et istud ultimū est uerius. Et ita tenet Spe. in tit. de compe. iudi.
adi. §. j. uer. sed pone, clericus, & d. Gui. Papæ q. 362. in fi. non ob.
ꝙ excep. cōpetēs principali cōpetat fideiussori, qa uerum in ex-
cep. realib. secus in personalibus, vt est excep. fori declinatoria, l.
excep. ff. de excep. Et de exceptione fori est casus in l. si reus, ff. iu
di. solu. & in l. sed si restituatur, in j. rñso, ff. de iud. & Ro. in no.
post fin. 629. non obst. ꝙ non possit in plus obligari, qa isto casu
nō obligatur in plus, sed efficacius, q̃ fieri pōt, ut no. in d. §. illud.
26 ¶ † Decimoseptimò, dubitatur, an iudex secularis possit cogno-
scere de causa falsi testimonij, qđ clericus disposuit coram eo, uř
ꝙ non ꝑ istum tex. Et qa de crimine clerici, laicus nunq̃ cogno-
scit, c. si clerici, j̃. eo. Contrarium determinat gl. in l. nullum, per
illum tex. C. de test. Tu concorda opi. distinguendo. Aut agitur
de crimine falsi ad effectum habendę ueritatis, & poterit laicus
cognoscere. Aut ad effectum puniendi clericum, & isto casu nō
poterit. ita distinguit Abb. in c. verum, col. 4. j̃. tit. j. & Sal. in d. l.
nullum. Et pro primo membro facit, qa secularis pōt cognosce
re de crimine obiecto ɔ̃ cler. productum in testem coram eo, ſm
27 gl. in c. multi, 2. q. j. ¶ † Decimoctauò dubitař, an iudex secularis
possit cōpellere clericū ad ꝓhibendum testimonium coram eo.
Gui. Papæ q. 64. mouet dubōnē, & nihil alle. dicit, ꝙ cōsueuerūt
cogi ꝑ secularē ꝑ arrestum sui eq, uel aliā leuē coerctionē, & nō
ꝑ grauē, qa essent excōicati, grauem coerctionē inferēdo, c. vul-
gato, si quis suadēte diabolo. Credo, ꝙ nullo pacto possent cogi
a laico, ꝑ tex. in c. q̃q̃, & ibi gl. 14. q. 2. in subsidium tñ per propriū
ep̄m p̄nt cōpelli, ut testificent coram laico, c. super eo, cum gl. j̃.
de testi. cogē. Nec ob. si diceres, ꝙ Guido se fundat in consue. qa
28 nō ualet, ut dixi s̃. i 6. dub. † Decimonono dubitař, an laicus pos
sit cognoscere in possessorio, istam dubōnem, quia quotidianā,
29 reseruo inferius examinandam. ¶ Vigesimò † quæro, qua, pœna
puniri dēant seculares nitentes cognoscere de causis ecclesiasti
cis? Rñdeo, si altera parte reluctante cōtēdāt cognoscere, uel de
manu iudicis ecclesiastici cām auferre, sunt excōicati ipso facto,
c. q̃m, de immu. ec. in 6. Si uerò laicus excepto casu necessitatis,
usurpet sibi officium baptizandi, uel ordines conferendi, debet
puniri pœna falsi monetarij, c. qđ quidem, §. illicitam, j. q. j. Pos-
sem plura alia ad materiam facientia contexere, dicam examina
tis prius dictis Abb. & Mod. hic, si tp̄s superfuerit ante festū pa-
30 scatis. ¶ † Not. scđò, ꝙ Abb. uenit appellatione p̄latorū, ad idem
tex. in c. j. de ęta. & qual. & tex. in c. si qs de inceps, 16. q. 7. & in c.
apostolicæ, de priui. in 6. & multa allegant Mod. Et sic habetis,
ꝙ Abb. dř hr̄e dignitatem. & ultra Mod. adde tex. in c. si quis Ab
bas, in uer. a suo arceatur honore, 18. q. 2. Bñ facit, quia prior clau
stralis ēt dř hr̄e dignitatem, ſm gl. in c. nullus, de elec. in 6. quem
ornat Fel. in c. insuper, col. j. j̃. de test. In ɔ̃rium, ꝙ sit officium, &
nō dignitas, allegatur tex. in c. si a subdiacono, 63. dist. ubi Abb.
dř subiectus ostiario. Gl. ibi respōdet, ꝙ loqtur ſm antiqua tp̄a,
pro qua facit, qa hodie Abbates possunt in claustro suis mona-
chis cōferre primam tonsurā, e. j. 69. dist. ꝙ sit offm̄, ēt allegatur
tex. in c. j. de supplen. negl. præla. confirmant Mod. ꝑ plura, & di-
cit Fel. hic in prin. ꝙ ita pronunciauit Clemens Papa in consisto
rio. Sed *communis* est snīa, ꝙ sit dignitas. Ad iura ɔ̃ria rñdeř, ꝙ li-
cèt dicant, ꝙ sit offm̄, non tñ negant, ꝙ sit dignitas. Vnde dico,
ꝙ Abbatia est nomen honoris, oneris, laboris, ſm glo. in c. j. s̃. de
corpo. uitia. nam Papatus est ēt offm̄ & onus. c. j. j̃. de maledi. c.
licèt de euitanda, s̃. de elec. pariter Ep̄atus est nomen honoris, c.
ad honorem, de auc. & usu pa. Et tñ Papatus & Ep̄atus etiā sunt
dignitates, imò dignitatum culmina, secundū gl. in proę. & cle.
31 ¶ † Iuxta hoc dubitatur, an Abbatia cōnumereť inter maiores
dignitates, an inter inferiores, uř ꝙ sit de maioribus, per tex. in d.
c. si quis deinceps. Per quem ita ɔcludit Lap. alle. 84. incip. D. Pa
pa, ad fi. nec mirum, qa ipse erat Abbas. Contrariū tenet Abb. q
licèt ēt esset Abb. noluit tantā prærogatiuā attribuere suæ di-
gnitati, sed eā cōnumerat inter inferiores, in c. ꝑ tuas, j̃. de simo.
Quid tenendū? Dec, hic ponit aliā opi. dicens, ꝙ Abbatia tenet
medium inter superiores, & inferiores. Et idem tenent Io. And.
& Abb. in c. maioribus, j̃. de præb. tñ non respondent ad tex. in
d. c. si quis deinceps. ¶ Pro responsione dico, ꝙ si distinguamus
omnes dignitates ecclesiasticas a maxima usq; ad infimam Ab-
batia erit inter medias. ita loqtur Abbas in d. c. maioribus. Si ue
rò loquamur comparatiuè, tunc si cōparatio fiat ad inferiores,
Abbatia cōputabit inter maiores. ita loqtur tex. in d. c. si qs de-
inceps. Si uerò comparatio fiat ad maxima, putà ad ep̄atū, tunc
computatur inter inferiores, c. cum in cunctis, §. inferiora, s̃. de
32 elect. ¶ † Insuper esset uidēdum, an Abbas pręferatur Archidia-
cono, & alijs inferioribus prę latis, sed Abbas j̃. examinat, ibi re-
seruo. ¶ Vltimò no. ꝙ prælati ecclesiastici ꝑꝑ prohibitiones lai-
corum non debent dimittere iustitiā. Adde, ꝙ poterunt per cen
suras tueri suam iurisdictionem, c. i. s̃. de off. deleg. & compellere
laicos, ut desistant a talibus prohibitionib. c. cum laici, de rebus
ecc. non alien. Sed ibi Ioan. And. Host. & Barba. dicunt, ꝙ p̄lati
q̄rentes transitoriam pacem, uti canes, non audent procedere ɔ̃
tales, & dicit Bertran. ꝙ Rectores, & Pontifices sunt muti. de iu
re suo malè tuti. uel cum sint cornuti, non audent cornib. uti.
33 ¶ † Gl. 2. diuiditut in quatuor. In prima resoluit unū ɔ̃riū. In 2.
ɔ̃rium ampliat. In 3. idem facit. In 4. se remittit. Scđa ibi, Papa, 3.
ibi, uř ēt 4. ibi, de hoc. Ex prima parte habes, ꝙ arbiter non arbi-
tratur iure proprio, sicut nec delegatus. Considera q̃uo istud ꝓ-
cedat. si. n. dicis, ꝙ iudicat auctoritate partium, a quibus habuit
p̄tātem, l. non distinguemus, §. de offi. ff. de arb. sequeretur, ꝙ ar
biter non possit partibus imperare, sicut nec delegatus imperat
deleganti, & quia tunc partes sibijpsi uiderentur imperare, qđ
fieri non possit, l. pe. ff. de arb. Iō uř dicendum, ꝙ arbitretur iure
ꝓprio. salua gl. & dicas ꝙ illa verba gl. auctoritate propria, debēt
exponi. i. absque cōmissione, nā ex cōmissione legis, partium, vel
34 Principis, laici p̄nt iudicare, ut j̃. uidebimus. ¶ † In ea. gl. in prin.
pro clara expeditione huius gl. & eorū, quæ dicūt Abb. & Doc.
q̄ro, utrum Ep̄s possit delegare cās ecclesiasticas laicis. *communis*
conclusio est, ꝙ possit delegare cās merè ciuiles tm̄, & nō sp̄ua-
les, uel criminales. ita gl. & oēs hic, & in c. ꝑuenit, 95. dist. & in lo
cis alle. hic per Abb. & Mod. Contrarium tenet Barba. hic, & in
consi. 95. col. 3. uol. 2. per plura, qbus rñdent Basig. & Doct. hic.
Contra istam conclusionē stringit tex. iste, ubi expresse dř, ꝙ p̄la
ti de causis ecclesiasticis iudicio laicorum non disponant: uerū
si possent delegare causas laicis, disponerent laicorum iudicio,
nam delegatus iudicat suo iudicio, c. prudentiam, §. illa quippe,
s̃. de offi. dele. Dec. rñdet, ꝙ iste tex. intelligitur de iudicio laico-
rum simplici, quod insurgit ex proprio motu, non autem de iu-
dicio laicorum fomentato ex delegatione Ep̄i. Ista solu. non uř
tuta, quia sequeretur, ꝙ laicus posset esse Vicarius ep̄i, quia tūc
iudicium laici esset fomentatum auctoritate Ep̄i, cuius ɔ̃rium
j̃. concludunt omnes. Ego aliter rñdeo, ꝙ iste tex, intelligitur de
iudicio laicorum imperatiuo, secus de iudicio subiectiuo, qđ ui
dentur probare uerba literæ ibi, nec propter eorum prohibitio
nem &c. q. d. secus si laici non prohiberent, sed suaderent iusti-
tiam fieri. Item probatur, qa laicus potest esse assessor Ep̄i, ut j̃.
dicam post Abb. Item licèt tex. dicat, ꝙ prælati non disponant
iudicio lai corum, non tamen negat quin laici possint dispone-
re iudicio prælatorum, unde sensus erit, ꝙ prælati ex delegatio-
ne laicorum non iudicant de causis ecclesiasticis, sed ꝙ laici nō
iudicent ex delegatione prelatorum tex. non prohibet. ¶ Ad ar
gumentum de Vicario Ep̄i, ꝙ uř militare ɔ̃ hanc solutionem, rñ
deo ꝙ alia rōne prohibetur, tum quia est iudex ad uniuersitatē
causarum, tum quia in ipsa uniuersitate sunt causæ spirituales,
de quibus prohibetur ratione incapacitatis & honestatis iudica
35 re. ¶ † Secundò ɔ̃ istam opi. urget regula l. parabolani, C. de epis.
& cler. quæ uult, ꝙ ille, qui non potest esse principalis, nō pōt es
se etiam substitutus. Ad idem l. j. C. de pr. agen. in reb. lib. 12. Sol.
illa regula procedit in subrogato iure proprio, secus in subroga
to, qui proprium nihil habet, ut in delegato, ita respondent Ba-
signa. & Dec. & fuit, de mente Abb. dum respondet ad c. signifi-
casti. Et ita declarat Bal. in rub. s̃. de offic. delegat. col. pen. ¶ Se-
cundò respondent Mod. hic, ꝙ dispositio. l. parabolani, procedit
in subrogato in uniuersum ius, secus si ad unam cām prout nos
loquimur. & facit, quia prohibitus habere iudicaturam in pro-
pria patria, iuxta l. 2. ff. de offi. præsi. non prohibetur esse delega-
36 tus, c. statutum, de rescrip. in 6. ¶ † Vltimò obst. quia Papa nō po
test derogare priuilegio fori concesso clerici, ſm Abb. in c. at si
clerici, in prin. col. 7. j̃. eod. quia est de iure diuino, ſm glo. in c. si
Imperator, 96, dist. sequitur Fel. in c. si diligenti, col. 5. j̃. tit, j. ergo
minus poterit Ep̄s. Solu. delegando non derogat, quia fungitur
uice delegantis, c. sanè. s̃. de offi. del. ¶. Ex his patet cōem posse su
stineri, quæ limitatur, ut procedat, quando non reperiuntur cle
rici idonei, ſm Fran. Vercel. ꝑ tex. in argumētum in c. relatum j̃.
ne cler. uel mona. cōprobant Mod. ꝑ alia quatuor similia, ut hic
ꝑ eos. Et facit etiam, quia Ep̄s debet prius distribuere bona in-
ter pauperes ciuitatis testatoris, si reperiātur, l. nullus. §. si autē,
& l. si qs ad declinādam. C. de episc. & cler. Sed aduerte, quia ista
fallētia non uř uera, quia in defectum clericorum laici possunt
iure proprio tractare spiritualia, ſm gl. in c. pastoralis, s̃. de offic.
ordi. & quę dicā. unde ista conclusio in defectum clericorū non
haberet dubium, & hac rōne credo, ꝙ Abb. dixerit, ꝙ cōiter nō
tenetur, pōt tñ procedere de honestate, ut dicunt Mod. ¶ Scđò
limita, ut procedat quo ad unam, uel plures causas particulari-
ter, secus ad uniuersitatē causarum, ſm Aret. hic per tex. in c. in
noua, 16. q. ult. faciunt similia, de quibus j̃. in dubitatione extra
gl. Tertiò limita, ut procedat cōsētiētibus clericis, quorum cāæ
delegantur: aliàs secus, ſm Are. hic. Contrarium tñ uult Abb. j̃.
ubi dicam. Quartò intellige, ꝙ possint delegari cāæ ciuiles ꝑ Epi
scopum, non tñ possit Ep̄s simpliciter cōsētire, quòd laici iudi-
carēt, ſm Arch. in c. benè quidē, ad fi. 90. dist. Fel. in c. fi. s̃. de offi.
ord. Iuxta præmissa dubitatur, an clerici cōiugati possint esse de
legati ep̄orum in causis sp̄ualibus? Istud tangit Abb. j̃. ibi reser-
uo.

37 vol.¶Secundò† dubitatur, an laicus in cauſis ſpūalibus poſſit eſſe delegatus ſimul cū clerico? uř ꝙ ſic,ꝑ tex.in c.ꝑ tuas,š.de arbi.arguendo de arbitro ad delegatum,iuxta c.vno delegatum,š.de offi.deleg.Et ita tenent Imo.& Barb.hic,& Fed.de Senis cōſ. 65.inci.Infraſcriptæ qōnes. Cōtrarium tenent oēs alij hic. Pan. in c.cōtingit,& in d.c.per tuas.Archi. in c.Mannan.2.q.5.Hoſt. in Sum.de offi.deleg.§.cui poſſit,uer. quid ſi delegetur.Gem.in c.2.de hær.in 6.& in c.2.§.j. de iud. in 6.mouentur,qa laici ſunt incapaces ſpūalium etiam data mixtura clericorum,uulgato c. Meſſana,š.de elect. Et quia ſolum in caſibus a iure expreſſis laici pnt de ſpūalibus ſe impedire,ſm gl.in c. fi.24.q.ult. Ad tex.in d.c.per tuas,rñdet ibi Abb.ꝙ loquitur in arbitro, & iſto caſu nō ualet argm̄ de arbitro ad delegatum,quia ſubeſt rō diuerſitatis nam ipſum iudicare eſt ſpūale, ideo prohibetur:ipſum aūt arbitrari non eſt quid ſpūale,iō cum clerico ſimul conceditur. Tu aūt conſidera qūo procedat iſta ſolo, nam aut conſideramus ipſum iudicare, & ipſum arbitrari in abſtracto. Et certè tunc utrūque eſt ſeparatum a ſpūalitate,& utrunque conſiſtit in uoluntate laici. Aut in concreto, & tunc,cum utrunque annectatur rei ſpūali, utrunque deberet dici ſpūale,c.quanto, ĩ.eo.Sed certū eſt,ꝙ in concreto non conſideramus ipſum arbitrari, d.c.cōtingit,ergo nec ēt ipſum iudicare, imò uř,ꝙ potius laicus poſſit eſſe delegatus cum clerico ꝗ̄ arbiter,quia delegatus non diſponit ſuo iudicio puro,cum repreſentet uices delegantis,& tñ arbiter ſuo puro iudicio,& iure proprio iudicat,ut š. demonſtraui.Co-
38 gita ergo ſi uelis defendere cōem.† Tertiò dubitatur,an laicus de mandato Abb poſſit aliquem recipere ad profeſſionem:præmiſſa faciunt ꝙ non.Contrar.decidit Io. de Lig.in c.ad apoſtolicam,ĩ.de reg.ſequtur Fel. in c.ſi.š.de offi.deleg. pro quibus facit, qa ipſa receptio uř nudum miniſterium facti.Item facit,qa ipſa profeſſio non dř ſacramentum eccleſiæ, ſed ꝗdam promiſſio de obediendo,ſm Bal.in c.j.ad fi.de eo,qui arma belli.depo.in uſib. feud.ſequitur Fel.in c.qñ,col.4.š.de reſcrip.Et hac rōne conſiderata,uř ꝙ laicus ēt ſine mandato Abbatis poſſit profeſſionē recipere noīe monaſterij, qa fauore eccleſiæ quilibet pōt pro ea ſtipulari,ſm gl.in c.quoties cordi.j.q.7. quam ſic intellexit Bal. in l.illud,col.j.C.de ſacroſ.eccl.Credo tñ,ꝙ laicus non poſſit benedicere ueſtes,quæ traduntur in profeſſione, iuxta tex. in c.ſta-
39 tuimus,& in c.ex parte,ĩ.de reg.¶ Quartò dubitatur, † utrum laicus de mandato Epi poſſit ponere clericum ad torturam? uř ꝙ non,quia eps non pōt delegare laicis cauſas criminales clericorum,ſm gl.in c.præter.§.uerum,32.diſt.¶ Secundò,quia laici uerberantes clericos de mandato etiam epiſcopi incidunt incēſuras,c.uniuerſitatis.ĩ.de ſen.excom.ergo non poterūt torquere,cum in tortura inſint uerbera & cruciatus.¶ Tertiò, quia ꝓp odium,ꝗd habent laici aduerſus clericos,c.laicos,2.q.7.uerisimile eſt,ꝙ nimium ſeuerè torquebant clericos, & per iſta ita determinant Arch.d.Ant.& Abb.in c.ut famę,de ſent.excō.& Abb. in d.c.uniuerſitatis.ſentit gl.in c.ſi clericos,de ſen.excō. in 6.Cōtrarium tenet Bal. hic,quia torquere eſt nudum miniſterium facti exhibere. Secundò, quia de licentia Epi pōt laicus clericum carcerare,d.c.clericos. Quid tenendum uř ꝙ prima pars ſit uerior per tex.in d.c.uniuerſitatis. Et iſta uř *communis*,quam ſi uelis tenere, amplia ut ēt non ualeat ſtatutū Epi ꝯrium diſponēs, ſm Cur.conſi.80.inc. Super art.an Abbas. mihi tñ uř,ꝙ opinio Bald. ſit ſuſtentabilior.pro qua adduco c. ſnīam ſanguinis,ĩ.ne cleri.uel mona.per quem infero, ꝙ clerici non potuerunt torquere clericos,cum ex tortura poſſit ſequi mors, ut experientia docet,ergo hoc tātum laicis concedendum erit.Adduco etiam deciſ.Gem.in c.fi.ne cler.uel mona.in 6.ubi uult, ꝙ eps non debet committere clerico,ut uice ſua iuſtitiarium deputet, qa clericus deputando iuſtitiarium eſſet irregularis. Tenendo tamen cōem,limita dupliciter. Primò, niſi clericus eſſet incorrigibilis, ſm gl.& Arch.in ſum.45. Sed in ꝯrium facit tex.in c.cum ab homine,ĩ.eo.¶ Secūdò lĩta,niſi in ꝯriū eſſet conſuetudo, ſm Car. in d.conſi.80.& ſm Abb.in locis prælle. cōis conſuetudo ubique eſt ꝯ iſtā cōem ſnīam.ſubijcit tñ,ꝙ malè faciunt prælati ſer-
40 uare talem conſuetudinem.¶ † Quintò† dubitat,an Papa poſſit cās ſpūales laico delegare?Gl.nřa tenet,ꝙ ſic per tex.in d.§.uerū ſequitur Abb. allegās tres gl.tex.in d.c.mānā. p quē ampliatur, ut ēt poſſit delegare fœminæ. & dicit glo.in ſum.16.q.7.ꝙ Papa poteſt dare authoritatem laicis conferendi beneficia, de quo ĩ.dicam latè.Contrarium uř tenere glo.in c.peruenit,99.diſtinct. ¶ Pro concordia diſtinguas inter ea, quę ſunt iuriſdictionis, & iſta poterit delegare laicis,& ea quæ ſunt ordinis,ut conſecrare, baptizare,& ſilia,& iſta non.ita concordat Abb.in c.quanto,š. de conſu.Et rō eſt,quia nimium denigraretur uřis ſtatus eccleſiæ,ſi ea quę ſunt ordinis,poſſet Papa laicis delegare quē ſtatum eccleſiæ non poteſt Papa deturpare, c.ſi illa.j.q.7.¶ In ea.gl.ibi, propria auctoritate,habemus notare,ꝙ uerbum,præſumere,refertur ad eos, qui propria auctoritate faciunt actum prohibitum. Ad idem tex.in c.prudētiam,in fi.in prin. & ibi Bar.š.de offic.dele.& tex.in c.Iudæi.ĩ.de teſt.ubi glo.Abb.& Fely.adducūt omnia,de quib.hic ꝑ Mod.dicētes,ꝙ propriè uerbum,ꝓſumere, denotat actum fieri de facto,& non de iure Adde tex.in c.Iudei ĩ.de Iudæ.& Abb.in c.cum veniſſent,col.5.š.de in inte.reſti.dicens ꝙ eſt uerbum ſonans in malam partem. & Fel.in c.nōnulli,§.ſunt & alij,col.13.š.de reſcr.dicens, ꝙ denotat dolum & te-
41 meritatē.¶ Ex hoc inferuntur plura.¶ Primò † ſm Abb.ꝙ tex. diſponens,ne qs pręſumat aliqd facere,debet intelligi ſuo nomine,nōaūt noīe alieno, ꝗd ſatis ꝓbat ex his,ꝗ š.diximus de laicis delegatis.Et iō Are.hic in primo no.decidit,ꝙ ſtatutum puniēs ꝓſumentem turbare poſſeſſionem in ſua poſſeſ. nō intelligitur punire laboratores, q noīe alieno turbant laborando in poſſeſ. alterius.alle.glo.uulgatam in l.in rem,§.tignū,ff.de rei uen.quā ibi Bar.& alij ſequunt.idem uult Bal.in l. non eo minus,col.j.C. de accu.& in conſ.314.inci.Caſus talis eſt.in ĩ.par.& Bar.in l.nō ſolum,§.ſi mandato.ff.de iniur.quam gl.& ꝯr hanc illationem declara,vt non procedat quoties poſſeſſor inhibuiſſet ipſis laboratoribus & miniſtris,ne laborarent in ſuo prædio,ſm Bar.Ale. & alios in l.de pupillo.§.nunciationem,ff.de nou.ope.nunc.& Ale.in conſ.36.inc.uiſis his,col.j.¶ Secundò lĩta,ut nō ꝓcedat, quoties laboratores eſſent cōducti ad faciendū opus illicitū,puta ad adimendos agrorum terminos,ſm Iaſ.in d.§.nunciationē. Et ſic no.ꝙ illatio Abb. dēt intelligi qñ actus, q fit alieno noīe, eſt de genere ꝓmiſſorum, ſecus ſi eſſet de genere ꝓhibitorū. ita dicit Sal.in d.l.non eo minus, in j.q.¶ Limita tertiò,ut nō procedat in laboratoribus & miniſtris prius ſcientibus turbatū poſſidere,tunc ꝑꝑ ſciam non effugiunt dolū & temeritatē, ſm Gādi.in tract.malefi.ti.de penis,col.18.ver.pone ꝙ ego.ideo ſi operarij eſſent uicini ꝓdio uicini perturbati,iſto caſu tenerētur, qa uicinus ꝓſumit hře notitiā de poſſeſ.uicini,c. ꝗdā,ĩ.de præſum. l.ſi filiū,ff.de his,qui ſunt ſui,uel ali.iu.& ita determinat Bald.ꝯſ. ſtatim allegando.¶ Vltimo lĩta,ut non ꝓcedat,quoties operarij exceſſiſſent fines operis demādati,ſm Bal.cōſ.436.inci.præſup-
42 poſito ſtatuto cōis Papię in 5.parte.¶ † Scdò infert,ꝙ lex,vel ſtatutū pęnale, loquens ꝑ uerbū ꝓſumpſerit,nō includit ꝯueniētē legi,uel ſtatuto per ignorantiā,ſm Car.in cle.j. in 39.q.de priui. dicens,ꝙ diſpō illius cle.non ligat ignorantes diſpōnes illius. Et ita concludit Fel.in rub.ĩ. de præſum.inferēs ꝙ diſpō.c.epm.de priui.in 6.uř habere locū in eo,q ignoranter celebrat aſtantib. excommunicatis,uel in loco interdicto. Et idem firmat Fely.in
43 c.2.col.3.ĩ.de exce. Quæ oīa bene no.¶ † In ea.gl.ibi,c.te quidē. Pro expeditione huius partis formo quinq. dubitationes.¶ Primò utrum prælati teneantur delegare cās ciuiles laicis,uř ꝙ ſic, ne dum uacant prælati ciuilibus cauſis diſtrahātur a diuinis;d.c. te ꝗdem. In ꝯriū facit, qa delegare ēt facultatis eſt, c. paſtoralis, in prin.š.de offi.dele.l.a iudice, C.de iud.Item ꝯrium apparet in multis iuribus,ubi Epi cognoſcunt de cauſis merè ciuilibus,maximè in c.ſi duobus,š.de appel.Sol. aut qrit,an teneantur delegare de lege preciſa, & dicendum eſt ꝙ non.ita procedat ĩ. opi. Aut de lege honeſtatis,& dicendum ꝙ ſic,ita procedat tex.in d.
44 c.te ꝗdem.¶ † Scdò dubitatur,an prælati teneanť delegare cās criminales laicis.ꝙ de lege ꝓciſa non teneant,qa delegare eſt facultatis,ut š.dixi.In ꝯrium uř caſus ĩ c. fi. ne cle.uel mona.in 6. ſol.Aut cā criminalis non reqrit pœnā ſanguinis,& non tenentur.Aut uenit imponenda pœna ſanguinis,& tenenť,d.c.fi.& c. ſnīam ſanguinis,e.tit. Et probatur diſtinctio in c.in archiepatu, ĩ.de rap.Sed hic quęrit,an iſta diſtinctio procedat in Papa:uř ꝙ non,qa eſt š.ius,c.propoſuit,ĩ.de cōceſ.pb.& pōt æquare quadrata rotundis,ſm Bal.in c.cū ueniſſet,ĩ.e.& in plu.feu.Cōtrariū uř determinare Bal.in c.2.col.fi.š.de ma,& obe.dicēs,ꝙ Papa non pōt citra irregularitatem imponere pœnam exequēdo, licèt poſſit ſtatuendo.¶ Succeſſiuè oppono ꝯ diſtōnē: uř ꝙ non poſſint ꝓlati delegare cās ſanguinis, nam exercitiū talis cāæ eſt eis interdictum,ergo ꝗd nō hñt,non poterunt delegare,l.tradō, ff.de acq.rer.do.& ꝙ non hñs exercitiū non poſſit delegare, eſt
45 gl.in c.paſtoralis,in gl.fi.š.de reſcr.Cogita ꝑ te ſolōnē.¶ † Tertiò dubitatur,ſi ꝓlatus ꝓcedat in cā ſanguinis,an ualeat ꝓceſſus,vř ꝙ ualeat,qa eſt uerè iudex,ut hic dicit Abb.in alijs cauſis. Scdò, qa imponit pœna irregularitatis ipſi Epo,ergo non erit ꝓceſſus nullus,ꝑ doctrinā Bar.in l.ꝑtor ait,§.j.ff.de noui oper.nū.& Ab. in c.de cauſis,š.de offi.dele.Contrariū uř tenere Paris de Put.in trac.ſynd.fol.22.quē refert & ſeqtur Fel.in c.ſi qñ, col.2.š.de reſcrip.ubi docēt cautelā,ꝙ captus faciat iraſci ꝓlatū ad finē ut ipſum cōdemnet, qa ſnīa erit nulla, & captus relaxandus, ut euenit in ꝑſona Hoſt.& Io.32.ꝓut refert Io. de Lig.in d.c.ſnīam ſanguinis.ubi dicit, ꝙ Hoſt. dicit capto,maledictus, q te docuit.Et pro iſta parte facit tex.in d.c. fi.in uerbo,dēnt,ꝗd eſt ꝓciſum, c.j. ut ecc.benefi.l.ſæpe audiui,cum gl.ff.de offi.præſi.Sunt q cōcor. opi. diſtinguendo, aut fert ſnīa abſolutoria, & ualebit.aut condemnatoria,& non ualebit. ꝗ diſtinctio non uř ꝓbabilis,qa iudiciū non debet eſſe in pēdenti.item nō dēt claudicare, l.litiga-
46 tores,§.pe.ff.de arb.¶ Quartò dubitať,† an prælati poſſint eſſe delegati laicorū? uř ꝙ non, per tex.in d.c.te quidem. Scdò,quia nō debent laici hře ꝑtātē imperandi clericis, quā ꝑtātē hřent,ſi ꝓlati eſſent eorū delegati,cū delegatus poſſit cōpelli delegationem ſuſcipere, c. paſtoralis,š. de offi.deleg.Item poteſt prohibe-

ri ne susceptā delegationē exequat̄.l. iudiciū soluit,ff.de iudi.Et
p ista,& quędā alia satis leuia,ita cōcludit Barb.in rub.ff.de off.
deleg. Contrariū tenēt alij *communiter* p tex.in c.sæpe,23.q.8.vbi
prælatus ēt in criminalibus pōt esse delegatus Principis, si dele-
gans iureiurādo ꝑmittat imponere pœnā sanguinis. Scdō tex.ī
c.in archiepātu,de rap.Tertiò addo tex.in c.inter dilectos.ibi,ex
delegatione Regis Ludouici. & ibi no.Abb.& Fel.ꝟ.de fi.instr.
Quartò per tex.in auc.si qs litigātiū,& in corpore uñ sumit.ibi,
ex imperiali iussione,C.de epi.& cle.Quintò p tex.in l.nō distin
guemus,§.sacerdotio,ff.de arb.arguēdo de arbitro ad delegatū.
Sextò,qa edictū de off.dele.est ꝓhibitoriū,sicut edictū de testib.
l.j.ff.de test.& sicut edictū de spon. c.cum apud,despō.& edictū
ꝓcu.c.j.de procu.in 6.Et p istud ita concludit Spe.in tit.de of.de
47 le.§.ꝯstituit.& Cal.cōs.6.eo.ti.¶ † Quid tenendū?Concludo,ꝙ
pñt esse delegati laicorū p fundamēta vltimo loco deducta.Nō
ob.ꝯria,qa ex declarationibus sequētibus apparebit oīum solō.
Declara ergo,ut procedat de stricto iuris uinculo, secus de ho-
nestate,ſm d.Ant.Abb.& alios hic,sic intelligentes tex.in d.c.te
qdē.Et bñ ꝓbat in l.consulta diualia,C.de test.ibi,maximè cleri
cis,quibus opprobriū est, &c.Scdò declara, vt procedat quo ad
unā,uel duas cās,secus ad uniuersitatē cārum,ſm Abb.in c. sed
nec,&c.clerici,ꝟ.ne cle.uel mona.argumēto illorū iuriū,dicens
ēt,ꝙ clericus nō pōt esse officialis, uel locum tenens Principis
secularis.Siſe uidemus,ꝙ clericus non pōt esse procurator gñā-
lis alicuius laici,d. c. clericis.& tñ pōt esse procurator ad unam
cām,ſm Inn.in c.j.de obli.ad ratioc.Siſe uidemus,ꝙ clericus nō
pōt esse legatus Principis secularis,c. cū parati,ꝟ.de appell.ubi
Doctor Perusi.Siſr ēt clericus ꝓhibetur negotiari lucri cā,c.j.ꝟ.
ne cle. uel mon.& tñ non prohibet̄ facere unū ꝯtum. Dec.cōs.
115.col.13.Ex hoc patet rñsio ad ꝯriam rōnem , qa retraheret̄ a
diuinis. Nā talis rō procederet si esset ad vniuersitatē cārum de
legatus,secus si ad unā cām.Vel alr̄ pōt fortè dici,ꝙ illa nō sit fi-
nalis rō,qa ea attenta nō posset esse ēt delegatus Papæ, uel Epi.
Itē aduerte circa istam declarationem ad duo. Primò ꝯ ſm mē-
brū uꝛ tex.in d.c.archiepātu, ubi Eps erat delegatus Regis Sici-
liæ ad uniuersitatē cārum ꝯ Saracenos. Pro resolōne restringe
istud membrū,ut non ꝓcedat,qñ derogat bono publico totius
Christianitatis,ſm intellm Abb. hic. Vel alr̄ ſm aliū intellm ibi
restringe,ut non procedat quoad uniuersitatē cārum mixti fo-
ri.Scdò ꝯ primum membrum uꝛ tex.in d.c.te qdē,in uerbo,ulla
nā illa dictio, ulla, ēt uerificat̄ in una cā qtuncunq; minima,ſm
gl.in cle.j.de fo.cōpe.Sol. Licèt illud dictum sit gñale,tñ restrin
gi debet ad limites rōnis,ne prouocatus hoīum curis verbo Dei
vacare non possit.Rō.n.declarat & restringit dictam l. cū pater,
48 §.dulcissimis,de leg.3.¶ † Hinc.n.suboritur dubō,an clericus de
legatus laici ad unā cām ea expedita possit aliā assumere? Fel.in
c.cū I.& A.col.fi.ꝟ.de re iu.ꝯcludit ꝙ sic. Contrariū tenet Dec.
hic, qa in effectu nimiū in negotijs secularibus se immisceret,ꝯ
mentē d.c.te qdem.Sed ut s̄.dixi,licèt uacet successiuè uni cāæ,
tñ non ꝓpea remouebit̄ a diuinis.subijcit ēt,ꝙ ex cupiditate lu-
cri uideret̄ assumere talē cām successiuè.Sed istud nihil est, quia
nos disputamus utrū possit esse delegatus , nō aūt qrimus utrū
ꝓsumat inhibitio.¶ Vltra ea,q tangunt̄ in gl.Abb.prosequendo
49 materiā dubitat de pluribus. ¶ † Prima dubō,an laicus in causis
ecclesiasticis possit esse procurator clerici& sindicus ecclesię?vꝛ
ꝙ nō, p istū tex.In ꝯriū est casus in c.unico,s̄.de sindi.& in c.pri-
mo,de procu.in 6.Ad istū tex.rñdet Abb.hic,& gl.in d.c.primo,
ꝙ debet intelligi ꝓprio noīe,secus noīe ecclesię.Adducit simi-
le c.q gñaliter,de procu.in 6.¶ Circa istam solu.aduerte,qa nō
uꝛ uera,qa tex.nr̄ prohibet ꝙ prælati non disponant iudicio lai-
corū:uerum si agerent,uel defenderent, disponerēt iudicio lai-
corum,utendo eorum ministerio.Nā procurator ipse est,qui li-
bellat,excipit,articulat,& rñdet.Itē ipse est dñs litis post litē con
test.l.post litē,ff.de proc.Scdò aduerte,ꝙ siſe retorquet̄,nā filiusf
fa.nō pōt esse in iudicio suo noīe, qa est prohibitus fauore pr̄is,
uerū laicus est prohibitus fauore ecclesię;ne disponat de nego-
cijs ecclesiarum, ergo noīe ecclesiæ intelliget̄ ꝓhibitus esse in iu
dicio.Tertiò aduertē,qa in c.unico,nō cōstat ꝙ Faustus esset lai
cus,ergo ne ꝯriet̄ huic tex.ego intelligā,ꝙ esset laicus.Nec ob.rō
illius tex.in fi.ibi,qa dicet,&c.qa illa rō militat tm̄ in monachis
ſm Card.ibi. Aliàs clerici nō possent esse in iudicio noīe ecclesię
ꝯ oīa iura mundi. Vnde alr̄ rñdeo,qꝛ iste tex.debet intelligi de iu
dicio imperatiuo,ut s̄.dixi.uel alr̄ debet intelligi de iudicio lai-
corum in iudicando,ꝑ qd iudicium bene disponit,secus in iudi-
cio in litigando,quia magis accedit ad nudum facti ministeriū,
quam alr̄. Amplia ergo,ut etiam possit esse sindicus & procura-
tor ad cās speciales,d.c.j.Itē amplia,ut possit esse gñalis sindicus
& procurator ad omnes cās.d.c. unico.ibi,cui constituo oīa ne-
gocia,ꝙ no.quia Abb.infra post Arch.in c.in noua.16.q.2.cōclu
dit oppositum.¶ Secundò dubitat̄ an laicus possit esse procura
tor ad negocia spiritualia extraiudicialia , uꝛ ꝙ sic,sicut ad iudi-
cialia,cum non detur probabilis rō diuersitatis.Secundò, qa lai
cus potest esse procurator ad recipiendum professionem , ut s̄.
dixi. Tertiò,qa laicus potest esse procurator ad resignandum be

neficia,ſm Rot.de ꝑc.dec.104.in nouis,ordine successiuo.Quar
tò,qa laicus pt̄ esse procurator ad ꝑmutādū beneficiū , ſm Rot.
dec.413.in nouis.Quintò,qa laicus pōt esse procurator ad acce-
ptādum bñficium seu collationē,ſm Pan.&alios in c.accedēs,ꝟ.
de pbē.& Card.eo.tit.cōs.j.& Mod.hic,& Fel.in c.apl̄icæ,col.4.ꝟ.
de exce.& Perusi.in c.si tibi absenti, in 4.col.de præben.in 6.¶ In
50 † ꝯriū facit,qđ dicit Pan.ꝟ.post Io.And.in reg.ei cui,de reg.iu.vbi
decidit,ꝙ laicus, nō pōt cōstitui ꝓcurator ad eligendū platū.se-
quunt̄ But.& Mod.hic.& Ge.in c.j.de procu.in 6.Scdō facit pro
ista parte decis.Pan.in c.cām,in j.q.s̄.de elec.ubi concludit, ꝙ ca
pitulū nō pōt cōpromittere in laicū, ut eligat platū noīe capitu
li.Quid tenendū?ꝑ concordia distinguas,aut laicus hēt exhibe-
re nudū ministeriū, nec hēt reducere ius spūale ad aliqđ esse, &
poterit tunc esse procurator,ita procedūt adducta primo loco.
Et rō est,qa tunc spūalia transeunt ꝑ manus laici tanq̄ aqua per
canale lapideū,c.si fuerit,j.q.j. Aut laicus hēt exigere suum iudi
ciū,& reducere ius spūale ad esse, & tūc non poterit esse ꝓcura
tor,qa disponeret suo iudicio.ita ꝓcedunt allegata ultimo loco
electio.n. procedit ex proprio iudicio laici, licèt hēat mādatum
51 ad eligēdū,c.si compromissarius,de elec.in 6.¶ † Et ex hoc infer
tur. Primò, ꝙ si laicus hr̄et mādatū ad eligendū certā personam
simpliciter,vel ad cōferēdum certum bñficium noīatę psonę pu-
re,& simpl̄r,tunc mādatum valeret ſm Basig.& Dec.hic,& ante
eos ita tenet Fel.licèt nō bñ se firmet;in c.apostolicæ,col.4.ꝟ.de
exce.¶ Scdò infertur, ꝙ laicus poterit esse merus executor bul-
larū apostolicarū,qđ uoluit Fel.in c.fi.col. pe.ꝟ.de præsū.¶ Ter
tiò infert̄,qđ ualebit mādatum factū laico ad pſentādum,qa lai-
cus est capax talis iuris pñtādi, ſm Ge.in c.j.§. cæteri,uer. ex his,
de cle.coiu.in 6.& istud sequunt̄ Mod.hic.¶ Vltimò nouiter in-
fero.ꝙ laici conuersi poterunt esse procuratores ad eligēdū, qa
sunt capaces iuris spūalis, & qa pñt pscribere ius eligendi & cō-
ferēdi,ſm gl.in c.ex eo,§.in ecclesijs.& ibi Gem.de ele.li.6. Pan.
& Fel.in c.cām,de pscr.& Pan.in dispu. sua,inci. Augerio,& Ro.
sing.156.& do.Io.Sylua.optimus Doc.Citramon.in tract.de be
52 neficio,q.19.2.partis.¶ Tertiò † dubitatur,an laicus possit esse ge
neralis administrator bonorum ecclesię,putà æconomus?Istam
dubitationē latissimè disputant Mod.post Abb.uꝛ,ꝙ sic ex plu-
ribus. Primò,qa pōt esse generalis ꝯductor ēt decimarum, c.qre
lam.ꝟ.ne pla.uices suas.c.uestra,de loc.Scdò, qa uꝛ honestius,ꝙ
clerici mittant laicos ad solicitādū & ꝓcurādum eorū negotia,
quā ꝙ ipsi uadāt uel alios clericos mittāt,atteto.maximè ꝙ cle-
rici debēt uacare uitę cōtēplatiuæ, c.j.de cele.mis. Tertiò uꝛ ca-
sus in c.in singulis.ibi,defensores ecclesiæ, qui ēt ex laicis fiunt,
77.dist.¶ Quartò,qa pōt esse gñalis procurator ad cās ēt spūales
ut s̄.dixi,ergo ēt ad negocia.In ꝯrium uꝛ tex.in c.iudicatum,89.
dist.ꝑ quē ꝯrium tenet Dec.hic post antiquos sic eū stringēs, ibi
Papa pp suspicionē , ne laici depredentur bona ecclesię,prohi-
bet ut cura bonorum demādetur laicis. Atteta hac rōne nō ob-
stāt arg.s̄.adducta,maximè ꝙ laicus possit esse cōductor, qa ī cō
ductore cessat hmōi suspicio,cum soluat pensionē æquiualentē
fructibus,ſm Bar. in l.cotem ferro,§. q maximos,s̄.de publ. Sed
aduerte,qa licèt hoc sit coloratū,nō tñ obstat.In primis cōside-
ra,ꝙ ille tex.loqtur ꝑ modū concilij,dum inqt cauendū esse de-
cætero,ne laicis uiris sub regula Epi non degentibus cura com-
mittat̄,pondera uerbū,cauendum,qđ sonat in cōciliū. pondera
insup illa uerba,sub regula,a ꝯrio.ergo laicis,q sunt sub r̄la,i.sub
iurisdōne Epi poterit cura bonorum committi. Scdò cōsidera,
ꝙ rñsio Dec. non uꝛ uera, nam ea attenta sequeret̄ ꝙ laici non
pñt esse coloni partiarij, qa pñt fructus depredari, cuius ꝯrium
uult gl.& approbat cōsuetudo,in c.ꝑp sterilitatē,ꝟ. de loc.Scdō
in ꝯrium uꝛ casus in c.in noua.16.q.7.ibi, Calced.patrum decre
ta ex proprio clero ęconomū,&c.Tertiò tex.in c.qñ.ea. cā,& q.
Quartò ad idem tex.in c.nullus,ea.cā,& q. Quintò tex.in c.2.de
æta. & quali. Sextò, qa rōne gñalis administrationis laicus hr̄et
quādā pęminentiā super clericos,qđ non licēt,c.ecclesia S.Ma-
riæ,de cōstit.Et hanc partem tenent Inn. Host.Io.And.d. Anto.
Ale.& Imo.hic,glo.in c.cum simus,9.q.3.Spe.tit.de ęconomo.§.
j.uer.itē ꝙ est laicus.Gratia.in sum.89.dist.in fi.ibi,neque secula
ribus uiris res ecclesiasticas gubernandas cōmittat.Quid tenen
dū?Pan.hic post Cald.concor.opi.distinguendo,ut hic per eum.
Contra quā,concordiam insurgit Are.hic dicens,ꝙ ēt in tpalib.
tm̄ laicus nō pōt esse gñalis administrator,per plura.Primò pō-
derat scdam rōnē assignatam in d. c. in noua.uidelicet rōnē di-
sparis ꝓfessionis , quę militat etiam in tpalibus,dato ꝙ cesset rō
pęminentiæ.Rñdet Dec.defendendo Abb. ꝙ rō disparis profes-
sionis nō est principalis,sed potius rō primæ rōnis;aliàs ſm eum
sequeret̄ ꝙ laicus ēt nō posset esse procurator, nec sindicus,con
tra tex.in alle.c.primo. Verè ista rñsio uꝛ sustēabilis.esset.n.ine-
ptum dicere laicos non hr̄e pęminentiam in clericos, qa sunt di
sparis professionis,nam ea.rōne clerici nō hr̄et pęminentiam in
laicos,ꝯ tex.in c. nouit,ꝟ.eo. Vñ alr̄ rñdeo,ꝙ illa rō intelligitur,
qñ hoīs diuersæ professionis sociant ad idē, & in eod.officio,qđ
satis probat uerbum,socientur,& figura, de qua ibi,Non arabis
cum boue,& asino.& probatur in cle.j. de elect. Verū qñ laicus
administrat

administrat noĩe prælati, nõ dñr socij in eodẽ officio clericus. n.
mandat, & laicus exequitur. & ꝙ sint diuersa officia firmat Bal.
hic considerãdo terminum a quo, & terminum ad quẽ. ¶ Scdõ
Are. ponderat tex. in d. c. in noua. in fi. sed huic rñde, ut per Dec.
hic. ¶ Tertiò pondera tex. in d. c. iudicatũ cui patet solo ex supra-
dictis. Quartò pondera tex. in c. cum te, nã si posset administrare
tpalia, non mandaret ibi Papa laicũ ex toto remouendum, sicut
diximus. s. de laico arbitro. In secunda dubitatione primi notabi
lis rñdet Dec. ꝙ intentio superioris constituentis ibi æconomũ,
fuit ꝙ per vnũ solum res ecclesiasticæ gubernarentur, & sic vult
dicere ꝙ ibi sumus in indiuiduis rõne uoluntatis, uoluntatẽ aũt
sic probat: quia segnius expediunt commissa negotia plures. l. si
plures. §. oporteat. ff. de adm. tu. Aduerte subtilis, ista rõ, quia se-
gnius &c. cõcludit oppositũ eius, qđ Dec. concludit, nã ea atten
ta, semper tpalia, & spũalia nũquã possent tanquã indiuidua, &
inseparabilia a spiritualib. cõmitti laico ꝯ suã intentionẽ. Itẽ rõ
non cõcludit, qa procedit qñ vnũ, vel plura negotia sunt cõmis-
sa plurib. secus si vnũ vni, & alterum alteri. & ita vides inquanto
turbine uersetur pñs art. Ego igitur ꝓ concordia puto sic distin-
guendũ. Aut quæritur, an laici possint esse generales administrato
res bonorũ ecclesiæ, ita ꝙ suo iudicio habeant disponere, & isto
casu nõ possit, & ita procedit opi. cõis. Aut qritur, an possint es-
se gñales administratores tanq̃ nudus minister, puta tanq̃ Castal
dus, ita ꝙ hẽat disponere de bonis tpalib. fm uolunt. prælati, &
isto casu procedat opi. Pan. qui ita seipsum declarat in c. vnico. s.
de synd. Intellige dummodo cura non demandetur alicui cõsan
guineo, seu affini ipsius prælati. Nã prælatus cõmittens curam
tpaliũ suis cognatis, est excõicatus per annũ, & amouendus a cu
ra, c. decenter, 89. dis. Et rõ est, quia lex suspicat ꝙ prælatus paria-
tur propinquũ spoliare ecclĩam, vt inde ditet, c. Eps. 10. q. 2. Nec
est uerisimile, ꝙ plātus uerã exigat rõnẽ administrationis a suo
propinquo, auc. qbuscũq; modis. C. de sac. san. eccl. Istud tñ tpa,
nisi cognatus plati esset uir bonæ famæ, & approbatæ uitę, sicut
diximus, ꝙ cõsanguineus põt esse iudex in cã cõsanguinei rõne
bonæ famæ, q̃ tollit suspicionẽ, fm d. Ant. Pan. & Mod. in c. po-
stremo, de app. sic põt esse testis, fm d. Anto. in c. cũ oporteat. ĵ.
de acc. cũ cõcor. & simibus, de quib. per Fel. in c. cãm quæ, s. de of.
dele. & Barb. in c. insinuãte, e. tit. & d. Ias. in l. admonẽdi. col. 66. ff.
53 de iureiu. ¶ † Quartò dubitatur, an laicus possit esse fabricerius
in ecclesijs. d. Ant. determinat, ꝙ non, quia laicus hẽt disponere
tanq̃ fabricerius de redditib. ecclæ ad libitũ suo iudicio, qđ nõ li-
cet, ut hic. Contrariũ tenet Pan. plurib. rõnib. Prima, qa cura tẽ-
poraliũ põt laico cõmitti, ergo ẽt cura fabricæ. Istud parũ facit,
quia cura tpaliũ non põt laico cõmitti arbitrio suo, ut s. dixi. Se
cunda rõ, qa laici ad opus fabricæ sunt magis experti, sed rõ ista
nõ concludit per necesse. Tertia, ne clerici intẽti fabricæ a diui-
nis arceant, sed ista nõ sufficiẽs, qa ea atteñta indistinctè clerici te
nerent demandare laicis curã bonorũ tpaliũ, cuius ꝯriũ. s. fuit
conclusum: tñ cũ ista opi. Abb. concurrit & cõis opi. & cõsuetu
do, pro qua cõsuluit Cal. cons. j. tit. de consue. & cons. 18. titu. de
præbẽ. & Dec. cons. 129. col. 4. Quid tenendũ? si rectè inspexeris
uerba Pan. cõcordabis opi. & dices, ꝙ opi. Abb. ꝓcedit trib. con-
currentib. Primò, ꝙ Fabricerius nullã hẽat præeminentiã super
clericos, alias si esset offm in ecclesia, prout Senis, & Gebennis,
procederet ꝯria opi. Scdõ, ꝙ non habeat distribuere redditus ec
clesiæ, nisi in fabricã. Tertiò, ꝙ sit redditurus rõnẽ prælato ipsius
54 ecclesię, alias vt dixi, ꝓcederet ꝯria opi. ¶ † Quintò dubitatur, an
laicus possit cõstitui procurator ad uendendũ unã rẽ ecclesiæ, vi
detur ꝙ sic, qa põt esse ꝓcurator ad resignandũ, ergo & ad uen-
dẽdũ. Scdõ, qa alienare rẽ ecclæ, seruatis seruãdis non reperitur
laicis interdictũ, ergo cẽseri debet permissum, tanq̃ istud edictũ
sit prohibitoriũ, sicut edictũ de procuratorib. c. 1. de proc. lib. 6.
Sed aduerte, qa non sit ꝙ istud edictum sit prohibitoriũ, ut Ab.
dicit, imò vr permissoriũ, per istum tex. & est gl. in c. fi. 24. q. j. De-
fendendo fundamentũ Abb. dicas ꝙ edictũ alieno noĩe est pro-
hibitorium, d. c. j. sed proprio nomine est permissoriũ. ita loqui-
tur iste tex. & gl. in d. c. fi. addit Abb. duo alia fundamenta persua
siua tñ, ut hic per eũ. Contrariũ tenet But. hic, qa laicus nõ põt
esse procurator ad eligendũ, ut s. dixi, ergo nec ad uendendum,
quia disponeret suo iudicio, sequitur Barb. per tex. in d. c. iudica
tum, §. propinquis, qui nihil facit, ut dicunt Mod. quid tenẽdũ?
Concordari pñt opiniones distinguendo sic: aut constituit lai-
cus procurator ad uendendum certã rẽ determinato pretio, &
procedat cõis opi. quia tunc uendit, tanq̃ nudus minister. Aut
constituitur procurator ad uendendum unã rẽ ecclesiæ in gene
re, uel in specie, non specificato pretio, & procedat opin. Butr. &
Barb. quia tunc disponeret suo iudicio. istam concordiã faciunt
Basign. & Dec. quam confirmant per decis. Bar. in l. in usuca. §. j.
de diuer. & temp. prescr. Et ultra allegata per eos uideas Pan. in
c. fi. §. fi. s. de offi. deleg. qui reprobat ipsam dec. Bart. No. ista dili-
gẽter ad procuratores laicos gñaliter cõstitutos a prælatis ẽt ad
inuestiendũ & alienandũ, qa non pñt uirtute huius mandanti,
nec inuestire in perpetuum, nec locare ad longũ tps, quia talis
emphyteusis & locatio dicitur alienatio. l. si. C. de reb. eccl. non
alien. c. nulli. ĵ. de reb. eccl. non alie. & uide Bal. consi. 128. ¶ Sex-
55 tò dubitatur, † an laicus possit esse collector oblationũ spũaliũ,
vr ꝙ non, quia spũalium laici sunt incapaces. c. causam de præsc.
& ita tenet Arch. in d. c. i noua. d. Ant. hic, & ista est *cõis* fm Are.
pro qua facit tex. in c. hanc consuet. & c. sanctorũ. 10. q. j. item fa-
cit, quia oblationes uendi non pñt, fm gl. in c. altare, j. q. 4. per il-
lum tex. qui vult, ꝙ sit simonia, sequitur Dec. hic post Ro. in sin-
gul. alleg. per eum. Contrariam opi. tenet Pau. hic, quem sequun
tur Aret. & Dec. hic, & Dec. consil. 148. in 2. dubio. vbi dicit, ꝙ in
istis fraternitatib. & oratorijs stante maxima consuetudine, pñt
laici recipere oblationes, dummodo eas conuertant in piã cau-
sam. sequitur Ro. cons. 266. quem ẽt alle. Dec. Quid tenendum?
Cõcludatis, aut quæritur, an laicus possit esse collector oblatio-
nũ iure proprio, ita ꝙ hẽat ius aliquod, uel iurisdõnẽ in iure col
ligendi ipsas oblationes, & dicendum ꝙ non. ita ꝓcedat opi. do.
Ant. & sequa. & ita loquuntur iura prius alle. ita ẽt procedit glo.
in d. c. altare. Aut quæritur, an possit colligere oblationes noĩe
ecclæ uel prælati, prębẽdo nudũ ministeriũ, & est dicendũ ꝙ sic,
ita procedat opi. Pan. & suorũ sequa. Et cõprobo sic, qa fructus
oblationum pñt vendi ẽt laicis, fm d. Ant. in c. j. ĵ. de uita & ho-
ne. cle. & Barb. in c. ecclesia S. Mariæ, col. 13. de const. ubi dicũt,
quòd laici emptores poterunt eas colligere, dũmodo non reci-
piant eas sup altare, & sequitur Arch. in d. c. sanctorum, & reperi
Maria. in tract. oblationum, libello 19. dicentem uerum esse, nisi
res oblata esset sacra; subijciens ꝙ si esset prophana, putà panes,
quod prælatus, uel laicus poterit dare canibus, nisi essent panes
sacrati, ut erãt panes propositioni, de quib. fit mentio Exo. c. 19.
transumptiuè in d. c. hanc consue. sed nõ est uerũ in prælatis, q
prohibent tenere canes. c. j. ĵ. de cleri. vena. Ista faciunt ad qõnẽ,
an oblationes factæ imagini existẽti sup muro alicuius laici ap-
plicati debeat ipsi laico dño muri? & per prædicta dicendum ꝙ
non, qa oblationes nõ pñt esse in dñio laicorũ per tex. in d. c. hãc
consue. & pro hoc est tex. quẽ ponderat ibi Alex. in apo. in l. lege
Iulia. §. j. ad leg. Iul. pecu. & tex. in §. æconomus, in Auct. de san-
ctis. Episc. de quo videas per Pan. & scrib. in c. pastoralis. ĵ. de his,
quæ fiunt a præla. Ang. in dispu. sua inci. In refulgenti palatio. &
56 Maluetius in trac. oblationum. in 3. & 4. dub. ¶ † Septimò dubi-
tatur, an laici possint esse Vicarij Epi: *communiter* concluditur, ꝙ
non & apud me nõ hẽt dubium, & ita determinat Io. Ber. in tra
cta. de epis. in 7. par. 4. lib. q. 17. Istam opi. restringit Abb. ut nõ ꝓ-
cedat, quantũ ad iurisdõnem tpalem, q̃ habet Eps in aliquo lo-
co, in quo poterit deputare laicũ in tpalib. Vicarium, per tex. in
c. fi. ne cle. vel mon. lib. 6. sequuntur alij, excepto Barb. mihi ẽt nõ
placet ista restrictio Abb. quia laicus non põt esse delegatus ad
uniuersitatem causarum tpalium, ut s. conclusi. post Arc. ergo
minus poterit esse ordinarius, vt est Vicarius. c. suam. cum cõcor
danti. s. de of. Vicar. non obst. tex. in d. §. fin. quia loquitur quo ad
casus criminales tm, fm Barb. & bñ, cui non refragat rñsio Dec.
dicentis, ꝙ illatio ibi fit gñalr ad omnes cãs tpales. Nã ista rñsio
conuincitur de falsitate pp relatiuũ, eas, qđ est restrictiuũ, l. j. C.
de sum. Tri. cum sim. Secundò declarat Barb. ut nõ procedat in
laico magnæ sanctimoniæ, sed istã reprehendũt Mod. & bñ, ideo
uideas eos. Ego nouiter limitarẽ, nisi laicus cõstitutus Vicarius
Epi confirmaretur a Papa in forma solẽni, quia Papa põt causas
57 spũales ẽt delegare laicis, s. verum. 22. dis. & s. latius dixi. ¶ † Octa
uò dubitatur, an laicus possit esse assessor iudicis ecclesiastici: vi
detur ꝙ non per istũ tex. in uer. tractare, & in uer. iudicio laico-
rũ. & ita tenet And. Sic. hic. ꝯriũ concludunt oẽs alij hic, qa offi-
ciũ assessoris, est solũ cõsulere, fm gl. in l. j. ff. de off. asses. Spe. eo.
tit. g. offm. Hinc est, ꝙ assessores dnr consiliarij. l. consiliarios. C.
de asses. unde prohibitus consulere, non poterit esse assessor, fm
Bar. in l. nemini. C. de aduo. diuer. iudi. & Paris in trac. de synd. in
§. assessor. col. 3. non prohibentur aũt clerici habere consilium a
laicis, fm Inn. & alios hic, ergo non prohibent eligere eos in as-
sessores, & facit tex. in c. si habes. 24. q. 3. & in c. fi. 38. dist. & istam
opi. tenet And. Sicu. sibi contrarius, in c. super qõnum, §. intẽtio
nis. col. fi. s. de of. dele. quam conclusionem puto ueram, nisi lai-
cus allegaretur suspectus, tunc iudex ecclesiasticus nõ debet su-
spectum assessorem deputare, imò deputatum deberet remoue
re, c. statutum. §. assessorem, de rescr. in 6. Et hoc modo tollitur
principale fundamentum Barbat. Sed hic insurgit dubitatio, an
ista sola causa, quia laicus sit sufficiens causa recusationis? vr ꝙ
sic per ea, quæ dixi in primo not. Dec. sentit, ꝙ sic causa sit inter
duos clericos, ꝙ non sit legitima causa, eo ꝙ par affectio tollat
suspicionẽ. l. non solum. ff. de ri. nup. Alias, si uertatur inter cleri
cum, & laicum, vult ꝙ sit sufficiens causa. Ego credo ꝯrium per
58 tex. in c. si clericus laicum. ĵ. de fo. compe. ¶ † Secundò occurrit
dubitari, an iudex ecclesiasticus possit eligere in assessorem Le-
gũ Doctorẽ iuris ciuilis tñ? Gem. in c. statutum, in fi. prin. de psc.
dicit ꝙ non, si sit purus Legista, sequitur Dec. hic. Adde, ꝙ si cau
sa sit utilis, & difficilis, etiam Doctor utriusque iuris, si sit grossus
& insufficiens, non deberet eligi in assessorem, fm Bal. in l. fin. q.
16. C. de hær. inst. Fel. in c. ex literis, col. 4. s. de const. Et econuer-
so, si sit doctus, licèt non Doctor, poterit esse assessor, fm Paris.
in

59 in tract.synd.§.assessor,uer.sed cum potestas.col.2. ¶†Tertiò du
bitatur an ecclesiasticus possit esse assessor laici? vr̃ q̃ sic per re-
gulam.Contrarium est uerius.ſm Spe.in tit.de off.asses.§.debet.
sequuntur Mod.& d.Ias.in rub.ff.de offic.asses.faciunt quæ dixi-
mus de clerico delegato & procuratore laicorum.Considera ta
men, quia dare consilium ignorantibus est opus meritorium,
60 quod maximè prælatis conuenit.c.j.39.dist.cum si.¶†Nonò du-
bitatur,an laicus possit esse Notarius in causis ecclesiasticis, ma
ximè spiritualib.Host.Ab.antiquus,& Egidius,uolunt q̃ in spiri-
tualib. non possit, quia non debet in spiritualib. interuenire,c.
quia propter,de elec.Contrarium tenent Compostella.Papien-
sis,& alij cõiter.in d.c.quia pp.Bal.Fel.Barb. & Mod. Car.But.&
Pan.in c.sicut.j.ne cler.uel mon.Pan.& Fel.in c.cum dilecti,col.
pen.& fi.j.de fi.instr. Bal.& Fel.in c.pastoralis,eod.titu.& ista est
communis.Pro ista cõi adducitur sil̃e de procuratore.c.j. de pcur.
li.6.Sed aduerte, quia procurator agit nomine alieno,Notarius
uerò ex proprio officio.Item procurator non potest ita faciliter
transgredi mandatum suo arbitrio, sicut põt Notarius alterare
instrumentum.¶Secundò arguitur de teste ad Notarium, nam
laicus põt esse testis ꝯ clericum.c.ex parte ubi Abb. in 4.no.j.de
testa.Ergo etiam poterit esse Tabellio,cum sit etiam ipse testis.l.
Domitius.ff.de test.Sed etiam aduertatis, quia laici non admit-
tuntur in testimonium simpliciter ꝯ clericum.Primò non reci-
piuntur in causa criminali.c.de cætero.j.de testi. Secundò non
admittuntur,nisi omni excep.maiores.cap.licèt uniuersis, & ibi
Abb.j.de testi.Et uideretur, q̃ istud simile nõ comprobet istam
sententiam cõem in criminalibus, & nisi Notarius sit omni exce-
ptione maior.Dec.sustinendo cõem gñaliter r̃ndet,q̃ argumen
tum de teste ad Notarium,ualet affirmatiuè, non autem negati
uè,ideo obiectio non ualet.probat per tex. in l.si pater.ff.de fal.
& quod ibi Bar.dicit iuncta l.parentes.C.de testib.ista responsio
non est tuta:quia rõ,quare negatiuè non ualet, consistit in uo-
luntate partiũ,quæ elegerũt Notarium,non testẽ, quæ rõ cessat
in casu nostro, in quo clerici non pñt prorogare iurisdõne laici
etiã uoluntariã, secundum eũdem met Dec. hic arguentem Bal.
in l.generaliter.C.de epis.& cler. sed Notarius habet iurisdõnem
uoluntariam,ſm Bar.in l.j.ff.de iud.cum solitis concor.ergo &c.
Et retento hoc fundamẽto, q̃ Notarius habeat iurisdictionem,
nõ uidetur q̃ possit esse Notarius in causis clericorum, quia sic
haberet præeminentiam in clericis. Insuper non ur̃ bonũ argm̃
de teste ad Notariũ, quia sic arguitur de minori ad maius: nam
Notarius maiorem habet auctoritatem,q̃ duo testes. c.qm̃ ꝯ,de
proba.¶Tertiò pro cõi arguitur sic, offm̃ Tabellionatus dene-
gatur clericis, d.c.sicut.ergo conceditur laicis,c.nonne.j.de pre
sump.Sol.intelligo,q̃ denegetur clericis inter laicos,secus inter
clericos quantũ ad ecclesiastica negocia,ſm gl.& alios in d.c.si-
cut.quicquid sit,de cõsuetudine seruatur cõis opi. quę absq; du
bio procedit,ubi nõ reperiunt clerici Notarij,arg.eorũ,quæ scri
61 bit Fel.in d.c.qm̃ ꝯ,col.20.in fi. ¶†Retenta cõi, suboritur dubi-
tatio,an reqrat,q̃ laicus fuerit creatus Notarius a Papa, an uerò
procedat ẽt in Notario imperiali?vr̃ q̃ sit necesse,q̃ sit Notarius
Papalis,arg.c.p uenerabilẽ,j.qui fil.sint leg. & eorũ, quæ s.dixi.
Et ita tenet Host.& Io.And.in d.c.sicut.Contrariũ tenet Pan.&
communiter alij ibi,qa cõficere instra est iurisdõnis volũtarie, quæ
põt exerceri in non subditos, uolẽtes ponderare istam rõne pro
Bal.ꝯ Dec.qua attenta corrueret cons. Dec.cons.150. de quo s.
istam ẽt opi.tenet Io.And.in c.Romana,de fo.comp.lib.6.Quid
autẽ in cã hæresis, an requiratur q̃ Notarius sit clericus?videas
62 text.in c.vt offm̃,§.uerũ, de hære. in 6. ¶†Decimò dubitatur,an
laicus possit prædicare?vr̃ q̃ sic, quia uerbũ Dñi non debet esse
alligatum,2.ad Timot. Et quia in hoc gaudeo & gaudebo, siue
Christus per ueritatem,siue per occasionẽ annũcietur,1.ad Phi
lip.Et quia non refert,qs prædicet,sed qualia,c.ſm,19.dis.Itẽ ui
debatur casus.in cap.mulier.23.dis.Vbi laici prohibentur solum
pñtib.clericis,ergo eis absẽntib.vr̃ cõcessum.Contrariũ *cõiter* te-
netur per tex.in c.adijcimus,11.q.1.Secundò per text. in c.cũ ex
iniuncto,j.de hær.Tertiò per tex.clariorẽ in c.sicut in uno,e.tit.
Quartò,qa offm̃ prędicãdi hẽt annexã curam aĩarum, ſm gl.in
cle.j.de reg.& in cle.dudũ,de sepul.& in c.in sancta,92.dist.& est
tex.in c.inter cætera,s.de offi.ord.& in c.j.de censib.lib.6. ubi dr̃,
63 quòd prędicare,ppriè est offm̃ Epi.Imò† prædicãs sine licẽtia su
perioris,est excõicatus,c.excõicamus. §.quia uerò, j.de hære.&
dicit gl.in d.c.adijcimus, q̃ offm̃ pdicandi ꝯpetit rõne prælatio-
nis,nõ ratione ordinis,sequitur Fel.in c.eam te. col.3. s.de rescr.
& ista opi.est verior.¶Ad ꝯria r̃ndet, ut per gl. & Imo.in d.cle.j.
de reg.Intellige de prædicatione in publico,sed priuatim laicus
potest docere etiam Episcopos,c.si habes.23.q.3. ¶Secundò in-
tellige auctoritate propria,sed de licentia Papæ, uel Epi,bñ po-
terit prædicare,ſm glo.in d.c.adijcimus.& in c.bene quidem.96.
dist.Et istud uolunt omnes hic expressè.vr̃ tñ mihi,quod Eps nõ
possit delegare offm̃ prædicandi laicis, quia est actus spũalis ex
eo,quod habet curam annexam,ſm Card.in d.c.sicut,ergo non
poterit delegare,per ea, quæ dixi s.in gl. in uerbo, præsumam.&
facit tex.in c.fi.§.fi.s.de offic.dele.ubi expressè dr̃,q̃ offm̃ prædi-
cãdi nõ est denegabile.Cogita tñ.Sed hic dubita, an mulier pos-
sit prædicare de licentia Epi. glo.in d.c.adijciamus, tenet q̃ sic.
Contrariũ tenent Pan.& *cõiter* alij per tex.in d.c.mulier.23.dist.
& in d.c.inter cætera,in uers.uiris idoneis, & per rõnem, de qua
hic per Abb.& licèt super istis fundamẽtis posset instari, tñ per-
transeo,quia hæc res est modicæ utilitatis. vnũ nõ omitto, dum
dñt Mod. q̃ ista concl'o procedit inter viros, per tex.in d.c.mu-
lier.vbi Gem.hoc no.expressè.istud vr̃ periculosum,qa rõ Abb.est
hic,q̃ detraheretur honori Christianitatis,& qa faciliter pp im-
becillitatẽ sexus possit errare,cõcludit ẽt q̃ non possit inter mu
lieres.Et,p ista sñia ꝯ Mod.facit tex.in c.noua.j.de pœn.& rem.
vbi dr̃, q̃ ẽt Abbatissa non põt inter moniales publicè prædica-
re,qa absonũ est,pariter & absurdũ.Et ita tenendo ad tex.in d.c.
mulier, põt r̃nderi in nostro probat, nisi a ꝯrio, quod argm̃ a ꝯrio
cessat,qñ resultat absurditas,ſm gl.in l.conuenticula. C.de epis.
& cler.¶Sed hic queritur,qua pęna puniant pdicãtes sine licen-
tia supioris?credo puniẽdos pœna arbitraria p Epm loci,in quo
prædicant,imponenda,cle.fi.de poen.& remis.& insuper oïa lu-
cra acqsita occasione prædicationis ab eis sunt auferenda & ec
64 clesiæ applicanda,ſm gl.in d.c.adijcimus. ¶†Vndecimò dubita-
tur,an clericus coniugatus possit esse delegatus Epi in cã saltem
criminali ꝯ clericum? videtur quòd sic,quia nõ est merè laicus,
sed clericus.Secundò, quia clericus coniugatus ex dispẽsatione
Epi põt hr̃e simplex beneficiũ,ſm Abba.antiquum in c.Ioãnes,
j.de cler.coniu.ergo ẽt poterit habere delegationẽ cãrum,q̃ est
minus.Cõtrariũ tenẽt Pan.& *cõiter* alij, quia clericus cõiugatus
reputat̃ purus laicus,nec gaudet priuilegio clericali,nisi in duo-
bus,de quib.in c.vnico,de cle.coniu.in 6.Nec ob. dictũ Abb.an-
tiqui,quia non est uerũ, ſm Pan. in d.c.Io. vel dato q̃ posset eps
dispẽsare cũ clerico ꝯiugato quo ad bñficiũ,non tñ infert,ergo
etiã quo ad cãs,quia in dispensationib.non ualet argm̃ a maiori
tate rõnis,ſm Pan.in c.at si clerici,j.eo.& in d.c.Ioannes. Et ista
opi. cõis placet, per ea quæ dixi in apostillatione literæ, in uerb.
laici.quib.adde,q̃ si clericus coniugatus detentus a iudice laico
petat se relaxari,quia clericus tenet̃ probare non solũ clericatũ,
sed ẽt q̃ ꝯxerit cũ unica & virgine,ſm Rot.decis.102.sub rub.de
cle.coniu.in nouis.quod vr̃ verum,quia presumitur quod fuerit
virgo,nisi probetur oppositũ,ſm Pan.in c.j.j.de adul.Ideo dice-
rẽ,q̃ satis hoc probatur ipso,qd̃ ꝯriũ non uerificat̃.Plura dicẽda
65 occurrũt circa clericos cõiugatos,sed qa hic tractat̃ de facultate
laicorũ,non transgrediar materiã. ¶Duodecimò† dubitat̃ an in
casib.in quib.Eps põt cãs ecclesiasticas delegare laicis, reqratur
consensus clericorũ,quorũ causæ delegant̃?Arch.in d.c.bñ qdẽ,
tenuit q̃ sic,seqtur Are.hic.ꝯriũ determinat Pan.hic, qa delega-
re est iurisdictionis,quę põt exerceri inuitis partib.c.lanè,j.tit.j.
l.j.C.qui pro sua iurisd.alij transeũt.credo q̃ opi. Pan. sit verior,
pro qua allego tex.in c.super qõnum,§.fi.ubi Abb. in j.not.& in
c.cum uigesimum.ubi Abb.in 2.no.& idẽ Abb. in d.c. super qõ-
num.§.qm̃ uerò.in fi.s.de off.dele.In quib.locis probatur, q̃ de
legatio & subdelegatio põt fieri partib.ꝯdicentib.& reclaman-
66 tib.¶†Decimotertiò dubitatur, an laicus possit esse Rector ho-
spitalis.Gl.in cle.qa contingit,in uer.secularib. de reli.domib.&
Pan.ibi Imo.& Card.concludunt, q̃ sic per text.in c.quidã,in fi.
18.q.2.sequuntur Mod.& ego pondero,quod istud probat text.
in d.cle.qa contingit.ibi,uiris prouidis.& ibi,eos teneri cõuerte
re redditus in usus pauperum,& reddere rõne Epo,ergo cẽsetur
nudus administrator redditũ, quo casu nõ cẽset laicus prohibi
tus,per ea,quæ dixi s. de fabri.seqtur Bar. in l.quod cõstitutum.
ff.de testa.mil.Itẽ adde,qd̃ Lud.Ro.sin.cẽl.inc.Tu scis. ampliat
dupl̃r.Primò,ẽt si hospitale sit fundatum auctoritate epi.Secun
dò,ẽt si laicus habeat uxorem & filios. alleg.Host. in Sum.de re-
gu.& d.Ant.in c.2.j.tit.j.Contrarium in hoc ult. tenent Steph.
Imo.in d.cle.quia contingit,per illum tex. in uer. uiris prouidis.
quod non sit uerisimile,&c.Sed verisimile est,quod laicus habẽs
filios studebit eos thesaurizare,c.de syracusanis.28.dist.ergo &c.
Cardi. ibi concordat, ut fieri non debeat de honestate: si tamen
electus fuerit Rector,ualebit electio.Ego crederem consideran-
dum esse qualitatem personæ,utrum oneratus familia,esset pau
per,an diues,an malæ opinionis,& famæ,an uerò approbatæ vi-
67 tæ,per ea,quæ supradixi.¶†Decimoquartò dubitatur, an laicus
possit esse custos eccl.seu altaris, Bald.Fel.& Mod. tenent quod
sic,nihil allegant. poterant adducere, quia laicus potest seruire
presbytero in missa,ſm Io.And.in c.vt quisque, de uita & hone.
cler.Et no.in c.sed duo.38.dist. Non tñ laicus põt in magna mis-
sa cantare simul.cũ clericis.c.j.& d.c. ut quisque, de uita & hon.
cle.quod ego intelligo de honest.iuxta naturam illius titu. Item
facit, quia laicus põt habere officium pullandi campanas in ec-
68 clesia,ſm Pan.in c.Io. j. de homi. ¶†Decimoquintò dubitatur,
an laicus possit habere pẽsionem super beneficio ecclesiastico?
uidetur quod non,quia est incapax bñficij ecclesiastici. c.2.j.de
insti.c.cum adeo. s. de rescri. Contrarium vr̃ uerius,quia pensio
nõ est quid spũale sicut beneficium, sed est, quid merè tpale,ſm
Pan.ubi latè Mod.in c.ad audientiam.2.s.de rescr.Et istam opi.
amplectitur Car.in fortiorib. terminis in cle.j. §.eadem, de sup-
plenda

plenda negligen.præla.vbi vult, ꝙ laicus ducens uxorem nõ per dat pensionem prius habitam,quia non est beneficiũ.ne scio tñ, an istud curia admittat. facit doctr. Pan.in c.Ioannes,de cle.coniug.ubi concludit, ꝙ clericus coniugatus nõ deferens tõsuram põt habere stipendium in ecclesia,licèt non possit habere bene-
69 ficium in titulũ.¶†Decimosextò dubitatur, an laicus possit habere præbendã:vr̃ ꝙ non, per tex. in c.in ecclesia.de præb.lib.6. & in c.dilecto,e.tit.in antiquis.vbi dr̃, ꝙ prębenda est ius spũale. ergo laicis incapacib. spũalium concedi non põt. Br̃ distinguatis,aut præbẽda est annexa canonicatui,& isto casu laicus est incapax: aut est separata & distincta consistens in tpalitate, & ista laicis concedi põt,ſm gl.Pan.& alios in c.cum M.Ferrariensis.s̃. de consti.sequitur Car.consi.143.inc.Post hoc consiliũ. bene facit tex.in c.possessiones,16.q.j.ubi fructus unius prædij ecclesiastici pñt assignari laico pauperi. ¶Decimoseptimò dubitat̃, an laicus possit propria auctoritate cõferre capellam, quam erexit in sua domo vel castro:vr̃ ꝙ non, quia laicus beneficia ecclesiastica conferre nõ põt.c.quisque.s̃.de ele.cum si. spectat.n.collatio ordinario. c. oẽs basilicæ.16.q.j.adeò ꝙ non ualet fundator in fundatione ꝯrium disponere.c.cum dilectus,ubi Pan.in 3.no. supra de consue.Fel.in c.cum venerabilis,col.10.j̃. de exce.Dec. consi.135.col.2.in isto puncto.d.Gui.Papa.q.187.inc. An capellanię,distinguit,aut capella fuit erecta de licentia Epi,& tunc causa laicus conferre non põt,quia pp auctoritatem Epi, bñficium fuit effectum ecclesiasticũ,c.ad hæc.j̃.de reli.domi.gl.in cle.j.in ver.bñficium, de hære. Aut sine licentia Epi,& tunc possit.nihil allegat,nisi ꝙ ita fit de facto per nobiles Franciæ. Tu uerò uide Bal.consi.18.inc.Posito ꝑ constanti,in 5.par.vbi vr̃ velle, ꝙ laicus possit deputare unum sacerdotẽ ad officiandũ, non tñ possit dare capellam in tit.Ex quo infert,ꝙ deputatus ad libitum poterit
70 remoueri,quod benè not. ¶†Decimooctauò dubitat̃, an laicus in casu necessitatis possit de spiritualib. negotijs se impedire:uidetur ꝙ non,nã laicus tpe necessitatis non põt chrismare,c.manus de consec.dist.9.gl.in c.ad limina,3.q.j. Itẽ non põt conferre extremã unctionẽ,nec sacr̃m eucharistiæ morienti ẽt in defectũ sacerdotum,ſm Inn.& Pan.in c.quanto,s.de cõsuet.Itẽ edictum est permissorium,ergo laicus nõ poterit,nisi reperiatur sibi concessum,ut per gl.in c.fi.23.q.j.toties allegata.In ꝯrium facit,quia laicus tpe necessitatis põt baptizare,c.quod quidam.j.q.j. immò etiã mulier baptizat tali tpe.c.mulier.de consec. dist.4.etiam mater.d.c.ad limina.immò etiã hæreticus posset, ſm gl. in c.sanctũ, de consec.dist.4.sic etiam eadem hora,quã nescitur, si mortis periculum immineat, põt natus baptizari, c. baptizari. 5.dist.aliàs expectãdum esset vsq; ad octo dies,ut legitur Leuitici 12.c.octaua die circuncidatur infantulus.similiter tpe necessitatis potest laicus audire confessiones,ſm gl.in c.pastoralis,vbi Pan.s̃.de offic.ord.& in c.veniens.s̃.de transac. & est tex. in c.quem pęnitet, de pęn.dist.j.quem no.ad duo. Primò, ꝙ licèt laicus instante necessitate possit audire confessiones,non tñ põt absoluere. Scdõ, quòd Deus,tam citò nõ mouetur ad miserendũ his,qui cõfitentur laicis tpe necessitatis,q̃ his qui fuerunt absoluti a proprio sacerdote.Et ideo nemo ponat se in necessitate. indignus.n.est misericordia,qui culpa propria peruenit ad necessitatem. l.de die. l.si fideiussor.§.qui necessaria.ff.qui satisda.cog. Similiter laicus põt absoluere excõicatum constitutum in art.mortis, ſm glo.in d.c.pastoralis.§.fi.& in c.a nobis.2.ubi Abb. j̃.de senten.excom. ¶Sed dubitatur,an cessante necessitate sit postea recurrendum ad sacerdotem pro baptismo:certum est ꝙ non, quia impressus est semel character,ideò non est reiterãdum, d.c.quod quidam, & s̃.de sacr.non reiteran.per totum,nisi esset baptizatus tantum in aqua, quia possent postea suppleri ceteræ solennitates, putà catechismum,& alia.§.ecce aliquando.j.q.j.Confessio uerò non est reiteranda,ſm Host.in Sum.de pœnit.& remis.§.cui cõfitendum,in fi.& Mod.hic.An aũt absolutus ab excõicatione cessãte necessitate reincidat in excõicationẽ, ita ꝙ sit opus noua absolutione,uideatis tex.in c.ad eos,de sent.excom.lib.6. Similiter propter necessitatem pñt uasa sacra etiã laicis pignorari. c.nullus,ubi gl.& Barb.addit aliam,j̃.de pign. Similiter pp imminens periculum pñt & clerici & ecclesiæ grauari colectis,ſm Bar.in l. nullus.C.de cur.publ.lib.22.Pan.in c.non minus.j̃.de immu.eccle,ad fi.latè d.Ias.in l.placet.col.3.& seq.C.de sacrosan.eccle.Si-
71 militer† clericus constitutus in periculo mortis põt examinari in testem corã iudice laico absque licentia superioris, ſm Ange. in l.cum hi,§.trãsactiones.ff.de transa.Similiter pp necessitatem licitum est comedere carnes tpe & loco prohibitis, ſm gl.in cle. 2.in uerbo,regularem, de cẽsi. & gñaliter necessitas facit licitũ, quod aliàs erat illicitum,c.quod non est. j̃.de reg.iur. Hinc dicimus,ꝙ necessitas non habet legem, cui subijciatur, l.j.in fi.ff.de offi.eius.& l.j.ff.de offi. Cõsu. receditur ab omni iuris regula pp necessitatem.l.j.C.de ope.lib.& plura alia ad hoc congerit d.Ias. in §.item Seruiana.col.18.Instit.de act.& in l.principalibus.col. 2.& seq.ff.si cer.pet.& in l.amouendi.col.77.ff.de iure iur. Adde
72 tex.in c.multiplex.§.his autem,de pœn.dist.prima.ubi† si instante mortis periculo,moriens amisso uocis officio, signa contritionis coram laicis fecerit,cõis gratia ei non est deneganda.faciunt etiam quæ s̃.dicta sunt in quarta dubit.præcedenti. Non obstãt, quæ in ꝯrium s̃.allegaui, quia illa nõ sunt de necessitate salutis, nisi contemnantur.saluatur.n.fidelis in fide baptismatis. c.debitum,de baptismo. ideo stãte necessitate baptizatus & confessus excusatur a contemptu,si nõ recipiat sacrum chrisma,& eucharistiam,uel sacram unctionem ab inhabili, quia omittentem excusat necessitas, quem recipientem accusaret fortè temeritas,se-
73 cundum Host.in d.c.quanto.s̃.de consue. ¶†Decimononò dubitat̃,an laicus ex priuilegio Papæ possit spiritualia negocia tractare:qđ pẽdet ab illa dubitatione,quã discussimus, an Papa possit delegare causas spirituales laicis,conclusum fuit, ꝙ potest cãs quæ sunt iurisdõnis,& non quæ sunt ordinis.Sic ergo concludamus,ꝙ laicus ex priuilegio Papæ poterit ea, quæ sunt iurisdictionis.Et in specie hoc determinat Car. in c. perpendimus,de sent. excom. ubi tenet,ꝙ Papa licèt non possit in totum tollere priuilegium fori,quia est de iure diuino, potest tñ dare priuilegium vni Principi seculari cognoscendi de certis causis ecclesiasticis contra clericos.Et hac ratione attenta Rex Frãciæ in regno suo prætendit posse cognoscere & punire clericos de portatione armorum,de infractione saluæ guardiæ, de iniuria facta per clericos officialibus Regijs, & de usurpatione iurisdictionis Regiæ. Et ad hoc alleg. priuilegium & concordata, tamen Guid.Papæ. q.77.dicit, ꝙ iudices seculares tentantes punire clericos pro ruptura saluæguardiæ sunt excommunicati, quia non constat de aliquo priuilegio. Sed tu aduerte,ꝙ non sunt excommunicati, licèt de priuilegio non appareat:tamen satis est, ꝙ Christianiss. Rex fuerit in possess.per tantum tpis spatium,cui memoria non sit in contrarium.ex cursu.n. tanti temporis præsumitur priuilegium,si allegetur,ſm Bar.in l.cum de in rem verso.ff.de usu.Pan. in c.peruenit,de censi.& in c.cura.de iurepat.Fel.in c.cum ex officij.col.5.de præscri. Old.consi.396.Alex.consi.6.uol.j.Dec.consi.
74 85.col.2.†Similiter Papa potest concedere uni clerico,ꝙ non teneatur dicere horas,licèt non possit generaliter statuere, ꝙ clerici non teneantur ad horas, quia esset in totum tollere ius diuinum,quo cauetur in die septies domino canẽdum, c.j.de celeb. mis.Ita concludunt Card.& Imo.in cle.2.de celeb.mis. Similiter ex priuilegio potest laicus conferre beneficia,ſm glo.in c.imperium.10.dist.& in sum.16.q.7.& Gem.in c.2.de præbend.lib.6.ubi dicit,ꝙ Rex Franciæ ex priuilegio Papæ in multis ecclesijs sui regni confert præbendas.exemplificat in ecclesia Lugd. quod tamen intelligo in ecclesia illa non esse uerum.Sed do.Ioan.de Sabia,in tract.de beneficio,in 23.q.2.partis, exemplificat in ecclesia Carnotensi,sed de hoc sunt plura iura,uidelicet tex. in c.dilecti,j̃.de testi. ubi Comitissa Flandrẽsis ex priuilegio confert prębendam,& in c.dilectus.3.de præbẽ.c.quod sicut,de elec.c.quod in dubijs.c.ad supplicationem,ubi Imo.de renun.cum concord. adductis per Ioã. de Sabia loco præallegato.immò ex priuilegio laicus potest habere beneficium in ecclesia, ſm Pan. in c.extirpandæ.§.quia uerò,col.14.de præbend. ubi dicit, ꝙ Rex Franciæ est canonicus in ecclesia sancti Hilarij ciuitatis Pictauien.glo.in pragmatica,sanctio,sub rub.de annatis,in uerbo regalia. Similiter potest laicus ex priuilegio possidere decimas.c.quamuis,&c. prohibemus,de dec.j̃.c.causam.j̃.de præscrip. cum concordan. adductis ibi per Feli.col.2. & istud est clarissimum,ideo ulterius
75 non insisto. ¶†Secundò dubitatur, an laicus possit præscribere iura spiritualia,putà ius conferendi, uel eligendi,uel decimandi saltẽ spatio tanti tẽporis, cuius initij non habeatur memoria:uidetur,ꝙ sic,quia omne,quod est acquisibile ex priuilegio;est acquisibile per præscriptionem tanti tẽporis, de quo non sit hominũ memoria,c.cũ contingat. j̃.de foro compe. & c.duo simul.s̃. de offi.ord. ¶Secũdo,quia possessio tanti tẽporis habet uim priuilegij,l.j.§.ductus aquæ.ff.de aqua plu.arcen. c.super quibusdã, §.præterea.j̃.de verb.sign.sed ex priuilegio potest laicus possidere spiritualia,ergo etiã poterit præscribere. Contrarium est uerius per tex.in d.c.causam,de præscrip. Ad ꝯria respõdetur, ꝙ illæ duæ regulæ procedunt data capacitate possidẽtis:aliàs si non põt possidere,non põt præscribere,reg.sine possess.de reg. iur. & tamen põt sibi concedi priuilegium,ut patet ex prædictis. Et ita limitat Feli.in d.c.causam, & in c.accedentes.col.3.uer. fallit secundò,de præscrip. post Io. And. & Gemi.& alios. in c.2.de præben.in 6.Et ideo sis cautus,ꝙ alleges priuile. & ad probãdum deducas cursum longissimi tẽpori,de quo non sit memoria in contrarium,non aũt alleges præscriptionem,quia succũberes,ut patet ex præmissis,quæ benè signabis ad actũ practicũ. Et ex his benè infert,ꝙ laicus qui tenuit,& possedit decimas tanquam vasallus eccl.per tantũ tempus,cuius initij memoria non existit, præsumit inuestitus,seu infeudatus antè Cõciliũ Lateranense, quo tpe laicus poterat possidere decimas.c.cũ apostolica,de his,quæ fiunt a præla.si alleget inuestituram, & ad eam probandã deducat possess.in memorialẽ.Ita cõiter cõcludunt Doc.Pan.post alios per eum allegatos, maximè Io.And.Butr.& Imo. ibi.licèt Fel.in d c.cãm,uelit ꝙ ẽt teneatur ꝓbare famã, ꝙ eas hr̃et ꝯcilũ Lateranẽse.& ꝙ sufficiat ꝓbare possess.immemorialẽ abiq; ꝓbatione famæ,

famæ, tenet Ale. cons. 6. col. fi. in j. vol. Raph. Cum. cons. 83. Quia causa decimalis. Barb. cons. 35. inc. Sapienter scribit. vbi dicit istã esse cõem, & hanc tanquam cõem sequuntur Taurineses in tracta. suo præscriptio. possent fortè concordari opi. distinguendo de qua fama. aut enim loquimur de fama, quòd fuerit laicus infeudatus ante Concilium Lateranense, & tunc non sit necessaria probatio. esset. n. difficile hoc ꝓbare. & ita ꝓcedit cõis opin. aut loquimur de fama simplici & immediata, ꝙ fuerit inuestitus ab ecclesia, & tunc reqritur ꝙ articulet & probet. & ita ꝓcedit opin. Abb. & sequa. ita ẽt vr̃ sentire Capella Tholosa. decis.
76 439. inci. Item fuit quæsitum. ¶ Scdõ † dubitatur, an iudex secularis possit cognoscere de cõtrouersia decimarum inter laicos in casibus, in quib. laicus de iure possidet decimas? vr̃ ꝙ non, quia causa decimarũ est ſpũalis, ẽt ꝙ vertatur inter laicos, ſm Rot. de ci. 46. sub rub. de dec. ubi dicit, ꝙ dispositio c. si annũ, de iud. li. 6. habet ẽt locũ in laico maiore 24. annis defendente decimas sibi concessas ex priuilegio, uel ante Concilium Lateranense. Et facit, quia ꝑ hoc ꝙ laici effecti sint capaces decimarum, nõ ꝓpriè decimæ ſpũales execratæ fuerunt, sicut dicimus de iure patronatus, c. quanto ꝭ. eo. Pro resolutione distinguas, aut agitur de fructibus decimarum, & quia ipsi fructus sunt quid temporale, potest laicus cognoscere, arg. c. uestra, de loca. Et ideo in l. lõgobarda, de decis. l. quicunque. statutũ est, ꝙ cõpulsio solutionis decimarum ꝯ laicũ sit mixti fori. si verò agatur de iure ipso decimarum: tunc secularis non põt cognoscere, quia est spirituale. ita distinguunt Cal. cons. 29. sub rub. de iud. & fo. compe. inc. An iudex secularis. seu cõs. 349. Io. And. in reg. ea quæ, in 5. q. de reg. iu. lib. 6. ¶ Reliqua, q̃ supersunt dicã aliàs postquàm video vos optare me transitum facere ad Rubr. de causa possess. & proprie.

¶ Finis capi. decernimus, de iud. Sequitur tit. de causa possessio. & proprie. quem legere incepit die 4. mensis Maij 1519. Magni D. Ioan. Franc. de Ripa cum maximo apparatu.

SVMMARIVM.

1 *Possessio quid sit. & nu. 11. & 12.*
2 *Detentatio est facti.*
3 *Possessio an sit iuris, uel facti.*
4 *Exceptio debet esse de regula.*
5 *Possessio non cadit in seruum.*
6 *Possessio est simpliciter ius.*
7 *Possessio retinetur animo.*
8 *Beneficiatus, cui Papa concesit, ut posit testari de acquisitis ex iuribus sui beneficij, an iste talis poterit etiam facere testamentum de fructibus.*
9 *Incorporalia propriè non possidentur, sed quasi.*
10 *Emphyteuta uel conductor, insistens animo possidendi, sibi non possidet, nec præscribit.*
13 *Alternatiua, uel, posita in diffinitione tollit contrarium.*
14 *Vsusfructus quomodo diffinitur.*
15 *Possessio quare potius fuerit a pedibus denominata, quàm ab alia parte corporis. & nu. 16. & 17.*
18 *Possessio quotuplex sit.*
19 *Possessio ciuilis quid sit.*
20 *Possessio naturalis quid sit.*
21 *Vsufructuarius an pscribat ius utẽdi fruendiq; uirtute naturalis possessionis.*
22 *Possessio corporalis quid sit.*
23 *Possessio ciuilissima quid sit.*
24 *Possessio præsumitur continuata, etiam si per cõductores non sit soluta pensio.*
25 *Quasi possessio quid sit.*
26 *Possessio de præterito, an præsumatur ex possessione de præsenti.*
27 *Possessio solo animo amittitur.*
28 *Deiecto siue naturaliter, siue ciuiliter possidenti competit interdictũ unde ui.*
29 *Verbum, ciuiliter, quomodo intelligi debeat.*
30 *Possessio iniusta non causat præscriptionem, iusta uerò sic.*
31 *Dictio, nulla, præsupponit plures possessiones. s. differentes numero, non specie.*
32 *Possessio ciuilissima, an dicatur naturalis, aut species separata.*
33 *Possessionis accidentia sunt infinita.*
34 *Possessio uacua quid sit. Et qui promisit reddere possessionem uacuam, an teneatur reddere cum fructibus, 35. & 36.*
37 *Possessio colorata quid sit.*
38 *Possessio colorata quid sit.*
39 *Possessio pacifica quid sit.*
40 *Possessio quot modis sumatur in iure.*
41 *Proprietas quid sit, & unde dicatur nu. 42. & 43.*
44 *Dominium propriè cadit in rebus corporalibus.*
45 *Dominium utile quid sit.*
46 *Dominium quasi airectum, & dominium quasi utile quid sint.*
47 *Quasi proprietas quot modis dicatur.*
48 *Proprietas nuda quid sit.*
49 *Possessionis & proprietatis causa quæ sit, & quotuplex. nu. 50.*
51 *Causa quomodo sumatur in rubrica ista.*
52 *Rubrica de causa possessionis, & proprietatis, quomodo continuatur.*
53 *Iudicium possessorium quid sit. Et quid petitorium.*
54 *Iudicium possessorium quotuplex sit.*

¶ *Apparatus super Rubrica.*

SVbtilem. Vtilem, & speculatiuam aggredimur materiã: pro declaratione, & intelligentia verborũ, de quib. in Rubrica totius huius tituli, examinabo, quàm plures quæ-
1 stiones. ¶ Quæro primò, † quid sit possessio? periculosa est omnis disputatio, quæ circa diffinitiones uersatur, l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. at præsens diffinitio super omnes, pericula & difficultates patitur, meritò dicit gl. in l. stipulatio ista. §. hæc quoque. ff. de uerb. obl. ꝙ peritissimi non ausi fuerunt determinare qd sit possessio. Ego tamen reperij plurimos fuisse audaces, qui possessionẽ diffinire non dubitarunt, & in effectu reperio 14. diffinitiones, tres posuit gl. in l. j. ff. e. tres addit ibi Bar. ubi omnes reprobat, excepta sua. Tres aliàs refert ibi Alex. quatuor adducunt Mod. Perus. aliam posuit hic Mod. Valen. de qua. ꝭ. dicam vnum verbum. Ego omissis omnib. insistam circa diffinitionem Bart. quæ est talis. Possessio est ius insi-
2 stendi rei non ꝓhibitę possideri. subdit Bar. se dixisse ius, † ad differentiã detentionis, quæ est facti. Cõsidera si ita est, ꝙ in ista diffinitione nõ ponitur aliqd uerbũ, tanq̃ genus. ¶ Scdõ dicit insistendi, ad drĩam dñij, qđ est ius disponendi. l. si quis ui. §. drĩa, ff. eod. Aduerte ẽt hic, qa ẽt possessor hẽt facultatẽ disponendi. l. si rẽ aliquam. ff. e. l. si in emptione. §. suæ rei. ff. de ꝯhen. emp. posset forte r̃nderi, ꝙ possessor non hẽt ius integrè disponẽdi, sicut hẽt dñs. l. ex empto. ff. de actio. emp. dixit rei nõ ꝓhibitæ possideri ad drĩam rei sacræ & religiosæ, quę ꝓhibetur possideri. l. inter stipulantẽ. §. sacrã. ff. de uerb. obl. ¶ Contra istã diffin. obstant multa.
3 † Primò, dum dr̃, ꝙ est ius, ꝯ, imò facti, ꝙ sit facti, est tex. in l. j. §. sed pupillus. ibi, eã. n. rem facti, non iuris esse. Scdõ est tex. in d. l. j. §. si uir ibi, qm̃ ea res facti, &c. Tertiò tex. in l. possessionẽ pupillum. ff. eo. ibi, qđ. n. facti est, &c. Quartò ad idem est text. in l. denique. ibi, quia plurimũ facti hẽt. ff. ex quib. cau. ma. Quintò tex, in l. j. §. Scæuola. ibi, hæreditas possessionem non hẽt, quia facti est, ff. si quis test. lib. esse ius. fue. Sextò tex. in l. in bonæfidei. §. j. ibi, quia illud ad factum tendit. ff. de acq. rer. do. Septimò ad idẽ tex, in l. 3. §. j. ff. de bo. poss. ubi tex. dicit, ꝙ bonorũ possessio non est possessio rerum, quia bonorum possessio, iuris magis q̃ facti est quasi uelit, ꝙ possessio rerum sit facti. Octauò facit ratio. principia essentialia ipsius possessionis consistunt in facto. s. animus & corpus. l. 3. in prin. ff. eo. medium etiam conseruandi. i. animus est facti, d. l. in bonæfidei. Subiectum ẽt possessionis. i. ipsa res corporalis est facti, ergo ẽt ipsa possessio est facti. ita arguit Ro. qui hanc partẽ tenet, & sequuntur do. Iac. Put. Papi. & d. Pet. de Bezutio Medio
4 la. tñ ista vlt ratio parum ualet, si rectè consideres. ¶ † Pro quarta opinione, qñ sit iuris, quàm tenet Bar. & sequuntur cõiter Docto adducitur in primis tex. in l. peregrè, in uer. ius possessionis, ff. eo. Secundò tex. in l. non eo minus. ibi, in concessum possessionis ius, C. de libe. cau. Tertiò tex. in l. si ea res. ibi, qui prius ius possessionis apprehendit. ff. de act. emp. Quartò ad idẽ tex. in l. liber homo, §. j. ibi, excepto eo, quod ius est, & gl. dicit. i. possessio. ff. de acq. rer. do. Quintò tex. in l. possessio quoque. in prin. ibi, possessio plurimum a iure mutuatur, & in §. primo. ibi, aliàs ius est, ff. eo. Sextò tex. in l. nemo. C. e. Septimò tex. in l. cũ hæredes in prin. ff. eod. ubi dr̃, quòd omnia iura hæreditaria transeunt in hæredes excepta possess. ergo possessio est ius, aliàs non esset bona exceptio, quæ debet esse de regula. l. nã quod liquidè. §. fi. ff. de pe. le.
5 ¶ † Vltimò facit, quia possessio non cadit in seruo. d. l. stipulatio ista, §. hæc quoque. ergo possessio est ius. l. quod attinet. ff. de reg. iur. ¶ Quid tenendum? Aret. dicit ꝙ possessio habet mixturam iuris & facti. probat per tex. in d. l. possessio quoque. ibi, possessio plurimum a iure mutuatur, ergo aliquid a facto. ¶ Secũdo probat, quia fictio postliminij operatur restitutionem omnium iurium, quæ sunt simpliciter iura, & tamen non restituit, neq; fingit reuersum ab hostibus possedisse. d. l. denique. ergo datur intelligi, ꝙ possessio non est simpliciter ius, & ista fuit ratio Bart. in l. si is, qui pro emptore, in 2. opposi. in 2. char. ff. de usucap. ¶ Ego
6 teneo cum † communi, ꝙ possessio sit simpliciter ius. nec obst. ꝙ habeat annexum factum, quia non sequitur ꝑꝑ hoc, ꝙ sit facti. tolle exẽplum: ignis hẽt immixtum calorẽ, non tñ ignis est ipse calor, neq; calor ignis. vnde ꝓ concordia iurium discordantium habemus considerare tria. primò ipsam apprehẽsionẽ, & sic modum acquirẽdi, & isto modo sumpta possessio est facti, ita loquitur tex. in d. §. sed pupillus. ita ẽt loquitur tex. in d. §. si uir uxori. ¶ Secundò habemus considerare retentionem possessionis apprehensæ, & sic modum conseruandi, & isto modo intelligendo
7 possessionem, erit ẽt facti, quia † possessio retinetur aĩo. l. clã possidere. §. qui ad nundinas. ff. eo. qui animus est facti. d. l. in bonæfidei. & isto modo loquuntur tex. in l. possessionem pupillum, & d. l. j. §. Scæuola. & d. l. denique. ¶ Tertiò habemus cõsiderare possessionem in esse ꝑductã per apprehensionẽ & retẽtionẽ, & ista est ius: & ista est illa, quæ parit effectus iuris, acquisitionẽ dñij, & fructuũ, & interdicta possessoria, de quib. ꝭ. dicemus, & ita procedat communis opi. Et istã concordiã in effectu uoluerunt subtiles

Senenses

Senenses. Vnde si reperias aliqua iura, quæ velint pos. in esse pro ductā, esse facti, rñdeas ꝙ loquunt̃ inspecta origine acq̃sitionis, uel medio retētionis. Si uerò reperias aliqua iura, quę velint pos sessionē respectu apprehēsionis, uel retētionis esse iuris, rñde ꝙ loquunt̃ in casib. in quib. iuris ministerio sine aliquo corpore, uel aīo proprio acq̃rentis acq̃rit̃ possessio: vnde scias, ꝙ quædam est possessio, q̃ inspecta apprehēsione dr̃ hr̃e plurimū iuris, & ista est illa, quæ acq̃rit̃ ꝑ filiū, uel seruū ex cā peculiari dño, uel patri ignorāti, de ista loq̃t tex. in d.l. possessio quoque. & dr̃ hr̃e plurimū iuris, quia in ista plus operat̃ ius, q̃ factū. Nā ignorās ministerio iuris acquirit istā posses. & ministerio iuris sine aīo proprio retinet & usucapit, l. 2. ff. pro soc. quædā dr̃ habere multū iuris & multū facti, ita ꝙ si excederet, ius & factū nõ vñr, & ista est possessio, quæ acq̃rit̃ ꝑ procuratorē dño ignorāti, licèt dñs ignorās non vsucapiat. l. j. C. eo. quædā dr̃ habere plurimū facti, & ista est, quā per nosmetipsos acq̃rimus, & retinemus, & de ista loquitur tex. in d.l. denique. dr̃ aūt habere plurimū facti inspecta origine, quia requirit̃ corpus & aīus ipsius requirētis: dr̃ tñ habere aliq̃d iuris, quia ꝑ apprehensionē vnius glebæ ministerio iuris acquiritur possessio totius fundi. d.l. 3. in prin. ff. eo. & istos terminos declarat gl. in c. cū nostris, de conces. præb. & gl. in l. j. C. eo. ¶ Et si dicat̃, ad quid valet ista inuestigatio? rñdetur ꝙ pōt seruire ad quæstionē. Rescriptū dicit, cognoscat Titius de iure, q̄d hēt supplicās in bñficio. certè virtute huius rescripti poterit delegatus cognoscere de possessorio ꝑ prædicta, & ita determinat Inn. in c. coepi, de reb. ecc. non alie. sequitur Bal. in l. iubemus. §. sanè. C. de sacro san. ecc. & in l. si quis ad se fundū. C. ad l. Iul. de vi. & Fel. in rub. s̃. de resc. col. 3. ¶

8 † Secundò facit ad aliā q̄onē. Papa cōcessit alicui beneficiato, vt possit testari de acq̃sitis, ex iurib. beneficij: iste talis poterit ēt facere testm̃ de fructibus, quia fructus dñr acquisiti ex iurib. beneficij. i. ex pos. per prædicta, & ista determinat Ale. cons. 15. q̄d incipit, Reueren. dñe, uol. 2. ¶ Secundò ꝯ diffinitionē Bar. arguit Ang. dicēs, ꝙ non cōuertit̃ ex eo, ꝙ detētatio ēt sit ius insistendi rei, ꝑ tex. in l. si finita. §. si quis metu. ff. de dam. infe. ubi missus in possessionē ex primo decreto, licèt tm̃ detineat, habet tñ ius, maximè recuperādi tenutā, & ēt hēt detentator aliq̃n ius pignoris. l. nō est mirū. ff. de pig. ac. l. 2. in princ. ff. pro hærede. Imò detinēs aliq̃n acq̃rit fructus, ut colonus. l. si seruus, §. locaui. ff. de fur. & aliq̃n hēt interdictū recuperādæ. l. si colonus. ff. de ui & ui arma. propterea Ang. aliter diffiniuit dicens, ꝙ possessio est ius insistendi rei aptū natū ad acq̃sitionem dñij, & oīum eorū, quæ sequunt̃ ex eo. & istā sequuntur Imo. & Paulus de Ca. sed defendendo Bar. dicatis, ꝙ falsum est, detentationē esse ius, imò est meri facti. patet, quia seruus detinet. l. stipulatio ista. §. hæc quoque. ff. de uer. ob. & tñ si esset ius, non posset detinere. l. quod attinet. ff. de reg. iur. & ꝙ sit facti, firmat Bar. & cōiter Legistæ, in d. l. j. Ad ꝯria s̃. all. rñdeo, ꝙ nuda detentatio, de qua loq̄mur, non parit illos effectus iuris, sed est cā detentationis. l. i. titu. locati, primū decretū, uel similes, & isto respū dr̃ ꝙ detinens habet ius, nō quòd ipsa detētatio sit ius. ¶ Tertiò arguit Imo. dicēs, ꝙ nō conuertit̃, quia vsusfruc. est ēt ius insistendi rei. Nā cū sit ius utendi fruendi, fortius ēt dr̃ ius insistēdi. vñ aliter ipse diffiniuit. Possessio est simplex ius insistendi rei aptū natum producere interdictū recuperandæ. Defendendo Bar. rñdet Are. ꝙ vsusfruc. nō est ius insistendi principaliter, sed in ꝯñtiam, ideo ab eo non fit denominatio. l. j. §. si te rogauero. ff. depo. Aliter ēt rñdent Señ. sed non curo. ¶ Quartò opp. verbū, rei,

9 † est gñale cōprehendens incorporalia iura. l. rei appel. ff. de uer. sig. incorporalia aūt nō propriè possident, sed quasi, l. si seruus, §. incorporales. ff. de acq. rer. do. ergo, &c. Sol. verbū insistendi tollit ꝯriū. ¶ Quintò oppo. ꝯ illa uerba, nō prohibitæ possideri, genus non alterat̃ ꝑꝑ accidentia. patet in diffinitione hoīs in gñe. Hō est aīal rōne, &c. Si modo detur fatuus sine rōne, non tñ alterat̃ diffinitio si dicamus, ꝙ licèt ꝑ accidēs sit aliqua res, quæ nō possit possideri, non tñ alterabitur diffinitio, ergo illa verba, non prohibitæ possideri, superfluò fuerunt apposita. patet in diffinitione stipulationis, de qua in l. 5. §. stiplō. ff. de uerb. ob. & in diffinitione testi, de qua. in l. j. ff. de test. vbi non sunt illa verba, non prohibitæ, &c. & tñ res sacræ non sunt in commercio stipulatorū & testātium, d.l. inter stipulantem. §. sacram. essent ergo detrahenda illa verba, nō prohibitæ possideri, & illis detractis nō multū discrepabit diffinitio Bar. a diffinitione Io. Glossat. quam cōiter Doct. sequūtur, & est talis, Possessio est ius detinendi rem sibi. Aliā diffinitionē facit Raph. Cu. Aliā Mod. Perus. in d.l. j. Aliam Mod. Valentini hic, quæ est talis, Possessio est insistentia cā possidēdi facta. quæ diffinitio nō valet, quia non conuertitur: nam seruus insistēs animo possidendi, non possidet, d. §. hæc quoque. ¶ Item emphyteuta,

10 † uel conductor insistens animo possidendi, sibi non possidet, nec præscribit. l. malè agitur, & ibi gl. C. de præscr. 30. uel 40. Quid ergo concludendum? dixi s̃. ꝙ possessio pōt tripliciter considerari. Primò prout in esse producitur. Secūdò prout cōseruatur. Tertiò pro ipsa possessione, quæ apprehensione & retentione causatur, & sic prout est in esse producta. Vnde cū terminus sit æquiuocus, non pōt rectè unico modo diffiniri, ita ꝙ cuilibet signum conueniat, s̃m Pau. in rub. s̃. de iud. esset ergo unicuiq; significationi accommodāda particularis diffinitio. Ego uereor, ne arrogātiæ labe polluar, si nouas diffinitiones afferre tentauero, postq̃ Iure cons. & peritissimi non fuerunt ausi diffinire. Dicā tñ quid sentiam, vt posteris ineptias nostras cōsiderantib. pateat inuestigandæ veritatis occasio. Prima ꝓut in esse ꝓducitur sic pōt describi. Possessio est corporalis rei uera, seu ficta apprehēsio, animi & iuris adminiculo cōcurrēte. Dixi corporalis rei, ad dr̃iam incorporalium, d. §. incorporales. Dixi vera, q̄a requritur, vt acquiratur pedū appositione. l. j. in prin. ff. eo. dixi seu ficta, quia per ꝯstitutum acquiritur possessio & fingatur apprehēsa. l. quod meo. in prin. ff. eo. & similiter per precarium, ut ff. de preca. per totū, & maximè in l. certè. Similiter per reseruationem usus fruc. l. quisquis, C. de don. Dixi animi, quia ultra apprehensionē corporalem requiritur animus possidēdi. l. 3. in prin. ff. eo. Dixi, iuris adminiculo, propter possessionem, quæ acquiritur per procuratorem, uel seruum, aut filiumfam. iuris ministerio ignoranti, vel quia ex apprehensione unius glebæ auxilio iuris acquiritur possessio totius. d.l. 3. ¶

11 Secundā † sic describo, possessio est corporea & mentalis, uel mentalis tantum, vera uel ficta insistentia in re corporali possidendi gratia. Dixi, uel mentalis tantum, quia solo animo retinetur possessio, d. §. qui ad nundinas. Dixi, vera, quia regulariter sine animo proprio non retinetur possessio, l. j. C. eo. Dixi ficta, propter possessionē acquisitā ex causa peculiari, patri, & domino ignoranti, nam illam retinent sine proprio animo etiam ignorante, & iuris ministerio finguntur insistere mediante aīo filij, uel serui, l. 2. ff. pro solu. Dixi possidendi gratia, quia insistens animo possidendi amittit possessionem. l. tertia, §. in amittendo,

12 ff. eo. ¶ † Tertiā possumus diffinire prout diffiniuit Io. uel prout Bar. uel aliter. Possessio est ius insistendi rei corporalis tuēdi, uel utendi, fruendiq; rebus corporalib. suis, uel apprehensis, vt suis. Dixi tuendi, propter interdicta retinendæ & recuperandæ. Dixi utendi, fruendique, ad dr̃iam detentationis. & si obijcias de prędone, qui possidet. c. in literis. j̃. tit. j. & tamen non facit fructus suos. Rñdeo, ꝙ licèt prædo teneatur ad restitutionem fructuū, tamen dum perseuerat in possessione, utitur & fruitur. & isto respectu prædo ratione possessionis habet ius utendi & fruendi.

13 Vel aliter † rñdeo, ꝙ alternatiua, uel, posita in diffinitione tollit

14 contrarium. Dixi suis, ad dr̃iam usus fructus, qui est † ius utendi & fruendi rebus alienis. l. j. ff. de usufru. Dixi, pro suis, ꝑꝑ inuasores,

15 & similes. ¶ Quæro, † vnde dicatur possessio. Respondet Paulus Iuriscōs. in d.l. j. possessio dicta est a pedibus, & (ut Labeo ait) quasi pedum positio. Iuxta istam etymologiam occurrunt duæ dubitationes. Prima, quare possessio potius fuerit denominata a pedibus, quàm ab alia parte corporis? Secunda, quare magis a corpore, quàm ab animo, maximè cum animus sit dignior? Circa primam reperio assignari tres rationes. Prima fuit Bal. dicentis possessionem dici a pedibus, quia pedes sunt totius corporis firmum sustentaculum, & habent se ad reliquum corporis tanquam bases ad columnas, quæ in aere stare non possunt. l. quod conclaue. ff. de dam. infec. & licèt aliquid mordeant, quia oculo etiā acquiritur possessio, d.l. j. §. si duxerim, & etiam manu. d.l. j. §. j. tñ pōt defendi, quia uniuersaliter pedes vñr necessarij ad om

16 nem apprehensionē, non sic oculus, & manus. ¶ † Secunda fuit rō Pau. de Cast. quia possessio, quæ pedib. acquiritur est dignior, cum per pedes acquiratur possessio rerū immobilium, sed ꝑ manus acquiritur possessio mobilium, q̃ est utilis & abiecta, l. rem quæ nobis. ff. eo. ista non est tuta, quia oculo acquiritur ēt possessio rerū immobiliū, d. §. si duxerim. Tertia fuit rō d. Azo. ut dicatur a pedibus, quia ab ipsis processit origo possessionis, q̄d calcabat pes tuus, tuū erat. ista rō non est tuta, quia nō est gñalis prout esse debet. l. regula. §. cū quis. ff. de iur. & fac. igno. non. n. conuenit possessioni rerū mobiliū, quas pedibus calcando, & nō apprehendēdo spernere uidemur. §. itē lapilli, cū gl. Insti. de rer. diuis. teneas ergo rōnē Bal. Circa scd̃am reperio assignari duas rationes. Prima fuit Pau. de Ca. in d.l. j. §. j. quia corpus. in acq. possess. potentius operatur, q̃ animus, s̃m gl. ibi, sed ista rō nō placet Doctori meo, quia aīo solo retinetur possessio, d. §. qui ad nundinas, ergo potentius agit aīus, q̃ corpus. Defendendo Pau. pōt replicari, ꝙ in acquirenda fortius agit corpus, & ita loquitur Pau. In retinēda uerò magis operat̃ aīus, & ita ꝓcedit ꝯriū. Tñ uī, ꝙ

17 pariter ambo operent̃. l. 3. in prin. eo. ti. ¶ † Scd̃a fuit rō d. Doctoris mei, ꝙ magis denoīet a corpore tanq̃ ab origine & inuentione: sed nec ista placet, q̄a ab origine ēt aīus requirebat̃, d.l. j. §. j. vnde ꝯsideraui tres alias rōnes. Prima rō fuit cā euitandæ, æquiuocationis: nā si fieret denoīatio ab aīo, cōueniret dñio, q̄d nō acquiritur ēt sine aīo. l. inuito. de reg. iur. l. j. de acq. rer. do. & ꝑ ista rōne facit, q̄d de stiplōne dicit Pau. de Ca. in rub. ff. de uer. obli. dicens stiplōnē potius a uerbis denoīatā q̃ a cōsensu, q̄a consensus req̄ritur gñalr in oī actu, l. consensu. ff. de act. & obl. Secunda rō, quia corpus magis patitur & laborat q̃ aīus, pro qua rōne adduco tex. in simili in c. ex literis. j̃. de cōuer. infid. ¶ Tertia ratio, quia ex actu facti implicitè demōstratur aīus. non eꝯ, l. Labo. ff. de supellec. leg. l. Pau. ff. rem ratam hab. l. de quibus, in fi. ff. de legibus.

18 gibus.¶ † Tertiò qro, quotuplex sit possessio? variæ sunt Doc. sententiæ, una fuit opi. Bar. ꝙ sit triplex, naturalis. ciuilis, & corporalis, ista cōiter damnat. Alia fuit opi. Io. ꝙ sit duplex, una naturalis, quæ aīo & corpore acqrit altera ciuilis, q aīo retinet. ista est cōis. Alia fuit opi. Azo. ꝙ una tm̄ sit possessio naturalis, quæ approbatione iuris dr̄ ciuilis, istā sequunt Bezut. & subtiles. Senenses, & istā intēdo sustinere. sed prius uideamus qd sit possessio naturalis, qd ciuilis, qd corporalis, qd ciuilissima, qd quasi posses-
19 sio, & qd detētatio. Bar. in pallegata. l. j. eas sic describit. ¶ † Ciuilis possessio est ius insisten di rei nō prohibitæ possideri, aptum producere ciuiles effectus respū veri dñij. Dicit respū veri dñij, quia ciuilis est illa, quæ cāt vsucapionē & præscriptionē. l. q fundū, in prin. ff. pro emp. & d. l. j. §. per seruū, q in fuga. & qa pducit effectū acquisitionis fructuū, l. 3. §. ex ꝯrio, & ibi not. ff. eo. Dixit ēt veri dñij, ad drīam naturalis, q pducit effectus separatos a uero dñio. ꝯ istam arguit Doctor meus dicēs ꝙ simplex proprietarius possidet ciuiliter. l. sciendū, §. qui solā. ff. qui satisd. cog. & tn̄ non insistit, nec facit fructus suos, sed est usufructuarius, qui insistit & fruitur, & nihil rñdet. Tu aūt rñdeas, ꝙ vsufructuarius quò ad ius proprietatis, insistit noīe pprietarij tanq̄ eius pcurator. l. j. §. fi. ff. de no. oper. nun. vnde satis ipse proprietarius dr̄ insistere. l. quod meo. §. procurator. ff. eod. & licèt talis ciuilis possessio durante usufructu nō producat effectū acquisitionis fructuū, non tn̄ diffinitio mala, qa in ea non dr̄ ꝙ sit ius causans, sed aptū causare. ¶ Scdò opp. de le. j. §. j. ff. eo. vbi ex naturali possessione rerū, quæ in nullius bonis sunt, causat dñium, ergo ēt naturalis pducit ciuiles effectus respectu ueri dñij, & sic diffinitio falsa, qa nō conuertit. nescirē aliter rñdere, nisi ꝙ illa naturalis possessio, de qua in d. §. j. ēt ciuilis est. & si hoc uerū sit prout est, erit ibi tex. p opi. Azo. ꝙ vna tm̄ sit possessio naturalis, quæ quatenus appro-
20 batur a lege ēt ciuilis p approbationē nūcupatur. ¶ † Naturalis possessio est ius insistēdi rei non phibitæ possideri, aptū pducere ciuiles effectus respū alicuius iuris a dñio separati, & respū naturaliū accessoriorū, ut in emphyteuta, vasallo, vsufructuario, & sīlib. isti. n. possident naturaliter, l. naturaliter, in prin. ff. eo. & virtute naturalis possessionis præscribunt. l. competit. C. de præscr. 30. vel 40. an. & l. fi. eo. ti. & pducit acqsitionē fructuū, ut not. in auc. nisi tricēnalis. C. de bo. mat. Tu aduerte ad plura. primò ob. vnū, qd statim dicebā. ¶ Scdò Bar. vult naturalē & ciuilē differre effectu tm̄, qa ciuilis parit effectū veri dñij, naturalis uerò nō. Cōtra vr̄ ꝙ diuersitas effectuū nō faciat possessiones differre specie, nā fm ipsummet Bar. possessio naturalis emphyteutæ & uasalli nō differt specie a possessione vsufructuarij, & tn̄ naturalis possessio emphyteutæ, & vasalli causat pscriptionē utilis dñij, naturalis verò vsufructuarij cāt pscriptionē iuris vtēdi & fruēdi, & nō utile dñiū fundi, qa vsufructuarius. Itē vsufructua. nullū dñiū hēt, fm Senen. in l. naturalr, in prin. ff. e. facit exēplū naturale, feminarū q̄dā fertiles, q̄dā steriles: oēs tn̄ mulieres spē nō differentes, sed numero tm̄. Et istud pōdero p opi. Az. ꝙ una tm̄ sit possessio naturalis, q nō differt a ciuili pp minores effectus, ut vult Bar. sed sicut magis naturalis approbat a iure ciuili, maiores effectus parit; vnde qa naturalis emphyteutæ approbat respū utilis dñij pducit hūc effectū, quē non pducit possessio naturalis vsufructuarij, qa ad hoc nō approbat: vñ possessio naturalis, quę est apud malefidei possessorē, qa reijcit a iure, nō parit istos effectus cōtra dñm: sed qa approbat ꝯ tertiū, ꝯ ipsum operat effectum retētionis & tēperationis, l. j. in fi. ff. uti pos. c. in literis, ĵ. titu. j. isto respū ēt ciuilis dici pōt, ut no. in l. clā possidere, §. fi. ff. e. ¶ Tertiò
21 aduerte, † inquātū Bar. cōcludit, ꝙ vsufructuarius præscribat ius vtēdi fruendiq; virtute naturalis possessionis. In hoc cōiter reprobat. qa prescribit rōne quasi naturalis; & quasi ciuilis possessionis, quas hēt in iure vsufruc. fm gl. in l. ait ptor. §. itē. ff. ex quib. cau. maio. & ita vult Bar. sibi ꝯrius in l. naturaliter, in prin. ff. eo.
22 ¶ Corporalis possessio est ius insistendi rei non phibitæ possideri retētionis & tēperationis pducens effectū, quā hēt ingrediēs possessionē fundi absente possessore. De ista loqt̄ l. clam possidere, §. q ad nundinas, & in l. si id qd, ff. eo. De ista dicemus. ĵ. in pun
23 cto, an sint tres. ¶ † Ciuilissima possessio non diffinit̄ per Doctores, qa non est species separata de per se a ciuili possessione fundi, cū differat ab ea tm̄ in modo acquirendi, fm do. Alex. Are. & Ias. describitur tn̄ sic, Ciuilissima possessio est illa, quæ iuris ministerio absq; ulla apprehensione acquiritur. de ista loquitur lex, & ibi Pan. in c. 2. ŝ. de consue. & in l. fi. C. de sacros. eccl. in l. raptores. C. de epis. & cle. & istam appellat Bal. hic artificiosam possessionem. sed aduerte, quia retenta opin. Bart. & ipsorum Alex. & Mod. ꝙ possessio differens effectu differat ēt specie, vr̄ concludēdum ꝙ ciuilissima species differat a ciuili, quia sola ciuilis pa-
24 rit effectum recuperationis. l. j. §. siue aūt, ff. de ui, & ui ar. † Ciuilissima uerò non producit istum effectū, ergo &c. Vnde stāte statuto, ꝙ possessio defuncti continuetur in hæredē, si aliquis post mortem ingrediatur possessionem, & prohibeat intrare hæredem, non poterit heres, tanquàm spoliatus intentare interdictū recuperandæ, fm Bal. in auc. defuncto, in 3. q. C. ad Tert. & Ioan. Fab. in §. sui, Inst. de hær. qua. & differ. & Alex. cons. 37. In cā mota, volu. 1. & consil. 83. Visa facti narratione. vol. 2. & in l. in suis, col. 3. ff. de liber. & posthu. ubi dicit istam esse cōem opi. & do. Ias. post Ale. in l. si sorori, C. de iur. delib. Contrarium tn̄ determinat Soc. in l. rem quæ nobis, in 5. q. ff. de acq. poss. per duo urgentia fundamenta. & ꝙ effectualiter detur interdictum recuperandę, sentit Bal. hic, dum dicit, ꝙ si hæres intentet remedium l. fi. C. de edic. diui Adria. tollen. non poterit ei opponi exceptio ulla proprietatis, etiam si offeratur probō incōtinenti, eo quia propter statutum præallegatum, remedium huius legis habet tunc naturam interdicti recuperandæ, & sequitur Dec. consi. 84. quod inci-
25 pit, Excellentissimi Doctores. ¶ † Quasi possessio est illa, quæ habetur in iuribus incorporalibus, de qua in c. cum ecclesia Sutrina, ĵ. eo. ubi dicemus, & secundum Imol. post Ang. describitur sic; Quasi possessio est potentia quędam deducendi in exercitiū ipsa iura quasi poss. quæ corporibus quandoque adhæret. & dicitur, quæ corporibus, &c. propter seruitutes prædiales, l. seruitutes, ff. de serui. dicitur autem quasi possessio, quia non est propriè possessio, cum in iuribus incorporalibus non cadat pedum positio, l. si seruus, §. incorporale, ff. de acquiren. rer. do. ista aliquando dicitur impropria, aliquando magis impropria, aliquando improprijssima, ut declarat gl. in l. regulariter, ff. de peti. hære. & ꝙ sit impropria possessio, uideatis tex. & ibi glo. magistram in c. conquestus, supra de fo. compe. alibi dicitur intellectualis possessio, l. si ædes, j. in fi. ff. de ser. urb. præd. ꝙ tamen nō sit dare quasi possessionem, probari uidetur sic. Ista est possessio ficta & intellectualis, verum super impossibili per naturam non cadit fictio, §. minorem, Institu. de adop. sed impossibile est, ꝙ qualitas sit sine subiecto, l. eius, qui in prouincia, ff. si cer. pet. modo sic, possessio seu quasi, accedens est ad proprietatem, in incorporalibus autem iuribus res corporalis, cui ipsum ius applicatur, non est subiectum quasi possessionis, quia esset vera possessio, nō etiam ipsum ius incorporale: quia tunc quasi possessio etiam iuris per misceretur cum ipso iure contra l. permisceri. ff. eod. & quia si subiectum esset ipsum ius, quasi possessio esset qualitas sine iure, quod est est falsum, quia quasi possessio est ius causans præscriptionem, l. omnes, C. de præscrip. 30. uel 40. anno. c. de quarta, supra de præscrip. Pro resolutione uidendum est, quod sit subiectum huius quasi possessionis variæ reperiuntur opi. Prima fuit opi. Azo. tenentis, ꝙ ipsum ius sit subiectum; inferēs ex hoc, ꝙ deiectus a quasi possessione alicuius iuris incorporalis non restituitur nisi probet uerè uel præsumptiuè sibi illud ius competere. sed reprobatur communiter per textum in cap. quærelam, supra de ele. & in l. 1. ff. uti posside. & in l. 2. ff. si ser. uendi. ita fuit determinatum Bononiæ in fauorem Hugo. contra Azo. ut refert Spec. in tit. de resti. spo. §. nunc dicamus. ver. quid in alijs. & Bart. in l 3. §. unde vi. ff. de vi, & ui arm. & ita concludit Dec. per plura consi. 136. per totum. Secunda fuit opin. Inn. in c. 1. ĵ. e. ꝙ actus ipsius iuris sit subiectum, & ideo secundum eum debemus dicere nos esse in quasi possessione pñtandi, & eligendi, nō autem in quasi possessione iuris præsentandi, uel eligēdi. ¶ Tertia fuit opi. Bar. in d. §. unde ui, ꝙ subiectum sit usus ipsius iuris, qui causatur a patientia aduersarij, l. quoties. ff. de ser. & ista est cōis, & istam amplectitur d. Ant. in c. fi. in 3, col. infra eo. vbi latissimè stantib. prædictis infertur ad plura. Primò, ꝙ interdicta, quæ competunt etiam pro iurib. incorporalib. Inst. de interd. in prin. non sunt propriè interdicta possessoria, sed quasi, ut est tex. in d. l. quoties. Item talia interdicta sunt utilia non directa, vt declarat Bar. in l. 1. ff. uti poss. ¶ † Secundò infertur ad statuta loquentia 26
tia de possessione seu possessore, ut non procedant in quasi possessione, quia sunt uerba statutorum propriè intelligenda, c. in nostra, infra de iniur. & ita tenet d. Ant. in d. c. fi. col. 3. sequitur Alex. & cōiter Mod. in l. 3. in prin. ff. eo. adducentes alia fundamēta, ultra quos facit decisio Bal. in l. cogi. C. de petit. hær. dicens ꝙ statuta pœnalia loquentia in possessore non habent locum in eo, qui habetur pro possessore, de quo p Io. And. in reg. pro possessore, de reg. iu. in Mercuria. Secūdò facit decisio Bar. in l. apud Iulianum, §. si pupillus, ff. ex quib. cau. in pos. eat. & Pan. in c. qua fronte, ĵ. de app. quæ uult, ꝙ statuta loquentia in ꝯtu non hñt locum in quasi ꝯtu. & ista est cōis vt per Alex. & Mod. in l. more, & in l. nutu, ff. de acq. hæ. & per Ias. in l. Barbarius, col. 2. ff. de of. pto. ꝯrium tenet Aret. in rub. ff. eo. ad fi. & in ꝯsi. 30. Viso themate, col. pe. p tex. in l. si pcuratoris, ff. de proc. iuncta decisione Bar. in l. 1. col. pe. ff. de act. & ob. & p glo. in l. si quis in tantam, C. vñ ui. & bene facit ēt decisio Bar. in l. 1. ff. uti posid. Pro concordia dicerem inspiciendam esse rōnem statuti subiectamq; materiā, put in simili dicit Bal. in l. 1. C. cōmu. de usuc. dū dicit, ꝙ statuta loquētia de possessione aliqñ intelligunt̄ de naturali, aliqñ de ciuili, aliqñ de nuda detētatione put subiecta materia patit. bñ facit l. sciendū, §. j. & seq. ff. q satisd. cog. Sic et libellus ꝯcludēs in possessione saluat, & intelligit de quasi possessione, c. olim, 3. de rest. spo. c. licèt, de proba. Pan. in c. 2. de rest. in integrum, Gemi. in c. 2. de test. in 6. in 7. col, & ratio est, qa uerba libelli impropriātur, ut ipse libellus sustineat, l. sed si possessori, §. item si iurauero, ff. de iurei. ubi latè Mod, sicq; ēt soluat̄ sñia loquēs in pos-

sessio-

sessione, qa impropriat, p quasi possessione, vt est text. in c. accedens, s. vt lit. n͞pte. & ita determinat Pan. in d. c. p̄questus. & rō ē, qa uer ba sniæ impropriant, ut actus sustineat, s̄m gl. reputatam singula rem in l. puto, ff. famil. ercis. probat tex. ī c. his, ĩ. de uerb. sig. ¶ Detentio est nuda facti insistentia in re corporali custodiæ & p̄seruationis gr̄a facta. φ sit facti, probatū fuit s. φ fiat custodiæ cā, probat in l. ut legator ū, ff. ex quib. cau. in poss. ea. largè tamen aīo insistēs, & sic q ciuiliter possidet, dr̄ detinere s̄m gl. in l. 3. §. ex p̄rio, ff. eo. & s̄m Imo. ita se hēt cōis vsus loquendi, inferēs, quòd statutū loquēs de detinēte, haberet locū in possidente ciuiliter, quia statuta recipiunt interpretationē a cōi vsu loquendi. l. Labeo. ff. de supel le. & sequuntur Ale. & Mod. ad idē est gl. in c. cām quæ, & ibi Fel. col. 3. in fi. ĩ. de præscrip. Venio modò ad discussionē articuli, q̄ opi. sit verior: opi. Bar. φ sint tres possessiones, cōiter, ut dixi, reprobatur: qa corporalis possessio, q̄ hēt iniustè possidens, non differt a naturali, q̄ hēt vsufructuarius & similes, nisi tanquā plus & minus, vñ nō dñr differre specie, s̄m Imo. per regulā l. fi. ff. de fun. inst. pondera, φ ista rō facit pro opi. Azo. quia naturalis & ciuilis ēt non differunt, nisi in plus & minus. Scdò p̄ Bar. p̄riū inducit Pau. de Ca. qa possessio naturalis vsufructuarij nō est illa, q̄ cāt effectū p̄scriptionis & acquisitionis fructuū, sed est quasi possessio ciuilis, ut s. dixi. ¶ Naturalis aūt possessio vsufructuarij cāt tm̄ interdictū retinendæ & recuperādæ, sicut ista corporalis, ergo nō differūt specie, nec effectu. ¶ Tertiò ego arguo. qa si reuertentē dñm ingressus admittat, dñs recuperat possessionē occupatā, d. §. qui ad nūdinas. sed illa est sine dubio naturalis, ergo ēt occupata per ingressorē erat naturalis. ¶ Secūda opi. Io. & cōis, φ sint duæ, probatur multis medijs, principale fundamentū stat in d. §. qui ad nundinas, sic inducendo. duo non pñt eandē rē insolidū possidere. l. 3. §. econtrario, ff. eo. sed in d. §. qui ad nūdinas, dr̄ φ ingressus hēt naturalē, & dñs absens aīo retinet possessionē suā, ergo ciuilē, aliàs duo haberēt eandē naturalē. Ad istud r̄ndet φ diuersis respectib. duo pñt eādē rē possidere. l. fi. ff. uti possid. glo. in d. §. econtrario. sed dico φ ingressus possidet naturaliter corpore, & isto respectu sua naturalis possessio dr̄ corporalis. l. si id quod. ff. eod. absens verò possidet naturaliter aīo, & quia sua possessio est fomentata a iure, & est possessio superior. l. si duo. ff. uti possid. isto respectu dr̄ ciuilis. & φ sit naturalis probatur sic, retinere præsupponit habitū. Modò si dicatur ab his, qui dñt hanc aīo retentā esse ciuilem, & non naturalē, vñ fuerit habita: certè necesse est fateri φ habita fuerit ab apprehēsione. l. 3. §. Neratius. ff. eo. uerū illa est naturalis, ergo ēt ea retēta erit naturalis. Et si dicat, qūo est possibile φ sit naturalis: r̄ndet s̄m subtiles Senen. φ dr̄ naturalis, qa retinet instr̄o corporis. i. qđ est facti. l. in bonæfidei. ff. de acq. rer. do. probatur ēt, qa si is q hēt naturalē tm̄ se absentet a re, retinet illā naturalē aīo, s̄m gl. *communiter* approbatam in d. l. j. in princ. Si ergo prior possessio erat naturalis & ciuilis simul, sic eadē aīo retinetur. ¶ Scdò pro ista opi. alle. tex. in l. 2. §. quod vulgò. ff. p hęr. Vbi dr̄ neminē posse mutare sibi cām possessionis. siue sit naturalis, siue ciuilis, ergo duę, r̄ndet Bar. φ debet ille tex. intelligi, dum loquit de naturali. i. de detētatione p̄p illatione, quæ sequr de colono, q detinet tm̄. istū intellectū dānat Doct. meus, qa ibi illatio uenit a fortiori hoc modo, si hñs naturalē, uel ciuilē nō pōt sibi mutare cām possessionis, a fortiori non poterit colonus hñs solā detentationē, & s̄m eū ita arguit text. in l. non solū, §. quod vulgò. ff. de usuc. Tu aūt considera, φ arg. a fortiori nō bñ pōt ibi formari, qa esset arguere de minori ad maius negatiuè, qđ argu.
27 non ualet, † s̄m gl. in c. cū in cunctis. s. de elec. nā facilius colonus mutat cām detētationis, q̄ possessor possessionis, d. l. nō solum, §. quod vulgò. vbi Iuriscō. arguit affirmatiuè, unde bñ sequitur, φ non ualet negatiuè p prædicta: uel aliter r̄ndeas, vt ĩ. gñaliter di-
28 cam. ¶ Tertiò † adducitur tex. in l. j. §. deijcitur. ff. de ui, & ui ar. vbi deiecto, siue naturaliter, siue ciuiliter possidenti cōpetit interdictū unde ui. Bar. r̄ndet, ut s. sed sua r̄nsio p̄funditur p id, quod de colono ibi subijcitur, unde al'r r̄ndetur (& ista sit generalis r̄nsio
29 ad oīa similia iura) φ † intelliguntur de naturali possessione nuda; verbū, ciuil'r, intelligitur de possessione naturali, uestita uestimento iurisc iuilis, sicut dicimus de pacto nudo & uestito, & ita intelligit illū tex. gl. ibi, dū dicit φ uerbū, naturaliter, exponi debet. i. iniustè, ciuiliter. i. iustè. Vel aliter pōt exponi, naturaliter. i. corpore, ciuiliter, aīo, d. l. j. §. siue aūt, utraq; tñ naturalis, ut pro-
30 baui, & ĩ. probabo. ¶ † Quartò tex. in l. acquiritur. ff. de acq. rerū do. ubi dr̄ φ naturalis possessio non cāt effectu præscriptionis, ergo est ciuilis quæ cāt, ergo duæ. r̄ndent Senen. φ ista qualitas, φ altera pariat effectū præscriptionis, altera nō, nō facit eas differre specie: patet, quia possessio iniusta non cāt præscriptionē, iusta uerò sic, c. fi. ĩ. de prescrip. & tñ possessio iusta & iniusta non differunt spē, d. §. econtrario. Vel clarius r̄ndetur, φ naturalis nō parit effectū p̄scriptionis, qñ non est uestita vestimento iuris, als
31 sic. ¶ † Vltimò omissis alijs vr̄ tex. in l. quemadmodum, in uersic. nulla possessio. ff. eo. Sol. Dictio, nulla, præsupponit plures possessiones. differentes numero, non spē. ¶ Vltima opi. Azo. φ sit una tm̄ naturalis, quæ fomentata a iure, illa eadem dr̄ ciuilis per approbationē vel extēsionē, sicut dicimus φ ius naturale extensum a iure ciuili dr̄ ciuile. l. ius ciuile. ff. de iusti. & iu. sic dicimus hæreditatē ex testō delatā obuenire p iuris approbationē, l. lege obuenire. ff. de uerb. sig. Et pro ista opi. omissis leuibus, adducitur tex. in l. 3. §. gñā, ver. & in summa unū genus est, ff. eo. intelligendo vnū genus. i. vna species, qa illud, qđ Logici appellāt speciem, Iuristæ genus dñt, s̄m gl. in l. 2. §. mutuo. ff. si cer. pet. est uerū, φ dat alius intellectus ad illū tex. p Bart. & sequaces, sed non trāsit sine cauillatione. ¶ Scdò tex. in l. qui bona. §. j. ff. eo. vbi dr̄, nemo incūbens aīo & corpore possessioni, &c. pondera φ incūbens aīo & corpore alio nō obst. possidet ciuil'r & natural'r. l. 3. in prin. ff. e. & tñ ille tex. dicit incūbens possessioni in singulari. Nec ob. si dixeris, φ loqtur in genere, qa r̄ndet, genus non reperitur in esse, licèt diffiniat, s̄m Bal. in rub. C. q admit. vnde possessio ni in gñe nō est possibile incūbere. ¶ Tertiò induco tex. in l. j. §. siue aūt, ff. de ui, & ui ar. ubi dr̄ φ deiecto a ciuili possessione datur interdictū unde ui. uerū si non esset naturalis ēt qūo ui adepta diceret? Vel sic, per interdictū uñ ui, is qui aīo possidebat, recuperat possessionē, toto tit. ĩ. de restit. spol. si ergo illa possessio esset ciuilis tm̄, solū restitueretur ad illā ciuilē, ergo spolians remaneret in naturali, quod est puerile dictū, & p̄ l. j. C. si per vim,
32 uel alio modo. ¶ † Quartò possessio ciuilis est propriè possessio s̄m oēs, ergo naturalis, & p̄nr pedū positio: aliàs non esset propriè, arguēdo ab etymologia negatiuè. l. 2. §. appellata. ff. si cert. pet. & si dixeris, ubi est positio pedū. cū sit absens a cōspectu rei? r̄ndeo φ dr̄ possessio a pedibus. i. a qualibet parte corporis, uerū absens hēt aīum positū in re, ergo &c. ¶ Quintò sic, insistens in re nolens possidere, perdit possessionē naturalē solo aīo, ergo ēt naturalis solo aīo retinetur: nā si essent duæ, una naturalis, quæ corpore; alia ciuilis, quæ aīo, certè insistens nō perderet naturalē solo aīo, cuius p̄riū dixit tex. in l. 3. §. in amittenda. ff. eo. Retenta opi. Azo. insurgit dubitatio, an ciuilissima possessio dicat naturalis, aut species separata: vr̄ φ non sit naturalis, quia nūquam fuit apprehensa corpore, & ideo pro ea nō cōpetit interdictū recuperandæ, s̄m cōem. In p̄riū facit, quia ciuilis aīo retenta dr̄ naturalis, vt s. probaui, ergo ciuilissima aīo acquisita & legis auxilio, vr̄ naturalis. ¶ Secundò pro ista parte facit l. 3. in prin. ff. e. arguendo de parte ad totum. ¶ Tertiò facit, ubi possessio est apud aliū, solo uerbo illius constituentis se tenere transfert naturalis in eū, cui fuit constitutū. l. certè. ff. de precar. ergo ubi est uacans possessio, verbo legis ēt naturalis uideretur posse trāsferri in ha-
33 bentē aīum acquirendi. cogita tñ. ¶ Quartò † quæro, an sint alia accidentia possessionis? r̄ndeo infinita. l. 3. §. gñā, ff. eo. ergo quędam utiliora referam. ¶ Primò alia est possessio uacua, alia non.
34 † Possessio uacua dr̄, quæ a nemine aīo, uel corpore occupatur, secundū gl. Bar. & alios in l. fi. C. unde ui. & ideo uenditor obligatus tradere uacuā possessionē non liberatur, si tradat possessionem, in qua sit missus alius cā rei seruandæ. l. 2. §. uacua possessio. ff. de act. emp. tradunt Pan. & alij in c. cū Ioannes eremita. ĩ. de fi. instr. Idē nō dr̄ vacuā tradere, qui non tradit tutā, s̄m Bar. in l. rō. §. j. de act. emp. per tex. in c. Pisanis, ĩ. tit. j. quod ego intelligo tutā a se, non ab alio, s̄m Bal. in l. fi. C. de pact. inter emp. & uend. & intellige tutā a se & p̄p se. vñ qui tradit possessionē aditā, uiolenter ur̄ uacuā tradere, s̄m Ang. & Mod. in l. in conuentionali-
35 bus. §. si rē uacuā. ff. de uerb. obl. † an aūt teneat tradere cū fructibus, tex. est φ sic in l. si stipulatus, in princ. ff. de usu. qđ intellige, ut per gl. in d. l. rō, §. j. Alia est possessio plena, alia semiplena, ut declarat gl. Inst. de usuc. §. quod aūt, in uerb. uacantis, q̄ dicit singularē Ang. in d. l. si me in uacuā. ff. eo. tit. & do. Ias. Inst. de act. §. actionū, col. 20. sed an teneat is, qui promisit tradere plenam &
36 uacuā, tradere † ēt liberā ab omni seruitute? dic φ non, s̄m Bar. in l. Meuius, §. fundo. ff. de leg. 2. & in d. l. 2. §. j. & ideo practici Notarij hodie apponunt clausulā magis prægnantē, uidelicet, promittens tradere plenā, uacuā, liberā, & expeditā, quæ quanti sit effe-
37 ctus, patet ex prædictis. ¶ † Alia est possessio colorata, alia nō colorata: colorata possessio dr̄ apud eum, qui possidet ex titulo cōcesso ab habente potestatē conferendi, sed p̄p defectū ipsius recipientis, uel aliā similē cām, titulus est minus iustus, exemplum
38 in c. cū n̄ris, de concel. præb. ¶ † Non colorata uerò dr̄ apud eū, qui sine ullo titulo possidet uel cum titulo, quō fuit per sniam iuris uel hominis priuatus, licèt non sit secuta amotio. ita declarat Imo. in d. c. cum nostris, col. 12. & Lap. alleg. 16. per totum. & istud est utile ad intellectū. d. c. cum nostris. ad cuius declaratio-
39 nē, uide plenè Fel. in c. in nostra, corollario 36. de rescri. ¶ † Alia est possessio pacifica, alia non. Dr̄ pacifica super qua nulla mota fuit controuersia iuris, uel facti in iudicio, uel extra, s̄m glo. Pau. & Car. in cle. gr̄æ, de rescr. gl. & Arch. in c. commissa, de elec. li. 6. Gem. consi. 78. inc. Formatur. col. pen. & fi. & consi. 82. col. j. quod no. ad regulam de trien. possessore. & ad iura loquentia de paci-
40 fica possessione. ¶ † Quintò quæro quot modis in iure sumatur possessio? tres significationes supra exposui. Quarta ponitur p detentatione. l. communi, §. neque. ff. commu. diuid. cum simil. Quintò sæpe ponitur pro corpore, seu ipsa re, l. interdum, ff. de uerb. sign. l. 2. C. de proba. l. locum, C. de omni agro deser. lib. 11. l. filij.

l.filij.§.fi.ff.ad munici.c.officij.vbi Pan.de pœn.& remiss.c.ad nostram.vbi Pan.in j no.de iureiu.c.consultationibus, ubi Barb. in vlt.no.de offi.deleg.c.possessiones,de reb.eccl. non alien.c.quoniam frequenter.§.quod si super reb.vbi Abb.s.ut lite non contest. Hinc dicit D.Ant.in c.quod ad sedem,col.j.j.titu.prox.ꝙ si testator legat alicui possessionem suam,intelligitur legasse proprietatē, & non ad sustinēdos libellos si sit petita restitutio pos-
41 sessionis.ut intelligatur ēt intētatum petitorium. ¶Sexto† quæro,quid si proprietas.do.Ias.in §.omnium,col.9.Inst.de act.dicit, quod Pau.de Elea.hic sic diffiniuit. Proprietas est dñium multis modis quæsitum . quidā hic impugnant, quia diffinit originem, non essentiā.mihi ēt non placet, quia præsupponit ꝙ dñium in in genere & proprietas sunt idem, quod non est verū simpl'r loquendo.l.proprietatis dñium,C.de prob. l.si procurator,j. ff. de acq.rer.do.& si tu quæras in quo differunt, rñdet Bald.in c.j.§.j. de inue.de reb.alie.fact.ꝙ significatio proprietatis est magis nu
42 da & stricta,q̃ significatio dñij.¶†Dñium.n.comprehendit tam utile,q̃ directū.l.4.ff.de vsufr.Proprietas uerò comprehendit solum directum,quasi propriè tua.& alibi dicit Bal.ꝙ istud nomē, proprietas,est adeò directum,ꝙ nunquā obliquatur,ita Bal.in l.
43 cum res.C.de prob.in l.pen.col.2.C.si a non compe.iud.¶†Aliter attentarunt diffinire Valent.dicētes, ꝙ proprietas est ius rei cohærens,& uni soli competens.ponunt ius tanquam genus,cætera tanquam differentias.dñt.n.rei inhærens,ad differentiā dominij adhærentis personæ,ad quam spectat, ſm Io.Fab.& do.Ias. in d.§.oīum.per tex.in l.si tibi.ff.quemadmo.usufr.amit.& sequitur Soc.in pulchro casu . consi.176.col.pen. dñt semper uni soli competens,ad dñiam directi dñij, quod pōt esse apud plures insolidū,uidelicet apud unū in uniuerso, apud alium in particulari,vt dicit Bar.in proœ.Digest.& in l.j.§. per hanc. ff.de rei uend. cum si.Aut nō intelligo,aut credo istos æquiuocare. pro clariori demonstratione ꝑmitto, ꝙ proprietas dupl'r pōt sumi.Aut ꝑ directo dño.c.j.vbi Abb.in 2.no.j.eo.l j.§.huius aūt. ff. uti possid.Aut ꝑ substantia,seu corpore ipsius rei.d.l.si tibi. vbi utrunque probatur,& declarat Sal.in d.l.ꝑprietatis. Hoc præmisso infero,ꝙ ista diffinitio non est iuridica,in quāuis parte capiatˀ proprietas.si.n.sumatur ꝑ directo dño,tunc falsum erit, ꝙ rei cohæreat,& ꝙ uni soli competat,ut ipsimet Valen.de dño cōcludūt. si uerò capiatur ꝑ corpore,seu substātia rei, falsum erit dicere ꝙ sit ius,Inst.de reb.cor.in prin. Quid ergo dicēdū arbitror necesse prius scire,quid sit dñium,& quotuplex sit. & his cognitis patebit,quid sit proprietas,& pro pleniori intelligentia præmitto, quòd habemus plura,quorum unū non est aliud,& tñ oīa concurrunt circa eandem rem. Habemus primò ipsam rem corporalē seu substantiā rei,& istud consistit in facto:habemus ēt rem incorporalē, putà electionē,& pñtationē.Itē proprietatē nudā, item vsumfr.item possessionem,itē dñium:& hic aduertendum, quia habemus dñium , itē quasi dñium , itē dñium directū item utile . Dñium aliqñ sumitur largissimè,aliqñ strictè, & propriè. largissimè comprehendit ēt iura incorporalia : unde qui habet usumfr.uel aliquam seruitutem,pōt dicere se habere dñiū illius iuris,l.qui usumfr.ff.si ususfru.pe.gl.in l.naturaliter. §.nihil cōe, ff.eo.l.4.ff.de usufr.declarat Bar.in l.qui usumfructum , ff.de uer. obl.Alibi dicit gl.in l.si longius,in ult.glo.ff.de iud. ꝙ possumus dicere nos habere dñium actionum:& dicit Pau.de Ca. in l.si qs vi.§.dña ; ꝙ possumus dicere habere dñiū possessionis , sed istud est impropriè,& propterea ꝑ iurib.incorporalib. non competit directa,nec utilis rei uendicatio,sed datur confessoria,uel negatoria.§.æquè,Inst.de act.l.si seruus,ubi Bar.latè.ff.de no. ope.nū.
44 in c.cū ecclesia Sutrina,j.eod. ¶†Dñium uerò propriè cadit in reb.corporalib. & istud statim diffiniam . Quasi dñium dr̃ illud, quod habet bonæfidei possessor,hñs titulum a non dño, c.abbate,§.cæterum,de re iud.in 6. & pro isto dño competit Publiciana,ff.de Publ.act. per totum. Vtile uerò dñium, ſm Bart.in d.§. dña est duplex.vnū qđ recognoscit directum, alterū qđ aduersatur directò,& ſm Sal.in l.traditionib.C.de pac.est aliud tertium utile,qđ est simile directò,& sequitur Ale.in d.§.dña.utile qđ recognoscit directum,hñt emphyteutæ,uasalli, superficiarij , & similes.l.j.§.quod aūt.ff.de superfi.l.j. §.fin. ff.si ager uecti.uel emphy.peta.ubi dr̃,ꝙ isti hñt utilē rei uendicationē, & istud appellatur dñium inferius,directū uerò dr̃ principale,auct.si uerò dominus,C.de hæret.ſm quod ꝯriatur directò,habet is qui præscripsit rem, nam ex præscriptione , ſm cōem sententiam acquiritur vtile dñium,ſm gl.Bar.& alios in auct.nisi tricennale,C.de bon. mater.exceptis nouem casibus,quib.acquiritur directum,quos uide per Fel.in rub.j.de præscri.col.j.& trib.seq. dr̃ aūt ꝯriari directò,qa si directus dñs agat,repelli pōt exceptione præscriptionis.l.si quis emptionis.C.de præscrip.30.uel 40.ann. & ex hoc habetis colligere intelligentiam ad duas gl. uidelicet glo.in l.3.§.ex plurib.ff.eo.& in l.si ædes,j.§.j.ff.de seruit.urb.præd. quæ dñt, ꝙ utile acquisitum ex præscriptione occidit directum, debet intelligi.i.impedit effectum directi , non aūt ꝙ penitus extinguat. & & si tu quæras,quæ utilitas resultet ex hoc ? respondeo maxima. nam si res præscripta deueniat ad manus tertij , directus dñs ratione sui directi dñij,adhuc existentis in rerū natura, poterit suā rē uendicare ab illo tertio.¶Itē si res præscripta deueniat ad manus ipsius directi dñi,non poterit ab eo vendicare per illum,qui præscripserat, ut est casus ſm intellectum Io. cōiter approbatum in d.l.si quis emptionis.¶Tertium utile† dñium directo simile,
45 non recognoscens,nec ꝯdicēs habet is, cui cessa est rei uendicatio a directo dño,iuxta tex.in l.fi.C.de hære. uel act.uēd. Istud dependet ab alio dubio,an per cessionē rei uendicationis transferatur utile dominium.& Dy.istud examinat in reg.pro possessore.j.de reg.iur.concludens ꝙ non.& sequitur Sal. in l.j.in ult. q.C.de act.& obli. reuocans hic,quod dixerat in d. l. traditionib. Similiter sciēdum est, ꝙ habemus quasi dñium directū, & quasi
46 vtile.†Quasi dñium directum est illud,quod habet is,qui habuit titulum a non dño pleno iure,de quo. s̃.dixi. Quasi dñium utile dicitur illud,quod habet is,qui accepit rem in emphyteusim,vel in feudum a non dño,ſm Alex.in d.§.dña,col.4. Istis sic delibatis,uenio ad diffinitionem dñij.Dominium,ſm Bar.& cōiter scribentes in d.§.dña,est ius de re corporali perfectè disponendi,nisi lex prohibeat.Dixi ius,ad dñiam corporis ipsius rei . Dixi de re corporali,ad dñiam dñij improprij,de quo s̃.dixi.Dixi perfectè disponendi,quia iu re sua quilibet est moderator & arbiter. l.in re mandata.C.manda. Dixi nisi lex prohibeat, propter res minorū alienari prohibitas sine decreto.toto ti.ff.de rebus eorum.Istam diffinit.mordet Aret.quia emphyteuta & uasallus non possunt liberè disponere de utili dominio.l.fi.C.de iu.emphyt.& de prohib.feu.alie.per totum. & propterea dixit addendum diffinitioni,saluo iure tertij.Tu considera, ꝙ Bar. uoluit diffinire uerum, & proprium dñium,sed utile dñium emphyteutæ & uasalli non est uerum dñium,ſm Bar.in l.j.ff.eo.& ibi do.Ias.col.13.dicit notandum, inserens ꝙ petens rem sibi adiudicari ratione ueri dñij non obtineret probando se emphyteutam , uel uasallum, quod ultimum credo falsum per illud, quod dñt Pan.& Fel.in c.conquestus,de fo,comp.& s̃.retuli.Vel aliser potest rñderi,ꝙ illa ultima uerba,nisi lex prohibeat,tollunt fundamētum Are.Aduerte tamen,quia posset dici ꝙ illa uerba,nisi lex prohibeat, nō debuerunt de necessitate apponi , per ea quæ dixi s̃. in diffinitione possessionis.vnde remotis illis uerbis , dico diffinitionē bonam. non ob.arg.tit.de rebus eo.& l.fin.de iure emphy. cum sim.quia licèt requiratur certa forma in dispositione,propter hoc nō obstat,quin dicatur libera facultas disponendi.l.j.C.de sacrosan.eccle.l.hac consultissima.C.de test.& Instit. de exhære.lib.in princ.
47 ¶†Eodem modo diffiniri debet proprietas,capiendo proprietatem pro dño . si autem capiatur pro corpore rei , tunc patet ad sensum,quid sit eodem modo,sicut dominium largissimè sumitur pro dominio iurium incorporaliū,ita proprietas. & hoc modo capitur in ista rub.iuncto.c.cum ecclesia Sutrina,j.eo.Eodē modo est reperire quasi proprietatem . dr̃ aūt quasi proprietas tripliciter.Primo casu proprietas in iuribus incorporalibus.c.fi. & ibi Pan.in 5.no.s̃.de iud. Secundo in locis sacris & religiosis, pro quib. competunt interdicta habentia annexam cām quasi proprietatis.l.3.§.quædam.ff.de interd.Tertiò hñs titulum a nō dño,pōt dici habere quasi proprietatem.i.quasi dñium, ut s̃.dixi.Habemus insuper dñium plenum .i. rem cum usufr.causali.l. qui usumfructum,cum gl.ff.de uer.obl.ita ēt habemus proprietatē plenam quod idē est.l.fœminæ. §.illud, & ibi Bal.per illum
48 tex.dicit se rñdisse Pontifici, C.de secun.nup. ¶†Nuda aūt proprietas dr̃ nudum dñium ab usufructu separatū.l.si fructuarius, ff.de usufr.quemad.ca.l. si cuius. & l.æquissimum.§.fructuarius. ff.de vsuf.in dubio appellatione proprietatis intelligimus de nuda,ſm Fel.in c.Rodulphus,uer.territorio.s̃.de rescr.Habemus insuper dñium directū & dñium utile , tñ habemus proprietatem utilem,quia repugnat significato proprietatis,per ea quæ s̃.dixi. & ista est dña inter proprietatē,& dñium . Propterea infert Bal. in l.2.ff.de condi: inst. si in libello concludatur proprietatem ad libellantem spectare,si probet postea se emphyteutā,debet succūbere,quia non est dare ꝑprietatē, nisi directā , secus si dixisset dñiū ad se spectare.sequitur Ale.consi.159. In cā & lite,col.fi.vol. 5.& d.Ias.in l.traditionibus, C.de pac. & in l. naturaliter.§.nihil cōe.col. 2.ff.eo.sed ꝯriū tenet idē do.Ias.in l.sed & si possessori.§. item si iurauero,ff.de iureiur.& d.Alex.in l. si finita,§. si uectig. col.2.ff.de dam.infe.& in d.§.dña,col.fi.& ista opi. placet, ubi ex alijs narratis in libello apparere posset, ꝙ egisset tanquam emphyteuta, prout loquitur Alexan. in d.§.si de uectig. debent .n.
49 uerba deseruire intentioni,c.secundò requiris, j.de appe.¶†Septimò quæro, quæ sit causa possessionis & proprietatis ? Rñdet Bal.hic, ꝙ cā possessionis & proprietatis pōt dupl'r considerari. Primò ex parte ante pro cā causante. & isto modo dñiū est causa possessionis,qa si sum dñs,possum uendicare, §.aliæ Inst.de ac. & eꝯ,cā dñij est ipsa possessio, quia ex ipsa possessione mediante præscriptione & usucapione causatur dñium . sed cōsidera quō sit possibile,ꝙ mutuo se inuicem producant . fortè considerando dñia & possessiones tāquā diuersas numero,cessabit difficultas.Secundo modo pōt cōsiderari ex parte post,ꝑ cā causata, & tunc dñium , uel usucapiendi condō erit cā causata ab ipsa possessio-

50 sessione.l.ex empto,ff.de act.emp.¶†Octauò,quæ sit cã,& quotuplex: sit: longa esset disputatio & impertinẽs,iõ me remitto ad Pau.& ad apostillãtes ad eũ in ꝑç.s̃.col.7.& ad gl.& scrib. in rub. ff.de cõd.& dem.& Bar.in l.vbicũque.ff.de interr.act.col.j.vbi dicit,ꝙ cã est,ad cuius esse seqtur aliud. Aliter ẽt diffinit Bart.in l.
51 demõstratio falsa.§.qđ aũt.ff.de cõd.& dem. ¶†Nonò q̃ro, q̃uo sumat̃ verbũ,cã,in rubr.nr̃a? Lanfr. Oria.hic r̃ndet, ꝙ ponit̃ pro qõne seu ꝯtrouersia,& sic stat largè,s̃m gl.in l.cãs.C.de trãsa. Tu uerò ꝯsidera ꝙ in duob.Oria.vr̃ errare. Primò,dũ dicit ꝙ cã propriè est post lit.cõt. Cõtrariũ firmat Alex.in prin.C.de iud.Contrariũ ẽt tenet Fel.in c.sup qõnũ,in princ. & in §.j.ꝑ illũ tex.s̃.de offi.dele.& ibi Barb.inducit ad q.statutũ disponit,ꝙ absente aduocato cãæ nõ ꝓcedat̃,sed sint feriæ,tũc pp absentiam aduocati erunt feriæ lite ẽt nõ ꝯtestata,& ꝓbatur in c.forus,de ver.sig.Secũdò vr̃ peccare,dũ vult,ꝙ qõ dicat̃ tã ante q̃ post lit.cõt. nã contrariũ tenet Bar.in l.amplius nõ peti,ff.rẽ ra.hab.dicẽs ꝙ verbũ, qõ,prolatũ a lege intelligit̃ lite cõtẽ.allẽ.l.4.cũ gl.C.finiũ reg.tñ pro opi.Ori.vr̃ tex.in l.si tibi.C.de libe.cau. Cæteras signationes horũ verborũ & similiũ nõ ꝓsequor,q̃a impertinẽtia sunt,& ui-
52 deas Mod.hic, & in d.l.cãs, ubi plenissimè. ¶†Decimò q̃ro q̃uo cõtinuet̃ rubrica ad ꝓcedẽtẽ: r̃ndet̃ plurib. modis. Primò ꝑ Pan. hic post Gofr.& ista est cõis.Alio mõ s̃m Host.in Sum. Alio modo s̃m Nouissimos hic,sed q̃a modicæ sunt utilitatis,& de natu-
53 ra ꝯtinuationũ diximus.s̃.in rub.de iud.iõ nũc trãseo.¶†Vndecimò ꝑ intelligẽtia q̃ro,qđ sit iudiciũ possessoriũ,& qđ petitoriũ? r̃ndeo,possessoriũ dr̃,ubi de possessione tractat̃. Petitoriũ uerò,
54 ubi de dñio.l.is q̃ destinauit.ff.de rei vẽd.¶†Duodecimò & ultimò q̃ro,quotuplex sit iudiciũ possessorium ? r̃ndeo, triplex,§.sequẽs,Inst.de interd.declarat gl.in c.pastoralis,ĩ.eo.Sed aduerte, quia addẽdũ vr̃ quartũ,uidelicet iudiciũ cõseruãdæ.l.3.§.missũ, ff.de Carb.edic.& in l.j.C.eo.de Carb.edic.& ita dicit Bal.in c.fi. de prohib.feu.alie.per Fed.arguẽs Imperatorẽ in d.§. sequẽs, de diminutione.Reperio ꝙ Lud.Ro.& Alex.in d.l.j.dñt,ꝙ iudiciũ cõseruãdæ includit̃ sub interdicto retinẽdæ.Sed tu considera,ꝙ interdictũ retinẽdæ dat̃ inter duos ꝯtendentes se possidere,§.retinẽdæ,Inst de interd.sed iudiciũ ꝯfirmãdæ,de quo in d.l.j. datur etiã si aduersarius nõ ꝯtendat se possidere,ut ibi dicit.Item istud iudiciũ cõfirmãdæ r̃r ꝯuenit ꝑ turbatioue,q̃ fit in iudicio,ut declarat d.Ale.in l.si finita,in prin.col.pe.& fi.ff.de dam.infe.& cõsi.5.col.fi.uol.2.Pau.de Ca.cõs.307.In cã capturæ.Dec.ꝯsi.192.In cã,q̃ agitat̃,col.fi.Relinq̃t ergo ꝯcludẽdũ,ꝙ iudiciũ ꝯseruãdæ sit diuersum a iudicio retinẽdæ,qđ dat̃ ꝑ molestia & turbõne exiudiciali.Saluãdo Imperatorẽ possumus dicere,ꝙ loq̃tur de interdictis,& ista sunt tria. verũ istud iudiciũ cõseruãdæ,licèt sit possessoriũ,est extraordinariũ,non tñ est interdictũ,igitur &c.& ita ad laudẽ 12.Ap̃lorum, ex istis 12. qõnib. sit expedita ista Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Inuocatio Spiritussancti in electione nõ est de solemnitate substantiali, nec de iure,& eius omissio non uitiat electionem.*
2 *Omissio Crucis in inuentario,non uitiat inuentarium.*
3 *Electio dicitur unanimiter celebrata,quando nullus contradicit.*
4 *Ecclesia secularis potest dici conuentualis de iure, & proprietate uocabuli.*
5 *Electio Episcopi, & similiter cuiuslibet alterius prȩlati spectat ad Capitulum illius ecclesiȩ,ad quam eligitur.*
6 *Confirmatio habet uim diffinitiuȩ s̃nȩ cõtra contradictores , uel contumaces.*
7 *Iudex non debet admittere libellos contrarios.*
8 *Sententia potest ferri pro clericis sine libello super exceptionibus.uel sub petitione canonicorum.*
9 *Quasi possessionem iurium incorporalium perdendi modus.*
10 *Testium fidei detrahunt tria.*
11 *Quasi possessio actus collegialiter exercendi,est apud collegium,seu apud omnes,ut uniuersos,non ut singulos.*
12 *Electio facta exclusa, uel contempta maiori parte, mero iure ualet.*
13 *Consensus simultaneus & collegialis requiritur in his, quȩ spectant ad plures ut uniuersos.*
14 *Querela quid sit.*
15 *Processus & sententia absque libello coram Papa ualent.*
16 *Spoliatus agens rei uendicatione contra spoliantem tenetur probare se fore dominum,aliàs succumbit.*
17 *Victoria cum uictoria debet compensari.*
18 *Exceptio spoliationis,an impediat spoliatorem agentem.*
19 *Libellus generalis & incertus, ualet si ex probationibus appareat, quȩ actio fuerit proposita.*
20 *Sententia debet esse conformis libello.*
21 *Sententia lata super deductis incidenter per modũ causȩ prȩiudicat ita demũ in alio iudicio, ubi de illo incidenti principaliter agitur, si sit plenè cognitũ.*
22 *Veritas coram Papa potius attenditur, quàm iudiciorum ritus.*
23 *Mutatio uoluntatis non prȩsumitur in dubio.*
24 *Filius, qui possedit bona post mortem patris, prȩsumitur in possessione perseuerasse usque ad mortem.*
25 *Verba prȩteriti tẽporis in aduersario maximè dicuntur abnegatiua prȩsẽtis.*
26 *Possessio de prȩterito, an prȩsumatur ex possessione de prȩsenti.*
27 *Possessio solo animo amittitur.*
28 *Nemo compellitur subire iudicium rei uendicationis.*
Et an,& quando liceat cuilibet dicere se non possidere. nu.29.& 30.
31 *Homicidiũ si aliquis se commisisse fateatur ad sui defensionẽ, si nõ cõstet de homicidio aliter, quàm per suã confessionem, non erit puniendus pena capitis.*
32 *Spoliato agenti possessorio recuperandæ sufficit probare, quòd aliquando possedit ante spolium, licèt non probet quòd possideret in die spolij.*
33 *Dictio, tunc, denotat extremitatem temporis.*
34 *Probatio præsumpta non sufficit ad conuincendum aliquem de delicto.*
35 *Possessio ꝓsumitur cõtinuata, quãdo allegãs continuationẽ possidet de ꝓsenti.*
36 *Nemo præsumitur delinquere.*
37 *Asserenti etiam ea, quæ consistunt in animo suo, non creditur, quando alia præsumptio est in contrarium.*
38 *Probare initium possessionis, & allegare possessionem de præsenti, sufficit ad probandam præscriptionem.*
39 *Quasi possessio iurium incorporalium nunquam acquiritur per actus, qui fiunt iure familiaritatis. & nu.40.41.*
42 *Rusticus, qui longo tp̃e soluit alicui nobili unũ par caponũ singulo anno nulla cã adiecta; si cessat soluere, nobilis non habebit aliquod remediũ possessoriũ.*
43 *Quasi possessio iurium incorporalium nũquam acquiritur per actus, qui fiunt iure facultatis. Et ibi habes pulchra exempla de aqua, quæ per fundũ meum descendebat in puteum alienum. Item de molendino, de furno, de macellario, de tabernario, de religiosis, qui lõgo tempore soli quæstum fecerunt in aliqua villa. nu.44.45.46.47.& 48.*
49 *Quasi possessio incorporalium acquiritur per actus, qui fiunt iure suo. Et quo modo cognoscatur, an actus fiat iure suo, aut iure facultatis, uel iure familiaritatis. nu.50.*
Et an per unicum actum acquiratur ista quasi possessio. nu.52.
51 *Populus licèt nunquam iuerit ad uenandum, non tamen dominus loci dicitur esse in quasi possessione uenationis, nisi uolentes uenari prohibuerit.*
53 *Quasi possessio seruitutis tigni immittendi per immissionem unius tigni in parietem tuum, acquiritur.*
54 *Quasi possessio iuris collectandi probatur per unicam solutionem collectæ.*
55 *Quasi possessio non acquiritur per unicum actum, qui solet fieri promiscuè.*
56 *Quasi possessio per unicum actum, imò per plures, imò mille, qui communiter solent fieri iure familiaritatis, & amicitiæ, non acquiritur.*
57 *Exercitiũ circa prȩparamẽta ad usũ, sufficit ad acquirendã quasi possessionẽ.*
58 *Inductio in possessionem, an referatur ad translationem iuris, patientia uerò ad translationem quasi possessionis.*
59 *Publiciana, an competat pro seruitutibus constitutis per traditionem.*
60 *Quasi possessio, an acquiratur per solã traditionẽ, an requiratur usus cum patientia.*
61 *Quasi possessio seruitutis, an acquiratur per precarium.*
62 *Quasi possessionem iurisdictionis acquirit Proconsul per solum ingressum prouinciȩ absque alio usu.*
63 *Quasi possessio iurisdictionis acquiritur, & retinetur per erectionẽ furcarũ.*
64 *Vsus solus ad acquirendam quasi possessionem, an sufficiat.*
65 *Scientia uasalli, uel emphyteutæ, uel directi domini, an sufficiat ad acquirendam quasi possessionem.*
66 *Scientia unius ex pluribus habentibus rem communem, an sufficiat ad acquirendam quasi possessionem.*
67 *Præscriptionem allegans tanti temporis, cuius initij memoria non reperitur, an teneatur probare scientiam, & patientiam aduersarij.*
68 *Iure suo, non iure facultatis seu familiaritatis, an præsumatur quem fuisse usum ex usu tanti temporis, cuius initij memoria non reperiatur.*
69 *Varietas uerbalis tantùm, & non substantialis nihil detrahit fidei testium.*
70 *Diffinitio negatiuæ.*
71 *Diffinitio affirmatiuæ.*
72 *Negatiua triplex est.*
73 *Negatiua facti aliquãdo est uaga, aliquando coarctata, aliquando prægnans.*
74 *Negatiua regulariter per rerum naturam est improbabilis.*
75 *Probationem omnem ualidam per sensum corporis fieri constat.*
76 *Testes deponentes super negatiua dicuntur asserere, quod ignorant.*
77 *Testes asseuerantes negatiuam, an possint puniri de falso tanquam periuri.*
78 *Testis, ut possit de falso puniri, oportet ꝙ ꝓbatio falsitatis necessariò cõcludat.*
79 *Negatiua probatur octo modis. & nu.80.81.82.83.84.85.86.& 87.*
88 *Testes deponentes super negatiua, debent etiam non interrogati reddere rationem depositionis eorum, aliàs non probant.*
89 *Testibus duobus affirmantibus magis creditur, quàm mille negantibus.*
90 *Quasi possessio iuris eligendi, an acquiratur ex unica electione, & quasi possessio iuris præsentandi ex unica præsentatione. nu.91.*
92 *Sex requiruntur ad acquirendam quasi possessionem cum unica electione, uel præsentatione factam.*
93 *Possessor malæ fidei tenetur ad restitutionem fructuum.*
94 *Possessio ubi est contra ius, præsumitur mala fides.*
95 *Malæ fidei præsumptio ex coniecturis probabilibus tollitur.*
Et illas coniecturas uide nu.96.97.98.99.& 100.
101 *Rerum appellatione ueniunt iura incorporalia.*
102 *Legis natura est determinare realiter, & non disputare uerbaliter.*
103 *Petitorium non absorbet possessorium respectu fructuum.*
104 *Violẽtus dominus rõne uiolentiæ perdit ius, quod habebat in fructib. rei suæ.*
105 *Exceptio dolo facis, non obstat agenti possessorio recuperandæ.*
106 *Electio dicitur fructus iuris eligendi extans uiuente electo.*
107 *Legislatori sufficit dicere, ita iure cauetur.*
108 *Doctor debet allegare legem.*
109 *Iudex potest condemnare uictum in expensis non petitis.*
110 *Iudex nulla lista exhibita, nulla probõne facta, põt cõdẽnare uictũ ĩ expẽsis.*

111 *Actione reali, uel personali proposita, utrum intelligatur deductum omne ius suum competens de præsenti.*
112 *Actione reali, uel personali proposita, an ueniat etiam ius de futuro.*
113 *Reus an possit iustificare exceptiones suas ex iure superueniente.*
114 *Consensus quorum requiratur ad inducendam consuetudinem. Et an consensus superioris interuenire debeat.*
115 *Consuetudo dicitur præscripta ex solo cursu legitimi temporis.*
116 *Actus quot requirantur in inducenda consuetudine.*
117 *Præscriptionem cum mala fide non admittit ius canonicum, sed ius ciuile.*
118 *Contra ecclesiam non præscribitur, nisi spatio quadraginta annorum.*
119 *Res immobiles inter absentes præscribuntur 20. annis, inter præsentes x. ann.*
120 *Patientia habetur loco tituli in præscriptione rerum incorporalium.*
121 *Prohibitus alienare, censetur prohibitus seruitutem imponere.*
122 *Emphyteuta non potest alienare irrequisito domino directo.*
123 *Argumētū à contrario sensu nō debet sumi, quādo resultat cōtrarietas iuriū.*
124 *Præscriptio & consuetudo quomodo differunt.*
125 *Vsus solus sufficit in consuetudine inducenda.*
126 *Titulus, an requiratur in præscriptione seruitutis, uel alterius magni præiudicij.*
127 *In bonis nostris, ex bonis nostris, & extra bona nostra, quæ dicuntur, nu. 128. & 129.*
130 *Electus, uel præsentatus a bonæ fidei possessore, est præferendus electo, uel præsentato a uero proprietario.*
131 *Electio facta a proprietario alio existente in possessione eligendi cum mala fide, est cassanda.*
132 *Libellus hoc modo conceptus, peto electionem cassari, quia ad me spectat ius eligendi, de iure communi admittitur.*
133 *Præscripto iure postulandi intelligitur præscriptum ius eligendi.*

CVm ecclesia Sutrina. ¶ Ista decretalis est fertilissima, & hēt materiā subtilē & quotidianā. diuidit, & summat, vt p Pan. hic No. primò † ibi, sicut
1 moris est, q inuocatio Spiritussancti ī electione nō est de solēnitate subali, nec de iure, sed ex laudabili ɔsuetudine introducta, ut ēt pbat in c. qa pp, s. de ele. Circa istud aduerte, qa ex hoc infert, q eius omissio non vitiat eius electionē, & p hoc adduco quatuor siñia. Primò de cōsuetudine in publicatione electionis solet decātari hymnꝰ Ambrosij & August. s. Te Deū laudamus, & tn̄ eius omissio nō uitiat electionē, sm Spe. ti. de ele. §. j. ver. & ɔñr. & uer. celebrata seqt d. Bert. in tractā. de epo, in 9. q. 3. lib. Scdō facit, qa Abb. post electionē est bñdicēdus, tn̄ omissio bñdictionis nō annullat electionē, sm Pan. in c. quāto, in 3. col. de of. ord. & Car. in cle. attendētes, in 5. q. de sta. mon. & Fel. in c. eā te, col. 4. s. de resc. Tertiò facit, qd dicit Barto. & alij sequunt, in l. fi. §. j. C. de iu. deli. vbi ɔcludit, q licèt in in-
2 uētario sit pmittēdū signū Crucis, † tn̄ omissio eius nō uitiat inuētariū. Quartò facit, in instris dēt inuocari prius nomē Dñi, sm gl. in l. gñali, C. de tab. li. 10. & in Auc. vt ppona. no. Impe. in uer. authore, & tn̄ eius omissio nō inualidat instrm, sm Bar. in l. si qs ex argētarijs. §. si initiū, ff. de eden. Pan. in c. j. de fi. instr. & ista est cōis opi. sm Ale. in rub. ff. de no. ope. nunc. col. 4. & rō est, qa dñr solēnitates leues, quarū omissio rēr nō uitiat actū. l. j. §. fi. de ven.
3 inspic. ¶ † No. scdō, q electio dr̄ unanimiter celebrata, qñ nullus cōtradicit, c. bonæ, 2. & c. fi. de postu. pla. Adde idē esse si dicatur cōcorditer, intelligit ēt nemine discrepāte, c. innotuit, s. de ele. in uer. cōcors capituli electio. gl. in c. cupiētes, §. ad hæc, vbi Gem. de ele. in 6. & in cle. ne Romani. e. tit. ɔ istud obstāt quāplura iura, p quorū oīum resolōne videas vsq; ad saturitatē Fel. in c. nō pōt ī. de re iu. col. antep. & seq. Et ultra adde, q dr̄ vnanimiter facta electio, ēt q aliqs citatus ad electionē q ex ɔtumacia nō interfuit, postea ɔdicat, sm Pan. in c. cū nobis, p illū tex. s. de ele. Sed aduerte, qa ɔ istud ob. decisio Alex. cons. 124. col. 2. vol. 2. vbi ɔcludit, q sñia lata p duos arbitros, tertio nolēte interesse, nō dr̄ ɔcorditer lata, & iō ɔ formā cōpromissi, in quo erat pmissum stare tali sñiæ ab oīb. ɔcorditer latæ: credo q decisio pcedat, qa verbū, concor
4 diter, erat relatū ad oēs res. ¶ Circa tertiū † no. Pan. hēs, q eccla secularis ppriè pt dici ɔuētualis a ɔueniēdo, c. j. in fi. 15. dist. & hoc de iure, & de pprietate vocabuli, secus de cōi vsu loquendi, quo ecclesiæ religiosorū tm̄ appellant ɔuētuales. Adde Pan. in c. edoceri, in ult. no. s. de resc. vbi dicit, q de iure inter Capitulū, & conuentū nō est dña, qa ɔgregatio clericorū secularium ēt pōt dici cōuētus, licèt de cōi usu loquēdi ɔuētus dicat ɔgregatio religiosorū tm̄. Et Capitulū ɔgregatio clericorū seculariū. Scdō adde, q cōtrariū tenuit Gem. cons. 131. inci. Qm̄ bñficio, col. 2. vbi decidit, q ɔstitutio Papæ, disponēs prioratus ɔuētuales uacare, si electi nō fuerint intra sex mēses p moti ad ordines regstos, nō cōprehēdit ecclias collegiatas seculariū, qa appellatione ecclesiarū cōuētualiū de pprietate sermonis nō ɔtinent ecclesiæ clericorū seculariū, all. Pan. in cle. j. de reb. ecc. nō alie. Credo decisio. Ge. verā, sed eius rōnē falsam: verā, qa uerba illius cōstitutionis sunt intelligenda sm cōem vsum loquendi. l. Labeo. ff. de supel. le. l. librorū, §. qd tn̄ Cassius. ff. de leg. 3. & maximè in casu illo, in quo materia est exorbitans & restringenda, c. licèt, canon, iuncto c. statutū, de ele. in 6. Falsam verò rōnē p pdicta. ¶ Circa quar
5 tū no. dicā ī. in apparatu. ¶ † Circa quintū aduerte, qa text. non cōcludenter pbat, q electio epi spectet ad canonicos tm̄, qa tex. dicit q spectat ad clericos ecclarū cathedraliū, ergo ēt ad capellanos, nā applōne clericorū oēs cōprehendunt, c. j. & ibi no. Ab. de iur. cal. in rubro & nigro, ī. de ui. & hon. cler. dicatis, q electio epi spectat ad caplm ecclæ cathedralis, c. in Genesi c. Cumana, c. cōgregatos, s. de ele. sīr de electio cuiuslibet alterius prelati spectat ad caplm illius ecclæ, ad q eligit, d. c. cū dilectꝰ, & ibi no. Ab. in 3. no. s. de ɔsue. & de electio. Archiepi. est tex. ī c. bonæ, s. de postu. pl. & iō Bal in l. qcunq; . C. de bo. q lib. dicit, q Eps debet esse electiuus, nō datiuus. Contra istud no. ob. tex. in c. j. 22. q. 1. vbi dr̄ spectare ad Papā. So. pcedit de iure antiquo, secus de iure nouo, ita uoluit gl. in c. qq̄, de elec. lib. 6. uel aliter posset fortè dici, q ille tex. non pbat, sed loqt de erectione dignitatis epalis, nō aūt de
6 electione. ¶ † Sextò not. q sup eodē facto admittunt libelli ɔrij, nā canonici petebāt electionē ɔfirmari a Papa: clerici uerò petebāt ɔriū. i. infirmari. Circa istud nota. aduerte ad quatuor. Primò uī, q ɔfirmatio debuerit peti a Metropolitano, c. cū sit, de ele. in 6. c. cupiētes, inducēdo a spāli, e. ti. & lib. gl. in c. qm̄, 100. dist. Car. fatet oppositū, & rñdet, q ecclesia Sutrina est uicina Romæ, & sic hēt Papā in Metropolitanū. Vel aliter posset fortè dici, q sicut pōt appellari ad Papā omisso medio, c. dilecti. 2. ī. de app. ita possit peti cōfirmatio a Papa omisso medio, arg. c. cūcta p mundū, 9. q. 3. Scdō aduerte inquātū. Ab. psupponit, q canonici essēt actores, istud vī ineptè dictū: nā canonici erāt illi, q spoliauerāt clericos. qūo ergo, & ad qd agebāt? Br̄ sciendū est, q in ɔfirmatione electionis reqrit cāæ cognitio, & sic citatio, c. fi. de elec. lib. 6. vnde fortè edicto emanato, clerici ɔdixerunt, ob qd Canon. petierūt a Papa ɔfirmari electionē nō ob. ɔdictionib. clericorū, vel fortè ad instantiā Can. clerici fuerūt citati in spē allegaturi, quare electio ɔfirmari nō deberet, & hoc ad tollēdas discordias in futurū. Cōfirmatio. n. hēt uim sñiæ diffinitiuæ ɔ ɔdictores, vel ɔ cō tumaces, sm gl. ī d. c. in uerbo, inanes. & In. in c. ɔstitutus, de ap.
7 & Ge. cons. 119. inc. Pūctus, uacante canonia. ¶ † Tertiò inquantū ɔcludit, q admittunt libelli ɔrij. In ɔriū ob. decisio Inno. in c. cū cōtingat, s. de offi. dele. q vult, q iudex nō debet admittere libellos ɔrios, eo qa possent seq diuersæ sñiæ sup eo. casu, & seqtur Pau. de Ca. in l. in trib. ff. de iud. & Ang. in l. sed cū ambo, eo. titu. Imo. hic rñdet q dictū Inn. pcedit ubi petitiones nō sunt de directo ɔriæ, sed p obliquū, secus si sunt directò ɔriæ, ut hic. & rō est, quia isto ult. casu ex decisione unius seqt determinatio alterius l. Pōponius, §. sed & his. ff. de proc. & ideo sñia lata sup vna, iudex erit functus suo officio sup utraque, l. iudex postea q. ff. de re iud. ergo nō poterūt sequi diuersæ sñiæ, secus si libelli essent ɔrij per obliquū. Vel alr pōt rñderi, q dictū Inn. pcedat in diuersa instantia: tūc. n. est possibile, q sequātur diuersæ sñiæ, secus si in ead. instantia & eod. iudicio, nā tūc sufficit ferre sñiam sup una petitione. & q admittant libelli ɔrij firmat Bart. in l. si vt proponis. C. quō & qñ iudex, & in l. si expressim. ff. de ap. Fe. late in c. ea q, ī.
8 de re iu. est verū, q loqt in scda instātia. ¶ † Quartò uī, q libellus clericorū fuerit supfluus, nā ēt sine libello sup exceptionib. vel sup petitione Cano. potuisset ferri sñia p ipsis clericis, sm Imo. d. Ant. & Pan. in c. ex cōqōne. ī. de rest. spo. per tex. in c. cū sup. ī. eo. ad quid ergo prodest porrigere ɔrium libellum; p resolōne uideas. Pan. & alios in d. c. cōqōne, uer. 3. qō. & Rotam dec. 45. in
9 nouis, sub rub. de prob. ¶ † Septimò nota unum modū perdendi quasi possessionem iuriū incorporaliū, uidelicet, si quasi possessor nō admittat ad exercēdū actū illius iuris, ad idē tex. in c. qrela. s. de elec. in c. fi. s. de iud. in c. suborta. ī. de re iu. Sed ɔ opponitur fortiter - possessio retinet aīo, l. licèt, C. e. & maximè in iuribus incorporalib. qa alteri nō pōt acqri quasi possessio absq; patiētia primi possessoris aduersarij. l. quoties. ff. de ser. Auget difficultas ex dicto Inn. in c. olim. 3. ī. de rest. spol. ubi ɔcludit, q Eps cui populus denegat obediētiā, nō pdit quasi possessionē, si resistat eū excōicādo, ergo idē in casu isto, in quo clerici retinebāt. Timore huius ɔrij Bal. in l. 2. C. de ser. & aqua, facit lōgam distinctionē, & ēt Pan. in d. c. olim. Credo, q solō sit facilis, & q nulla sit dña inter possessionē rerū corporaliū & incorporaliū. In isto casu igit dico, q oī casu possessio retinet aīo, neq; pdit sine aīo. & dū dr̄ q resistēs nō hēt aīum pdēdi, ergo alteri nō acqrit. concedo si sit talis resistētia, qua mediāte resistēs nō arbitret se posse repelli, imò suspicet posse ɔseruare, uel incōtinēti recuperare. l. 3. §. eū q. ff. de ui, & ui ar. & ita pcedit exēplū Inn. uerū ubi resistēs arbitratur se posse repelli, tūc pdit, & istud cognoscitur, si sit talis resistētia, quæ nō sit apta ad retinēdā uel incōtinēti recuperādā possessionē. l. clā possidere. §. q ad nūdinas. ff. e. & ita loqtur tex. noster, & iura pal. Sed hic cadit dubō, an isti clerici p conseruāda sua quasi possessione potuerint frāgere ostiū ecclæ, in qua fiebat electio: In c. j. ī. de immu. ecc. mouet istā qō. & plēs sīles, & determinat q nō. & seqt ibi Car. fundamētis, de qb. ibi. Cōtrariū tenēt d. An. & Pan. ibi ea rōne, qa licitū est de fcō p uī recuperare suā possess. & ppulsare psonas aduersantiū. l. 3. §. eū igr. ff. de vi, & ui ar. ergo a fortiori licebit ppulsare ostia & remouere impedimēta. Vltra eos facit gl. in l. j. §. interdictū, ff. uti possi. & in l. j. C. vn̄ ui. & in §. retinēdæ, Inst. de interd. q gl. uolūt, q hñs ciuilē pt. propria

propria authoritate recuperare naturalē, & sequunť cōiter Doc.
in d.§.q ad nūdinas. Quid tenedū? posset forte sustineri opi. In-
no.ꝑ tex.in l.si alius,§.bellissimē, ff.qđ vi, aut clā, vbi nō licet de-
struere murū factū in fundo ꝓprio, uel aliū forte ad impediēdū
ingressum,nisi ex magna cā, ergo nō licebit frāgere ostia ecclīæ.
Præterea nō vř,ꝙ sit licitū frangere ostia ecclīæ ꝓ iniuria facta a
cano.qa non repelleret vim cū moderamine,put dñt l.j.cum gl.
10 C.vñ vi.Cogita tñ.¶Octauò no.†tria detrahētia fidei testiū.s.va
cillatio,uariatio,& si qs satageť ꝓbare negatiuam:ꝓ intelligētia
uideatis Bart.in l.eos,ff.de fal.vbi declarat,ꝙ dría sit inter uaria-
re,& ꝯriari. Vtrū aūt testes uarij ꝓbēt,videatis Fel.in c.cū in tua,
ꝫ.de test.vtrū aūt ꝯrij,ꝑ eūdē in c.cū tu,eo.tit.de test.de tertio di-
cā ꝫ.¶Nonò no.ꝙ dictio taxatiua,tm̄,ponit respū corū,qb.an-
nectiť,cætera verò negat,de quo plenè ꝑ Bar.in l.j.& ibi Mod.ff.
si quis ius dicen.nō obtēp.& istud no. Pa.hic ad dicta testiū.Pon
dera,ꝙ vult si testes ꝓducti ex parte can. deposuisset can. inter-
fuisse tm̄ in electionib.viderent ex hoc ꝯcludere, ꝙ clerici nō in
terfuerūt, sed ꝯ hoc ob.qa taxatiua nunq̄ excludit ꝯsocios, c.ple
rūque,cū gl.2.q.7.& gl.in c.submittiť,11.dist. Sol.gl.illæ ꝓcedūt
in dubio,sed hic sumus in claris,qa articuli, sup qb. testes depo-
11 suerūt,tēdebāt ad exclusionē cler.¶Decimò† no.ꝙ ꝓcedētes ad
actū,quē habebāt collegiałr exercere cum alijs,diuerso iure dñr
spoliare alios,si eos nō admittāt,secus si eodē iure.aile. Pan.Inn.
in c.q relā.š.de ele.& Fed.cons.97. Ista sunt obscura uerba,subti-
lissima tñ.vñ ꝓ intelligētia ꝓmitto,ꝙ quasi possessio actus colle-
giałr exercēdi est apud collegiū,seu apud oēs,vt vniuersos, nō ut
singulos,l.sed si hac.§.q manumittitur,ff.de in ius uoc. Scdò pre
mitto,ꝙ is demū dř spoliatus,q erat in possessione.c.cōsultatio-
nib.de of.dele.Ex his inferť rō, quare vbi pl̃es eodē iure eligunt,
nō dñr spoliare nō admissos,qa oēs eodē iure veniētes reputanť
vnū collegiū, vñ singuli nō admissi nō pñt dici spoliati, qa non
possideāt:non ēt collegiū diceť spoliatū,qa ꝑ alios retineť quasi
possessio noīe collegij.si verò diuerso iure eligant, licèt quātum
ad illū actū videť unū collegiū,qa tm̄ ueniunt iure diuerso,repu
tantur diuersa collegia : & ideo si alij ueniētes diuerso iure non
admittenť,dicentur spoliati, qa non erit q noīe sui collegij reti-
neat,q̄ si possessionē. Et ex hoc infert,ꝙ si aliq ex clericis ꝯuētua
lib.fuissent in casu nostro admissi,aliq ñ:tūc nō admissi, non di-
cerent spoliati,sed ꝯtēpti,c.ꝙ sicut.š.de ele.bñ facit cōs. Pan.54.
Casus cōtingētia,col.fin.in j.par.q tenet ꝙ ꝑ pñtationē factā ab
vno ex patronis ꝯseruať possessio aliorū,non pñtātiū,& istud ēt
uoluit Gem.& post cū Io. An.in c.j.de iurep. in 6.& ꝓ præmissis
facit l.cōis seruus,ff.de acq.pos.¶Iuxta ꝓmissa dubitať,an clerici
dicerent spoliati si eis nō uocatis, canonici processissent ad ele-
ctionē:Rñdeo bř ꝙ nō,qa possessio maximè in incorporalib.nō
perdiť sine aīo,ut diximꝰ š.in 7.no.Et istud tenet Inn.in d.c. que-
relā,& Cal.cōs.15.tit.de iurepa.ubi dicit,ꝙ si duo bis pñtarūt,&
bis fuerit cassata pñtō alia ex cā,q̄ defectu possessionis, si postea
alter nō pñtet,nihilominus ꝯseruat, & retinet possessionē:negli
gētia tñ multiplicata induceret p̄sūptionē depōnis animi, fm
Bal.in l.2.col.7.uer.qriť,an negligēs,C.de ser.& aqua.¶Vndeci-
12 mò no.†ꝙ sicut electio facta aliqb.ꝯtemptis mero iure ualet, ita
electio facta aliqb.spoliatis,& exclusis. Ego pōdero istū tex.uel-
le unū,qđ est fortius.s.ꝙ electio facta, exclusa, uel ꝯtēpta maiori
parte,mero iure ualet, nā ueri siłt oēs clerici ecclarū cōuētualiū
ciuitatis Sutrinæ spoliati faciebāt maiorē numerū q̄ can. cathe-
drales:& tñ dř hic, ꝙ ualuit electio, qđ uř mirabile ꝑ c. ecclā.š.
de ele.possumus dicere ꝙ can.faciebāt dimidiā, & clerici aliā di-
midiā,qa noīe collectiuo uocabanť, ut in siłr dicit Abb. in c.po-
stulatis,col. fi.de conces.pb. & ꝓbat in l.si př.ubi latè Mod. ff.de
vul.& pup.tñ adhuc est hic tex.ꝙ ualet electio facta, exclusa,uel
contēpta dimidia parte,qđ no.ad ampliationē. d.c. ꝙ sicut,š.de
ele.ad quē uideas Bert.trac.de epo,in 3.par.j.li.q.7.Duo alia no-
13 tabilia colligit Ab.de qb.ꝫ.dicā.¶†Decimoquartò ultra Pa.no.
ibi,ꝯuenières in unū,ꝙ electio dř fieri collegiałr,ad idē tex.in c.j.
& in c.in Gen.& in c.bonæ,š.de elec.vñ infert, ꝙ oīno ualeret,si
quilibet cano.mitteret suffragiū in scriptis,uel ꝑ nūciū.Iu his.n.
quę spectāt ad pl̃es,vt vniuersos,reqriť simultaneus, & collegia-
lis ꝯsensus,l.2.C.de decur.li.10. & ita tenet Bal. in l.j.col.antepe.
ubi ponit,q̄ sint de forma electionis,C.quiadmit. seqť Bert.in d.
trac.in 32.q.3.par.j.lib.sed Imo.hic tenet, ꝙ istud nō sit de suba,
arg.c.qa ꝑꝑ,š.de elec.sed primū credo uerius ꝑ ꝓdicta.An aūt ha
bētes eligere tanq̄ singuli debeant in unum ꝯuenire? ponit Bar.
in l.si tibi,§.unius.ff.de ope.le. In primo aūt loco an hñtes elige
re debeāt cōuenire,ponit Pan.in c.cū terra. š.de leg.¶Decimo-
14 quintò†no.ibi,suā querelam,ꝙ querela dř petitio spoliatorum,
ad idē tex.in c.querelā,š.de ele.in c.querelā, ꝫ.de iureiur.& dixit
Dec.cons.125.inci.In cā spoliationis.ꝙ querela dř oppressorum
reclamatio iudici porrecta,& si statutū dicat, ꝙ ꝓcedatur ꝑ solā
querelā,tūc sufficiet uerbo petere, & rogare Notariū ꝙ scribat,
fm glo per illū tex.in l.si quis iniuriā,C.de accus.de qua facit fe-
stum Bal.in l.j.C.ut in poss.leg.& eam dicit sing.Ro.in no.incip.
15 Dicit statutum,in pen.char.¶†Decimosextò no.ꝙ in interdicto
recuperandæ procedit libellus absque conclusione, ita istū tex.

ad hoc notauit glo.in c.quia præsulatus,4.q.j. sequitur Imo.in c.
examinata,š.de iud.sequuntur Lud.Ro. & Mo. in l.j.ff.de eden.
sed iste tex.nō ꝓbat pluribus de causis.Primò,qa hic erat ꝯcdo,qua
re peto electionē infirmari, in qua petitione ēt ꝯcluditur in pos-
sessorio,vt ꝫ.diceť post Ab. Scdò,qa hic agebať cā corā Papa,co-
rā quo rřr valet processus,& sñia absq; libello, ut ꝯcludit Inn.in
c.j.de lit.cōte.Host.& alij in c.j.de libel.obl.Mod.in d.l.j.de edē.
Tertiò, qa Decretalis ista verisiłr fuit resecata in narratione fa-
cti sicut aliæ,vt dicit Io.An.in proę.š.vñ cū nō disputetur de ua-
liditate libelli,est præsumendū ꝙ fuerit ltimus.c.j.de æta.& qua
li.in 6.Quartò verbū,querelā,positū in tex.obtinet uim ꝯclusio-
16 nis,fm Bal.in l.edita,in 13.col. C.de eden. ¶†Vltimò no.ꝙ spo-
liatus agēs rei uēdicatione ꝯ spoliantē,teneť ꝓbare se fore dñm,
ałs succūbit,& istud est rřare,l.vnica,C.de alie.iud.mutā.cau.fac.
ita tenēt Host.& Im.in c pastoralis, ꝫ.e. & ista opi.est magis cōis,
fm d.Ale.& Mod.in l.naturaliter,in §.nihil cōe, sup 2.mēb. pri-
mæ ꝯbinationis Bar.ff.de acq.pos.principale fundamentū consi
stit in isto tex.cui rñdet d.Ias.ꝙ non ꝓbat, ex quo loqť in benefi-
cialibus,in qb.vř spāle,ne deť in eis uitiosus ingressus,c.j. ꝫ.de re
gu.iu.istud parū facit,qa tex.nř loqť in iure eligendi,qđ pōt præ
scribi sine ti.vt ꝫ.dicemus.Scdò rñdet,ꝙ in tex.isto erāt fundata
intētio spoliatoris de iure cōi,meritò spoliatus grauať onere ꝓ-
bādi dñiū,ar.c.ad decimas,de res.spol.in 6.sed ēt istud nihil facit,
quia tex.nř se fundat in rřa,actore nō ꝓbante, &c. q̄ rřa locū hēt
ēt si nō sit fundata intētio rei,vt hic dř expressè, & in l.q accusa-
re.C.de eden.Scdò ꝓ ista parte allegať tex. in c.significauerūt, ꝫ.
de test. vbi ex petitione possessorij non dř liquere de ꝓprietate,
iō dicit esse ꝓcedēdū ad liqdationē. hinc pōt facilimè rñderi,ꝙ
cōcludēter nō ꝓbat,si rectè aduertatis. Cōtrariū tenet Imo. i d.
c.pastoralis.Raph.& Ro.in d.§. nihil cōe,ponderātes Bar.ibi ita
tenere.Sed verè Bar.illud nō vult, vt ēt ibi aduertūt Senen.alle-
gať ēt Bar.in l.4.in §.Cato.in 3.opp.ff.de ver.ob. Sed nec Bart.ibi
istud sensit,vt aliàs ibi dixi,sed bene istud voluit Bar. in l.pe.ff.de
cōd.insti.¶Pro ista parte allegatur tex.in l.si qs emptionis,§.sed
hoc sup illis.C.de præscr.30.uel 40.ann. qui tex. nihil dicit,qa ibi
cōstabat de dñio spoliati causato ex præscr. 30.uel 40.an. Sed qa
tale dñiū nō erat sufficiēs ad intentandā rei uēdicationē ꝯ dire-
ctū dñm odio spoliatoris, tale dñium efficitur idoneū ēt ꝯ dire-
17 ctū dñm.Scdò†allegať tex.in l.vis ius,C.de prob.vbi ex fuga serui
est fundata intētio dñi agētis rei uēdicatione.Sol.negant Pet.&
Dy.ꝙ ibi ageretur petitorio.sed iste intellectus cōiter damnať ꝑꝑ
verba literæ ibi,vis eius,q de dñio ꝯtendit.Aliter ergo rñdeť,fm
Are.ꝙ est spāle ꝑꝑ frequentē fugā seruorū , arg.l.regrendi,C.de
ser.fug.Quid tenedū?Pro concordia considerādi sunt plures ca-
sus.Primus est,qñ spoliatus agit petitorio tm̄, & isto casu tene-
tur ꝓbare dñiū.l.is cui,ff.de rei uen. Secūdus casus,qñ spoliatus
agit possessorio recuperandæ,& petitorio simul,& tunc aut spo
liatus succubuit in possessorio,& ēt clarū est,ꝙ tenetur probare
dñium,aliàs pariter succumbet in petitorio & isto modo pōt in
telligi tex.in d.c.significauerunt. Aut obtinuit prius in possesso
rio,& in hoc stat altercatio inter Doc. quæ altercatio sedari pōt
fędere distinctionis. Aut quæritur, utrū ferenda sit sñia,ꝑ quam
adiudicetur res spoliatori,& dicendum ꝙ non,qa possessio trāſ-
fundit onus probandi in spoliatorē, & isto respectu ex possessio
ne fundata est intentio spoliati,& ita ꝓcedit tex.in d.l.vis eius,&
dictū Bar.in d.§.nihil cōe,nisi iuris præsumptione esset fundata
intentio spoliatoris,ut hic.Aut quæritur,an sñia sit ferenda pro
spoliato,& dicendū,ꝙ nō, qa ex sola possessione nō dř ꝓbatum
dñium,& ita ꝓcedat cōis opi.sed hic suboritur alia difficultas,si
neuter ꝓbauit,dř ꝙ non est ferēda sñia,ꝑ quam adiudicetur res,
nec reo,nec actori:qūo ergo formabit sñia? Rñdeo cōsiderādos
duos casus. Primus,qñ spoliator est reus tm̄. & isto casu absolue
tur reus a petitis,& condēnabitur spoliatus actor in expēsis, fm
d. Ant.& Pan.in c.cum dilectus, ꝫ.e.Secūdus casus, qñ spoliator
reconuenit actorē petendo pariter sibi rē adiudicari , & isto ca-
su victoria cū victoria cōpensabitur.l.properandū,§.finaūt,cum
ibi no.C.de iud.¶Gl.2.diuiditur in tres partes.in j.opponit.In 2.
soluit.In 3.arguit clericos.Secunda ibi,sed dicas. Tertia ibi,& in
hoc.¶In ead.gl.ibi,sed dicas.Ista sol. non uidetur bene procede
re,quia præsupponit ꝙ clerici fuerint illi,qui principaliter euo-
cari fecerint canonicos in iudicio:nam istud est diuinare,immò
contra tex.in uer.& consequenter suam,&c.ex ista tñ solōne ha
bemus elicere vnam fallent. ad regulam l.si quis ad se fundū,C.
ad leg.Iul.de ui.& c.in literis, ꝫ.tit.proxi. ¶Fallit,ubi ipse spolia-
tus proposuisset petitoriū & possessoriū simul,fm gl. Quam fal-
lentiā intellige uerā , nisi spoliatus uellet suspendere petitoriū,
donec esset expeditū possessoriū,fm Bar.in l.naturaliter,in §.ni
hil cōe,in j.cōbinatione.ff.e.& est hodie ꝓ illa opi. factus tex.in
cle.eo.tit.& bñ ꝓbat tex.in l.j.vbi Alex.& Mod. C.de Carb.edic.
18 ¶†Scdò opi.tenēdo ꝙ cano.essent actores,de c.cū dilectus,š.de
ord.cog.vbi tradiť rřa, ꝙ exceptio spoliationis impedit spoliato-
rem agentem,cuius ꝯrium dř hic.huic contrario accommodan
tur quatuor solut. Prima fuit Hostien. confitentis contrarium,
sed dicentis, quòd in text. isto clerici spoliati non excipiebant,

ſed recõueniebãt.No.iſtã ſoľonẽ ad ampliationẽ tex. in c.j.ĩ.ti.j.
& ex iſtis Cæp.dat cautelã.nu.132.inci.Regula eſt.& ſequiť Ale.
conſi.77.col.fi.vol.2.d.Iaſ.in l.j.in prin.col.5. ff.de no.ope.nunc.
¶ Secunda fuit ſoľo Inn.hic dicentis,ꝙ exceptio ſpoliationis ex-
cludit agẽtẽ, qñ ſpoliatus excipit tanquã reus neceſſarius, ſecus
ſi excipiat tanq̃ reus volũtarius,ut hic:ibi petebatur electionem
ꝯfirmari implorãdo officiũ iudicis,nõ aũt actio dirigebať ſpecia
liter ꝯ̃ ipſos clericos,ita declarat Pan.in d.c.cũ dilectꝰ, verſ.quar-
tus caſus.dubito valde de iſta ſoľone. Primò nõ procedit, ubi cle
rici ſpecialiter citati ad opponendum electioni, interim eſſent
rei neceſſarij ſtimulati ſtimulo cano.& in iſto text. credendũ eſt
clericos fuiſſe nominatim citatos,ex quo a principio ꝯ̃dicebant.
& regula eſt,ꝙ vbi apparet de certo ꝯ̃dictore, ille eſt ſpãľr citan-
dus,ſed ſufficeret citatio per edictũ gñale.l.ſi eo tpe. C.de remiſ.
pig.& eſt tex.in caſu iſto in c.fi.de elect.lib.6. ¶ Scđò non vr̃ vera
rõ,ꝙ opponẽs ſe electioni dicatur reus voluntarius,nã excõica-
tus põt ſe opponere ꝯ̃ petitã cõfirmationẽ electionis,ſ'm Pan.in
c.exhibita,col.pe.s̃.de iudi.Imo.& alij in c.dilecti,de exce.& tñ ſi
eſſet reus uolũtarius nõ admitteret,iuxta no.in c.intelliximus.s̃.
de iud.¶ Tertia fuit ſoľo Pan.poſt d.Anto. ꝙ clerici non ſimpľr
oppoſuerũt exceptionẽ ſpolij,ſed a principio petierũt electionẽ
infirmari,& ꝑ modũ cauſæ deduxerunt petitoriũ & poſſeſſoriũ,
19 de quib.in ꝓſecutione cauſæ fuit plenè cognitũ. ¶ † No.ꝙ ex ꝓ-
ſecutione cauſæ cognoſciť quæ actio fuerit intentata.hinc dici-
mus ꝙ libellus gñalis & incertꝰ ualet, ſi ex ꝓbationib.appareat,
quæ actio fuerit propoſita,ſ'm gl.in l.j.§.ſi quis argẽtũ.ff.depoſi.
20 Pan.& alij declarant in c.ſignificantib.s̃.de libel.obli.¶ † Tertiò
opp.ſnĩa dẽt eſſe cõformis libello,c.licèt Hely,ĩ.de ſimo.l.vt fun
dus,ff.cõmu.diui. & ſup nõ petitis non valet ſnĩa, c.quaľr & qñ,
2.ĩ.de accu.l.fi.C.de fideic.liber.ergo ſnĩa lata ꝯ̃ clericos in peti-
torio non debuit ualere,qa hic non fuerat petitũ in libello.Sol.
ſ'm Abb.rľa ꝓcedit,vbi nullo mõ eſt deductũ, nec pecuniariter,
nec ꝑ modũ cãæ,ſecus ſi per modũ cãæ aliqd deducať in libello,
& poſtea in ꝓſecutione cãæ plenè & nõ ſummariè de eo cogno-
ſcatur.l.ſi iudex,cũ gl.ff.de his,qui ſunt ſui,uel alie.iuris. Aduer-
te,quia ꝯ̃ iſtã ſolut.valde ob.quæ ſcribit Abb.in c. ex cõqueſtio-
ne,uer.3.qõ.ĩ.tit.prox.no.tñ iſtã ſolut.ad duo. Primò ad limita-
21 tionẽ dictæ rľæ.l.vt fundus.¶ Scđò no. † ꝙ ſnĩa lata ſup deductis
incidẽter ꝑ modũ cauſæ,præiudicat ita demũ in alio iudicio,vbi
de illo incidenti principaľr agať,ſi ſit plenè cognitũ, aliàs,ſecus,
de quo uideatis Bar.in l.qui Romæ,§.duo fratres,in 5.opp.vbi la
tè ſcripſi,ff.de uer.obl.& in l.j.C de ord.iud.& per Ang.in §.præ
iudiciales,col.j.Inſt.de act.Vnum tm̃ ſcias ꝓ intelligentia, ꝙ iſta
cõcľo,quæ vult,ꝙ ſi ſit ſummariè cognitũ,nõ p̄iudicet, debet in
telligi ſummariè reſpũ ꝓbationũ, nõ aũt ſummariè reſpũ modi
procedẽdi,ſ'm Ale.in l.ſæpe,col.20. ff.de re iudi. & Pan.conſ.50.
In j.parte.& Dec.conſ.96.inc. Viſo puncto. Cętera omitto,quia
22 impertinẽtia.¶ † Scđa fuit ſoľo Bal.ꝙ rľa prædicta fallit in Papa,
nihil allegat.vide ergo Fel.in d.c.licet Hely, 12.fall. ubi aľs autho
ritates adducit,& refert Io.And.in c.cũ inter,in ver.irritãdam.de
conſue.ꝙ ita Papa rñdit Cõpoſtellano cõquerẽti de eo,ꝙ repro
baſſet cõſuetu.alleg.ꝑ Comitẽ Britanniæ,de qua nihil dictũ erat
in proceſſu,& ꝓ iſta fallen.eſt caſus in c.cũ ueniſſent, de inſt.per
quẽ Lud.Ro.ſing.470.inci.Quod iudex,determinat Papã poſſe
reſtituere in integrũ nõ petẽtẽ,& iſtud voluit Bar.in l.j.C.vt quę
deſunt aduo.ubi dicit Papã peccare, ſi iudicaret ſ'm acta omiſſa
veritate,& corã Papa potius attẽditur ueritas, q̃ iudiciorũ ritus,
ſ'm Bal.in l.reſcripta,col.2.C.de precib.Impe.offer.& de iſtis ui-
de pleniſſimè Cur.cõſ.66.Sup præmiſſa narratione,col.4.& ſeq.
ubi extẽdit ad oẽm nõ recognoſcentẽ ſuperiorẽ, vel hñtem iura
imperij,ut Dux Mediolani.¶ In ea.gl.ibi, & in hoc aduerte,quia
nõ vr̃, clericos fuiſſe redarguẽdos ex eo, ꝙ ꝓpoſuerint petitoriũ
& poſſeſſoriũ,cũ potuerit añ cõcľonẽ in cã proſeq poſſeſſorium
tm̃ ſuſpẽſo petitorio,c.paſtoralis, ĩ.e. ergo potius arguẽdi erãt,
ꝙ fuerint ꝓſecuti utrũque.& reperio,ꝙ iſta rõne d.Iaſ. in d.l.na-
turaliter,§.nihil cõe,col.18.arguit cõſiliũ Iuriſconſ.traditũ in d.
l.is qui deſtinauit, dicens uideri utilius intẽtare utrunque, ut ſi
actor poſtea uiderit nõ poſſe ꝓbare in poſſeſſorio, proſequať pe
titoriũ,& ſi poterit ꝓbare, omittat petitoriũ ſuſtinẽdo cõſilium
Iuriſcõſulti. Rñdeo,licèt ſit in facultate actoris ſuſpẽdere petito
riũ,non tñ eſt in facultate diſcedere in totũ,auct.q ſemel,C.qũo
& qñ iud.& ꝑpea licèt obtineat in poſſeſſorio,arctabiť proſequi
petitoriũ,& ſi non ꝓbabit dñiũ,ꝯdẽnabitur in expenſis,ꝓut s̃.di
xi.& in iſto tex.Clerici ualde arguẽdi ueniũt,ꝙ intẽtauerint pe-
23 tito.cũ ſcirẽt intẽtionem canon.eſſe fundatã de iure cõi. ¶ † Gl.
tertia diuiditur in duas partes. In j.declarat verbũ, ult. In 2.uer-
bũ,immediatè.dicta huius gl.impugnat Abb. ex cuius dictis eli-
cio tres cõcľones.Prima ꝯcľo, ex poſſeſſione de p̄terito pręſumi-
tur poſſeſſio de pñti,idẽ tenet Abb.& ſequunť *cõiter* Doc.in c.cũ
ad ſedem,ĩ.tit.j.gl.Bar.& alij in l.ſiue poſſidetis. C.de prob.Bal.
in l.Celſus.ff.de uſuc.fundamẽtũ ſtat in hoc, poſſeſſio retinetur
aĩo,ergo affirmans ſe cõtinuaſſe poſſeſſionẽ,hẽt intentionẽ fun
datã,quia in his,quæ ſunt animi, ſtatur dicto ſuo, ſ'm gl.in §.ſed
iſtæ,Inſt.de act.in c.ſignificaſti,ĩ.de hom. Cõfirmať, qa in dubio
non præſumitur mutatio uolũtatis,l.eũ q,ff.de prob.l.cũ hic ſta-
tus,§.j.ff.de don.c.maiores,de baptiſ.c.cũ Marthæ,de celeb.miſ.
etiã ꝑ longũ tp̃s.l.ſancimus,& ibi no.d.Iaſ.C.de teſta.& maximè
in his, in quib.mutatio eſt dãnoſa,l.cũ de indebito,ff.de prob.&
ideo tex.in l.3.§.in amittẽda,& §.cũ ſeruus, ff.eod.dicit eouſque
nos poſſidere ꝯſtat,quouſq; de fundo nr̃a uolũtate diſceſſerimꝰ,
aut vi deiecti fuerimus.Amplia ẽt in poſſeſſione rei mobilis,quę
poſſeſſio licèt facilius ꝑdatur,l.rẽ q̃ nobis,ff.eo.tñ aĩo ẽt retine-
tur,ita tenet Sal.in d.l.ſiue poſſidetis.& Pan.in d.c.cũ ad ſedem.
Ex iſtis colligo rõnẽ, quare in interdicto retinẽdæ ille obtineat,
quæ ꝓbat de antiquiori poſſeſſione,iux̃.tex.in c.licèt cãm, ĩ. de
prob.rõ.n.eſt,qa antiqua poſſeſſio p̄ſumitur cõtinuata,ergo iu-
nior poſſeſſio aduerſarij p̄ſumetur clãdeſtina,ut ibi dr̃, & decľat
Bar.in l.ſi duo,ff.uti poſ.& Ori.in rub.s̃.eo.uer.4.ꝯcľo.Bar.in cõ-
ſil.112.Accuſatus. Anc.conſ.275.Ad declarationẽ.& Bal.in l.or-
dinarij.col.4.C.de rei uend. Et ex hoc elicitur ſcđa ampliatio,ut
procedat ꝯcľo ẽt ſi ꝯſtaret,ꝙ medio tpe alius fuiſſet in quaſi poſ
ſeſſione,qa ciuilis nõ p̄ſumitur deꝑdita ꝑꝑ aĩum quo retineť, ꝙ
concedit Cur.conſ.24.Super eo.col.2.ubi limitat,niſi ꝓbareť,ꝙ
alius ꝑ 10.annos poſtea poſſediſſet. nã tũc p̄ſumitur deperdita,
ut tenet Bar.in d.l.Celſus,col.3.& in l.ſi de eo,§.ſi fortè.ff.eod.&
Inn.in c.ſæpè,ĩ.tit.ꝓx.arg.l.peregrè,ff.eo.& ita tenet Bal. ꝯſ.20.
col.fi.uol.5.qđ ultimũ intelligerẽ uerũ,niſi ex ꝯiecturis appare-
ret, antiquũ poſſeſſorẽ ſuſpicatũ fuiſſe ſe poſſe repelli a iuniori
poſſeſſore,iuxta tex.in l.clã poſſidere,§.q ad nũdinas,ff.eo.& ita
cõſuluit Ful.conſ.194.Proponiť, col.2. Tertiò ampliari põt,ẽt ſi
pro forma reqrereť determinata ꝓbõ certi tp̃is adhuc ſufficeret
iſta p̄ſumpta ꝓbõ,ſ'm Are,conſ.51.Vr̃ prima facie dicendũ. quẽ
ſeqtur d.Iaſ.in l.nõ hoc,col.4.C.unde leg. ar. tex. in c.ꝓpoſuit,ĩ.
de cle.excõ.mi.& ꝑ iſtã ꝯcľonẽ ꝯſuluit Alex.conſ.80.Examinato
proceſſu,col.3.uol.2.ꝙ teſtes deponẽtes, ꝙ Titius poſſedit iam
ſunt 10.anni,intelliguntur de ꝓximis, qa p̄ſumitur ꝯtinuatio poſ-
24 ſeſſionis.† Hinc filius,q poſſedit bona poſt mortẽ pr̃is, p̄ſumiť in
poſſeſſione ꝑſeueraſſe uſq; ad mortẽ, ſ'm gl.in l.j. C. de ſer.fug.q̃
ſeqtur Bal.conſ.12.Quidã do.Matth. in j.par. & dixit Soc.conſi.
106.Libẽti aĩo,in 3.par.ꝙ poſſeſſio p̄ſumitur ꝯtinuata, ẽt ſi per
cõductores nõ ſit ſoluta pẽſio,niſi ꝓbetur ꝙ poſſeſſio fuerit in-
teruerſa.¶ Declarať iſta ꝯcľo,ut ꝓcedat dũmodo allegeť poſſeſ-
ſio de pñti,aliàs ſecꝰ,ſ'm Pan.hic.& in d.c. cũ ad ſedẽ. & ita tenet
Bar.in l.certũ,§.j.ff.de cõfeſ.Sic intelligens text. in d.l.ſiue poſſi-
detis,ſeqtur Fel.q alia adducit, in c.afferte,col.2.de præſump.ar.
tex.in l.ſi adulteriũ cũ inceſtu,§.idem Pollioni, ff.de adul.Cõtra
riũ tñ tenet Ale.conſ.133.col.2.uol.j.de cuius ueritate,uide Fel.
in c.ſcribã,col.fi.ĩ.de pręſump.¶ Scđò intellige,dũmõ cõſtet de
poſſeſſione antiqua aliter,q̃ ꝑ ꝯfeſſionẽ aduerſarij,ſ'm gl.& Bar.
in d.l.certũ,§.j.qa tunc ꝯfeſſio nõ recipit extenſionẽ ꝯ̃ ꝯfitẽtem,
ar.l.ſi quis intẽtione ambigua,ff.de iud.ſequunť d.Ant. & Im.in
25 c.2.de lib.obl.& Fel.in d.c.ſcribã,in fi.† Verba.n.præteriti tp̃is in
aduerſario maximè dñr abnegatiua præſentis. l.3. §.lege Iulia,ff.
de teſti.¶ Tertiò intellige, qñ quis ſe fundat in poſſeſſione pro-
pria, ſecus ſi ſe fundet in poſſeſſione tertij ad elidendã intentio-
nẽ aduerſarij,ita Anch.conſi.297.Efficacibus, & quaſi inconuin
26 cibilibus,col.pe.uer.nõ ob.¶ † Quartò & ultimò intellige,ut ĩ.
dicã. An aũt ex poſſeſſione ex præſenti præſumatur poſſeſſio de
præterito? rñdeas,ꝙ non,qa ex contingẽti, qđ hẽt ſe ad diuerſa,
non ꝓcedit illatio,c.in pñtia,ĩ.de prob. & ita tenet Bal.in d.cõſ.
27 12.quæ oĩa bene no.qa quotidiana.¶ † An aũt negãs hodie poſ-
ſidere præſumatur poſſidere ꝑꝑ poſſeſſionẽ de p̄terito? *cõis* ꝯcľo
eſt ꝙ non,qa ſolo aĩo amittitur poſſeſſio.l.3.§.in amittẽda,ff.eo.
& ita tenet Bar.in d.l.ſiue poſſidetis, in fi.& Pan. poſt alios in d.
28 c.cum ad ſedem.Hinc † eſt, ꝙ nemo cõpellitur ſubire iudiciũ rei
uendicationis, quia licèt cuilibet dicere ſe non poſſidere. l.fi.ff.
de rei uend.¶ Fallit ſi probetur, ꝙ poſſidebat tẽpore motæ litis,
l.non ignorabit,C.ad exhib.ſ'm intellectum Io.approbatum, vel
etiam ſi probetur,ꝙ poſſidebat paulo ante litis initium.l.ſi rem.
ff.de excep.rei iud.quàm ſic intellexit Sal. in d.l. nõ ignorabit.&
29 † qualiter intelligatur iſtud, paulo ante,erit arbitrarium iudici,
l.j.ff. de iure delibe. Ego credo,ꝙ non præſumatur poſſidere,ſed
bene pręſumatur dolo deſijſſe poſſidere,ut vult tex.in d.l.ſi rem,
in uer.ſine dolo.& eſt de mente glo.in d.l. non ignorabit,in ver.
30 in litem.¶ † Fallit ſecundò,ſi negans habuerit cauſam ab actore,
l.ſi creditor,C.de pig.act.quod intelliges, ſi negans habuit cau-
ſam,propter quam teneatur ad reſtitutionem,nam tunc præſu-
mitur dolo dolo deſijſſe poſſidere,niſi probet ſe amiſiſſe ſine do
lo,ita loquitur d.l.ſi creditor,aliàs ſecus, arg.l.ſi quis Titio,ff.de
rei uend.Item ſublimita ſingulariter, ut nõ procedat quãdo ad
eum,qui habuit cauſam ab actore nõ apparet rem petitam verè
& realiter perueniſſe,ſed tantũ iuris præſumptione, quãdo con-
uenitur hæres defuncti, uel dñs pro ſeruo ex cauſa peculiari, nã
tunc creditur negãti cũ iurõ,l.prętor, §.ſed ſi ſeruus. ff.de eden.
l.fi.de fi.inſt.C.& ita conſuluit hoc anno,& ante me ꝯſuluit Are.
conſi.119.inc.Procedendo,& ita ẽt reſtringes ſequentem limita
tionem.¶ Fallit tertiò in negante ſe poſſidere rem mobilem,ſ'm
Panor.in d.c.cum ad ſedem.mouetur propter fraudes, quas pñt
negan-

negantes facere in reb.mobilibus,ar.l.ciuile, C.de furt.æqua eſt
iſta limitatio,licèt d.Ant.& alij in c.cũ ad ſedem,ſentiant oppo-
ſitum.Cogita tñ,vtrum poſſit reſtringi, ꝙ non ꝓcedat qñ ꝯſtat,
quòd olim poſſidebat ipſe negans ex confeſſione ipſiuſmet ſola
negantis,ꝑ ea quæ ſ.dicta ſunt.& vr̃ ꝙ ſic, nã tunc ceſſat mala ſu
ſpicio,quia ſi habuiſſet aĩum fraudãdi,ſicut negauit poſſeſſionẽ
31 de præſenti,ita negaſſet poſſeſſionẽ de præterito.&†pro hoc fa-
cit ſingulare dictũ Pan.in c.auditis,col.pen. ȷ̃.de præſcrip. ubi ſi
aliquis confiteatur commiſiſſe homicidiũ ad ſui defenſionem,ſi
non cõſtet de homicidio aliter q̃ per ſuã cõfeſſionẽ, nõ erit pu-
niendus pœna capitis:quia veriſimile eſt, ꝙ ſicut dixit veritatẽ,ꝙ
occidit,ẽt uerum dixerit in eo,ꝙ fecerit ad ſui defenſionẽ,& ſe-
quitur Dec.in l.j.col.4.ff.ſi cer.peta.quod intelligerem ſanè, niſi
32 cõfeſſio facta fuerit metu probationũ,ſ'm gl.in c.j.15.q.8. ¶†Se
cunda concl'o corollaria, ſufficit ſpoliato agenti poſſeſſorio re-
cuperandæ probare,ꝙ aliqñ poſſedit añ ſpoliũ, licèt nõ ꝓbet,ꝙ
poſſideret in die ſpolij,ſ'm Pan.& alios cõiter hic,& in d.c.cũ ad
ſedem fundamentũ conſiſtit in concl'one præcedenti, & in cap.
olim.3.ibi,uel prius ẽt poſſideret,ȷ̃.tit.j. quem ibi omnes notãt,
maximè Imo.dicens iſtam eſſe *communem* ſniam. & aliàs auctori-
tates alleg. Ale.in d.conſi.133.Contrariũ tenet glo.hic,& in d.c.
cum ad ſedem.Inn.in c.qualiter & qñ,ȷ̃.de acc.Old.conſ.j. col.j.
Ang.Inſt.de ac.§.quadrupli,in 4.char.& Cur.conſi.71. Sup con-
trouerſia,col.2.fundamentum iſtorum eſt l.j. §. interdictum,ff.
33 de ui,& ui ar.in uerb.tunc,quod denotat † extremitatem tpis.l,
4.ff.de cond.& dem.ſed huic rñdent tenentes cõem,ꝙ uerũ dñt.
ſed probando olim poſſediſſe, præſumptiuè probat ſe poſſidere
tpe ſpolij.Quid tenendum?vr̃ ꝙ cõis non procedat, quia ad con
34 uincendum aliquem de delicto†non ſufficit præſumpta proba-
tio,l.ſciant cuncti,canonizata 2.q.8.c.ſciant cuncti,& 32.q.j.c.di
xit,& 3.q.6.c.j.C.de prob.ergo non ſufficiet ad probandam vio
lentiam,quæ eſt delictum,l.j.ff.ad leg.Iuliam de ui,iuncta rub.de
publ.iudi.¶Secundò ꝯ cõem opin eſt iſte tex.dum pro rõne ſen
tentiæ late in poſſeſſorio ſe fundat,ꝙ clerici ſpoliati probarunt,
quòd in proximis electionibus interfuerunt. ſi enim uera eſſet
communis,ſufficiebat dicere,quia aliquando interfuerũt.ad ar-
gumenta ꝯria reſpondetur.
35 ¶†Et primò ad concluſionem præ-
cedentem rñdeo,ꝙ præſumitur continuata poſſeſſio,quãdo al-
legans continuationem poſſidet de præſenti, ſecus ſi non poſſi-
det,ſed agat.ita vult Bart.in l.fi.col.fi.C.de edi.diui Adria.toll.&
36 facit quod dicam in prima fallen.ſeq.concluſionis.¶†Secundò
rñdetur,ꝙ iſto caſu non debet ſtari aſſertioni ipſius ſpoliati aſſe-
rentis continuaſſe poſſeſſionẽ pp ꝯriã præſumptionẽ,quę eſt,ꝙ
nemo præſumitur delinquere,l.verius,ff.de prob.l.merito,ff.pro
ſoc.& ubi ſunt duæ præſumptiones contrariæ, vna offuſcat aliã,
37 l.diuus,cum vulgaribus.ff.de in integ.reſt.& poſito, ꝙ†non cre-
datur aſſerenti ẽt ea,quæ conſiſtunt in animo ſuo, quando alia
præſumptio eſt in contrarium,tenuit Bar. in l. inter omnes.§.re-
ctè,ff.de fur.Itẽ non procedit, qñ animus põt per exteriora pro-
bari,ſ'm gl.in cle.j.in fi.de pę. cũ ergo animus poſſidendi poſſit ꝑ
exteriora probari,non ſtabitur aſſerenti,niſi aliter probetur ani
mus. Ad tex.in d.c.olim,rñdetur ꝙ ibi ſatis fuiſſet, probare ꝙ an
tea poſſediſſet, quia tpe ſpolij apparebat de aĩo poſſidendi per
exteriora,uidelicet ꝑ excõicationẽ latã in parochianos, aliàs ceſ
ſante illa excõicatione,non fuiſſet ſufficienter probatũ, & ſic il-
le tex.facit pro, & non ꝯ. vnde tutũ non eſſet in iudicando rece-
38 dere a cõi.¶Tertia†concluſio,ad probandã præſcriptionẽ ſuffi-
cit probare initium poſſionis, & allegare poſſeſſionem de præ-
ſenti,ſecundum Pan.& omnes hic,& in d.c. cum ad ſedem. Bar.
& alios in d.l.Celſus.Bal.in d.l.non ignorabit, & Doct. in uarijs
conſilijs,de quib. ȷ̃.& Aret.conſi.68.& Alex.47. Circa primum,
col.4.uol.j. Amplia, ut procedat ẽt in ſucceſſore uniuerſali, uel
ſingulari, allegante ſe præſcripſiſſe mediante poſſeſſione ſua, &
auctoris ſui, nam ẽt ſufficit probare initium poſſeſſionis defun-
cti,quia præſumitur poſtea continuata poſſeſſio de perſona au
ctoris in ſucceſſorem.ita uolunt d.Ant.Pan. in d.c. cum ad ſedẽ.
& Bar.in l.Pomponius,§.fina.ff.de acq.poſ. Sed tu aduerte:quia
iſtud non ur̃ uerum, nã rõ quare præſumatur continuatio eſt,
quia creditur aſſerenti,quæ conſiſtunt in aĩo ſuo. & rõ ceſſat in
ſucceſſore, quia ei nam eſt credendum de aĩo alterius,& ꝯ iſtud
facit quod dicit Anc.in d.conſ.297. Ergo dicendũ reſtat, ꝙ ſuc-
ceſſor teneat ꝓbare poſſeſſionẽ auctoris ſui fuiſſe cõtinuatam,
qđ tenet Are.in d.l.Põponius,§.fin.forte dici poſſet,ꝙ uiuo au-
ctore ꝓcedat opi.Are. q̃a põt tũc ſciri aĩus uiuẽtis ab eo,ſed opi.
cõis procedat auctore defuncto,& ita loquitur Pan.in c.c.cũ ad
ſedem. Declara primò, ut procedat ſi allegans præſcriptionem
poſſideat de præſenti,& ſic ſit reus.ſecus ſi eſſet actor non poſſi-
dens de præſenti,nam tunc teneretur probare extremitates, ſ'm
Math.in no.116.inci.Nota mirabilem doctri. & in iſtis terminis
loquitur gl.noſtra, & glo.in c.uolumus,16.q.4. & hoc facit pro
opi.quam tenui in præceden. concl. ¶Scdò declara,ut ſufficiat
agenti probare extremitates,initium,& complementũ præſcri-
ptionis,ut procedat in pręſcriptione decẽnali,ſecus in ꝑſcriptio
ne,20.vel 30.ann.iſto caſu oportet ꝓbare initium & extremita-
tem cuiuſlibet decennij,eo quia ciuilis poſſeſſio nõ pręſumitur
continuata vltra decenniũ, niſi cõſtet de poſſeſſione naturali,l.
peregrè,ff.de acq.poſ.ita declarat Math.in loco pręalle. ſequun
tur Alc.& Mod.in d.l.Celſus, ff.de vſucap. ¶Gl.in uerbo, uocẽ,
diuiditur in 4.par. In prima ponit unum requiſitũ ad acquiren-
dam quaſi poſſeſſionem iurium incorporalium. In 2.aliud.In 3.
quærit.In 4.remouet tacitum contrarium . Secunda ibi, hoc .n.
Tertia ibi,imò in dubio . In quarta ibi,nec .n. utiliſsimus eſt iſte
tractatus,qualiter acquiratur quaſi poſſeſſio.Circa quẽ latè in-
ſiſtit.Pan.poſt Inn. hic Ex quorũ dictis clarè procedendo elicio
39 infraſcriptas concl'ones . ¶†Prima concluſ. per actus, qui fiunt
iure familiaritatis, nũquam acquiritur quaſi poſſeſſio incorpo-
ralium,ſ'm oẽs hic,& in c.bonæ.ſ.de poſtul.prӕl.exemplũ in ami
40 co hoſpitante in domo alterius,†l.& habet,§.hoſpites, ff.de pre-
ca.l.ſi mulieri,ff.quib.mo.uſufr.amit.Idem in poſſeſſione rerum
corporalium,l.qui iure familiaritatis, & ibi Bart.infert,ꝙ filius,
qui longo tpe iuit per fundum matris,& percepit fructus nõ di-
citur poſſidere,q̃a iure familiaritatis iuiſſe præſumitur,l.genera-
liter,ff.de acq.poſſ.ratio concluſionis eſt, quia ex parte eius, cui
deberet acquiri,non adeſt animus acquirendi, ex parte alterius
non adeſt patientia, ſine qua quaſi poſſeſſio iurium non acqui-
41 ritur.l.3.§.dare,ff.de vſufr.¶Ex hoc†ſequitur, ꝙ vtẽs iure aliquo
ratione amicitiæ,ſeu familiaritatis, nunquam præſcribit, reg.ſi-
ne poſſeſſione,de reg.iur.& ita concludunt Pan. & alij, maximè
42 Fel.in 12.col.in c.de quarta.ȷ̃.de præſcr.† Ex hoc iuſtificatur qđ
de ruſtico, qui longo tempore ſoluit alicui nobili unum par ca-
ponum ſingulo anno,nulla cauſa adiecta: nam ſi ceſſet ſoluere,
nobilis non habebit aliquod remedium poſſeſſorium, quia ami
citiæ gratia ſoluiſſe præſumitur,ſ'm gl.in l.ſolent, ff.de offic.Pro-
conſ.Bart.in l. cum de in rem uerſo,ff.de vſur. quam deciſionem
declara,ut per Alex.conſi.124. Super primo quæſito, uolu.4.&
Pan.in c.peruenit,ȷ̃.de cenſi.& per Mod.in l.ſi certis annis,C.de
43 pact.¶†Secunda concluſio, per actus, qui fiunt iure facultatis,
nunquam acquiritur quaſi poſſeſſio iurium corporalium, ſ'm
Inn.Pan.& d.Ant.hic,& in d.c.bonæ.nihil allegant, poterant al
legare text.in l.j.§.denique Marcellus, & in l.ſi in meo fundo.ff.
de aqua plu.arc.& in l.fluminum,§.item uideamus, & in l.Pro-
culus,ff.de dam.infec.vbi ſi fodiã in fundo meo, ita ꝙ diuertam
aquam a puteo,uel fonte tuo,non tñ dicor te ſpoliare, quia iure
facultatis aqua per fundum meum deſcẽdebat in puteum tuũ.
44 Per iſtam concluſ.†infertur,ꝙ ſi aliquis ceſſet uenire ad molen-
dum ad tuum molendinum, ad quod longiſsimo tempore vene
rat,non dr̃ te ſpoliare,quia iure facultatis ueniebat, & ita deter
minat Pan.in c.abbate S.Siluani,ȷ̃.de uerb.ſign. & in c. quod ad
tranſlationẽ,ſ.de off.leg.& Bal.in l.j.in 2.col. C.de ſerui.& aqua.
45 ¶†Secundò infertur,ꝙ ſi populus,vel una familia longiſ. tẽpo-
re iuerit ad coquendũ panẽ ad tuũ furnũ, nõ ꝓpea eſt tibi acqui
ſita poſſeſſio,neque ius prohibendi, ne fiat nouus furnus, & ꝙ
uolentes non uadant ad illum.ita decidit Cæpo. in trac.ſeruitu-
tum vrbanarũ.c.50.ſub rub.de furno, ſequitur d.Iac. de S.Geor.
in trac.feu.in ver.& cum molendinis,& d.Gui. Pap.q.298.incip.
46 Poſſedit. ¶†Tertiò infertur, ꝙ macellarius,ad quẽ populus eſt
ſolitus accedere pro carnibus iam longiſsimo tempore poterit
compellere aliquem, ne uadat ad alium macellarium, ut no. in
47 c.ſignificante,ȷ̃.de app.¶†Quartò infertur ad tabernarium, ut
48 per Bal.conſi.129.in 2.par.¶ Quintò†& ultimò infertur, ꝙ ſi ali
qui religioſi longiſsimo tempore ſoli fecerunt quæſtum in ali-
qua villa,non propterea poterunt prohibere alios uolẽtes quę-
ſtuare,ſ'm Bal.conſi.277.In quadam diœceſi,in 2.par.diſtinguen
do tamen,ut per eum.Sextò facit, quod decidit Anch. conſ.157.
Summæ prudentiæ,per totum.ubi cimatorib. ſolitis ire ad apo-
thecas unà cum uolẽtibus emere pannos,nulla dr̃ acq̃ſita qua-
49 ſi poſſeſſio,tanquã pręſumantur iuiſſe iure facultatis.¶†Tertia
concluſio.Per actus,qui fiũt iure ſuo, acquiritur quaſi poſſeſſio
incorporaliũ,tex.eſt hic,& in l.fi. ff.quemad.ſer.ami. cum multis
ſimil.ſed pro intelligentia iſtarum concluſionum uidenda ſunt
quatuor.Primò,quõ cognoſcat an actus fiat iure ſuo,aut iure fa
cultatis,ſeu familiaritatis? Secundò,an per vnicum actum acqui
ratur iſta quaſi poſſeſſio? Tertiò,an ſufficiat exercitium illius iu-
50 ris,an requirantur oĩa,de quib.hic per Abb.†Quartò, an ꝑ vſum
tanti tpis,cuius initij memoria non ſit in ꝯrium, pręſumanẽ oĩa
neceſſaria interueniſſe?¶Circa primũ dicatis ſic. Quædã ſunt iu
ra negatiua,vt ſeruitus altius.nõ tollẽdi,ius nõ ẽndi ad aliud mo
lẽdinũ,uel furnũ,& ſimilia.Quædã ſunt iura affirmatiua, ut ſer-
uitus aquę ducẽdę,itineris,& ꝓſpect',ius pñtãdi & eligẽdi, & ſi-
milia.In iurib.negatiuis hẽs ꝯctõnẽ,ꝙ actus ſemp pſumunẽ fieri
iure facultatis,niſi uolẽs facere actũ fuerit ꝓhibitus,& ꝓhibitio
ni acqeuerit.unde ſi tu habeas domũ tuã altã,ego verò hẽo iam
mille annis depreſſam, nõ tñ tu diceris in quaſi poſſeſſione ſer-
uitutis altius nõ tollendi,niſi ego voluiſſem altius ædificare,& a
te ꝓhibitus acqeuiſſẽ:nã tũc a die,qua acqeui tuę ꝓhibitioni,in
cipies poſſidere.ita declat gl.in l.q luminib.ff.de ſer.vrb.præd.Et
iõ in oĩb.q̃onib.ſ.pmiſſis,ſi uolẽtes ire ad aliũ furnũ uel molen-
dinũ,prohibiti ne accederẽt,acquieuiſſent,iſto caſu ſi a die ꝓhi-

bitionis essent decursa legitima tpa ad prescriptionē cāndā,pos-
sent cōpelli ne aliò accederent,vt est tex.& ibi no.Ab. in c.signi
ficante,ĩ.de app.& ita ēt vult Pan.in d.c.abbate,& in c.fi.de rest.
spol.& rō conclonis est,quia natura horū iuriū consistit in actu
51 prohibitiuo,ſm Bal.in l.j.C.de ser.& aqua. Et ex† hoc infertur,ꝙ
licèt populus nunq̃ iuerit ad venandū, non tñ dñs loci dr̄ esse in
quasi possessione venationis,nisi uolētes venari ꝓhibuerit,& ꝓ-
hibiti acquieuerint hmōi ꝓhibitioni,ſm Dec. cons.197.In cā in
52 quisitionis,col.2.¶†Circa ſm facio tres ꝯclones. Prima sit,per
unicū actū, q nō solet fieri,nisi a possessorib.eiusdē iuris,acquiri
tur,quasi possessio,d.l.j.§.ꝙ aūt.& propterea aliàs ꝯsului, ꝙ ꝑ fo
ueam factā in fundo vicini, in quo oriebantur fontes scaturien-
tes aquam naturali cursu descendentem in fundum illius, q fo-
ueam fecerat, esse acquisitam quasi possessionem iuris ducendi
aquam,& hanc dubitationem latè prosequitur Cæp.& ita deci-
dit in trac.rusticorum prædiorum.in titu. de aquæ ductu,in 8.q.
ver.ex prædictis, & ita fuit iudicatum in fauorem Comitū Gam-
baranæ.Hinc ex vnica pñtatione, & ex vnica electione acqritur
quasi possessio iuris pñtandi, & eligendi, ſm gl.in uerbo,trium.
53 vbi abunde dicā. Hinc per immissionē† solā unius tigni in parie-
tem tuum acquiritur quasi possessio seruitutis tigni immittēdi,
l.sicuti,§.si quæratur,ff.si ser.uend. Hinc per vnicā solonē pēsio-
nis acquiritur quasi possessio iuris exigendi,ſm Lud. Ro. consi.
311.In casu propositæ consultationis, in fi. Hinc per vnicā solo-
54 nem collectæ ꝓbatur quasi possessio iuris collectandi, † ſm Bal.
55 consi.251.in 5.par.inci.Snīa.& cons.150.in 3.par. ¶†Scđa con-
clusio.Per vnicū actū, qui solet fieri promiscuè .i. aliqñ rōne fa-
cultatis,uel familiaritatis,aliqñ rōne iuris sui, non acquirit̄ qua
si possessio,sed requiruntur tot actus, qui uerisimiliter excludāt
præsumptionē facultatis,aut familiaritatis, d.l.j. §. hoc interdi-
cto,& ibi Bar.& Pan.hic,& ideo limitarē decisionē Bart. in d.l.q
iure, si filius pluries percepisset fructus in fundo matris aliò ex-
portando,q̃ ad domū matris, imò fortè unica perceptio proba-
ret possessionē:qa non est talis actus, qui solet cōcedi de gratia,
uel iure amicitiæ.per ea quæ dixi in præcedenti conclone, & ita
fuit de mente Are.in d.l.qui iure, & in ista conclone bene versa
56 bitur arbitriū iudicis,ut dicit Inn. ¶†Tertia ꝯclo, ꝑ unicū actū,
imò per plures,imò mille,q cōiter solent fieri iure familiaritatis,
& amicitiæ,non acquiritur quasi possessio,ita Pan.post Inn.hic,
& dixi s̄.& ideò infertur, ꝙ si uicinus hauriat aquam de puteo vi
cini, propterea non erit sibi acquisita quasi possessio, quia hoc
solet cōiter concedi ratione uicinitatis, ideo consuluit Car.con
si.38.Redemptoris nostri,circa medium, nullā fuisse acquisitam
quasi possessionem nauigādi cuidam nobili, qui uarijs & diuer-
sis uicibus nauigauerat per lacum alterius nobilis. ideo dicerē,
quòd si cōiter solet concedi uenatio in fundo alterius, non esse
acquisitam,quasi possessionē uenādi per plures & plures actus,
& ideo liberum esse dño fundi prohibere,iuxta l.diuus, ff.de ser.
57 rust.præd.& per ista remanent discussa dicta Abb. ¶†Circa pri-
mum requisitum vltra scribētes hic,adde ꝙ sufficit ad acquiren-
dam quasi possessionem exercitiū circa præparamenta ad vsum.
l.si partem.ff.quemad.seru.amit.ubi faciendo riuum,uel fossam
acquiritur quasi possessio ducendi aquam.Contra istam cōclus.
quòd requiratur de necessitate vsus,moueo quinque difficulta-
tes.Primò opp.de l.4.§. dare. ff.de vsufr. ubi ꝑer inductionem in
possessionē fundi acquiritur quasi possessio vsusfructus,sicut in
reb.corporalib.Timore huius ꝯ̃rij Pau.de Ca.in l.3.in prin.ff.eo.
intelligit conclonē ꝓcedere in iurib.incorporalib.quę exercen
tur circa personas,ut ius eligendi & similia,secus in iuribus,quæ
exercentur circa rem. Ista solutio confunditur per tex. in l.quo-
ties.ff.de ser.& in l.ratio.§.si iter. ff.de act.emp. ubi traditur regu
58 la, ꝙ iurium incorporalium traditio nulla est. † Secundò rñdet
Are.ꝙ ille tex.facit pro,quia copulatiuè loquitur: dictio .n. illa,
patiaturve,stat copulatiuè.l.si quis ita,ubi Bar. ff. de iniu.rup.&
irr.test.Ista solutio non uidetur posse stare, quia præsupponit ꝙ
de necessitate requirantur ista duo,inductio & patientia,ꝯ̃ text.
in l.2.C.de ser.& aqua.sustinendo dicas,ꝙ requiruntur ista duo,
si incipias a traditione,ut loquitur ille tex.si uerò incipias ab vsu
& patientia,non requiritur inductio.Tertiò rñdetur, ſm eundē
Are.ꝙ inductio in possessionē refertur ad translationē iuris,pa-
tientia verò ad trāslationē quasi possessionis.sed nec ista vr̄ secu-
ra,quia absq; translatione possessionis iurium incorporaliū non
transfertur ipsum ius.d.l.si partem,quemad.serui.amit. Quartò
rñdetur,ſm Senens. ꝙ inductio in possessionē refert̄ ad transla-
tionē naturalis ipsius fundi: Patientia verò refert̄ ad trāslationē
quasi possessionis ipsius iuris utendi fruendi. hēt .n. usufructua-
rius oēs istas possessiones,ut declarat Bar.in l.naturalr, in princ.
ff.eo.Ista ēt solo non transit sine cauillatione,qa lex vnica deter
minatione per inductionē & patientiam dicit trāsferre vsumfr.
& nō naturalē possessionē fundi.Vñ cōsidera si dici possit,ꝙ vsu
fructuarius intrādo fundū dicatur facere actū saltē p̄paratoriū
illi vsui,dato ꝙ fructus non capiat: & iō cū ille actus sit præpara
torius conueniatq; vsui,dr̄ acqsita quasi possessio, ar.d.l.si par-
tem.& ꝓ ista solone facit l.arborib.§.de illo, ff.de usufr.dū dicit,

quòd vsufructuarius arādo aquirat quasi possessionem,ēt ꝙ fru-
59 ctus,non capiat,facit quod ĩ.dicā in 5.opp.¶†Secundò opp.de
l.si ego,§.j.ff.de Publ. vbi competit Publiciana ꝓ seruitutib. per
traditionē,uel patientiā constitutis,ergo per solam traditionem
acquiritur quasi possessio,cū Publiciana non detur,nisi bonę fi-
dei possessori,l.eum qui.§.j.& l.ait prætor.ff.de Publi. rñdēt Sen.
quòd tex.ille intelligatur hoc mō ꝑ traditionē.i. per cautionem
de non impediēdo vti seruitute,q̄ cautio dr̄ ꝑfecta tradō horum
iuriū, qa hēt cām successiuam, uel patientiā.s.nudā a cautione,
quæ patientia nō dr̄ perfecta tradō:qa si tu poteris hodie,pote-
ris ꝓhibere cras.& de ista duplici tradōne loqtur tex.in d.l.quo
ties.sed aduerte,ꝙ ista declaratio præsupponit,ꝙ ꝑ cautionē so-
lā acquiratur quasi possessio,quod est falsum, & ꝯ̃ mentē oīum,
& ꝯ̃ tex.in d.l.quoties.Secundò rñdet̄,ꝙ mens illius tex.refertur
ad ius seruitutis,non aūt ad quasi possessionem.istud demōstrat
verbum,cōstitutis,de quo ibi.fuit ergo sensus illius literæ ꝙ Pu-
bliciana competat pro seruitutib. cōstitutis per traditionem.i.
ꝑ expressā ꝯstitutionē seruitutis vel patiētiā.i.tacitā ꝯstitutionē.
60 ¶†Tertiò opp.de le.j.§.fi.ff.de ser.rust.præd.soluit gl.ibi resoluē-
do copulam in expositiuam.vel ſm Senen.verbum,tradō,debet
exponi.i.vsus.sed istæ duæ cauillant tex. aliter rñdet Are. ꝙ inci-
piendo a traditione copulatiuè vtrunq; requiritur.s. traditio,&
vsus cū patientia.ad argm̄,ꝙ per solū vsum cū patientia acquira
tur quasi possessio, rñdetur uerū esse si incipias ab vsu, secus si a
traditione,prout loquitur ille tex.& ista solutio pōt ēt accōmo-
61 dari ad dictam l.3.§.dare. ¶†Quartò opp.de le.2.§.fi.& l.seq.& l.
& hēt,§.2. ff. de prec. vbi per precariū acquiritur quasi possessio
seruitutum,sicut acquiritur possessio rerum corporalium,pōde
ra æquiparationem,item precarium:ergo sine vsu. Sol. loquitur
in precario sequente vsum ex quasi ꝓ,& nō ꝯ̃. Si uerò quęratur,
an per constitutū possit acquiri quasi possessio iuriū? rñdeo,aut
vsus præcessit,& isto casu pōt acqri iurib.præalleg, aut non prę-
cessit, & tunc subdistingue. Aut cōstituēs ante quasi possidebat
tale ius,& iterū dicendū ꝙ sic, qa cēset̄ ꝯtinuare in usu noīe alte
rius. exēplū, si venditor constituat se quasi possidere iurisdictio-
nē venditā noīe emptoris. Aut cōstituēs antea non quasi possi-
debat:exemplū aliqs cōstituit seruitutē itineris per fundū suum
tibi,& cōstituit se suo noīe possidere, isto casu non acqrit̄ quasi
possessio.rō est,qa sine vsu non acqrit̄ quasi possessio:añ aūt cō-
stituens nō fuerat vsus illa serusitute, qa in re ꝓpria nō cadit ser-
uitus,nec ēt is,cui factum cōstitutū vsus fuerat. ergo seqt̄ ꝙ ces-
sante vsu,cessabit quasi possessio,ita declarat Bar.in l. qđ meo,ff.
de acq.poss.in 4.q.& ibi limitat istud ultimum in ꝯcedēte vsum-
fruc.fundi sui,& constituente se tenere & possidere dictū vsum-
fruc.Sed aduertite,qa istud vltimū vr̄ periculosum,nā dñs fundi
nunq̃ fuit in quasi possessione vsusfruc. formalis. l. uti frui, ff. si
vsusfr.pe.ergo constitutū nō ualuit,qa is demū pōt cōstituere se
possidere nomine alterius,qui tpe constituti possidebat, ſm gl.
in l.quāuis.§.si cōductor. ff.eo.sustinendo Bart. pōt fortè dici,ꝙ
dñs cōstituēs antea possidebat usumfr. casualē,qui ꝑꝑ alienatio
nē effectus fuit formalis,& iō ꝯsiderata cā trāsformata, vr̄ dicen
dū illā quasi possessionē fuisse apud constituentē. In casib.aūt,
in quib.dixi per cōstitutū acqri quasi possessionē, intelligo pro-
cedere,si ꝯstitutū fiat ab eo,q possidebat:secus si ab eo,q posside
bat̄.ar.d.l.q̃uis.& seqt̄ Bar.in l.qđ meo, & ꝑ hoc decidit̄ qō. Sub-
diti alienant iurisdictionē dñi sui, & constituunt se possidere no
mine alterius,in quem alienauerūt:quæritur an quasi possessio
iurisdictionis & subiectionis sit illi per talē cōstitutum acquisi-
ta? dicendū est,ꝙ non:qa subditi possidebantur, & non posside-
bant,& ita tenet Inn.in c.olim cā.ĩ.tit.j.& Pan.in cons.62. inci.
In controuersia uertente inter Ducē Burgundiæ,col.4. in 2.par.
In ꝯ̃rium tñ fortiter ob.tex.in l.3.§.quod seruus.ff.eo. ubi seruus
se tradendo alteri,priuat dñm possessione,& ꝯ̃rium tenuit Bald.
in li.meo,in l.ab omnib.§.illo.ff.de usufruc.sed respondeas,ꝙ nō
habet locum in quasi possessione,.quia non acquiritur, nisi per
patientiam eius,a quo pendet potestas transferendi. ita respon-
62 det d.Ant.in c.fi.in 4.char.ĩ.eo.¶†Quintò opp.de le.j.ff.de offi.
Procons. vbi per ingressum prouinciæ Proconsul acquirit quasi
possessionem iurisdictionis absq; alio usu. Solutio, uerum si in-
grediatur cum apparatu iurisdictionali, ſm Guil. ibi, quod satis
probat tex.in uer.insignia.& tunc ꝯ̃rium non obst. quia talis in-
troitus cum apparatu tangit actum pręeminentię & iurisdictio
63 nis.Hinc dicimus,ꝙ per erectionem† furcarum acqritur, & reti
netur quasi possessio iurisdictionis, ſm Alb.in l.foramen,in fin.
ff.de ser.vrb.præd.& Bar.in l.in ñlijs, C.de decur.lib.10. Inn.in c.
cum dilectus,de ca.mon.Bal.in c.j.col.5. quid sit inuest.in vsibus
feu.& in l.a procuratore. C.mandati. & in d.§. de illo.bene facit
l.si partem,per quam s̄.diximus,ꝙ per pręparatoria ad usum ac-
64 quiritur quasi possessio.¶ Venio ad tertium, † an sufficiat solus
vsus? Pan.& alij *cōiter* ꝯcludūt ꝙ nō, dicētes tria alia fore necessa
ria.¶ Scđò ergo requiritur scīa aduersarij,l.2.C.de seru. & aqua.
rō est,qa subiectum huius quasi possessionis, est vsus & patiētia
aduersarij,prout dixi s̄.in rub. Patientia aūt non pōt adesse, nisi
data scientia,ergo sciētia erit necessaria,& ꝑꝑea Bart. in d.l.2.in-

struit

struit notios practicãtes,ꝙ debeant articulare de scientia, & patientia.& ita ẽt docet Pan.conſ.18.& qõne,col.fi.vol.2.ubi decidit pulchrũ caſum.& conſi.23.col.fi.eo.uol.& ideo eps non dicitur in quaſi poſſeſſione conferendi beneficia ſpectantia ad collationem alterius,uel ad præſentationẽ patronorũ,qñ contulit illis ignorantib.ſ'm Inn.in c.2.s.de in integ.reſti.nec præſentãtes dñr in quaſi poſſeſſione iuriſpa. qñ præſentarunt ignorantibus veris patronis,ſ'm Cal.cõſi.vlt.ſub rub.iſta. & propter hoc auſus eſt dicere Bar.in l.j.§.denique.ff.de aqua plu.arc. ꝙ nulla ciuitas eſt in Italia, quæ præſcripſerit merum & mixtum imperium ꝑ ignorantiam Imperatoris,qui a lõgo tpe citra non fuerat in Italia,de quo uideatis pleniſſimè Fel.in c.cum non liceat,de præſc. & Mod.in l.imperium.in 9.col.& ſeq. ff.de iuriſ.om.iud. pro iſta concluſione uideatis Pan.in c.de quarta,col.fi.de præſcrip.fallit autem in iuribus incorporalibus,quæ ſola negligentia nõ utentis præſcribuntur,vt eſt ius libertatis.l.ſi partem,§.ſi per fundũ. ff.quemad.ſerui.amitt.¶ Secundò declara,ut procedat in iurib. incorporalibus formãdis,ſecus in formatis. l.fi. in fi.C.de preſcr. long.temp. quem tex.ſic intellexit do.Anto.de But. in c.prouenit.5. col. ꝫ. de cenſib. Dicitur autem ius incorporale formatũ, quando fuit conſtitutum a non dño,tunc habẽs cãm ab eo.præſcribit ꝯ dominum ignorantem,& in iſtis terminis loquitur tex. in l.ſi ego.§.j.ff.de publi.& ita declarat Pau.de Caſt.in l.ſeruitutes,magna,col.pen.ff.de ſer.& in l.j.in fi.C.de ſer.& aqua. & Cæpol.in tract.ſerui.urba.c.20.& Fel.in d.c.de quarta, col.fi. & ante omnes Alber.in d.l.2.C.de ſerui. & aqua. ¶ Tertiò declara,ut procedat ſi aduerſarius poſſidebat ante.tunc reqritur eius ſcientia,ſecus ſi poſſeſſio uacat,ſ'm Inn.in d.c.bonæ. de poſtu.præl.& Flo.in d.l.ſeruitutes,& in l.ſi communem, ff.quemad.ſer.amitt. ¶ Quartò declara, ut procedat in ſeruitutibus habentibus cauſam continuam,ſecus in ſeruitutib. haben tibus cauſam diſcontinuam,pro quib. quãtum ad interdictum de itinere actuq; priuato,non requiritur ſciẽtia,nec quaſi poſſeſſio, ſed ſufficit ſolus vſus,ſ'm Bart.in d.§.hoc interdicto.ꝙ bene not. in actu practico: nam in hoc utilius eſt intẽtare iſtud interdictum de itinere,&c. quàm remedia reſtitutoria, uidelicet interdictum vnde ui,& ſimilia.

65 ¶ † Iuxta prædicta occurrunt plures dubitationes. Prima, an ſufficiat ſcientia vaſalli,uel emphyteutæ an etiam requiratur ſciẽtia directi dñi? vr̃ ꝙ ſufficiat ſcĩa uaſalli,uel emphyteutæ, per tex.in l.ſeruitutes.ff.de ſerui.& in l.4.C.eo.& utrobique.Pau.de Ca.ita concludit,quod eſt uerum durante emphyteuſi, uel feudo,ſed eis extinctis non præiudicatur directo dño. c.j.cum gl.de inueſt.de re alie. fact. & ita ẽt declarant Mod. in l. de pupillo,§. Sextus,ff.de no.ope.nun.

66 ¶ † Secũdò dubitatur,an ſufficiat ſcientia unius ex plurib.habentib.rem cõem,ita ꝙ noceat omnibus, an econtra,ignorantia unius proſit oĩbus? ur̃ ꝙ ſufficiat ſciẽtia tia unius,per tex.in l.de pupillo,§.ſi plurium, ff.de no.ope.nun. pẽdet deciſio huius ꝯtrouerſiæ,ſi loquamur in indiuiduis,ab his quę habent in l.2.§.ex his,& in l.4.§.Cato,ff.de ver.ob.

67 ¶ † Tertiò dubitatur,an allegans præſcriptionem tanti tpis,cuius initij memoria non reperiatur,teneatur probare ſcientiam & patiẽtiam aduerſarij? Fel.in c.de quarta.col.fin. tenet ꝙ non.alleg. Pau.de Ca.in d.l.2.qui in meo lib. hoc non dicit. iſtam tñ opi. dicit *cõem* Ale.conſ.6.Viſo themate,col.pen.uol j.dicens, ꝙ in præſcriptione tanti tpis non requiritur ſcientia.alleg.Bal.in c.j.quæ ſint rega.vbi Bal.determinat, ꝙ ius exigendi pedagium longiſſimo tpe acquiritur abſq; ſcien tia Imperatoris : & hoc,ꝙ non requiratur ſcientia,dicit ẽt teneri cõiter Dec.conſ.85. col.2. Dubito ualde, quia præſcriptio iuriũ non cauſatur ſine quaſi poſſeſſione: quaſi poſſeſſio non habetur ſine ſcĩa & patientia,ergo ẽt in iſta pręſcriptione tanti tpis,&c.requiritur ſciẽtia.& ꝙ requiratur ſcientia,firmat Bar.in l.j.§.denique.ff.de aqua plu.arc. & in l.ſi publica.§.fi.ff.de pub.& Pau.de Caſt.in d.l.ſeruitutes. magna.col.pen. & Ro.conſ.218. Præſens caſus, in fi.Pan. conſi. 61. In cã & quæſtione,col.fi.vol.j.Alex.ſibi ꝯrius conſ.16.In cã & lite,col.5.in 5. par.Bal.in c.j.in fi.s.de conſt.Mar.Laud.in tract.de Prin.ver.171. & tenent antiqui quos refert Ale.in d.conſ.16. Ad gl.in l.hoc iure,§.ductus aquæ.de aqua quot.& æſti. Rñdetur ſ'm Ale.ꝙ procedit in conſuetudine,& ita põt ſaluari alia opinio,ſecus in præſcriptione. ¶ Sed ſuboritur dubitatio, an ex curſu tanti tẽporis præſumatur ſcientia? Doc.in locis præalle.ſentiunt ꝙ nõ,imò expreſsè aliqui uolunt,ꝙ non præſumat,dicã in 4.q. Tertiò requiritur,ꝙ utatur iure ſuo. iſtud fuit s.diſcuſſum. Quartò requiritur,ꝙ credat ſe uti iure ſuo,& ſic requiratur bona fides. Sed aduerte,ne erres, quia bona fides uon exigitur quãtum ad effectũ acquirendæ quaſi poſſeſſionis, quæ ẽt uiolenter acquiritur,c.in literis,ꝫ.tit.j. ſed requiritur quantum ad effectus quoſdam,q reſultãt ex ipſa quaſi poſſeſſione. Primò exigitur bona fides quantum ad effectum præſcribendi iura incorporalia,ſ'm glo. & ſcriben.in d.l.2.& Pan.& alio in c.ſi diligenti. ꝫ.de præſcri. Are.cõſi. 30.Viſo themate, col.2. & iſtud eſt clarum de iure canonico per regulam,malæ fidei,reg.iur. & c.fi.ꝫ.de præſcri. Secũdò exigitur quantum ad interdictum de aqua quotid.& æſti.& quantum ad interdictum de itine.actuq; priua.l.j.§.Ariſto,ff.de aqua quoti. & æſti.& l.j.ff.de itine.actuq; priua. ¶ Tertiò exigitur bona fides quantum ad interdictum retinendæ. requiritur.n.ꝙ non vi,aut clam,uel precario poſſideat ab eo,qui ſibi aduerſatur.l.j.§.fin.ff. uti poſſid.non aũt ꝯ tertiũ. licèt Guido Papæ conſi.67.In cã dudũ,col. 3.in j.par. uideatur tenere ꝯriũ. Sed an idẽ in interdictis de itine.actuq; priuato,& de aqua quoti.Crederẽ, ꝙ ſic ꝑꝑ uerbũ,ab illo,qđ ponitur in edictis. ¶ Quartò exigitur bona fides ad effectũ faciendi fructus ſuos.Nam malæ fidei poſſeſſor non facit fructus ſuos,c.grauis.ꝫ.til.j.l.ex diuerſo,ff.de rei uend.ſed quantum ad effectum interdicti recuperandæ non refert,qua fide poſſideat,d.c.in literis,niſi notoriè cõſtaret iudici de mala fide ſpoliati agẽtis,ſ'm Inn.& Pan.hic.pro quib.adde,ꝙ exceptio iniquitatis & iniuſtitiæ notoria excludit agentem interdicto recuperandæ.c.ſignificaſti,ꝫ.de diuor.cum concor.alle.per d.Iaſ.in l.naturaliter,§.nihil cõe,col.5.ff.eo.imò excludit remedium attentatorum,ſ'm Inn.in c.conſtitutus,de filijs presbyte. quem ſequitur Rot.deciſ 5.ſub rub.ut lite penden.in nouis.& hoc clarum in beneficialib.ne detur uitioſus ingreſſus, c.qm̃, de filijs presbyte.In alijs aũt caſib. ꝑcedit, ſi notoria exceptio opponatur a dño rei, de qua agitur,aliàs ſecus,l.j.§.ſi prędo.ff.depo.& ratio eſt,quia ꝯ excipientẽ de non iure ſpoliati tñ põt ſpoliatus replicare, quid ad te?l.loci.§.competit.ff.ſi ſer.vend.

68 ¶ Venio † ad vltimũ, vtrum ex uſu tanti tpis,cuius initij memoria non reperit, præſumatur fuiſſe vſum iure ſuo,& nõ iure facultatis,ſeu familiaritatis. & ut qõ hẽat dubiũ probabile,intelligo eã in his, quæ cõiter ſolẽt fieri iure facultatis,aut familiaritatis.Inn.Pan. & cõiter alij in exẽplo de hoſpite,dũ dñt ẽt ſi mille uicibus, ſentiunt ꝙ non præſumatur uſus iure ſuo,& idẽ clarius explicat Cæpo. in rub.de furno,in trac.ſer.urb.ꝯriũ uoluit Bar.in l.cũ de i rẽ uerſo.ff.de vſur. & Fel.in c.cũ M.Ferrarien.col.4.de conſti. Br̃ pro concordia,& perfecta intelligentia, conſidero plures caſus . Primus caſus erit in iurib. incorporalib. negatiuis, & iſto caſu nunq̃ præſumatur uſus iure ſuo.ita ꝑcedat deciſio Cæpo.& ea, quæ s.dixi in prima concluſione.& ſeq.& rõ eſt, qa ad acquirendã quaſi poſſeſſionẽ iuris negatiui,requiritur ꝓhibitio uolẽtis acquirere, & qđ prohibitus acquieſcat,ſ'm gl.in d.l.qui luminib.ff.de ſer.urb.prędio. prohibitio aũt eſt facti,q̃ facta nunq̃ præſumuntur, niſi ꝓbẽtur, c.cũ in iure.s.de offi.deleg. Secundus caſus erit in iurib.affirmatiuis,& tunc ſubdiſtinguerẽ,aut vſus illius iuris habitus fuit abſque facto hoĩs:exẽplũ,per mille annos aqua per uenas ſubterraneas,vel ẽt ſuper terrã per fundũ meũ,ẽt me ſciẽte,natural'r lapſa fuit in puteũ ꝑ fundũ tuũ abſq; co, qđ in fundo meo tu feceris aliqđ opus,iſto caſu ẽt nõ præſumit vſus iure ſuo.ita procedit tex.in d.l.Proculus,& in d.l.ſi in meo fundo. ff.de aqua plu.arc. cũ ſi. Aut vſus illius iuris fuit habitus mediante facto hoĩs, putà propter foueã factã in fundo uicini aqua decurſa fuit in fundũ tuũ,iſto caſu præſumeris vſum fuiſſe iure tuo . ita ꝑcedat text.in l.hoc iure,§.ductus,aquæ,de aqua quot. & æſti. & in l.j.§.fi.ff.de aqua plu.arc.ita procedat deciſ. Bar. in d.l.cum de in rem uerſo.

69 ¶ † Glo.in uerbo, uacillaſſe,diuiditur in duas. In prima remouet tacitũ ꝯriũ.In ſcđa aliud.Scđa ibi,q̃nq; tñ,habetis ex gl. reportare, ꝙ uarietas uerbalis tm̃, & non ſubſtantialis nihil detrahit fidei teſtiũ,c.nihil obſt.de uer.ſig.& ibi Abb. pro iſta concl̃one uideatis plenè d.Iaſ.in l.2.C.de bo.poſ.ſ'm tab.& in l.quæ extrinſecus.ff.de uer.obl.& Fel.in c.licèt ex quadã,col.3.ꝫ.de teſt.in quibus locis traditur una fallentia,ut non procedat, qñ agiẗ de probãda formalitate uerborũ,tũc non ſufficit teſtes cõcordare in effectu,ſi diſcordarent in forma uerborũ.ſequitur Ale. conſi. 150. In cã & lite,col.2.uol.5.quã fallentiã,ne erres,tibi ſic declarabo, uidelicet,ut ꝑcedat qñ fuit articulatũ de uerbis formalib. & factæ interrogationes de forma uerborũ, ſecus ſi a ſeipſo teſtis deponat ſuꝑ formalitate uerborũ, tunc non nocet, ẽt ſi alij deponãt per diuerſa uerba,ita Corn. conſi.172. Primus cõſultationis articulus,col.7.in j.par.& conſi.148.In hac conſultatione,col.pe. in 3.par.per Dec.in conſ.163.In cauſa matrimoniali, col.10. An autem diuerſitas uerborum uitiet ꝯtũ hr̃ in l.j.§.fi.ff.de uerb. obli.& in d.l.quæ extrinſecus.non proſequor, quia hæc materia eſt impertinens.

70 ¶ † Gl.in verbo, negatiuam,exemplificat qualis eſſet horum teſtium depoſitio negatiua.Circa quod exemplum latè inſtat Panorm. infra ſuſtinebo illud exemplum , ſed pro intelligentia præmitto tria. Primò præmitto, quid ſit negatiua, & quid affirmatiua.Negatiua dicitur,quę priuationem dicit,& nõ ens.

71 Affirmatiua † uerò, quæ ponit aliquod ens, nec refert quibus uerbis concipiatur, ſed quem ſenſum verba demonſtrent.l. inter ſtipulantem,in princ. ff. de uerb.oblig. ſic declarat Bart.in l.de ætate,in 3.quæſt.princ. ff. de minor. uel ſecundum Bald.in l. actor,colum.2.C.de proba.Negatiua eſt entis negatio: Affirmatiua uerò entis propoſitio.

72 ¶ † Secundò præmitto , quod triplex eſt negatiua , quædam facti, quædam iuris, quædam qualitatis, vt declarat gloſ. in cap. bonæ.i. ſupra de electio. & in cap. actor. 6.quæſtio.ultima.& in l.2. ff. de probat. & latius per Specu.titu. de probat. §.j.

73 ¶ Tertiò præmitto, † quod negatiua facti aliquando eſt vaga nullo loci , uel temporis termino coarctata , & iſta eſt per rerum naturam improbabilis . Aliquando eſt coarcta-

ta parũ,qñq; mediocriter,qñq; perfectè, ut declarat Bald.in d.l.
actor,col.2.C.de prob.Aliqñ eſt prægnãs, habens in ſe incluſam
affirmatiuã,& iſtis duob.modis negatiua dr̄ probabilis,ut pate-
74 bit ex ĩ.dicendis.Iſtis ſic præmiſſis ſubijcio regulã. Negatiua†re
gulariter per rerũ naturã eſt improbabilis, d. l. actor, regiſtrata
in c.actori,6.q.ult.& d.c.bonæ,& c.ſuper hoc,de renun.& c.qm̃
cõtra falſam,ĩ.de ꝓb.rõ eſt,qa negatiua non ſe offert ſenſui,er-
75 go nec probationi:†oẽm .n. ꝓbõnem ualidã per ſenſum corpo-
ris fieri cõſtat.l.teſtiũ.C.de teſtib.3.q.9.c.teſtes.& ideo iura ꝑalle
gata dñt,ꝙ eſt improbabilis ꝑ rerũ naturã,qđ debet exponi.i.per
cãm naturalẽ,& non ſm cõem curſum cãrũ, ut exponit gl.in d.
l.actor,nã ſm Philoſophũ,oẽ qđ eſt impoſſibile in ſenſu, eſt im-
poſſibile in intellectu.ꝑꝑ qđ egregiè dicebat Bal. in c. licèt cãm,
76 col.pe.ĩ.de prob.ꝙ teſtes deponẽtes†ſuper negatiua,dñr aſſere-
re,qđ ignorãt:qa negatiua ſenſus,idẽ eſt ꝙ ignorãtia. ¶Amplia
primò,ut procedat nõ ſolũ in negatiua explicita, ſed ẽt in impli
cita.tex.eſt hic ſm exẽplũ Inn.ſed aduerte,ꝙ iſtud exẽplum,vide
licet ꝙ deponerent electionẽ tm̃ ſpectare ad canonicos,licèt im
plicitè includat negatiuã,ergo ad clericos: tñ iſtud eſſet exẽplũ
negatiuæ iuris,ſuꝑ qua negatiua iuris nõ debẽt teſtes admitti,vt
per Bar.in l.j.ff.ſi cer.pet.ideo Bar.in l.j.in prin.ff. ſi quis ius dicẽ.
non obtem.& conſi.inc.Cõe Lignani, & d.Iaſ. poſt Are.in l.3.§.
ex plurib.in 3.no.ff.de acq.poſ.aliter exẽplificãt, uidelicet ꝙ te-
ſtes deponerẽt canonicos tm̃ fuiſſe in quaſi poſſeſſione, & ꝯñr
negarent fuiſſe clericos.ſed aduerte,qa iſtud exẽplũ non conue-
nit huic literæ,qa præſupponiẗ, ꝙ iſti teſtes in poſſeſſorio legiti-
mè deponerẽt.nota tñ ampliationẽ,ex qua reprobaẗ cõis practi
ca Aduocatorũ articulãtiũ hoc modo, itẽ ponit,ꝙ fuit abſq; eo,
&c.Nã iſta uerba licèt ſint affirmatiua implicitè, tñ aſſeuerãt ne
gatiuã,& hanc practicã dãnat Bal.in c.vltra tertiã.col.j.ĩ.de teſt.
Reprobat Fel.q alia adducit in d.c.qm̃ ꝯ falſam, in 5.col. ¶Am-
77 pliatur†ſcđò, ut non ſolũ ꝓbatio reijciaẗ quinimmò teſtes aſſe-
uerantes negatiuã tanquã periuri pñt de falsò puniri,ſm Inn.&
Imo.hic,& Ang.& Ful.l.pen.§.docere.ff.ne qs eũ q,Ang.in l.Lu
cius,ad fi.ff.de infa.& in l.teſtiũ.C.de teſtib. Cur.conſi.66. Super
78 proceſſu,col.9.Sed aduerte,†qa ꝯriũ vr̄ uerius.Nam ad hoc vt te
ſtis poſſit de falsò puniri,oportet,ꝙ probatio falſitatis, neceſſa-
riò concludat,ſm gl.in l.iuriſgentiũ.§.quod ferè, q̃ ibi exornant
Mod.ff.de pact.In caſu aũt nr̄o,dato ꝙ teſtis aſſeueret negatiuã,
tñ neceſſariò non ſeqtur,ergo falſum dixit,& hac rõne moti, ita
tenent Alex.& d.Iaſ.in l.j.in prin.col.5.ff.ſi quis ius dicen. nõ ob
temp.& Ale.conſi.65.Habita ſuꝑ contentis.col.4.uol.j.& conſi.
136.Viſo & examinato proceſſu,col.4.eo. uol.nec placet cõcor-
dia Pan.diſtinguentis,an deponãt ſuꝑ negatiua oĩno uaga, aut
ſuꝑ negatiua aliqualr̄,licèt non perfectè coarctata, qa rõ ꝑdicta
militat in quacũq; negatiua.vñ dicerẽ, ꝙ ꝯcordia Pan.procedat
iſto modo,uidelicet, ut primo caſu teſtis puniaẗ ex ordinẽ, ꝓut
concludunt Ale.& d.Iaſ.in d.l.j.& Ang.in l.plagij criminis,C.ad
legem Flau.de plagia. ſcđo caſu nullo modo puniaẗ.iſta rl̄a vera
eſt,intelligẽdo eã in negatiua vaga, ſeu in ꝓbõne directa, & ne-
ceſſariò cõcludente, ſecus in negatiua coarctata, uel in ꝓbõne
indirecta,aut iuris ꝑſumptione cõcludente. plures pñt reperiri
modi ꝓbãdi negatiuã,quorũ octo ſuccinctè referã tibi,alios cu-
79 rioſus Doct.poterit reperire.¶Primus†modus, ut ꝓbetur oppo
ſita affirmatiua,ſm Pan.hic:exẽplũ,ſi uolo ꝓbare,ꝙ Titius a de-
cẽ annis citra nõ poſſedit fundũ Sẽpronianũ,ꝓbabo ꝑ oppoſitã
affirmatiuã,ꝓbãdo ꝙ fuit alius,q a dicto tꝑe citra poſſedit. & in
tantũ iſta ꝓbõ eſt ualida,ꝙ Io.Andr. hic dixerit,ꝙ iſta ſit directa
probatio, qa percipitur ſenſu corporis.ſed ego credo, ꝙ potius
percipiaẗ ꝑ remotionẽ a ſenſu.Aduerte ẽt,ꝙ Pan.in exẽplo prę-
dicto nõ poſſet ſaluari,intelligendo ꝙ Titius nõ poſſederit ciui
liter,qa ſtat ſimul, ꝙ teſtis uiderit aliũ corporaliter poſſidere,&
quòd Titius poſſideret aĩo,& ſic ciuilr̄,ut declarauim⁹. ſ.in rub.
80 ¶†Secũdus modus eſt,vt ꝓbeẗ implicita affirmatiua, ſm gl.in l.
non codicillos.C.de codi.& in c.ſuper hoc, de ren.& iſte modus
eſt facilis, & notãdus, qa ferè oĩs negatiua prægnans eſt hñs in-
81 cluſam affirmatiuã.¶Tertius†modus eſt, ꝙ ꝓbeẗ negatiua per
teſtes, quib. oppoſita affirmatiua veriſimilr̄ non põt eſſe occul-
ta.exẽplũ:volo probare,ꝙ qs nõ eſt de collegio, probabo ꝑ col-
legiatos.l.non alr̄,& ibi Bar. C.de aduo.diuer.iudi. Silr̄ ꝓbabo ꝑ
teſtẽ teſtamẽtariũ nihil tibi fuiſſe relictũ in teſta. ſm Bar.in l.fin.
C.de reb.cred.ſilr̄ probabo ꝑ uicinos te non eſſe diuitẽ,ſm Lud.
Ro.conſ.245.ad fin.faciunt tradita per Abb. & Fel.in c.cum Io.
82 eremita,ĩ.de fi.inſtr.¶†Quartus modus, ꝙ exhibeatur ſcriptu-
ra,qua mediante coarctatur ipſa negatiua.exẽplũ in l.Titiæ tex-
tores.ff.de leg.j.& ibi Bart.aliud exẽplũ ponit, & alia ponunẗ ibi
per Mod.vltra quos adde,ꝙ per regiſtrum donationum ꝓbatur
donationẽ non eſſe factã,uel inſinuatã,ſm Bar.cõſi.81.quod in-
cipit Mart.Franconi. ſilr̄ per regiſtrũ collationũ probatur trien
nalẽ poſſeſſorem fore intruſum, ſeu titulũ non habere, ſm Fel.
in c.illud,col.3.ĩ.de ꝑſump.& iſtũ modũ ꝓbãdi negatiuã appro-
83 bat Pau.de Ca.in auct.ſi qs in aliquo,in fi. C.de eden. ¶†Quin-
tus modus traditur per gl.in l.cum de lege, ff.de prob. uidelicet,
dico in bonis defuncti nõ eſſe niſi talia, & talia bona, & nõ plus:

tunc illa negatiua,non plus,ꝓbatur eo ipſo,ꝙ ꝯrium nõ proba-
tur & per illã dixit Bar.in l.ſi cõſtãte,col.j.ff.ſol.mat.probari bo-
na mariti ꝑ iſtum modũ non ſufficere ad exactionẽ dotis. eodẽ
modo ꝓbatur principalẽ non eſſe ſoluendo,ſm Bar.in l.decẽ,ff.
de uer.ob.Eodẽ modo ꝓbatur, ꝙ in villa non fuerũt reperti plu
res teſtes tꝑe teſtĩ,ſm Bar.in l.conficiuntur.in §.codicilli,in fi.ff.
de iu.codi.iſtũ modũ exornat,d.Iaſ.in l.fi.§.licentia. C.de iu.de-
li.& dicit Bal.conſ.318.Practica ſic ſe hẽt,in prima parte.ꝙ dicẽs
ſe non habere pecuniã,ꝓbat eo ipſo ꝙ ꝯrium nõ ꝓbatur. Iſtum
modũ reſtringit d.Iaſ.in d. §.licentia,ut ꝓcedat,ubi præſumptio
militat ꝓ negante,aliàs ſecus.quod ſi uerũ eſt, non ꝓcedunt oĩa
exẽpla ſ̃.relata.Et ultra d.Iaſ.ita tenuit Alc. in rub. ff.de no.ope.
nun.col.pen.& ego ẽt credo uerũ,aliàs eluſoria eſſet quaſi regu-
84 la,qua dr̄†ꝙ fundans ſe in negatiua,tenetur eã ꝓbare, l.hoc iu-
re,& l.in illa,ff.de ver.ob.c.j.de ꝯfe.li.6.reperio tñ,ꝙ Cur.cõſ.27.
co.8.uer.ſed ꝯ dicit gl.in d.l.cũ de lege,dicit,*cõiter* approbari ẽt ꝙ
pro negãte nõ ſubſit aliqua iuris ꝑſumptio, qđ not.quia magnũ
85 uerbũ apud iudices ignaros. ¶Sextus modus, † per inſpectionẽ
ſubiecti,cuius qualitas negaẗ, ꝓbaẗ negatiua qualitatis, putà te
non eſſe albũ & ſimilia,ſm Bal.in d.l.actor, qui dicit, ꝙ ꝑ uiſum
probatur aliquẽ non habere dẽtes:ſed ego credo ꝙ non ꝓbetur
86 per uiſum,ſed per remotionẽ a uiſu. ¶†Septimus modus eſt per
teſtes deponentes ſuꝑ negatiua ꝑfectè coarctata.l.optimã.C.de
contrah.& cõmit.ſtip.c.3.loco.ĩ.de ꝓb. & hoc modo uoluit lo-
qui gl.in l.j.§.hoc interdicto,ff.de iti.actuq; priua.ſed ꝓ ueritate
loquitur gl. in negatiua parũ coarctata. in iſtis terminis ẽt ꝓce-
dat gl.in l.Pantonius.§.rei perduellionis,& ibi Bar.ff.de acq.hęr.
Sed hic dubitaẗ,an dicaẗ directa ꝓbatio?Bar.in l.j. C.de can.fru.
vrb.Romæ,li.11. determinat ꝙ ſic, quia tale iudicium eſt cõiter
oĩbus notũ.Cõtrariũ tenet ibi Ang.& iſtud uerius, qa oĩs nega-
tio eſt priuatio,& nulla priuatio cadit in ſenſu, ſed remouetur a
87 ſenſu,ergo non directa probatio.¶Octauus modus,†per relatio
nẽ exploratorũ,ſm gl.in Auct.de exhi. reis, §.ſi uerò non admi-
niſtrent.in uer.examinẽt,ſm Bar.& alios in d.l.in illa, per tex.in
l.cũ quidã. §.fi.cũ l.ſeq.ff.de lega.2. & in l. ita ſtipulatus.magna,
uerſ.qd ſi ab initio.ff.de uer.ob.quæ iura ꝓ ueritate parũ ꝓbant,
cõiter tñ modus iſte eſt approbatus.ſed ꝯriũ tenent Imol. & Ro.
in d.l.in illa,& Bal.in l.cũ mulier.ff.ſol.mat. quia ſi negatiuã ua-
ga poſſet hoc modo ꝓbari, falsò diceret ꝑ Legiſlatorẽ negatiua
eſſe improbabilẽ.ſed iſtud nihil eſt, quia Legiſlator intellexit de
probatione directa & naturali,nõ aũt de probõne indirecta.vel
aliter,intellexit de ꝓbatione ꝯcludente ꝑ neceſſe, nõ de ꝓbatio
ne ꝑſumptiuè ꝯcludente,ut eſt ꝓbõ per exploratores facta.quo
rũ relatio ſufficit,ſi concludat ueriſimile, ſm Bart. & *cõiter* alios,
in d.l.in illa,& in l.eũ qui. §.duob.ff.de acq.hær.& ꝯ horũ relatio
nẽ faciliter admittitur ꝯria probatio, ſm Bal.in l.2. C.quand.fi-
88 ſcus,uel priu. ¶Nota†tñ,ꝙ in oĩb.caſib.in qb. per teſtes ꝓbatur
negatiua, debent ipſi teſtes ẽt non interrogati reddere rõnẽ eo-
rũ depoſitionis,aliàs non probant,ſm Bal.in l.cũ hi,§.ſi integra.
ff.de tranſa.Ale.conſi.136.col.4.uol.j.Bar,conſi.102.Clariſſimè.
d.Dec.conſ.173.col.2.qđ nota.ad limitationem eorum, quæ tra
duntur in l.ſolam.C.de teſt.& in c.cauſam, quæ,ĩ. de teſtib.Ra-
tio aũt iſta,quia pñs fui,uidi,audiui,& intellexi, non eſt bona,ni
ſi addatur ꝙ alr̄ fieri nõ poterat, quin ipſe teſtis ſciuiſſet,ſm An
ge.in §.in nobis,in Auct.de hær.& falc.quem ſequitur Dec.con
89 ſil.94.in fi.& 101.col.fi.& 177.col.2. ¶†Vltimò ſcias,ꝙ illa regu
la,ꝙ magis credatur duob.teſtib.affirmantibus,q̃ mille neganti-
bus,de qua per glo.& Bar.in l.diem proferre. §.item quæritur,ff.
de arb. debet intelligi in teſtibus deponentibus ſuper negatiua
uaga & improbabili,ſecus in deponentib.ſuper negatiua proba
bili.vel intelligi debet in teſtibus negantibus, & non reddentib.
rationem negationis, aliàs ſtandum eſſet maiori numero ſm Pa
nor.in c.in noſtra,col.fi.& ibi Fel.col.2.& ſeq.ĩ.de teſt.Pa.in d.c.
bonæ,d.Ant.hic,Bar.in l.hæredes palam,in prin.col.2.ff.de teſta.
d.Iaſ.in l.vt uim,col.2.ff.de iuſt.& iure. Bal.conſi.158. Tres fra-
tres,Car.conſi.10.Iaſ.col.fi.Cur.conſ.73. Magnifice vir.gl.4.Dec.
conſi.173.col.fi.& in iſtis terminis procedit glo. c. clerici. 81.diſ.
90 ¶Gl.†in uerb.trium, diuiditur in tres partes. In prima notat.In
ſecunda quærit,& determinat. In tertia contra determinationẽ
opponit & ſoluit. Secunda ibi,ſed quid ſi ſemel. Tertia ibi, nec
ob.¶In ea.gl.ibi,ſed quid ſi ſemel. habes ꝙ ex unico actu acqui-
ritur quaſi poſſeſſio iurium incorporalium, de hoc ſatis ſupradi
ctum eſt.hic ſolum uidendum eſt an ex unica electione acquira
tur quaſi poſſeſſio iuris eligendi,& ex unica præſentatione qua
ſi poſſeſſio præſentandi.In hoc puncto communis opi. eſt, & ex
91 unica electione, &†unica præſentatione acquiraẗ iſta quaſi poſ-
ſeſſio,c.querelam,ſ̃.de elec.c.conſultationibus,& ibi no.ĩ.de iu-
repatr. & iſta concluſio de plano procedit interuenientib. alijs,
quæ requiruntur ad hanc quaſi poſſeſſionem acquirendã. vnde
92 † ſcias ꝙ requiruntur ſex,ſm Cald.conſi.12.ſub rub. de iurepat.
Primò requiritur realis pñtatio, uel electio.nõ.n.ſufficeret coa-
dunatio patronorũ,aut eligentiũ,& mandatũ factũ ad ꝑſentan-
dum,uel eligendũ,ſm Gem.conſ.127.inci. Pro clariori determi
natione,ad finẽ.nec ſufficeret interfuiſſe electioni, niſi uocẽ de-
derit,

derit,ut s̃.in gl.in uer.uocem.¶Secundò requiritur scia eorum, quibus p̄iudicat̃,de quo s̃. abūdè.firmat Dec.ↄsĺ.126. in fi.¶ Tertiò reqritur , ꝙ p̄ntãtes, vel eligentes credãt uti iure suo,& hoc s̃.expeditū fuit. ¶Quartò reqritur,ꝙ electio & p̄ntatio fuerint factæ bona fide, aliàs sequens p̄ntatio,uel electio nõ esset admittenda,imò & facta & admissa q̃ñcunq; constito de mala fide cassari dẽret, f̃m Pan.hic,& in d.c.cõsultationibus,ubi assignat rõ
93 nem,† qa malæ fidei possessor tenet indistinctè ad restõnem fructuum,c.grauis,j̃.tit proxi.cum itaq; restõ horum fructuum iuris eligẽdi,vel p̄ntandi fiat per remotionem electi & instituti,bñ seqtur ꝙ cassanda uenit electio seu p̄ntatio. Ista rõ uĩ periculosa,qa ea attenta sequeretur , ꝙ ẽt electio vel p̄ntatio facta a bonæfidei possessore,apparentibus ueris patronis,dẽret ẽt cassari, cuius ↄrium dr̃ in d.c.ↄsultationib.nã bonæfidei possessor ẽt tenetur ad restõnem fructuum naturaliū,l.fructus, ff. de usur. itẽ tenetur ad fructus industriales extantes,l.certum,C.de rei uendic.firmat Bar. in l.ex diuerso,ff.de rei uend. cum ergo p̄ntatio, & electio extent,uel dicantur fructus naturales, apparente uero domino,uel patrono,deberent per remotionem instituti,vel electi restitui.pp hoc Pan.in d.c.cõsultationib. negat vtrunque, & vult,ꝙ electio,& presentatio dicant̃ fructus industriales,quia reqritur industria hoĩs in ẽligẽdo idoneū intra tp̃s legitimum, & etiam ↄcludit, ꝙ dicant̃ fructus cõsumpti,sed de utroque dubito:nã non est bona ↄñа,reqritur industria in p̄ntando tempore congruo, ergo p̄ntatio est fructus industrialis.nam in colligẽdis pomis tp̃e ↄgruo, & in amputando arborẽ,reqrit industria, & tñ poma sunt fructus naturales,qa ex se nascunt̃,sic ipsum eligere & ipsū p̄ntare naturaľr nasci vĩ post mortẽ immediati p̄decessoris.& posito,ꝙ sint fructus ĩdustriales,dico ꝙ extant in suo naturali esse,& in eo statu,in quo creati fuerint;& si non extarent qũo restituerent̃ a malæfidei possessore ꝑ remotionem electi,& p̄ntati?nã certè si essent ↄsumpti,teneretur malæfidei possessor ad ęstimationẽ,non aũt cassaret̃ electio.nescio aĺr rñdere, nisi ꝙ bonæfidei possessor facit fructus industriales mero iure suos,sed ex æquitate tm̃ tenetur illos restituere,f̃m Bar.in d.l.ex diuerso.quę æqtas cessat in casu nostro,cū nulli alij fructus producantur,quos possit bonæfidei possessor lucrari.¶Quintò reqritur,ꝙ electio, & p̄ntatio habuerint effectū,& sic ꝙ fuerit sequuta confirmatio & institutio,f̃m Inn.in d.c.2.& in c.dilectus, & in gl.magna,j̃.de prẹben.Old. cõs.312.Thema qõnis.Fed.de Senis,consĺ.234.Sup primo puncto.Pan. consĺ. 94.Vr̃ primo,in j. parte.Dec.consĺ.117.2.col.& 124.col.j.& 127.in prin.& 129.col. 3.& 149.In cã iurispatro. ¶ Sextò reqrit̃, ꝙ electus & institutus adepti fuerint possessionẽ b̄ñficij, f̃m Cal.in d.cõs.12. & Dec.in d.consĺ.117.124.& 127.sed dubitat̃,an requiratur , ꝙ probentur oĩa ista quantum ad p̄iudicium eligentiū , uel ↄpatronorum, q̃ simul p̄sentarunt & elegerunt̃?credo,ꝙ ista oĩa requirantur,qñ agit̃ de præiudicio ordinarij collatoris, uel eorum, ad quos spectat,qui non interfuerunt in eadem electione,uel præsentatione,secus quantū ad p̄iudicium eorū, q̃ admiserunt istos nõ admittendos ad eligendū,uel p̄ntandū simul cū eis,isto casu sufficit probare solã electionẽ uel p̄ntationẽ.tex. est hic,& istud voluit Abb.hic,in uer.item dignitas.¶In ea. glo.ibi,qđ hẽt iustam cãm.ista solo gl.nõ est bona respũ primi capitis illius interdicti, qa sufficit solus usus, d.l.j.§. hoc interdictū.nõ ẽt uĩ bona respũ sc̄di capitis,qa incipiẽdo a probõne seruitutis,sufficit semel iuisse,f̃m gl.in d.l.j.§.hoc interdictū.nõ tñ hoc affirmo,qa gl.postea discessit ab illa opinione. Rñdeas igit̃,ꝙ ire ꝑ fundū alterius est actus,q̃ cõiter solet concedi gratia familiaritatis, meritò nõ sufficit unicus actus ꝑ ea,quæ s̃.dixi. Vlterius dubitat̃,an respũ secũdi capitis reqrat̃ probõ seruitutis, si illo anno semel fecisset iter, & nunc in eadem forma uellet reficere,crederem sufficere,ꝙ ꝓbaretur unica refectio illius anni, qa reficere iter non est actus, qui soleat cõcedi iure familiaritatis;l.j.§.qđ aũt,ff.de aqua quoti.& æsti.ergo sufficit unicus actus.hẽbit ergo interdictum mixtã cãm,ꝓprietatis, nisi appareat, ꝙ ille,q̃ est usus itinere,ẽt illud refecerit,qđ probo per tex.in l.3.§.fieri,ff.de itin.actuque priua. a cessante rõne illius tex.¶In ea. gl.ibi,nisi constet ꝙ ui,&c.habes ex glo.ꝙ in dubio non præsumitur q̃s possidere ui,clam,uel precario.Circa istud Pan.hic aliqua dicit,sed plura posuit in c.si diligenti,j̃.de præscri.ubi ẽt latè Fel.ex quorū dictis elicio duas
94 principales ↄcl̃ones.¶†Prima conclõ,ubi possessio est ↄ̃ ius,p̄sumitur mala fides,c.q̃ ↄ̃ iura,de reg.iu.in 6.l.bona fides, ff.eo.titu. ¶Amplia ẽt si sit ↄ̃ iuris præsũptionẽ,c.ad decimas,de rest.spol. in 6.l.liberis,ff.de lib.cau.¶Item amplia,ẽt si possessor hẽat titulum ↄ̃ ius,seu a iure reprobatum,l.quemad.C.de agrico.& censĺ. lib.11.& ibi no.Bar.sequitur Alex.consĺ.46.col.fi.uol.3.ex hac cõclusione infert Abb.in d.c.si diligenti, ꝙ emptor rei ecclesiasticæ absque solẽnitate.c.sine excep. 12.q.2.p̄sumitur in mala fide. pro quo adde tex.cum gl.in l.j. in uerbo, malæfidei.& ibi Bar.C. de fide instru.& iure hastæ fisca.li.10.& in terminis Soc. cõs.29. Viso quodam instrumento,col.x.in j.parte.¶ Prædicta etiam cõclusio inducitur ad aliam qõnem. Statutum prohibet mulierẽ, & minorem ↄ̃here sine certa solennitate.quæritur,si mulier uẽdiderit,& tradiderit, & res tradita casu fortuito ĩterierit,ad quẽ spectabit periculū interitus,uĩ ꝙ ad mulierem , qa emptor erat in mala fide ↄ̃hendo non seruata forma statuti. si in mala fide, ergo non facit fructus suos,l.certum,C.de rei uen.cum ergo ad mulierem spẽctet oẽ commodū , pariter spectabit incõmodū,l. f̃m naturã,ff.de reg.iu. & ꝑ istam rõnẽ ita determinat D. Lãcel. Dec.in l.non oĩs,§.si pupillus,col.2.si cer.pe.Contrarium tenet Lud.Ro.per gl.ibi,quæ uult,ꝙ periculum interitus non spectet ad eum,qui remanet dñs de iure spãli. & ita tenendo non obst. rõ D.Lan.qa non cõcludit.nam malæfidei possessor nõ dẽt esse melioris cõdõnis q̃ bonæfidei,c.eū qui de prębẽ.li.6. p̄sumerem tñ opinionem D.Lan.posse sustineri,si constaret rẽ eodẽ modo fuisse perituram penes mulierem.tunc.n.cessaret rõ gl.in d.§.si pupillus.intellige istam conclõnẽ procedere in possessore ↄ̃ ius actui resistens,secus in possessore præter ius actui non resistens, f̃m Bar.in l.sed si lege.§.scire,ff.de pe.hered.Contra hoc ob.tex. noster.Sol.quasi possessio clericorum nõ est ↄ̃ ius actui resistẽs, sed p̄ter ius.Cõtra istam solutionem,& istū tex. fortiter ob.tex. in d.c.ad decimas,ubi ius non resistit, ꝙ alius possit decimare in aliena parochia,c.cum in tua,j̃.de dec.& tamẽ præsumitur mala fides.Solõ.quasi possessio decimandi in aliena parochia offendit ius, qđ disposuit neminẽ posse decimare in aliena parochia, ne fines parochiarum confundãtur,c. cum sint hoĩes, j̃. de dec. sed quasi possessio iuris eligendi in aliena ecclesia non offendit ius:licèt.n.ius disposuerit electionẽ spectare ad capitulum illius ecclesię,non tñ disposuit , ꝙ clerici non possint cum capitulo simul eligere,imò ius laudat,& ius cõsuluit canonicis,ut alios admittant,c.obeuntibus,63.dist.merito.in c.ad decimas,p̄sumitur mala fides,hic uerò bona. tñ retenta ista solutione,adhuc restat turbida doctri.Bar.in d.§. scire. qa lex non resistit, quominus q̃s possit habere ius decimandi in aliena parochia. d.c.cum in tua. necesse est dicere,ꝙ non resistit possessori cum tit.sed bene resistat possessori sine tit. aliter ẽt concordabo ista iura inferius , &
95 istam seqtur Bellamera,cons.3.col.4. ¶†Sc̄da ↄclõ,ex coniecturis probabilib. tollitur præsumptio malæfidei, f̃m Pan. hic,post Inn.in d.c.2.& Pan.in d.c.si diligenti,post Bar.in d.§.hoc interdicto.ergo referam aliquas. ¶ Prima coniectura. fama publica, ꝙ ius eligendi,uel p̄ntandi, aut alterius iuris seruitutis cõpetat possessori,excludit præsumptionẽ malæfidei,f̃m Bar. & Pan.ubi s̃.pro ista coniectura est tex.quẽ ibi no.Bar.in l.2.C.si ser.uel liber.ad decu.aspira.lib.x.&iõ aliàs dicebã,stante fama publica,ꝙ exercitus Christianissimi Regis nondum transcenderat Alpes, licèt re uera pars illius transcendisset per uias occultas, excusari conductorem equi illac transeuntẽ, cui fuit equus ablatus,& ꝓ hoc est decisio Pan.& ibi Fel.in c.cum contingat,s̃.de resc.sic ẽt fama excusat a præsumpta calumnia,f̃m Bar. in l. cum q̃dam §. quod dr̃,ff.de acq.hære.& Fel.in c.super his,col.4.de accu.inferens cautelam ad euitandam pœnã talionis. & idem tenet Fel. in c.quia non est uerisimile,col.2.j̃.de præsum.Item fama,ꝙ homo beneficiatus est mortuus excusat ab intrusione f̃m Old.cõsĺ. 303.Infra scriptæ rõnes,col.3.seqtur Fely.in c.in nostra, col.7.in fi.s̃.de rescr.& dicit Bar.in l.Celsus.ff.de usuc. famam,ꝙ res erat maiorum tuorum,inducere bonam fidem,& pro ista coniectura consuluit Alex.consi.ult.uol.j.Barb.consĺ.41.col.2.& duabus
96 seq.in j.parte.¶†Secunda coniectura, assertio boni & legalis uiri affirmantis mihi ius competere, excusat a mala fide,f̃m Bar.in d.§.hoc interdicto,& in d.l.Celsus,col.2.rõ,quia bono uiro credendum est,f̃m gl.in l.Titio fundus,ff.de cond.& dem.quàm dicit singularem Ang.in l.indicia,C.de rei uen.sed est consocia in c.cum contingat,& ibi no.Pan.& comprobat Fel.2.col.in c.cū contingat,de rescr.qbus adde Bar.& Ias.in l.de pupillo, §.si quis ipsi,ff.de no.oper.nunc. in 8. q. ubi determinat, testem excusari a pœna falsi,qui falsò dicit se scire, ꝙ a probo uiro audierat.allegat Anch.consi.23.Visa inquisitione,uide etiam eundem d.Ias. in l.admonendi.col.27. in fi.& seq.ff.de iureiur. & in proposito nostro Cur.consi.72.inc.Princeps defunctus,uer.restant duo.& Fel.post Bal.in c.ueniens, col. 2.j̃.de test.ubi credens consi.boni & ualentis Doct.excusatur in sindicatu.& pro illa glo. allego bonum tex.in l. si res pupillaris, ff.de admi.tut.facit tex.in c.nisi
97 essent uiri prouidi,j̃.de præben.¶Tertia coniectura,†signa itineris,aquæductus,vel alterius iuris,tollunt p̄sumptionem malæfidei,f̃m Bar.& Pan.in locis præallegatis.Adde in materia nostra,ꝙ si arma,seu insignia tua , essent depicta,uel sculpta in ecclesia,facerent præsumi , ꝙ bona fide esses in quasi possessione iurispa.ar.l.j.C.nemi.lic.alie.reb.sig.impo.melius facit tex.in l.2. in prin.& in l.3.§.si.ff.de ope.pub.quem no.ibi Bar.ↄ̃ religiosos faciẽtes abradi arma alicuius de ecclesia & poni arma alterius, nam istud fieri prohibetur per illum tex.quem dicit singularem Rom.ad hoc sin.473.inc.Eorū arma.Siĺr lr̃æ sculptæ in marmore,qualiter capella fuit ædificata & dotata ab antecessorib. suis, excludunt malã fidem,imò probant iuspa.f̃m Bal.consi.310.An iuspa.in 5.parte.& Dec.consĺ.135.Ad iustificationem bullæ.& facit tex.cum glo.& ibi latè Fely.in c.cum causam,j̃.de testib.nec mirum,quia per indicia,& per solam famam probatur ẽt iuspa. f̃m

ſm Bal.in l.cum ſuper.C. de rei uend. & Alex.conſ.4.col.5.uol.
2.& Dec.conſ.174.in fi.firmat Per.in c.j.col.2.ĩ. de app.faciunt
quę ſcribit d.Iaſ.in §.pœnales,col.2.Inſt.de act.ſilr antiqui anna
les,ſeu cronicæ referentes, ꝙ prædeceſſores tui conſtruxerunt,
uel dotarunt eccleſiam,excludũt malam fidem,per ea quæ ſcri.
98 bit Fel.in c.2.col.20.ſ.de reſcr.¶†Quarta coniectura,titulus pręcedens in dubio includit bonam fidem,& excludit malam fidẽ,
ſm Pan.hic,pro quo eſt caſus in l. pe.C.de euic.quem notat ad
hoc Alex.in rub.ff.de no.ope.col. 11.¶Amplia,etiam ſi titulus
nõ erat ltĩmus,tñ credebatur. exemplum,in inſtro alienationis
rei eccleſiaſticæ narratur ꝙ interuenerunt debitæ ſolennitates,
quę re uera non interuenerunt:tñ ꝑ titulũ putatiuum cãtur bo
na fides,ſm Rotã de præſcr.dec.3.in nouis.ſequitur Fely.in c.de
quarta,col.6.& ſeq.ubi de hoc,ĩ.de præſcr.per Bar.& Mod.in l.
99 Celſus,ff.de uſuc.¶†Quinta, curſus longi tpis in dubio tollit ꝑ-
ſumptionem malæfidei, ſm d.Ant.& Pan. hic,per tex.in l.3.§.ꝑ
ſeruum,ff.de acqui.poſ.qui tex.(iudicio meo)non probat,qa lo
quitur in poſſeſſione libertatis, quę habet præſumptionẽ iuris
pro ſe, nos autẽ loquimur in poſſeſſione ꝯ ius. Iſta.n.opinio eſt
communis,ſm d.Iaſ.in l.clam poſſidere, §.q ad nundinas, col.2.ff.
de acq.poſ.ubi allegat q̃ plura cõſilia Alex. & Are. & ultra eum
idem tenet Pan.conſi.89.In qõne,quæ ad pñs,col.3.in j.parte.&
Barb.conſ.41.col.11.uol.j.& conſ.50.col.10.eo.uol. & Cur.cõſi.
83.Decet prius,col.2.ubi plura congerit. Et pro iſta cõclone be
ne facit iſte tex.ſed dubitat̃,quãtũ tps dicat̃ longũ? Pan.hic poſt
Inn.dicit eſſe arbitrarium.Bar.in l.fi.in fi.C.uñ ui,dicit reqri de-
curſus ann.30.Gl.uerò in d.§.ꝑ ſeruum,ur̃ uelle, ꝙ ſufficiat de-
cennium.¶Pro concordia pono aliquos caſus.Primus in curſu
tanti tpis,cuius initij memoria non hr̃.oẽs concordant ꝙ tollat̃
ſuſpicio malæfidei,c.j.de præſcr.li.6.Barb.in d.conſ.95.¶Scd̃s ca
ſus in curſu 30.anno. ẽt Doc. ſunt concordes,excepto Imo.in c.
fi.ĩ.de præſcr.& in d.l.Celſus.Tertius caſus in decẽnio.& iſto ca
ſu ur̃ *communis*,ꝙnon ꝑſumat̃ bona fides,q̃ opinio ſanè procedit
apparente antiquiore poſſeſſore, nã tunc ſcd̃a ꝑſumit̃ clandeſti
na,c.licèt cãm,de proba.& dixi ſ.in rub.ſed non apparente anti
quiore poſſeſſore, tũc ſtarẽ cũ opinione Pan. ꝙ ſit arbitrarium,
arg.l.j.ff.de iure deliberan. Et intellige ſp ubi uerè non apparet
de mala fide,ſecus ſi uerè appareret,ſm Sal.in d.l.fi.& d.Iaſ.in d.
§.qui ad nundinas.aliàs mala fides nunquã impediret præſcrip-
100 tionem,ſi curſu tpis purgaret̃.¶†Vltimò bona fides non ſolum
ex iſtis coniecturis,uerũ ex oĩb.cauſis ẽt temerarijs & iniuſtis cã
ri põt,ſm gl,notabilẽ in l.j.C.ubi cau.ſta.quam ſeqtur Alex.cõſ.
127.Viſa inquiſitione,col.3.uol.4.Pro qua gl. Are.ponderat tex.
in l.clam poſſidere.& ibi Iaſ.in 7.not.ff.de acq.poſ. Bar.in l.j.§.ꝑ
101 ſeruum,qui in fuga,ff.eo.Barb.conſi.18.col.antepe.uol.2.†Glo.
in uerb.quaſi poſſederit,diuiditur in duas:In prima declarat.In
ſecunda opponit.Prima pars fuit expedita ſ. in rub.in 3.q.uerſ.
quaſi poſſeſſio.In ſcd̃a parte ibi,ar.ꝯ.3.q.j.c.reintegranda.Pano.
dicit argm̃ dẽre formari ꝯ tex.dum dr̃,ꝙ remedium reſtitutoriũ
cõpetit pro iurib.incorporalib. ꝯ d.c.reintegranda. ſed certè in
tex.illo non dr̃, ꝙ remediũ illius canonis det̃ pro rebus corpora
lib.ſed ſimplr̃ pro rebus eccleſiæ, uel proprijs:applone aũt rerũ
ueniũt iura incorporalia,Inſt.de reb.corpo.& incorpo.ergo nõ
meruit adduci pro ꝯrio.Et ꝑpea Io.And. dicebat,ꝙ ille tex.non
negat dari illud remediũ pro iuribus incorporalib. Et ex iſtis er
go habetis notare, ꝙ remedium can. reintegranda,ẽt competit
pro iuribus incorporalib.& ita concludit Soc.poſt Bar.in l.rem
quę nobis,in 5.q.ff.de acq.poſ.Ponderando tex.in d.c.reintegrã
da,in uer.omnia,& tex.in c.cum eccleſia,3.q.2.& in c.accedens
ut lite nõ conteſt.Sed dubitatur an cõpetat directum,uel utile?
ur̃ ꝙ directum, qa uerba canonis conueniunt,iuxta doctrinam
Cy.Bal.& aliorum in l.ex placito, C. de rerum permu.Pan.in c.
examinata,col.4.ſ.de iudicijs.¶Scd̃ò oppo.Abb.de l.j.§.hoc in
terdictum, C. unde ui.ſoluit Pan.dupliciter.Primò,ꝙ pro iurib.
in corporalib.non cõpetit illud interdictum, intelligendo de di
recto,ſed bene cõpetit utile,ſm Bar.in l.3.C.unde ui,ff.eo. ſicut
dicit gl.in l.ſi quis in tantã, C.unde ui. dari utilẽ cõdõnẽ ex illa,
l.pro iurib.incorporalib.ſic ẽt dat̃ utile interdictũ,uti poſſidetis
ſm Bar.in l.j.ĩ prin.ff.uti poſſid.& iſta eſt *communis* opi.Circa qd̃
non inſiſto,qa quantum ad effectum nihil intereſt,an det̃ utile,
uel directũ,ſm Pan.in d.c.examinata,col.4.& Bar.in l.j.§.fi.col.
2.ff.de no.ope.nunc.per l.actio, ff.de neg. geſt.Scd̃ò ſoluit Abb.
ꝙ alia remedia competunt ſpoliato ultra interdictũ uñ ui,& re
medium can.reintegranda.Competit.n.offm̃ iudicis & cõdõ ex
can.c.querelam.de ele.Vñ in iſto tex.potuerunt clerici intenta-
re unum ex iſtis remedijs,de qb.remedijs dicã in c.ſæpe,ĩ.tit.j.&
ibi uidebimus,cui det̃ cõdõ ex d.c.querelam. & offm̃ iudicis,qa
ſunt,qui tenẽt oppoſitum.¶Gl.in uerbo,reducentes,eſt facta ti
more fortiſſimi ꝯrij,ur̃ ꝙ clerici non debuerũt reſtitui ad quaſi
poſſeſſionẽ iuris eligendi. Et ſic, ꝙ iſta ſnĩa Papæ fuerit inutilis,
quia in continenti ipſis clericis imponitur ſilentium in petito-
rio,& non dr̃ reſtitutum qd̃ incontinenti fuit ablatum,l.q ſic,ff.
de ſol.Gl.fatetur ꝯrium,unde intellexit tex.ꝙ uerbo tm̃ fuerint
reſtituti. Iſta ſolutio non admittitur per Doct. quia lex non det

eſſe uerbis impoſita,c.cõmiſſa,de elect.in 6.l.2.in fi.C.comm.de
102 leg.†Natura enim legis eſt determinare realiter,& non diſputa
re uerbaliter,ſm Bal.in rub.ff.de rer.diui.Secunda ergo fuit ſolo
Tancre.& Hoſt. ꝙ utilis fuit iſta reſtõ propter caſſationem ele-
ctionis. Iſto enim modo fit ſm eos reſtitutio. iſta etiam ſolo re-
probatur per Lan. & Calderi. qa per caſſationem electionis ad
nullum actum quaſi poſſeſſionis fit reſtitutio.¶Secũdò,qa caſ-
ſatio ẽt fieri debuit abſque reſtõne poſſeſſionis rõne contẽptus
iuxta tex.in c.qd̃ ſicut,de elec.¶Tertiò,qa tex.iſte præſupponit
prius caſſatam fuiſſe electionem, deinde factam fuiſſe reſtõnẽ.
¶Circa iſtam reſponſionem aduerte ad duo.Primò dum dñt,ꝙ
electio potuit caſſari rõne contemptus: iſtud quantum ad tex-
tum noſtrum non credo uerum, tum quia hoc non fuit petitũ,
ergo non potuit ſuꝑ eo pronunciari, c.j. ĩ. de libel. obla.c.licèt
Hely,de ſimo.tum qa ut ſ.probaui,aliud eſt cõtemni,aliud ſpo-
liari.¶Scd̃ò ur̃ pręſupponere,ꝙ in iſtis incorporalibus reſtõ nõ
fit per caſſationem electionis. Contrarium tenet ipſe Pan. in c.
conſultationibus,de iurepat. Sol.per caſſationem electionis fit
reſtõ fructuum non quaſi poſſeſſionis. ita debet intelligi Pano.
ibi,ſed qa reſtõ debet fieri integra,i.poſſeſſionis,& fructuum,c.
accedens,2.ut lite non conteſta. & c.cum quærente,ĩ.eo.iõ ur̃,
ꝙ reſtõ reſpectu poſſeſſionis non fuerit facta per ſolam caſſatio
nem electionis, & ꝯñr ur̃ ꝙ iſta etiam ſecũda ſolo non ſit bona,
quia quautum ad reſtõnem poſſeſſionis ur̃ inutilis. Tertia fuit
ſolutio gl.in c.ſeq.ꝙ fuit utilis in hoc, qa ſatisfactum eſt iuri uo-
lẽti,ꝙ de qua re cognouerit prætor,de eadem dẽat iudicare,l.de
qua re,ff.de iud.Iſta etiam ſolo non tollit ꝯrium,qa non debuit
ius hanc inutilem ſatisfactionem deſiderare,ut dr̃ in contrario.
¶Quarta fuit ſolutio eiuſdem gl.in d. c. ſeq.ꝙ iſta reſtitutio fuit
utilis propter fructus. Iſta ſolutio ultra Pan.non ur̃ admittenda
quãtum ad tex. noſtrum, quia reſpũ iuris eligendi non poſſunt
conſiderari aliqui fructus,niſi ipſa electio,quæ fuit prius hic caſ
ſata.ergo quantum ad reſtõnem poſſeſſionis, non fuit ulla utili
tas quò ad fructus.¶Quinta ſolo ur̃ poſſe accommodari,ꝙ fue
rit utilis ꝑꝑ expenſas litis,quę ueniunt ẽt in reſtõne,d.c.accedẽs.
Iſta ſolutio ẽt non ſatisfacit, quia condemnatio expenſarum fit
acceſſoriè,l.terminato,C.de fructibus & lit.expen.Cum ergo eſ
ſet lata ſnĩa,per quam erat caſſata electio,ut petebatur, certè ẽt
erat acceſſoriè fienda condemnatio expenſarum.¶Sextò conſi
dera,ſi dici poſſit,ꝙ fuerit utilis propter fructus,i.ꝑꝑ caſſationẽ
electionis,ut dicit gl.in d.c.ſeq. ſic declarando:clerici hic in iudi
cio deduxerunt omne ius ſuum, & ꝯñr petierunt ſe reſtitui ad
quaſi poſſeſſionem,ad quam aliàs erant, & ob hoc etiam petie-
runt electionem caſſari. ſed petitio caſſationis erat acceſſoria,
qa per eam reſtituuntur fructus,q ueniunt in ꝯñtiam ad reſtitu
tionem poſſeſſionis petitam,d.c.accedens.ergo neceſſariò ſi de
buit fieri iſta reſtitutio fructuum, fuit neceſſe ferre ſnĩam ſuper
principali,l.j.& d.l.terminato,C.de fructib.& litium expen.ſi nõ
fuiſſet declaratum clericos fuiſſe in quaſi poſſeſſione eligendi,
& ad illam quaſi poſſeſſionem reſtituendi, cum iſta eſſent in iu
dicio deducta, quomodo potuiſſet debito iure caſſari electio?
Nec obſt.dum dr̃, ꝙ in tex. noſtro præſupponitur prius caſſatã
electionem,quia reſpondetur in tex.iſtud non probari,imò po-
tius probatur oppoſitum,ſi ponderetur litera in illo participio,
reducentes.Scd̃ò reſpondetur, ꝙ in eodem inſtrumẽto ſnĩę nõ
datur prius,uec poſterius,l.quidam teſt.ff.de pec.leg.¶Retenta
igitur iſta ſolutione,ꝙ fuerit utilis ꝑꝑ caſſationẽ electionis,op-
po.iterum,& ur̃ ꝙ fuerit iniqua,quia hi fructus non erant reſti-
tuendi,& ꝯñr electio nõ debuit caſſari,qd̃ ſic probatur:fructus
extantes ſi ſint naturales iure actionis realis,ſi ſint induſtriales,
officio iudicis tenetur etiam bonæfidei poſſeſſor reſtituere,l.cer
tum,C.de rei uend.ergo agentibus clericis obſtabit exceptio,do
lo facis,&c.l. dolo facis, ff. de dol. excep. Augetur difficultas,ꝯ
agentem interdicto recuperandæ,obſtat exceptio notorię iniu
ſtitiæ,ut ſ.dixi in gl.in uerbo, uocem.ſed hic obſtabat in petito-
rio de iniuſtitia clericorum agentium,ergo &c. ¶Comprobat̃,
qa ſpoliato patienti cognoſci de petitorio denegatur reſtitutio
conſtito de iure ſpoliatoris, c.j.ĩ.tit.j.Hic aũt clerici & paſſi fue
runt cognoſci de iure canonicorum,& ipſi etiam compoſuerũt
petitorium,ergo. ¶Contrarium eſt uerius in tm̃,ꝙ d. Ant.fuit
coactus fateri ꝯrium. Pan. aũt rñdet ſic fuiſſe ſtatutum in odiũ
103 uiolenti ſpoliatoris.†nota ꝑpetuò iſtam ſolutionem,ex qua poſ
ſumus elicere quatuor notãda.Primò, ꝙ petitorium non abſor
bet poſſeſſorium reſpectu fructuũ,& ita etiam determinat Pan.
104 in c.ſignificauerunt,ĩ.de teſti.¶† Scd̃ò, ꝙ uiolentus dñs rõne
uiolẽtiæ perdit ius,qd̃ habebat in fructibus rei ſuæ.¶ Tertiò,ꝙ
105 †agenti poſſeſſorio recuperandæ,non obſt.exceptio,dolo facis,
& ita expreſsè uoluit Bar.in l.ſi quis cõductionis ti. C.loca.& in
106 auct.item poſſeſſor,C. qui potio.in pig.habe.¶†Quartò,ꝙ ele
ctio dr̃ fructus iuris eligendi extans uiuente electo.Contrarium
tenuit Abb.in c.conſultationibus, de iurepat.ĩ. ſed iſtud,qd̃ hic
dicit Abb.eſt uerius, & ſ. comprobaui, ſed ſupereſt adhuc diffi-
cultas,quare in caſu c. noſtri canonici ꝑꝑ uiolentiam perdide-
runt fructus,& non ius ipſum eligendi,ur̃.n.ꝙ etiam debuerint
perdere

perdere ius eligendi, p l.si quis in tantam, C. uñ ui.q hēt locum ēt in iurib.incorporalib.ſm gl. & cōiter alios ibi.puto posse rñderi, ꝙ dispō d.l.si quis in tantam, procedat solū in non possidēte, q inuadendo rem suam spoliat possessorem, secus in possidēte non admittente ꝯ possessorem. Tex.est hic ad hoc notādus. Et rō est, qa talis nō dr̄ inuadere. & ex hoc colligo intelľm ad gl.in d.l.si qs in tantā, quæ uult, ꝙ dispō illius legis hēat locū ēt in inuadente rē cōem.dēt.n.intelligi altero socio tm̄ possidēte, aliàs secus. & sic illam gl.declarat Alex.cōs.152.col.5.& seq.uol.j.& q̄ dicam iu c.sæpe, j̄.tit.proxi. ¶Gl.in uerbo.id uenire, diuidit ī 12.

107 particulas. In prima recitatur ius ciuile. In scđa ibi, †illa.n.exēplificat rľam huius tex.in iudicio spāli. In tertia ibi, nec est ꝯ, remouet ꝯrium. In quarta ibi, sed rľa, exemplificat in iudicijs gñalibus. In quinta ibi, nisi fiat, restringit exemplum. In sexta ibi, & hæc uera, lītat rľam. In septima ibi, simile idē facit. In octaua ibi, sic ēt idem facit. In nona ibi, argm̄, ex hoc elicit ex præmissis notabile. In decima ibi, argm̄ ꝯ, opponit ꝯ illud notabile. In vndecima ibi, solō, soluit. In ultima ibi, si aliqñ, ponit unū dictū ꝯriū. ¶In ea.gl.in prima parte habes, ꝙ licèt legislatori sufficiat dice-

108 re, ita iure cauetur, ut hic, & in c.scriptum est, in 56.q.3.†tamen Doct.pōt allegare legem, ut facit gl.hic, in prima parte: aliàs posset dici, erubescimus, &c.l. illam, C.de collat. non.n.authoritas doct. est necessaria, licèt sit probabilis, ſm gl.in l.j.C.de leg. Vbi tñ iura sunt notissima, posset ēt scholaris dicere, ita iure cauet, ſm Card.in cle.sæpe, in prin. de uerb.sig. Item sufficeret dicere, ita iure cauetur, ubi rō naturalis adduceretur, quia quærere legem, ubi naturaliter sentimus, nihil aliud est quàm infirmitas intellectus, ſm Mod.in d.l.illam, allegantes ad hoc Philosophum. ¶In scđa parte ibi, illa.n.habes, ꝙ in rei vēdicatione alicuius fundi ueniunt fructus, ēt ꝙ non sint expresse petiti. ꝯ hoc ob. tex.in l.fundi, ff.de excep. Solō, ꝯrium est uerius, nisi fructus essent pēdentes tp̄e libelli, fuissentq; lite pendēte percepti, nam tūc offō iudicis essent restituendi absque alia petitione, l. Aediles, §.item sciendū, ff.de Aedil. edi. Et in istis terminis pōt saluari gl. qđ aūt in alijs iudicijs, an ueniant fructus non petiti? ponit Bart.in l.ex diuerso, §.ubi aūt, ff.de rei uen.& in l.2.C.de pet.hær.Bald. in l.j. col.fi.C.de fructi.& lit. expen.Pan. in c. grauis, col.pe.j̄.tit.proxi.

109 ¶†Habes insuper, ꝙ iudex pōt condemnare uictum in expensis non petitis, idem tenet gl.in c.fi.ubi Abb.s̄.de rescr.Car.in l.4.§. hoc aūt, col.4.& ibi Alex.ff.de dam.infe.Fel.in c.significauerūt, col.3.j̄.de excep.hinc dicit Bar.in l.non ignorat, C.de fruc.& li.

110 expen.†ꝙ iudex nulla lista exhibita, & nulla probōne facta, pōt condemnare uictum in expensis, sequtur Alex. ꝯsi.27. col.fi.uol. 2.¶In quarta parte habes, ꝙ iudicium petitionis hrditatis dr̄ generale. tu dic melius, ꝙ est uľe, prout tenet glo.sibi ꝯria in c.2.s̄. de lib.obla.& gl.in l.j.ff.de eden. & in l.quo tp̄e, ff.de pet.hær. In ea.parte habes, ꝙ regula huius tex.procedit generaliter tam in iudicijs spālib.q̄ generalibus, uel uniuersalibus. Pro intelligētia

111 huius gl.quæ obscurè loqtur, considera tres casus.†Primus casus, qñ quæritur, vtrum proposita actione reali, uel personali, intelligatur deductum omne ius suum cōpetens de pn̄ti, id est tp̄e motę litis ad effectum, si actor succumbat possit iterum agere ex alia cā. Ad idem non obst. exceptione rei iudicatæ, ut in isto casu, distingue, ut per Bar.in l.si mater, in prin. & in §.seq.& seq.ff. de exce.rei iud.& p Pan.in c.2.col.4.& seq.s̄.de lib.obl. Et in istis

112 terminis loqtur glo.nr̄a in 3.4.5.& 6.partibus. ¶†Scđs casus est, qñ queritur, an proposita actione reali, uel psonali, ueniat ēt ius de futuro, idem quod superuenit actori post litem contestatam. Et isto casu facias rľam negatiuam, ꝙ in iudicio non intelligitur deductum ius de futuro, l.non pōt, ff.de iud. Et isto casu loqtur gl.in 9.parte. Fallit pluribus modis. Primò in his, quę accessoriè ueniunt ad rem petitam, l. Aediles, §.item sciendum, ff.de ædil. edi.& ita procedat gl.in 2.parte.¶Scđò fallit, qñ ius passiuum superuenit actori post litem contestatam in personam rei, l.sinautem, §.possidere, ff.de rei uen.de quo opponit gl.in 6. parte. Ad idem tex.in l.tigni, §.si quis, ff.ad exhiben. ¶Tertiò fallit, qñ ius superueniens post litem contestatam sub actione proposita sui natura includebat; & in isto casu loquitur tex.ī l.4.& in l. si quo tempore, ff.de pet.hęr.de quib.pariter opponit gl.in x.parte. Nā in illis iuribus erat proposita petitio hæreditatis vľr, & sic sui natura comprehendebat ius de futuro. secus ergo si fuisset proposita petitio hæreditatis spāliter. qđ nota ad limitationem illorū iurium, quæ sic declarat Pano.in d.c.2.col.8. ¶Quartò fallit, qñ ius superuenit actori ex causa de præterito, in iudicio tamen deducta, l.si rem, j. ff. de pign.actio. & ibi Bart.inferens ad qōnem, & per Bal.in l.per diuersas, in 8.& 13. q.manda. Vltimò fallit in actione reali generaliter pposita, in qua uenit ius superueniēs actori etiam ex noua causa, c.Abbate sanè, de re iud.lib.6.quod procedit de benignitate canonica: sed ſm strictas iuris ciuilis regulas fortè nō procederet, ſm Bal.in l.j.col.j.C.de alie.iud.mutan.caus.fa. Et ideo contrarium uisus est tenere Bar.in d.l.si rē,

113 §.fi. Quid autem ecōtra, †an reus possit iustificare exceptiones suas ex iure superueniēte, dic, ut per Bar. in l.j.col. 2.ff.de excep. & d.Ant.& alios in c.2.s̄.de or.cog.¶Tertius casus est, quādo in libello est, expressa certa res & certa causa, & quæritur an actor possit addere aliam, & ista est materia l.edita, C.de edē. & in istis

114 habetis declaratam gl.¶Gl.in uerbo, de consuetudine.†Aduertite, quia in tex. nostro non potest dici propriè consuetudo, qa per eam acquiritur ius uľe, sed potius debet dici præscriptio, qa per eam acquiritur ius ꝯ tertium tantum, ut declarat. j̄.Pan.in pen.col.& in c.cum dilectus.col.fi.& in c.fi.col.j.s̄.de consue. Ex hoc bene sequitur, ꝙ in casu huius c.requiritur scientia aduersarij, per ea, quæ dixi s̄.in gl.in uerbo, nocem.quorum autem consensus requiritur in inducenda consuetudine propriè declarat Abb.in d.c.fin. Et an requiratur consensus superioris etiam tradit Ias.in l.de quib.col.8.uersi. 3.not.ff.de leg.¶In ead. gl.ibi, &

115 necesse est, ꝙ sit prescripta. Not.gl.† ꝙ ex solo cursu legitimi tēporis consuetudo dr̄ præscripta. Contrarium tenet gl. in d.l. de quibus quæ requirit, ꝙ saltem semel fuerit obtentum in ꝯdictorio iudicis, ſm illam consuetudinem. Iste est longus articulus, & extrauagans a materia nostra. *communis* opi. est cum glo.nostra, ſm Pan.in d.c.fi.& d.Ias.in d.l.de quibus. ad ibi dicta me remitto.¶Gl.in uerbo, tertio.diuiditur in tres. In prima notat. In secūda remouet ꝯrium per uiam fallentiæ. In tertia idem facit. Secūda ibi, nisi, Tertia ibi, licèt teneatur.¶In ea.gl.in prima parte, vt dixi, non benè colligit notabile, quia in tex.nostro non tracta-

116 tur de cōsuetudine, sed de præscriptione. ¶†Quot autem actus requirantur in inducenda consuetudine propriè dicas, ꝙ tot requiruntur arbitrio iudicis, quot sit uerisimile deuenisse in notitiam populi, ſm Bar.in d.l.de quibus, & iō unicus actus habens causam successiuam sufficeret, c.cum de beneficio, de pręb.in 6. ¶In ea.gl.ibi, nisi criminibus, melius dicas, ꝙ tex.in d.l.3.& similia iura, non loquuntur de consuetudine, prout est iuris, sed loquunt̄ de consuetudine, prout est facti. dr̄ enim delinquere quo ad factum, qui bis deliquit, d.l.3.de episc.aud.ubi Bar. & alij, qđ ego intelligerem uerum, si delictum. fuit reiteratum ex proposito & deliberata mente: aliàs secus per id, qđ decidunt Cy.Bal.& Sal.in l.2.C.de rebus cred.qui dicunt, ꝙ non potest dici consuetus blasphemare, qui quandoque in ludo blasphemat per iracūdiam, quando perditur, sequitur Dec.cons.163. In causa matri-

117 moniali, col.9.¶†Glo.in uersi. temporis diuiditur in duas, prout dupliciter opponit. Prima opp.de l.si sit, ff.quemad. ser.amit. non uŕ benē formari ꝯ tex.quia non sequitur, tex. uult ꝙ ius eligendi pręscribatur lt̄imo tempore, ergo non exigit duplicatum tempus, imò ubi exigeretur duplicatum tempus, dicerem illud esse lt̄imum tempus, & ꝯnr text. iste concordaret, sed posito, ꝙ tex.uelit, ꝙ sufficiat tempus 40.annorum, & non duplicetur, uideamus quomodo possit ꝯrium dissolui. Ex dictis Pan.habemus quatuor solutiones. Prima fuit gl.hic, ꝙ ꝯrium procedat de iure ciuili tantum: ista solutio nō tenet, qa non est faciēda dr̄ia inter ius ciuile, & canonicum, nisi expresso iure caueatur, c.j.de noui ope. nunc.& ſm Pan.in c.de quarta, j̄. de præscriptio. in materia præscriptionis, unica tantum reperitur dr̄ia inter ius ciuile, & canonicum: nam ius canonicum non admittit præscriptionem cum mala fide, c.fi.j̄.de præscrip. Ius autem ciuile sic, l. omnes, & l.fi.C.de præscrip.30.uel 40.an. Pręterea sequeretur, si duplicaretur tēpus, de iure ciuili, ꝙ in terris imperij saltē citius curreret præscriptio ꝯ ecclesiam, q̄ ꝯ priuatum, qđ non est dicēdū, auc.cassa. C.de sacros.eccl. Si tñ uelimus sustinere hanc solōnē, posset dici, ꝙ de iure ciuili in habētibus causam discontinuā sit duplicatum tēpus in odium malæfidei possessoris. secus autē de iure canonico pp bonam fidem possidentis: tamē non satisfacit quia præscr.30.an.quę de iure ciuili currit cum mala fide, fuit inuenta in odium negligentis rē suam, ſm gl.in l.si.C.de edi.diui. Adr. tollendo. & sic lex ciuilis non contemplatur malam fidē, sed potius negligentiam dn̄i. Item rō, quare duplicetur tp̄s, assignata in d.l.si sit, quia quotidie uti non pōt seruitute, militat ēt ꝯ bonæfidei possessorem. Secunda fuit solō, ꝙ ius eligendi dicat̄ hr̄e causam quasi continuam aptitudine, quia electio fieri posset quotidie, si quotidie uacaret ecclesia, sicut dr̄ de stillicidio in l.foramen, ff.de seruit.urb.pręd.mihi etiam non placet, q̄q̄.n.electio fieri posset, quotidie tamē in usu iuris eligendi reqritur factum hoīs, ergo dr̄ hr̄e causam discontinuam, sicut seruitus itineris, prout declarat Bar.in l.2. C.de seruit.& aqua. Tertia solutio, ꝙ dispositio d.l.si sit, procedat in seruitutibus realibus, non autem in personalib.uel mixtis, reprobatur, & bn̄ per Pan.in d. c.de quarta, trib.rōnib. quas adde hic. Quarta solō, ꝙ tēpus de-

118 cem, uel 20.annorum duplicetur.† Sed de iure canonico ꝯ ecclesiam non præscribitur, nisi spatio 40.ann. c.illud, j̄.de præscr. & sic tempus fuit duplicatum a lege, meritò amplius nō debet fieri duplicatio duplicationis, sicut non admittitur retortio retortionis, ſm Bar.in l. post legatum, in ult.col. ff.de his quib.ut indig.ista solō *communiter* approbatur, & eam confirmat Cæpo. titu.de ser.urba. prædio. sub rub. quemad.ser.amit. mihi non uŕ iuridica in præscribenda seruitute discontinua, unde aduerte, quia considerandi uidentur duo casus, aut quæritur, an in præscribenda seruitute discōtinua duplicetur tempus, aut uerò qritur, an duplicetur in pręscribenda libertate ab ipsa seruitute. Primo

mo caſu ego non reperio duplicari tempus, nam tales ſeruitutes ſine titulo non præſcribuntur, niſi ſpacio tāti tēporis, cuius initij memoria non ſit in ꝯriū, ſm gl. Bar. & oēs, in l. ſeruitutes, magna, ff. de ſer. per tex. in l. j. ff. de aqua plu. arcen. qd̄ ſpatiū tan
119 ti temporis clarum eſt non duplicari cum titu. uero habito. † A tertio præſcribitur ſpatio decennij inter præſentes, & xx. inter abſentes, l. ſi ego, §. j. ff. de pub. confirmat Fel. in d. c. de quarta, in pen. col. qd̄ eſſet falſum ſi tempus duplicaretur. Secundo caſu, quando agitur de præſcribenda libertate, rñr ēt non duplicatur tempus, niſi ſeruitus, cuius libertas præſcribitur, fuerit conſtituta per interualla dierum. Rō aſſignatur, qa ille, in cuius præiudicium præſcribitur libertas, non pōt qñ vult, vti ſeruitute habente interualla temporum. iſte eſt ꝓprius ſenſus d. l. ſi ſit, & l. fi. C. de ſerui. & aqua. Iſtis ſtantib. patet clariſſima ſolutio ad l. ſi ſit, quia loqtur in ſeruitute diſcontinua, & ēt continua perdenda, tex. uerò noſter loquitur in ſeruitute acquirenda, in qua nō duplicatur tempus, ut s̄. dixi. eſt. n. quodammodo ſeruitus, ꝙ canonici teneantur in electione ſecum admittere forinſecos, ut j̄. dicam. Scd̄ò opp. unà cum glo. de c. j. de præſc. in 6. ubi clarè legit̄, ꝙ non currit præſcriptio ſine tit. quando ius cōe, ſiue iuris pſūptio facit ꝯ præſcribentem: hic autem ius cōe facit ꝯ clericos, & tñ dr̄ ꝙ ſi perueniſſent ad legitimum tp̄s, ꝙ præſcripſiſſent, & ſic ſine tit. cum in tex. non appareat, ꝙ clerici allegarent aliquē titulum. Huic contrario dantur decē ſolutiones relatę per Abb.
120 ¶ † Prima fuit ſolutio gl. limitans tex. in d. c. j. ut procedat in præſcriptione rerum corporalium, ſecus in præſcriptione rerum incorporalium, in qbus patiētia hr̄ loco tituli, l. ſi ego, §. j. ff. de pu bl. Iſta ſolutio non placet Doct. nec mihi. primò, quia rō d. c. j. militat ēt in iuribus incorporalibus. Secundò, qa in ꝯrium eſt tex. in c. ſi diligenti, j̄. de præſcrip. & ibi gl. & ꝯrium tenuit gl. ibi approbata in d. c. j. Tertiò, quia non debet plus operari titulus fictus ꝯ ius, q̄ titulus uerus, l. filiusfamilias, ff. ſi cer. pet. ſed titulus habitus a canonicis ſine debita ſolennitate dr̄ ꝯ ius, c. conſtitutis, s̄. de elec. q titulus ꝯ ius, non prodeſt ad præſcribendum, l. nūquam, 2. ff. de uſuc. ergo non ēt proderit titulus fictus proueniēs ex patientia. Circa iſtud argumentum Pan. aduerte, qa non uidetur concludens. non. n. ſeqtur, Prælatus non pōt alienare iura eccleſiæ ſine ſolennitate, ergo non pōt pati, ꝙ præſcribantur. licèt. n. prælatus non poſſit præiudicare eccleſiæ faciendo, pōt tamen præiudicare negligendo, ſm gl. in c. placuit. 16. q. 3. & Panor. in c. j. j̄. de dolo, & contu. Secundò aduerte inquātum Abb. uult, ꝙ capitulum non poſſit concedere ius coeligendi forinſecis ſine debita ſolennitate. iſtud non vr̄ probari in d. c. cōſtitutis, s̄. de electio. allegato per ipſum, tenendo intellectum Hoſt. aut Io. And. ibi, vel ſi dicamus, ꝙ conceſſio non ualuerit ibi, qa facta in tranſlatione & electione illius monachi in Abbatem, in qbus non admittitur conuentio, ut no. in c. ex parte, j. s̄. de officio dele. quicquid ſit, an ille tex. probet uel ne, mihi placet opi. Pan. q̄ ſic comprobo, Concedere ius coeligendi non habenti, eſt imponere ſeruitutem ca. ut non poſſit abſque illo eligere, c. auditis, s̄.
121 de electio. & prohibitus † alienare, cenſetur ēt ſeruitutem imponere, l. fi. C. de rebus alie. non alie. l. de pupillo, §. Sextus, ff. de no.
122 ope. & ſi opponas de emphyteuta, † qui non pōt alienare irreqſito dño directo, l. fi. C. de iure emphy. & tñ pōt ſeruitutem imponere, l. 3. ff. de ſerui. cum gl. replicabo, ꝙ pōt in præiudiciū ſui tm̄, non autem in præiudicium directi dñi, c. j. §. qd ergo, in ti. de inueſt. de re alie. fact. in uſib. feu. & ſic canonici non poterunt in præiudicium eccleſiæ, & futurorum canonicorum ius colligendi concedere ſine debita ſolennitate. Ex iſtis ſic enucleatis habemus colligere duas limitationes ad l. ſi quis diuturno, ff. de ſerui. uend. Prima, ut procedat, niſi ius cōe ſit ꝯ præſcribētem, de qua dicetur in ultima ſolutione d. Ant. Scd̄a, niſi patiens ſit talis perſona, quę non habeat facultatem trāsferendi ſeruitutem & uſucapiendi ꝯdōnem. ¶ Scd̄a ſol. gl. eiſdem rōnib. confutatur, qbus præcedens. Tertia & quarta ſolutio, quæ fuerunt Ioā. And. nihil ualent, qa una inducit iurium correctionē, altera diuinat. Quinta ſol. eiuſdem Io. And. quòd præſcriptio iuris coeligendi nō ſit ꝯ ius, c. obeuntibus, 6. diſt. mihi placet, nec ob. tex. in ꝯrium adductus per Pan. in c. cum dilectus, ut s̄. de conſuetu. quia ſtatutum, de quo ibi, non dr̄ ꝯ ius ex eo ſolū, ꝙ monachi alterius monaſterij haberent ſimul coeligere, ſed ex eo quia electio erat fiēda de gremio alterius monaſterii, ꝯ tex. in c. obitum, & in c. nullus, 61. diſt. uel dr̄ ꝯ ius, quia erat conditum ab epiſcopo ſine capitulo, ꝯ tex. in c. j. j̄. de his, quæ fiunt a præla. non. n. obſtat, ꝙ ſit ꝯ ius alienare iura eccleſiæ ſine ſolennitate, quia uerum eſt per ꝯtum, uel per ſtatutum, ſecus per ſolam patientiam, quia negligendo abſque alia ſolennitate prælatus poteſt eccleſiæ præiudi
123 care, ut s̄. dixi. ¶ Sexta † ſolutio eiuſdem Ioan. And. ꝙ hic non debeat ſumi argumentum a ꝯrio, qa reſultaret ꝯrietas iurium ſi teneamus, ꝙ ſpatio quadraginta annorum non præſcribatur ſine titulo, ſatis poteſt tolerari: pro qua ſolōne eſt gl. in c. cupientes, §. qd̄ ſi per xx. in uer. petere, de elec. in 6. & in l. conuenticula, C. de epiſ. & cle. quas gl. extendit Soc. procedere etiam in ꝯtibus, in quibus etiam non eſt licitū arguere a ꝯrio ſenſu ꝯ ius. ita Soc.

conſi. 9. in j. parte. ¶ Septima ſolutio Pan. ꝙ iſte tex. intelligatur de legitimo tempore, cuius initij memoria non ſit in ꝯrium: & ſi concordet, de plano procedit, ſi teneamus, ꝙ diſpoſitio d. c. j. nō ſit diſpoſitio noui iuris, aliàs ſolutio non procedit. Item iſta ſolutio præſupponit, ꝙ ius coeligendi non præſcribatur ſine titulo 40. annorū, quod ur̄ ꝯ magis cōem. ¶ Octaua ſolutio Hoſt. ꝙ iſte tex. loquatur in conſuetudine, ille uerò in præſcriptione, reprobatur per Abbatem, quia hic agebatur de acquirendo iure certis perſonis, & non cuilibet de populo, ergo iſte tex. loquitur in præſcriptione. tu conſidera, ꝙ in caſu huius c. acquirebatur ius omnibus clericis ciuitatis Sutrinæ, ſm Abb. ſupra, in notabilibus. ergo cuilibet de clero, & conſequenter erit conſuetudo, & non præſcriptio. Et ſi diceres, conſuetudo requirit, ꝙ ius acquiratur in publicum, & trahatur ex publico, malè diceres: quia non refert, utrum trahatur ex priuato, uel publico, dummodò acquiratur in publicum, l. uenditor, §. ſi conſtat, ff. com-
124 mu. præd. declarat Abb. in d. c. fi. col. pen. s̄. de conſuetu. No. † tamen ex iſtis dictis duas differentias inter pręſcriptionem & conſuetudinem. Prima eſt, per præſcriptionem acquiritur ius particularibus perſonis tātum, per conſuetudinem uerò cuilibet de populo, ſequitur idem Abb. in d. c. fi. & in c. cum dilectus, col fi.
125 eo. ti. Gemi. conſi. 123. incip. Pro clariori declaratione. ¶ † Secūda differentia in inducenda præſcriptione ꝯ ius requiritur titulus, ſecus in inducenda ꝯſuetudine, quia ſufficit ſolus uſus. hoc etiam uoluit gl. in c. ſuper quibuſdam, §. præterea, j̄. de uerb. ſig. Ioan. And. & Archi. in c. j. de reſcr. in 6. d. Iaſ. in l. de quibus, col. 12. ff. de legib. Old. conſi. 284. In quodam monaſterio. Fel. in c. ſi diligenti, uer. 3. reſcrip. j̄. de præſcr. Gemi. in d. conſi. 123. Calder. conſi. ult. in tit. de conſuet. Alex. conſi. 6. uol. j. & 124. in quarta parte. ¶ Tertia differentia, conſuetudo extenditur ad ſimilia, pſcriptio uerò non, ſecundum Inno. & d. Ant. in d. c. dilecto, j̄. de præb. Fel. in c. auditis, ver. quinta declaratio, j̄. de præſcrip. Quaſdam aliàs differentias ponit Hoſt. in tit. de conſue. §. fi. in Summa, quas non refero, quia eas reprobat Imo. in c. fi. col. 6. & ſeq. j̄. de conſuet. ¶ Nona ſolutio Pan. ꝙ tex. in c. j. procedit, quando pręſcriptio fundatur in ſola negligentia, iſte uerò procedat quādo fundatur in actu poſitiuo. reprobatur per Car. refert Abb. in ꝯrio c. ad decimas. ¶ Decima ſolō Car. ꝙ tex. in d. c. j. & in d. c. ad decimas, procedūt in caſibus in quibus pręſcriptio fundatur in patientia eorum, qui non poſſunt aliquo modo rem alij cōicare, ut ius decimandi, iſti uerò tex. loquunt in præſcriptione fundata in patientia canonicorum, qui poterant ius colligendi alij cōicare. hanc ſequitur Panor. per tex. in d. c. conſtitutis. Tu uerò conſidera, ꝙ licèt canonici non poſſent concedere ius coeligēdi in perpetuum, tamen pn̄t concedere tp̄e imminentis electionis, c. ſcriptum, s̄. de elect. & iſto reſpectu eorum patientia haberi pōt loco tituli: ſed ius decimandi non pōt prælatus alicui expreſsè concedere ſine debita ſolennitate, & propterea etiam patientia non habetur pro titulo, facit l. ſi qs diuturno, ff. ſi ſerui. vend. ubi patientia domini hr̄ loco tituli, quia ipſe dominus poſſet expreſsè ſeruitutem conſtituere in fundo ſuo. Vndecima, & ultima ſol. d. Ant. ꝙ tex. in d. c. j. loquitur in pręſcriptione rei magni præiudicij, ut de præſcriptione proprietatis, iſte uerò tex. loquitur in præſcriptione modici pręiudicij, uidelicet iuris coeligendi, ſic etiam loquitur d. l. ſi quis diuturno, ſcilicet in præſcriptione ſeruitutis, quæ eſt modici præiudicij. reijcitur pariter per Abb. qa eſt ꝯ generalitatem d. c. j. ſed iſtud parum vrget. Scd̄ò, qa exigitur titulus ad excluſionem malæfidei, quæ ratio militat ēt ſi agatur de modico pręiudicio, & iſtud benē ſtringit. ſed tu aduerte, ꝙ in re modica militat præſumptio donationis, l. ſi filij, C. de donat. inter uir. & uxo. quæ pręſumptio excludit pręſumptionem malæfidei. prælatus. n. pōt res minimas alienare ſine ſolennitate, c. tertulas. 12. q. 2. & etiam donare, c. cæterum, j̄. de dona. & iſtam ſolōnem ſequitur Imo. hic. & in d. c. ſi diligenti. ubi etiā Fel. col. 5. ſeqtur Rom. in l. ſeqtur, §. ſi uiam, ff. de uſuc. & Pet. de Ancha. in reg. ſine poſſeſſione, de reg. iur. in 6. inferentes ex hoc, ꝙ ſi ageretur de præſcriptione totius iuris eligendi ad excluſionem capituli, tunc requireretur titulus. ſimiliter ſi ageretur de
126 præſcriptione † vſusfructus, uel alterius ſeruitutis magni præiudicij, non procederet l. ſi quis diuturno, quod eſt bene notandū. Ex s̄. ſcriptis habetis tres limitationes ad dictum c. j. de præſcrip. in 6. Adde Fel. in d. c. ſi diligenti. habetis etiam unam declarationem, & duas limitationes ad d. l. ſi quis diuturno. habetis inſup, ꝙ ius coeligendi præſcribitur ſpatio 40. anno. ſine titulo, ſed ius eligendi in totum excluſo capitulo non procedit ſine titulo, niſi interueniat tantum tempus, cuius initij memoria non ſit in ꝯrium, & ita reiecta opinione Pan. concludunt Mod. Taurinenſes in tract. de præſcrip. in 5. parte principali, uer. 8. quæro, quan-
127 to tempore. ¶ † Gl. pen. opp. & non ſoluit. pro ſolutione oportet declarare, quæ dicātur in bonis noſtris, quæ ex bonis, & quæ extra bona. In bonis noſtris dicūtur ea, in qbus habemus actionem ad recuperandum, & exceptionem ad retinendum, l. rē in nobis, ff. de acq. rer. do. l. bonorum, §. in bonis. ff. de uerb. ſig. quē tex. reputat notabilem Roma. in notabilibus poſt ſingularia,

notabi.

notab.210.incip. Obligo tibi omnia bona mea, ad hoc ꝙ in generali obligatione bonorum ueniant bona, bona fide possessa,
128 & isto respectu seruitus potest dici in bonis nostris.¶ †Ex bonis verò dicuntur, quę sunt in dominio alterius, sub periculo tamē nostro ratione detentionis, uel alicuius iuris, q̄d habemus in eis, §.sanè. Instit. ui bono. rapt. Et isto respectu fundus seruiens pōt
129 dici ex bonis nostris.† Extra bona dicuntur, quæ non sunt in cō mercio nostro, ut res sacrę, & similes, uel quæ sunt penitus alienę, & isto respectu seruitus non dr̄ extra bona, maximè cum sit æstimabilis. Ad tex. in d.l.j.ff.de usufr.leg. qui dicit, ꝙ seruitus nō est in bonis, nec extra, Respōdetur, ꝙ loquitur diuerso respectu, & ea ratione, q̄a seruitus est accessio fundi dominantis. unde sicut accessio rei ad rem facit accessam rem dici amplius non esse, l.rerum mixtura, ff. de usucapio. ita seruitus accessa fundo dominanti dr̄ non esse in bonis nostris, sed ipse fundus dominans tantum, s̄m glo. & Bar. in d.l.j. & istud est, quod uoluit Abb. hic, dum dicit, ꝙ seruitus non est pars bonorum, quia separari non
130 potest a fundo dominante, §.ideo autem, Inst. de serui.¶ †Circa primam quæstionem colligo conclusionem, ꝙ electus, uel præsentatus a bonæfidei possessore, est præferendus electo, uel præsentato a uero proprietario. Ista conclusio est *communis*, quā approbant Doct. hic, & in c. Cumana, de elec. §. Pan. consi. 54. in j. uol. & in c. consultationibus, ꝟ. de iurepatro. & Rot. tit. de ꝓben. deci. 5. in antiquis. Ista conclusio procedit de plano, si ante confirmationem, uel electionem non constet in iudicio de iure ueri patroni seu proprietarij, sed dubium est an procedat, si constaret etiam de iure proprietarij. Pan. hic sentit, imò expresse uult, idem dicendum, dum pro parte contraria arguit, ꝙ non debet confirmator attendere possessionem alterius. ubi constat de ꝓprietate, arg. l. bona fides, ff. depositi. ꝯrium tenet idem Pano. in d. c. consultationibus, per tex. in c. cum dilectus, ꝟ. eo, sequitur Deci. consi. 149. In causa iurispatronatus, col. 3. ista opi. ur̄ æquior. Præceptor meus in tract. de iurepatron. in uerbo, competēs alicui, in 19. q. perpēdit de ista ꝯrietate, & dicit se dubitare. Ego cōsideraui posse concordiam sedari, ut dicamus, aut constat de iure proprietarij, & non constat de iure possessoris, & tunc procedat opi. Pan. hic, qui debet intelligi, quando non erat lis contestata super iure proprietatis eligendi, licèt constaret de proprietate canonicorum propter iuris dispositionem. Aut constaret de iure proprietatis taliter, ꝙ etiam liquet de non iure possessoris, & isto casu procedat opin. Pan. in d. c. consultationibus. Et in istis terminis loquitur tex. in d. c. cū dilectus. & ratio distinctionis est, quia antequàm sit cognitum de non iure possessoris, debet possessor tueri in sua possessione, c. licèt causam, ꝟ. de proba. sed postquam ius est deductum in iudicio, satis possessor constituitur in malafide, si fidem nō faciat de meliori iure: & istud sen
131 tit Rota in tit. de iurepa. decisione 141. in nouis.¶ †Ex secūda quæstione collige, ꝙ electio facta a proprietario alio existente in possessione, etiam cum mala fide, est cassanda, quia non licèt proprietario spoliare possessorem malęfidei propria auctoritate possessione, c. literis, ꝟ. titu. j. §. si quis in tantam, C. unde ui. quæ conclusio uenit declaranda eo modo, quo præcedens.¶ Ex tertia quæstione collige, ꝙ electio facta a proprietario uacante possessione iuris eligendi ualet, & est confirmanda. pro ista conclusio. adde tex. in d. c. consultationibus quem ad hoc ibi not. Abb. in 3. notab.¶ Secundò adde gl. & Bar. in l. fi. C. unde ui. In ꝯrium tamen obst. tex. & quod ibi dicit Bar. in l. j. C. quorum lega. potest responderi, ꝙ ibi ex toto non uacabat, q̄a hæreditas iacens retinet possessionem loco defuncti seu hæredis, l. hæreditas, C. deposi. uel ideo est, quia legatarius propter detractionem falci-
132 diæ non ex toto certus dr̄ de proprietate, ex qua q. †elicitur, ꝙ admittitur libellus hoc modo conceptus, peto electionem cassari, quia ad me spectat ius eligendi de iure communi. Nec obst. ꝙ ad proprietarium non spectat ius eligendi, quia uerbum, spectare, & uerbum, retinere, etiam conuenit possessori, & sic transeunt *communiter* scribentes. Adde Pan. post d. Ant. in c. j. ꝟ. de sequestra. pos. & fruct. colum. 3. ubi determinat, ꝙ delegatus per ista uerba cognoscat de causa talis rei, quam Titius asserit ad se spectare, possit cognoscere tam de petitorio, quam possessorio. Sequitur Rota in isto tit. in nouis, deci. 396. inci. Committatur. & in c. inter dilectos, per illum tex. col. 2. ꝟ. de fide inst. ubi limitat post Bar. Est enim uerbum, spectare, uel pertinere, latissimū, l. uerbum pertinere, ff. de uerbo. sig. c. cum ad sedem, ꝟ. tit. prox. adeo ꝙ etiam importat ius pignoris secundum Practicam Papi. in forma libelli, in actione reali, in uerbo, spectare, imò etiam importat ius luendi, secundum Aret. in consi. 6. in 2. dubio. Soc. in consi. 8. col. j. & ideo qui libellat isto modo, q̄a se spectat, poterit in prosecutione causæ deducere omne; ius suum melius sibi competens, ut dixi in gl̄si. in uerbo, id uenire.¶ Circa ultimā
133 †quęstionem habetis conclusionem, ꝙ præscripto iure postulandi, intelligitur præscriptum ius eligendi, s̄m Pan. post Goffre. per tex. in c. cum in tua, ꝟ. de deci. & per alia, de quibus hic per eum, quibus non obstantib. ꝯrium credo uerius, quia præscriptio tanquam odiosa, & iniquissimum remedium, non est extendenda, c. auditis, ubi latissimè Fel. ꝟ. de præscrip. ponit Bar. in l. j. §. si quis, ff. de iti. act. ꝙ priua. ubi ꝯcludit, ꝙ pręscriptio iure exigendi pedagium pro uino, non intelligitur pręscriptum ius uectigalis pro frumento, nec eꝯ, quia tantum præscriptum quantum possessum. sequitur Ioan. Berta. in tract. de gabel. in 7. col. primæ partis. facit, quod dicit Pan. in c. cum olim, col. pe. per illum tex. ꝟ. de præscrip. & quod dicit Gemi. in c. nemo, de elect. in 6. & quod idem consuluit in consi. 45. col. 3. quod incipit, Consuetudo taliter. ubi is, qui præscripsit, ꝙ episcopus ad eius preces conferat beneficia, non intelligitur præscripsisse, quod in auctorizanda permutatione requiratur eius consensus, prout requiritur in alijs patronis, de quo per Fel. in c. cum accessissent, col. 6. §. de const. & ita tenendo non obstāt iura Pan. Primò non obst. tex. in d. c. cum in tua, quia ibi præscriptio non extenditur de re ad rem, seu de actu ad actum, considerato iure decimandi præscripto in illo fundo, ita respondet Ant. de But. in c. fi. in pe. char. ꝟ. eo. Nec etiam obst. tex. in c. j. de relig. do. & in l. is qui, ff. quem admod. ser. amit. quia ibi agitur de conseruando iure in genere per unum actum in specie continuatum. In casu autem nostro agitur de acquirendo iure in genere per unum actum in specie, unde non bene arguitur de casu ad casum, quia facilius conseruatur ius, quàm de nouo acquiratur, c. ad apostolicā, ꝟ. de regu. Item in conseruando iure suo non ita præiudicatur tertio, sicut in acquirendo, igitur &c. minus facit tex. in c. post translationē, de renun. quia loquitur de alia electione, per quam nullum ius acquiritur postulato, nos loquimur in electione per quam acquiritur ius electo, ut declarat glo. in c. j. in uer. uera postulatio, de postu. prel. lib. 6. Et ex his cum laude Dei, & beati Ioannis, cuius festum heri celebrauimus, remaneat utiliter, ut puto, expedita hęc Decretalis.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatio possessione rerum immobilium de iure ciuili dantur sex remedia pro recuperanda possessione.*
2 *Commodum est possidere.*
3 *Appellare de iure ciuili an liceat à sententia possessorio lata.*
4 *Dominium, & proprietas differunt.*
5 *Dominium difficilimè probatur.*
6 *Dispositio iuris canonici in concernentibus periculum animæ, præfertur dispositioni iuris ciuilis, etiam si de peccato ueniali agatur.*
7 *Ius rigorosum dicitur, quando non succurrit cum possit.*
8 *Interdictum unde ui, utrum competat contra singularem successorem.*
9 *Iudicis officium, an competat aduersus singularem successorem scienter succedentem in rem uitio uiolentiæ affectam.*
10 *Spoliatio an sit utilius intentare remedium can. sæpe, an remedium can. reintegranda.*
11 *Spoliatio, quæ fit lite, uel appellatione pendente, odiosior est quàm ea, quæ fit ante.*
12 *Agenti condictione c. sæpe, an obstet exceptio proprietatis, siue exceptio, dolo facis.*
13 *Officium iudicis an competat contra tertium possessorem, ad quem uiolenter peruenit res uiolenta.*
14 *Officium iudicis an competat ei, qui cecidit a possessione culpa, uel negligentia propria, aut alia iusta causa.*
15 *Officium iudicis non competit cadenti a possessione ex iusta causa, fallit tamen in personis, quibus de iure competit beneficium restitutionis in integrum. nu. 16.*
17 *Officium iudicis aut aliud remedium pro recuperanda tenuta, an competat commodatario, inquilino, & similibus, qui non possident, sed detinent.*
18 *Actio ex locato ad interesse competit colono contra dominum spoliantem seu deijcientem.*
19 *Remedium can. reintegranda, an detur contra singularem successorem.*
20 *Remedium nouum possessorium distinctum ab alijs antea introductis, an inducatur per can. reintegranda.*
21 *Remedium can. integranda, pro quibus rebus detur.*
Et an pro rebus incorporalibus. nu. 22.
Et an competat possessori malęfidei. nu. 23.
24 *Remedium can. reintegranda, an competat colono, inquilino, & similibus.*
Et an cessionario. nu. 25.
26 *Successori singulari, in quem spoliatus alienauit rem sine cessione iurium, an istud remedium competat.*
27 *Remedium can. reintegranda, an competat ei, qui ex iusta causa cecidit a possessione.*
Et an competat contra singularem successorem, nu. 28.
29 *Actio de dolo, an detur contra singularem successorem habentem notitiam spolij tempore successionis.*
30 *Remedium nouum possessorium, an inducatur per l. si coloni, C. de agri. & cen. lib. 11.*
31 *Remedium d. l. si coloni, pro quibus rebus competat.*
32 *Remedium dictæ legis, an competat contra singularem successorem habentem notitiam uiolentiæ, furti, uel rapinæ.*
Et an competat contra bonæfidei successorem. nu. 33.
Et an competat malæfidei possessori, nu. 34.
Et an depositario, nu. 35.

Remedium

36 *Remedium, quod metus cauſa, an competat in ſingularem ſucceſſorem.*

37 *Agenti actione quod metus cauſa, contra eum, qui non intulit metum, obſtat exceptio proprietatis.*

38 *Actio, quæ datur contra ſingularem ſucceſſorem habentem notitiam uiolentiæ, quæ ſit.*

39 *Actio in factum naſcitur ex remedijs prætorijs.*

40 *Condictio ex can. c. ſæpe, an detur contra ſucceſſorem ignorantem ſpolium. Et an detur contra ſucceſſorem, qui ex poſt facto incępit habere uiolentiæ ſcientiam. nu. 41.*

42 *Condictio ex can. c. ſępe, an detur contra eum, qui ſcit rem eſſe alienam, & tamen ignorat uiolentiam.*

43 *Succeſſor tertius, an præſumatur habere ſcientiam uiolentię.*

44 *Vicinus præſumitur ſcire facta uicini.*

45 *Condictio ex can. c. ſæpe, an detur contra eum, qui recepit rem uitioſam uacantem, & an detur contra quemcunque ſucceſſorem, an contra eum tantum, qui immediatè habuit cauſam a ſpoliatore. nu. 46.*

47 *Condictio huius canonis, an detur ſpoliatori contra eum, qui ſcienter recepit rem a ſecundo ſpoliatore. Et an detur malæfidei poſſeſſori nō uiolēto, nu. 48. Et an etiam bonæfidei poſſeſſori contra bonæfidei poſſeßorem. nu. 49.*

50 *Agenti remedio huius canonis, an obſtet exceptio proprietatis.*

51 *Inuadens rem propriam peedit ius ſuum.*

52 *Conuentus condictione ex can. c. ſæpe, an eximatur de iudicio nominando dominum, nel primum poßeſſorem in iudicio.*

53 *Condictio ex can, c. ſæpe, an competat raptori contra eum, qui occupauit rem raptam uacantem.*

54 *Poſſeſſori primo ſeu domino, an ſubueniatur aliquo remedio poſſeſſorio contra occupantem rem uacantem.*

55 *Remedium l. cum quarebatur, C. unde ui, an competat etiam pro rebus mobilib. Et an competat pro recuperanda poſſeßione naturali ei, qui retinuit ciuilem animo. Et an competat prælato pro rebus eccleſię occupatis uacante eccleſia. Et utrum habeat locum in re hæreditaria occupata, nu. 56. 57. 58.*

59 *Condictio ex l. cum quęrebatur, C. unde ui, an detur ei, per cuius iniuriam, ſeu errorem poßeßio uacat.*

60 *Remedium l. cum quærebatur, C. unde ui, an competat prædoni. An competat ſingulari ſucceſſori. nu. 61. Et an renerſo ab hoſtibus pro recuperanda poſſeſſione occupata tempore captiuitatis. nu. 62. Et an detur contra tertium poſſeßorem, nu. 63. An etiam detur contra eum, qui occupauit rem uacantem credens eße ſuam, putà quia erat fama publica, quòd illa res erat maiorum ſuorum. nu. 65.*

64 *Poſſeſſor primus & occupator primus, ſi concurrant contra ſecundum occupatorem rei uacantis, uter pręferatur.*

66 *Condictio ex l. cum quærebatur, C. unde ui, præſcribitur ſpatio 30. annorum. Et an illa præſcriptio procedat de iure canonico. nu. 67.*

68 *Remedium l. ſi quis in tantam, C. uude ui, pro quibus rebus detur.*

69 *Poſſeßionem beneficij uacuam apprehendens propria auctoritate ſine executorialibus, ſiue ante fulminatum proceßum, an perdat ius ſuum. Et an iſtud habeat locum in eo, qui accepit equum ſoliuagum in paſcuis. nu. 70. Et an procedat in rebus, quas ſpoliatus intontinenti recuperauit. nu. 71.*

72 *Inuaſor pænitentia ductus, ſi antequàm conueniatur fecerit reſtitutionem rei ſpoliatæ, an euitabit pænam l. ſi quis in tantam.*

73 *Spoliatus, ſi ex interuallo ſpoliauerit ſpoliatorem, an pardat condictionem l. ſi quis in tantam.*

74 *Affectans priuari an incidat in pęnam l. cum quærebatur, C. unde ui, in pręiudicium legitimæ filiorum.*

75 *Intrudens ſe, uel uiolenter occupans benefitium, priuatur a lege ipſo iure.*

76 *Condictio l. ſi quis in tantam, C. unde ui, an paocedat in peculio aduentitio, quod filiusfamilias inuaſit. Et an detur commodatario, & ſimilib. num. 77. An clandeſtino poſſeßori ciuili apud alium remanenti, nu. 78. An competat ciuiliter poßidenti, quem reuerſum non admittit clandeſtinus poßeßor. nu. 79. An etiam furi contra dominum, nu. 80.*

81 *Condictio d. l. an competat filio contra patrem, & liberto contra patronum. & an detur priuigno contra nouercam et uitricum, nu. 82. An etiam competat patri contra filium, & patrono contra libertum. nu. 83.*

84 *Condictio d. l. ſi quis in tantam, C. nnde ui, an competat creditori pro pignore ſibi uiolenter ablato per debitorem. Et econtrario, an competat debitori contra creditorem, qui uioleuter expulit eum de poßeßione. Et an competat debitori contra creditorem, qui inuaſit poßeßionem prætextu licentiæ de intrādo propria auctoritate ſibi a iudice, uel a principe conceßæ, nu. 85. & 86.*

87 *Ingrediens per uim auctoritate licentiæ cnnceßæ, & quando excuſetur a pęna. Et an hoc competat contra mulierem, nu. 88. & 89. Et an mulier excuſetur a pęna prætextu ignorantię. nu. 90.*

91 *Condictio mulierum & maſculorum in damnis euitandis purificata eſt.*

92 *Error iuris naturalis non excuſat mulierem a pęna.*

93 *Coneictio l. ſi quis in tantam, C. unde ui, an competat contra fideicommißariū qui de facto occupauit res legatas, uel fideicommißo ſubiectas.*

94 *Filius occupās unam rē hæreditariam pro ſua legitima, an priuetur iure ſuo.*

95 *Eccleſia propter uiolentiam prælati non incidit in pęnas.*

96 *Condictio d. l. ſi quis in tātam, C. unde ui, an detur contra ſocium, qui per uim occupauit rem communem. Et an detur contra hæredem inſtitutum ſub conditione, qui propria auctoritate ante euentum conditionis occupauit bona hęreditaria. nu. 97.*

98 *Verba futuri temporis non ſunt latæ ſententiæ, ſed ferendæ. nu. 99.*

100 *Violentia in beneficialibus eſt odioſior, quàm in temporalibus.*

101 *Beneficium uiolenti occupatoris an poſsit ante ſententiam declaratoriam alteri conferri.*

102 *Apellari an poßit a ſententia lata ſuper condictione. l. ſi quis in tantam, C. unde ui.*

¶Sequitur ſolenne c. Sæpe, de reſt. ſpoliat. extra repetitum per eximium Dominum de Ripa, die 26. Iunij 1519.

1 SÆpe ¶†Diuiditur, & ſummatꝰ iſtud c. ſæpe, ut hic ꝑ Abb. pro faciliori intelligentia ꝑmitto quatuor. Primò, ꝙ poſſumus ꝑdere poſſeſſionē ꝑꝑ uiolentiā & ſine uiolentia; & quot ſint gn̄a uiolentiarum, q̄bus perdatur poſſeſſio, traditur per gl. in l. j. qđ met. cau. Secundò pręmitto, ꝙ de iure ciuili ſpoliatis poſſeſſione rerum immobilium ſunt prodita ſex remedia pro recuperanda poſſeſſione, q̄ enumerat Spe. iſto tit. §. j. uerſi. ſed ut in hac materia. Tertiò præmitto, ꝙ de iure ciuili ad recuperandā poſſeſſionem rei mobilis non eſt proditum aliquod interdictū poſſeſſorium, ſ'm gl. in l. rem quæ nobis, ff. de acq. poſ. licèt ſint inuenta plura alia remedia, de q̄bus ibi ꝑ Bar. & Alex. Quartò, præmitte, ꝙ de iure canonico fuerūt introducta duo remedia poſſeſſoria, uidelicet remedium huius canonis, & remedium canonis reintegrāda, 3. q. j. ſuꝑ quibus duobus uerſabitur farrago huius libelli, in quo diſcutiemus, qđ de nouo afferant iſta remedia. Pro quibus rebus dētur. Quibus perſonis, & ꝯ quas. Quis ſit modus libellandi & procedendi in eis, & alia

2 plura ad materiam pertinentia. ¶†In tex. ibi, commodo poſſeſſionis amiſſio. Not. ꝙ commodum eſt poſſidere, §. retinendę, Inſti. de interdi. ubi duo commoda recitantur. primum, q̄a actore non probante, is qui poſſidet, obtinebit: facit enim poſſeſſio aduerſarium actorem, l. j. C. de alie. iud. mu. cau. fac. quā allegat ad hoc Bal. in l. fi. in 6. q. C. de edicto diui Adr. tollen. hoc ēt probat iſte tex. Secundum, quia in pari cauſa pro poſſeſſore ſemper eſt iudicandum, reg. cum ſint partium iura, de regu. iu. lib. 6. bonus tex. in c. cum ad ſedem, de præb. lib. 6. facit deciſio Bar. in l. j. §. nō autem, ff. de bon. poſſ. ſ'm tabu. & qđ decidit Fel. poſt Bal. in c. capitulum, in 15. col. j̃. de reſcrip. ¶Tertium commodum corollarium eſt, quia poſſeſſio transfert onus probandi in aduerſarium ut hic, & l. circa, ff. de proba. & l. uis eius, C. eo. tit. & in l. liberis, §. fi. de libera. cauſa. de quo per Bar. in l. j. in 3. oppo. & duab. ſeq. 3. partis, ff. de no. ope. nunc. ¶Quartum cōmodum eſt, quia ſi duo habentes cām ab eodem ſimul contendant, ille præfertur qui prius habuit poſſeſſionem, dato ꝙ alter ſit prior in titulo, l. quoties, C. de rei uend. l. ſiue aūt, §. ſi duob. ff. de public. qđ tn̄ nō procedit in beneficialibus, c. capitulū, s̃. de reſc. nec in matrimonio. c. fi. j̃. de ſponſa. & de iſto commodo plenè tradunt Moder. in l. quoties, & Pan. in c. ꝯtinebatur, j̃. de his, quę fiunt a præla. Quintum commodum eſt, quia ex poſſeſſione præſumitꝰ dn̄ium, ſi de eo incidenter agatur, ſ'm Bar. in l. pen. ff. de cond. inſti. Pan. poſt d. Ant. in c. cum ad ſedem, s̃. eo. ¶Sextum, eſt quia pręſumitur ꝑ poſſeſſore, ꝙ acquiſierit rem ante ademptam prælaturam, & ſic de bonis ſuis & non eccleſiæ, ſ'm gl. in c. j. 12. q. 2. Pano. in c. cum eſſes, in 3. char. de teſt. Rom. conſ. 159. per totum. Are. in l. q iure familiaritatis, ff. de acq. poſſeſ. ¶Septimum eſt, quia poſſeſſio rerum immobilium tollit ſuſpicionem fugæ, & releuat ab onere ſatiſdandi de iudicio ſiſti. l. ſciēdum, & ibi latè Mod. ff. qui ſatiſd. cog. ¶Octauum commodum, q̄a ex diutina poſſeſſione beneficij præſumitur quis legitimè inſtitutus, ſ'm Inno. Pan. & alios in c. illud, j̃. de præſum. & hodie facta eſt regula de triennali poſſeſſore. ¶Nonum eſt, q̄a is præfertꝰ in iure offerendi. q pignus poſſidet, l. Paulus, §. qui pignoris, ff. quib. mod. pig. uel hypothec. ſol. & in l. j. C. eo. ¶Decimum eſt, poſſeſſio producit actum acquiſitionis fructuū, ut no. in l. 3. §. ex ꝯrio, ff. de acq. poſ. ſ'm tn̄ diſtinctionem Bar. in l. ex diuerſo, ff. de rei uen. & Pan. in c. grauis. s̃. eo. ¶Vndecimum, poſſeſſor cauſat acquiſitionem dn̄ij mediante uſucapione, uel præſcriptione, l. qui fundū, in prin. ff. pro empto. gl. in auct. niſi tricennale. C. de bo. mater plenè per ſcribentes in regula, ſine poſſeſſione, de reg. iu. in 6. Fel. in c. j. j̃. de p̄ſc. ¶Duodecimum & ult. pro nūc, ex poſſeſſione diuturna diuiſim obſeruata præſumitur diuiſio facta inter fratres, ſ'm glo. in l. ſi maior, C. commu. diui. quæ gl. *communiter* approbatur, ſ'm Dec. conſ. 79. col. fi. & Soc. conſ. 144. col. fi. uol. 2. & ex poſſeſſione diuiſim obſeruata pręſumitur ratificata diuiſio nomine abſentis, ſ'm Socy.

3 cōſi. 159. Viſis proceſſu & ſententiis, col. 2. eo. uol. ¶†Ex præmiſſis redditur dubitabilis una cōis conclo, q̄ habet, ꝙ de iure ciuili a ſn̄ia lata in poſſeſſorio non appellatur. l. j. C. ſi de momē. poſ. fuerit appellatum, & ſ'm quam conſuluit Dec. conſ. 28. per totū. quæ concluſio fundatur iſta rōne, quia iudicium poſſeſſorium eſt modici præiudicij, iſta rō tollitur per prædicta. fundatur ēt, quia ſn̄ia in poſſeſſorio eſt interlocutoria, a qua de iure ciuili nō appellatur, l. ante ſn̄iam. C. quo. appel. nō recip. Iſta etiam rō cōfunditur: poſito enim ꝙ eſſet interlocutoria, quod non conceditur, tamen ꝑꝑ difficultatem probandi dominium, eſt apta parere pręiudicium irreparabile per diffinitiuam in petitorio, & ideo deberet etiam poſſe appellari de iure ciuili, ut dr̃ in d. l. ante ſn̄iæ. & ideo fortè uerior eſt iſta opi. ꝯ cōem, quam uerioreē dicit

cit Pan.per istum tex.in consi.55.inc.In causa, quæ ad pñs,col.j.
uol.2.& Ang.in consi.107.Iacobellus & Lucas.& ita etiã tenuit
Bar.in l.2.ff.de appel. recip. ad tex. in d.l.j. respondet,ꝙ sñia hẽt
effectum,quia non differtur executio appellationis,tamen reci
pitur:uerum tamen,ꝙ manifestus spoliator non appellat etiam
de iure canonico,c.Romana,§.præterea,j̄.de appel.prout con-
suluit Roma.consi.324.inci.In proposita consultatione.confun
ditur etiam id,qđ dicit Bar.in l.admonendi,col.pen.ff.de iureiu.
qđ in causa possessorij rei ẽt maximi ualoris sit locus iuramen-
to in supplementum,quia cã possessionis est uilis,& modici prę
4 iudicij.ista ratio non uidetur uera per istũ tex. & prędicta.¶†In
tex.ibi,iuris,exponi debet ſm Doct.i.dominij,& sic habes,ꝙ do
miniũ & proprietas differunt,de hoc dic,ut dixi s̄.in rub.de cau.
pos.& proprie.¶In tex.ibi,effectum, uera litera ſm Inn.esse dẽt
effectu in ablatiuo,sed tunc esset falsa latinitas, nisi in tex.esset
uerbum, ius proprietatis, & non iuris, ſm communem literam
stat in accusatiuo,& tunc exponas effectum.i.usum,quia ex ad-
missione possessionis non perditur dominiũ,ut in c.cum eccle-
sia,s̄.de caus.pos.& proprie. & in l.naturaliter,§. nihil cõmune,
ff.de acq.pos.sed bene perditur usus,qui est vnus effectus dñij,&
ex hoc no. Pan.ꝙ ipsa possessio est effectus dominij,& eius com
modum.sed tu considera, ꝙ tex.ↄ̄rium præsupponit,dum uult,
ꝙ amisso cõmodo possessionis aliquando admittantur effectus
iuris,ergo aliud est commodum possessionis, aliud effectus do-
minij,licèt ex amissione unius aliquando sequatur amissio alte
5 rius.¶†In tex.ibi, ꝓp difficultatem probationum,no.ꝙ dñium
difficilimè probatur,ideo utilissimum fuit consilium Iuriscons.
6 traditum in l.is qui,ff.de rei uend.¶†In tex.ibi,non obstante.ha
bes,ꝙ dispositio iuris canonici in concernentibus periculũ ani
mę præfertur dispositioni iuris ciuilis,& in hoc procedit uulga-
ta regula,ꝙ leges non dedignant sacros canones imitari,de qua
in c.clerici,s̄.de iud.qđ procedit ẽt si agatur de peccato ueniali,
ſm Pan.in c.fi.col.j.j̄.de præscr. lex.n.nutritiua peccati,non li-
gæt,imò est ipso iure nulla,c.ex parte,s̄.de consue.de quo plenè
per Fel.in c.ecclesia S.Mariæ, col.15.& seq.s̄. de const.Iterũ ibi,
non obstante iuris ciuilis rigore.opp.uṙ,ꝙ ius canonicũ admit-
tat hunc rigorem, ut in c.cum ad sedem,s̄.eo.credo, ꝙ rigor,de
quo hic,non consistat in eo, ꝙ interdictum,unde ui,non detur
aduersus singularem successorem, sed rigor consistit in hoc, qa
ius ciuile nõ prouidit de remedio possessorio ↄ̄ singularem suc-
cessorem succedentem scienter in uitio cum posset, & deberet.
7 ex hoc habetis† notare,ꝙ rigorosum ius dṙ,qñ non succurrit,cũ
possit.facit tex.cum glo.in c. ut constitueretur, 50.dist.Item ibi,
non multum interest,no. parum interesse quantum ad pericu-
lum animæ,quo genere peccati delinquatur.rõ est,quia qđlibet
peccatum mortale mortificat animã.can. unum orariũ, §.aliàs.
ea demum,25.dist. reliqua notabilia dimitto, quia expedientur
cum apparatu.¶Glo.j. effectualiter format 4.op.fatendo oĩa ↄ̄-
ria,l.ꝙ ante hanc decretalem spoliato subueniebatur aduersus
tertium singularem successorem,ad quem scienter res uiolenta
deuenerat officio iudicis conductione ex can.reintegrãda,actio
ne de dolo,& actione qđ met.cã,si fuerat spoliatus per uiolẽtiã
compulsiuam.Pro resolo ne uidendum est de quolibet istorũ re
mediorum,utrum dentur ↄ̄ singularem successorẽ, & ob q̃ cau-
sam,& utrũ cõpetãt alia remedia ad effectũ,ut cognoscamus,an
istud remediũ,de quo in tex.sit nouum, uel pinguius alijs,ut dṙ
8 in lrã.¶†Quæro igitur primò, utrum interdictum uñ ui,compe
tat ↄ̄ singularem successorem,gl.j.& cæteri fatenẽ,ꝙ non,ꝑ tex.
in l.cum a te,ff.de ui, & ui arma.& in d.c.ad sedẽ,s̄.eo.& ob hãc
cãm tex. dicit, ꝙ non subueniebaẽ antea,sed ꝑ interdictũ uñ ui.
Sed hic aduerte, quia etiam de iure ciuili spoliatore existẽte nõ
soluendo,dabatur in subsidium ↄ̄ singu.successorem,ſm gl.Bar.
& scri.in d.l.cum a te,ↄ̄ uerò ipsum spoliatorem,q dolo desierat
possidere,indistinctè competit interdictũ,ergo effectualiter spo
liatus nõ poterat perdere ↄ̄ tex.nostrum. Solo.spoliatore existẽ
te soluendo,spoliatus perdebat in effectu dñium, licèt a spolia-
tore per interdictum æstimationem consequi posset.& istud est
qđ uoluit iste tex. An aũt interdictum,uñ ui,dẽt ↄ̄ uñem succes-
sorem,uṙ ꝙ non,quia ex delicto defuncti non conueniuntur hę
redes,toto ti.C.ne ex delic.defunct.In ↄ̄riũ est tex. in l.si plures,
ff.de ui,& ui arma.Ad ↄ̄rium rñdetur,ꝙ hæredes non conueniũ
tur ex delicto defuncti, tanq̃ obligatio sit merè hæreditaria,sed
quia res ad eos peruenit: & iõ is solus hæres, apud quem est res,
insolidum conuenit,d.l.si plures,qđ sic declarant Arc.& Mod.
9 in l.4.§.Cato,in 3.opp.Bar.ff.de uerb.obl.¶†Quæro secũdò,an
officium iudicis competat aduersus singularem successorẽ scié
ter succedentem in rem uitio uiolentiæ affectam, gl. tenet,ꝙ sic
per tex. in c.quia V.de iud.& in c.bonæ,j̄.de appel.quæ opi.cõ-
firmatur, quia officium iud.cõpetit,ubi æquitas suadet,c.j.& 2.
s̄.de of.iu.l.Quintus,§.Pomponius,ff.de ann.lega. Contrarium
tenent Abb.& *communiter* scrib. hic per istum tex. qui aliàs malè
diceret si subueniretur spoliato officio iudicis. Ad ↄ̄ria respon-
detur. primò ad c. quia V. ꝙ debet intelligi ſm tempora huius
canonis,cum sit uterque canõ editus ab eodem,& sic ambo lo-
quuntur de remedio huius canonis,& nõ de officio iudicis. Ad
arg. de æquitate rñdet Card.uerũ esse, ubi ęquitas suadet,& nul
la subest obligatio,secus si subsit obligatio,ut hic ꝑꝓ sciam suc-
cedentis in uitio,qua mediante obligatur. patet,quia competit
actio,ut dṙ in tex.ergo subest obligatio, l.licèt,§.ea obligatio,ff.
de procu.Ad tex.in c.bonæ, rñdetur, ꝙ loqtur in spoliante ap-
pellatione pendente,& sic in casu spãli,in quo attentata lite ap
pellatur,vel lite pendente benè retractatur officio iud.quia spo
liator,& scienter succedens in locum spoliati offenderunt iudi-
10 cem,ius,& partem,c.pe.& fi.j̄.ut lite pendente.¶†Tertiò quę-
ro iuxta hoc,an utilius sit spoliato intentare remedium attenta
torum,an remedium huius canonis, siue can. reintegranda:rñ-
deo,ꝙ utilius est intentare officium iudicis, siue remedium at-
tentatorum pluribus rationibus. Primò, quia intentans reme-
dium huius canonis habet necesse probare,ꝙ singularis succes
sor sciret rem esse affectam uitio uiolentiæ tpe,quo eam recepit
ut j̄.dicam:intentans uerò remedium attentatorum,solum te-
neẽ ꝓbare,ꝙ tpe litis motæ, uel appellationis interpositæ pos
sidebat,d.c.bonæ.Secundò, quia ad excludendum remediũ hu-
ius canonis,& can.reintegranda,obstat exceptio alterius spolij,
c.fi.s̄.de ord.cog.Sed exceptio alterius spolij non excludit reme
dium attẽtatorum,ſm Pan.in d.c.bonæ. Tertiò, quia in iudicio
remedij huius canonis,uel can. reintegranda, seruandus est or-
do iuris,saltem requisitus in causis summarijs,c.accedens,ut lit.
nõ contest.sed in iudicio attentatorum nullus ordo requiritur,
ſm gl.in cle.2.ut lit.pen.subiicit tamen Card.hic,ꝙ ista remedia
habent se tanq̃ excedentia,& excessa,quia ↄ̄ offm̃ iudicis obstat
exceptio proprietatis, sed ↄ̄ remedium huius canonis,qđ succes
sit loco interdicti unde ui,nõ admittitur exceptio proprietatis,
sicut non admittitur ↄ̄ interdictum,c.in literis,s̄.eo.credo,ꝙ re-
11 spectu attentatorum inaduertenter loquatur,qa in † ↄ̄rium est
casus in d.c.bonæ,in fi.& quia odiosior est spoliatio,quæ fit lite,
uel appellati.penden.q̃ ea,quæ fit ante,ut comprobat Aret.in l.
naturaliter. §. nihil commune,in 3.cõbinatione Bar. ff.de acq.
12 pos.†Item potius dicendum uṙ, ꝙ agenti condictione ex isto ca
no.obstet exceptio ꝓprietatis, siue exceptio,dolo facis, qa istud
remedium datur ex ęquitate, quæ æquitas cessat,si tertius q nõ
spoliauit,proponat exceptionem,dolo facis, quæ exceptio fun-
datur in summa ęqtate,ut dicit tex.in l.qui ęquitate,ff.de excep.
do.Item rõ istius tex. fundatur in periculo aĩæ,qđ periculum uṙ
cessare,qñ tertius possessor dicit se dñm, arg.eorum, quæ ponit
Alex.in l.si quis in tantam,in add. ad Bar. C.unde ui.&c.Et hãc
opi.ↄ̄ Card.seqtur Cæpo.consi.60.Omissa facti serie,col.3. repe-
rio tñ,ꝙ Soc.consi.226. In causa, quæ uertitur,col.7. in secunda
parte tenuit opi.Car. ꝙ non obstet exceptio dñij,ↄ̄ remediũ hu
13 ius canonis.¶ Quartò†quæro, an officium iudicis competat ↄ̄
tertium possessorem,ad quem ignoranter peruenit res uioleta?
Scribentes hic sentiunt,ꝙ non, quia officium iudicis non com-
petit,ubi prouisum est de alio remedio,l.in causæ,2.ff.de mino.
sed aduersus tertium possessorem sine uitio competit remediũ
canon.reintegranda,ut j̄.dicam. ergo &c.Et ex hoc patet,ꝙ of
ficium iud.non datur ↄ̄ spoliatorem, qa ↄ̄ eum est proditum or
14 dinarium remedium,s.interdictum,unde ui.¶† Quintò quæro,
an offm̃ iud.competat ei,qui cecidit a possessione culpa,uel ne-
gligentia propria, aut alia iusta cã? uṙ sic,quia huic non compe
tit aliqđ remedium possessorium, nam ei non ↄpetit ẽt reinte-
granda,ſm cõem opi.de qua j̄.ergo ex æquitate dabiẽ offm̃ iud.
Contrarium sentiunt d.Ant. & Imo.hic,dum dñt spãle esse in fa
uorẽ ecclesiæ pro recuperanda possessione perdita culpa, & ne
gligentia prelati,c.accedens,ſm unum intellm̃,s̄.ut lit.non con
test.& ibi Pan.extendit spãlitatem illam ad oẽs,quibus compe-
15 tit beneficium restõnis in integ. Vnde facias ↄclõnẽ,†ꝙ non cõ
petit offm̃ iudicis cadẽti a possessione ex iusta cã. & comproba
per ea,quæ dicit Alex.consi.6.inci.Circa ꝓcessum,col.pe.uol.3.
16 ¶†Fallit conclõ in ꝑsonis, quibus competit de iure bñficiũ re-
stõnis in integ.d.c.ad sedem,& ita determinat Soc.cõs.39. In qõ
ne,quæ uertitur, col.2.in 3.parte.& ex hoc infert,ꝙ amisso bñfi
cio restõnis, ẽt talibus personis nõ dabitur offm̃ iud.quia extin
cta causa priuilegij,extinguitur priuilegium,l. Titia,§.usuras,ff
17 de leg.3.& sic cõsuluit Soc.cõs.266.col.9.in 2.parte.¶†Sexto q̃-
ro,an commodatario,inquilino, & similibus, qui non possidẽt,
sed detinent,competat offm̃ iudicis, aut aliud remedium pro re
cuperanda tenuta? Rñdeo,ꝙ non succurritur eis ꝑ aliqđ reme-
dium possessorium, quia nõ possident, ſm gl.in l.si de fundo,C.
18 loc.quæ dicit,ꝙ ↄ̄ dñm spoliantem seu deficientem colono cõ-
petit actio ex locato ad interesse:si aũt sit tertius, q deiecerit,ha
bet actionem ↄ̄ dñm,ut sibi cedat interdictum,sed ex sua perso-
na non hẽt remedium possessorium. Cum ergo ita sit, & æqtas
dictet eis subueniendum,meritò concludendum est sibi dari of
ficium iudicis.& ita tenet gl.in l.Aquilius Regulus,in gl.fi.& ibi
Bar.dicens de dicta gl. fecisse magnum festum, ff.de don. Ad idẽ
glo.in l.non tantum,ff.de pet.hær.& pro gl.uṙ tex.quem ibi no.
Bar.in l.de usu.ff.de uar.& extraord. cogn. per quem ante Bart.
ita tenuit Spec.in titu.de offi. om. iud.§.j.uer. item imploratur.

Et

Et per dictam gl. dicit Bart. in l. cotem, §. qui maximos, in 6. q. ff. de pub. ꝙ publicani, q emerunt redditus gabellarum, hñt offm̃ iudicis ɔ̃ spoliantem. Et idẽ tenuit Bar. in d. l. rem quę nobis, de acq. pos. ubi dicit, eis dari offm̃ iud. uel actionem in factum, & ꝑ d. gl. dicit Bal. in l. ædem, col. 2. C. loc. ꝙ colono succurrit offõ iudicis ɔ̃ dñm, qui de facto deiecit eum a tenuta, sequtur Ori. in repe. rub. de cau. pos. & propr. col. 4. quinta ɔclõ. ubi ẽt docet modum libellandi in isto officio iudicis. ¶ An aũt cõmodatario, & similibus succurratur remedio can. reintegranda, dicetur ĩ. loco suo.

19 ¶ † Septimò quæro, an remedium can. reintegranda, detˀ ɔ̃ singularem successorem? glo. & *communiter* scriben. hic, uolunt ꝙ sic. & ideo Pan. ut tollat ɔ̃rium, dicit illud dari tantum ɔ̃ tertium pro rebus ecclesię, uel clericorum. Istud autem, de quo in tex. est pro rebus laicorũ. Pro perfecta intelligentia & resolutione ɔ̃rij plura ueniunt discutienda. Primò, an remedium reintegranda, sit nouum remedium. Scdõ, pro quibus competat. Tertiò, quibus personis detur.

20 † Quartò, ɔ̃ quos. Venio ad primum, & quæro, an per can. reintegranda inducatur nouum remediũ possessorium distinctum ab alijs antea introductis? *communis* opinio est, ꝙ inducatur nouum, & pinguius oĩbus alijs. Et sic, ꝙ cõpetat ɔ̃ singularem successorem ẽt bonæfidei, ita cõiter concludunt Doc. hic, & in c. cum ad sedem, s̃. eo. & in d. c. reintegrãda, & per Legistas in d. l. rem quę nobis, & istam dicit cõem Abb. in d. c. cum ad sedem, col. 7. post Lap. alleg. 52. inc. Lætatus sum. & ibi dicit, ꝙ in iudicando, & consulendo, non esset ab ea recedendum, qa minimè sunt mutanda, &c. l. minimè, de leg. Et istam dicit cõem Alex. consi. 91. In cã & lite, col. fi. uol. 5. Contrariã opi. ꝙ non inducat nouum remedium, sed sit dispõ declaratoria antiquorum, tenuit Inn. in d. c. cum ad sedẽ, & ista mihi placet, licèt altera apud Doct. & apud practicantes iam sit canonizata. Pro ista parte ɔ̃ cõem stringit iste tex. qui apertè vult, ꝙ ante hãc decretalem nullum esset proditum remedium ɔ̃ tertium possessorem, ergo impossibile est ꝙ remedium, reintegranda, inducat aliquid de nouo, quia ɔ̃ spoliatorẽ antea prouisum erat. nec placet rñsio Goff. ꝙ dispõ huius canonis sit declaratoria remedij, reintegranda, facta ad tollendas opi. Doct. quia iste tex. pro constãti præsupponit, ꝙ istud remedium huius canonis nouiter sit introductum, & si tu intuearis uerba literę in tribus locis text. hoc uult. ¶ Secundò pro ista parte facit tex. in d. c. cum ad sedẽ, inducendo, ut ibi per Abb. nec ob. solutio Sen. ꝙ ex medio concludendi apparet intentatum fuisse interdictum, uñ ui, qa est ɔ̃ lr̃am, quæ ponit ibi medium concludendi, quia diutius possederat, qđ conuenit ẽt remedio, reintegranda, & dato, ꝙ mediũ cõcludendi fuisset conceptum, ut ipsi dicunt, qa ui fuimus spoliati, si tñ ɔ̃ tertium antea fuisset prouisum per cano. reintegrãda, non debuisset ferri sñia ɔ̃ hospitalarios, quia nõ probassent reũ conuentum spoliasse, uel spolium ratum habuisse, quia in remedio, reintegranda, sufficit probare spolium a quouis factũ & reũ possidere, quæ duo erant ibi probata. ¶ Tertiò ɔ̃ cõem facit tex. c. cum ecclesia. 3. q. 2. ubi referunt uerba can. reintegranda, lr̃a tñ dicit. legibus oĩa sunt reintegranda, i. s̃m leges: si s̃m leges, ergo non est nouum remedium.

21 ¶ † Venio ad s̃m, & quæro, ꝑ quibus rebus dẽt? Pan. in d. c. cum ad sedem, fuit in ista opi. ꝙ detur tm̃ pro rebus ecclesię, uel clericorum. Et istam partem sequuntur gl. & Io. Cald. ipse Pa. Imo. in d. c. cum ad sedem. Io. de Lig. & Cal. hic. & d. Ant. in c. bonæ, col. 3. ĩ. de app. Egi. de Bellamera in deci. Rotæ 16. Pau. de Cast. in l. & iõ, §. Neratius, ff. de cond. fur. Anch. consi. 301. inc. Tres magnifici uiri. Cor. cõsi. 56. inc. Licèt in hac, col. fi. uol. 2. Et dicit Ale. in d. l. rem quæ nobis, ꝙ ista opi. est uerior in puncto iuris, licèt ɔ̃rium seruetur in practica, prout dicit etiam Lap. alleg. 52. Fundamentum istorum est, quia dispositio dicti can. reintegranda, est exorbitans, & ɔ̃ñr non extẽdenda, reg. ea quæ, de reg. iu. li. 6. l. ꝙ uerò ɔ̃, de leg. sed istud negat D. Ant. quia non corrigit ius ciuile, sed addit nouũ. Secũdũ fundamentum est, qa uerba canonis loquunt in rebus ecclesiæ, vel clericorum, quę sunt personæ fauorabiles, l. sunt psonæ, de relig. & sump. funerum. ergo non extendit ad res laicorum, quia sic argueretur de maiore ad minus affirmatiuè, qđ non licet, ut no. in c. in cunctis, s̃. de elect. nota argm̃, quia eo attento sequeret, ꝙ ẽt non hrẽt locum in rebus clericorum inferiorum, qa loquitur in rebus proprijs Episcoporum, qbus magis prærogatiua debetur. Huic tamen fundamento rñdent aduersantes, ꝙ licèt uerba non conueniant, rõ tñ & mens conuenit, & iõ idem dispositum censeri dẽt, l. noĩs, & rei, §. uerbum ex legib, ff. de uerb. sig. q̃ rñsio non placet, & eam statim subuertam. Contrariam opinionẽ, ꝙ ẽt det pro rebus laicorum, tenet d. Ant. in d. c. cum ad sedẽ. sequuntur Bar. Ang. Ro. Alex. Are. & oẽs Mod. in d. l. rẽ qnę nobis. Ang. consi. 157. In qõne prædicta. Alex. consi. 50. Viso, uol. j. consi. 60. in 2. dubio, uol. 3. & 118. uol. 2. & consi. 90. & quatuor sequentib. uol. 5. & istam dicit *communem* Soc. ɔ̃si. 226. col. 9. Fundamentum huius opinionis stat in hoc, qa dispõ can. reintegranda, uĩ inducta ratione corrigendi peccatum spoliationis, quę rõ peccati militat ẽt in rebus laicorum, ergo militabit dispositio, uulgata l. a Titio, ff. de uer. obl. comprobatur, qa in correctorijs fauore aĩæ fit extensio de casu ad casum ex identitate rationis, s̃m Barto. in auth. sacra puberum, uersi. quæro, an ista auth. C. si aduer. uend. & Pan. in c. ex tenore, qui filij sint leg. & in c. quæsiuit, de diuor. ¶ Contradicentes rñdent huic fundamento, negãdo eam fuisse rõnem canonis: probant, quia sequeretur ea attenta, ꝙ non dẽret, dari remedium, reintegranda, ɔ̃ bonæfidei possessorem. Cuius ɔ̃rium concludunt ipsimet tenentes istam partem. Soc. in d. l. rem quę nobis, uolens sustinere cõem, rñdet ꝙ licèt a principio litis non militet rõ peccati ɔ̃ bonæfidei possessorem, tñ quamprimũ lite contestata incipit constare de iure agẽtis, efficitur malæfidei possessor, q̃ superuenientia malæfidei debet sufficere, iuxta no. in c. fi. ĩ. de præscr. & per Bar. in l. naturaliter, ff. de usucap. mihi uĩ, ꝙ ista rñsio non sit iuridica, qa ad finẽ ut qs possit agere remedio illius canonis, oportet, ꝙ actio sit orta, uel saltem speretur oriri in ipso litis exordio, l. si Titius, ff. de uerb. obl. Hæc aũt rõ peccati, quæ facit dari condictionem ex canone, s̃m eos, non subest tpe, quo bonæfidei possessor conuenitur, neque in litis exordio, neque in medio, sed demum publicatis attestõnibus, ergo quantum ad ɔ̃dam cõdictionem, ex illo canone, non põt considerari rõ peccati ɔ̃ bonæfidei possessorẽ, quia non subest tpe cõgruo. uerior ergo uĩ rõ aliorum, ꝙ dispositio illa fuerit inuenta spãli fauore ecclesiarum, arg. c. præsbyterorum, de reb. eccl. non alie. vel ipsorum clericorũ, arg. d. l. sint

22 personæ, & iõ non hẽbit locum in rebus laicorum. ¶ † An autẽ competat pro rebus incorporalibus? dixi in c. cum ecclesia Sutrina, s̃. tit. j. An aũt cõpetat pro rebus mobilibus? *communis* opinio est, ꝙ sic, quia ille tex. loquitur indefinitè, ergo uĩr. l. si pluribus, de leg. 2. & ita concludunt Sen. in d. l. rem quæ nobis, in 5. q.

23 ¶ † Venio ad tertium, & quæro an remedium can. reintegrãda, competat malæfidei possessori. d. Ant. hic determinat, ꝙ sic. sequuntur Ro. & Are. in d. l. rem quæ nobis. Alex. in d. consi. 6. col. 4. Rõ istorum est, quia pinguius est remedium can. reintegranda, quàm sit interdictum, unde ui. sed interdictum datur malæfidei pos. c. in literis, s̃. eo. ergo pariter dabitur cõdictio ex d. canone. Ista ratio parum stringit, quia in multis interdictũ, unde vi, excedit remedium dicti canonis, ut ĩ. patebit. Contrariã opinionem tenent Imo. hic, Alex. sibi ɔ̃rius consi. 94. uol. 5. Soc. in d. l. rem quæ nobis, in 4. dub. 2. q. principa. & in consi. 39. col. 3. in 3. par. mouentur pluribus rationibus. Primò, quia uerba canonis non conueniunt ꝑ istud uerbum, substãtias proprias. sed istud me non inclinat in suam sñiam, quia eo attento sequeretur, ꝙ etiam non competeret bonæfidei possessori, cuius non est res ꝑpria: unde intelligo substãtias proprias, i. possessiones proprias. Secundò mouentur, quia in pari causa melior debet esse conditio possidentis, l. siue autem, §. si duobus, ff. de pub. sed istud põt negari in remedio recuperandæ d. c. in literis. Tertiò mouentur, quia remedium l. si coloni, C. de agr. & censi. lib. x. & remedium can. reintegrandæ, equiparantur, s̃m Inn. hic, sed remedium d. l. si coloni, non competit malæfidei possessori, ut dĩ expressè in litera, ibi, bonæfidei possessori celeri remedio succurri oportet, ergo non competit etiam aliud. Ad istud potest responderi, ꝙ nõ æquiparantur in omnibus, vt ĩ. patebit. unde non ualet argumẽtum ab æquiparatis, nisi ostendatur æquiparatio in casu, de quo agitur, s̃m gl. in c. postquàm, §. fi. & in c. licèt canon, de elec. in 6. & in l. omnes dies, in uerbo apostolicæ, C. de fer. ¶ Quartò ultra eos potest adduci ratio peccati, superqua fundatur dispositio dicti canonis: quæ ratio si obijciatur possidenti, ɔ̃ quem agitur; replicabit ipse, nihil dolosus doloso, &c. in l. arenam, C. de inoffic. testa. sed huic etiam potest responderi, ut dixi s̃. in alio proposito. Quid tenendum? si teneamus hanc ultimam partem. nota diligenter cautelã ad excludendum agentem remedio dicti canonis, ut excipiatur ɔ̃ eum de mala fide. Et in hoc utilius erit malæfidei possessori intentare interdictum, unde ui, cui non obstat talis exceptio d. c. in literis. Veruntamen ɔ̃ istam opinionem uidetur mihi casus, qui non allegatur, in c. fi. 3. q. j. & ideo transeo cũ

24 alia opi. d. Ant. ɔ̃ Sen. ¶ † Secundò dubitatur, an competat colono, inquilino, & similibus? uĩ ꝙ nõ, quia est remedium possessorium, & isti non possident, ergo &c. Contrarium determinat Spe. tit. de petitorio & possessorio, §. j. uer. sed nunquid depositarius. sequitur Io. And. ibi, ꝑ tex. in d. c. reintegranda, in uerbo, eiectis, qđ conuenit etiam detinẽtibus. sed ista ponderatio tollitur per tex. in c. si episcopus, 3. q. 2. in uer. a propria sede eiectus. Item uerbum, episcopis, confundit põderationem. idem tenent Sen. in d. l. rem quæ nobis, in 3. dubitatione, 2. quæstionis principalis. moti, quia ius canonicum sequitur ęquitatem iuris ciuilis, & nõ rigorem, c. dilecti, s̃. de iudi. sed de æquitate iuris ciuilis colono, & similibus competit officium iudicis fundatum in æquitate, l. planè, & l. fi. ff. de pet. hære. & dixi s̃. ergo de iure canonico competeret cõdictio ex canone. ¶ Aduerte, quia ista ratio retorquetur, nam iste tex. se fundat in æquitate, & tamen a ɔ̃rio sensu negat istud remedium competere detentatoribus. Item remedia iuris canonici fuerunt inuenta ad prouidendum, ubi ius ciuile nõ succurrebat: uerum in casu isto de iure ciuili erat prouisum de officio iudicis, ergo debet cessare æquitas, sup qua se fundat ius

ius canonicum. Adducit etiam Soc. tex. in c. cum ecclesia, 3. q. 2. ponderando tex. ibi, possessiones, uel rem. sed genitiuus episcopi, ibi positus tollit suam ponderationem. ¶ † Tertiò dubitaẽ, an
25 competat cessionario? Mod. Sen. in d. l. rem q̃ nobis, determinãt ꝙ sic, quia qđ est transibile ad hæredes, est etiam cessibile, l. ex pluribus, ff. de admini. tut. Ego idem teneo non ꝓp suũ fundamentum quia põt rñderi, ꝙ non ꝓcedit affirmatiuè, ut ipsi arguunt, sed negatiuè tm̃, ut per plura probat do. Ias. in l. j. §. fin. ff. de no. oper. nunc. Sed sequor suam opinionem per tex. in l. qđ si in diem, §. Iulianus, ff. de pet. hær. ubi dr̃, ꝙ interdictũ uñ ui pt cedi, ergo ẽt cõdictio ex canone subrogata in locũ interdicti. &
26 istud fuit de mente Bal. ɔsi. 310. sup quo puncto, uol. 3. † Quartò dubitaẽ, an cõpetat singulari successori, in quẽ spoliatus alienauit rẽ sine cessione iuriũ? Senẽses in loco ꝓallegato determinãt, ꝙ sic, qa ɔdictio ex dicto canone est in rẽ scripta. daẽ. n. ɔ̃ quẽcũque possessorẽ. sed actiones in rẽ scriptæ trãseunt in singularem successorẽ, l. si tertius, §. priusq̃, ff. de aqua plu. arcẽ. Tu aduerte, qa non est expeditũ, ꝙ trãseat in quẽcunq; possessorẽ, ut j̃. subijciã. ¶ Scđò, est ꝙ actio esset in rẽ scripta, tñ pro dãno de præterito transit in singularẽ successorẽ, d. §. si prius. Præterea iura possessoria nihil habẽt cõe cũ ꝓprietate. l. naturaliter. §. nihil cõe, ff. de acq. pos. ergo in alienatione ꝓprietatis nõ dẽnt intelligi cõ-
27 prehẽsa iura possessoria maximè de præterito, iõ cogita. † Quintò dubitatur, an competat ei, q iusta ex cã cecidit a possessione? *communis* snĩa est, ꝙ nõ, ꝑ tex. ibi, spoliatis, & deiectis, uel eis, qui ꝑ quascunque iniustas cãs possessionẽ ꝑdiderunt, q̃ uerba nõ cõueniunt eis, qui iusta ex cã perdiderunt, putà ex sua cã, ut ꝑ Ale. in d. ɔsi. 6. uel ex suo ɔ̃ctu, ut ꝑ Alex. in d. ɔs. 90. uel ex negligẽtia, ut ꝑ Sen. in d. l. rẽ quæ nobis. Et cũ ista opi. trãseũt Pan. & alij in c. accedẽs, j. s. ut li. non ɔtest. Vltimò dubitaẽ, an cõpetat ei, qui ficte possidebat pro sua ficta seu ciuilissima possessione occupata? dicas de hoc, ut plenius dixi in rub. de cã posse. & prop. in 3.
28 q. uer. ciuilissima possessio. ¶ † Venio ad quartũ, & quæro, an remediũ canonis, reintegranda, cõpetat ɔ̃ singularẽ successorem. Ista qõ hẽt duo capita. Primũ, an cõpetat ɔ̃ singularẽ successorẽ malæfidei. Scđm, an cõpetat ɔ̃ singularẽ successorẽ cum ti. & bona fide. Circa primum *communis* est, ꝙ sic, sed in ɔ̃rium obstat iste tex. cui non satisfacit rñsio Abb. qa cõiter dãnatur, licẽt ego sustinuerim, reperio, ꝙ Soc. in d. cõs. 266. col. 6. aliter rñdet, dicens, ꝙ remedium can. reintegranda, cõpetat ɔ̃ singularẽ successorẽ habẽtẽ cãm ab authore uitioso, putà a spoliatore, uel ab alio successore, q sciẽter successit in uitio, non aũt ɔ̃ habentẽ cãm a bonæfidei possessore. Istud aũt remedium can. sæpe, cõpetit ɔ̃ quẽcunq; sciẽter succedentẽ in uitio, ẽt si habuerit causam a bonæfidei possessore, ẽt si ꝑ mille annos ambulauerit, & in hoc pinguius est istud remedium, diuersitas ista bona esset, nisi diuinaret. Iste ẽt tex. aliqualiter ɔ̃dicit, qa ꝓsupponit, ꝙ ẽt ɔ̃ singularẽ successorẽ hñtẽ cãm ab isto spoliatore antea non succurrereẽ. ¶ Circa 2m casum Bar. in d. l. rẽ quæ nobis, determinat, ꝙ nõ deẽ ɔ̃ successorẽ cũ tit. & bona fide. sequũtur Ang. & Imo. ibi And. de Bar. & Ioan. de Platea in d. l. si coloni. Pau. de Cast. in l. & iõ §. Neratius, ff. de ɔd. fur. Imo. hic, Ang. in cõs. 116. incip. Dicimus, ꝙ libellus. cons. 157. In qõne prædicta. Bar. in l. manifestissimi. C. de fur. & Bal. in l. 2. C. e. Spe. tit. de pet. & poss. §. j. uers. qđ si peto, Alex. cons. 118. In cã & lite, col. j. & 2. uol. 2. Soc, in d. cõs. 226. col. 6. & in d. cons. 39. dicens, ꝙ ista opi. est magis *communis* apud Legistas, fundm̃ istorũ est sup l. siue aũt, §. si duob. ff. de pub. vbi hñs titulum a nõ dño, non põt ꝑ Publicianã auocare possessionem ab alio pariter habẽte titulũ a non dño, qa in pari cã melior est ɔdõ possidentis, ergo minus auocabit ꝑ aliqđ remedium possessorium. Rñdet d. Ant. hic, ꝙ actor ibi nunq̃ fuerat in possessione iõ ꝑfert possessor cũ titulo. Istam rñsionẽ improbat d. Alex. in d. l. rẽ quæ nobis, qa nõ daẽ Publiciana nisi ei, qui qñque possedit, l. cũ q, ff. de Pub. Aĺr rñdet Abb. ꝙ ibi agebatur petitorio, & cõstabat de non iure proprietatis utriusque, iõ præfert possessor. q̃ solutio ẽt non est tuta, vt statim uidebitis. Contrariam opi. tenẽt Inn. & cõiter Canon. hic, & in d. c. cum ad sedẽ. & ibi Abb. dicit istã esse cõem, & eã dicit ẽt cõem, consi. 91. col. fi. uol. 5. & seqtur Pan. in c. si diligenti, j̃. de præscri. Are. & Mod. in d. l. rem quæ nobis. Soc. sibi ɔ̃rius, cons. 89. col. fi. uol. j. Anch. cons. 302. Circa recuperandam. Dec. cons. 57. diligenter ɔsideratis oĩbus, col. pe. & cons. 136. col. fi. ista opi. fundaẽ ea rõne, qa iunior præsumit clandestina, c. licẽt cãm, j̃. de proba. Aduerte, qa in hoc stat punctus, ista rõ multis modis uŕ posse subuerti. primo ɔfundiẽ per tex. in d. §. si duob. Nec ob. rñsio Abb. qa si antiquior possessor cum titulo in pari cã nõ hẽt ius ɔ̃ possessorẽ cum titulo, a fortiori possessor sine titulo non hẽbit ius ɔ̃ possessorem cum titulo, & bona fide. Et si dixeris, ɔ̃ agentem possessorio tm̃, non obstat exceptio tituli. replicabo uerum esse, si exceptio tituli opponaẽ principaliter ad excludendum agentẽ ratione dñij, secus si deducaẽ titulus ad tollendum uitium clandestinitatis, & sic ad iustificandam possessionem. Secundò confundiẽ, qa titulus tollit uitium clandestinitatis, l. clam possidere, in princ. ff. de acq. pos. Tertiò subuertitur, qa uitium clandestinitatis est personale, & non trãsit in singularem successorem, ꝑm gl. in l. Pomponius, §. cũ quis, ff. de acq. pos. Quid tenendũ? non uŕ recedendũ a cõi, pro qua allego duos tex. in sui generalitate, uidelicet text. in c. 2. 3. q. j. in uerbo, ab emulis aut quibuscunque, & in c. cum ecclesia, 3. q. 2. in uerbo a quocunque. nisi dicatur, ꝙ illa iura debent intelligi in quibuscunque possessoribus, s. cum uitio, tamen uidetur nimia restrictio. tenendo tamen opin. Bart. & sequacium, intellige eam procedere, nisi in bonæfidei possessore habente causam a uiolento possessore immediatè. Nam ɔ̃ istum bene competit remedium reintegranda, quia adhuc respicit rem affectam uitio uiolentiæ propter malam fidem spoliatoris, arg. authen. malæfidei, C. de præscrip. long. tempo. reliqua dicentur j̃. in discursu.
29 ¶ † Transeo ad aliud remedium actionis de dolo, & quæro an actio de dolo detur contra singularem successorem habẽtem notitiam spolij tempore, quo successit. glo. nostra uŕ uelle, ꝙ sic, quia in dolo fuit, qui scienter recepit rem affectam uitio uiolentiæ. Contrarium tenent Pan. & Card. hic per istum tex. qui malè diceret non subueniri de iure ciuili, si daretur actio de dolo. Ad argm̃ respondet Abb. ꝙ nõ est bona ɔ̃ña, scienter recipit rẽ uitiosam, ergo est in dolo. Ista solutio non euacuat argm̃ in totum. unde aliter respondet Pan. ꝙ ad hoc, ut competat actio de dolo, oportet, ꝙ nulla alia actione sit prouisum uolenti agere. l. j. §. j ff. de dolo. sed in casu isto succursum erat per interdictum, unde ui, spoliato contra spoliatorem ad æstimationem rei, l. si ui me deieceris, ff. de ui & ui arma. ergo non competebat actio de dolo. Nota magnam ampliationem ad d. l. j. §. j. ut procedat, si nulla alia actio comperit pro re, uel æstimatione rei. Sed hoc uŕ mihi contra tex. in l. & eleganter, in prin. ff. de dolo. ubi dr̃, si res alia actione salua esse non possit, & sic uideretur, ꝙ scienter recipiens rem a uiolento possessore teneatur actione de dolo. Ad istum tex. respondeo, ꝙ elapso biennio extinguitur actio de dolo, l. fi. C. de dolo. & ideo fuit necessarium post biennium introducere remedium huius tex. quod est perpetuum, secundum Inn. & alios hic, & ideo tex. dicit, sæpe contigit, i. aliquando, putà lapso biẽnio, & extincta actione de dolo. ¶ Condescendo ad
30 remedium l. si coloni, C. de agric. & censi. lib. 11. & quæro primò, an per dictam l. inducatur nouum remedium possessorium? *communis* opi. Doct. est, quòd sic, Pan. verò hic sentit, quòd ista agatur remedio ordinario, quod potest intelligi de actione in factũ, seu interdicto, unde ui, quia colonus ascriptitius negando se colonum spoliat dominum possessione, & facit furtum sui ipsius, l. cum satis, C. de agri. & censi. Ista rõ non uŕ concludere, quia colonus est res mobilis, & pro possessione rerum mobilium non erat ante illam legem proditum illud interdictum, ut no. in d. l. rem quæ nobis. tamen tenendo cum Pan. potest dici, ꝙ isti coloni ascriptitij dicuntur pars fundi, d. l. cum satis, & computantur inter immobilia, l. iubemus, 2. in prin. cum glo. C. de sac. san. eccl. unde pro recuperanda eorum possessione ita dicetur competere interdictum vnde vi, ɔ̃ ipsum spoliatorem, sicut competit pro
31 immobilibus. ¶ † Secundò quæro retenta cõi, pro quibus rebus competat? Bar. & *communiter* scrib. ibi tenent, ꝙ competat pro qbuscunque rebus tam mobilibus, quam immobilibus. Pan. verò vr̃ ɔcludere, ꝙ competat tantum pro rebus animatis, quia loquitur in colono fugitiuo. idem sentit gl. ibi dicens, ꝙ ibi erat uitiũ rei, & animi. Idem tenuit Cor. consi. 56. col. pe. in secunda parte, dicens, ꝙ ibi uitium consistebat ex ipsa re. Item loquitur in colonis solo astrictis, in quibus multa specialia statuuntur ob publicum fauorem agriculturæ, l. quemadmodum, C. eo. unde nõ uidetur extendenda, c. ea, quæ ɔ̃. de reg. iu. in 6. Item loquitur in fugitiuo, & sic possumus dicere speciale odio fugæ, iuxta nota-
32 ta in l. uis eius. C. de proba. ¶ † Tertiò quæro an competat ɔ̃ singularem successorem habentem notitiam uiolẽtiæ, furti, uel rapinæ? Inno. & d. Ant. hic determinat ꝙ sic. Sequitur Orianus in rub. de cau. pos. & proprie. col. 4. uersi. tertia conclusio dicẽs diñã esse inter remedium l. si coloni, & remedium istius capituli, uide licet quia in l. si coloni, sufficit, ꝙ singularis successor sciat rem esse alienam, licẽt ignoret uiolentiam. In isto uerò oportet, ꝙ sciat utrunque, & ibi docet modum libellandi. mihi uŕ contrarium fore uerius per istum tex. ꝙ de rigore iuris ciuilis non subueniebatur contra talem, & ideo fuit necessarium istud remedium, & contrarium tenet j̃. Pan. uers. & quæro si aliquis. nisi respõdeas, ut s̃. dixi in remedio reintegranda, uersi. uenio ad quar-
33 tum. ¶ † Quartò dubitatur, an competat contra bonæfidei successorem cum titulo. Inno. hic tenuit, quòd sic, & sequitur gl. in l. 2. C. de fur. & Pano. & Fely. in c. si diligenti. j̃. de præscrip. Contrarium tenent And. Barba. Ioan. de Plat. & Ange. in d. l. si coloni. Pau. de Cast. in d. l. 2. Card. & Mod. in dicta l. rem quæ nobis. & in l. manifestissimi, §. sed cum in secunda, C. de fur. & ibi limitant. ueritas dependet ab his, quæ dixi supra in ultima quæstio-
34 ne remedij reintegrãda. ¶ † Quintò dubitatur, an competat malæfidei possessori, concordes sunt Doct. quòd non, per tex. ibi, qđ bonafide possidebat, & ibi bonæfidei possessori, &c. sed aduerte, quia secundum cõmunem opi. & secũdum illum tex. agenti condictione ex illa l. non obstat exceptio proprietatis, ergo pariter

ter non deberet obſtare exceptio malæfidei,arg.c.in literis,§.eo.
35 niſi dixeris,ꝙ ↄña non tenet per tex.in c.fi.§.de ord.cog.¶†Sextò dubitatur,an cõpetat depoſitario,& ſimilibus? ↄcordes ſunt ẽt ſcribentes,ꝙ non,quia tex.ẽt dicit,bonæfidei poſſeſſori. ergo non detentatori.Et quia depoſitario, & ſimilibus erat ſuccurſũ officio iudicis,vt ſ.dixi in primo remediũ,& ita firmat Io.de Pla
36 tea & alij in d.l.ſi coloni.¶ † Aſſumo modo remediũ,qđ metus cã,& quæro an competat ↄ ſingularem ſucceſſorem? gl.j. determinat,ꝙ ſic,ꝑ tex.in l.ſi cum exceptione,§.aliqñ,ff.qđ met.cau. ad idem tex.in c.Abbas,& in c.ad audiẽtiam,§.qđ met. cau.quæ iura probant dari actionem,qđ metus cã,ẽt ↄ ſingularem ſucceſſorem cum titulo,& bona fide,& ideo actio, qđ metus cã, dr̃ in rem ſcripta,l.metum,§.hæc actio,ff.qđ met.cau.§.preterea quaſdam,Inſt.de acti.No.tñ,ꝙ ↄ ſucceſſorem ex cã oneroſa non dat niſi in ſubſidium:ↄ uerò ſucceſſorem ex cã lucratiua datur indiſtinctè,ſ̃m gl.in d.l.ſiue autem,§. in hac, quã approbat Ang. in d.§.aliqñ.Nec obſt.iſte tex. inquantum dicit, ꝙ antea non ſubueniebatur,quia loquitur in ſpoliato violẽtia expulſiua.Illa verò iura loquuntur in ſpoliato violentia compulſiua. ſed hic poſſet dubitari,an remedium huius can.ſæpe, competat ſpoliato ꝑ vim compulſiuam? Doct.maximè Abbas, ſentiunt, ꝙ non, nam dicunt ꝙ iſte tex.loquitur in ſpoliato per violentiam expulſiuã. Crederem ego ↄrium per rõnem peccati,de qua in tex.quæ militat etiam ↄ ſingularem ſucceſſorem habentem notitiam uio-
37 lentiæ compulſiuę.¶†Nota,quia utiliſſimum uerbum eſt:nam agenti actione,qđ metus cã,ↄ eum,qui non intulit metum,obſtat exceptio proprietatis,ſ̃m Io.And.in add. Spe.in tit.qđ met. cau.in gl.in uer.rei uendicatione.ſed ↄ agentem remedio huius canonis,vel cano.reintegranda,non obſtat exceptio proprietatis,ſ̃m cõem Doct.ſñiam,de qua ĩ.¶ Nunc me conuerto ad re-
38 medium† noſtri canonis,& quæro primò, quæ actio ſit iſta, quæ datur ↄ ſingularem ſucceſſorem habentem notitiam uiolẽtię? Gofre.hic tenebat,ꝙ daret̃ actio in factum, quæ datur loco cuiuſlibet interdicti,§.fi.Inſti.de interd.& ſic vult, ꝙ Papa per iſtũ tex.extenderit interdictum unde ui, ẽt ↄ ſingularem ſucceſſorẽ cum uitio,& iſtud tenuit gl.in c.cum ad ſedem,ſ.eo.Iſta opi.fundatur in tex.iſto in fi.dum dicit,per beneficium reſtõnis ſuccurratur.iuncto principio ibi, dum dicit non ſubuenitur per reſtõnis beneficium,qđ intelligitur.ſ.per interdictum, uñ ui.Contrarium tenet gl.3.hic, & cõiter Doct.hic, quia ſic eſſet dicendum, ꝙ corrigeretur d.l.cum a te,ff.de ui,& ui arma.quę correctio eſt euitanda,c.cũ expediat,de ele. in 6.qđ nihil eſt,quia tex.expreſ-
39 sè dicit,non ob.iuris ciuilis rigore.¶ Secundò,qa† actio in factũ naſcitur ex remedijs prætorijs, ut no.in l.ex placito,C.de rerum permu.ſed nec iſtud ſtringit, qa ꝑ extenſionem iuris ciuilis, uel canonici nihil prohibet, quare non oriat̃ actio in factum.¶ Tertiò,qa in ↄrium eſt tex. in c.cum ad ſedem, ſ.eo.per quem apparet,ꝙ hodie ꝓponens interdictum,uñ ui,ↄ tertium ſucceſſorem dẽt ſuccumbere,ſed ego intelligo ↄ tertium bonæfidei poſſeſſorem.Ita loquitur ille tex.¶ Vltimò,qa ubi lex inducit oblõnem, nec prouidet de noĩe actionis, tunc orit̃ condictio ex lege, l.unica,ff.de cond.ex lege.& ſic dicendum eſt, ꝙ oriatur condictio ex iſto canone.ſed huic r̃ndet Gofre.ꝙ ſatis in tex.exprimitur dari actionẽ in factum põderando tex.ut in fundamento ipſius Gofre. hinc capta occaſione Pan.impertinenter intrat materiã d.l. unicæ,quã ego reſeruo poſt expeditionem principalis materiæ
40 huius capituli.¶†Scđo quæritur, an cõdictio ex iſto canone detur ↄ ſucceſſorem ignorantem ſpolium? gl.& *communiter* Docto. concludunt,ꝙ non,& hoc eſt expeditum,quia ceſſat rõ peccati: ſubdit gl.ꝙ ↄ ignorantem competit condictio ex can.reintegranda,& ſi dicatur,ſi condictio illa datur ↄ ignorantem,a fortiori ↄ ſcientem.ergo ↄ iſtum tex. qui dicit, ꝙ antea non ſubueniebat. Imo.& plures alij ꝑ iſtud ↄrium fatentur,ꝙ diſpõ huius tex.nõ fuerit neceſſaria,ſed fuit utilis ad tollendam dubitationem eorũ,qui pertinaciter dicebant,ꝙ condictio ex can.reintegranda, non dabatur in foro ſceleris,quia falſum dicebant rõne peccati,de qua in tex.ſed iſta conſideratio non placet,quia tex.iſte cõſtanter affirmat, ꝙ antea non ſubueniebatur, & ꝙ iſtud eſt nouum remedium, qđ etiam probat uerbum,ſancimus,qđ eſt no-
41 ui iuris promulgatiuum,ut no.in c.decernimus,ſ.de iu.¶†Tertiò quæro, an detur ↄ ſucceſſorem qui ex poſtfacto incœpit h̃re ſcientiam uiolentiæ:reperio Cępo.conſi. 60.col.3, tenentem,ꝙ non,ponderantem iſtum tex.in uer.ſciens receperit.iuncta r̃la, ꝙ qualitas adiecta uerbo debeat intelligi ſ̃m tempus uerbi, l.in delictis,§. ſi extraneus, ff. de noxa. quam etiam ponderat Abb. hic,allegat tres gl.iuris canonici, ut hic per eum.Iſtam partem ur̃ tenere glo.in c.quia,ſ.de iud.& Bal.in l.j.C.de reuoc.his,quæ in frau.cre.qui tñ hoc expreſsè non affirmat,ↄriam opi.tenent do. Ant.& Pan.hic, quia ratio peccati militat ẽt qui quando ſciã ſuperuenit ex poſt.Quid tenendum? Dubia ur̃ deciſio Pan.& Do. Ant.in ſucceſſore ex cã oneroſa a prin.bonæfidei.præterea ſi cõſideremus rationem peccati ſuperuenientis ex poſt, reſtaret cõcludendum,ꝙ ſi eſſet intentata condictio huius canonis ↄ ignorantem,ꝙ factis probationibus de uiolentia, & publicatis atteſtationibus deberet ignorans condemnari, quia publicatis atteſtationibus ſibi ſuper ſcientia, & ſic in effectu remedium huius canonis ita daretur ↄ ignorantem ſicut ↄ ſciẽtem, cuius ↄrium concludunt omnes,ut dixi in proxi.q.Item ↄ Pan.& d. Ant.facit, quia tex. ſe fundat in iſta ratione, quia habens ſciãm ſpolij, quaſi ſuccedit in uitium,qui data ignorãtia tp̃e ſucceſſionis nõ põt dici ſucceſſiſſe in uitium,ex quo cã uitij non ſuberat tp̃e ſucceſſionis,ut in ſimili de uerbo,ſuccedat,decidit Soc.cõſ. 30.col. 9.in j.parte.ur̃ igitur dicendum,ꝙ non omnis ratio peccati fuerit cauſa inducta huius remedij,ſed ea ſola,quæ ſuberat tp̃e ſucceſſionis.& ſi dixeris, quare magis illa,quam altera? r̃ndeo,ꝙ ꝑ illam ur̃ in uitio ſuccedere, non per alteram.& iſtud eſt,qđ uoluit dicere litera ibi,cum ſpoliatori,quaſi ſuccedat in uitium, &
42 hoc bene nota,quia alij non aduertunt. ¶†Quartò quæro, an detur ↄ eum,qui ſcit rem eſſe alienam,tñ ignorat uiolentiã? Imo. hic in fi.vult,ꝙ non,dicit enim,ꝙ agens remedio huius canonis tenetur probare ſcientiam qualificatam, i.ſcientiam rei alienæ, & ſcientiam uiolentiæ.idem tenet Ang. in d.conſi.157.quem ſequitur Ori.in d.rub.de cau.poſ.& propr.uer.ſecunda concluſio in j.char.In ↄrium facit ratio peccati,quæ militat etiam in ſciente rem eſſe alienam, tamen tenendo ↄriam, quæ ur̃ cõis, poteſt reſponderi,ut ſ.ꝙ tex.non ſe fundat in peccato ſimpliciter, ſed qualificato,ita ꝙ ꝑ illud peccatum uideatur recipiens ſuccedere in uitium,in quo certè uitio nõ poteſt ſuccedere,niſi habeat
43 notitiam ipſius uitij. ¶†Quintò quæro,an tertius ſucceſſor præſumatur h̃re ſcientiam uiolentiæ: *communis* ſententia eſt,ꝙ non, ↄ Hoſt.ratio eſt,quia in dubio præſumitur ignorantia, reg.præſumitur,de reg.iur.lib.6.maximè in facto alieno,l.fi.ff.pro ſuo.c. ab excõicato,ubi latè Abb.ſ.de reſc.iſtam cõem opin. tripliciter reſtringit Abb.primò, ut non procedat in uiolentia notoria,argu.c.j.ſ. de poſtu. præla.& in c.cum in tua,ĩ.qui ma.accu. poſſ. Iſta reſtrictio placet in ſucceſſore immediato ipſius ſpoliatoris, ſed in ſucceſſore mediato eſt uidendum,an ueriſimiliter potuerit quærere uitium uiolentiæ fuiſſe purgatum,prout dicit Abb. in ſeq.q. An autem credendum ſit aſſerenti ſe crediđiſſe uitium fuiſſe purgatum? Doctor.non aperiunt, neceſſaria tamen eſt, & utilis inueſtigatio.uidetur, ꝙ ſic,quia hoc dependet ab eius animo,ergo credendum eius iuro,iuxta gl.uulg.in §.ſed iſtæ, Inſtit. de ac.& in c.ſignificaſti,ĩ. de homi. Contrarium ur̃ dicendum, qa fuit in culpa, ex quo ſciebat uiolentiam non inueſtigare, an fuerit purgatum uitium, qua culpa ſubſiſtente non debet ſtari eius iuramento,c.innotuit,ſ.de elec.per ꝙ ita dicit Abb.in c.paſtoralis,col.2.ĩ. de exce. Secundò reſtringitur, ut non procedat in ſucceſſore cõſanguineo inuaſoris,quia coniunctus pręſumit ſcire facta coniuncti,l.octaui,ff.unde cogna.l.de tutela, C.de in int.reſt.mino.c.conſtitutis,ĩ.de teſt. ſunt qui dicunt hanc reſtrictionem fore falſam,quia coniunctus non pręſumitur ſcire,niſi ea facta. quæ habent factum ſucceſſiuum,non autẽ momentaneum,maximè ea,quæ non ſolent fieri niſi ſecretè,ut ſpoliũ,ſ̃m Bal.in l.qm̃,C.de iure deli.& d.Iaſ.poſt alios in l.j. col.j.ff.ſi cer. pet.poſſet fortè dici opi. Pan. ueriorem in coniuncto ſucceſſore ſine titulo,uel cum tit.lucratiuo, arg.eorum, q̃ dicit Bar.in l. poſt ↄtum, uer.ſecunda præſumptio, ff.de do. Contraria uerò ſñia procedat in conſanguineo ſucceſſore cum tit.oneroſo,l.pe.
44 C.de euic.cum ſi.¶ † Tertiò reſtringitur ſ̃m Abb.in ſucceſſore uicino,quia uicinus præſumitur ſcire facta uicini,c.quoſdã,&c. quanto,de præſump.c.cum dilectus, ĩ.de purg. cano.l.filium,ff. de his,qui ſunt ſui,uel alie.iur. iſta reſtrictio ead. ratione poteſt impugnari,qua præcedens,quia uicinus tantum præſumitur ſcire facta habentia tractum ſucceſſiuũ,ſ̃m Bal.in l.conuenticula, in 2.col.C.de epi.& cle.Ang.& Mod.in d.l.j.Alex.ↄſi.80.Examinato proceſſu,col.3.uol.j.Aduertite, quia reſtrictio põt dupliciter intelligi.Primò in uicino ſpoliatoris, & tunc procedat rõ ꝑdicta. Scđo põt intelligi in uicino rei,quia alius fuit ſpoliatus,& tũc credere opi. Pan. poſſe ſuſtineri, quia præſentia rei eſt quodam obiectum ipſius uicini, & ideo præſumitur ſcire quis poſſideat rem uicinam,c.j.§.ſi tres,& ibi no.Bal.de pace tenen.in vſi. feu.& de iſta materia, an uicinus præſumatur ſcire facta uicini,
45 plenè traditur per Fel.in c.literis,ꝑ totum,ĩ.de præſum.¶†Sextò quæro,an detur ↄ reum,qui ſcienter recepit rem uitioſam uacantem,iſta q. poteſt dupliciter intelligi. Primò,an detur ↄ recipientem rem uacantem nunq̃ poſſeſſam a ſpoliatore, ut in caſu l.j.§.qui a me, ĩ.de ui,& ui ar. Scđo,ↄ recipientem rem uacãtẽ q̃nque a ſpoliatore poſſeſſam. ur̃ j. caſu ſaltem,ꝙ nõ,quia uerba iſtius ca.non ↄueniunt,ergo nec ẽt diſpõ,l.4.§.quoties, ff.de dã. infe.dicit.n.litera,re per ſpoliatorẽ in alium tranſlata.Itẽ ſi ſciẽs receperit,i.iterum ceperit,iuxta no.in rub.ff.ſol.mat.quæ uerba non ↄueniunt eo caſu,quo ſpoliator nunq̃ apprehendiſſet poſſeſſionem. Iſtis non ob.Inn.& Pan.determinant oppoſitum, qa ratio conuenit,nam ſciens uitium omni caſu ur̃ ſuccedere in uitio.Sed aduerte,quia in cõtrarium uidetur caſus in l.3.§.ꝓinde, ff.de ui,& ui ar.Solutio,ibi deiectus nõ poteſt dici ſpoliatus, qa terror armorum non erat ad hoc ordinatus, & ideo deciſio poteſt limitari,ut non procedat,quando uiolentia non erat ordinata

nata ad spoliandum possessorem, nam sicut non competit interdictum unde ui, ut ibi ꝯ spoliatorem, ita non competit condictio ex isto canone ꝯ tertium possessorem. ¶† Septimò quæritur an detur ꝯ quemcunque successorem, vr̄ dari ꝯ eum tm̄. qui immediatè habuit cām a spoliatore, vt dr̄ in litera, ibi, per spoliatorem re in alium translata. ꝯrium, ꝙ detur ꝯ qqemlibet ēt millesimum successorem, firmant *communiter* Doct. hic, post Inn. qa rō peccati militat in quocunq; scienter succedente in vitio. Sed hic suboritur dubitatio, quid si vnus ex istis possessoribus fuerit in bona fide, & ipse fuerit spoliatus, an sibi, an verò primo spoliato competat condictio ex isto canone? Inn. hic sentit, ꝙ competat soli bonæfidei possessori. Contrarium, ꝙ competat utrique, tenuit d. Ant. hic, & istud credo verius, si vltimus possessor sciebat violentiā vtrique illatā, nā tunc verum est dicere, ꝙ quasi successit in vitium etiā respectu primi spoliati. Sed iterum dubitat, si vterque agat, qs præferatur? d. Ant. determinat, ꝙ secūdus bonæfidei possessor debet præferri, qa conuentus hēt ab eo possessionem, & non a primo. existimo ꝯrium esse verius pp rōnē peccati, ex quo reus scit primū prius fuisse spoliatum, quo casu potius dr̄ indebitè detinere respectu primi, q̄ secundi, arg. l. bonafides, ff. depo. Secundò, qa attenta rōne d. Ant. sequeretur, ꝙ is, q spoliauit primum, spoliatus ab altero esset præferendus ei, quē spoliauit, qa vltimus possessor hēt ab eo possessionem, cuius ꝯrium volunt oēs, vt ī. subijciā. ¶† Octauò quæro, an cōdō huius canonis detur spoliatori ꝯ eum, q scienter recepit rem a secūdo spoliatore. Pan. decidit, ꝙ non, qa istud remedium fuit inuentū solum in fauorem primi spoliati pp periculum aīarum, vn̄ spoliator in peccato inuolutus non vr se posse fundare in peccato alterius indebitè detinentis, ꝯrium puto posse iuridicè suaderi, qa rō peccati militat in isto successore sciente violentiā illatam spoliatori ista rōne, quia spoliator tenetur ad æstimationem primo per eum spoliato, l. cum vi me deieceris, ff. de vi, & vi ar. cuius obligationis respectu successor dr̄ indebitè detinere ēt in præiudicium spoliatoris. ¶ Nonò quæro, † an cōdictio huius canonis detur malæfidei possessori non violento. Pan. determinat, ꝙ sic post Inn. quia interest possessoris malęfidei conseq rem, vt illam possit restituere vero dn̄o. Arbitror, ꝙ istud interesse in malæfidei possessore non uiolento non sit considerabile, quia nō fuit, ꝙ detinens dicatstr in peccato, cum ipse pariter possit restituere rem vero dn̄o: imò magis peccaret, si restitueret malęfidei pessessori non securus de restōne fienda vero dn̄o, arg. d. l. bonæfidei. Item malæfidei possessor non violentus non tenet ad æstimationem spoliato, l. cum a me. ff. de vi, & vi ar. & sic non pōt prætēdere reum esse in peccato respectu sui. fortè prucederet decisio Pano. si malæfidei possessor caueret de restituendo rem primo spoliato, arg. c. q̄q̄. de vsur. lib. 6. ¶† Decimò quæro, an detur bonæfidei possessori ꝯ bonæfidei possessorem. Pan. post alios ꝯcludit ꝙ non, quia ratio peccati cessat. Tu aduerte, qa obstat l. vitia. C. de acq. pos. vbi dr̄, ꝙ vitium violentię transit cum re in quemcunq; successorem. Sol. trāsit q̄tum ad effectum impediendi p̄scriptionem longi temporis, auct. malæfidei, C. de præscr. long. temp. nō q̄tum ad remedia possessoria. d. l. cum ante, & l. bona fides, §. fi. ff. de acq. rer. do. ¶† Vndecimò quæro, an agenti remedio huius canonis obstet exceptio proprietatis, ista qō pōt dupliciter intelligi. Primò, an obstet exceptio dn̄ij alterius. Scd̄ò, an obstet exceptio dn̄ij proprij. Primo casu Doct. vnanimiter cōcludunt ꝙ nō, & istud arbitror verissimum, per tex. in l. si socer, §. Lucius, ff. sol. mat. & qđ ibi dicit Bart. & quia exceptio iuris tertij, non est isto casu exclusiua intentionis agentis ipso iure, iuxta doctri. Bar. in l. 2. ff. de excep. rei iud. Secundo casu apud me magna vr̄ difficultas, nā *communis* opi. est, ꝙ agenti remedio, reintegranda, vel l. si coloni, nō obstet exceptio dn̄ij ꝓprij, s̄m Alex. in varijs cōs. s̄. alleg. & eā dicit cōem Dec. in consi. 57. col. pen. ergo idem dicēdū, si agatur isto remedio. confirmatur, qa spoliator non pōt opponere exceptionem proprij dn̄ij. l. si qs ad se fundū, C. ad leg. Iul. de vi, c. j. s̄. eo. cum si. ergo nec ēt poterit is, qui scienter successit, quia odium violentiæ militat ꝯ istam rōnem sciæ. Corroborat, quia *communis* opinio est, ꝙ clandestinus possessor non possit opponere exceptionem proprij dn̄ij agenti remedio recuperandę, s̄m Bar. in d. l. si coloni. quā dicit cōem Ale. in l. naturaliter, §. nihil commune, in 3. char. ff. de acq. pos. ergo nec ēt poterit iste, q participat de vitio violentiæ pp sciā, & cum ista opi. uñr trāsire Senen. in d. l. rem, quæ nobis, in 9. q. Contrarium tm̄ in puncto iuris arbitror posse sustineri p ea, quæ s̄. dicta sunt in gl. j. in 3. q. officij iudicis. & pro hac mea opinione iterum pōdero istū text. ibi, quia non multum interest quantum ad periculum animarum indebitè detinere aut inuadere alienum. pódera uerbum, alienum, ergo secus si proprium. Et si obijciatur, ꝙ sequeretur, ꝙ de iure canonico inuadens rem propriam posset opponere exceptionem proprij dn̄ij. Cuius ꝯrium disponunt infinita iura imò † inuadens rem propriam perdit ius suum, c. placuit. 15. q. 6. c. eum qui, de præb. lib. 6. Respondeo illud fuisse statutum, ne daretur occasio veniendi ad arma, l. non est singulis, ff. de reg. iu. c. literas, s̄. eo. quæ ratio cessat in successore, qui non spoliauit, nec spoliari mādauit, licèt hr̄et sciam rei alienæ. ¶† Duodecimò q̄ro, an conuentus ꝯdōne ex isto canone eximat de iudicio nominando dn̄m, vel primum possessorem in iudicio. Pan. post Vinc. & Host. ꝯcludit, ꝙ non, quia ꝯuenit ex proprio delicto, cum sciēter se intruserit. illud arbitror verissimum, quia possessor suo nomine non hēt beneficium noīandi dn̄m, l. j. C. vbi in rem actio. imò de iure canonico dubium est, an in iudicio possessorio sit locus noīationi. & gl. in c. quæcunque, 12. q. 2. tenet ꝙ non, & sequtur Fel. in c. edoceri, in 3. col. s̄. de rescri. ¶† Decimotertiò quæro, an ꝯdictio huius canonis competat raptori ꝯ eum, qui occupauit rē raptā vacantem. Inn. quē sequitur Abb. decidit, ꝙ non, dicens, ꝙ nō sibi succurrit remedio l. cū quærebat, C. vn̄ vi, si dolosè occupauit. Tu verò dicas, ꝙ imò competit cōdictio ex isto canone, vt dixi in 8. q. proxi. præced. & ꝙ ei non competit remedium d. l. cū querebat, vt statim subijciā. ¶† Transeo itaque ad remediū l. cū quærebatur. pro cuius introitu q̄ro, an ꝯ occupantē rem uacātē succurrat possessori primo, seu dn̄o aliquo remedio possessorio, vr̄, ꝙ non, qa interdicta recuperandæ exigunt violentiā, c. cum ad sedem. s̄. eo. l. j. §. 2. & §. interdictum, ff. vn̄ vi, & l. j. ff. vi bon. rap. & interdictum, ꝙ vi aut clam, exigit aliqd esse factū, vel inuasum. & ꝙ metus cā, requirit violētiam compulsiuā. Sol. fateor ꝯrium, ꝙ olim non cōpetebat, sed hodie cōpetit cōdictio ex d. l. cū q̄rebat, q̄ est vna ex quinquaginta ꝯstōnibus nouis editis p Iustinianū. Quero igitur, pro quibus rebus competat, q̄bus det, & ꝯ quos, & vtrum agenti obstet aliqua exceptio, & quanto tpe præscribat illa cōdictio? Circa primam dubitatur. Primò, an † competat ēt pro rebus mobilibus. gl. & Sal. ibi tenent, ꝙ non. Contrarium firmat ibi Bar. post Rofre. in suis libel. & istam sequtur, & *communem* dicit Alex. in l. rem, q̄ nobis, col. j. ff. de acq. pos. ponderat ad hoc tex. illum in verbo, res, qđ est ḡnale comprehēdens ēt res mobiles, l. j. ff. si cer. pet. l. rei appellatione ff. de uerb. sig. ponderat ēt similitudinē furti, de qua in d. l. cum quærebat. Contrariū puto verius, qa remediū huius legis est subsidiarium cōpetens eo casu tm̄, quo nulla actio præter rei vendicationem cōpetebat, vt ibi in prin. dr̄. Sed pro re mobili vltra rei vend. ꝯ occupantem rem vacantem dabatur actio furti, cōdictio furtiua, & plures aliæ, de quibus per Bar. in d. l. rem, quæ nobis. ergo &c. ¶† Scd̄ò dubitatur, an cōpetat p recuperanda possessione naturali ei, qui retinuit ciuilē aīo? Bar. ibi tenuit, ꝙ sic, & ista fuit opi. Hug. de porta Rauenata Glossato. q intelligebat possessionem dici uacuam, quę corpore non tenebat. Contrariū tenet gl. & sequit Alb. ibi, intelligens uacuā possessionē, quæ nec aīo, nec corpore retinetur, & hanc dicit *cōem* d. Ant. hic, & ista est vera, qa p naturali occupata si hn̄s ciuilem non admittat, competit interdictū vn̄ ui, tanq̄ tunc spoliatus utraque, l. j. §. siue aūt, ff. de ui ar. & l. 3. §. si quid aūt, ff. eo. & ista procederet sine dubio, si teneremus, ꝙ unica tm̄ sit possessio in mundo, prout ego tenui in rub. s̄. de caus. pos. & proprie. ¶ † Tertiò dubitat, an competat p̄lato pro rebus ecclesiæ occupatis vacāte ecclesia, istā dubōnem mouet Spe. tit. de pet. & pos. §. j. uer. sed pone uacante ecclesia. & decidit ꝙ non, qa nō p̄nt dici vacare, ex quo ecclesia, q̄ nunq̄ moritur, c. si gratiosè, de rescrip. lib. 6. cōtinuè dr̄ possidere, l. raptores, de epis. & cle. & l. iubemus, §. si q̄n, C. de sacrosan. eccl. Sequit D. Ant. hic, & Ange. in d. l. cum quærebatur, licèt ꝯrium voluerint Pe. & Alb. ibi, dū dn̄r, ꝙ etiam in illa l. habet locū pro re sacra occupata. ¶† Quartò dubitatur, an hēat locū in re hæreditaria occupata. Ista qō pōt tripliciter intelligi. Primò, an cōpetat hr̄di p re hæreditaria uacante, & occupata ante mortē defuncti, & iste casus est clarus. Scd̄ò pōt intelligi p re hæreditaria occupata hæreditate iacente: & isto casu ur̄, ꝙ non cōpetat, qa illud remediū dat ꝯ occupantes res alienas vacantes, sed res hæreditariæ hæreditate iacente dn̄t in bonis nullius, l. j. §. j. ff. de rer. diui. ergo &c. Et per istam rōnem ita tenent gl. Bar. Sal. & *communiter* scribētes ibi. Contrarium tenet primò Old. & Albe. qa hæreditas iacens repræsentat personam defuncti, & sic hæreditas pro dn̄o reputatur, l. in eo, §. fi. & l. seq. & l. hæreditas in multis, ff. de acq. re. do. qđ tenendū, amplector cōem, pro qua adduco decisionē Bar. in similibus terminis in l. ex re, §. fi. ff. de stip. ser. ubi decidit, ꝙ statutum puniens intrantē vineā alterius, non hēt locū in intrante vineā hæreditate iacente, qa uerba legis dēnt intelligi in casu uero, & non in casu ficto, l. 3. §. hęc uerba, ff. de neg. gest. Scd̄ò p cōi adduco aliud remedium d. l. cum quęrebat. qđ est subsidiarium, sed pro re hæreditaria occupata, hæreditate iacēte, cōpetit actio expilatæ hæreditatis, l. fi. C. de cri. expi. hære. ergo cessabit remediū d. l. ad ꝯrium rn̄deo uerum esse, ꝙ hæreditas pro dn̄o reputatur, sed fictè. Itē ipsa hæreditas dr̄ possidere sicut defunctus possidebat, l. cœptam, ff. de usucap. sed ēt fictè. & dato ꝙ uerè, tunc retorqueo fundm̄, qa si possidet, ergo non uacat, si non uacat, ergo non hēt locū l. cum quærebat. Tertiò pōt intelligi in re hr̄ditaria occupata, adita hr̄di. sed nōdū apprehēsa possessiōe, & isto casu Azo in sūma, C. un̄ ui. determinauit, ꝙ sic, qa tūc hr̄s dr̄ dn̄s l. cū hr̄des, ff. de acq. pos. sequunt Bar. & Ang. in d. l. cū q̄rebat, d. Ant. hic, Inn. & Host. in c. in p̄ntia. col. j. ī. de pb. ꝯriū tenēt Old. Alb. & Sal. ibi, qa reqrit, ꝙ prius fuerit possessa, ut dici dēt vacare respectu

reſpectu agentis. Secundò, ꝙ paria ſunt hæreditatem non fuiſſe
aditam, uel aditam, & non apprehenſam fuiſſe poſſeſſionem, l.
2.ff.de cri.expi.hær. Tertiò, qa iſto caſu ſuccurſum eſt hæredi de
alijs remedijs. Primò ꝑ interdictum, quorum bonorum, l. j. ff. &
C.quo.bon. Scđò, per remedium l.fi.C.de edic.diui. Adr.tol. Ter
tiò ꝑ actionem expilatæ hæreditatis, d.l.fi.C.de cri. expi.hære.er-
59 go ceſſabit remedium d.l.cũ quærebat̃, ꝙ eſt ſubſidiariũ. ¶ † Ve-
nio ad ſecundam principalem qõnem, circa q̃ dubitat̃ primò, an
ꝯdictio ex illa lege det̃ ei cuius ꝑ iniuriam ſeu errorem poſſeſſio
vacabat? Vr̃ ꝙ ſic, qa rõ illa, ſcire.n.debuit, &c. militat ẽt iſto ca-
ſu. Contrarium tenet Bal.in l.improba, C.de acq.poſ.dicens ſibi
tunc ſuccurri remedio l.inuaſor, C.eo. & iſta eſt una dr̃ia inter il
60 las leges. ¶ † Scđò dubitatur, an remedium illius legis competat
prædoni? Pan.hic poſt Inn. uult, ꝙ ſic, & iſtud ur̃ probari, qa re-
medium dictæ legis eſt introductum ad ſimilitudinem interdi-
cti, unde ui, qđ competit prædoni, c.in lr̃is, s̃.eo. & iſtam partẽ
ſequuntur gl. Bar. & *communiter* Doct.ibi. ꝯ̃rium ur̃ uerius, qa lex
illa dicit dari ꝯdictionem ꝯ̃ occupãtes res alienas, & ſic oportet,
ꝙ agens tp̃e occupationis eſſet dñs. iſta etiam opinio cõprobat̃
ꝑ ſimilitudinem furti adductam ꝑ Iuſtinia. pro rõne, & deciſio-
ne legis. Et iſtam partem tenuit ibi Ang. & ſi dicat̃ remedium eſ
ſe inutile, qa ſi oportet probare dñium, melius eſt agere petito-
rio. rñdet Ang. & iſtud benè nota. ꝙ in petitorio oportet proba
re dñium uerè, ſed in cõdictione illa poſſeſſoria ſufficit probare
dñium præſumptiuè, qđ probabitur probando poſſeſſionem ſo
lam, ex qua reſultat præſumptio dñij, iuxta doctr. Bar.in l. pe.ff.
de cond.inſt. ex iſtis infert̃, ꝙ beneficium illius legis, non compe
tit malæfidei poſſeſſori, nec commodatario, aut ſimilibus deten
61 tatoribus. ¶ † Tertiò dubitatur, an competat ſingulari ſucceſſo
ri? pendet deciſio ab his, quæ dixi s̃.in 4.dubitatione remedij, re-
integranda. eſt.n.condictio d.l.cum quærebatur, etiam in rẽ ſcri
62 pta, ſm cõem, & j̃.dicam. ¶ † Quartò dubitatur, an competat re
uerſo ab hoſtibus pro recuperanda poſſeſſione occupata tem-
pore captiuitatis? gl.in l.pen. C.de capti. & poſtl.reuer.dubitat,
& non reſoluit. Alb.in d.l.cum quęrebatur, determinat, ꝙ ſic, qa
in eo militat rõ legis. Cõtrarium tenet Ang.ibi & Sal. in d.l.pe.
qa captus ꝑꝑ captiuitatem perdiderat dñium, & ſic tp̃e occupa-
tionis res non erat in bonis ſuis, ergo ei non dabitur condictio,
ſicut diximus ſupra in re hæreditaria occupata hæreditate iacẽ-
te. & iſta opinio placet, quia reuerſo ſuccurrebatur per legem
63 Corneliam, ergo ceſſabit condictio ſubſidiaria. † Circa tertiam
quæſtionem.prin. dubitatur primò, an det̃ ꝯ̃ tertium poſſeſſorẽ
iſta dubitatio põt intelligi dupl̃r. Primò, an detur ꝯ̃ ſingularem
ſucceſſorem, q pariter occupauit uacantem, quia prius fortè oc
cupator cecidit a poſſeſſione, & iſto caſu Io. & Accu. & glo. te-
nuerunt, ꝙ non dat̃ primo poſſeſſori, ſeu dño ꝯ̃ iſtum ſingularẽ
ſucceſſorem, qa non dicebatur uacare a primo, ſed ab alio occu
patore. Item, qa interdictum, uñ ui, ad cuius ſılitudinem fuit in-
troducta cõdictio ex illa lege, non cõpetit ꝯ̃ ſingularem ſucceſ-
ſorem, l.cum a te, ff. de ui, & ui arma. ergo nec ẽt condictio illa.
Contrarium tenent Bar. & *communiter* alij, qa ratio legis militat.
Nec ob.l.cum a te, qa in hoc cõdõ illa non aſſimilatur interdi-
cto, unde ui, cum ſit condictio ipſa in re ſcripta, non tñ probãt,
ꝙ dicatur in rem ſcripta. Arbitror tñ cõem eſſe ueriorem, qa l.
cum a te, loquitur qñ ſucceſſor habuit cãm iuſtam, uel iniuſtam
a ſpoliatore. In caſu uerò nr̃o ſucceſſor occupauit uacantẽ, quã
dñs poterat propria authoritate apprehendere, meritò dr̃ occu
paſſe uacantem etiam ab ipſo dño, ergo eidem dabitur ꝯdictio.
Scđò modo poteſt intelligi in ſucceſſore, q non occupauit ua-
cantem, ſed habuit cauſam ab ipſo occupatore, & iſto caſu Inn.
& Pan. ut ſupra dixi, uoluerunt, quòd ſic, Contrarium credo ue-
rius, quia non occupauit uacantem, & quia iſto caſu ſm ueteres
res leges non agebatur poſſeſſorio ꝯ̃ tertium, d.l.cum a te, ergo
64 nec etiam condictione ex illa lege. ¶ † Secundò dubitatur, quis
præferatur ſi primus poſſeſſor, & occupator primus concurrãt
ꝯ̃ ſm occupatorem rei uacantis? Retẽta opinione mea, ꝙ reme
dium illius legis non detur occupatori, fruſtra de hoc diſputat̃:
ſed retẽta cõi dicas ſm Bar. & alios, ꝙ præfertur prius poſſeſſor,
q iuris pręſumptione hr̃ pro dño, arg.l.bonafides, ff.depo. & hoc
facit ꝯ̃ d.Ant. prout dixi in 7. q.remedij huius canonis. ¶ Tertiò
dubitatur, an detur ꝯ̃ occupatorem primum amplius non poſſi
dentem? Bar.cum quo concordant cæteri, tenet ꝙ ſic, per tex.in
l.j.§.rectiſſimè, ff. de ui, & ui arma. qđ intelligo ad intereſſe, l. ſi
ui me deieceris, ff.eo. prout dicit Pano.hic in fi. & licèt loquatur
in interdicto, unde ui, tamen idem in condictione ex illa lege in
65 ducta ad ſimilitudinem interdicti. ¶ Quartò † dubitatur, an de-
tur ꝯ̃ eum, qui occupauit rem uacantem credens eſſe ſuam: pu-
tà, quia erat fama publica, ꝙ illa res erat maiorum ſuorum? glo.
& Docto. concludunt, ꝙ non, quia ceſſat ratio legis, ꝙ debuerit
ſcire alienum, qđ ſuum non erat, & ſequuntur Pano. & alij. Sed
tunc videndum eſt, quo remedio ſuccurratur dño? reſpondet gl.
& alij, ꝙ tunc ſuccurritur condõne l.inuaſor, C.eod. & ſic no. ſe
cundam dr̃iam inter iſtas duas leges, cõdõ. n.l.inuaſor, datur ꝯ̃
ingredientem rem alterius ſine dolo, condõ uerò l.cum quære-
batur, datur ꝯ̃ ingredientem cum dolo, credo dr̃iam ueram: exẽ
plum tamen, ꝙ l. inuaſor, loquatur in eo, qui credebat rem eſſe
ſuam, non uidetur bene conuenire illi literę, quæ ur̃ loqui in oc
cupatore ſine ui ſciente rem eſſe alterius. Et ſi dixeris, quomodo
poteſt eſſe ſine dolo, qui occupat rem, quam ſcit non eſſe ſuam,
reſpondeo, quia probabiliter credat dñm habuiſſe eam pro de-
relicta, ex quo non accedebat ad agrum, & patiebatur illum ſta
re incultum, arg.l.quod ſeruus, & quod ibi Barto.ff.de ſtip.ſeru.
¶ Eſt alia differentia, quia condictio, l.cum quærebatur, compe
tit etiam ad fructus, ſecus in condictione l.inuaſor, ſm Bar. & cõ
muniter alios in d.l.cum quærebatur. ¶ Circa 4.q. an agenti cõ-
dictione ex illa l. obſtet exceptio proprij dominij, ur̃, quòd non
ad ſimilitudinem interdicti, unde ui. ꝯ̃rium determinat gl. *com-
muniter* approbata in d.l. cum quærebatur, ponderando text.ibi,
ſcire enim debuit alienum. quæ ponderatio facit pro opinione,
quam tenui s̃. contra communem, in 11.q.remedij noſtri cano
nis. quod intellige, dummodò probatio dominij offeratur incõ
tinenti, iuxta l.ſi is, a quo.ff.ut in poſ.leg. & hoc puto uerum, qa
ſi uacabat res propria occupatoris, ſequit̃, ꝙ etiam uacabat ab
eo, quo caſu ſi alius occupaſſet, habuiſſet dominus actionem, vt
s̃.dixi in 2.dubitatione 3.q.prin. ergo a fortiori habebit exceptio
nem, quia cui datur actio, &c.l.j.§.his autem, ff.de ſuperfi. imò te
nendo opi. ꝙ condictio ex illa l. non competat malæfidei poſſeſ
ſori, ut s̃.tenui, dico, ꝙ etiam obſtat agenti exceptio malæfidei.
66 ¶ † Circa quintam, & ult. reſpondet tex.ille in fi. ꝙ condictio d.l.
præſcribitur ſpatio 30.ann. tanto.n. tempore tolluntur omnes
perſonales actiones, l.ſicut, & l.omnes, C.de præſc.30.uel 40.an.
Fallit autem in eo, qui occupat prædium tributarium, qui præ-
ſcribit ſpatio biennij, ſi propria authoritate intrauit, l.qui agros
C.de oĩ agro deſer. lib. 11. Et ſi intrauit de licentia cẽſitoris, uel
peræquatoris, præſcribit ſpatio ſex menſium, l. fi.C. de cenſi. &
67 cenſito.eo.tit. † Sed hic ſuboritur dubitatio, an iſta præſcriptio
procedat de iure canonico, d. Ant.hic poſt Bar.in d.l. cum quæ
rebatur, uoluit ꝙ ſic: ſequuntur Pan. & Fely.in c.uigilanti, j̃. de
præſcr.in fi. mouentur, quia ingrediens fundum uacantem præ
ſumitur eſſe in mala fide, quæ præſumptio tollitur ſpatio 30. an.
ſequitur Aret.conſi. 112. Conſideratis diligenter. & Cur.conſi.
83. In primo. Aduerte diligenter, quia iſtud eſt magni effectus, ſi
præſupponamus a principio doloſum ingreſſum, prout intelli-
gunt Doct.in d.l.cum quærebatur. tunc non uideo quomodo ꝑ
lapſum 30.ann. tollatur mala fides, cum aliquid non ſuperuene
rit, quare debuerit ingreſſus mutaſſe malum aĩum, & ideo iſto
caſu tenerem ꝯ̃ Bar. & ſequa. ꝯ̃quẽ tenet Imo.in c.fi.in 2.char. j̃.
de præſc. & in l.Celſus, ff.de uſuca. ſi uerò præſupponamus, ꝙ in-
trauerit ſine dolo, ut in caſu l.inuaſor. & tunc certi iuris eſt, ꝙ p̃-
ſcribit. ſi uerò ſimus in dubio, & ingreſſus alleget, ꝙ credebat
fuiſſe habitam pro derelicta, dicerem ꝙ procederet opin.Bar. nã
tunc ſpatio tanti temporis cum allegatione bonæfidei tolleret̃
ꝯ̃ria præſumptio per ea, quæ dicit Bal. quem ibi ſeqtur Fely.in d.
c.fi.in 3. char. prædicta uera ſunt in ipſo occupatore rei uacan-
tis, ſed in habẽte cãm ab ipſo occupatore ſeruanda eſt diſtinctio
aucten.malæfidei, C.de præſc.long.tempo. crederem ẽt, ꝙ in ca-
ſu d.l.qui agros, & d.l.fi. currat præſcriptio, dato, ꝙ occupãs ſciat
alienum, qa intrat authoritate legis, quæ ita ſtatuit fauore tribu
torum exigendorũ, & fauore agriculturæ per ea, quæ dicit Pau.
de Caſt.in l.ſequitur, §.ſi uiam, ff.de uſu. ¶ Vltimò quærit Abb.
ſi ſpoliatus recuperauit rem a ſingulari ſucceſſore, utrum poſſit
agere ꝯ̃ ſpoliatorem ad pœnam l.ſi quis in tantã, C.uñ ui. & cõ-
cludit, ꝙ ſic, quia una eſt ciuilis, altera criminalis ſeu pœnalis, l.
j.C.qñ ciui.actio præiu.cri. Aduerte inquantum Abb.præſuppo
nit, ꝙ agens condõne.l.ſi quis in tantam, dicatur agere crimina
liter. Iſtud non eſt uerum, quia pœna applicatur parti, ergo ciui
lis eſt actio, ſm glo.in l.3.ff.de ſepulch.uiol. & Pan.s̃.in rub.de ui
di. Nec obſt. tex. in d.l.j. quia loquitur in pœna legis Iuliæ de ui,
quæ applicatur fiſco, l.ſi quis ad ſe fundum, in fi.C.ad leg.Iul.de
68 ui. dicam de ueritate huius quæſtionis j̃. loco ſuo. † Aggredior
itaque remedium d.l.ſi quis in tantam. Et primò quæro, pro qui
bus rebus detur. Secundò quibus. Tertiò contra quos. Quartò
quando. Quintò, an inuaſor incidat in pœnam illius legis ipſo
iure. Primò, nunquid habeat locum pro rebus mobilibus, uide-
tur, ꝙ nõ, quia interdictum, unde ui, ſub quo eſt ſituata illa lex,
non datur niſi pro rebus ſoli, l.j.§.illud itaque, ff.de ui, & ui ar. In
contrarium eſt caſus in §.quia tamen, Inſt.ui bo.rap. & ibi eſt ẽt
caſus alterius dubitationis, an habeat locum in immobilibus.
Item dubitatur, nunquid procedat in iuribus incorporalibus,
communis *opin. eſt*, quòd ſic, & dixi in c.cum eccleſia Sutrina, s̃.
de cau.poſ. & proprie. Item dubitatur, an competat in beneficia
libus. tex. eſt ꝙ ſic, in c. eum, qui, de præben.in 6. & in c. placuit,
16.q.6. Sed hic ſuboritur alia dubitatio, an habeat locum in eo,
qui uiolenter expulit poſſeſſorem a beneficio ſibi a ſede apoſto
lica reſeruato, Vr̃ ꝙ non, quia reſeruatio Papæ inficit non ſolũ
titulum, ſed etiam poſſeſſionem alterius, c.ſi eo tempore, de elc.
lib.6.c.ut noſtrũ, cũ materia, ut eccl.benefi. & ꝑꝑea dicit, ꝙ agẽ-
ti ẽt remedio reintegrãdę, obſtat exceptio reſeruationis, ſecũdũ

Pan.

Pan.in c.in literis,ſ.eo.& iſtã dicunt cõem Senen.in d.l.rem quę
nobis,in 9.q.ff.de acq. poſ.Contrarium credo uerius per genera
lem rõnem d.c.eum qui, notantis audaciã & temeritatem.Nec
ob.ꝙ reſeruatio inficiat poſſeſſionem, quia anteq̃ ſit cognitum
de uiribus reſeruationis, non placet reſeruatori iſtud aſſeuera-
re,c.licèt Epiſcopus,de præb.eo.ti.uel eſto, ꝙ inficiat ciuile, ne-
gari tñ non põt,quin naturalis ſit apud alium,pro qua naturali
uiolenter occupata habet locum pęna d.c. eum qui, & d.l.ſi qs
in tantam,ut ĩ.dicetur.& licèt ſtante reſeruatione non ſit fien-
da reſtitutio ſpoliato non habenti titulum, non tñ ſequitur, ꝙ
ingrediens non amittat ius ſuum,& ſic ꝙ Papa poſſit beneficiũ
alteri conferre,& ita determinat collector Rotæ, licèt iſta non
69 adducat,in deci.16.ſub rub.de reſt.ſpol.in nouis.¶†An aũt ap-
prehendens poſſeſſionem beneficij uacuam propria authorita
te ſine executorialibus,ſeu ante fulminatum proceſſum,perdat
ius ſuum?conſului iſto anno,ꝙ non,imo dixi,ꝙ licèt propria au
thoritate intrare ea rõne, qa in beneficijs collatiuis tm̃ operat̃
collatio,quãtum in electiuis electio,ſm Pan.in c.dudum, col.3.
in fi.de ele.no.in c.cum olim,de cau.poſ.& propr.ſed electus po
teſt propria authoritate appræhendere poſſeſſionem abſq; pe-
riculo amiſſionis iuris ſui,c.auaritiæ,de elec. in 6.c.noſti, c.quali
ter,eo.tit.in antiq.ergo ẽt poterit is,cui eſt facta collatio,maxi-
mè per Papã,quia illa tribuit plenum ius, ſm Pan.& Fel. in c.eã
te,col.2.ſ.de reſcr.& ita dicit Pan. in c.tranſmiſſa, de elec.& Pe-
ru.in d.c.eum qui.facit deciſio glo.*communiter* approbatæ in l. fi.
C.unde ui.eſt uerum,ꝙ Egid.Bella.conſ.x.col.5. dicit,ꝙ Audito
res curiæ practicãt ↄ̃rium, ꝙ non ſit licitum intrare propria au
70 thoritate,nõ tñ dñt,ꝙ priuetur iure ſuo. ¶†Quintò dubitatur,
an habeat locum in eo, q accepit equum ſoliuagum in paſcuis?
Iſta q.poteſt tripliciter intelligi.Primò in eo,qui accepit equum
alienum in proprijs paſcuis pro damno dato,& iſto caſu non in
cidit in pęnam,ſm Gand.in tract.malefi.ſub rub.de pęnis,col.3.
Scdò poteſt intelligi in eo,qui accepit equum aberrãtem.& iſto
caſu, quia poſſeſſio equi deſiderat eſſe apud poſſeſſorem. l.3. §.
Neratius,ff.de acq.poſ. non habebit locum pœna d.l. Tertiò p̃t
intelligi in capiẽte equum in paſcuis cõibus, uel proprijs ipſius
poſſeſſoris,uel cuiuſlibet alterius.& iſto caſu gl. & Bart.tenent,
ꝙ incidat in pęnam.Contra.tenent ibi Old.Alb.& Sal.quia nul
la interuenit uiolentia, & iſta ſequuntur Mod.Peru.in d.§.Ner
71 ua.†Sextò dubitatur,an procedat in rebus,quas ſpoliatus in cõ-
tinenti recuperauit,iuxta l.3.§.cum igitur, ff.de ui,& ui ar.ur̃ ꝙ
non,qa non dr̃ ſpoliatus qui incontinenti recuperauit, l.3.ff.de
diuor.& ita tenent gl.Pet.Cy.Alb.Bar.& Sal.in l.ſi quis ad ſe fun
dum,ad leg.Iul.de ui.glo.& Bar.in l.qui poſſeſſionem,ff.de ui,&
ui arma.mouentur per tex.in l. vulgaris,§.qui furti, ff. de fur.&
pro iſta parte facit deciſio Iac.de Are.in l.mancipia,C.de ſer. fu
gi.q̃ ſeqtur d.Iaſ.in l.j.col.2.ff.de iuſt. & iur. Contrarium credo
uerius,quia d.lex fuit facta ad puniendum audaciam & uiolen-
tiam.Ad tex.in d.§.qui furti, rñdeo retorquendo, ꝙ ibi punitur
uiolentia,licèt non teneat̃ furti.Si dicamus,ꝙ puniatur pęna.l.
ſi quis in tantã, ꝑꝑ delictum uiolentiæ conſummatum, licèt nõ
72 teneatur ad reſtõnem, qa non ſit ſecuta ſpoliatio. ¶†Septimò
dubitatur,qd ſi inuaſor pęnitentia ductus anteq̃ conueniat̃ fe-
cerit reſtõnem rei ſpoliatæ,an euitabit pęnam illius legis? p̃miſ-
ſa deciſio facit,ꝙ non.ad idem facit tex.in c.ſicut dignum,§.eos.
& quod ibi no.Pan.ĩ.de hom. ſed ibi loqtur in foro poli.ad idẽ
l.j.C.qñ ciui.act.ſed ibi loqtur in reſtituente inuito,& in pęna fi
ſco applicanda.ad idem facit, qa in delictis in faciendo mora eſt
impurgabilis,l.j.§.ſi rem.ff.depoſi.Bar.in l.ſi inſulam,in 6.q.ff.de
uerb.obl.& iſtud credo uerum,ſi ſpoliatus in actu reſtõnis fuerit
proteſtatus,ſaluo iure pęnæ,arg.l.ſi debitor,§.in uendõne. ff.q.
mo.pig.uel hypo.ſol. Sed dubitatio remanet,an ſpoliatus ſpõte
rem recipiens ſine proteſtatione cẽſeatur remiſiſſe pęnam,ur̃ ꝙ
ſic,per tex.in l.ſi duo,ff.ſi quis cautio. & in l.poſt diem,ff.de leg.
commiſſo.& per unam cõem ſñiam, de qua per do. Iaſ.in l. 2.in
63.col.C.de iure emphy.Contrarium puto uerius ꝑ tex. in l.pe.
ff.ui bon.rap.& in l.qui ea mente,ff.de furt.Non ob.iura prælle
gata, qa loquunt̃ in pęna conuentionali, cuius exactione tollit̃
actio ſortis,& eↄ̃,l.fi.ff.de præto.ſtip.§.non ſolum,Inſt.de uerbo.
obl.& traditur in §.Cato.ff.eod. nos aũt loqmur in pęna legali.
non ẽt obſtat deciſio cõis, qa loqtur in pęna cõmiſſa in non fa-
ciendo, nos loqmur in pęna commiſſa ꝑꝑ delictum in faciendo
& inter iſta eſt magna dr̃ia.Grauius eſt.n.delictũ in faciẽdo,iux.
ta gl.in l. ſi mora. ff.ſol.matr.& iõ in illis non admittitur purga-
tio moræ,ſecus in commiſſis in non faciendo, & iõ dñs recupe-
rans penſionem ab emphyteuta,ſine proteſtatione ur̃ conſenſiſ
73 ſe purgari moram,quæ rõ ceſſat in caſu noſtro.¶†Octauò dubi
tatur,quid ſi ſpoliatus ex interuallo ſpoliauit ſpoliatorem,an ꝑ
dat cõdõnem d.l.ſi qs in tantã? ur̃ ꝙ ſic,qa dolus cũ dolo dẽt cõ-
penſari,l.q duo,ff.de dolo.l.uiro atque uxore, ff.ſol.mat.c.plerũ
que.ĩ.de dona.inter uir.& uxo.& pro iſta parte facit text.in l. ſi
aliud.§.belliſſimè,ff.qd ui,aut clam. ↄ̃rium determinant gl.Bar.
& alij in l.ſi qs ad ſe,C.ad leg.Iul.de ui. & in d.l.qui poſſeſſionẽ,
per tex.in l.qui uas,in prin.ff.de fur.ad ↄ̃ria reſponde,ut ꝑ Bar.ĩ
74 locis prælleg.¶Nono†dubitatur,an affectãs priuari incidat in
pęnam d. l.in præiudicium ltĩmæ filiorũ? ur̃ ꝙ ſic,quia ↄ̃hendo
põt alienare oĩa bona ſua ẽt in præiudiciũ legitimæ filiorũ, ſm
Bar.in l.hæreditariũ,ff.de bon.auth.iud.poſ.ergo,& delinquen-
do,arguendo de ↄ̃ctib.ad delicta,l.oẽm,ff.de iud.Facit,qa ltĩma
eſt tertia,uel ſemis,ſm numerum filiorum eius,qđ reperit̃ in bo
nis p̃ris tp̃e mortis,deducto ære alieno,l.Papinianus,§.4.ff.de in-
of.teſt.l.cum quæritur,& auct. nouiſſima,C.eo.In ↄ̃rium facit,
qđ dicit Bal.in l.j.in fi.C.ſi quis in fraud.patr. ¶Adde d.Iaſ.in §.
itẽ ſi qs in fraudẽ,in j.col.in uer.& an ſi pater amiſit,Inſt.de acti.
ubi ſi pater amiſit oĩa bona ſua in ludo azardi,filij poterunt re-
uocare uſque ad eorũ ltĩmam.& idem voluit Bal.in rub.C.de cõ
di.ob tur.cau.ſeqtur d.Iaſ.in l.ſi arrogator,in 9. col.ff.de adop.ſi
conſtaret de fraude res eſſet clara pro filijs,per tex.in l.fi.ff.ſi qs
in frau.patr.Si aũt non appareret,dicerem, ꝙ ſi ꝑꝑ inuaſionem
ſequeret̃ priuatio oĩum bonorũ,ꝙ p̃ſumeretur fraus, arg.l.oẽs,
§.Lucius,ff.de his,quæ in frau.cred. & ibi Bar. Nec obſt.deciſio
Bar.in d.l.hæreditariũ,quia eam reprehendit Ang.in d.§.quarta
& Rom.in notabilibus poſt ſingularia, notab.90.incip. Quidã
Card.& Alex.conſi.55.col.2.uol.j. Saltem non eſt uera illa deci-
ſio in alienatione bonorũ facta ex cã lucratiua,vt tenet ipſe Bar.
in l.non uſq; adeo,ff.ſi quis a paren.fue.manu. & in iſto caſu ꝓ-
cedit thema qõnis nr̃æ, qa oẽ qđ alteri acqritur rõne pęnæ, dr̃
acquiri ex cã lucratiua,ſm Bar.in l. Meuius,§.duob.col.pe.ff.de
75 leg.2.¶Decimò†dubitatur,an proſit iſta cautela uolenti renũ-
ciare beneficio inuito Ep̃o, & ſe intrudere, uel ui beneficiũ oc-
cupare? ur̃ ꝙ ſic,qa intrudens ſe,uel uiolenter occupans priuat̃
a lege ipſo iure,d.c.eum q. in ↄ̃rium facit trita r̃la,inducta in o-
dium non debent retorqueri in fauorẽ, nec eↄ̃,c.inter corpora
lia,§.qđ nec exceptione,ſ.de trãſla.præla. facit l.qđ fauore, C.de
legi.& inducta ad unum effectum nõ debẽt operari ↄ̃riũ,l.lega-
ta inutiliter,ff.de leg.j. & iſtam partem tenent Ioã.de Lign. Ge-
mi.& Peru.ibi,pro qua allego bonũ tex.in arg.c.fi.de renuncia-
76 tio.in 6.¶Vndecimò dubitatur,an ↄdõ d.l. procedat in peculio
aduentitio, qđ filiusfamilias inuaſit? ur̃,ꝙ non,quia filius nõ p̃t
illud alienare ſine conſenſu p̃ris hñtis uſumfructũ,l.cum nõ ſo-
lum,§.filij.C.de bo.quæ lib.Contrariũ tenet Iac.de Are. qa rõ d.
l. militat ẽt in filio committente uiolentiã.Nec ob.ↄ̃rium, quia
non eſt filius,qui alienat,ſed ipſa lex.Quid tenendum? Bar.ibi di
cit ſe fuiſſe tãtæ audaciæ,ꝙ auſus fuit cõſulere ↄ̃rium,motus qa
in confiſcatione bonorum non ueniunt bona prohibita aliena
ri fauore tertij,l.quicunque,ff.de bo dam.l.finita,§.ſi de uectiga
libus.ff.de dam.infec.ſequitur Alex.conſ. 23.col.2.uol.j.Dubito
de audacia Bar.primò,qa filius nõ prohibetur alienare peculiũ
aduẽtitiũ principaliter fauore patris,ſed fauore ſuo,ne ꝑꝑ iuue
nilem calorem triſtem exitum ſentiat,d.§.filij.præterea in omni
alienatione etiam in confiſcatione bonorum,intelligitur ſaluo
uſufructu alteri debito,l.ſi poſtulauerit,§.iubet,ff.de adult.Secũ
dò ↄ̃ Bar.facit,quia pater tenetur de peculio profectitio pro in-
uaſione,& uiolentia alteri facta,l.in peculium, ff.de re iudi.l.3.
§.idẽ ſcribit,ff.de pec.ergo a fortiori debet procedere pęna uio-
lentiæ in peculio profectitio ſaluo uſufructu,cùm habeat pater
plus iuris in profectitio,q̃ aduentitio,l.ꝓfectitia,ff.de iur.dot.cũ
ſimi.& extollitur fundamentum Bar.quia poſito,ꝙ in confiſca-
tione bonorum non ueniret peculium aduentitiũ(qđ non cre-
do)tñ deberet uenire in actione ciuili,l. ſi qs in tantã, C. uñ ui.
qa ẽt pater pro uiolentia tenetur de peculio iuribus præallega.
77 ¶†Circa ſcđam principalem qõnem dubitatur. Primò,an cõdi
ctio d.l.detur cõmodatario, & ſimilibus? Iſta dubitatio põt hr̃e
duplicem ſenſum.Primò,an detur ↄ̃ dñm.Scđò ↄ̃ extraneũ. Pri-
mo caſu gl.Bar. & *communiter* cæteri concludunt, ꝙ non,qa dñs
ipſe poſſidet,l.ſi colonus ff.de acq.poſ.cum ſim.ergo non dicet̃
commiſſa uiolentia in poſſeſſione alterius, prout requiritur in
d.l.uideatis uos tex.in §.fi.Inſt.ui bon.rap.ubi dr̃,ꝙ non dat̃ iſtis
cõdictio,ut dñium ↄſequant̃,ſed ſolum ad intereſſe. Iſta deciſio
limitatur,niſi colonus,vel cõmodatarius interuerterit poſſeſſio
nem dñi,qa tunc ipſi dicerentur poſſidere,& dñs.Iſta lĩtatio eſt
ſatis iniqua,qa hoc modo melioris eſt condõnis malus colonus
q̃ bonus,ↄ̃ l,qđ Seruius, ff. qđ ui aut clam.Scđo caſu dicas cõdõ
nẽ dari dño poſſeſſori,& non ipſius detẽtatoribus, qa apud eos
non eſt conſtituta poſſeſſio,prout requiritur in d.l.ſi quis in tã-
78 tã.¶†Scđò dubitatur,an detur clãdeſtino poſſeſſori ciuili apud
alium remanente.Alex.cõſi.80.incip.Examinato proceſſu,vol.
3.in ſimili caſu tenet ꝙ non.dicit.n.ꝙ ſtatutum puniens turbã-
tem alium in ſua poſſeſſione dẽt intelligi de poſſeſſione ciuili.
alleg.Bal.in l.j.C.commu.de uſucap.Credo ueram deciſionẽ,vt
non detur clandeſtino poſſeſſori ↄ̃ eum,q ciuiliter poſſidebat,ꝑ
id qđ decidit Cœpol.cautela 123.incip.Nota diligenter tu Ad-
uocate.ubi inſtruit partẽ,quæ cõfidit hr̃e probationes poſſeſſio
nis ſuæ,ꝙ uiolenter expellebat alium poſſeſſorem,qa ſi ꝓbauit
ſe poſſidere,non incurret pęnã d. l.q̃ ꝓcedit ↄ̃ inuadẽtes poſſeſ-
ſionẽ alienã, nõ ſi ſuã tueant̃.& hoc uoluit Abb.in c.j.ĩ. de im-
mu.eccl.& hoc ꝓcederet ſine dubio, tenẽdo opi. Azo. ꝙ unica
79 tm̃ ſit poſſeſſio.†Tertiò dubitat̃,an cõpetat ciuiliter poſſidenti,

quē reuersum non admittit clandestinus possessor? Cy.& Albe.
tenent, ꝙ sic, & hoc uerum, quia ciuilis possessor non admissus,
80 dr̄ uiolenter expulsus, l.j.§.siue autem, ff.de vi, & ui arma.† Quar
tò dubitatur, an detur furi ꝯ dn̄m? gl.in d.l.si quis in tantam, rn̄-
det ꝙ nō, si dn̄s abstulerit per uim anteq̃ fuit cum re peruenerit
ad locū destinatum, l.3.ff.de fur. l. q liberam, C.qn̄ lice.sine iud.
se uind. Alij uerò aliter distinguunt. aut dn̄s abstulit incontinē-
ti, aut ex interuallo, sed in idē reincidit. intellige uerū, nisi in de
fectum iustitiæ, quo casu licèt ēt ex interuallo, ſm gl.in c.huma
num genus, j.dist.de qua dixi in c.j. s̃.de iud. Secūdò intellige in
foro fori, secus in foro poli, dūmodò sine scandalo auferat, ſm
Inn.in c.olim, j.de rest.spo.& Pau.de Cast.consi.329, Priusquam
iura fierent, ſm antiq̃ impressionem. Ale.consi.125.uol.j. Pan.in
c.j.col.2.s̃.qđ met.cau.d.Ias.in l.j. col. 5. C.de test.Bal.in c.sicut,
3.de iureiu.& d. Ant.de But.in c.j.de dolo, & ꝯtu.& in c.plerq;,
de immu.eccle.Facit gl.sing.in c. fraternitatis, 7.q.2.de qua per
Fel.in c.audiuimus, j̃.de simo.& in c.j. s̃.de const. Tertiò intelli
ge, nisi dn̄s incontinenti rem suam furi ablata iudici consigna-
uerit, l.qui uas, in prin.ſm unum intellm̄, ff.de fur.seq̄tur Sal.in
81 d.l.si quis in tantam, col.4.¶† Quintò dubitat̄, an cōdō d.l.com
petat filio ꝯ patrem, & liberto ꝯ patronum? Gl.Bar.& *communiter*
Doct.tenent ꝙ non, quia infamat saltem infamia facti, & actio-
nes famosæ non dantur ꝯ patrem, uel patronum, l.non dēt, ff.de
dolo. Facit tex.in l.j.§.interdictum hoc, ff.de vi, & vi arma. No.rō
nem, qa ea attenta dicendum est, ꝙ ēt non detur plebeio aduer
sus consularem uirum, neq; uili aduersus nobilem bonæ famæ,
& approbatæ uitæ, ut dr̄ in d.l.non dēt. neque ēt aduersus parē
tes spirituales, ſm d.Ias.in l.gn̄aliter, ff.de in ius voc.& Fel.in c.cę
terum, col.4.s̃.de iud.ubi ēt Pano.col.5. dicit non dari uasallo ꝯ
dn̄m. Contrarium tenet Albe. & Bal.quia in delictis reuerentia
nihil operatur. qđ nihil est, quia nō operatur si criminaliter aga
tur, secus si ciuiliter ad pœnā parti applicandā, l.j. ff.rerū amot.
melius pro sua opi. facit tex. ille in sui generalitate, in uerbo, si
quis, iunctis his, quę notan.in l.si quis maior, C.de transl.& inver.
bo, apud quoslibet. nisi dixeris, ꝙ illa generalitas dēt restringi ꝑ
82 leges antiquas, l.non est nouum, & l.seq.ff.de leg. ¶† Sextò dubi
tatur, an detur priuigno ꝯ nouercam, & uitricum? ur̄ ꝙ nō, quia
parentum loco sunt, §.affinitatis, Inst.de nup. Contrarium estve
rius, per tex.in l.quę nondum, & l.de his, C.de fur. posset tn̄ pro-
babiliter dici, ꝙ actio famosa non detur ꝯ nouercam uiuēte pa-
83 tre, arg.l.j.§.fi.ff.de iniu.¶† Septimò dubitatur, an competat pa-
tri ꝯ filium, & patrono ꝯ libertum? gl. & alij tenent, ꝙ sic, ꝑ tex.
84 in l.si quis uxori, §.si filius, ff.de furt.¶† Octauò dubitatur, an cō
petat creditori pro pignore sibi uiolenter ablato per debitorē?
ur̄ ꝙ non, quia debitor dn̄ium pignoris possidebat, l.j.§. per ser-
uum, ff.de acq.possess. Contrarium tenent gl. & Doct. in d.l.si qs
in tantam. quia debitor fictè, & quo ad quid tātum possidet, sed
uerè possidet creditor, l.qui pignori, ff. de acquir. possess.& d.§.
per seruum. Ego intelligo istam decisionem procedere in pi-
gnore conuentionali, secus in pignore prætorio, per text. in l.j.
§.creditores, ff. uti possid. Secundò intelligo in pignore con-
uentionali tradito, secus in pignore nondum tradito, per l.si rē,
§.propriè, ff. de pig. act. seruata tamen distinctione, an debitor
85 incontinenti, uel ex interuallo abstulerit. ¶† Nono dubitatur,
an eꝯ competat debitori ꝯ creditorem, qui uiolenter expulit eū
de possessione pignoris? Doct.post gl.concludunt, ꝙ sic, quia ve
rum est dicere creditorē inuasisse possessionē rerum apud aliud
constitutarum. sed hic attende, quia talis creditor punitur ꝑ edi
ctum diui Marci in amissione crediti, l.extat. qđ metus cau.ergo
non debet puniri ēt pœna. l. si quis in tantam. nemo.n. est tripli
ci pęna puniendus, c.at si clerici, in prin.s̃.de iud. Pro ratione q
dam dn̄t, ꝙ per l.si quis in tantam, priuatur iure pignoris, ꝑ edi-
ctum uerò priuatur credito, & sic non erunt duæ pœnæ, qa una
est inclusa in altera. perdito.n.credito principali extinguitur ius
pignoris, l.si deferente, ff.quib mo.pig. uel hypothe.solua. Ista in
telligentia non placet, quia quantum ad istum casum, l. si qs in
tantam, hoc modo intellecta esset frustratoria. Alij dicunt, ꝙ
per edictum priuatur credito, per l.si quis in tantam, tenetur ad
æstimationem. sed nunc stat ꝯrium, ꝙ esset nimis acerba pœna:
unde respondeas, ꝙ licèt uiolentus inuasor incurrat utrunque,
electa tn̄ una actione ad unam pœnam, tollitur altera, l.plura,
cum gl. ff.de actio. & obli. Contra tamen istam solonem obstat
tex.in l.j.ff.vi bono, rapt. sed rn̄de, ut per Bar.in l.j.§.dixerit aliqs,
ff.de pub.¶ Retenta igitur ista opinione, ꝙ detur creditori ꝯ de
bitorem, intellige nisi creditor abstulisset a debitore fugitiuo, l.
ait prætor, §.si debitorem, ff.de his, quæ in frau. cred.de quo di-
cas, ut dixi in c.j.s̃.de iud. ¶ Secundò intellige, nisi ex pacto esset
data licentia creditori capiendi pignus propria auctoritate, l.3.
C.de pig. ſm gl.Bar.& alios in d.l.si quis in tantam. Sed aduerte,
qa pactum hm̄oi debet intelligi dummodo non inueniat resistē
tem ſm Bar.in d.l.3.in 4.q.Pan.in c. uerum, ad fi.s̃.de foro comp.
cum ergo uigore pacti non licuerit intrare cum uiolentia, de-
buit incidisse in pœnam, sicut spoliatus, qui ex interuallo uio-
lenter recuperat suam possessionem. sed hoc non obstante, ad-
huc ur̄ tenenda opinio gl. quia uiolentia ur̄ potius facta pro de
fensione iuris sui, q̃ animo spoliandi alterum, quo casu uiolētia
non est punibilis, l.4.ff.ad leg. Aquil. Facit decisio Bal.& Sal.in l.
si ut allegas, C.de sicar.& in l.neminem, C.de exhib.reis. vbi cre
ditor non tenetur de uulnere illato debitori fugitiuo se telo de
fendenti. & posito ꝙ incideret in pęnam d.l. tamen negari non
potest, quin debitor pariter uiolentiam fecerit creditori in qua
si possessione iuris intrādi, ergo & ipse incidit in pœnam, & sic
esset compensatio damnorum facienda, ut declarat Barto.in l.si
86 quis ad se fuudum, C.ad leg.Iul.de ui. ¶ Decimò† dubitatur, an
competat debitori ꝯ creditorem, qui inuasit possessionem præ-
textu licentiæ de intrando propria authoritate sibi a iudice, uel
a Principe concessæ? ista dubitatio pōt dupliciter intelligi. Pri-
mò in licentia intrandi propria authoritate simpliciter conces-
sa. Scđò potest intelligi in licentia concessa ēt intrandi cum vio
lentia. Primus casus potest subdiuidi. Aut loquimur in licentia
concessa, citata parte & seruatis seruandis, & sic ualida. Aut loq
mur in licentia nulla, uel iniusta. si loquimur in sn̄ia ualida, tūc
Bar.& alij *communiter* in l.iustè possidet, ff.de acq.pos. concludūt,
ꝙ incidat in pęnam, quia talis licentia concessa parti de intran-
do propria authoritate dēt intelligi sine uiolentia, qđ etiam te
net Bar.in d.l.3.in 4.q.Pan.& Fel.in c.decætero, j̃.de re iud. Con
trarium tenet Imo.in d.l. iustè possidet. gl.& Sal.in d.l.si quis in
tantam. Fel.in c.cum causam, s̃.de officio deleg. & hoc puto ue-
rius per ea, quæ dixi in creditore intrante ex pacto: nam in om-
nibus idem dicendum, qđ in debitore intrante de licentia iudi-
cis ualida, quia factum iudicis lḡimum censetur factum partis, l.
ob causam, C.de euict.l.si pignoris, ff.famil.erci. Item per text.in
d.l.meminerint, C.unde ui, a ꝯrio senso. si uerò intrauit de licen
tia nulla defectu citationis, certum est, ꝙ incidit in pœnam d.l.
meminerint, etiam si pręcessisset citatio generalis per edictum:
quia debuit possessor citari in specie, ſm Bar.consi.91.in q.uer-
tente bene fecit l.si eo tempore, de remis.pigno. Sed dubium est
quid si erat nulla alia ratione, gl.ibi tenet, ꝙ isto casu incidat, ꝯ-
rium tenet gl.in d.l.si quis in tantam. sequuntur Bar.& commu
niter Doct.in d.l.iustè possidet. ꝯ cōem tenet Bal.in disputatio-
ne sua, incip. Accusatus de ui. quem sequitur Rom.in d. l. iustè.
ego credo opi. Bal. quantum sit respectu pœnæ l. si quis in tan-
tam, posse de iure sustineri, quia l. si quis in tantam, est facta ad
puniendum audaciam, & temeritatem, quæ temeritas cessat stā
te licentia licèt nulla, per ea quæ dicit gl.in c.j.in uerbo, presby-
teri.& ibi Imo.& Card.de priui. Item dubium est, quid si licentia
erat ualida seu iniusta? *communis* sn̄ia est, ꝙ talis licentia excuset,
nisi esset notoriè iniusta, quo casu non excusat, sicut si esset nul
la, secundùm Arch.in summa, 2.q 2.Io.And.in addi.Spec.in tit.
de petitio.& possess.§.quoniam. Old.cōsi.227.incip. De toto the-
mate. Facit gl.& ibi Abb.in c.conquerente, s̃.eo.& quæ conge-
runt Mod.in l.j.in prin.col.5.ff.de noui.oper.nunc. Item scias, ꝙ
si constat spoliatum nullum ius habere, tunc ingrediens autho
ritate licentiæ nullæ, etiam defectu citationis, non incidit in pę-
nam d.l.meminerint, ſm Dec.consi.191.col. fi. sed certè non ui-
deo, quomodo possit iudici cōstare, possessorem nullum ius ha-
bere omissa citatione, ut dicit in simili tex.in cle.pastoralis, de re
iud. Item licèt posset ferri sn̄ia parte non citata, quando notoriè
constat de non iure suo, tamen talis sn̄ia lata ab inferiore non
præstat causam intrandi propria authoritate per uim, ut j̃. dice
tur. Item in ꝯrium facit d.l.meminerint, & d.l.si quis in tantam.
ubi præsupponitur ingredientem ius habere, & ideo de hoc di-
cto Decij ego dubito. Benè uerum est, ꝙ si spoliatus uirtute li-
centiæ concessæ parte non citata, pariter missus fuisset in posses
sionem alio non citato, ꝙ isto casu ingrediens non incideret in
pęnam d.l.meminerint, ſm Inn.in c.querelam, s̃.de elec.Bal.in l.
si pacto, quo pęnam, C.de pact.& Rom.in notabilibus post sin-
gularia, no.366.qđ incipit, Possessio, in antepe.char.ubi allegat
tex.in l.pe.§.hod edictum.ff.si mulier uent.nomi. Tu adde bonā
gl.in l.minor, §.j.ff.de euic.& Philip. Fran.in c.j. licèt Episcopus,
de præb. quod ego intelligo uerū semota uiolentia: aliàs si vter-
que commisisset uiolētiam, uterque incidisset in pœnam, d.l.si
quis in tantam, ut s̃.dixi tenere Bar.in l. si quis ad se fundum, C.
87 ad leg.Iul.de ui.¶† Tertio casu, si quis ingrediatur authoritate
licentiæ concessæ expresè intrandi per uim, si concedatur talis
licentia a Principe ex certa scientia, ingrediens per uim excusa-
tur a pœna dictarum legum, secundùm Alb.in d.l.meminerint,
& Dec.in q.consi.191. Benè facit tex.in d.l.ait prætor, §. si debi-
torem, ff.de his, quæ in frau. credi. arguendo de lege mortua ad
Principem, qui est lex uiua in terris, §, nos autem, in Authen. de
Consul. Si uerò concedatur ab inferioribus, incideret in pœnā,
secundum distinctionem, s̃.traditam, quòd *communis* opin.est, ꝙ
inferior non possit concedere licentiam parti intrandi per vim
secundùm Ang.in l.qui restituere, ff. de rei uen. per illum tex.&
d.Ias.post alios in d.l.iustè possidet. ¶ Circa tertiam principalē
88 quæstionem.† dubitatur. Primò, an competat ꝯ mulierem, uide
tur, ꝙ non, quia loquitur per uerbum, si quis, masculini gene-
ris, & in pœnalibus, in quibus masculinum non concipit fœ-
mininum,

mininum,

mininum,l.quiſquis, C. ad leg.Iul.maieſt.not.Bald.poſt alios in
l.quicunque,C.de ſeruis fug.Contrarium firmãt glo.Bar. & alij
in d. l. ſi quis in tantam, quia maſculinum etiam in pęnalibus
concipit fœmininum,l.ſi quis id,qđ.vbi pleniſſimè d.Iaſ.ff.de iu
riſd.om.iud.c.generali,ubi gl. magiſtra, de elec.lib.6.Benè facit
l.ſi quis maior,C.de tranſac.iunctis his, quæ ibi ſcribit d.Iaſ.poſt
Fulg.Facit etiam, quia lex pęnalis loquẽs in maſculis gratia fre-
89 quentioris uſus,habet† ẽt locum in fęminis.ſm gl.ſingu.in l.j.in
uerbo,ſponſam,C.de rapru uirgi. per quam dicit Fel.in c.cauſã,
col.fi.j.de proba.ꝙ ſi ſponſus litigans in cauſa matrimoniali,cũ
ſponſa timeat per vim mitti in poſſeſſionem mulieris luxurioſę,
ꝙ iſta ſponſa ſequeſtranda erit in monaſterio, ſicut ſi ipſa time-
ret uiolentiam ſponſi.Ad ꝯ̃ria rñdet,ꝙ loquitur in odioſis odio
irrationabili,nos uerò loquimur in materia indifferenti,& in o-
dioſis odio rationabili,& ad iſtam ſolutionem,& materiam ui-
deas pleniſſimum conſilium Cur.Sen.conſi.9.per totum.Card.
in cle.j.in 2.3.& 4.q.de elec.Fel.remiſſiuè in c.de monialibus,j.
de ſentẽ.excom.Barb.in ſua hierarchia,in 2.char.& ſeq.& d.Iaſ.
90 in l.Gallus,in prin.ff.de lib.& poſth. ¶ †Iuxta hoc dubitatur,an
mulier excuſetur a pęna d.l.prætextu iuris ignorantiæ? Iſta dubi
tatio habere poteſt duplicem ſenſum.Primò,an excuſetur quan
do inuadit alienum,& in hoc omnes concordant,ꝙ non,qa in-
uadens alienum eſt ꝯ̃ ius naturale,cuius iuris ignorantia nemi-
nem excuſat,l.ſi adulterium,§.j.ff.de adulte.Secundò,an excuſe
tur,quia inuadit rem propriam credens de iure ſibi licere. Roff.
Iac.But.Bar.& Sal.ibi determinant, qđ ſic,quia inuadere rẽ pro
priam non eſt ꝯ̃ ius naturale.patet, quia ante illam legem inua-
ſor rei propriæ non puniebatur,§.pen.Inſti.ui bono.rap.ꝯ̃rium
tenet gl.l.regula,in prin.ff.de iur.& facti igno.Rocle.& Bal.in d.
l.ſi quis in tantam.Alex.in d.l.iuſtè poſſidet,col.pen.& in conſi.
103.Videretur prima conſideratione dicendum, col.6.uol.j.di-
cens idem in ruſtico minore,& muliere.fundamentum iſtorum
eſt,quia mulieres nõ excuſantur prætextu iuris ignorantiæ, niſi
in caſibus a iure expreſſis,l.fi.C.de iur.& facti ignorant. Quid te
nendum? ego ſequor hanc ultimam partem,pro qua ur̃ caſus in
d.§.pen. ſic inducendo,clarum eſt, ꝙ diſpoſitio illius §. & d.l. ſi
quis in tantam,habent locum in mulieribus.cum ergo ibi dica-
tur,imprudens iuris non excuſatur,& verbum,imprudens,intel
ligatur etiam in fœmina:reſtat dicendum,ꝙ ibi decidatur caſus
91 ꝯ̃ Bar.¶ Secundò† moueor,in damnis euitandis parificata eſt cõ
ditio mulierum,& maſculorum per legem antiquam, ut quili-
bet excuſetur,l.error,ff.de iur.& fac.ign. lex ergo noua ſuperue
niens uidelicet l.ſi quis in tantam, loquens in maſculis, ut non
excuſetur,habebit locum in fœminis,quia ubi duo ſunt æquipa
rata a lege antiqua,lex loquens in vno habebit locum in altero,
ſm gl.in l.ſi quis ſeruo,C.de fur.& in cle.conſtitutiones,de regu
92 la.lib.6.etiam in pęnalibus,ſm Pan.in c.fi.col.3.de reſcrip. †Ter
tiò no.ꝙ dicere ſibi ius ꝓpria auctoritate ꝑ uim,ur̃ ꝯ̃ ius ſaltem
quaſi naturale,quo iure inuenti ſunt iudices, ne locus eſſet au-
daciæ,l.2.§.j.ff.de orig.iur. ſed error huius iuris quaſi naturalis
non excuſat mulierem,l.uenia,C.de in ius uocan.& per iſta cõ-
ſului in ciuitate Arelatenſi,mulierem non excuſari a pęna l.nõ
eſt dubium,C.de leg. quia legatum debet accipi de manu hære
dis,ut dicit tex.in §.legatum,Inſt.de leg.in fi.dum dicit ab hære-
de præſtanda, niſi teſtator dederit licentiam accipiendi propria
auctoritate.eſt uerum ꝙ d.Alex.in d.l.iuſtè poſſidet, & in d.cõſ.
103.intelligit iſtud procedere,ſi potuit conſulere peritiores,qđ
intellige ſi in propinquo ſunt,aliàs ſecus, iuxta tradita in l.iuris
ignorantia, C. qui admit.quæ opinio eſt æqua, fundamenta ta-
93 men prædicta aliqualiter refragantur.¶ Secundò† dubitatur,an
competat ꝯ̃ fideicommiſſarium,qui de facto occupauit res lega
tas,uel fideicommiſſo ſubiectas.Soc.conſi.33.quod incipit,Pro
ſequendo ordinem,colum.7.uol.j. diſtinguit.Aut occupauit an
te aditam hæreditatem,& non competit.Aut poſt,& tunc con-
tra eum competit triplex remedium. Primum, l. non dubium.
Item,d.l.extat.Item,e.l.ſi quis in tantam.Tu uerò conſidera dif
ferentias inter iſta remedia, nam condictio l.non dubium, licèt
detur ad pęnam,non tamen uidetur competere ad recuperan-
dam poſſeſſionem. ¶ Secundò datur contra legatarium,uel fi-
deicommiſſarium occupantes res legatas,non autem contra oc
cupantes res hypothecatas pro delicto, ut probat tex. ibi pro
portione competenti. Item conſidera, quòd condictio d. l. ex-
tat, non uidetur dari contra occupantes res proprias,ſed ſolum
contra occupantes res debitas:ſed condictio l.ſi quis in tantam
competit tam contra occupantes res proprias,quàm obligatas,
& penitus alienas,& tam ad pęnam,quàm ad reſtitutionem poſ
ſeſſionis, & ſic pinguius prouidet,quàm reliqua remedia. Item
aduerte, quia non uidetur uerum, quod condictio l. ſi quis in
tantam,detur contra legatarium,per tex.in d.§.pen.Inſti.ui bo-
nor.rap.ubi dicitur,quòd antea occupans rem propriam abſol-
uebatur, quod non eſt uerum in occupante rem legatam, d.l.
94 non eſt dubium,& toto titu.ff. quorum legat.¶ †Tertiò dubita
tur,an filius occupans unam rem hæreditariam pro ſua legiti-
ma priuetur iure ſuo? Breuiter conſiderandi ſunt tres caſus. Pri
mus eſt, quando filius eſt hæres iuſtitutus & grauatus de reſti-
tuendo, iſto caſu poteſt propria auctoritatę eligere legitimam
ſuam in una re, & de illa diſponere arbitrio ſuo non citatis fi-
deicommiſſarijs,ſecundùm Barto.l. Marcellus. ff.ad Treb.cum
enim ſit creditor in ſua legitima ſitque etiam hæres, poterit ſi-
bi ſoluere,l.fiſtulas,§.qui fundum,ff.de contrahen.empt.Secun
dus caſus eſt,quando eſt inſtitutus filius in certa quota pro ſua
legitima, & iſto etiam caſu poteſt propria auctoritate occupa-
re,ſecundum Bal.in l.ſi quis in ſuo, C.de inoffic.teſtam.quod in
tellige uerum,hærede uniuerſali nõ exiſtente in poſſeſſione to-
tius,ſecundùm Cur.ſeniorem conſi.13.incip.Statuto Ianuæ ca
uetur,col.3.in fi.Tertius caſus eſt, quãdo filius eſt inſtitutus ſim
pliciter in ſua legitima,uel aliàs præteritus, qui non uult annul
lare teſtamentum,& iſto caſu *communis* opinio eſt, ꝙ aliquid nõ
poſſit occupare propria auctoritate,ſecundùm Bar.in l.2.C.qñ,
& quibus quarta pars.lib.x. & in l.ſuus quoque, ff.de hæredibus
inſtituen.Alex.conſi.134.Attentis narratis,uol.3. Are. conſilio
156.Diligenter,col.fi.& iſto caſu dicerem,ꝙ ſi per uim occupa-
ret aliquam rem expulſo hærede uniuerſali poſſeſſore,non inci-
95 derent in pęnam d.l.ſi quis,& d.l.extat.¶ †Quartò dubitatur,an
detur contra eccleſiam propter uiolentiam prælati? Multa fo-
rent dicenda ſuper iſto pũcto, ſed propter inſtantes uacationes
procedam concluſiuè.Sit ergo concluſio, ꝙ propter uiolentiã
prælati eccleſia non incidit in pęnas dictarum legum per tex.
in regula,delictum perſonæ,de reg.iur. lib.6. & iſta eſt *communis*,
quam ſequuntur glo.& Legiſtæ in d.l.ſi quis in tantam,gl.& Ca
no.in c.j.j.de dolo,& contu.Fel.in c.nouit,col.8.ſ̃. de iud.Facit
dictum Spec.in titu.de dona.§.j. uer.quid ſi Abbas.ubi propter
ingratitudinem prælati non reuocatur donatio facta eccleſiæ,
ſequuntur Pan & alij in c.fi.j.de dona.intellige quantum ad pę
nam priuationis iuris ſui,ſeu quantum ad æſtimationem,ſed be
nè eccleſia tenetur ad reſtitutionem poſſeſſionis, ita procedat
tex.in c.cum dilectus, ſupra,de ordi.cog. & in c.cum ad ſedem,
ſ̃.eod.Secundò declara, quòd non teneatur eccleſia, ſed benè
tenetur ipſe prælatus,ſecundum glo.& Pan.in d.c.j.per tex.in c.
placuit,16.q.6.ſed ille tex. loquitur in diuerſis terminis, uideli-
cet quando prælatus occupat nomine proprio, & pro iure ſuo,
prout etiam loquitur tex.in c.eum qui,de prębend.in 6.Sed nos
loquimur in prælato occupante rem eccleſiæ nomine ipſius ec
cleſiæ.melius facit tex.in c.ſi epiſcopum.16. q.6. Tertiò intelli-
ge,quòd non incidat eccleſia in pęnam perpetuo, ſecus pro ui-
ta prælati,c.j.§.fi.de cap.Conra. in uſibus feud.facit, quod con-
ſuluit Roma.conſilio 284.inci. Triplici ex capite. ubi decidit,ꝙ
propter ingratitudinem prælati reuocatur donatio facta eccle-
ſiæ pro tempore uitę ingrati prælati.ſed iſta limitatio,quam ſen
tiunt Abb.& alij,non uidetur mihi uera, quia ſicut delinquen-
do non poteſt prælatus alienare perpetuò, ita non debet poſſe
ad uitam ipſius,c.2.de rebus eccle.non alie.lib.6.& quia ex deli-
cto prælati eccleſia nullum debet pati damnum,d.c.epiſcopum
& ſeq. At in caſu iſto pateretur damnum, quia non conuerte-
rentur fructus in utilitatem eccleſiæ, ut fieri debet, c.fi.de offic.
ordi.libro 6.Nec obſt.tex.in d.c.fi.quia ibi talem pęnam inducit
natura contractus feudalis, & fauor publicæ utilitatis, ſecun-
dùm Bal.ibi,qui tacitè inclinat in iſtam partem.Quartò declara
ſi pręlatus deliquit ſolus, ſecus ſi communicato conſilio cum
capitulo, & de eius conſenſu, ſecundum glo. in d. regula, deli-
ctum.& in d.l.ſi quis in tantam. & iſta eſt *communis* per tex. & ibi
Bar.in l.iubemus nullam, C. de ſacroſan.eccl.ſed tu dicas,quòd
illa lex nihil facit, quia loquitur in delicto prælati commiſſo in
non faciendo,quo caſu eccleſia tenetur, c.Imperatorum,c.fi.ſ̃.
de iura.calum.nos autem loquimur in delicto in faciendo.Item
ibi delictum commiſſum fuit in præiudicium Reipublicæ,& in
caſu,in quo eccleſia tenebatur facere, quod fuit per prælatum
omiſſum, ſecus in caſu noſtro. Contrariam opinionem tenent
Card.& Pan. in d.c.j. quia ſicut non poteſt prælatus cum capi-
tulo alienare bona eccleſiæ ſine ſolennitate capituli, c. ſine ex-
ceptione, 12. q. 2. ita non debet poſſe tacitè delinquendo. ſed
propter hoc non recederem a communi,quia bona minoris nõ
poſſunt alienari ſine ſolennitate, l.magis puto, §. ne paſſim,ff.
de rebus eorum. cum uulga. & tamen minor inuadendo inci-
dit in pœnam d.leg. Quid tenendum? communis opinio uide-
tur mihi periculoſa per tex.in d. c.j.§.fi. quòd habet locum etiã
ſi pręlatus commiſit felloniam cum conſenſu capituli, ſecun-
dùm Pano.& alios communiter in c.uerum,ſupra de fo.comp.
& ſtringe illum tex. inducendo a fortiori eo modo, quo deduxi
ſupra,in præcedenti reſtrictione. ¶ Retenta tamẽ communi in
ſurgit alia dubitatio, an prælatus cum capitulo occupans per
uim bona prælati defuncti adita hęreditate, & remiſſa poſſeſſio
ne per hæredem,incidat in pęnam d.l.ſi quis in tantam? Inno.in
c.cum in officijs, j.de teſta. diſtinguit:aut clarè conſtabat,quòd
prælatus defunctus dicta bona tenebat nomine eccleſiæ,& tũc
non incidit, quia ciuilis poſſeſſio erat penes eccleſiam, & ſic
non dicetur inuaſiſſe poſſeſſionem alterius, ſed ſuam defen-
diſſe. Aut clarè conſtabat, quod eam tenebat nomine ſuo pro-

prio,& tunc eccleſia incidit in pęnam per ea,quæ dicta ſunt s̃.in
proxima dubitatione.Aut dubitatur, & tunc excuſatur,quia iu
ſtam habuit cauſam præſumendi,ꝙ prelatus defunctus talia bo
na acquiſierit de bonis,& nomine eccleſiæ, c.j.12.q.3.& ſequi-
tur Bal.in auct.licentiam,poſt gl.ibi,C.de epiſc. & cle.& iſte ca-
ſus euenit in hærede celeberrimi Poetæ, & præſtantis Philoſo-
phi,Franciſci Petrarcæ,ut per Card.conſi.79.quod incipit, The
ma tale eſt,Diuinus uates, &c.Ex hoc elicio,ꝙ habens aliquam
præſumptionem credendi ſe poſſidere,ratione talis pręſumptio
nis excuſatur a pœna d.l.quod tenuit Cœp.cōſ.4.in fi.& expreſ-
sè gl.& Bar.in d.l.ſi quis in tātam. Et hoc uerum puto quicquid
96 dicat Bar.in l.ſequitur,§.ſi fundum,ff.de uſuca.¶†Quintò dubi
tatur,an detur contra ſocium,qui per uim occupauit rem com
munem?dixi in c.cum eccleſia Sutrina,s̃.titu.j.& ibi dictis adde
Cœpo.in d.conſi.4. Secundò adde,ꝙ in caſu, quo conſtaret ſo-
cium per uim ingredientem uelle totum occupare, ꝙ indiſtin-
ctè incurreret pœnam,ſecundùm Abb.ibi, pro quo facit deci-
97 ſio Gemi.in d.c.eum qui,in uer.quid de clerico capellę. ¶†Sex-
tò dubitatur,an detur contra hęredem inſtitutum ſub conditio
ne, qui propria authoritate ante euentum conditionis occupa
uit bona hæreditaria?D.Iaſ.in l.inter omnes,in fi.ff. qui ſatiſd.co
gan.decidit,ꝙ non per illum tex. ſecundum unum intellectum
gl.quem ponderat ibi Bal. ſed aduertite,quia glo.& Bal. non lo-
quuntur in hærede occupante per uim alio poſſidente: & ideo
credo,ꝙ incideret hæres conditionalis in pœnam d.l. ſi uiolen-
tiam inferret, per ea, quæ dixi s̃.in quęſtione de fideicommiſſa-
98 rio,& quia incideret etiam ſi eſſet purè inſtitutus.† Circa quar-
tam quæſtionem principalem reſponſum fuit ſupra, in ultima
dubitatione 2.q.prin.ꝙ incurritur omni tempore,niſi poſt licē-
tiam ritè,& rectè cōceſſam.¶Circa quintam *communis* omnium
99 ſententia eſt,†ꝙ non incurratur ipſo iure per ſententiam condē
natoriā,propter uerbum,amittat,futuri temporis. uerba enim
futuri temporis non ſunt latæ ſententiæ,ſed ferendæ,ſecundum
gl.in l.in criminali, C. de iuriſ.om.iud.& in c.in pœnis,de regu.
iu.in 6.Gl.& Bar.in l.iubemus,3.ſanè,C.de ſacroſ.eccl.gl.& Pa.
ibi,col.5.in c. ſi diligenti,s̃.de for.comp. & ꝙ uerbum,amittat,
requirat ſententiam, firmat Bal.in c.j.§.j.ad fi.de feu.ſine culpa
&c.Card.& Pau.de Caſt. conſuluerunt, quos ſequitur Fel.in c.
Rodulphus,col.19.de reſcr.Non ob.deciſio Pan.in c.eum in cū-
ctis,§.fi.col.fi.s̃.de elec.ubi dicit, ꝙ uerbum, amittat, ibi poſitū
eſt latæ ſententiæ,quia non requirit factum alterius. Et in con-
trarium faciunt, quæ ſcribit d.Iaſ.in l.rem, quæ nobis,in fi.ff.de
acq.poſſ.ubi concludit,ꝙ uerba futura temporis priuatiua im-
portant ipſo iure,ut uerbum,cadat.Credo communem eſſe ue-
ram,quia in multis caſibus uiolentiam faciens non incurrit pę
nam d.l.ut patet ex prædictis.Cum ergo omni caſu violentia nō
ſit delictum, ſequitur, ꝙ requiritur cauſæ cognitio,ergo etiam
ſententia,l.de qua re,ff.de iud.¶ Secundò,quia in tex.l.memine
rint,in ſimili materia utitur uerbo,priuabitur, quod eſt feren-
dæ ſententiæ,ut firmat Pan.in d.c.ſi diligenti.¶ Tertiò,quia tex.
in d.c.eum qui, addit uerbum, eo ipſo amittat:nam ſi uerbum,
amittat,de ſe importaſſet ipſo iure, fruſtratoriè fuiſſet illud uer
bum,eo ipſo,quod denotat etiam ſententiam a iure latam,cap.
nullus,c.ſi religioſus,de elect.lib.6. ¶Quartò,quia in pęnis beni
gnior interpretatio capienda eſt,l.interpretatione, ff. de pęnis.
Ad contrarium,videlicet ad deciſionem Pan.& ſimilia poteſt re
ſponderi,ꝙ procedunt,ubi actus,qui per legem punitur,eſt om
ni caſu illicitus,ut conferre beneficia curata non idoneis, ſecus
ſi actus poteſt eſſe licitus,& illicitus . Et in caſu noſtro ſequitur
iſtam opi.Gemi.conſi.23.inci.Quia ubi ampliat,etiam ſi lex di-
cat ſub pœna amiſſionis, & cum uerba ſint etiam ferendæ ſen-
100 tentiæ.†Stat igitur concluſio,ꝙ pœna d.l.incurritur per ſentē-
tiam,pœna uerò can.eum,qui,incurritur ipſo iure,& ſic uiolen
tia in beneficialibus eſt odioſior,quàm in temporalibus, & pro
phanis. Scias tamen,ꝙ licèt incurratur pęna ipſo iure,tamē exi
gi non poteſt,niſi ſecuta ſentētia declaratoria pacti,l.ſi quis ma
101 ior,C.de tranſact.c.2.de hære.lib.6. ¶†Sed dubitatur hic,an be-
neficium uiolenti occupatoris poſſit ante ſententiam declara-
toriam alteri conferri?uidetur,ꝙ non,per tex.in d.c.cum ſ'm.In
contrarium eſt caſus in c.j.de homici.lib.6. per quem no.ibi Ge
mi.ꝙ ibi tex. imponit pęnam priuationis beneficiorum ipſo iu-
re.tunc ſtatim beneficia poſſunt conferri tanquam uacantia,ēt
ante declaratoriam,etiam non citato poſſeſſore.Item uoluit gl.
in c.cum miſſa,in uerbo,iuſto, de elec.lib.6.& in c.is cui,in fi.de
præb.in 6.Ad tex in c.cum ſecundum, reſpondetur,ꝙ debet in-
telligi de executione reali.Nam priuatus beneficio ipſo iure,nō
debet a poſſeſſione de facto amoueri, niſi eo citato, & cauſa co-
102 gnita,c.licèt epiſcopus,de pręb.eo.lib.¶†Vltimò dubitatur,an
a ſententia lata ſuper condictione l.ſi quis in tantam,poſſit ap-
pellari? Super iſto puncto tres reperio opiniones. Prima fuit,ꝙ
non, quia eſt remedium poſſeſſorium, a quo de iure ciuili non
appellatur.l.unica,ſi de momē.poſ.fuer.app.Et ſi dicatur,eſt re-
medium pœnale,reſpondetur, ꝙ cauſa principalis pęnalis uide
tur acceſſoria, ergo principale non debet propter acceſſorium
mutare naturam,l.nuda,C.de contrah. & commit.ſtip.Item pę
na inuenta fuit in odium uiolentiæ,unde non debet retorque-
ri in fauorem,ut propter pœnā liceat appellare,c.intelleximus,
s̃.de iud.l.fi.C.de iuram.calum.¶Secunda fuit opinio glo.in d.
l.j.& in l.momentaneæ, C.unde ui, ꝙ poſſit appellari. & iſta eſt
communis,ſ'm Saly.poſt Bal.quia regulariter appellatio cenſetur
permiſſa,niſi reperiatur prohibita,l.& in maioribus,C.de appel.
Non ob.d.l.j.quia loquitur in petitorio, ſecus in poſſeſſorio ha-
bente mixtam cauſam proprietatis. Item loquitur in cauſa mo-
mentaneæ poſſeſſionis;in qua grauamen eſt reparabile per diffi
nitiuam in petitorio,ſed in caſu noſtro poſſeſſio in pœnam uio
lentię perpetuò eſt remanſura penes uictorem,& ſic ceſſante ra
tione d.l.j.ceſſabit diſpoſitio,c.cum ceſſante,j̃. de appe.Iſtud eſt
unum fundamentum,ſed conſidera,ꝙ tantum concludit in ſen
tentia lata contra dominum inuaſorem,ſed in ſententia lata cō
tra inuadentem poſſeſſionem rei alienæ,in caſu quo grauamen
eſſet reparabile per aliud poſſeſſorium, adhuc militaret ratio d.
l.j.finge,ꝙ prædo condemnatus in pęnam d. l.ſi quis in tantam,
prius fuiſſet a uictore ſpoliatus, nonne facta reſtitutione,& ſo-
luta æſtimatione poterit recuperare ſuam poſſeſſionem; certè
ſic,c.in literis,s̃.eod.Et ſi dixeris.non eſt reparabile reſpectu pę-
næ?Reſpondeo, appellet quò ad pęnam tantum,ut ſtatim dicā.
¶Tertia fuit quorundam ſententia, ꝙ appellatur a pœna tan-
tum,& non a ſentētia reſtitutionis,quia tot ſunt ſentētiæ, quot
ſunt capita, l. Carmelia Pia, ff. de iure patrona.l.etiam, §.j.ff.de
mino.Et ideo licèt reſpectu poſſeſſionis non teneat appellatio,
ualebit tamen reſpectu pœnæ, quia in ſeparabilibus utile per
inutile non uitiatur,l.j.§.ſed ſi mihi,ff.de uerb.obli. Aduerte,qa
ueritas dependet ab iſto fundamento. Saly.negat iſta eſſe ſepa-
rabilia,quia ſtante ſententia ſuper poſſeſſione, a qua non liceat
appellare,neceſſariò ſequitur deciſio ſuper articulo pœnali.be-
nè facit l.j.& 2.ff.de pecu.leg. Vnde concludit,ꝙ ratione pęnæ
in ſeparabilibus liceat appellare etiam a poſſeſſorio,cum ceſſet
tunc ratio d. l. j. Et propter hoc aliàs quidam magnus Aduoca-
tus(nota pro D.Bonifacio Girardi)dicebat,ꝙ a ſententia lata in
poſſeſſorio cum condemnatione expenſarum,uel reſtitutionis,
uel fructuum,poterat appellari,quia damnum expenſarum,vel
fructuum non eſt reparabile per diffinitiuam in petitorio. alle-
gabat Bald.in d.l.j.uerſi. ſed pone,ꝙ in poſſeſſorio,qui hoc non
uult,licèt dicat reſpectu fructuū poſſe appellari.Sed benè iſtud
expreſsè dicit Sal.ibi in ultimis uerbis.Quid tenendum?in caſu
propoſito mihi placet iſta ultimt opinio, quia pęna d.l. ſi quis,
non uenit in conſequentiam reſtitutionis, nec dependet ab iſta
reſtitutione, cum principaliter fuerit impoſita ratione uiolen-
tiæ. Stat enim ſimul, ꝙ inuaſor teneatur reſtituere poſſeſſionē,
& tamen non teneatur ad pęnam, ut patet ex dictis ſupra in ter
tia dubitatione 2.q.princ.uer.retenta tamen communi.& quia
in dubio appellationi eſt deferendum,ſ'm Bal.in l.de ſtatu,ff.de
teſta.& in l.properandū,§.ſinautem reus,C.de iud.Pau.& Mod.
in l.j.ff.ſi quis cau. Et quia non puto, ꝙ illa communis opi.ꝙ a
poſſeſſorio de iure ciuili non appelletur, procedat ſine ſcrupu-
lo,ut dixi in notabilibus: in iudicando nō recederem ab opinio
ne Bal.& communi: de iure autem canonico ceſſat iſta dubita-
tio,quia eo iure appellatur ab omni poſſeſſorio, cle. j. de cauſa
poſ.& propr.c.cum ad ſedem,s̃.eo.Verum de uno poteſt proba-
biliter dubitari,an in terris imperij poſſit a ſententia lata ſuper
remedio canonis reintegranda,inter laicos appellari,uidetur,ꝙ
ſic,quia in terris imperij non appellatur a poſſeſſorio,d.l.unica.
Contrarium determinat ſingulariter Io. Pe. de Ferra. practicus
Pari.in forma libelli in cauſa ſpoliatæ poſſeſſionis,in uerbo, per
ueſtram ſententiam.dicens ſe uidiſſe ita conſultum a Bal. ea ra-
tione,quòd utens aliquo iure,debeat uti cum ſuis qualitatibus,
& circunſtantijs,arg.l.fi.§. & ſi præfatam.& §. ſinautem hoc, C.
de iure deliber. Multa reſtant ad complementum huius mate-
riæ dicenda,quæ ſuperuenientibus uacationibus impedior pro-
ſequi,aliàs latius fundabitur occaſio examinandi.

Fuit impoſitus finis c.Sæpe, die penultima Menſis Iulii, 1519.
Ad laudem Dei.

IOAN-

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, À S. NAZARIO, IVRISCONSVLTI CELEBERRIMI,

Iuridicus de Peste Tractatus vtilissimus valde, & perquàm necessarius, editus ab ipso Authore iura interpretante in florenti Academia Auenionensi.

Nunc recèns summa diligentia recognitus, atque repurgatus, incipit fœliciter.

SVMMARIVM.

1 *Aequiuoca rectè diffiniri non possunt.*
2 *Morbus, seu infirmitas, quotuplex sit.*
3 *Infirmitas corporis. carnis, & animæ, quomodo diffiniatur.*
4 *Morbus ob id morbus dicitur, quòd mortem causet.*
5 *Morborum genera quot sint. Et ibi, morborũ iuxta locorum diuersitatem, diuersa sortiri nomina.*
6 *Morbus, & uitium quomodo inter se differant.*
7 *Pestis appellatione quid ueniat.*
8 *Pestifera, seu contagiosa loca, sine causa iusta habitantes, peccare censentur, uti Deum tentantes.*
9 *Pestis flagellum maius, ac horribilius est, quàm belli.*
Et ibi, an & quando ualeat argumentum de bello ad pestem.
10 *Pestem causantia quæ, & quot sint, & sequentibus usque ad finem capituli.*
13 *Ranarũ copia maxima ut plurimum pestem adfert. & 15. Imaginatio facit casum.*
21 *Peccatorum causa, multoties aduersa nobis infliguntur.*
22 *Demones interdum nutu Dei mortalibus pestem, & multa id genus mala immittunt.*
23 *Magi a nonnullis creduntur demonibus, ut morbos mortalibus inferant, imperare.*

PRocedam hoc ordine. Primùm pestis præludia, de hinc pestis priuilegia, a quib. omnipotẽs Deus sua nos velit pietate liberare: demũ pestis iuridica remedia cõpendiosè explicabo, pompoia iuriũ & similitudinũ superfluitate doctis odiosa, & cũctis onerosa, penitus semota. ¶ Venio ad primũ, & q̃ro quid sit morbus
1 ista dictio p̃la significat, iõ nõ rectè põt diffiniri, q̃a† nomẽ æquo cũ in suo ĝnale nõ tutam suscipit diffinitionẽ, ſm Pan. in rub. ex
2 de iud.† Significat. n. tã aĩæ q̃ corporis lãguores, c. cũ infirmitas, de pœ. & remis. no. Anch. in c. pia, de exce. lib. 6. Nã alia est infir-
3 mitas corporis, alia carnis, alia aĩæ. † Infirmitas corporis est febris, & fiĩa. Carnis verò est ↄcupiscẽtia. Animæ aũt est ignorantia & obliuio. 15. q. j. in summa. Si ergo q̃rat̃, q̃d sit morbus, aĩe, rñdebo, salua diffinitione Theologorũ. Morb⁹ aĩæ, est labes animã mortificãs, & usum eius faciẽs deteriorẽ, ut ꝓbat̃ in c. unum orariũ, §. aliàs ea demũ, 25. dist. verba huius diffinitionis aſr non declaro, q̃a nõ attinet ad rẽ nr̃am, Si uerò quæratur, q̃d sit morbus corporis: rñdeo cũ Sabino. Morbus corporis, est habitus cuiuscũq; corporis ↄ naturã, q̃ vsum eius ad id faciat deteriorẽ, cuius cã natura nobis sanitatẽ eius corporis dedit, l. j. §. sed sciẽdũ,
4 ff. de ædi. edi. ¶ Scđò q̃ro, vñ dicat̃ Morbus, † rñdeo ex eo morbũ noĩari, ꝙ inde nascat̃ mors, ſm Archid. in c. ltima, de appel. lib. 6.
5 ¶ Tertiò q̃ro, quot sint morborũ ĝña? † rñdeo cũ Satyrico. Tot sunt, quorũ noĩa si q̃ras, prõptius expediã, quot amauerit Hippe mechos. p̃la aũt referunt in titu. ff. de ædil. edic. ex de cle. ægro. & corp. uitia. Quatenus tñ ad ꝓpositũ nr̃m attinet, duo sunt morbi principalia ĝña. Vnũ. n. est personale, q̃a ꝑsonã nõ egredit: alterũ in rẽ, q̃a & res & loca inficit, & de subiecto in subiectũ pertrãsit, & hũc alij pestẽ, siue pestilẽtiam, alij epidimiã, alij (vt Auenionẽses) bozulã noĩant, & hic morb. oẽs alios magnitudine superat. c. sicut simoniaca, ex de simo. Est tñ sciendum, ꝙ aliud est
6 morbus, aliud corporis uitiũ. † Nã morbus est imbecillitas corporis tp̃alis: uitiũ uerò est perpetuũ corporis impedimẽtũ, l. inter stuprũ, §. uerũ. ff. de uer. sig. Et morb. corporis debilitatẽ tñ, vitiũ uerò ẽt animi & intellectus defectũ respicit. l. ob quæ vitia. ff. de ædil. edic. Et no. gl. in l. j. in uer. dixisse. ff. e. ti. ¶ Quartò q̃ro,
7 quid sit pestis? Rñdeo, pestis est † morbus ↄtagiosus a nutrimentorũ, uel aeris ꝓcedẽs infectione. Quòd sit morbus, patet ex præmissis: ꝙ sit ↄtagiosus, notũ est in tm̃, ꝙ prudẽter dicit Pan. in c.
8 dilecti, col. 5. de do. & ↄtu. † ꝙ Deũ nitit̃ tẽtare, q in loco ↄtagioso ↄtẽdit habitare. Quòd ꝓcedat ab infectione aeris, & nutrimẽtorũ, patebit ex dicẽdis in seq. q. Vel põt sic describi, Pestis est bellũ Dei, cui humanæ vires nequeũt resistere. Quòd sit bellũ Dei uolũt Bar. & scrib. l. naturaſr, col. fi. ff. de vsuc. Ant. de Bu. Pan. &
9 Fel. in c. ex trãsmissa, de ꝑscr. But. & Imo. in c. nõ liceat, eo. tit. † Et maiorẽ esse casum epidimiæ, q̃ belli humani, dixit Bal. in l. cũ notissimi, §. immo. col. fi. C. de præscr. 30. uel 40. ann. Et ꝙ maior sit hostilitas Dei, q̃ hoĩum, uoluit Cor. cons. 128. Vr̃ primo aspectu, col. 2. li. 2. & ꝑpea Doc. cõcludũt, ualere arg. de bello ad pestem, prout arguit Bar. in l. naturaſr, & in l. j. ff. de bo. pos. ex testa. mili. Ale. cõs. 30. Põderatis, col. 2. li. 5. Pan. cõs. 3. q. 18. li. 2. & cõs. 18. col. fi. e. li. Et ita arguit tex. Basiliensis. cõs. 52. in §. locũ, sub rub. de authoritate ĝnaliũ ↄciliorũ. Q̃d verũ est subsistẽte rõnis idẽtitate, aliàs nõ tenet arg. ſm Ale. in l. fi. col. 2. C. de test. Quintò q̃rò, un-
10 de cãtur pestis? † Ista est q̃õ Physicalis Iurecõ. nõ ↄueniẽs, dicã tñ
11 q̃d in iure nr̃o scripta ↄperio. ¶ † Procedit, ut dixi, ab aeris intemperie. c. quorũdã, 40. dist. l. 2. §. pe. ff. si q̃s cau. gl. in cle. ne in agro,
12 §. fi. in ver. rõnabili, de sta. mo. ¶ † Scđò cãtur ex aqua putrida, seu
13 corrupta, ſm Appia. Ale. li. 5. de bel. ciuil. † vel ex multitudine ranarũ & garatarũ, ſm eũdẽ Ap. referẽtẽ hac de cã maximã pestẽ fuisse in Illyria. & idẽ retulit Ioan. Firma. in trac. de gabel. q. 24. 2.
14 partis. ¶ † Tertiò ab immũditijs, & a colluuie ꝑsæpe originat̃: cœlũ. n. pestilẽs (inq̃t Iurecõs.) minãtur immũditiæ cloacarũ. l. j. §. j. ff. de cloacis. Nec nõ ab oĩ fœtore ĝnat̃. l. 2. §. idẽ ait. ff. ne quid in loc. pub Putredo. n. in viscerib. terræ ex corporib. defunctorũ, & aĩaliũ venenosorũ cãta, uapores ĝnat inficientes aquas, & terræ nascẽtia. l. 3. ff. de uia, & itin. pu. Idẽ facit putredo exñs in supficie terrę, q̃ ĝnant corpora suspensa malè sepulta, cimiteria, cloacæ, aquę stagnosæ repletæ iũcis, paludosæ, & in q̃b. linũ, spaltũ, & his siĩa madefiũt, uel in q̃b. coria purgant̃, & oĩa deniq; malè olẽtia sunt apta hũc morbũ ꝑducere. l. ædiles. §. fin. ff. de via publi. in fi. ¶ Quartò, q̃nq; suborit̃ ex tristi imaginatione ↄcomitata timo-
15 re, nã ſp̃us tristis ↄturbat uiscera, † & casum facit imaginatio. c. j.
16 6. dist. ¶ † Quintò ex immoderato coitu aliq̃n sumit initiũ, vt in
17 Auth. de leno. circa mediũ. ibi, pestiferos lenones. ¶ † Siĩr ex superfluo exercitio q̃nq; ꝓcreat̃, nã q̃ nimiũ emũgit, elicit sanguinẽ. c. deniq;. 4. dist. † vñ cauẽdũ est, ne q̃d nimis, † q̃a oẽ nimiũ uer
18 tit̃ in uitiũ, ſm gl. in Auth. ut determi. sit nũ. cler. in princ. & me-
19 lius est pauca agere, q̃ multis piculosè interesse, in Auth. de tab. circa med. ¶ Sextò huic morbo cãm p̃stat ubertas, q̃ seq̃t̃ imme-
20 diatè post penuriã. † Nihil. n. horribilius, & populo perniciosius ipsa inedia, c. 2. de obserua. ieiu. ¶ Septima cã, & oĩum maxima, a qua morbus iste ꝑ uenit, est societas hoĩum, & demonũ ex peccatis ↄcta, q̃ admodũ est pestifera, c. illud aũt, in fi. 26. q. 2. est. n. nõ
21 minus uerũ, q̃ vulgatũ ꝓuerbiũ, † ꝙ p̃p peccata ueniũt aduersa, c. Nabuchodonosor. 23. q. 4. & ciuitates cũ habitatorib. p̃p hominum scelera disperdit Deus, in Auth. ut non luxur. ↄ naturã. §. j.
22 † Accipiunt. n. demones p̃p nostra demerita potestatẽ a Deo, & morbos immittere, & ipsum aerẽ uitiando morbosum reddere, habitaq; p̃tãte nocendi, quæ facturi sunt p̃dicãt, c. sciẽdũ, 26. q. 4.
23 † Sunt qui ẽt affirmant magos accitis demonibus imperare, ut morbos incutiant, & homines interimant. Vnde Lucanus ait,

Mens hausti nulla sanie polluta ueneni.
Incantata perit.

Refert Augustinus de ciuitate Dei, transumptiuè in c. nec mirum, 26. q. 5.

SVMMARIVM.

1 *Pestis an & quando excuset a mora. Et ibi, quòd omnis iusta causa metus excuset amora.*
2 *Pestis si in loco solutionis fiendæ uigeat, an & quando possit compelli debitor, ut soluat alibi.*
3 *Bannitus a loco solutionis fiendæ, an possit cogere debitorem alibi soluere.*
4 *Creditor an cogere poßit ad interesse debitorem, qui metu pestis non soluit loco, & tempore inter ipsos destinatis.*
5 *Debitor an & quando agere poßit pro interesse contra creditorem, qui tempore pestis, uel aliam ob causam iustam ipsum compulit alibi soluere, quàm inter se contractum fuerat.*
6 *Pestis an, & quando excuset a periurio.*
7 *Debitor, qui tempore contractus iurauit soluere tali loco, etiam si ibi tempore solutionis fiendæ uigeret pestis, an excusetur a periurio, si ibidem dicto tempore distulit soluere propter metum pestis.*
8 *Iurans temere, licèt a iuramento ueniat quandoque absoluendus, plecti tamen debet propter temeritatem.*
9 *Vacationes quare in curia Ro. potius fiant de mense Augusti, quàm alio tpe.*
10 *Iurans se continuè stetisse in ciuitate, an incurrat periurium, si propter pestem ibidem uigentem absens fuerit certo tempore, animo tamen eò reuertendi cessante peste.*

Tractatus de Peste, Ioan. Fran. Ripæ

31 Pestis an, & quando excuset a pœna.

32 Emphyteuta, qui pestis metu non soluit pensionem in loco contractus an excusetur a pœna propter moram commissam.

33 Pestis si vigeat in loco, ubi fieri solent bullettæ, an, & quando excuset a pena statuti punientis mercatores transeuntes cum mercibus, uel euntes ad molendum sine dictis bullettis.

34 Obligatus ad aliquid faciendum sub pœna, & illud non faciens, non censetur immunis a dicta pena, si oēm diligentiā non adhibuit, ut illud facere poßet.

35 Gabellam ignorans solui in loco, per quem transit, & non soluens, non excusatur a culpa.

16 Gabellarij an, & quando teneantur monere transeuntes, ut soluant gabellam.

37 Pestis an, & quando excuset colonum recedentem ab agrorum cultura.

38 Pestis metu an, & quādo possit inquilinus recedere a domo conducta, ita quòd cessante peste, non teneatur amplius stare contractui.

9 Contractum deserere nemini, licèt, nisi propter exceptione, si quæ in ipso exprimantur.

20 Inquilinus impeditus, vtifrui propter casum fortuitum, an teneatur soluere locatori pro rata temporis, quo impeditus fuit, an pro rata temporis, quo non est usus.

21 Inquilinus, cui propter ducendam uxorem, uel aliam ob causam, maiore opus est domo, an migrare possit a domo conducta, & recedere a contractu.

22 Locator an, & quando teneatur remittere pensionem inquilinus impedito utifrui propter pestem. Et ibi, an dictus inquilinus possit repetere a locatore, quod prius soluerat pro rata temporis, quo utifrui non licuit.

23 Inquilino, qui non denunciauit locatori uelle recedere a re conducta propter pestem, an & quando facienda ueniat remissio pro rata temporis, quo non potuit utifrui.

24 Inquilino impedito utifrui per mensem propter pestem, an facienda sit remissio pro dicto mense, quo uiguit ipsa pestis.

25 Damnum quando dici possit modicum.

26 Inquilino recedenti a re conducta propter iustam periculi suspicionem debetur remißio, licèt etiam nullum subsit euidens periculum.

27 Inquilino, qui scholasticorum in contubernio tenendorum, uel hospitandorum aduenarum gratia magnam conduxit domum, an facienda sit remissio, si adueniente peste recesserunt scholares, hospitesq; non aduenerint, ipse tamen continuè domum ipsam inhabitauerit. nu. 31. 32. & 36.

28 Conductori impedito exercere artem suam in domo conducta, an debeatur remissio.

29 Locator qui domum suam locauit usurario manifesto, an ueniat puniēdus. Et an sub prætextu, quòd artem exerceat prohibitam, poterit ipsum expellere a domo conducta.

30 Locator, qui meretricibus domum locauit, an eas expellere poterit sub prætextu, quod ibidem meretricantur.

33 Conductori hospitij, an fieri debeat remissio, si contingat ipsum, uel aliquem de sua familia mori peste, propter quod clauditur hospitium, ciuitate tamen sana permanente. Et ibidem quid de furnarijs, quibus similis casus contingit.

34 Conductori blasphematori, usurario, uel sodomitæ, in cuius domo tantum pestis irrepsit, an facienda sit remissio.

35 Conductori solito non soluere decimas, an superueniēte sterilitate fieri debeat remissio.

36 Conductori domus hospitij, gabellæ, uel similium, an & quibus casibus ueniat deneganda remißio adueniente peste. nu. 38. 40. 41. & 45.

37 Conducenti gabellas in ciuitate Limitropha, quæ quotidie solita est pati hostiles incursus, propter quos non soluitur gabella, an debeatur remissio.

39 Casus neminem excusat, ubi casum culpa præceßit.

42 Miles, qui belli tempore suscepit custodiam castri, tenetur ad damnum etiam si castrum ablatum eidem fuerit per uim.

43 Conductori agrorum in confinibus inimicorum existentium, non debetur remißio, licèt stipendiarij fructus depredati fuerint.

44 Conductori, qui belli tempore conduxit prædia, non debetur remissio propter bellum.

46 Emptor omnium reddituū, & prouentuum percipiendorum ex datijs, & gabellis alicuius ciuitatis per decem annos, an petere poterit remissionem sibi fieri, si contingat ipsum parum uel nihil percepiße de dictis datijs, uel gabellis uno anno ratione pestis. nu. 65.

47 Contractus talis præsumitur, qualem uerborum proprietas demonstrat.

48 Pretij mentio in dubio emptionem arguit. 55.

49 Pretium annuum uel menstruum constitutum pro fructibus arguit locationem. nu. 54. 55. 56. & 66.

50 Contractus innominatus regulatur secundum naturam contractus nominati.

51 Emptio & locatio, an & quando eisdem regulentur regulis.

52 Emptori superficiei an debeatur pēsionis remißio pp superficiei ipsius ruinā.

53 Locationis contractui quare admittatur remißio, non autem emptionis, et uenditionis.

57 Contractus natura potius est aduertenda, quàm uerba.

58 Verbum emptio, interdum pro conductio, exponitur.

59 Pretium aliquando pro mercede interpretatur.

60 Verba, si qui percipientur, scilicet fructus, in contractu locationis posita conditionem, & spem locatam esse significant.

61 Datium, seu pedagium emens, censetur emisse fructuum percipiendorum commoditatem.

62 Locationis natura, an & quaudo requirat fieri remißionem impedito utifrui fortuna, uel casu.

63 Datium aliquando exponitur pro redditibus, qui ex datio percipiuntur, aliquando pro ipso actu perceptionis.

64 Pretium unicum cōstitutum pro toto tpe in contractu nominato, an arguat locationem uel uenditionē, si solutio dicti pretij sit æqualiter diuisa per tpa. Et quid si sit constitutū unicum pretium semel, uel inæqualiter soluendū, ita q̄ dicatur uēditio, et contingat propter pestem tertiam partem reddituum deperire, an fieri debeat remißio conductori, an pretij excomputatio emptori.

67 Conductor si specialiter, & expressè in se suscipiat pestis periculum, an teneatur ad pensionem pro tempore, quo durat ipsa pestis. Et quid si generaliter suscepit in se periculum cuiuslibet casus. Et ibidem, quid si suo periculo.

68 Casus fortuitus quis dicatur, & quando dicatur insolitus, & non præuisus. nu. 99. & 100.

69 Impoßibiliū obligatio nulla est. Et ibi q̄uo intelligatur impossibilis obligatio.

71 Periculi appellatione an ueniat pestis.

72 Periculum & casus fortuitus, quomodo differant.

73 Conductor datiorum an teneatur de casu fortuitu propter superuenientem pestem uel aliam ob causam, si datia conduxit suo periculo. Et ibi, an suscipiens in se omne periculum, censeatur suscepisse periculum casus fortuiti. & nu. 74. 75. & 76. ubi quid significet resignū, uel reschium, rascha, & spinella. Et quid si suscepit omne periculum cum iuramento. nu. 82.

77 Conductor suscipiens in se unum casum fortuitum specificè, adiecta clausula generali, & omne aliud periculum, an censeatur suscepisse ēt casum pestis.

78 Casus quis dicatur similis, & quis maior casu expresso.

79 Iudicis arbitrio relinquitur, quæ dicantur similia.

80 Periculum in re suscipiens in genere, si aliàs tenebatur de culpa leuissima, isto casu tenebitur etiam de casu fortuito. Et an idem dicetur, si casus fortuitus contingat culpa aduersarij.

83 Iuramentum an, & quando habeat uim specialis, & expressi consensu.

84 Iuramentum non ampliat dispositionem ultra consensum.

85 Casus seu fortuna tristis, & aduersa, non solet uenire in consideratione.

86 Fortuna etiam solet capi in bonam partem.

87 Periculum aduersi casus, an & quando spectet ad conductorem, locatorem, emptorem, uel uenditorem. & nu. seq.

88 Conductor, qui propter inimicitias locatoris passus est damnum, debet a locatore tale damnum resarciri.

90 Iniuriam passus non tantum actionem habet cōtra iniuriantem, sed etiam contra eum, occasione cuius passus est iniuriam.

91 Captiuus, qui relaxatus fuit ad pecuniam afferendam pro se, & concaptiuis suis redimendis, si non reuertatur, & concaptiui pro se soluerint, habet contra se negotiorum gestorum actionem pro ipsis socijs.

92 Captus pro represalijs propter factum communis, habet ius repetendi expensas ab ipso communi.

93 Fideiußor, qui per uiolentiam superiorum coactus est soluere indebitum occasione principalis, habet actionem contra ipsum principalem.

94 Debitor, qui propter iniuriam creditoris coactus est alteri soluere, consequitur liberationem ope exceptionis.

95 Gabellam uendens censetur datiarijs promittere nihil se facturum, propter quod impediatur gabellæ exactio.

96 Conductor uel emptor, qui susceperunt in se periculum, an teneantur de casu occurso, quem locator, & uenditor poterant amouere, & non amouerunt.

97 Conductor, qui suscepit in se casum aduersamque fortunam, an teneantur de casu insolito.

98 Emens frumentum ad credentiam pretio, quo ualuerit mense Maij, tenetur ad summam immoderatam propter euentum caristiæ insolitæ.

100 Iurans non contrauenire laudo ratione alicuius læsionis, non præsumitur intellexisse de enormißima læsione.

102 Casus fortuitus rarißimè euenire dicitur, qui in centum annorum spatio non nisi semel eueniat.

103 Tempus longißimum, dicitur tempus quadraginta annorum.

104 Iudicis arbitrio an relinquendum sit, quod dicatur tp̄s longissimum. nu. 105.

106 Francorum Regis potentia omnibus anteponenda.

107 Iudicis arbitrio relinquendum est, ubi lex dicit agendum esse uerisimilitudinariter.

108 Conductor, qui suscepit in se omnem casum fortuitum tā præuisum, & cogitatū, quàm non præuisum, & non cogitatum, an teneatur etiā de casu insolito.

109 Transactio tracta ad incogitata, an censeatur etiam tracta ad non præuisa.

110 Conductor, uel aliàs contrahens, cui (eo quia in se susceperat aduersam tristemq; fortunā) spectat periculū casus fortuiti, an teneatur de casu insolito.

111 Doctori conducto ad legendum, qui propter pestem destitit legere, an debeatur integrum salarium, an pro rata temporis, quo legit. Et an durante peste biennio, uel triennio debeatur integrum salarium.

112 Labor & tempus diuidi possunt.

113 Miles interceptus ab hostib. an percipere debeat salariū pro tpe captiuitatis.

114 Vectori, qui casu fortuito impeditus nequiuit nauigare, an debeatur integra merces totius nauigationis.

115 Doctor uel Aduocatus, qui operas suas locarunt, si pendente anno locationis moriantur, an hæredes eorum percipient salarium totius anni.

116 Doctorum & Aduocatorum salaria, rectius honoraria dicuntur.

117 Doctores & Aduocati non dicuntur operas locare, cum inter eos non contingat, uel dicatur operarum locatio, sed potius honoris consequutio.

118 Salarium architecto uel pictori promißū pro ędificanda, uel pingenda domo, an ipsis debeatur integrum, si propter pestem aufugerunt opere imperfecto.

119 Doctori se absentanti tempore lecturæ non debetur salarium, si id fecit absque superioris licentia.

120 Doctores censentur legere tempore, quo uacant de licentia superioris.

Auenio-

122 *Auenionensis patria amæna admodum est, & saluberrima, nec propter aeris intemperiem, sed propter malum regimen creditur peste uexari.*

123 *Doctori impedito legere propter pestem, an debeatur salarium, integrum, si durante peste aliò se transtulerit ad legendum. Et quid si alibi legit minori stipendio. an saltem debeat consequi residuum. 124. Et quid si a secundo con sequatur maius salarium, quàm a primo, an tenebitur dare id supra plus primo stipulatori. 127.*

125 *Argumentum de tempore ad rem, est validißimum.*

126 *Argumentum de toto ad partem, ualet.*

128 *Doctor, qui durante peste potuit eodem, uel maiori pretio alibi legere, & noluit, an debeat consequi salarium a primo stipulatore.*

129 *Creditorem suum nemo mutare cogitur.*

130 *Acquirere nemo cogitur ad utilitatem creditoris.*

131 *Stipulator, uel præses, aut alius quispiam, cui Doctores non possunt ex causa pestis operas præstare, an & quando poßit alteri operas illas locare.*

132 *Tempus, quo dubitatur an uigeat pestis, accedere debet tempori pestifero. Et quid de tempore, quo dubitatur de bello, an accedere debeat tempori belli. & nu. 133.*

234 *Belli suspicio an haberi debeat pro bello.*

135 *Casus mali suspitio, seu metus, calamitatem affert non modicam.*

136 *Pestis causa, an & quando liceat a beneficio recedere. 138.*

137 *Prælatus, qui tutè in loco beneficij morari non potest, an illud renūciare pōt.*

139 *Superiori licentia si negetur inferiori iusta ex causa competenti, quid agere debet ipse inferior, ne impediatur ei recessus licitus. Et an semper requiratur, quòd petatur licentia, & obtineatur. & nu. 140.*

141 *Periculum ubi est in mora, licitum est in opere procedere spreta nunciatione. nu. 31. Et ibi an liceat contrauenire proprio iuramento, ubi periculum est in mora ante habilitationem.*

142 *Superioris uel alterius consensus ad aliquem actum necessarius, an ex necessitatis causa poßit omitti.*

143 *Consiliarij non possunt a loco discedere sine licentia superioris.*

144 *Beneficij sui fructus an percipere debeat residentiam facere impedimento iusto impeditus. Et ibi quid de distributionibus quotidianis, an & quando eas percipere debeat sic impeditus. & nu. 145. & 146.*

147 *Rector animarum curam habens, an pestis tempore poßit a beneficij loco aufugere nullo constituto uicario.*

148 *Dominus an & quando teneatur subditos suos tueri & defendere ab inferentibus eis bellum.*

149 *Miles armatæ militiæ, si tempore pacis militiam deserat, uenit gradu deponendus. Et idem dicendum de milite cælestis militiæ tempore pacis curam sibi creditam deserente. & nu. 50.*

151 *Pestis an, & quando excuset a præscriptionis cursu. nu. 152.*

152 *Præscriptio non currit agere non ualenti. & nu. seq.*

153 *Vasallum, qui intra annum non petijt inuestituram a domino, excusat pestis a finali priuatione.*

154 *Pestis excusat electionem prælati, & quemlibet alium actum alibi gestum, quàm in loco solito, & necessario, si ibidem uigebat ipsa pestis.*

155 *Canonici tempore pestis residentes, an & quando possint recipere canonicum in possessionem, & ei dare stallum in choro, licèt non faciant maiorem partem, & absentes non citauerint.*

156 *Pestis excusat fugitiuos propter pestem, qui non habentes quòd declinent, possunt hospitari in ecclesia, maximè campestri, & ibidem conuiuari, quod aliàs de iure non possent.*

157 *Pestis priuilegium est ijs, qui prohibiti a statuto facere arengas, seu propositiones pro collectis fiendis, eam facere possunt peste ipsa uigente.*

158 *Gabellam an soluere teneantur fugientes propter pestem pro rebus, quas exportant a loco contagioso.*

159 *Statutum dispones, quòd pro animalibus quæ intromittuntur in territorium debeat solui certum datium, an comprehendat animalia timore latronum in idem territorium introducta.*

160 *Gabellam an soluere teneantur, qui propter incursum hostium, uel piratarum in alienum territorium fugientes eò res suas importauerunt, uel inde expor tauerunt.*

161 *Gabellam soluere non tenentur, qui coacti sunt propter siccitatem ad alienum molendinum uenire ad molendum.*

162 *Statutum puniens introducentes suos per talem portam, an comprehendat introducentem porcos per eandem portam metu latronum.*

163 *Repræsaliæ, an & quando exerceri possint in fugientes a suo domicilio propter pestem. Et an habeant locum contra eos, qui ui uentorum compulsi sunt uenire ad locum represaliarum. & nu. 164.*

165 *Contractus, qui propter omissam solemnitatem a statuto requisitam solet esse nullus, an & quando robur accipiat propter pestem.*

166 *Instrumentum receptum a Notario nō matriculato pestis tempore, est ualidum, licèt ad huiusmodi actum statutū requirat Notarium matriculatum.*

167 *Pestis excusat pastorem ab interitu pecudum, cæterorumq; animalium propter epidimiam mortuorum. Et quomodo probabit pastor, uel soccidaneus animalia ex peste esse mortua. & nu. 168.*

169 *Romanorum Rex potest extra urbem Romanam coronari, si in ea uigeat pestis. Et idem uenit dicendum si pestis sit Mediolani, ubi idem Rex alio a ebet diademate insigniri. & nu. 170.*

171 *Donatio tempore pestis facta, censetur donatio causa mortis, licèt in ea nulla sit facta mortis mentio.*

172 *Donatio causa mortis, sola pœnitentia reuocari potest, quod in donatione inter uiuos non toleratur.*

173 *Infirmus censetur, qui degit in loco contagioso, cum sit morti propinquus.*

174 *Donationis secunda species quæ dicatur a Iureconsulto.*

175 *Donatio facta ab infirmo, in dubio censetur donatio causa mortis.*

176 *Donatio, in qua fit mētio de peste, uel infirmitate, debet præsumi don. cā mor.*

177 *Donatio potest ex coniecturis iudicari donatio causa mortis, licèt in ea nulla sit expressa mortis mentio.*

178 *Verbum, relinquo, in donatione expreßum, facit ipsam censeri factam esse causa mortis.*

179 *Donatio, quæ non potest ualere, ut donatio inter uiuos, præsumitur donat. causa mortis.*

180 *Pestis excusat dominum nō soluentem decimam pro animalibus parochiano, ad quem ipse cum animalibus diuertit propter ipsam pestem, nec & pro animalibus ibidem natis, & cui debeatur ipsa decima.*

181 *Natus extra ciuitatem tempore pestis, censetur natus in ciuitate, a qua mater aufugerat.*

182 *Statutum si disponat, ꝙ nemo debeat admitti in collegium, nisi sit natus in ciuitate, uel nisi sit ciuis originarius, uel quòd nemo poßit esse primus consul, nisi sit originarius ciuis, an excludat natum alibi a casu.*

183 *Felinus licèt casu natus fuerit in Felina, opido Regiensi, ex parentibus tamen origine Ferrariensibus, nihilominus statuto Ferrariæ uti ciuis gauisus fuit.*

184 *Statutum an, & quando intelligi debet in casu verò, & quando in casu ficto.*

285 *Poßeßio alicuius rei an. & quādo ꝑ aspectum acquiri poßit. nu. 187. & 189.*

186 *Poßeßio alicuius rei, an poßit cuipiam tradi per nuncium stantem in conspectu ipsius rei.*

188 *Poßeßio an transferatur per inuestituram, quam conferens fecit in conspectu beneficij.*

191 *Poßeßionem an, & quando transferre poßit executor per tactum annuli portæ ecclesiæ clausæ.*

192 *Poßeßionis traditio per aspectum facta, censetur esse ficta.*

193 *Poßeßio tradi fingitur per aspectū a lege, ubi cā est cognita, & sentētia lata.*

194 *Lex fictionem admittit, ubi expostulat neceßitas.*

195 *Poßeßio ꝑ aspectū tradita dicitur poßeßio uera, licèt traditio cēseatur ficta.*

196 *Poßeßio uera quid utilitatis afferat plusquam ficta. 197.*

198 *Canonica portio, quæ regulariter debetur parochiæ, in qua corpora assumuntur, an debeatur parochiæ, in qua quis aufugit propter pestem, & ibi mortuus est, an parochiæ, a qua aufugit.*

199 *Gabellarij, qui consecuti sunt notabile lucrum ex gabellis, finita locatione tenentur iterum in subsidium eas reconducere, nisi subsit pestis uel guerra.*

200 *Baptizari nemo potest, nisi in ecclesia, in qua sacri fontes sunt specialiter deputati, nisi ibidem uigeat pestis.*

201 *Maritus licèt teneatur sustinere mulierem, etiam quid horribile patientem, & ei debitum reddere; an teneatur ei debitum reddere, & cum ea habitare, si sit peste confecta. Et de quibus ipse maritus debeat ei sic labefactæ subuenire, nu. 202.*

203 *Maritus si pestis tēpore aufugit muliere infirma relicta, & de alimentis, medicinis, ac alijs necessarijs ei non prouidit, priuatur donatione propter nuptias, & lucro dotis, quod ex statuti forma debetur. Et idem est dicendum si dicto pestis tempore mortis aufugiat uxore sana relicta. nu. 204.*

205 *Vasallus relinquens dominum in bello, perdit feudum.*

206 *Filius patrem in captiuitate existentem non liberans, cum poßit, priuatur hæreditate patris in captiuitate morientis.*

De priuilegiis contractuum causa pestis.

VEnio Ad secundā partē.i.ad spālia, seu priui-
legia pestis. Istā partē subdiuido in tres
particulas. in prima uidebimus spālia ꝯctuū.i. se-
cūda spālia ultimarū uolun. in tertia spālia iudi-
1 ciorū. Cōtractuū spālia plura sunt. † Primò pestis
excusat a mora. Nā q ꝑmisit aliqd dare, uel face-
re hoc paschate in ciuitate. Auenionensi, excusat si nō dedit, vel
fecit pp pestē, q̄ nunc ibi uiget, cū nemo teneat̄ accedere ad lo-
cū pestiferū, c. negotiatorē. 88. dist, & qa oīs iusta cā metus excu
2 sat a mora, l. sciendū, ff. de usuc. ¶ † Sed dubitat̄ æn stāte peste in
loco sołonis faciēdæ debitor compelli possit alibi soluere? Vr̄ ꝙ
nō, qa non pōt cōpelli creditor alibi recipere sołonē. l. is q, ff. de
eo, qđ certo loco. ergo nō ēt debet cōpeliēdi debitor alibi solue
re, aliàs ꝯctus claudicaret, qđ esse nō det. l. litigatores, §. idē Iulia
nus. ff. de arb. Cōtrariū credo uerius ꝑ tex. cū gl. in l. usuras, C. de
3 sol. † ubi bānitus a loco sołonis pōt cogere debitorē, ut alio loco
soluat, & illū tex. cū gl. reputat sing. Lud. Ro. sin. 62. exordiē. Tu
Senēsis, cui decē, & istud de bānito sequunt̄ ibi Bar. & Bal. d. Ias.
in l. 2. col. 2. de iu. emph. Et licèt Cy. & Sal. ibi ꝯdicāt, qa bānitus
potuit ad locū sołonis mittere ꝓcuratorē, ar, l. si cū dotē, §. si pri,
ff. sol. mat. tñ cū ad cōtagiosum locū ēt ꝓcuratorē nō possit ban
nitus tutè mittere, ex eorū mēte dicendū est, cogēdū esse debito
rē alibi soluere, & ur̄ casus in l. j. ibi, vel quia alijs locis necessariò
4 distringeret̄, ff. de eo, qđ cer. lo. ¶ † An aūt hoc casu hn̄da sit rō in
teresse creditoris, quanti sua interest recipere potius sołonē in
loco destinato? Rn̄deo, si debitor fuit in mora soluēdi in loco de
stinato tpe, quo locus san⁹ erat, hn̄da est rō interesse creditoris,
al's nō, qa cessante mora satis grauat̄ debitor, si cogat̄ alibi solue
5 re, fm glo. in l. 3. §. nunc de officio. ff. de eo, qđ cer. lo. ¶ † An aūt
habenda

habenda ſit rō intereſſe debitoris, cuius intereſt magis ſoluere
in loco deſtinato, refert an debitor fuerit in mora, & tunc nulla
hr̄ rō ſui intereſſe, ne mora debitoris noceat creditori. l.mora.ff.
de re.iu. Aut nō fuit in mora, & tūc ſit hn̄da rō ſui intereſſe, ſ͠m
gl.in d.§.nūc de officio, & ibi clarius Bar. Pau.de Ca. & Iaſ.in d.l.
6 j.col.2.¶ † Scđò peſtis excuſat a periurio, ſ͠m gl.in c.ſi uerò, il.j.de
iureiu. nā ſi excuſat a mora, ergo a periurio, q̲a quicq̲d excuſat a
mora, ēt prodeſt ad excuſandū a periurio, ſ͠m Bar. in l. cōtinuus,
§.illud.ff.de uer.ob.ſeq̲tur Bar. Veron.in trac.ſeruitutū urb. ſub
7 rub.de cloacis, circa med.¶ † Sed dubitat̄, ſi debitori iuraſſet ſol-
uere in loco, ēt ſi ibi peſtis uigeret, an incurrat periuriū, ſi nō ſol
8 uat in eod.loco die adueniēte. Crederē, ꝙ nō, † q̲a qui nō adim-
plet iurm̄ temerariū, iā nō preuaricat̄, ſed temeritatē emēdat.c.
diffinitio, 22.q.4.& bn̄ ꝓbatur in §.fi.22.q.5. & ita tenēt Io.And.
Imo.& Pan.in d.c.ſi uerò.dicētes, ꝙ Galli, q̲ ꝓmiſerūt morari de
mēſe Auguſti in ciuitate Ro. pn̄t abſq; metu periurij diſcedere,
ſi medicorū iudicio aer Ro.ſit periculoſus, ꝓut eſt cōiter Gallis
9 maximè.† & hac de cā illo tp̲e ſiūt uacationes in curia, & ſe curia
les aliò trāſferunt.¶ Prædicta intelligo uera, niſi ꝓmiſſor poſſet
ibi ſoluere per rn̄ſalē, ſeu p̲ literas cābij, tūc nō excuſaret à p̲iu-
rio, q̲a iurm̄ ſp̲ adimplēdū eſt, ſi fieri poſſit abſq; interitu aīę, uel
corporis, c.queēadmodū, de iureiu. facit tex.in c.dilecti. ibi, certo
loco rn̄dere, vel ſoluere, de fo.cōp. ſ͠m intellectū, quē tenui in c.j.
10 de iud. Et q̲ † iurauit ſe cōtinuè ſtetiſſe in ciuitate, nō eſt p̲iurus,
etiā ꝙ ſteterit p̲ octo mēſes abſens p̲p̲ peſtē, ſ͠m Lud. Rom.conſ.
263. Viſo pūcto. q̲a ſtetiſſe vr̄ in ciuitate, q̲ ex iuſta cā receſſit, dū-
11 modo aīum habuerit reuertēdi.l.ſi q̲s ff.de cōd.& dem.¶ † Ter-
tiò excuſat a pęna.l.2.ff.ſi q̲s cau. Quòd uerū eſt in caſib.in quib.
pęna cōmittit̄ p̲p̲ morā, nā ſi excuſat a mora, & ɔn̄r a pęna.l.Cel
ſus.ff.de arb. ſecus in caſib.in q̲b.pęna cōmittit̄ ex ɔdōnis euētu,
tūc impedimētū nō excuſat. Et iō ſi obligō incipiat à p̄cedenti
cōdōne, putà ſi in paſchate Aueniōni non adero, ꝓmitto pœnę
noīe dare cētū, tūc pęna cōmittit̄, ēt ꝙ p̲p̲ peſtē fuerim impedi-
tus adeſſe.l.in illa ſtipl̄one.ff.de ver.ob.q̲đ ēt uoluit, Bar.in l.con
tinuus, §.illud, in fi.ff.eo.tit.ſequūtur, Imo. & Can.in c.breui, de
12 iureiu.¶ † Et, ex iſtis infert̄, ꝙ ſi emphyteuta fuerit impeditus ſol
vere penſionē in loco deſtinato p̲p̲ peſtē, ꝙ excuſabit̄ a cōmiſſo,
ſeu caducitatis pęna, q̄ p̲p̲ morā cōmittit̄, c.potuit, de lo.l.2.C.de
emph.ibi, ſpōtanea uolūtate. ſecus ergo ſubſiſtēte impedimēto,
& ita cōſuluit Ful.cōſ.7. lā plurib. annis, col.4. Et dato ꝙ cōmit-
teret̄ pęna, tn̄ emphyteutæ danda eſt reſtō p̲p̲ ltīmū peſtis impe
dimētū, iuxta not.p̲ gl.Bar.& alios in l.cū filius.§.in hac, ff.de ver.
13 ob.¶ Infertur † ēt ad mercatores trāſeuntes cū mercib. vel adeū-
tes ad molēdū ſine bulletta publicanorū tp̲e peſtis. excuſant̄.n.a
pęna ſtatuti puniētis euntes ad molēdū, uel p̲trāſeūtes ſine bul
leta, ſi p̲p̲ peſtē nō ſit tutus acceſſus ad ciuitatē, in qua ſolēt fieri
bullettæ, q̲a ubi nō eſt culpa, ibi nnlla pęna.l.ſi qua pęna. ff.de re
gu.iu.l.abſentē.in fi.ff.de pęn. Et non eſt in culpa, q̲ nō uadit ad
locū ſuſpectū de peſte.c.ad ſupplicationē, de renun.l.ſed ſciēdū.
ff.ad Treb.& iſta deciſio ueriſſima eſt, ſi datiarij in alio loco tu-
to bullettas nō faciāt. At ſi ad tutū locū diuerterēt, & ibi bullet-
14 tas faciāt, nō excuſabunt̄, † q̲a q̲ tenet̄ aliq̲d facere ſub pœna, in
culpa eſt ſi oēm diligentiā non adhibeat, ut illud facere poſſit.c.
ad falſariorū, de cri.fal.& nō eſt ſine dolo, q̲ nō inq̲rit, ubi fiāt tp̲e
peſtis bullettæ, quas tenet̄ hr̄e.l.dolus ff.mand.l.fi.ff.de cuſt.reo.
Et ſic ſignāter ɔſuluit do.Phil.Cor.conſ.109. Primo aſpectu.li.2.
15 † Et vltra eū, ꝙ ſit in culpa, q̲ non explorat, ſi in loco p̲ quē tran
ſit, ſoluatur gabella, & ubi ſtent officiales gabellæ, tenuit Bal.in
16 l.3.C.de naut.fę.† Nā gabellarij nō tenent interpellare trāſeun
tes, ut ſoluāt gabellā, q̲a trāſeuntes ſcire dn̄t ſe teneri. l.fi. §.diui,
& ibi Bart.ff.de publ.niſi eſſet gabella nouiter inſtituta, ſ͠m Bal.
17 in l.leges, la 3. ff.de legi.¶ Quartò p̄ſtat colono † iuſtā cām rece-
dēdi a cultura agrorū, & a domo ɔducta, ſ͠m gl.Bar.& cōiter ſcri
ben.in l.ſi in lege.§.ſi domus.ff.loca.per tex.in l.j.§.ſi pēſio. ff.de
migr.facit tex.in l.item quærit̄, §.exercitu.ff. loca. fugiēdus eſt.n.
cōtaminatus locus, d.c.negotiatorū, & facit illud Verg. Heu fu-
ge crudeles terras. Nā iuſtiſſimus eſt timor peſtilētiæ.l.metus.ff.
18 ex q̲b.cau.mai.¶ Sed hic occurrūt plures dubitationes.† Primò
dubitat̄, an inq̲linus poſſit migrare a domo ɔducta p̲p̲ peſtē, ita
ꝙ ceſſante peſte, nō teneat̄ amplius ſtare ɔ̃ctui? Pan.in c.p̲p̲ ſteri
litatē, de loc. vr̄ velle, ꝙ ſic, ar.illius tex. nā ſi p̲p̲ neceſſitatē licèt
locatori auferre domū a ɔductore, d.c.p̲p̲ ſterilitatē, ēt debet lice
re inq̲lino ex eadē cā domū dimittere. Subdit Panor. ꝙ iſta opi.
ur̄ uera. ſed ꝙ in practica uix poteris obtinere, ꝙ obſeruetur. &
pro iſta parte facit tex.in l.forma, ff.de cenſi.p̲ quā Gaſpar Cald.
conſi.5.j̃.allegādo dixit, ꝙ conductor nō tenet̄ ſtare locationi, ſi
præter cōſuetudinē rei locatæ aliq̲d accidat, ex quo dānū patia-
tur, & hāc Pan.op.ſequitur gl.ɔcilij Baſil.in §.locū, de authorita-
te gn̄aliū ɔciliorū. Ego aūt credo ꝙ hæc opin. nō ſit iuridica, ex
19 plurib.¶ Primò regula eſt gn̄alis, † ꝙ nō licèt a ɔ̃ctu diſcedere, l.
ſicut, C.de act.& obl.rl̄a, q̲đ ſemel, de reg.iur. nec a rl̄a reperit̄ fa-
cta exceptio, ꝙ ex cā peſtis, vel impedimēti liceat recedere. Scđò,
20 quia in ɔ̃riū ur̄ text.in l.ſi fundus, ff. loca.† vbi impedito utifrui
propter caſum fortuitū, nō datur repetitio, niſi ꝓ rata tp̲is, quo
fuit impeditus, nō ꝓ rata totius tp̲is, quo nō eſt uſus. & tn̄ ſi lice
ret a ɔ̃ctu diſcedere. totius tp̲is repetitio ɔcederet̄, & ita ɔſuluit
Lud. Ro.cōſ.432. Quo ad primū. ubi ad hoc ēt inducit tex.in l.ſi
uno.ff.lo.& in l.excepto.C.eod.& in l.domū.ff.de ɔ̃h.emp.& idē
tenuit And.Sicu.in d.c.p̲p̲, col.3. lic[illegible]dictis mētionē non fa
ciat. Nō ob.ɔ̃ria, q̃uis.n.liceat dño [illegible]perueniente ſibi neceſſi
tatē a ɔ̃ctu diſcedere, nō tn̄ dēt licere [illegible] ɔductori, quia nō ſubeſt
eadē rō. hēt.n.dn̄s in re pinguius ius. rōne.n.dn̄ij cōcedit̄ dño ex
21 pellere inq̲linū.l.ædē, C.lo. Et iō inq̲linus, † cui ducēda eſt vxor,
uel alia ſuperuenit neceſſitas ɔducēdi ampliorē domū, nō pōt a
domo cōducta migrare, & a ɔ̃ctu recedere, licèt dn̄s eadē de cau-
ſa poſſit inq̲linū expellere, ſ͠m Nic.de Matta. quē refert, & ſequi
tur And.Sic.in d.c.p̲p̲, col.4. nō ob. tex.in d.l.forma, q̲a loquitur
de dāno hn̄te cām cōtinuā, & ſic q̲đ nō ceſſat ceſſante caſu, ut ſi
22 res locata ꝓ parte perierit.¶ Scđò † dubitat̄ an colono, & inq̲li-
no impedito uti frui p̲p̲ peſtē, teneat̄ locator remittere pēſionē
pro rata tp̲is? Br̄ rn̄det̄, ꝙ ſic p̲ caſum in l.habitatores, §.fi.& l.itē
quærit̄, §.exercitu.ff.lo.& ſi inq̲linus uel colonus ſoluit, hēt repe
titionē ꝓ rata tp̲is quo utifrui nō potuit, l.ſi fundus, eo.tit.& ita
cōſuluit Gaſpar Cald.conſ.5. ſub rubr.de loca. & Soc.conſ.44. In
pn̄ti ɔſultatione. li.j. dicēs ſępius, ita vidiſſe ɔſultū p̲ doctiſſimos
uiros, & ita ɔſuluerūt D.Th.Dotius.& Fran.de Are.cōſ.13.& 9.
Quia ɔſultatio.& iſta eſt *cōis* opi. ut patebit ex his, q̄ dicā j̃.in q̲ō.
de emp.gabel.¶ † Sed ſuborit̄ dubitatio, an inq̲lino, q̲ nō denun
23 ciauit locatori uelle recedere p̲p̲ peſtem, ſit ēt faciēda remiſſio?
Crederē in hoc dubio ɔſiderādū, an locator p̲p̲ omiſſam denun
ciationē paſſus fuerit aliq̲đ dānū. Nā ſi ɔſtet eū fuiſſe dānū paſ-
ſum, id totū ɔſeq̲t̄ actione locati.l.itē q̃rit̄, §.exercitu.ff.lo. remiſ-
ſio tn̄ ɔductori nō denegat̄, arg.l.q̲đ ſi domus.§.idē iuris.ff.e.tit.
Ideo exceptio intereſſe paſſi retardabit executionē remiſſionis
donec de ea ſit cognitū. Et iō ſi cōductor vult euitare hāc exce-
ptionē, offerat claues, & denūciet uelle recedere, ſ͠m Io.Bapt.de
24 S.Seuerino in l.diē functo, in 40.q.ff.de offi.aſſeſſ.¶ † Sed hic alia
ſubintrat dnbitatio, an ēt ꝓ uno mēſe inq̲lino ſit faciēda remiſ-
ſio, ſi uno mēſe tm̄ uiguit peſtis? vr̄ ꝙ nō, q̲a colonus modicū dā-
25 nū æquo aīo ferre dēt.l.ſi merces.§.uis maior. ff.lo.† Dr̄ aūt in ꝓ-
poſito modicū dānū, q̄n̄ nō ɔtingit læſio in dimidia parte pēſio-
nis, ſ͠m Bar.in d.§.ſi uis maior. Bar.& Bal.in l.licèt, C. eo.gl.in l.ſi
uno, eo.ti.d.Ant.in d.c.p̲p̲. uel q̄n̄ cōtingit læſio in tertia parte,
ſ͠m Pan.d.c.p̲p̲. Ale.cōſ.108. Perſpectis uerbis, col.fin.lib.3. Are.
conſ.51. Viſa ɔſultatione. in 2.dubio. uel melius dr̄ modicū dam-
nū, q̄n̄ p̲cipit dimidiū eius, q̲đ ſolitū eſt p̲cipi, ſ͠m Azo. in Sūma,
C.lo. Ale.conſ.3 col.4. lib.j. Cor.conſ.128. Vr̄ primo, lib.2. In ɔ̃riū
26 fortiter facit tex.d.l.habitatores.§.fi. ubi dr̄, † inq̲lino migrāti p̲p̲
iuſtā periculi ſuſpicionē remiſſionē deberi, ēt ꝙ uerè nullū ſub-
eſſet periculū, ergo multò magis debebit̄, vbi p̲iculū ſubeſt, licèt
per mēſem tm̄ durauerit. Scđò ꝓ hac parte facit tex. in d.l.habi-
tatores, in prin. in rōne, vbi dr̄ ꝙ p̲p̲ magnā incōmoditatē inha-
bitādi ſuperueniētē ex reparatione neceſſaria, faciēda eſt remiſ-
ſio inq̲lino, nō p̲p̲ aliquā particulā īcōmodi. Sed abeſſe a domo
cōducta tp̲e peſtis non pōt eſſe ſine magno incōmodo, ut expe-
riētia docet, ergo &c. Tertiò facit tex.in l.ꝙ ſi domus, in prin.eo.
tit.a ɔ̃rio ſenſu. dr̄ ibi, ꝙ ſi inq̲linus domū, q̄ ruinā minabat̄, ęque
inhabitauerit, remiſſionē nō hēt, ergo a ɔ̃rio ſi n̄ inhabitauerit,
remiſſionē hēbit, dato ꝙ intra mēſem refecta fuerit. Et iſta opi.
uerior ur̄ in pūcto iuris. Nec ob.tex. in d.§. uis maior, q̲a loq̲t̄ in
colono, nos in inq̲lino. Rō diuerſitatis ibi aſſignat̄, q̲a colonus
nō tenet̄ reſtituere lucrū, q̲đ ɔſeq̲t̄ ex vbertate fructuū. vn̄ ęquū
eſt, ꝙ ēt ſentiat modicū dānū, inq̲linus aūt ex inhabitatione nul
lū lucrū ex ubertate fructuū magis ɔſeq̲t̄ uno anno q̄ altero; er-
27 go &c. Sed pone ꝙ † inq̲linus ɔduxerit magnā domū ꝓ tenendis
ſcholaſticis in ɔtubernio, uel ꝓ aduenis hoſpitādis, & cōtigerit
peſtis, p̲p̲ q̄ ſcholares receſſerint, & hoſpites nō aduenerint, ipſe
tn̄ ɔtinuè domū inhabitauerit, an iſto caſu ſibi ulla ſit facienda
remiſſio pēſionis? Vr̄ ꝙ nō, q̲a inhabitauit, & ubi inq̲linus vtitur
& fruitur domo ɔducta ēt cū aliquali incōmoditate, ſibi nō de-
bet̄ aliqua remiſſio, d.l.habitatores. in prin. Puto in hoc puncto
diſtinguēdū eſſe, ꝓut diſtinguit Bar.in l.cū pl̄es, in prin.ff.lo. aut
cōſtat, ꝙ inq̲linus ɔduxit domū principal̄r ꝓ ſua habitatione, li-
cèt cogitaret ſecū hoſpites hr̄e, & tūc nō eſt ſibi faciēda remiſ-
ſio.d.l.habitatores. Aut ɔſtat, ꝙ ɔduxit domū, ut principal̄r face
ret tabernā, uel ɔtuberniū, & tūc ſibi dēt fieri remiſſio, q̲a ad vſū
deſtinatū fuit impeditus utifrui re ɔducta, & in fructu ɔtigit ſte-
rilitas p̲p̲ peſtē, p̲p̲ quā ſterilitatē remiſſio fieri debet, d.§.uis ma
ior, & d.§.p̲p̲ ſterilitatē. Aut dubitat̄, & tūc recurrēdū eſt ad ɔie-
cturas. Primò ɔſiderāda eſt qualitas inq̲lini. Nā ſi erat ſolitꝰ exer
cere offm̄ cauponæ, uel facere duodenā, ſeu tenere ſcholares in
cōtubernio, p̄ſumēdū erit ꝙ ad iſtū vſum ɔduxerit, ar.l.plenū.§.
eq̲tij. ff.de vſu, & habi.& iō faciēda erit ſibi remiſſio, ſ͠m Bar.hic.
28 cōſuluit Lud.Ro.conſ.178. Pro deciſione caſus ꝓpoſiti, † ꝙ aro-
matario impedito exercere artē ſuā ī domo ɔducta debet̄ remiſ-
ſio, q̲a in dubio p̄ſumit̄ ɔduxiſſe domū ad vſum artis ſuæ, alle.gl.
29 in c.j.uerſ.ad fęnus, de vſur.lib.6. q̄ vult, † ꝙ locās domū uſurario
manifeſto punit̄ pęna, de qua ibi, q̲a debuit cogitare, ꝙ vſurarius

conduce-

conducebat domū ꝑ exercēdis ibidē vsuris.Ex quo infert ibi Gemi.ꝙ dñs nō poterit postea illū sub ꝓtextu, ꝙ exerceat artē ꝓhibitā,expellere a domo ꝯducta.Eodē mō infert ibi d.Phi.de Peru.
30 † ꝙ locator nō poterit expellere meretrices,qbus domū ꝯduxit, quia ad illū vsum meretricādi domū ꝯduxisse ꝓsumit.itē ꝯsiderāda est qualitas domus locatæ,an ꝓpè plateā, uel ꝓpè portā ciui-
31 tatis,in qua solebat fieri hospitiū:tūc ex hac ꝯiectura†ꝓsumendū est,ꝙ eā ꝯduxerit ad usum tabernę,ſm Bar.ibi, quē seq̄ Ale. cons.107.Pro inuestigatione,col.pe.li.2.cons.106.Magnifice prętor,col.antep.lib.3.Itē ex qualitate domus, & inqlini simul,col-
32 ligit ꝓbabilis ꝯiectura.¶†Nā si pauper hñs modicā familiā ꝯduxerit amplā domū, erit ꝓsumēdū ꝙ ꝓ scholarib. hospitādis eam
33 cōduxerit,ſm Ale.in d.cons.107.¶†Sed pone,ꝙ ꝯductor hospitij,vel aliqs ex sua familia moriat peste,& ob id claudat hospitiū illud tm̄,ciuitate in sanitate ꝑmanente,an tūc sit illi remissio facienda?vr̄ ꝙ nō, qa qñ ꝯductor impedit casu supueniēte in personā suā vti re cōducta,nō sibi ꝯcedenda est remissio.l.sed addes. §.fi.ff.lo.& ibi Bart.ꝑ q̄ dixit Io.Firma.in trac. de gabellis,qō.25. 2.par.se ꝯsuluisse,ꝙ furnarijs, quorum vnus fuit infirmus peste, nō debebat remissio, licèt pp pestē fuerint alij impediti uti furno.Ego aūt hoc casu crederē faciēdā esse remissionē hospiti, qa militat rō s.ꝑ Bar.assignata.Videlicet,qa casu fuit impeditus vti frui,& idē dicerē in qōne de furnarijs.Nō obst. tex.in d.l.sed addes.§.fi.qa loq̄ in ꝯductore operarū,cui nō debet fieri remissio, nisi stet ꝑ locatorē,quominus opę sibi ꝓstent.l.q operas. ff.loc. Et rō diuersitatis patebit ex his,q̄ dicā j.in qōne Doctorū legen-
34 tiū.Aduerte rñ,qa si inqlinus, in cuius domo pestis tm̄ irrepsit, esset vir sceleratus,putā publicus usurarius,blasphemator,vel sodomita.fortè sibi denegāda esset remissio, tanq̄ sit ꝓsumendū,ꝙ propter eius scelera morbo illo correptus fuerit, vt dicit text. in Auth.vt nō lux.ꝯ naturā.& faciūt q̄ dixi s.in ꝓludijs, in vlt.q.Et ad ꝓpositū bñ seruit decis. Io.And.& Hos.c.pp sterilitatē.de loc.
35 vbi ꝯcludit,†nō esse remissionē faciēdā ꝯductori nō soluēti decimas,qa ꝓsumit eius culpa, qa decimas Deo nō obtulit,ꝓuenisse sterilitatē,c.reuertimini,16.q.j.sequunt gl.Gem.& Peru.in c.j.de dec.lib.6. Et ex his elicit casus, in quo remissio denegat colono, & inqlino,casu impeditis uti frui re ꝯducta. Sunt & alij plēs casus,quos subijciā,quaten⁹ faciūt ad ꝓpositū nr̄m de peste. Scđs, ergo casus, quo remissio nō debet est, si loc⁹ esset naturalr̄ pesti
36 subiectus,†& sciēs ꝯdōnē loci ꝯduceret hospitiū, domū,ul' gabellas,tūc qa casus pestis esset ꝓmeditatus,nō esset ꝯductori remissio faciēda,ſm Io.Igneū,Doctorē peritissimū, in sua repetitio.l.
37 ꝯtus,col.34.ff.de reg.iu.ar.l.si fundū,C.de ædil.act.†Et idē dicit, si qs cōduxerit gabellas in ciuitate Limitropha, q̄ solita sit pati quotidia nos hostiū incursus,iuxta tex.in §.publicorū, in Auct. de mād.Princ.alle.tex.in l.ex ꝯducto, §.si vis,in ar.& ibi Bal.ff.loca.melius facit tex.in l.si qs domū,§.fi.ff.eo.tit.ibi,qa hoc eueni-
38 re posse,ꝓspicere debuit.¶ Tertius casus est,† si culpa ꝯductoris locus efficeret pestilentiosus, putā si sciēter accessisset ad conta-
39 giosum locū, & secū detulisset pestē in ciuitatē.†Nunq̄.n.qs excusat pp casum,qñ culpa ꝓcessit casum.l.si vt certo, §.nūc videndū,ff.cōmo.l.si nulla culpa.ff.de pig.act.& qa nulla debet remissio ꝯductori impedito uti frui facto ꝓprio.l. si in lege,§.si dom⁹.
40 ff.lo.& l.dñs horreorū.§.fi.eo.¶ Quartus casus,†qñ culpa alicuius de familia ipsius ꝯductoris superuenisset pestilētia,tūc ēt cōductori denegari poterit remissio,ut ꝓbat in l.q insulā. §.fi.ff.lo. ēt si pacto ꝯuētū esset,ꝙ pp pestē dēat fieri remissio, ut ibi legit, & ad hoc illū tex reputat sing.Lu.Ro.sin.30.inc. Si qs ꝓmiserit. & d.Ia. in l.sed & si qs,§. q̄situ,ff.si qs caut.¶ Quintus casus est,
41 † si tpe pestis ꝯductor ꝯduxisset domū,uel gabellas,tūc ēt nō poterit allegare casum pestis, qa ꝓmissio de soluēdo pēsionē dēt intelligi ſm statū tpis,q vigebat tpe ꝓmissionis, ſm Io.And.in add.
42 Spec.tit.de lo.sup rubrica ubi determinat,† q miles, q tpe guerræ suscepit custodiā castri, tenet ēt si uiolētēr ab eo castrū auferat,& dixit Soc.cons.122.Quidā Iacob. li.4.†ꝙ ꝯductor agrorum
43 in cōfinib. Florentinorū nō pōt petere remissionē casu, quo stipēdiarij depredent fructus, qa soliti sint singulo anno stipēdiarij ipsorū Florētinorū sīles robarias facere.Idem tenet Bal.in l.si
44 ea lege,col.fi.C.de vsu.†vbi ꝯductori, q tpe guerræ cōduxit ꝓdia, remissio pp guerrā nō debet,arg.l.q bona.§.de illo,ff.de dam.infec.& idē firmat Alex.cons.6.Videret,ad fin.lib.2.¶ Sextus casus
45 est,†qñ inqlinus,q migrauit a domo ꝯducta ad aliā domū gratis inhabitasset,ſm Raph.Ful.in d.l.habitatores. Est uerū, ꝙ Guido Papæ decis.530.exordien.Thesaurarius,dicit ꝙ Doct. in l.de ætate §.fi.ff.ad Treb.istud nō admittūt,qa satis est ꝙ inqlinus fuerit casu impeditus utifrui. Quod credo uerius. ¶ Sed alia se offert
46 dubitatio ardua & difficilis.†Nobilis Alexius Pip emit oēs redditus & ꝓuētus,q ꝑcipient, & ꝑcipi poterūt ex datijs & gabellis ciuitatis Auenio.vsq; ad 10.an.pretio 16000.floreno.soluēdorū quolibet anno.cōtigit,ꝙ hoc anno parū,uel nihil ꝑcepit pp pestē,q̄ritur an ei sit faciēda remissio?Hāc qōnē disputauit Bart.in disput.inc.Publicanus qdā. & licèt loquat in publicano,q nihil percepit pp guerrā,tñ non refert quantū ad punctū,cū pestis ēt dicatur bellum seu guerra, ut dixi s.in ꝓludijs.¶ Pro resolutione huius dubitationis uidēdū est,qa ꝯtus sit iste,nā si sit locatio & conductio,remissio erit sibi faciēda, ꝑ ea q̄ s.dicta sunt. Si uerò dicat emptio & uēditio, uideret dicendū nō esse remissionem ei cōcedendā rōnib.quāplurib.Primò,qa post ꝑfectū ꝯtū emptionis periculū spectat ademptorē.l.id qđ.& l.necessariò,ff.de peri. & cōmo.rei uē.& l.j.C.eo.¶ Scđò,qa qñ uendit spes, seu futurus euētus,periculū est emptoris,ēt ꝙ nihil ꝑcipiatur.l.si iactū.ff.de ac,emp.l.noīe.l.nec emptio.ff.de ꝯh.emp. Tertiò,qa translatum fuit ius ꝑcipiēdi redditus datiorū usq; ad 10.annos, & sic ad longū tps,& ꝯnr utile saltē dñiū translatū fuit in Alexiū,ergo ad eū spectabit ꝑiculū, qa res perit ꝑiculo eius cuius est. l. q fortuitis. C.de pig.ac.cū si.ꝙ aūt iste sit ꝯt⁹ emptionis. apparet ex verbis,
47 quib.usi sunt ꝯhentes.¶†Talis.n.ꝓsumit ꝯtus, qualē uerborū proprietas demōstrat.l.interest.ibi,quātū lectio ꝓbat.ff.de sol.& tenor dispōnis oñdit qualis sit ꝯtus,ſm Pau. de Cast.cons.200. Ad primū,cir.fi.& cons.251.pñs dubiū,in fi.Barb.cōs.2.cons.11. cons.26.37.72.li.2.Cur.cons.53.Super articulo, col.j. & alibi sæpè.Ex lectura aūt ꝯtus apparet, ꝙ est emptio, qa dr̄ ꝙ nobilis
48 Alexius emit.itē dr̄ ꝑ ꝓtio.†& ubi fit mētio pretij,in dubio intelligit emptio.l.fi.C.de ꝑd.decur.& uoluit gl.in l.cū dotē.C.de iu.do.q̄ ibi no.Bal.inferēs ad statutū disponēs,ꝙ de ꝓtio cuiusq; rei deductæ in ꝯtū soluat gabella, nā tale statutū de ꝯtu emptionis tm̄ intelligengū est,ſm eū,& illā gl.ad hoc dixit Ias.sing.in l. j.col.5.C.de iu.emph.Sed ꝓdictis non obstātib. Bar.in all.dispu.
49 determinat,ꝙ sit locatio,& ꝯnr fieri dēat remissio,†qa ubi constituit ꝓtiū annuū,uel menstruū ꝑ fructib.dr̄ locatio, ſm glo.in d.l.j.C.de iu.emph.ꝑ q̄ Bar.& Sali. ibi idē determināt,seq̄ Soci. cons.156.Pro fundamento,in prin.lib.2.dicēs, ꝙ ista opi.est cōis. Ab hoc fundamēto depēdet ueritas, iō diligēter aduertendum. Imo.in l.cotē ferro,§.q maximos.ff.de pub.dicit non esse verū,ꝙ dicat locatio,vbi ꝯstituit ꝓtiū annuū,uel menstruū, & exprimit, ꝙ sit emptio,qa nihil ꝓhibet, quominus possit emi & uēdi ꝑceptio fructuū proplurib.annis, licèt soluo ꝑ singulos annos sit distributa.Cū igr̄ uēdō fieri possit, & cōstet de mente ꝯhētium ex uerbis,dēt iudicari emptio,non locatio,Nō ob.gl.in d.l.j.qa ꝓcedit in dubio,& ubi ꝯhentes non sunt usi uerbo,emptionis, & uēdōnis,secus ubi expresserūt uerbū emptionis,qa in claris non est opus ꝯiecturis,& ita dēt intelligi gl.ī l.Pōponius, in uer.amitti.ff.quib.mod.ususf.amit.¶ Alia igr̄ rōne mouet Bar.qa posito, ꝙ iste esset ꝯtus emptionis, tñ regulari debet, ſm naturā ꝯtus
50 locationis,cui assimilat. Sed nec ista rō tuta ur̄,† qa licèt ꝯtus innoīatus regulet ſm naturā ꝯtus noīati,cui assimilat.l.j.§.si qs seruū.ff.depo.tñ cautū nō reperit,ꝙ unus ꝯtus noīatus reguletur,& regat a natura alterius ꝯtus noīati. subdit ergo Barto.ꝙ
51 emptio & locatio†eisdē regulis regulant.l.2.in prin. ff.loca.Sed nec istud satisfacit,quia uerum est ꝙ eisdē r̄is r̄ant,nisi ꝯriū decisum reperiat.Sed in ꝓposito ꝯriū clarè decisum apparet, qa in emptione ꝑiculū ꝓtinet ad emptorē, in locatione ad locatorē, nō aūt ad ꝯductorē,ut patet in iurib. s.allegatis: nā ad emptorē glebæ,inūdationis & tēpestatis periculū spectat, si aīr cautū nō sit.l.fistulas.§.frumenta.ff.de ꝯh.emp. & tñ nō spectat ad cōductorē prati.l.ex ꝯducto.§.j.ff.lo.¶ Adducit ergo Bart.tertio loco
52 tex.in l.inter quos.§.dāni.ff.de dam.infec. ubi superficiario † pp ruinā supficiei fit remissio pensionis,& tñ pōt esse ꝙ titulo emptionis erat superficiarius, cū ꝯstet supficiē emi posse sicut locari.l.j.§.j.ff.de supficie.¶ Sed tu ꝯsidera,an Bar.in aduertēter loquatur,nā licèt empta sit supficies,tñ pensio solui ur̄ ꝑ ꝯtu locationis habito respectu ad solū alienū,ꝑ quo ipsa pensio soluitur,d.l.j.in prin.¶ Quartò mouet Bar.qa ubi est ea. rō, ibi debet
53 esse ea.iuris dispositio.l.a Titio. ff.de uer.ob.†Rō aūt,pp q̄ fit remissio in ꝯtu locationis,& non in ꝯtu emptionis,& uenditionis.ea est, quia de natura emptionis est, ut res ꝑpetuò sit penes emptorē,& eius sit sp omne emolumentū, nimirū si ad eum spectat ēt oē periculū.Sed de natura ꝯductionis est, ꝙ emolumētū sit ꝯductoris ad tps tm̄.nimirū si dānū cōicat cū locatore, apud quē res locata ꝑpetuò remanet,ſm Cy.in l.legē.C.loc.Vel ea rō est,quia res uendita debetur tanq̄ spes, ideo eius interitu uenditor liberat.l.si ex legati cā.ff.de uer.ob.Sed in locatione debetur patiētia,q̄ est de futuro,& q̄ ꝓstari non pōt ꝑ locatorē, ubi fructus deficiūt,ideo ꝯductori fieri dēt remissio, licèt locator nō teneat ad interesse, qa ꝑ eū non stat quominus ꝓstet patientiā, in emptione aūt gabellarū eędē rōnes militare vñr,q̄ in locatione, ergo &c.¶ Tu aduerte,qa attētis istis rōnib.idē dicendū, si uenditi essent fructus oīum 10.ann.vnico ꝓtio,cuius ꝯriū tenet Bar. & cōiter alij,ut statim subijciā.Ergo ar.nō ꝯcludit,nisi rñdeas,vt statim dicā.¶ Itē aduerte,quia non ur̄ uerū, ꝙ hmōi rōnes militent in uendōne fructuū?& redditū gabellarū,eo quia cēsetur empta spes percipiendi redditus, q̄ spes succedit loco rei,& quæ nō perit,neq; diminuitur,ēt ꝙ oēs fructus intereant.imputet ergo sibi conductor,qui sola spe cōtentus fuit, d.l. nec emptio. Et propterea Imo.& Lu.Ro.in d.§.qui maximos, tenuerūt ꝯ Bart. & sequaces.idē tenet Imo.in c.pp,col.pe.de lo. & Lud.Bolog.in addi.ad cons.Io.de Ana.cons.74.Visis,& ponderatis.¶ Passus iste est scrupolosus,& sup eo multa uerba effundi pñt.Ego ꝑ dilucidatio-

datione & concordia multarũ decisionũ, q̃ in hoc puncto uñr aduersæ, licèt potius sint diuersæ, ꝯsidero quatuor casus principales. Primus, qñ ꝯhentes non sunt usi uerbo locationis, & conductionis, neq; verbo uenditionis & emptionis, putà, si fuerit dictũ, cõitas cõcessit Alexio Piperi gabellas vsq; ad 10. annos ꝑtio 16000. Flore. singulo anno. Scđus, qñ usi sunt uerbo, locationis, & conductionis. Tertius qñ usi sunt uerbo, uẽdõnis & emptionis. Quartus, qñ usi sunt simul, & ꝓmiscuè utroq; uerbo, locationis & uenditionis. ¶ Circa primũ oẽs cõcordant, † ꝙ in dubio

54 dicatur ꝯc̃tus locationis, ubi ꝑtiũ ꝓ fructib. percipiendis in singulos annos diuisum reperit̃, ſm glo. in d.l.2.C. de iure emphyt.

55 ¶ † Circa ſm ẽt ꝯcordant, q̃a si in dubio præsumitur locatio, remissioq; cõceditur, multò magis ubi ꝯstat ex uerbis ꝯhentiũ, ꝙ uoluerũt facere ꝯc̃tũ locationis iudicabit̃ locatio, nec a uerbis recedẽdum erit. l. non aliter. ff. de leg. 3. Et hoc intelligo, siue locati sint fructus datij pro certo ꝑtio singulis annis, siue pro uno ꝑtio simul, præstando ꝓ oĩb. annis, uel sit facta locatio ꝓ uno anno, ſm Pau. de Ca. in d.§. maximos, & in l.2.§. adeo. ff. loca. licèt Bal. in l. si ea lege. C. de usu. teneat ꝯrium & malè. ¶ Saluari tñ posset opi. Bal. ꝙ nõ sit faciẽda remissio, licèt ꝯc̃tus dicatur locatio eo casu, quo ꝯductor spẽ fructuum percipiẽdorum, & nno fructus percipiendos cõduxisset, quia tũc casum aduersamq; fortunam cõduxisse uideret̃, d.l. nec emptio. & hac rõne mouet Bal. in l. licèt, in 3.q.C. loc. de qua qõne Bal. ĩ. plura dicã. ¶ Circa tertiũ casum, qñ uerba ꝯc̃tus sonãt in uenditionẽ, distinguẽdũ est, an ciuitas uendiderit redditus, & ꝓuentus datiorũ ꝯstituto pretio in singulos annos uel mẽses, aut ꝯstituto unico pretio ꝓ oĩbus annis.

56 Primo casu Bar. in d. disput. & in d.l.j. † tenet, ꝙ debeat iudicari locatio, & ꝯñr ꝙ sit facienda remissio, & sequunt̃ *cõiter* Docto. per fundamenta & rõnes s. allegatas. idẽ tenent Io. Firm. tracta. de gabellis, in 1.q.2.par. Alex. cons. 107. Perspectis. lib. 3. & in d. cons. 3. lib. j. Soc. cons. 88. col. j. & seq. Considerata prædicta facti contingentia, li. j. & Io. de Imo. sibi ꝯrius, cons. 7. In casu ꝑmisso. Pet. de Anc. in d.c.pp, & in cons. 403. Pluribus rationib. Cor. cons. 128. Vr̃ primo aspectu. li. 2. & cons. 23. Vr̃, eo. lib. & cõs. 38. quamuis, eo. lib. & consi. 12. Licèt diffusè, lib. 4. ¶ Et ita tenẽdo, non ob. adducta in ꝯriũ. Primò non ob. ꝙ uerba sonent in uẽdi-

57 tionẽ, † quia magis attendenda est natura ꝯc̃tus, q̃ uerba, l. insu-

58 lã, ff. de præscr. uer. l. si olei. C. lo. † nã uerbũ, emit, exponit qñq; .i. conduxit, l. hi q, C. loca. l. ea lege. §. locaui. ff. eo. facit tex. in d.§.q

59 maximos. † Sic ẽt uerbũ illud, pretio, põt exponi .i. mercede, d. §. locaui, & l. insulã, §. qui ꝯdem. eo. tit. ¶ Non ẽt ob. dũ s. dicebã, ꝙ censetur uendita spes, quia istud non est uerũ, qñ empti sunt redditus percipiẽdi, cũ intelligantur empti fructus soliti cõiter percipi. d.l. nec emptio, & l. interdũ. ff. de uer. ob. ideo si fructus non percipiantur, remissio est faciẽda. d. §. uis maior. ¶ Et ex hoc infero, ꝙ si uenditi essent redditus gabellarũ, si q perciperentur, ꝙ nulla debet fieri remissio, seu pretij excõputatio, tanq̃ dicat̃ uen-

60 dita spes, seu alea. † Illa. n. uerba, si qui ꝑcipient, ꝯdõnẽ & spẽ locatã esse oñdunt. l. qđ in uenditione. ff. de hær. uel actio. uend. & hoc uolunt Bar. & Pau. de Ca. in d.§. qui maximos. ¶ Scđo casu, qñ ꝓ unico pretio, & tũc uera uendõ reputat̃, & ꝯñr ad emptorẽ dãnũ spectabit, iurib. ꝑallegatis: habita tñ distinctione, an redditus sint percipiẽdi ab ipso emptore, an a uenditore. Nã primo casu fieri nõ debet excõputatio ꝑtij, q̃a ius ususfruc. ur̃ emptũ. l. cũ ita. ff. de usuf. leg. l. si quis ita. ff. de usufr. Scđo casu fieri debet excõputatio ꝓ rata tp̃is, quo redditus nõ fuerũt præstiti ꝑ venditore ipsi emptori, ſm Bar. ar. l. si uẽditor. §. uerisimile, ff. de ꝯhen. emp. ¶ Sed pone, ꝙ sit uenditũ datiũ, siue vectigal, aut gabella pro x. annis, an debeat eo. modo distingui, an sit uenditũ constituto ꝑtio in singulos annos, aut ꝓ unico pretio totius tp̃is? Rõ

61 dubitãdi est, † quia si q̃s emit datiũ seu pedagiũ, cẽset̃ emisse perceptionẽ seu ꝯmoditatẽ ꝑcipiẽdi fructus ſm Bart. & *cõiter* scrib. in d.§.q maximos. per tex. in l. si vsusfructus. ff. de iu. dot. Emptor aũt ꝑceptionis censet̃ emisse ipsum actũ ꝑcipiendi, & sic spẽ. l. si iactu retis. ff. de ac. emp. & d.l. nec emptio, & bñ probat̃ in d.l. si ususfructus, in fi. & in l. necessariò, ff. de ac. emp. vr̃ ergo indistinctè dicendũ, ꝙ emptor sola spe dẽat esse cõtẽtus. d.l. nec emptio. ¶ In ꝯriũ facit, q̃a si in singulos annos sit ꝯstitutũ ꝑtiũ, debet di-

52 ci locatio ſm cõem sñiam Doct. de qua. s. † Si locatio sit, ergo remissio debet̃, q̃a de natura locationis est, ꝙ cõductori impedito uti frui casu seu fortuna, fiat remissio. d.§. uis maior. Bal. in d.l. licet, in 3.q. tenet, ꝙ non sit faciẽda remissio, q̃a ꝯductor casum aduersamq; fortunã ꝯduxisse censet̃, & ita intellexit uelle Bart. in d.§.q maximos. Et clarius hoc uoluit Pau. de Ca. ibi, qui fortius subijcit, ꝙ idẽ erit, si q̃s emerit datiũ, & oẽs redditus, quia illa verba, & oẽs redditus, vñr adiecta in ꝯñam prioris dispõnis. ¶ Quid tenẽdũ? si dicamus ꝙ ꝯductor ꝯduxerit, uel emerit spẽ ꝑceptionis, proculdubio dicẽdũ est remissionẽ non deberi, cũ videatur emendo spẽ, suscipere in se oẽ ꝑiculũ, l. si quis fundũ, in princ. ff. loc. Reperio Ale. in d. cons. 108. li. 3. determinare ꝯriũ. s. ꝙ remissio fieri debeat, & dicit ita velle Bar. in d.l. qui maximos. Ad decisionẽ Bal. rñdet, ꝙ Bal. se fundat in dicto Bar. in d.§. q̃ maximos & cõstat Bar. ꝯriũ dicere, tñ Ale. nõ rñdet ad rõnẽ Bal. quæ rõ ẽt fuit de mẽte Bar. in d.§.q maximos, ꝙ cẽseat̃ emisse casum aduersamq; fortunã eo, ꝙ verbũ, datium, capitur ꝓ actu perceptionis reddituũ ipsius datij. Ego adhæreo opi. Ale. & credo, ꝙ uerbũ da-

63 tiũ, † dẽat exponi .i. redditus, q ex datio percipiunt̃, ut no. in rub. C. de vect. & cõmis. & ita capit̃ in l.j.§.j. ff. de pub. & ista est verisimilis intẽtio ꝯhentiũ, ergo ita uerba sunt capiẽda, d.l. si debitor, §. verisimile, ff. de ꝯh. empt. Præterea cũ istud verbũ, datiũ, possit intelligi tã ꝓ redditibus, q ꝑcipiunt̃ ex datio, q̃ ꝓ ipso actu perceptioni, certè in dubio faciẽda est interpretatio ꝯ locatorẽ, q potuit legẽ apertius dicere. l. Labeo. ff. de ꝯh. emp. insuꝑ ista opi. est benignior, ergo in dubio amplectẽda. l. sẽp. ff. de reg. iu. Nã ẽt cum redditus ꝯstituto ꝑtio in annos singulos vẽditi sunt, põt esse venditio, vt s. demõstraui post Imo. & tñ Doc. cõiter interpretant̃, ꝙ sit locatio, q̃a ista interpretatio benignior ur̃ ex eo, ꝙ in locatorẽ remissio ꝯcedit̃. idẽ ergo dicẽdũ, qñ uẽditũ fuit datiũ. ¶ Non obst. doct. Bar. in d.§.q maximos, dũ vult ꝙ vẽdito datio cẽseatur vẽdita spes, seu actus ꝑcipiẽdi, & sic remissio nõ debet̃. q̃a Bar. loquitur, qñ ꝓ unico ꝑtio tp̃is uẽditio facta fuit, tũc uẽditio censetur & nõ locatio, quo casu actus ꝑcipiẽdi uẽditus intelligit̃ ꝑ rationes Bar. Sed qñ uẽdõ facta fuit ꝯstituto ꝑtio in annos singulos, locatio reputat̃, & q̃a locato datio, ẽt põt intelligi locatũ id, qđ ex datio ꝑcipit, sicut locato fundo, intelligit̃ locatũ id, qđ percipitur ex fundo, idcirco faciẽda est interpretatio in partẽ hanc, ꝙ censeat̃ locatũ id, qđ percipit̃, q̃a talis interpretatio est benignior, ut s. dixi. Et opin. Bal. ẽt reprobat. Io. Igneus in repe. l. ꝯc̃s, col. 32. & seq. ff. de reg. iu. ea rõne, q̃a ẽt ꝙ cẽseret̃ locata spes, seu actus percipiẽdi, nõ tñ conductor teneret̃ de casu pestis uerisimr̃ nõ cogitate, de quo. ĩ. abũdè dicetur. ¶ Sed hic alia suboritur du-

64 bitatio. Pone, ꝙ ab initio † sit cõstitutum unicũ pretiũ ꝓ oĩb. decẽ annis, uidelicet ꝓ quinquaginta millibus scutis, & postea solutio sit diuisa ꝑ tp̃a ita, uidelicet ꝙ de dictis q̃nquaginta millib. soluat̃ quolibet trimestri summa mille ducentorũ q̃nquaginta. An erit uẽditio, uel locatio? Bar. in d. dispu. publicanus quidam, uisus est uelle, ꝙ sit locatio, Vr̃ (inquit) ꝙ ꝑp unũ pretiũ ꝯstitutũ ab initio, licèt præstatio sit diuisa, & ꝑp unã annorũ numerationem, ꝙ sit emptio, & tñ Bar. postea ꝯcludit, ꝙ est locatio. Subijciens ꝙ si pretiũ est unũ & certũ, merces uerò soluitur per singulos annos, locatio erit, licèt ꝯhentes usi fuerint uerbo, uenditionis & emptionis, q̃a illa merces solui ur̃ ꝓ patientia, q̃ singulis annis præstat̃. & ita dicit intelligendam esse glo. in d.l.2. C. de iure emphy. & uerba Bar. ita ẽt intellexit do. Alex. in d. cons. 108. & idem tenet Cor. in d. consi. 12. lib. 4. Ego crederẽ opi. Bart. verã esse, si solutio diuisa ꝑ tp̃a, putà per trimestres, sit uniformis quocunq; trimestri: sed si sit difformis, tenerem ꝙ esset uenditio, q̃a tunc apparet solutiones fuisse diuisas gratia cõmodioris præstationis, & non ꝓ patientia, quæ præstatur, cũ non appareat ratio, quare plus solui debeat pro patientia unius trimestris, quàm ꝓ patientia alterius, & istud fuit de mente Corne. in d. consi. 12. Et hanc arbitror fuisse mentem gl. in d.l.j. & Bart. in d. disputa. dum dñt locationem esse, si constitutum sit unum pretium, quod annuatim soluatur. nam si præstatio fiat difformiter, non erit verũ, quòd vnum pretium annuatim soluatur ꝑp diuersitatem præstationum, q̃ faciunt uideri diuersa pretia, arg. l. quinquaginta, ff. de

65 proba. ¶ Sed adhuc alia subintrat dubitatio. † Pone, ꝙ pro oĩb. decẽ annis sit constitutũ unicũ pretium semel, uel ꝑ plures dispares præstationes soluendũ, ita ꝙ dicatur uenditio, & contingit ꝙ ꝑp pestẽ tertia pars reddituũ oĩum decẽ annorũ deperierit: retenta opinione illorũ, qui tenent ꝙ si cõtingit læsio in tertia parte, fieri debeat remissio conductori, an ẽt in casu isto sit facienda pretij excõputatio emptori? Vr̃ ꝙ non, quia in ꝯc̃tu emptionis periculũ est emptoris. l. id qđ. ff. de peric. & cõmo. rei vẽ. & in hoc differt a ꝯc̃tu locationis, ſm gl. in d.l.j. C. de iu. emphyt. & dixi s. In ꝯrium facit, quia qñ pretiũ est ꝯstitutum in singulos menses, sit remissio tanq̃ merces soluatur ꝓ patientia, q̃ singulis mensib. præstatur, ergo idẽ in casu nostro, quia unicũ pretiũ ur̃ solui patientia oĩum x. anno. unde idem iuris esse debet in toto, quod est in parte. l. quæ de tota, ff. de rei uen. Põt dici, ꝙ in locatione patientia uenit principaliť, in uenditione principaliť uenit datio, in ꝯñam uenit patientia, ut declarat Bart. & alij in l.2. ff. si cer. pe. & Bar. in d. dispu. in uer. solutio, &c. Considera tñ tu subtilis, quæ sit ista datio, quæ in uenditione gabellarum principaliter ex parte uenditoris debetur. ¶ Circa quartũ casum, quãdo

66 contrahentes usi sunt simul & promiscuè † verbo, venditionis & locationis, si præstatio sit uniformiter diuisa in singulos menses uel annos, clarum est ꝙ reputabitur locatio per prædicta. & firmat Imo. in d.§. qui maximos, & Alex. in d. cons. 107. si uerò cõstitutũ sit unũ pretiũ ꝓ toto tp̃e, Im. & Ale. nihil dñt. Ego arbitror cõtrahentes hoc casu uoluisse facere ꝯc̃tũ locationis, & nõ uenditionis, q̃a subiecta materia magis ꝯuenit locationi, q̃ uẽdõni. Præmissa, ꝙ sit faciẽda remissio, ꝓcedũt ubi emptor uel ꝯductor nõ suscepit in se ꝑiculũ casus, aduersæq; fortunæ. Si aũt in se suscepit periculum, aliud dicendum vr̃. Et quia nobilis Alexius suscepit in se periculum pestis, & cuiuslibet aduersi casus, & quia passus iste frequens est, latius arbitror insistẽdum. ¶ Quæro primò, qđ si con-

si conductor spãliter & expressè susceperit in se periculũ pestis, an teneat ad pẽsionẽ ꝑ tpe pestilentiæ? Vr̃ ꝙ non, qa pestis enu-
67 meratur† inter casus fortuitos, ſ'm Bal. & Sal. in l. quæ fortuitis.
68 C. de pig. act. dr̃ aũt casus fortuitus, † cui humana mens non põt obuiare, d. l. quæ fortuitis, & l. j. §. si eo tpe, ff. de admi. rer. ad ciuitatem perti. ergo suscipiens in se casum fortuitũ, suscipere dici-
69 tur obligationẽ impossibilẽ: † impossibiliũ aũt obligatio nulla est. l. impossibiliũ. ff. de reg. iur. ¶ In ꝯrium est casus decisus in l. si quis fundũ. in prin. ff. loca. ¶ Ad argm̃ rñdetur, ꝙ regula. l. impossibilium, procedit in obligatione merè impossibili, casus aũt fortuiti eueniunt ꝯtingẽter, & non necessariò, ideò sequitur ꝙ promissio aduersus casus fortuitos est possibilis, licèt pp defectũ nostræ cognitionis nesciamus occurrere, & debitè resistere: unde magis hic uersatur difficultas, quã impossibilitas, ſ'm Sal. in l. j. in fi. C. commo. Vel aliter põt dici, ꝙ arg. cõtinet fallaciam. licèt. n. mens humana non possit ꝓuidere casus fortuitos, põt tñ homo se obligare ad non allegandũ casum fortuitũ in sui fauorem, & istud est possibile, & facilimum, & ista est obligatio, qua obligatur suscipiens in se casum aduersamq; fortunã. l. sed & si quis. §.
70 quæsitum. ff. si quis cautio. ¶ † Sed quid si cõductor expressè nõ suscepit in se casum pestilentiæ, sed generaliter suscepit in se periculũ cuiuslibet aduersi casus? dicas idem rñdendũ. d. l. quæ fortuitis, & ita rñdẽt gl. Bar. Ang. Sal. Raph. Pau. & Mod. in d. §. quæsitum. & est *cõis* snĩa, licèt uariæ fuerint Docto. opi. vt licèt intueri ex scriptis per Sal. l. j. C. commo. Alex. & Mod. in d. §. quæsitũ, & idem tenuit Cor. consi. 128. Vr̃ primo aspectu, col. 3. li. 2. ¶ Sed
71 quid si conduxit suo periculo? Vr̃ idem rñdendũ, † quia appellatione periculi etiam ur̃ comprehendi casus pestis. l. itẽ quæritur. §. si gemma. ff. loca. & l. litis. §. j. ff. de neg. gest. quem allegat d. Ias. in d. §. quæsitum. Et ibi Pau. de Ca. vult, ꝙ periculũ in plus se ha-
72 beat, q̃ casus fortuitus, quia casus † fortuitus propriè comprehendit casus, qui sine propria culpa obueniunt, & qui præuideri non potuerunt. Periculum uerò est nomen magis generale cõprehendens oẽm casum, siue ex propria culpa proueniat, siue non, ff. de peric. & commo. rei uen. in rub. & nigro. maximè in l. quòd si neque. §. fi. ff. eo. & sic periculũ est genus, casus uerò fortuitus, dr̃ species, ſ'm Alex. in d. §. quæsitum, & istud clarum est, licèt d. Ias. in d. §. quæsitum, dicat ꝙ gl. ubique, & Bar. habuerunt pro constanti, ꝙ appellatione periculi non cõprehẽdatur casus fortuitus. Quod credo non esse uerũ, imo gl. & Bar. ꝓ constanti uolunt ꝯriũ, ut ex uerbis eorũ potes cognoscere. & si tu, qui oĩa ponderas, aduertas, uidebis ueritatem. ¶ Redeundo a punctum concludo, posito ꝙ de significatione uocabuli appellatione pe-
73 riculi possit includi casus fortuitus: † tñ adhuc dico ꝯductorem datiorum, qui cõduxit datia suo periculo, non teneri de casu fortuito pp pestem obuenientem, uel alia de causa, iura sunt manifesta, uidelicet tex. in l. j. §. sæpe. ff. depositi. & in d. l. litis. §. j. ff. de nego. gest. & in d. l. opus, cum sim. ¶ Ampliatur ista conclusio, ẽt si in se conductor susceperit omne periculum, adhuc non cẽsetur suscepisse periculum casus fortuiti, l. nec similiter. ff. de magi. cõue. iuncta l. 2. §. si eo tpe. ff. de admi. rer. ad ciuit. pert. ad idem tex. cum gl. expressa in l. iurisgentium. §. itẽ si quis. ff. de pact. Et ea ratio est, non quia appellatione periculi non continuatur periculum casus fortuiti, ut credidit d. Ias. & malè: sed quia non est credendum, ꝙ aliquis voluerit subire periculum casus fortuiti, nisi quando constet. & ideo, quia periculũ est nomẽ gñis aptũ comprehendere, tã periculũ obueniens culpa, q̃ a casu, non credit̃ ꝙ suscipiẽs in gñe omne periculum uoluerit se obligare ad casum fortuitũ. Et ista est propriè rõ d. §. quæsitum, ubi promittẽs sistere omni exceptione remota, non intelligitur renunciasse exceptioni competituræ pp casum fortuitum. Ex hoc apparet nõ esse faciendã dr̃iam inter iudicia & ꝯctus, ꝯ Bar. & sequaces ibi, ſ'm Sal. & Cy. in l. j. C. commo. quorũ opi. ad terminos prædictos re-
74 lata uerior ur̃ per prædicta. † Sit ergo conclusio, ꝙ suscipiens in se omne periculum, uel promittens soluere pẽsionẽ omni exceptione remota, non intelligitur suscepisse in se periculũ pestis,
75 nec alterius casus fortuiti. † Et idẽ si conduxerit datia, vel fundũ suo risigo & periculo, ſ'm Soc. consi. 124. lib. 4. quia istud uerbũ, rischiũ, est ẽt gñale, sicut uerbũ, periculũ, & hoc uoluit Bart. in l.
76 si is qui. ff. de acq. her. † Et idem si conduxerit datia cũ suis raschis & spinellis, quia casus fortuitus non dr̃ raschia neq; spinella, ſ'm Alex. consi. 108. col. pe. lib. 3. ¶ Ista conclusio fallit plurib. modis.
77 † Primò limitatur, nisi conductor susceperit unũ casum fortuitum in specie, & postea adiecta sit clausula gñalis, & omne aliud periculũ. Exemplum, si conductor susceperit in se periculum incursionis hostiũ, & omne aliud periculũ, tunc sub illis uerbis generalibus, & omne aliud periculũ, cõprehenditur casus pestis & cuiuslibet aduersitatis, ſ'm gl. & cõiter Doct. in d. §. quæsitum. arg. c. qui ad agendum, de procur. lib. 6. & ita etiam tenent Dyn. in l. contractus. ff. de reg. iu. Bal. & Sal. in d. l. j. C. commo. Ant. de But. Imo. & cõiter Can. in c. j. eo. tit. de commo. Quod intelligit uerũ Bar. quantum ad casus similes casui expresso, non aũt cõprehenduntur casus fortuiti maiores expresso, per text. in simili in c. sedes, de rescr. sequuntur alij per tex. in l. fi. §. cui dulcia. ff. de vino tri. oleoq; leg. & in cle. non põt, de procu. & quæ tradit Bart. in l. quæsitũ. §. pe. ff. de fun instr. & Fel. in d. c. sedes. ubi cõprobat pluribus similibus, ut p eũ. & idẽ tenuit cõsulendo Ale. consi. 28. li. j.
78 ¶ † Sed ꝓ intelligentia quæro, quis dicatur casus similes casui expresso, & quis dicatur casus maior? Alex. in d. consi. 28. sentit, ꝙ is casus dicatur maior, qui rarius contingit. Sed Corne. consi. 128. col. 2. li. 2. ꝙ dicatur casus maior, qui periculosior reputat̃. Ego
79 crederem relinquendũ arbitrio iudicis, † nã q̃ similia dicantur iudicis arbitrio declaratur, ſ'm Inn. Host. & Pan. in c. cãm, il 2. de iudi. Cy. in l. non põt. ff. de leg. Fel. in c. translato, de const. ¶ Limita-
80 tur secundò, † suscipiens in se periculum in gñe, aliàs teneretur de culpa leuissima, isto casu tenebitur ẽt de casu fortuito, qa nisi intelligeretur suscepisse in se periculum fortuitorum casuum, pactum nihil operaretur, quod non est dicendũ, l. si qñ, ff. de le. j. & pro hoc est casus in l. & Aristoni. ff. man. & ita ẽt tenet gl. Barto. & alij. in d. §. quæsitum, & Cano. in d. c. j. & Lud. Ro. sing. 435. incip. Tu habes casum in l. opus, & c. allegat tex. quem dicit singu. in l. item quæritur, §. si gemma. ff. loca. Sed non est sing. quia
81 de hoc etiam tex. in d. l. & Aristoni. ¶ † Ex ista ratione infertur, ꝙ suscipiens in se periculum, si aliàs tenebatur de casu fortuito, nunc tenebitur, ẽt ꝙ casus fortuitus culpa aduersarij ꝓuenerit, dum tñ dolus absit, ubi aliàs non tenebatur. l. 2. C. de nau. fœno. & hoc ne pactum reddatur frustratorium. & ꝓ hoc est casus in l. qui officij. §. fi. ff. de ꝯh. emp. Quod restringit Cor. consi. 38. Quãuis, col. pen. lib. 2. ut procedat, si casus fortuitus obueniat culpa aduersarij in non faciendo, secus si obueniat culpa aduersarij in faciendo: quia satis est, ꝙ pactum aliqd operari possit, tñ minus debet operari, q̃ sit possibile, ſ'm Bar. in d. §. quæsitum. Et eadem ratione si periculũ ad eũ spectabat, nũc tenebitur de casu, ne pactũ sit elusoriũ, l. periculi. ff. de naut. fœn. Et eadẽ rõne si possessio rei, cuius periculũ in se suscepit, non trãseat ad eũ, tenebitur de casu, quia de culpa pactũ non põt uerisil'r intelligi, cũ in re, quã quis apud se non hẽt, nõ cadat uerisimilis culpa. pro quo est tex. in l. si in uenditione, in princ. ff. de peri. & commo. rei uen. ¶ Ter-
82 tiò limitatur, si quis susceperit in se generaliter omne periculũ
83 cum iuro, tunc ẽt tenebitur de casu fortuito, † quia iurm̃ habet uim expressi, ſ'm Bal. in d. l. j. in 2. q. C. comm. & est ad hoc bonus tex. in c. ex rescripto, de iureiu. ubi iurm̃ hẽt uim expressæ renunciationis. Et dixit Ang. in l. senium, C. qui test. fac. pos. ꝙ iurm̃ habet uim specialis, & expressi consensus. sequitur Cur. consi. 76. d. Lud. col. 5. Et quia, ut s̃. dixi, sub gñalitate huius uerbi, periculũ, includitur ẽt periculum casus fortuiti. vnde cum in gñe iurans potuerit cogitare ẽt de casu fortuito, iurm̃ debet eum astringere ẽt ad casum fortuitum, arg. l. qui iure militari. ff. de testa. mili. & per hanc rõnem ita tenuit Imo. in c. cum contingat, char. 18. de iureiu. & Cors. in reper. rub. de iureiu. priuilegio 38. col. 19. & Contrariam opi. tenent Bar. Bal. Alb. de Ros. Ang. Ful. & Ale. & d. Ias. in d. §. quæsitum. Io. And. & *cõiter* Can. in d. c. j. Ale. in d. cõs. 28. lib. j. & ꝯs. 31. lib. 2. Et ista est cõis opin. Cuius rõ est, quia iurm̃
84 † non ampliat dispositionem ultra consensum iurantis. l. fi. C. de non nu. pec. ſ'm Bar. in l. si quis pro eo, ff. de fideius. Aret. consi. 24. Quatuor dubia, col. 2. Consensus aũt suscipientis in se periculũ in genere, uel renunciantis oĩbus exceptionibus, non se extẽdebat ad casus fortuitos, de quib non cogitabat, ut s̃. dixi, ergo &c. ¶ Non ob. ꝙ iurm̃ habeat uim expressi, quia uerũ est quò ad cogitata, secus quò ad non præmeditata, ut probat d. Ias. in d. §. quæsitum, & in l. sancimus, col. 2. C. de testa. & in l. si mihi & tibi, §. fi. de leg. j. ¶ Non ob. dum dr̃, ꝙ potuit saltem in genere cogitare, quia lex præsumit, ꝙ in genere non cogitauerit de periculo casus fortuiti, aliàs gñalis renunciatio obligaret absq; iuro, Cuius
85 contrarium disponunt iura præallegata. † Tristis n. aduersæque fortuna non solet esse in consideratione. l. inter stipulantẽ. §. sacram, ff. de ver. obl. l. Iulianus. ff. qui & a quib. ¶ Quartò limitat̃,
86 si ꝯhens in se susceperit periculũ & fortunã. † licèt. n. fortuna capiatur sæpe in bonam partẽ. l. licèt. C. de pac. l. fi. C. de temp. app. & l. j. C. qñ Imper. inter pup. & uid. cum sim. tñ sæpe ẽt capitur in malam. l. si uendices. C. de pęn. ideo rõne subiectæ materiæ vr̃ suscepisse in se fortunã aduersam, ſ'm Bar. in l. si is qui, ff. de acq. he. quem simpl'r sequitur d. Ias. in d. §. quæsitum, col. 2. pro quo adduco bonũ tex. in l. reddatur. ibi, q̃ fortunæ uim se ferre ꝓfitet̃, C. de profes. & medi. lib. 10. ¶ Aduerte tñ tu subtilis indagator, quia in ꝯriũ facit textus. in l. inter stipulantẽ. §. sacrã. ibi, casum aduersamq; fortunã expectare, ff. de uerb. obl. Itẽ ob. quia in dubio capienda est interpretatio negatiua, ꝙ non censeatur in se suscepisse animaduersionẽ, ut patet ex supradictis. Nã ubi quis suscepit periculum, interpretamur ꝙ non susceperit casum fortuitũ, licèt ex ui uerbi aliud dicendũ uideatur. Dicamus ergo, ꝙ uerbũ, fortuna, qđ ẽt propriè põt intelligi de bona debeat capi pro cõmodo, & sit sensus, ꝙ susceperit periculũ & fortunã. i. cõmodũ & incõmodũ. Nisi fortè rñdeat, ꝙ ita intelligẽdo uerbũ, fortuna, nihil operabit̃, qa aĩs ad eũ ꝯmodũ spectabat. ad quod posset replicari, sed nõ instabo, qa cõis opi. est cũ Bart. in d. l. si is, qui ſ'm q̃ cõsuluit Cor. consi. 23. Vr̃, col. pen. lib. 2. & consi. 38. col. antep. eo. lib. Habes itaque ex præmissis, qñ cõductor teneatur

ad

ad pensionem, tpe pestis, vel alterius aduersi casus.¶ Sed pro pleniori intelligentia, qa s. traditæ sunt q̃ plures fallentiæ ad regulã negatiuam, quæ est ꝙ suscipiens in se periculũ, uel renuncians oĩbus exceptionibus, non teneatur de casu, nisi in casib. expressis in dictis fallentijs. Nunc illi casus, & generalis cõclusio, ꝙ periculum aduersi casus spectet ad conductorẽ uel emptorẽ, recipiunt, q̃ plures restrictiones.¶ Prima restrictio, nisi culpa aduer
87 sarij obuenerit† casus. l. 2. C. de nau. fœn. l. qui officij. §. fi. ff. de contrahen. emp. quas leges dicit Ro. uẽdidisse octo ducatis in singu. 43 s. exord. Tu scis, ꝙ quis. Si pestis ergo insurgeret culpa locatoris, remissio deberet fieri ꝯductori, ẽt ꝙ perceptionem conduxisset, facit tex. in l. si merces, §. culpæ. ff. loc. ubi Bart. & alij notant,
88 † quòd si conductor propter inimicitias locatoris damnum patiatur, sibi tale damnum debet a locatore resarciri, prout ẽt consuluit Soc. cons. 70. instrumentum identitatis, col. 2. lib. 3.¶ Scda restrictio, nisi facto aduersarij suscipiens in se casum incidat in
89 periculũ.† Quod intelligo, ut ista restrictio differat a præcedẽti, etiam si factum aduersarij sit iustum, & a culpa remotũ. Exẽpli gratia, locator iuste bellũ mouet, uel ei mouetur iniuste, cuius belli occasione conductor danum patitur: huius certè dãni habenda est rõ, ẽt ꝙ cõductor perceptionem conduxerit, ſm Pau. de Ca. post Bar. in d. §. culpæ. Bar. in l. cotẽ ferro, §. qui maximos. ff. de pub. & in d. disput. inc. Publicanus quidam. & Pet. de Anc.
90 cons. 414. Viso instrumento, † nam si tui occasione ego iniurier ab aliquo, ꝯ te mihi datur actio ad damna, l. nam & Seruius. ff. de
91 neg. gest.† Et ibi no. ꝙ si unus ex plurib. captiuis fuerit relaxatus cum pacto redeundi, & ꝓ omnib. taleam conuentam afferendi, & contingat, ꝙ non reuertatur, & alij compellantur pro eo soluere, certè ꝯ ipsum eis cõpetet actio negotiorum gest. ẽt ꝙ esset indebitè captiuatus, quia ꝑ eius factũ coacti sunt soluere. & illũ tex. reputat unicũ in iure Bal. in c. ex rescripto. col. j. de iureiu.
92 Et per illã leg. determinat ibi Bar. quem alij sequũtur, † ꝙ captus pro represalijs ꝑ factum cõis, habet ius repetendi quæcunque expendit ab ipso cõi. & idem dicit Bar. in l. 2. §. fin. ubi Mod. ff. de uer. ob. & in trac. represaliarum. & Pan. cons. 21. In qõne, quæ ad præsens. lib. 2. vbi infert ad aliam pulchrã qõnẽ, q̃ tu ipse uideas.
93 Et per illã leg. decidit Pan. cons. 60. Qm̃ satis abunde. lib. j. † ꝙ fideiussor coactus soluere indebitum per iniuriam & uiolentiam superiorum habet regressum ꝯ principalem, quia talis uiolentia processit facto ipsius principalis. Et dicit Bart. in l. creditor. ff. de
94 sol. & in trac. de Tiran. † ꝙ debitor coactus ꝑ iniuriam creditoris alteri soluere, ope exceptionis consequitur liberationem, sequitur Anc. cons. 64. In causa, quæ uertitur. Alex. cons. 57. col. fi. lib. j. Et no. dixit Cor. cons. 12. Licèt diffusè, col. 3. lib. 4. ꝙ tale factũ hr̃ pro culpa, ẽt ꝙ culpa careat. Et idem dixit Corn. cons. 23. Vr̃. lib. 2. adducens Bal. in c. j. §. ad hæc, de pa iur. fir. ubi conclu-
95 dit, † ꝙ uenditor gabellæ censetur promittere datiarijs nihil facere, ꝑ ꝙ impediatur gabellæ ex actio, & idem firmat Cor. con
96 si. 38. quãuis, col. pe. e. lib.¶ Tertia restrictio, † si locator, uel venditor põt casum occursum amouere, & non uellet, tunc conductor, qui suscepit in se periculum, non teneretur de casu. l. si fundus. ff. lo. per quem ita decidit Bal. in l. si ea lege. C. de usu. Cor. in d. cons. 12. Lud. Ro. in d. cons. 178. Et ideo si dñi Consules Auenio. fuissent interpellati, ut includerent, uel expellerent auctionatorẽ piscĩũ, qui pestẽ intromisit, & recusassent, ꝓculdubio datiarijs restaurũ deberet, ẽt ꝙ in se susceperint casum fortuitum.
97 Quarta restrictio, † si casus esset insolitus, cõductor qui suscepit in se casum aduersamq; fortunã, de tali casu insolito non tenetur, ſm Bar. & cõiter scrib. in d. §. quæsitũ, per tex. in l. fistulas, §. frumenta. ff. de ꝯh. emp. idem tenet Bar. in l. Seio, §. medico. ff. de annu. leg. Bal. in l. falsus, col. pe. C. de fur. Bal. & Sal. in l. licet. C. loca. Ang. cons. 174. Præmittendum est. Ale. cons. 28. in 2. dubio, lib. j. ubi consuluit conductorẽ non teneri de casu siccitatis insolitæ, & ibi ampliat ẽt si interueniat iurm̃, qa de tali casu non intelligitur cogitatũ, & iurm̃ nõ operat̃ ultra cõsensum, ut s. dixi. idem tenet Alex. cons. 107. col. pe. li. 3. ubi ꝯcludit datiarijs remissionẽ esse faciendã si occurrat pestis insolita, & extraordinaria, ẽt ꝙ in se susceperint casum fortuitũ. idẽ tenuit Soc. cõs. 122. Circa præsentem consultationẽ, li. 4. Bar. in trac. de gabellis, q. 25. 2. par. allegans l. fi. C. de act. & obl. idem visus est uelle Alb. de Ros. in d. §. frumenta, Inferẽs ad statutũ Paduæ disponens, ꝙ uilla teneat̃ ad emendationẽ dãni dati ex incendio, si fulgur de cœlo cadat, ꝑ quẽ ignis insolitus exoriat̃, dixit uillã non teneri, ꝓ illũ tex. & idẽ tenet Alb. in d. §. medico. sequit̃ Fel. in c. sedes, de resc. Ful. consi. 185. Factum, super quo consiliũ petitur, in ult. dubio. vbi consuluit, cõductorẽ molendini, q in se oẽm casum susceperit, non teneri si flumen mutauerit alueũ, qa de tali casu casu nõ vr̃ cogitatũ. Idẽ voluit Imo. in l. pretia rerũ. ff. ad l. Fal. ad fi. ubi tenet, quòd
98 † emẽs frumentũ ad credẽtiã pretio, quo ualuerit de mẽse Maij, non tenet̃ ad summã immoderatã, si eueniat caristia insolita. sequitur d. Ias. in d. §. quæsitũ, qđ no. quia est practicabile, & quotidianũ.¶ Contrariã opi. tenent Bal. Ang. Ful. Pau. de Ca. & Alex. si bi ipsis ꝯriantes, in d. §. quæsitum, & Imo. in d. c. j. & Alex. in d. l. pretia rerũ, in fi. ubi reprehẽdit Imo. dũ uult, ꝙ debitor post moram non teneatur ad pretium quanti plurimi ualuit frumẽtum tempore superuenientis caristiæ, & quantũ ad debitorem morosum fortè Alex. melius loquitur. Mouentur oẽs isti per tex. in d. §. frumenta, quem dñt facere pro hac secunda opi. licèt Bart. & sequaces eum adducant pro contraria parte. difficultas ergo reducitur ad intellectũ d. §. frumenta.¶ In primis Bal. dicit ꝙ non probat intentionẽ Bar. quia uẽditor, qui ibi suscepit in se casum tempestatis, solùm tenetur si immoderatæ niues præter consuetudinẽ tẽpestatis frumenta corruperint, non si niues euenerint ſm consuetudinem regionis, quia tunc nõ põt dici casus fortuitus, qui stante regionis consuetudine potuit præuideri. Adde, ꝙ si illa uerba, præter consuetudinẽ regionis, ad corruptionẽ frumenti ẽt referantur, prout referenda uñr, cum nõ sit uerisilẽ, ꝙ in regione esset consuetudo, ꝙ frumenta a niuibus corrũperentur, tunc nullo modo ibi probabitur opi. Bar. imò retento, ꝙ dicat̃ casus fortuitus ẽt ille, q est consuetus euenire, esset ibi casus pro opi. ꝯria, qa decideretur ibi uenditorẽ, q suscepit in se periculũ, teneri de insolita corruptione frumenti, non de solita. Cuius ꝯriũ esset dicendũ retenta opi. Bar. & sequaciũ. Ideo Sal. in l. licèt, ad fi. C. loc. circa illũ tex. dixit, ꝙ venditor, qui suscepit in se casum tẽpestatis, intelligitur suscepisse casum notabilis tẽpestatis, quæ reducat fructus ad exiguitatẽ, non casum modicæ & cõsuetæ tempestatis, & re uera iste fuit sensus Legislatoris. Mihi tamen placet opi. Bart. non per illũ tex. sed per rõnẽ præallegatã, quia de casu fortuito insolito non præsumitur cogitatum.¶ Ad arg. Bal. dicentis, ꝙ oĩs casus fortuitus est insolitus, aliàs non es-
99 set fortuitus, † rñdetur ꝙ casus fortuitus põt dici insolitus, & nõ præuisus dupl'r. Primò in specie, si & qñ debeat euenire, tñ in genere potuit præuideri, & in istis terminis loqtur Bal. Scdo modo põt dici insolitus & non ꝓuisus in gñe, nec in specie, ut qa in imaginatione suscipientis casum uerisil'r nõ cadebat. & isto modo ꝓcedat opi. Bar. quæ est cõis, ut patet ex ꝓmissis. Et hãc cõcordiã tradidit Cor. cons. 12. Licèt diffusè, col. 2. li. 4. ubi not. dixit, ꝙ omnis casus fortuitus põt dici insolitus, d. §. frumenta, ſm vnum intellectũ. Sed aliq̃ sunt insoliti, q licèt in specie præuideri non possint, tñ in gñe præcogitari potuerunt uerisil'r, ut in simili dicitur in l. qui iure militari. ff. de test. mil. Aliqui uerò sunt insoliti in superlatiuo gradu, & isti sunt, de quib. in genere, nec in specie, suscipiens in se casum non præsumitur cogitasse, meritò ad istos non extenditur pactũ. Sicut in simili dr̃ per d. Ant. de Butr. Imo. Pan. & Cano. in c. cũ contingat, & in c. Quintauallis, de iu-
100 reiu. ꝙ iurãs non ꝯuenire† laudo rõne alicuius lęsionis, nõ ꝓsumit cogitasse de enormissima lęsione, & ista est optima ꝯcordia.
101 ¶† Sed pũctus est posse discernere, qs dicatur casus insolitus, de quo non ꝓsumitur cogitatũ, Bar. in d. §. Seio, dicit ꝙ ille dr̃ casus insolitus, q nõ solet semel euenire in mille annis. Quæ verba cũ misterio posita arbitratur Dec. cons. 7. col. pen. sed d. Alex. in d. cons. 108. dixit Bar. loq exẽplificatiuè, & propterea illud exẽplũ non restringere. l. dãni infecti, §. fi. ff. de dam. infe. vnde cõcludit, ꝙ ille dicatur casus insolitus, q non solet cõiter cõtingere. & de isto non ꝓsumitur cogitatũ, ſm eũ. Cor. aũt in d. cons. 12. dixit in proposito, casum dici insolitũ, q euenit præter oẽm uerisimilitudinẽ & cogitationẽ prudẽtis uiri, licèt fortè a prudentissimo, & diligentissimo pręuideri & imaginari potuisset, ut in casu suo, ꝙ Florẽtini occiderint Legatũ Cardinalem, uel ꝙ Turca ueniret Romã.¶ Br̃ in hoc puncto ꝓñt ꝓla trutinari, si casus sit inauditus, est expeditũ ꝙ de eo nõ pręsumitur cogitatũ: si uerò talis casus quandoq; euenit, sed non in illa regione, & tunc ẽt de eo nõ præsumitur cogitatum, qa utrum sit casus solitus, uel insolitus, ad consuetudinem regionis recurrendum est, ſm glo. in d. §. frumenta. Si uerò sit casus, qui euenerit quãdoque in regione, tũc inspiciendũ est a quanto tpe euenerit. Dec. in alleg. cons. 7. videtur uelle, ꝙ requiratur ꝙ a mille annis non euenerit, nisi semel. Alex. vt s. dixi, tenet satis esse, ꝙ cõiter nõ soleat euenire. Credo, ꝙ dicatur casus insolitus, de quo cogitatum non præsumitur, si rarissimè soleat euenire, vt est de mente Bar. in d. §. medico, dum inter casus insolitos enumerat immoderatas niues. & idem uoluit Cor. cons. 182. in hac consultatione, col. 4. lib. 4. dũ pluuiam insolitam computat inter insolitos casus, de quibus cogitatum
102 non præsumitur, si rarissimè in regione soleat euenire.† Dicitur aũt rarissimè casus euenire, si in centũ annis non eueniat, nisi semel ſm eundem Cor. cons. 23. Vr̃, col. pe. lib. 2. & Soc. consi. 123. lib. 4. eum casum rarissimè putat euenire, si a longissimo tpe ui-
103 sus non fuit, & sic qui ab annis 40. non euenit.† Tempus. n. longissimum dr̃ tẽpus anno. 40. ut no. in rub. C. de præscr. lon. temp.
104 ¶† Credo tñ, ꝙ iudex debeat arbitrari tempus consideratis qua
105 litatibus & circunstantijs casus fortuiti.† Quid enim si a 10. annis remotissimus Persarum Rex uenerit cum maximo exercitu ad depredandam Galliam, & contingat, ꝙ iterum hoc anno reuertatur, & multa damna inferat, existimabit ne iudex istum casum solitum, & de eo a cõtrahentibus cogitatum? Videretur ex præmissis ꝙ sic, quia a pauco tẽmpore euenerat. Ego tñ arbitrarer contrarium, consideratis circunstantijs, & qualitatibus huius casus. Quis enim existimasset, tam remotissimum Regem, ẽt

quòd

quòd semel in Galliā irruperit, arma mouere ꝯ Christianissimū
Francorū Regē: Certè nemo, cōsiderata locorū distātia & inui-
106 ctissimi Frācorū Regis potētia, † ꝯ cuius uexilla nemo debet si-
bi honorē præsumere, teste Bal. consi. 217. Ego puto, ꝙ ab iniusta
107 sñia, lib. 3. Est. n. vera conclusio, † ꝙ vbi lex dicit agēdū esse ſm ve
risimilitudinē, tunc ad arbitriū iudicis oportet recurrere, qui arbi-
trabitur vtrū sit verisile, uel ne, ſm Car. in cle. cām, uer verū. in j.
no. ꝑ illū tex. de ele. & vbi tps nō est determinatū, relinquitur ar-
bitrio iudicis l. j. ff. de iu. deli. cū solitis concor. Vera igitur sit opi.
Bart. & cōis, ꝙ suscipiens in se casum, non intelligitur suscepisse
108 casum insolitum. ¶ Sed hic alia dubitatio ꝓponit. † Pone, ꝙ cō-
ductor susceperit in se oēm casum fortuitū, tā preuisum & cogi-
tatū, q̄ nō puisum & non cogitatū, an tūc teneat̄ ēt de casu inso
lito? Reperio Cor. in d. cons. 24. li. 2. dicentē, ꝙ si occurrat casus,
de quo nullus, quis prudētissimus cogitasset, ꝯductorē nō tene-
ri. Nec ob. verba pacti, q̄ nō præuisum, & nō cogitatū, qa sunt in
telligēda de casu nō puiso, & nō cogitato, a uiro prudēti, non de
casu nō puiso ēt a prudētissimo. ¶ In ꝯriū tñ facit doc. Bar. in l.
109 si de certa, C. de trāſ. & in l. cū Aquiliana. ff. e. ubi vult, † ꝙ si dica
tur in spē, ꝙ trāsactio trahat̄ ēt ad incogitata, tūc oīa ēt nō puisa
includunt̄. Nisi dixeris, ꝙ decisio illa Bar. in d. l. cū Aqliana, rectè
intellecta ꝓbat distinctionē Cor. nā inquantū Bar. ibi vult, ꝙ cō-
promissum, uel trāsactio cū clausula, ꝙ ēt ad incogitata trahat̄,
cōprehēdat ēt ea, de quib. nō erat lis: talis decisio sanè debet in-
telligi, uidelicet de his, de quib. nō erat lis de pñti, poterat tñ ꝓ-
babiliter moueri, nō aūt trahi debet ad ea, de quib. lis esse nō po-
terat ꝓbabiliter. i. ad ea, q̄ liqda erāt & decisa, qa de illis ēt pru-
dētissimus in gñe nō cogitasset, ſm d. Ias. in l. j. col. 2. ff. de transa.
110 ¶ † Itē dubitari pōt, qd si aīs ad eū, q suscepit in se aduersam for-
tunā, spectabat periculū casus fortuiti, an teneat̄ de casu insoli-
to? Vr̄, ꝙ sic ut pactū aliqd operet̄. l. si qñ. ff. de le. j. ¶ In ꝯriū facit,
quia satis est ꝙ aliquid aliud operet̄, aut ꝙ teneat̄ de casu ēt ob-
ueniēte culpa locatoris. l. qđ officij. §. fi. ff. de ꝯhen. emp. & s̄ dixi.
¶ Venio ad conductores operarū. Et primò q̄ro. An Doctores,
111 † qui isto anno nō legerūt pp pestē, debeāt habere integra stipē-
dia, au ꝓ rata tpis, quo legerūt? Vr̄ ꝙ ꝓ rata tpis tm̄. Nā ꝯducto-
ri datiorū, & ꝑdiorū remissio debet, vt s̄. ꝯclusum fuit. Ita ꝯducto
ri operarū salariū remittēdū dicamus. ¶ Scdò, quia intuitu labo
112 ris salariū ur̄ Doctorib. debitū, labor † aūt ad tps diuisionē reci-
piūt. l. Seio. in prin. ff. de ann. leg. ergo pro rata tpis salariū debēt,
bñ facit tex. in l. j. C. de re mil. lib. 12. per quē decidit ibi Bart. ꝙ si
112 miles † casū ab hostib. capiat̄, ꝯsequi nō dēt salariū durāte tpe ca
ptiuitatis, qa non seruit. Et per d. l. Seio, infert Bal. in l. j. C. de le.
ꝙ si Doctor debeat duas sedes regere, & non regat nisi unā, uel
dēat legere per annū, & nō legat, nisi per sex mēses, ei non debe-
tur salariū, nisi ꝓ rata laboris, & tpis. Imò idē Bal. in l. æde. col. 3.
C. loc. tenuit, ꝙ doctori, q legit per sex mēses tm̄, nihil debeat̄. Et
idē dicit in medico ꝯducto ad medēdū, qa unus casus tm̄ pōt va
lere, quantū mille. ¶ Tertiò facit ꝓ hac parte tex. in l. si vno. §. itē
114 cū qdā. ff. loc. † vbi uectori impedito nauigare casu fortuito, inte
gra merces totius nauigationis nō debet, & soluta repetit, licèt
per eū nō steterit, quominus nauigaret. ¶ In ꝯriū, ꝙ debeantur
Doctoribus integra salaria, ur̄ casus, in l. q operas. ff. loca. & in l. j.
§. diuus. ff. de ua. & extraor. co. ubi dr̄, ꝙ q operas locauit totius
tpis mercedē hr̄e dēt, qa ꝑ ipsum nō stetit quominus operas pr̄e
stet. Ad idē facit tex. in l. pe. & fi. C. de ꝯd. cau. ubi dr̄, datū ob cau.
aduocationis nō repeti, si casu Aduocatus ꝓhibeatur operas ꝓ-
stare, & in l. 3. C. de agēti. in reb. & in l. si quis. C. de pro sacro. scri.
li. 12. & in l. fi. C. de dome. & ꝓtect. lib. 12. ¶ Quid tenēdū? Istā qō-
nē format Bar. in d. §. diuus. & ꝯcludit salariū integraliter deberi
pro toto anno, per iura ult. loco allegata. & ante eundē decidit
Inn. in c. pp sterilitatē, de loc. & ibi Imo. dicit ita *cōiter* tenere Le-
gistas & Can. & ita cōsuluit Dec. cons. 70. per totū. Hinc dicit gl.
115 in d. §. diuus, † ꝙ si pendente anno moriat̄ Doctor vel Aduoca-
tus, ꝙ hæredib. debet salariū totius anni. Et idē dixit Bal. in l. j. C.
de suff. & d. Ias. post alios in l. diem functo, col. 9. ff. de off. asses. Et
eadē rōne si prætor moriat̄, debebitur hęredib. integrū salarium
totius anni. Et ſm Bar. Ang. Bal. & cōiter alios, in d. l. diē functo,
& Bar. in d. l. fi. C. de dome. & ꝓtec. ibi idē concludit in hæredib.
assessorū, quib. datur actio ꝯ ꝑtorē ꝓ toto anno. Et ista est uerissi
ma sñia, q̄ clarior apparebit ex resolōnib. ꝯriorū. ¶ Nō ob. ergo
ꝙ ꝯductori ex natura ꝯctus fieri dēat remissio, qa ueteres nō cre
diderūt inter Doctorē, Aduocatū, prætorē & sīles locationē, &
116 cōductionē esse, sed magis operā bñficij loco ꝑberi, † & id qđ da-
tur, ad remunerādū dari, & ꝓinde honorariū appellari. l. j. §. j. ff. si
117 mēs. fal. mo. dix. † Absit. n. ꝙ honoris ꝯsecutio dicat̄ operarū loca
tio, & ꝙ ꝓbitas animi, & intellectus lucrari possit, maximè nr̄a
legalis sapiētia, q̄ ꝑtio nūmario, neq; æstimari, neq; ꝑtio debet de
honestari. l. j. §. ꝓinde. ff. de var. & exor. cog. Et iō Iurecōsultus in
d. l. q opas, §. Aduocati. distinxit Aduocatos a locatorib. vt ostē-
deret, ꝙ Aduocati nō dn̄r locare opas. ¶ Ad ſm rn̄det, ꝙ salariū,
seu honorariū nō debēt doctori & sīlib. intuitu laboris tm̄, sed pp
probitatē intellectus principal̄r, nā si pp laborē principl̄r dēret,
uera esset ꝯria ꝓpositio d. §. itē cū qdā. nā vectori, & sīlib. merces
118 debetur pp laborē tm̄. Et ideo si certū salariū † fuisset promissum
artifici ꝓ domo cōstruēda, & pictori ꝓ domo de pingēda, & pp
pestem aufugeret, non deberet sibi integrū salariū, sicut nec ve-
ctori. Et si tu opponas de rōne. d. l. qui operas, videlicet ꝙ per ip-
sum nō stat, &c. Rn̄deo, aut non stat ꝑ locatorē operarū, sed per
cōductorē, & ꝓcedit illa rō. Aut nō stat ꝑ locatorē, nec ꝑ cōdu-
ctorē, sed ꝑ casum fortuitū, & procedit præmissa distinctio. Aut
merces debetur pp laborē, aut pp probitatē intellectus princi-
paliter, ſm Bar. in d. §. itē diuus, & gl. in d. §. itē cū quod l. In his. n.
quæ honoris bñficij remunerandi gratia præstant̄, largior sit in-
terpretatio, q̄ in onerib. & operib. mechanicis, l. si longius. §. fi. &
l. sed si susceperit. §. libertus. ff. de iud & l. falsa. §. fi. ff. de cōd. & de
mon. q̄ iura ad hoc allegat Bal. in l. j. C. de suffra. ¶ Non ob. deci-
sio Bal. in d. l. ædem, qa ꝓcedit qñ stat per Doctorē, quominus le
gat ꝓ integrū tps, ut quia sibi placet uacare, ab amica fortè mu-
nere legendi reuocatus, ſm Dec. in d. consi. 70. col. fi. ideo si Do-
119 ctor legens † se absentet tpe lecturæ absq; licentia superioris, nō
debet habere salariū, ſm Bal. in auth. habita, C. ne filius pro pat.
120 col. 8. ¶ Sed pone, † ꝙ diu perduret pestis, ita ꝙ nō solū ꝑ annū,
sed ēt ꝑ biēniū Doctores impediātur legere, an ꝓ uno anno tm̄,
aut ꝓ toto tpe, quo durabit pestis consequatur salariū. Vr̄, ꝙ pro
toto tpe, quia militant rōnes præallegatæ, cū ꝑ eos nō stat, & qa
propter ꝓbitatē ingenij debet̄, Bar. in d. §. diuus, mouet dubita-
tionē, & rn̄det distinguēdo. Aut erat una ꝓstatio faciēda ꝓ toto
tpe, & ꝓ toto habebit salariū. Aut erat faciēda præstatio annua,
& tunc ꝓ eo anno tm̄, quo Doctores inceperunt legere, ꝑ tex. in
l. post duos. C. de aduo. diuer. iudi. Nā si doctorib. sit promissum
certū salariū ꝓ quolibet anno, tot censentur obligationes, quot
sunt anni, ſm eū. Et sic in effectu vult, ꝙ si ꝓ trib. annis sit cōstitu
tū salariū triū milliū ducatorū, ꝙ dicatur una obligatio, & una
locatio, & ꝯñr debeatur integrū salariū omnium triū annorū. Si
verò sint ꝓmissa mille ꝓ quolibet anno, debeatur salariū illius
anni tm̄, quo legere incępit. Idē firmāt Bal. & Sal. ī d. l. post duos,
& Sal. in l. sed addes. §. fi. ff. loc. ¶ Qđ ultimū declara ꝓcedere, si
salariū, & ꝓstatio sit diuisa ꝑ annos, ut in exēplo ꝓmisso, secus si
salariū sit unicū, & ꝓstationes diuisæ. Exēplū, si doctori sit cōsti-
tutū salariū triū milliū duca. ꝓ integro tpe totius locationis, &
postea sint diuisæ ꝓstationes ꝑ annos uel menses, tunc una esset
obligatio, & salariū ꝓ toto tpe deberetur, ar. l. lecta. ff. si cer. peta.
¶ Scdò declara ꝓcedere, nisi doctor sit cōductus ad legēdū vnū
uolumē, putà Infortiatū: isto casu, qa obligatio limitatur respe-
ctu certi facti, una erit obligatio. l. in lege. §. locaui. ff. loc. ſm Bar.
in d. §. diuus, sequr̄ d. Io. Bap. de S. Seuer. in l. diē functo, in 10. q.
ff. de of. asses. ¶ Tertiò declara ꝓmissa oīa, si oblo legendi erat re-
stricta ad locū, in quo pp pestē legere impediunt̄. Secus si Docto
res sint cōducti ad legēdū in loco, ubi nunc uigeat pestis, uel ali
bi, ubi placuerit Reip. Auenio. Nā isto casu, si nō deputet docto
rib. alius locus ad legēdū, cū tunc non stetit per eos, nec pp ca-
sum, sed pp factū eius, qui debet salariū nō assignātis aliū locum
idoneū, debebitur indistinctē doctorib. salariū ꝓ toto tpe. d. l. qui
operas, & l. si in lege, §. si domus, & l. dn̄s horreorū, §. fi. ff. loc. ſm
Bar. post gl. in d. §. itē cū quidā, & Dec. in d. cōs. 70. col. pe. ¶ Quar
tò declara ꝓcedere, si pp casum nō inceperūt anno illo legere, se
cus si licētia superiorū distulerint initiū legendi, & interim sup-
121 uenit pestis uel guerra, isto casu studiū habetur ꝓ inchoato, † qa
Doctores dn̄r legere eo tpe, quo uacat de licētia superiorū, ſm
Bar. in l. hac lege, per illū tex. C. de proxi. sacro. scrin. lib. 12. Bald.
in d. auth. habita, col. 8. & in l. si ea cōdōne. C. de ꝯdi. inser. ¶ Quin
tò declara, ut procedat si doctorib. promissum fuit annuū sala-
riū simpl̄r, secus si promissum sit et tpe pestis & guerræ, qa tunc
eis debetur salariū ēt ꝓ eo anno, quo legere non inceperūt: aliàs
pactū esset frustratoriū, qđ non est dicendū, ſm Bar. in l. sed & si
quis. §. q̄situ, ff. si quis caut. & dixi, s̄. Et ita Respublica Auenion.
conuenit mecū, aliàs non uenissem ad legendū pp casum pestis,
122 † quē intellexerā frequēter occurrere in regione hac, alioquin
amœna, & admodū pacifica, ac ēt (vt arbitror) saluberrima, si me
123 liori uteretur regimine. Sed hic quæro, † quid si unus ex docto-
ribus pendēte peste, iuerit ad legēdum in uniuersitatē Valenti-
nā, uel aliò, an debeat habere salarium ab uniuersitate, a qua di-
scessit pp pestē pro toto anno, uel toto tpe, modo quo s̄. conclu-
sum fuit? Et idē punctus formari pōt in aduocatis, assessoribus,
& similib. Breuiter cōcludendū puto, ꝙ non debeat cōsequi sa-
lariū eius tpis, quo præstitit operas alteri uniuersitati, per tex. in
l. sed addes. §. fi. ff. loca. & in l. diē functo. ff. de offi. asses. vbi Bar. as-
signat rōnem, quia qñ doctor non præstitit alteri operas, lex fin-
git eum legisse, ex quo per eum non stetit. Sed qñ se cū alijs ad le
gendū collocauit, lex non pōt fingere, cū nemo possit duob. do
minis seruire. l. nemo. C. de offi. asses. & super impossibili lex non
fingit, ut per Bar. in l. si is, qui ꝓ emptore, ff. de usuca. per tex. in §.
† minorem, Inst. de adop. Vel ea pōt esse rō, quia cessat interesse
doctoris, cū ab alio mercedē acceperit, vt dr̄ in §. fi. nam ēt docto
res agūt ad interesse. l. ex conducto. ff. lo. ¶ Sed suboritur dubiū.
124 † Quid si doctor legit alibi pro minori salario, an residuum con
sequi poterit a primo, cui propter pestem non præstitit operas?
Bal. Pau. & *cōiter* Docto. in l. diem functo, ff. de offic. asses. conclu-
dunt ꝙ possit consequi a primo, quāto minus consecutus fuit a

secundo,arg.l.si qs a socio.ff.p soc.& l.pdia.ff.de act.emp.Sed re
colēdæ memoriæ do.Lanc. Dec. fuit in ɔria sñia, quia si Doctor
seruiuit alteri,nō pōt fingi per legē,ꝙ duob. seruierit. d.l.nemo.
cum ergo cessat rō assignata per Bar.cessare debet ēt dispositio,
vulgata l.adigere.§.quamuis.ff. de iurepat.& sic est necesse fate-
ri,ꝙ ista decisio non est uera,aut ꝙ rō Bar.est falsa. ¶ Ego nō di-
scedere vllo pacto ab hac decisione cōiter approbata,quā com-
125 probo,†arguendo de tpe ad rē,qđ est ualidissimum, arg.l.miles
ita,ff.de testa.mil.Sed pro rata tpis, quo uacauit pp peste, anteq̄
alibi legere incęperit,oēs concedunt salariū sibi a primo deberi,
ergo ēt debebitur,p rata rei.Secundò corroboro, quia tex. in d.
§.fi.ad hoc, ut sibi non debeatur salariū pro tpe impedimēti ca-
sualis,exigit ꝙ impeditus operas præstare non receperit merce-
dē ab alio:unde si nihil recepisset Doctor, uerū esset a primo to-
126 tū salariū deberi . Ergo idē de parte dicā, † arguendo de toto ad
partē.l.quæ de tota.ff.de rei uen.¶ Ad ɔriū rñdeo, ꝙ licèt cesset
rō Bar.tñ militat rō interesse, unde non debet cessare dispositio,
ex quo vna ex duab.rōnibus permanet.§.affinitatis,Inst.de nup.
vel forte ɔcordari pñt opiniones distinguendo. Aut doct. pmi-
sit operas p tpe,quo erit impeditus eas primo præstare,& tūc p-
cedat cōis opinio. Aut promisit operas secundo usq; ad certum
tempus simplr,& tunc procedat opinio d.Lancel.Rō diuersita-
tis est,quia primo casu promittēdo operas pro tpe impedimen-
ti tm,non censetur Doctor discedere a primo ɔdu,cum cessan-
te impedimento,uelit præsto esse ad seruiendū primo. Secundo
casu promittendo vsq; ad certū tps simpliciter cēsetur uelle di-
scedere a primo ɔdu, cū non sit possibile si cessaret impedimen
tum eo tpe,quo promisit secundo,ꝙ eo casu vtroq; eodē tpe ser
uire posset,d.l.nemo. Sit ergo doctor cautus, nec alteri promit
tat,nisi pro tpe impedimenti, aliàs perderet residuū salarij. Imò
si cessaret impedimētum,teneretur alteri ad interesse,quia p ip-
sum staret quo minus utriq; operas præstaret. l.aduocationis.C.
de condi.ob cau.l.2.C.loc.& tenet expresse gl.in d.§.idem cum
127 quidā.¶ †Sed qd si a secundo maius salariū consequatur,q̄ a pri-
mo, an s. plus teneatur doctor dare primo stipulatori? Vr̄ ꝙ sic,
quia qui in uno grauatur,in alio debet alleuiari.l.eum qui.ff. de
iureiu. Sed primus tenetur doctori resarcire quanto minus con
sequitur a secundo,ergo æquum,vr̄,ut primo debeatur remolu-
mentū quanti pluris facit tex.in §.illud,Instit.pro soc. & in l.fm
naturā.ff.de reg.iur.¶ In ɔrium facit, quod decidit do.Io.Baptis.
de S.Seuerino in d l.diem functo,q.16. ubi vult ꝙ hæredes præto
ris nullum ius habeant in s.pluri,quod consequuntur assessores
ab altero prætore,cū quo mortuo primo se collocarunt. Nisi re
spondeas,ꝙ decisio ista de assessoribus ideo procedit, quia mor-
tuo primo prætore assessores sunt liberi ab obligatione præstādi
operas.d.l.diem functo, propterea pñt eas alteri p arbitrio pro-
mittere.Secus in Doctoribus impeditis legere pp pestē,qui non
pñt absolutè operas alteri promittere, ut s. dixi. Secundò facit,
quia industria & diligentia Doctoris, q noluit stare ociosus,de-
bet sibi & nō alteri pdesse.l.j.C.de palud.Quid tenēdum?Ego di
cerē,ꝙ Doctor non teneatur dare illud s. plus primo stipulato-
ri,quia diligentia sua debet sibi prodesse, & quia nō interest pri-
mi petere illud supra plus pro illo tpe.Sed ad supra plus,qđ ces-
sante impedimento pestis fuit Doctor cōsecutus, dicerem eum
teneri,vel ad interesse in electione primi.d.l.cum similib.C.de lo
128 ca.¶ Insuper dubitatur,† quid si Doctores potuerunt pendente
peste cum eodē.uel maiori salario legere in alia uniuersitate, &
noluerunt,an tunc debeant habere salariū a primo?Glos.quam
cōiter sequuntur Doct.in d.l.diem functo,in assessoribus determi
nat, ꝙ nihil tunc petere, & consequi debeant a primis prætoris
hæredibus:quia paria sunt,ꝙ operas alteri locauerint, uel per ip
sos steterit quominus eas locauerint.quæ rō idem uidetur con-
129 cludere in Doctoribus.Sed in contrarium facit,† quia nemo co
gitur mutare suum creditorem.l.si mandato. ff.mand. post prin.
propter quam rationem Ludo.Rom. in d.l.diem defuncto, te-
130 nuit ɔ gl.& sequaces.Et pro ista opinione facit, quia† nemo cō-
pellitur acquirere ad utilitatem sui creditoris. l.qui aūt,in prin.
ff.de his quæ in frau. cred. ¶ Et ita tenendo non obst. decisio gl.
in d.l.diem functo, quia loquitur in assessoribus liberis totaliter
ab obligatione præstandi operas pp mortē prætoris.Nos loqui-
mur in Doctoribus non dissolutis ab obligatione legendi pro-
pter impedimētum pestis. Et si replicaueris, ꝙ istud diuersificat
factū,non aūt reddit rōnem diuersitatis. Rñdeo,ꝙ ex hoc resul-
tat clara diuersitatis rō.Nā quia assessores liberi sunt ab obliga-
tione,videbatur,ꝙ hæredes prętoris ēt liberi esse deberēt ab obli
gatione pręstādi salariū, ɔriū tñ statutū fuit in d.l.diē functo. &
quia grauant hæredes prętoris præstare salariū pro toto tpe,re-
leuātur in alio,ꝙ si assessores,vel alteri seruiant,uel seruire recu-
sent,possint cōpēsare cū salario præstando id totum, qđ assesso-
res cōseq potuerūt ab altero,arg.l.eū qui,ff.de iureiu.quæ rō ces
sat in Doctoribus, q debēt semp esse parati seruire cessāte peste,
cuius obligationis rōne cōsequunt sua stipendia p tpe pestis.Si-
cut.n. Doctores pp pestē non possent inuito primo a ɔdu disce-
dere,ita ēt ipsi non debēt inuiti cōpelli a ɔdu discedere, & obli-
131 gationē cōmutare. ¶ Itē alia occurrit dubitatio. † An primus,
cui Doctores non pñt ex cā pestis operas præstare,possit alteri il-
las operas cedere?Breuiter, aut Doct.promiserunt legere in cer-
to loco,aut ubi placuerit. Primo casu, quia oblatio faciendi est
restricta ad locum, certum est ꝙ non potuerit compelli alibi le-
gere,l.3.§.Iulianus,ff.de eo quod cer.lo. fm Dec. consi.70. col.1.
Secundo casu recurrendum est ad doctrinam Bar.in l.si non sor
tem,§.libertus,ff.de condi.indeb. ¶ Vltimò iuxta pmissa quæro.
Quid si in ciuitate superuenerit falsus rumor pestis, & pp hunc
falsum rumorem Doc. cessauerit a lecturis,recesserint scholares,
mercatores & alij non accesserint ad ciuitatem, an talis falsus ru
mor debeat nocere gabellarijs & cōductoribus,an locatoribus?
Credo,ꝙ debeat nocere locatoribus,& fieri debeat remissio cō-
ductoribus ac si uerè pestis viguisset in loco, quia sufficit timor,
pp quem idem successit effectus,l.3.§.armis deiectum,& §.perin
de,ff.de ui,& ui arma.duo.n.sunt tpa,s.tps sanitatis, & tps pestilē
132 tię.Tps aūt,quo dubitatur,†an uigat pestis,uel sanitas,accedere
debet tpi pestifero magis q̄ sano,quia ad prouidendum inspicere
debemus quod est tutius,l.generaliter, §.si homini libero, ff.de
statulib.sicut dicimus ꝙ est dare tps pacis,& tps belli, & treugæ,
133 c.1.de treu.& pac.†Tps autem, a quo dubitatur de bello,dz ac-
cedere potius bello quam treugæ aut paci,quia peior est bello ti
134 mor ipse belli,fm Sene.in tragedijs,& suspicio† hr̄ pro bello,arg.
l.Pedius,in prin.& l.1.§.si suspicio,ff.de incen.rui.nauf.p quæ iu
ra consuluit Pe.de Anch.cons.88.Præmissa facti serie,gabellarijs
esse faciēdam remissionem pp damna passa ob timorem belli ac
si uerè gestum fuisset bellum. Nam fm Cic. in oratione pro Cn.
135 Pompe.†in vectigalibus non solum aduentus mali,sed ēt metus
ipse affert calamitatem.Nam cum hostium copiæ non longè ab
sint,ēt si irruptio nulla facta sit, tñ pecora relinquuntur,agricul
tura deseritur,mercatorum nauigatio,& itineratio conquiescit,
quare sępe totius anni fructus uno rumore periculi & uno terro
re belli,uel pestis amittitur. Et hæc de quartò speciali dixisse suffi
136 ciat.¶ Quintò pestis excusat a residentia.¶ †Nam pp pestem li-
cèt recedere a bñficio,fm Host.in Summa,de cle.non resi.§.fi.&
137 probat in c.ad supplicationē,de renun.in arg.ubi dr̄,ꝙ si platus
tutè morari nō possit in loco bñficij,pōt illud renunciare. Et me
lius pbat in c.pastoralis.7.q.j.ubi pp inimicitias licitè pōt platus
se absentare.Ad idē tex.in c.bonæ memoriæ.de elec. & est tex.cla
rus in cle. ne in agro, §.fi.iuncta gl.in uer.rōnabili, de statu mo-
na.q̄ ad hoc allegat Fel.i c.accedēs, 2.uer.sexta ɔclusio ut lite nō
cōte.& d.Ias.in l.2.§.pe.ad fi.ff.ad si qs cau.Nā q ex iusta cā disce-
dit,fingit esse i ciuitate,l.cū hr̄s,§.Sichus si hr̄di, ff.de statulib. cū
138 si.¶ Sed dubitat,†an liceat discedere nō obtēta licētia à superio
re?vr̄ ꝙ non,p tex.in c.relatū,de cle.non resi.per quē dicit ibi Io.
And.ꝙ nō sufficit ex iusta cā petere licētiā recedēdi nisi impetre
tur.¶ Et si dicat,ergo superior poter semp impedire recessum li-
139 citū.Rñdet succursum esse ei, cui indebitè denegat licētia p re-
cursum ad superiorē,q exigente cā poterit cōpellere platū,ut p-
140 stet licētiam discedēdi.arg.c.nullus,de iurepa.¶ † Et ꝙ requirat,ꝙ
petat licētia & obtineat,ur̄ tex.in c.cū ex eo,de elec.lib.6. & hoc
tenuit gl.in c.nō oportet,de ɔsecr.dis.5.& ur̄ gn̄alis rl̄a, ꝙ ubi lex
requirit licētiā supioris,intelligat requirere duo.s.ꝙ petat.Itē ꝙ ob-
tineat.l.2.iuncta gl.C.de in ius uoc.p q̄ ita ɔcludit do.Ias.in §.pe
nales,col.3.p illū tex.Inst.de actio.¶ Quid dicēdum? Arbitror di
stinguēdū inter petitionem & impetrationem.Dico.n.licētiam
esse petendā,si copia superioris faciliter,& sine piculo hr̄i possit,
als secus,cū tps & locus sæpe nō patiantur licētiā petere,l.1.ff.de
exerci.l. tutor,q repertoriū,ff.de administr.tuto.fm Io.An.& Pa
nor.in d. c.relatum. ¶ Quo ad impetrationē puto indistinctè bñ
ficiatū posse discedere subsistente cā pestis inuito & renuēte su-
141 periore,†qa ubi piculū est in mora, licitū est spreta nunciatione
pcedere,in opere,l.de pupillo, §.si qs riuos,ff.de no. ope.nūcia.
Et ubi piculū est in mora añ obtentā habilitationē, licitū est ɔ-
uenire,pprio iuro, fm Fel. in c.at si clerici, §.de adulterijs, col.3.
de iud.adducit no.per Inn.in c.uenerabilē,col.2.de ele.& ita te-
nent Ant.de But.Card.& Pan.in c.inter quatuor,p illum tex.de
cle. non resid.Fel.in c.pterea,col.fi.de sponsabū facit dictū gl.&
Card.in c.fi.p illū tex.eo.ti.vbi ɔcludit,ꝙ si clericus discessit sine
licētia & iusta cā,si supueniat pestis excusat, ēt si monitus nō re-
uertat,ad residentiā.Qđ ēt tenēt Pan.& alij in d.c.inter quatuor,
& idem tenet Fel.in c. cū accessissent,col.7.de consti. ubi ex mul
142 tis probat† ꝙ ex cā necessitatis potest omitti consensus superio-
ris,uel alterius necessarius ad actum, & possem ex pluribus alijs
comprobare,sed non curo, quia iste modus implendi chartas si-
milibus & authoritatibus solet lectorem a proposito legendi di-
143 uertere & fastidium gn̄are.Et ista notanda sunt a ɔsiliarijs,† qui
non possunt sine licentia superioris a loco discedere.l.si quis de-
curio,& ibi Bar.C.de decurio.uigente tñ peste poterunt non im
petrata licentia a pestifero loco fugere,per prædicta.Sed qrit, an
absentes ex cā pestis debeat recipere fructus bñficiorū suorum?
Fed.de Senis consi.246.exordiēte.De iure cōi, determinat ꝙ sic,
p tex.in c. unico, de cler. non resid. ibi,nisi corporalis aliqua ne-
cessitas eos excuset.Quæ uerba fm Archi.Ge.& Mod.cōprehen-
dūt oē iustū impedimentū,c.hi q,de ɔsec.dist.4.Et fm Doc.*cōiter*,
144 est ibi casus, †ꝙ impeditus iusto impedimēto residētiam facere,
non

non solum pōt percipere fructus sui bñficij, sed ēt ratam distribu
tionum quotidianarum, & per illum tex. Io. And. Gem. & Perus.
inferunt, ꝙ non audēs morari in loco bñficij pp partialitates, si
se illis nō immiscuit, licitè cōsequitur ēt distributiones quotidia
nas, quia necessitas defendēdi corpus suum, eum cogit abesse. Et
facit quod vult gl. in c. statutum. §. j. in uer. nō audeas, de rescri.
145 lib. 6. ¶ † Sed istud de distributionibus quotidianis intellige ue-
rum stāte cōsuetudine, ꝙ absentes ex iusta causa eas percipiant,
prout loquitur ille text. aliàs absens non pōt petere tales distri-
butiones, quæ interessentibus tātùm debētur, c. licèt, de præben.
146 c. de cætero, de cler. non resid. ¶ † Sed pone, quòd præbēdæ non
sint distinctæ, sed singulis diebus dantur cuilibet interessenti tot
panes, tot uini amphoræ, & certa pecuniæ quantitas, sed non in
teressentibus nihil præstatur, an absentes ex causa pestis aliquid
percipere debeant? Videtur ꝙ nō, quia tales redditus solum in-
teressentibus debentur, & sic tanquam de distributionibus quo
tidianis iudicandum de eis, vr̄. ¶ In contrarium, ꝙ debeant eos
percipere facit, quia hmōi redditus loco præbēdæ sunt, aliàs es-
set canonia sine præbēda, quod esse non pōt, ut no. in c. cum M.
Ferra. de constit. in c. dilectus, de præben. Fructus aūt præbendæ
consequitur absens ex iusta causa, uel aliàs impeditus residere,
d. c. vnico. ergo ēt hoc consequi debebit. Et ita uidentur tenere
gl. Gem. & alij in d. c. vnico. ¶ Mihi placet, ꝙ si nō habeat, qui di-
scessit ex causa pestis, unde uiuat, ꝙ vsq; ad alimenta percipere
debeat tales redditus, argu. eorum, quæ not. glo. & Doc. in d. c. li-
147 cèt, de præbē. & in c. olim, de uerbo. sign. ¶ † Sed dubitatur ēt, an
rector, qui curam habet animarum nullo ɔstituto Vicario pos-
sit fugere a loco bñficij pestifero? Cōcessum. n. est curatis ex cau
sa deseruire ꝑ vicarium, c. extirpādæ. §. quia verò, de præben. & c.
cum ex eo, de elec. lib. 6. Vr̄ ꝙ sic, nā ēt Rectoribus curatis mor-
bus iste non parcit, & doctrinæ, iura, & rōnes præallegatæ milita
re uidētur ēt in curatis. Nam & Petrus, & oēs discipuli pp metū
Iudæorū relicto dño aufugerunt. Et dixit Dñs, si uos ꝑsecuti fue
rint in vnā ciuitatē, fugite in aliam, Matth. 10. Et fugit Christus
in Aegyptum, ac abscondit se, & exiuit de tēplo. Et Paulus per
murum submissus fuit in sportam, Actuū 9. c. ¶ Sed in cōtrariū
facit dictum Saluatoris, Io. 10. Bonus pastor animam dat ꝑ oui-
bus suis. habetur in c. tres personas. 23. q. 4. Item exēplum dedit
Christus sacerdotib. suis, vt quemad. ipse fecit, ita & ipsi facerēt,
c. significasti, de elec. Ipse aūt est verus & optimus pastor, §. ecce.
2. q. 7. animam posuit pro ouibus suis, & factus est obediens usq;
ad mortē. Itē facit, quia exercitui præest, tenetur ex officio uigi-
lare pro salute sui exercitus. l. officium, §. officium. ff. de re milit.
ita officium eius, qui præest saluti animarum, esse deberet insuа-
148 dere, ne animarū salus lædatur. Sic ēt † dñs tenet subditos suos
tueri & defendere ab inferentibus eis bellum. c. j. de for. fidel. in
fi. aliàs priuatur proprietate feudi, s̄m glo. & Feudistas cōiter in
149 §. fi. hic finitur lex Conra. Et † si miles armatæ militiæ in pace mi
litiam deserat, gradu deponitur. In bello idem admissus capite
150 puniēdus est. l. non omnes. §. qui pace. ff. de re milita. † Sic miles
cœlestis, si in pace curam sibi creditam deserat, a beneficio de-
ponitur. c. ex parte. c. fi. de cleri. non resid. In bello ergo pestilen-
tiæ, in quo maiori cura & diligentia opus est, si munus suæ mili-
tiæ subire detractet, duriori pœna, meo quidem iudicio, plecten
dus vr̄. d. §. qui pace. Nam pro salute animarum tot martyres co
ronam acceperūt, alij secti sunt, alij exusti, alij veneno occisi, alij
uerbera, & varia mortis gña experti. Et reperio hanc sñiam tene
re Ioan. de Imo. in d. c. fi. col. 2. vbi concludit, quòd si ecclesia pa-
tiatur defectū in diuinis, absentē posse tēpore pestis compelli re-
uerti ad residētiam, allegat no. in c. pen. eo. tit. ecclesia patiente
defectum in diuinis, absentes cum licētia, & ex iusta causa redi-
re ad ecclesiam coguntur. ¶ Ad contraria s̄. allegata & similia,
quæ copiosius possent adduci, respondet Papa in c. aduersitas. 7.
q. j. fugiat, qui specialiter quæritur, dum per alios sit firma salus
animarum. Secus, si gñaliter periculum omnibus immineat, &
animarum salus salua esse non possit. Dicebat enim Apostolus,
151 Quis infirmatur, & ego non infirmor. ¶ † Sextò pestis excusat a
cursu præscriptionis, & sic a negligentia, ut est text. arguendo de
guerra ad pestē, in c. prima actio. 16. q. 3. & in c. ex transmissa, de
præscript. dormit enim præscriptio tēpore pestis, s̄m Bar. in l. ge-
neraliter, col. fi. de vsuc. Pan. & Fel. in d. c. ex transmissa. Anto. de
But. & Imo. in c. cum non liceat, eo. tit. Bal. & Ang. l. cum notis-
simi. §. imò. C. de præscrip. 30. uel 40. ann. Alex. con. 81. Reuoca-
tur in dubium, lib. 5. Pan. consi. 3. q. 18. & consi. 18. col. fin. & consi.
41. ad fi. & consi. 57. col. pen. & consi. 94. in 4. dubio. lib. 2. Fel. in c.
152 accedēs. 2. uers. nona conclu. ut lite non contest. † Et contra im-
peditum pp pestē postulare, uel præsentare intra tēpus determi
natum, non currit præscriptio, & ɔñr non deuoluitur ius ad epi
scopū, s̄m Bal. in cōsi. 469. Sanctissimę recordationis, lib. 4. ¶ Ista
conclusio de plano procedit, si ex causa pestis non reddatur ius
in loco, quia nō ualēti agere nō currit prę̄scriptio. l. fi. C. de anna.
excep. ¶ Sed dubiū est, quid si ibi reddatur ius? Gl. in cle. quādiu,
de appel. sentit ꝙ tunc pestis nō impediat cursum ꝑscriptionis,
& hoc expresè uoluit Io. And. in c. cū dilecti, de do. & ꝯtu. excem-

plificās in vrbe Romana, in qua tp̄e pestis solet ius reddi. & sequi
tur d. Ant. de Butr. dicens ꝙ tp̄e pestis, si ius dicatur in loco, non
excusatur appellans a prosequēda applōne, sed currunt fatalia,
de quo j̄. subijciā loco suo. Et ista ēt fuit intentio Bar. in d. l. na-
turaliter, dū se restringit ad mortalitatē anni 1348. quæ maxima
fuit. Et pro hac opin. faciunt, quæ dicentur in specialib. iudicio-
rū ¶ Sed Pan. in d. c. cū dilecti, restringit hanc sñiam, vt non pro-
cedat, qñ pestis occurrit pp uehemētē aeris corruptionē: & cō-
plexio eius, ɔ̄ quē ꝑscriptio currit, esset talis, ꝙ verisil̄r. si illuc ac-
cederet, de eius morte dubitari posset. Quā mortē debet homo
fugere quātū pōt; deinde se Dei misericordiæ cōmēdare, c. si nul
la, 23. q. 8. Et sic vult, ꝙ modica aeris corruptio non excuset, ubi
ius redditur in loco. Nec ēt vehemens aeris intēperies excusabit
s̄m eum, si talis sit ɔplexio personæ, ꝙ uerisil̄r non debeat mor-
tē incurrere, & seqtur d. Alex. in l. de ætate. §. fi. ff. ad Treb. ¶ Ego
in isto puncto considero duos casus. Primus est in pn̄te & cōmo
rante in loco pestifero, in quo ius redditur. Et isto casu ur̄ dicen
dum, ꝙ eū pestis non excuset, quia pōt agere, nec admittitur ad
allegandū periculū pestilentiæ, cū ꝓrio facto ibidē cōmorando
ostēdat se non timere, s̄m Bald. in trac. præscrip. in 2. par. 6. partis
princ. ¶ Secundus casus est in absente. Et tunc si pestis sit vehe-
mēs, siue procedat ab aeris infectione, siue a contagione, dicerē
indistinctè, non considerata cōplexione personæ, absentē excu-
sari a cursu præscriptionis. Quia unusquisq; debet, si prudēs sit,
fugere pestilentē locū. c. negotiatorē. 88. dis. Nec pp fortitudinē
& bonitatē ɔplexionis debet ɔfidere, & se morti exponere, s̄m
d. Phil. de Perusio in c. ex parte, col. pen. de appel. & Fel. in d. c. ex
transmissa, col. 2. Vbi dn̄t, ꝙ experiri fortitudinem complexionis
est potius suadēdum, q̄ practicandū. Si uerò pestis non multum
sęuiat, & ab aeris corruptione proueniat, tūc pōt procedere opi
nio Pan. ꝙ attendenda sit ɔplexio personarū. Quid. n. si sit talis
persona, cuius cōplexio ferre non posset aerem loci, ēt si corru-
ptus non esset? certè excusaretur. Quia ad locū sibi non tutū ne-
mo tenetur accedere, d. c. accedens, ut lite non contes. cle. pasto-
ralis, de iud. ¶ Reperio ēt Gem. cons. 153. incip. Pro intellectu, ali
ter distinguentē. Aut ius non redditur in loco pp pestē, & tunc
præscriptio dormit. Aut ius redditur, & tunc si absque periculo
non pateat accessus, præscriptio currit, sed cōpetit restitutio in
integrū ex clausula gñali, si qua mihi iusta cā, &c. Et propterea
concludit aduersus præscriptionē exceptionis non nume. pecu.
quæ opponi nō potuit pp aeris corruptionē, dandā esse restitu-
nē. Quod ēt uoluit Pan. in c. ex transmissa, & ad ista vide, quæ di-
centur. j̄. in qōne, an excuset a cursu fataliū, & an a cōtumacia.
153 ¶ Septimò † excusat pestis vasallū, qui a dño nō petijt inuestitu-
rā intra annū a priuatione feudi, iuxta tex. in c. j. quæ fuit prima
causa benefi. amit. ita Bal. in §. vasalli, per illum tex. de pace Con-
stan. Facit, quia excusat a pœna, ut s̄. in 3. speciali. ¶ An autē ex-
cusetur uasallus, si de impedimento non fuerit ꝓtestatus, dicā j̄.
in 3. particula huius secundæ par. in 6. q. primi specialis. ¶ Octa-
154 uò, † valet electio prælati, & quilibet actus factus alibi, q̄ in loco
solito & necessario, si ibidē non sit tutū habitare pp pestem. Ele
ctio enim prælati fieri debet in ecclesia. c. cum terra, ubi Pan. &
c. cum nobis, de elec. Si modò in loco uigeat pestis, poterunt ca
nonici, qui aufugerunt, electionē facere in alio loco, c. in nomi-
nē domini. 23. dist. & §. locum, de author. generalium concilio-
rum, in pragmatica sanctione. Dum tñ fiat in loco honesto. l. si
cum dies. §. si arbiter, ff. de arb. & dummodo absentes faciāt ma-
iorē partē, aliàs ad residētes in loco pestifero spectat electio, s̄m
Inn. in c. cum ex iniuncto, de noui ope. nunc. vbi dicit ꝙ si maior
pars sit expulsa per tyrannum, debent intrinseci accedere ad fo-
rinsecos, & in aliquo loco honesto electionem facere. Si verò sit
expulsa minor pars, debēt intrinseci facere electionem in eccle-
sia & loco solito, sequitur Bal. in auct. decernimus, in fi. C. de sa-
crosl. eccl. & Io. Firma. in trac. de epis. in 2. parte primi lib. Et quā-
do collegiati sunt dispersi pp pestē, vel alia iusta causa, is ad quē
spectat conuocare, vel aliàs maior de collegio, seu cap. conuoca
bit eos. c. j. de maio. & obe. Et quilibet venire tenetur, dummodo
in loco apto & oībus conuenięti conuocētur. Quid. n. si fugiti-
uos a ciuitate Auenionēsi vellet conuocare in Lombardiā? Cer-
tè non tenerent accedere, arg. c. cum inter vniuersas, de elect. Et
qualiter, & per quos sit faciēda conuocatio hmōi dispersorū, ui-
deas Inn. in d. c. cū ex iniuncto, & Inn. Pan. & alios in d. c. j. Bar. in
155 l. j. ff. de albo scrib. Sed uidi dubitari, an † residētes tp̄e pestis, esto
ꝙ non faciant maiorē partē capituli, possint recipere canonicum
ad possessionē, & ei dare stallū in choro, & locum in capitulo, &
sibi de fructib. respondere non citatis absentibus? Et tunc cōsul-
tus respondi, ꝙ poterant, quia ista est receptio facti. quæ etiā nō
capitulariter a singularibus fieri potest s̄m Inno. & Io. And. in c.
bonæ. 2. de postu. præla. Inn. & Pan. in c. eam te, de rescrip. Fed.
de Senis cons. 281. Quæ in præsenti, col. 5. cum multis alijs aucto
ritatibus congestis per Fel. in d. c. eā te, col. 8. cui adde Gem. cons.
156 84. Quia istud dubiū, col. 2. ¶ Nonò pestis priuilegiū est. † Quia
fugitiui pp pestem, non habentes quò declinēt, pn̄t hospitari, &
conuiuari in ecclesia maximè campestri, ubi aliàs de iure non

possent.c.non oportet,& c.nulli,43.dist. ¶Decimò pestis priui-
157 legiū est,† Quia excusat facietē arengam, seu ꝓpositionē in cōs.
pro collecta imponenda a pœna statuti prohibentis fīēs arēgas
sub certa pœna,ſm Ang.in l.diuus.ff.de petit. hære. quē sequitur
158 d.Ias.in l.principali b.ff.si cer. peta.¶Vndecimò† excusat a datijs
& gabellis. Fugiētes.n.pp pestē,soluere gabellā ꝓ reb. quas à lo-
co contagioso auferunt,non tenent.l.fi.§. si pp necessitatē.ff.de
159 pub.ꝓ quē decidit ibi Pau. de Ca.†ꝙ statutum disponēs ꝓ aīali-
bus,quæ intromittuntur in territorium, soluēdum esse certū da
tium,non hēt locū in animalibus,quæ timore latronum intro-
ducuntur,& facit tex.in l.Cæsar.ff.eo.tit. Quod .n. ius pōt fiscus
siue datiorū conductor, prætendere in alia calamitate, ut de re
tā luctuosa cōpediū quærat?l.j.C.de naufra.lib.12.per quē infert
160 ibi Bar.ad casum nostrum subdens,†ꝙ si pp incursum hostium,
uel piratarū uicini fugiāt in territoriū alienū, absq; gabella pñt
161 res suas importare & exportare. † Silr uicini, qui tpe æstatis pp
siccitatē cogūtur uenire ad tuum molēdinum ad vllā gabellam
soluēdam cōpelli non pñt,qa necessitate famis venire sunt com
pulsi,& sequitur ibi Io.de Platea, & idē uoluit Bal. in l.3.ad fi.C.
de nau.fœno.dicēs ꝙ si metu latronum,uel impetu maris,aliqs
non seruet locū nauigij uel itineris,non est in aliquo puniēdus,
per tex.in d.l.Cæsar.& idē determinat Bal.in l.hmōi.§.legatū,ar
162 gu.illius tex.ff.de leg.j.†Et statutum puniens introducentē sues
per quādam portam,non habet locum ꝯ eum, qui fugiēs depre-
datores eos introduxit,ſm Alb.de Ros.in secunda parte statuto
rum,q.13.sequitur Fel.in c.2.col.fi.de consti.& Io. Firma.tract.de
163 gabel.in secunda par.8.par.princ.q.7. ¶Duodecimò † epidimia
defendit fugientes a represalijs, qui capi non pñt, eo ꝙ casu di-
scedere a suo domicilio compelluntur, argu.auct.nauigia. C.de
164 fur.& d.l.j.C.de nauf.& d.l.Cæsar,cum simil. † Represaliæ enim
exerceri non possunt ꝯ eos,qui ui uentorum compellūtur illuc
uenire,ſm Bar.in trac.represal.in 10.q.7.q.prin. sequuntur Alb.
& Fel.in locis s.alleg.Quod credo uerum, si fugiētes propter pe
stem aliter fugere non poterant,ꝗ per territorium, in quo repre
saliæ fuerunt indictæ,ita loquitur tex.in d.l. Cæsar. Secus ergo si
uoluntate illuc confugiant,tunc non excusabūtur. ¶Decimo-
165 tertiò†pestis tuetur contractum aliàs nullum propter omissam
solennitatem a statuto requisitam. Nam si statutum uelit ꝯctū
mulieris,uel minoris non ualere, nisi interuenerint in cōfectio-
ne duo Notarij,certè tpe pestis sustinebitꝯ ꝯctus, in cuius ꝯfectio
ne non interuenit,nisi unus Notarius,quia illo tpe nō reperiun
tur,qui uelint de facili interuenire,ſm Ang.in §.quod autē, per
illum tex.in Auct.de non alie.sequuntur Mod.in l.fi.C.de testa.
& in simili Bal.in l.ad egregias.ff.de iureiu. Fel. in c.proposuisti.
col.2.& in c.causam,in 6.no.de prob.facit quod uoluit Bar.Ale.
& alij in l.j.§.fi.ff.de verb.obl.Et si dicatur,ꝙ illæ decisiones pro-
cedunt,quando unus tantū reperitur.Rñdeo,ꝙ tpe pestis dicēs
plures non reperiri,qui uoluerint interesse, habet intentionem
fundatam,quia præsumēdum est, ꝙ nemo uelit se in discrimine
vitæ ponere,quia naturaliter quilibet mortem timet, studetque
illius periculum euadere,c.nolite timere, 11. q.3.cum gl.& talis
timor est adeo a natura mentib.hominum impressus,ꝙ nulla ra
tione euelli pōt,ſm Pan.in c.1.col.3. de summa Trin. & fide ca-
thol.Præterea contrahentes pp imminens periculum,iustè pos-
sunt abhorrere multitudinē personarum. Et sic decisio uera vr,
etiam ꝙ in loco adessent plures Notarij,cum partes possint pro
babiliter coniecturare unum esse sanū,& cæteros fore de conta
gione suspectos,super quo tamē cogitabis. Et ꝙ dicēs plures nō
potuisse reperiri tempore pestis, habeat intētionem fundatam,
tenet expresè Cor.consi.131.In hac.lib.4. & ante eū Bar.in l.con
ficiuntur.§.j.in fi.ff.de iu.codicil.bene facit dictum glo. in l.cum.
de lege.ff.de proba.& quæ cumulat d.Ias.in l.fin. §.licentia.C.de
166 iure delib.& Alex.consi.41.col. fin. lib.3.†Eodē modo si statu-
tum requirat Notarium matriculatum tamen tēpore pestis,va
lebit instrumentum ēt de quo sit rogatus Notarius non matri-
culatus,ſm Ang in l.si uacantia.§.fi. uer. item patet ex prædi. C.
de bo.vac.quem sequitur Alex.in d.l.fi.C.de testa.& Io. Firma.in
trac.de gabel.q. 24. secundæ par. & adde quæ dicam ĩ.de priuil.
167 ultim.uoluntatum. ¶Quartodecimò†si epidimia sit inter ani-
malia bruta, excusatur pastor ab interitu pecudum cæterorūq;
animalium.l.si quis fundum.§.Imperator.ff.loc.Et dicit Bal.in l.
j.C.de fruc.& lit.expen.ꝙ mors naturalis, & fatale damnum,nō
est imputandum pastori.Mortem aūt naturalē appellat ēt, quæ
ex aeris intemperie procedit. Ad quem aūt spectet periculū in-
teritus animalium datorum in soccidā rraditur per d. Phil. Cor.
168 in repet.l.si pascēda pecora. C.de pac.†Sed quomodo pastor,vel
soccidanus probabit animalia fuisse mortua morte naturali,seu
ex peste?Io.de Platea post Bar.in l.cum ad præsens.C.de murileg.
lib.11.distinguit,aut tractatur de morte unius, aut duorum ani-
malium,quæ gregatim non pascebantur,& tunc oportet pasto-
rem clarè probare mortem,d.§.Imperator. & l.si creditor. ff. de
pigno.actio.Aut agitur de morte plurium, quæ gregatim pasce-
bantur, & sufficit probare illo anno euenisse mortalitatem in-
169 ter animalia,per tex.in d.l.cum ad præsens. ¶Quintodecimò†si

pestis uigeret in ciuitate Romana, posset Rex Romanorum co-
ronari extra vrbē,quia locus coronæ debet esse tutus Imperato-
ri & suis,ut specialiter determinat Pan.Gem.& Mod.in c.statui-
mus,per illum tex.de offi.deleg, lib.6. dicentes Papam Clemen-
tem coronasse Henricum Imperatorē extra urbē, cum propter
potentiam Regis Roberti non daretur tutus accessus ad eccle-
siam S.Petri in urbe, in qua ordinatum erat Henricū debere Im
170 periali diademate insigniri.†Et eodē modo si esset pestis in ciui
tate Mediolani, uel Dux Mediolani esset inimicus potentissimi
Caroli Regis Romanorū,posset sua maiestas coronā,qua debet
exornari in ecclesia diui Ambrosij,alibi sumere, ut probatur in
c.vbi periculum.§.porrò,de ele.lib.6.& plurib. alijs iuribus alle-
gatis per Lud.Ro.in simili q.consi.433.exord. Quò ad primū ubi
consuluit, ꝙ licèt ex regulis cancellariæ publicatio acceptatio-
nis bñficij debeat fieri in loco ipsius beneficij, tñ quādo ad eum
locum non datur tutus accessus, sufficit ꝙ alibi fiat. bene faciūt
171 quæ dicta sunt s.in octauo speciali. ¶Sextodecimò†donatio fa-
cta tpe pestis in dubio censetur donatio causa mortis,& non in
ter uiuos,dato,ꝙ nulla sit habita mentio mortis. Vtilitas est ma
172 xima,†quia donatio causa mortis sola pœnitētia reuocatur.l.nō
omnis.ff.si cer.pet.donatio inter uiuos reuocari non pōt,l.perfe
ctam.C.de don.quæ sub modo.ita signāter decidit do.Phil.Cor.
consi.124.licèt in hac.lib.4.Mouetur, quia ubi uerbo fit mentio
mortis præsumitur donatio cā mor.l.Seia,de dote prælег.l.Seia.
ff.de don.cā mor.Idē ergo si fiat demonstratio & mentio mortis
ipso facto,ita datur uoluntas intelligi, sicut uerbo, l.reprehen-
denda.C.de insti.& subst.l.de quibus.ff.de leg. & non minus de-
bet operari tacita uoluntas,ꝗ expressa,l.cum quid. ff.si cer.peta.
Existens autē in loco pestifero, satis cogitatione mortis donare
uidetur propter instans mortis periculum. Dicamus ergo,ꝙ di-
catur donatio cā mor.ac si uerè esset facta mentio mortis. Et li-
173 cèt ipse loquatur in infirmo ex peste, † tñ ratio periculi uidetur
militare in quolibet existente in loco contagioso, qui dicitur in
periculo mortis constitutus,& dixi supra, & probatur in l.aut ꝑ
insidiosa loca.ff.de don.cā mor. ¶Et pro hac sñia Cor. facit tex.
174 in l.2. ff.eo. tit. † vbi Iureconsultus secundam donationis spēm
eam esse dicit,ꝑ quam donans periculo imminētis mortis ita do
nat,ut statim accipientis fiat.¶ Secundò facit tex. in c.2.de con-
sue.vbi Papa mandat donationes factas ecclesiæ a constitutis in
bona ualerudine irreuocabiliter obseruari, ergo a cōtrario vult
factas ab infirmis,posse reuocari. Et per illum text.notat ibi do.
175 Ant.† ꝙ donatio facta ab infirmo in dubio præsumitur dona-
tio causa mortis.¶Tertiò facit tex.in c.de his, de sepul.ubi si sa-
nus se & sua bona dederit loco religioso;si decedat, nulla de bo-
nis dedicatis debetur quarta parochiano.Secus si infirmus se,&
bona sua dedicauerit: tunc si ex illa infirmitate decedat, quarta
debetur.Ratio diuersitatis est, quia primo casu uidetur pro ani-
ma liberè donasse bona sua.Secundo casu censetur donasse cau
sa mortis, ideo debetur quarta, tanquam de bonis relictis occa-
sione mortis & sepulturæ.Et ita ꝑ illū textum, dicit ibi Io.And.
quòd donata ab infirmo præsumantur in dubio donata cā mor
tis.sequitur do.Alex.consi.81.Viso instrumento,lib.j.¶Sed con
tra Corn.& hanc decis.uidetur casus in l.Seia.§. fi.ff.de don.cau
sa mor. ubi ſm *communem* intellectum donatio facta a constituto
in extremis uitæ suæ reputatur donatio inter uiuos,nisi sit facta
mētio mortis,& per illum textum.Imo.in d.c.2.reprehendit.do.
Anto.ibi. Et ꝙ donatio facta ab infirmo non pręsumatur dona-
tio causa mortis,tenent Bar.Bal.Imo.Alex. & communiter Do-
cto.in l.quæ dotis.ff.sol.mat. & ibi do.Alex. in spē reprobat opi-
nionē d.Anto.in d.c.2.sequitur Soc.consi.130.Visa facti contin-
gentia,col.pen.lib.j.& consi.135.col.pen.lib.2.¶Quid tenēdum?
Io.And.in d.c.de his, dixit tenendam esse primam opin. nisi in-
firmus donet filio,uel alteri personæ,ualde dilectæ. & in istis ter
minis loquitur tex.in d.l.Seia.§.fin ſm eum.ista opinio displicet
do.Card.Flor.quia ratio d.§.fin.est generalis, & militat etiam si
176 infirmus donet extraneo.¶†Ego in isto pūcto putarem, ꝙ si do
nans fecerit mentionē de peste, uel de infirmitate,ꝙ debeat præ
sumi donatio causa mortis,per tex.in l.3. ff. de dona.cau.mor.&
quia isto casu implicitè vr facta mentio mortis. Aliàs crederē, ꝙ
dicatur donatio inter uiuos,per tex.in d.l.Seia,§.fi.in uer.absolu
tè donaret.quasi si fiat mentio mortis etiam implicitè, non dica
177 tur absoluta donatio. † Posset tñ ex coniecturis iudicari dona-
tio causa mortis, etiam ꝙ nulla fuerit habita mortis mentio,pu
tà si diceret donans,ego tibi relinquo bastitam meam, tunc pro
pter uerbū,relinquo, iudcari deberet donatio causa mortis,ſm
Dy.in l.j.C.de reuoc.do.quē sequitur Guido Papæ sing.457.inc.
178 Siquis dicat.Et rō est,†qa uerbū,relinquo, ad moriētes tñ per-
tinet.l.j.§.fi.ff.de tab.exhi.& gl.in §.fi.Instit.quibus ex causis ma-
numit.lic.vel non.Et ex hoc dicto iustificatur quod s.dixi de im-
179 plicita mētione mortis. ¶†Item si donatio non posset ualere,ut
donatio inter uiuos,præsumēdum esset ꝙ uoluerit donare cau-
sa mortis,ut actus ualeat.l.quoties, ff.de reb.dub. l.quoties,ff.de
reg. iur. vnde si maritus constitutus in periculo mortis donaret
uxori,& eꝯ, quia inter coniuges non ualet donatio inter uiuos,
l.j.ff.

l.j.ff.de don.inter uir.& uxo. eſſet arbitrandum,ꝙ voluerit dona
re cauſa mortis,quæ donatio inter coniuges ſuſtinetur, l.ſi mor-
tis.ff.de don.cau.mor.ſm Lud.Ro.in d.l.quæ dotis,per tex.ſing.
in l.apud Celſum.§.j.ff.de excep.doli. Et licèt gl.ibi uoluerit di-
cere.ꝙ ibi fuerit facta mortis mẽtio,& ſequatur Alex.in d.l.quæ
dotis,tñ Soc.& Cor.in allegatis conſilijs approbant deciſ.Ludo.
Ro.& per plura comprobant ſimilia,quæ a teipſo videas. ¶ De-
180 cimoſeptimò, decima† animalium non debetur parochiano lo-
ci,ad quem dñs animalium aufugit pp peſtem, ẽt de aĩalib. quæ
ibi nata fuerũt. Sed debetur parochiano loci,a quo aufugit, ſm
Bal.& Imo.in d.l.hmõi.§.legatum. ff.de lega.j.per illum tex.ubi
probatur,ꝙ fugitiuus in præiudiciũ tertij non dr̃ abeſſe, & bene
181 ſeruiũt,quæ dixi s̃.in 11.ſpeciali. ¶ Decimooctauò,† natus extra
ciuitatem tpe peſtis,fingitur natus in ciuitate,a qua mater aufu
gerat pp peſtem,d.l.hmõi.§.legatum,per quã Petrus Cy.Bal.An
182 ge.Nic.de Neap.& Pau.de Caſt.inferunt† ad ſtatutũ diſponens,
nullũ debere admitti in collegium, niſi ſit natus in ciuitate, uel
niſi ſit ciuis originarius, uel ꝙ nullus poſſit eſſe primus Conſul,
niſi ſit originarius ciuis,ut Auenionenſi ſtatuto cauetur. An na
tus alibi a caſu,poterit eſſe Conſul,uel de collegio? Rñdetur ip-
ſi,ꝙ ſic,per illum tex. Non obſt.text.in l.ciues, C.de incol.lib.qa
loquitur in nato in loco,in quo parentes conſtituerunt domici
lium. Nos loquimur in nato alibi a caſu, ſm Bar. in l.filios. C.de
munic.& orig. Ibi tamen Bar.non auſus fuit hanc deciſ.firmare,
ſed Io.de Platea ibi audacter eã approbat, quia mater quæ aĩum
reuertendi habebat,fingitur ſemper fuiſſe in ciuitate. l.j. & l.re-
tro creditur.ff.de capt.& poſtli. reuer. & ſic fingitur peperiſſe in
ciuitate,unde aufugit,ſequitur Pan.in c.Rodulphus, de reſcr.&
183 † ibi Fel.atteſtatur,ita fuiſſe practicatum in ſua perſona, cui ca-
ſualis origo fuit ex Felina oppido Regienſi, origo uerò utriuſq;
parentis ex Ferraria urbe,in qua uiget hmõi ſtatutum,quo non
obſtanre fuit receptus in collegiũ per prædicta. Idẽ expreſsè de-
terminat do.Lanc.Dec.in l.hæres abſens.§.proinde.ff.de iud.di-
cens,ꝙ iſta opinio eſt *cõis*,ſm Ang.de Arim.in d.§.legatũ. Addu
cit deciſ.Bar.in l.j.ff.ad munic.ubi vult,ꝙ Comitatenſis,qui non
caret omnimoda ciuilitate.l.qui ex uico,ff.ad munic.natus in ci
uitate ſua a caſu,non efficiatur ciuis. Multòminus ergo efficia-
tur ciuis non Comitatenſis ibidem natus, & cõſequenter rema-
nebit originarius ciuis ciuitatis,a qua aufugit mater, & ubi pa-
rentes habebant domicilium. ¶ Contrariam ſñiam tenet Imo.
Raph.Com.d.Alex.ac Pau.de Caſt.in ſecunda lect.in d.§.legatũ.
& fuit de mente gl.in d.l.filios,in ſui generalitate,licèt Bar.& Io.
de Pla.eam reſtringant. Idem tenet Raph.Co. in l.cætera.§.fi.ff.
de leg.j.ubi atteſtatur ſe conſuluiſſe ꝯ Bar.& ꝙ ita ſeruari putat,
per text.in d.l.ciues. & quia in acquirenda origine conſideratur
ueritas,non patris deſtinatio.l.aſſumptio. ff.ad munic. Aliàs ſe-
queretur,ꝙ ſi quis iret Pariſios cauſa ibi habitandi, & in itinere
uxor pareret,ꝙ filius eſſet originarius Pariſienſis,ubi pater nun
quam fuit:quod eſt abſurdum,ſm eum. ¶ Ad tex.in d.§.legatũ,
rñdet Imo.ꝙ in caſu illius §.partus fingitur natus in loco, a quo
mater aufugit,quia niſi ita fingeretur, fruſtraretur intentio te-
ſtatoris. In caſu noſtro, licèt natus alibi a caſu non fingatur na-
tus in loco domicilij,nõ offenditur legis diſpoſitio, ſed obſerua-
retur,d.l.ciues. Ad arg.ꝙ attendenda ſit deſtinatio patris haben
tis aĩum reuertendi,rñdet Raph. uerum eſſe quò ad regulãdam
diſpoſitionẽ ipſius, nõ aũt quò ad regulandã diſpoſitionẽ legis.
¶ Quid tenẽdũ? Prima opinio,ut dixi eſt cõis, quæ mihi uĩ uera,
ſi filius fuit conceptus in loco domicilij, & natus alibi a caſu,qa
ubi agitur de fauore filij, conceptus hr̃ pro nato. l.qui in utero.
ff.de ſta. homi. Sed ſi fuit natus & conceptus in loco, ad quem a
caſu pp peſtem aufugit, fortè ꝯria opinio ſuſtentabilior erit, cũ
non poſſit fingi natus in loco domicilij,in quo conceptus,neq;
natus fuit. l.j.C.de capt.& poſtli.reuer. ¶ Sed remanet una diffi-
cultas,quia ꝙ dicatur natus in loco domicilij procedit ex fictio-
184 ne, † ſtatuta aũt intelligi debent in caſu uerò, & non in caſu fi-
cto.l.3.§.hæc uerba.ff.de neg.geſt. Sed defendendo prædictas de
ciſiones & ſimiles reſpondetur,ꝙ vbi caſus fictus repetitur,ęqui
paratur per ius cõe caſui uero,tunc ſtatutum loquẽs in materia
iuris habet locũ ẽt in caſu ficto.c.ad audientiã,ubi Imo. & Pan.
de cler non reſi.declarat Alex.in l.j.§.lex falcidia. ff.ad l.Falc.do.
Iaſ.poſt Alex.in l.qui ſe patris.col.24. C.vnde lib. & ita reſpõdet
Fel.in d.c.Rodulphus,& in c.at ſi clerici.col.3.de iudi. Caſus aũt
fictus eſt æquiparatus uero a lege, uidelicet per tex.in d.l. qui in
385 utero,ergo &c. ¶ Decimononò† ſi quis pp peſtem nõ audet ac-
cedere ad adipiſcendam poſſeſſionem rei ſuæ, uel beneficij ſibi
collati,poterit aſcendere pinnaculum,uel montem, unde uide-
re poſſit rem illam, & per aſpectũ poſſeſſionem apprehendere,
ſm Alb.de Roſ.in l.j.§.ſi iuſſerim. s̃.de acq.poſ. per illum text.&
per tex.in l.ꝙ meo,§.ſi per uenditorem. ff. eo.tit. & per tex.in c.
contingit,de do.& contu.dicens ſe ita in facti contingentia con
ſuluiſſe cuidam amico ſuo. ¶ Sed d.Iaſ.ibi reprehendit iſtud con
ſiliũ,quia ita demum aſpectu acquiritur poſſeſſio, ſi tradẽs poſ-
ſeſſione per aſpectum ipſe poſſideat: ſecus ſi res a nemine poſſi-
deatur,tunc oculis poſſeſſio acquiri nõ põt,ſm gl.in l.j.in princ.
in uer.qui primi.ff.eo.per tex.in l.3.§.Neratius,ff.e.ubi no.Lud.
Ro. Ad tex.in d.c.contingit, reſpondetur ꝙ ibi ſpeciale eſt odio
aduerſarij non patientis ꝯ ſe fieri executionem ſñiæ. vnde caſus
ille non eſt trahendus in ꝯñtiam.l.ius ſingulare. l. ꝙ uerò ꝯ.ff.de
legi. Quid dicendum? Pro reſolutione,uidendum eſt,an iure cõi
poſſeſſio poſſit acquiri ſolo aſpectu.& iſto modo loquitur d.Iaſ.
nam de iure cõi non acquiritur ſolo aſpectu,niſi concurrat aĩus
poſſidentis uolentis transferre poſſeſſionem in alium ſolo aſpe-
ctu,d.l.3.§.Neratius. Et propterea Spe.tit.primo,& ſecundo de-
186 creto.§.iam de effectu,in prin.tenet,† ꝙ nuncius ſtans in cõſpe-
ctu rei non poſſit tradere poſſeſſionem alteri: ſequitur d.Ant.in
c.cum ueniſſet,ad fi.ver.vnũ non omitto, de reſt.ſpo.Bal.& Pau.
de Ca.in l.non eſt mirũ.ff.de pig.act.per illum tex.per quẽ decla-
rantur iura uolentia poſſeſſionẽ transferri per aſpectũ, ut pce-
dant,qñ poſſeſ.trãsfert per poſſidentẽ,ſecus ſi p nunciũ,vel aliũ
non poſſidentẽ.& hæc eſt *cõis* Doc. ſñia, vt patet ex prædictis, &
ex allegatis per Ale.in d.l.j.col.antep.& p Fel.in c.cũ aliquib. de
187 re iud. ¶ † Secundò uidẽdũ eſt,an ſubſiſtente iuſto impedimẽto,
putà peſtis,uel guerræ,ſeu capitaliũ inimicorũ,poſſit acqri poſ-
ſeſſio p aſpectũ,& in iſtis terminis loquitur Alb.de Roſa. qui di-
xit ueritatẽ,ꝙ ſubſiſtente legitimo impedimento acquiri poteſt
poſſeſſio p tex.in l.quamuis.ff.de bo.aucto.iudi.poſſi.& in l.ſi fi-
nita.§.illud quærit.ff.de dam.inf. p quæ iura ita determinat Bar.
in d.l.j.in prin.col.pe.ver.quid ſi executor,ff.de acq.poſſ. quẽ ſe-
quuntur ibi Are.Alex.& d.Iaſ.& Ang. in d.l. quamuis.Pan.in c.
2.de cõſue.d.Ant.& Fel.in d.c.cũ aliquib.Bal.in l.maritorũ.C.ne
uxor p mari. Vbi decidit,primum & ſm decretũ poſſe interponi
verbotenus,qñ pp potentiã tyranni non põt apprehendi poſſeſ-
ſio. Sed Imo.conſi.116.in cã ſpectabilis militis, col.3.intelligit di
cta iura procedere,quãtũ ad effectũ primi decreti,ut ꝯhatur pi-
gnus prætoriũ, non aũt quantũ ad effectũ acq. poſſ. reſpectu ſe-
cundi decreti & cæterorũ effectuũ. Et re uera illa iura loquũtur
reſpectu primi decreti. Doct.tñ ea extendũt gñraliter ad quam-
libet apprehenſionẽ poſſeſſionis,ſm Fel.in d.c. cũ aliquib. Ideo
a cõi opin.nõ eſſet tutum recedere. ¶ Sed pro dilucidatione,qa
paſſus eſt aliquantulum obſcurus,puto aduertẽdum eſſe ad plu
ra. Primò conſiderandũ eſt,an poſſeſſio ſit uacua,aut occupata?
Si uacua ſit,ego credo indubitanter,ꝙ p nuncium,uel executo-
rem,& ſimiles poſſit in alium transferri poſſeſſio p aſpectũ, ma-
ximè ſubſiſtente impedimento. Nã ratio,quare tex. in d.§.ſi iuſ-
ſerim,exigat ꝙ transferẽs poſſeſſionem p aſpectum ſit in poſſeſ-
ſione,illa fuit, quia oportet ꝙ transferens poſſeſſionem p aſpe-
ctum dicat ſe uacuam, & expeditam poſſeſſionẽ tradere, d.l.qđ
meo,§.ſi per uenditorem. Si ergo poſſeſſio non ſit occupata,&
executor,ſeu nuncius habens authoritatem transferendi poſſeſ
ſionem,p aſpectum ttansferatur, non uideo quare alteri nõ ac-
quiratur,& in iſtis terminis procedit deciſio Io.And. in c tranſ-
188 miſſam,de elec.& Pan.in d.c.cũ aliquibus, uolẽtium† ꝙ p inue-
ſtituram factam a collatore in conſpectu beneficij, transferatur
poſſeſſio, quia eps̃ ſeu alius collator hẽt cuſtodiã eccleſię vacan
tis.c.cũ uos,de offi.ord. Ecce ꝙ loquuntur,qñ eccleſia uacat, &
poſſeſſio ab alio non occupatur, & ita ẽt debet intelligi conſi.
Lud.Ro.337. Quò ad primũ.& conſ.482. In caſu præmiſſu. ¶ Se-
189 cundo† caſu,qñ ab alio eſt occupata poſſeſſio, tunc ſi cã cogni-
ta ꝯ occupantem lata ſit ſñia, cuius executio propter peſtẽ, uel
aliud impedimentũ fieri non poſſit, poterit per executorẽ trãſ-
ferri poſſeſſio ſolo aſpectu,ita procedat deciſio Bar. *cõiter* appro
bata in d.l.j. imò hoc caſu ſi per aſpectum ẽt transferri non poſ-
ſet ſufficeret uerbalis traditio ſola extra conſpectum, ſm Fel. in
d.c.cum aliquibus,& probatur in d.l.cum unus,§.fi.ff.de bo.au
cto.iud.poſſi.& in d.l.ſi finita.§.pen.& in l.damni infecti,§.nõ ſo
lum,ff.de dam.infec.ſi uerò alius poſſideat,& nõ ſit lata ſenten-
tia ꝯ eum,tunc neque iudex,neque executor,neque nũcius po-
terit transferre poſſeſſionem in alium per aſpectum, quia eſt ne
ceſſe ꝙ poſſeſſor priuetur, ſi debet in alium transferri,cum duo
non poſſint eandem rem inſolidum poſſidere.l.3.§. ex ꝯrio.ff.de
acq.poſſ. non põt autem alius priuari,niſi adijciatur corporali-
ter de fundo.uel ſuſpicetur ſe poſſe repelli.l.clam poſſidere. §.q
ad nundinas.ff.eo.tit. Nihil ergo agit,qui inuito, uel inſcio poſ-
ſeſſore vult illius poſſeſſionẽ in alium transferte per aſpectum.
¶ Et hanc diſtinct.colligo ex dictis Io.Andr. & Compoſt.in d.c.
190 tranſmiſſam.† vbi uolunt ꝙ ita demum executor per inueſtitu-
ram factam in conſpectu transfert poſſeſſionẽ bñficij, ſi nullus
poſſidebat, uel ſi ꝯ poſſeſſorẽ erat lata ſñia, aliàs ſecus, ſequitur
Pan.in d.c.cum aliquibus. Bene facit deciſio Rotæ 8.in tit.de re-
ſti.ſpol.in antiquioribus.& deciſio j.de cauſa poſ.& proprieta.in
191 antiquis,& eſt 302. ordine ſucceſſiuo, † ꝙ executor põt p tactũ
annuli portæ eccleſiæ clauſæ transferre poſſeſſionem, quia an-
nulus eſt pars rei,ff.de act.emp.l.fundi, in princ. etiã ꝙ alter ha-
beat claues & cuſtodiã eccleſiæ. Secus ſi alter habeat poſſeſſio-
nẽ, qui per ſolũ annuli tactum a ſua poſſeſſione deijci non põt,
ſeqtur Soc.conſ.131. In pñti cõſultatione, col.3.lib.j. ¶ Alia etiã
192 rõne iſtud comprobaĩ.† Traditio,q̃ fit p aſpectũ, eſt tradõ ficta,
ſm Bar.in d.l.j.col.pe. quem ibi Alex. & Mod.ſequuntur,ſed fi-

ctio non admittitur nisi æqtas suadeat, l. denique. ff. ex quib. cau. mai. Non uř aũt æquum aliquẽ priuari sua possessione cã nõ co
193 gnita. l. meminerint. C. vnde ui. ideo † lex solũ cã cognita, & sñia lata fingit possessionẽ traditã per aspectũ in præiudiciũ alterius. ¶ Et si dixeris, ꝙ hac rõne attenta ẽt possessio uacans non deberet transferri per aspectũ, cuius ꝯriũ conclusum fuit s. Rñdeo ẽt hoc casu subesse æquitatẽ, quia æquũ est, ꝙ hñs ptãtem transferendi possit, si velit, transferre. Subest etiã necessitas pp impedi-
194 mentũ, & † ubi necessitas expostulat, lex fictionẽ admitt. l. denique, & l. nec vtilẽ, ff. ex quib. cau. maio. Vel fortè dici posset, ꝙ traditio per aspectum dicatur uera traditio, cũ in traditione, & acquisitione interueniat animus, & corpus acquirentis, & trãsferentis. Sunt. n. oculi pars corporis. l. quorundam, ff. de acq. pos. ꝑ quàm Ang. & Imo. ibi tenent ꝙ traditio per aspectũ sit uera traditio. ¶ Nec ob. ꝙ tex. in d. §. si iusserim, & in d. l. quorundam, utatur uerbo, vř, importãte fictionẽ, quia q̃nq; ueritatem importat. l. naturaliter, in prin. ff. de acq. pos. quæ loqtur in nostra materia, & l. sciendum, ubi Bart. in 2. not. de verb. obl. Sed si per aspectum transferatur possessio per executorẽ causa cognita, & lata sñia ꝯ possessorem, tũc fictio cõsistit in hoc, quia fingitur deiectus possessor, qui verè deiectus non fuit, non aũt in eo, ꝙ uera nõ sit traditio per aspectũ. cõis tñ opinio est, ꝙ dicatur ficta traditio, ideo cogitabis. ¶ Item aduertendũ puto, an tradatur per aspectũ uacua possessio ab executore & similib. an occupata? Primo casu
195 licèt † traditio dicatur ficta, tñ ipsa possessio tradita est uera possessio. d. §. si iusserim. Sicut possessio acquisita per cõstitutũ est vera possessio. l. certè, ff. de preca. licèt traditio facta per constitutũ sit ficta traditio. l. ꝙ meo. ff. de acq. pos. ¶ Secũdo casu si tradatur occupata, erit ẽt ficta possessio, ſm Bart. & scriben. in l. quamuis. ff. eod. tit. nisi reus propter eius potentiam, uel dolum impediat quominus fiat executio sñię, tunc in odiũ inobediẽtis actor constituitur uerus possessor a lege, ſm Car. in d. c. contingit, quem se
196 quitur Fel. in d. c. cum aliquib. ¶ † Et si quæras, quę utilitas resultet, an dicat̃ uera, uel ficta possessio? Rñdeo: utilitas est maxima, quia ficta possessio non prodest ad inchoandum præscriptionẽ, uera aũt sic, ſm gl. fi. in regula, sine possessione, de reg. iur. lib. 6. q̃ in terminis nostris dixit sing. Lud. Ro. sing. 413. incip. Lex quã-
197 uis. † Item ficta non parit effectũ recuperãdæ, uera aũt parit, ſm Alex. & Mod. in l. si sorori. C. de iu. deliber. de quo dixi in rub. de cau. pos. & proprie. & istud in proposito nostro vult Rota de re-
198 sti. 1 pol. dec. 8. in antiquiorib. ¶ Vigesimò † licèt regulariter quarta canonica debeatur parochiæ, in qua corpora assumuntur, c. in nostra. c. certificamini, de sepul. Tñ si quis moriatur in loco, ad quem diuertit pp pestem, quarta non debetur parochiæ, in qua decessit, sed parochiæ, a qua aufugit propter pestẽ, ſm Ioan. And. Gem. & cõiter scriben. in c. in is qui, per illũ text. de sepul. Et ita consuluit Gaspar Cald. consi. 3. sub rub. de sepul. ¶ Ad regulã respondetur, ꝙ procedit in decedente in loco, in quo defunctus statuerat domicilium perpetuò, uel ad certum tẽpus. Et pro ista opin. facit, quia ad hoc, ut canonica portio debeatur parochiali presbytero, oportet ꝙ ille p̃sbyter sit parochianus presbyter defuncti, d. c. in nostra, & cle. dudum, §. hmõi. eo. tit. Presbyter autẽ parochianus loci, in quo fugitiuus pp pestem obijt, nõ põt dicere se esse parochianum defuncti, qui neq; aio, neque facto se illi submiserat, nec ibidem cõstituerat domicilium, l. domicilium, ff. ad muni. ergo, &c. & ita tenuit Host. tit. de parochia. §. pen. ad fi. Quod intelligit uerum d. Phil. Fran. in d. c. is qui, si fugitiuus decesiit durante peste, secus si ea finita, quia tunc præsumitur aĩus defuncti fuisse uel habitare in illo loco, & transtulisse domiciliũ.
199 ¶ Vigesimoprimò † licèt gabellarij, qui ex conductione gabellarum notabile lucrũ fuerunt consecuti finita ꝯductione teneantur sub eisdem legib. & reconuentionib. reconducere, si tãti nõ possint alteri locari. l. cotem ferro, §. qui maximos. ff. de pub. Tamen si finita conductione subesset pestis, uel guerra, non tenentur reconducere, ſm Firma. in trac. de gabel. in 5. q. 2. par. qa dispositio d. l. cotem ferro, debet intelligi reb. si se habentib. & nõ mutatis a tpe prioris locationis. l. ꝙ Seruius. ff. de condi. ob cau.
200 cum alijs plenè reductis ibi per Mod. ¶ Vigesimosecundò † licèt de iure nemo debeat baptizari, nisi in ecclesia, in qua sacri fontes sunt specialiter deputati, ut in Auc. vt in priua. dom. sacr. miste. non fiant, tamen fallit tpe pestis, quo periculosum est ire ad ecclesiam, tunc poterit sacrum baptisma in priuata domo conferri. cle. j. de baptis. & ibi gl. ibi exemplificat tpe hostilitatis. Qđ etiã de hostilitate Dei. i. de peste, intelligo, iuxta tradita s. in præ-
201 ludijs. ¶ Vigesimotertiò, licèt † maritus non possit negare debitum uxori ẽt leprosæ, nec ab ea discedere, c. j. de coniug. lepro. tenetur. n. maritus uxorem morbis, & dolorib. confectã, & quicqd etiam horribile patientẽ sustinere. c. si uxorem. 32. q. 5. Non tamen credere, ꝙ teneretur reddere debitum, & habitare cũ uxore pestifera labe maculata, per ea quæ dixi s. ingnto priuilegio, arguendo de matrimonio spirituali ad carnale, c. inter corporalia, de transla, præl. Licèt autẽ liberet coniugem a debito carnis, non tñ credas ꝙ pestis cõiugẽ liberet ab alijs seruitijs & onerib.
202 coniugalib. Et ideo † tenetur subuenire coniugi morbosę de medicinis, cibarijs, & alijs necessarijs. l. quod in uxorem. C. de nego. gest. etiam si uxor sit indotata. l. pe. ff. ut in pos. leg. l. quod si nulla. ff. de reli. & sump. fun. & ita consuluit Ro. cons. 67. in casu propositæ consultationis, in j. dubio Alex. cõsi. 7. col. j. lib. 2. traditur per Bar. & alios in d. l. quod in uxorem, & in l. si cum dotẽ, §. si au
203 tem in sæuissimo. ff. sol. mat. ideo † si maritus tẽpore pestis aufugeret uxore infirma non prouiso sibi de alimenris & medicinis, priuaretur donatione pp nuptias & lucro dotis, quod ex forma statuti debetur, ſm Bal. Raph. Alex. & Mod. in l. si ab hosti. §. j. ff. sol. mat. Nec isto casu donatio facta ab uxore marito confirmaretur morte, cum possit culpa imputari marito, cur uxor fuerit mortua, ſm Bal. in l. si tibi, C. de don. ante nup. quẽ sequitur Fel. in c. nostra, corollario 37. in fi. de rescr. Et ita limitanda est l. cum
204 hic status. §. j. cum sim. ff. de don. inter uirum, & uxo. Idem † dicerem, si maritus aufugisset propter pestem non traducta uxore sana secum, sed ea uolente secum venire dimissa in loco pestifero. Nam si moriatur tunc ex peste, etiam perderet lucrum dotis, & donationem propter nuptias, nec donatio sibi facta morte con
205 firmaretur. Nam uasallus † relinquens dñm in bello humano perdit feudum. c. j. quibus mod. feu. amitt. Sic dicamus in marito
206 relinquente uxorem in bello Dei. Sic † etiam filius derelinquẽs patrem in captiuitate, quẽ poterat liberare, priuat̃ hr̃ditate p̃ris morietis in captiuitate. §. si vnũ de p̃di. Auct. vt cũ de app. cogn.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum tempore pestis factum cum minori numero testium ad id requisitorum, an & quando ualeat. & seq.*
2 *Priuilegium rusticis concessum, quòd ruri possint condere testamentum cum quinque testibus, an & quando ualeat. Et ibi, an testamentum ciuis ruri conditum cum quinque testibus ualeat. & nu. 3.*
4 *Argumento de bello Dei ad bellum hominum, an & quando ualeat.*
5 *Testamentum militis absque iuris solennitate conditum, an & quando ualeat.*
6 *Extensio in priuilegijs non est licita etiam ex maioritate rationis.*
7 *Testamenti solennitas, scilicet quòd unico contextu fieri debeat, an & quando remitti possit.*
8 *Codicillandi facultatem, an habeat qui & testandi, etiam si non inueniat sufficientem numerum testium.*
9 *Extensio ex rationis identitate conceditur in limitatorijs.*
10 *Testamentum, in quo propter humanam uiolentiam non potest haberi testium numerus a iure requisitus, non ualet.*
Et idem argumentum censetur, ubi concurrit diuina uiolentia. ibidem.
11 *Pestis ut priuilegijs a iure sibi concessis gaudeat, notabilis esse debet, non autem leuis contagio.*
12 *Pestis, si in terris ecclesiæ sæuiat, & sit magna, quot & qui testes requirantur in confectione testa. Et ibi, quid si grassetur in terris imperij.*
13 *Testandi facultas ne tollatur in dubijs opinionibus, tenenda est ea, per quam testamentum fouetur.*
14 *Testandi facultatem cum duobus testibus ij habent, qui pestis tempore resident in ciuitate pestilenti pro tuenda repu. & pro subueniendo egenis ac infirmis.*
15 *Milites armatæ militiæ pro repu. militantes possunt, dum sunt in acie, testari quomodo uelint, aut possint, habentque substituendi facultatem. nu. 16.*
17 *Medicus, qui pro reipublicæ salute, ac pro subueniendo egenis, ac infirmis, in ciuitate remanet pestilenti, gaudet priuilegijs testandi cum quibus potest testibus, & immunitate, ob omnibus muneribus.*
18 *Mulier, an & quando possit testis. & nu. 22.*
19 *Mulier, an & quando testis esse possit in subsidium.*
20 *Specialia non sunt multiplicanda.*
21 *Testis qualiter dicatur deponere in subsidium.*
23 *Mulier potest esse testis in militis testamento.*
24 *Mulieres etiam duæ tantùm possunt esse testes in testamento inter liberos.*
25 *Testamentum mulieris tempore pestis cõditum absque præsentia duorum proximorum, an ualeat ubi uiget statutum, quòd mulieris testamentum cessante dicta solennitate nullius sit ualoris.*
26 *Statutum disponens, quòd mulieris testamentum non ualeat, nisi adsint duo proximi, intelligitur si eos habeat.*
27 *Proximos habere non dicitur, qui tempore contractus habet absentes.*
28 *Testamentum tempore pestis cum quinque testibus, uel absentibus proximis conditum, an ualeat, si testator qui testamentum condidit superuiuat, & euadat pestis periculum. Et quid de testa. militis in acie facto cum duobus testibus, an ualeat, si miles saluus domum repetat. nu. 29.*
30 *Priuilegij causa cessante, cessare debet, & priuilegium.*
31 *Statutum, quòd mulieris testamẽtum absque præsentia duorum proximorum non ualeat, an habeat locum in testamento, quod mulier ante dictum statutum condidit, habuit tamen facultatem post editum statutum mutandi testamentum, & adhibendi duos ex agnatis.*
32 *Testamentum in peregrinatione conditum cum minori numero septẽ testium, an ualeat si post conditum testamentum domum repetat.*
33 *Statutum, quod pro conditione, & temporis necessitate conditum fuit, an & quando cessante dicta necessitate debeat, & ipsum cessare. & nu. 40.*
34 *Testamenti conditi tempus est inspiciendum quantum ad solẽnitates in eo adhibendas.*
25 *Testamentum ruri conditum cum quinque testibus, an irritetur si post conditum*

tum teſtamentum ruſticus effectus ſit ciuis, & ciuitatis incola.
36 *Teſtamentum militis ad hoc ut iure militari ualeat quot requirantur. & nume. 37.*
8 *Teſtamentum ſecundum formam antiquam conditum, an ualeat, ſi noua legis diſpoſitio poſtea euenerit.*
39 *Noua lex quando ligare dicitur.*
41 *Cauſa ceſſante, an ceſſare debeat effectus iam conſummatus.*
42 *Teſtamentum tempore peſtis conditum, an ualeat ſi teſtes in eo nominati non fuerint rogati.*
43 *Teſtatoris condictio poſt mortem teſtatoris non impleta, an & quando infirmet. A faciat legatum eſſe nullum.*
44 *Conditio mixta ſi propter caſum deficiat, an & quando habeatur pro impleta. & nu. 45.*
46 *Donatio cauſa mortis quinque teſtium præſentiam requirit, niſi tẽpore peſtis.*
47 *Statutum diſponens, quòd in teſtamento ſufficiant quinque teſtes, an cenſeatur diſponere, quòd in codicillis ſufficiant.*

De priuilegiis ultimarum uoluntatum cauſa peſtis.

VEnio ad ſecundam particulam ſecundæ par
tis principalis, videlicet ad ſpecialia ul-
1 timarũ uoluntatũ.¶ † Et primò quæro, an teſtm̃
factũ tpe peſtis cũ minori numero ſeptẽ teſtium
valeat? Bal. Sal. & d. Iaſ. in l. fin. C. de teſta. rñdet, ꝙ
ſic. idem tenent Raph. Comen. in l. conficiunt. §.
codicilli, ff. de iu. codi. Flo. de S. Petro in l. milites. C. de teſta. mil.
Alex. in l. ſcriniarios, per gl. ibi. C. eo. tit. Ang. in §. fi. Inſt. de teſta.
dicens idẽ velle Bar. in l. j. ff. de bo. poſſ. ex teſta. mil. licèt plẽs ſint,
qui Bar. aliud uelle dicant. Sequitur Chriſto. Por. Inſt. de teſtam.
mil. vbi voluit, ꝙ peſtiferatus poſſit teſtari cum duobus teſtibus,
etiam non rogatis: ſanus aũt exiſtens in loco contagioſo poſſit
teſtari cum duobus teſtibus, dumtñ ſint rogati. Et iſtam opinio.
ſequitur Barb. in c. cũ eſſes. col. 8. de teſta. Pro hac ſnĩa adducun-
2 tur plura. Primò tex. in d. l. fi. vbi † conceditur ruſticis teſtari cum
quinq; teſtibus, quia in iure pauei teſtes reperiuntur. Idem ergo
tpe peſtis, quo tpe pp imminens periculũ pauci reperiuntur, q
velint eſſe teſtes. Ad iſtud fundamentũ rñdent aduerſantes, ꝙ ſo
la inopia teſtiũ non eſt cã finalis, quare ruſtico ſit conceſſum te
ſtari cũ quinq; teſtibus, ſed cauſa finalis fuit ſimplicitas & impe-
ritia ruſticana, vt in præfatione. d. l. fi. dicitur. Quæ pręfatio deno
tat cauſam finalem. l. fi. ff. de hær. inſt. Ex quo infertur, ꝙ diſpoſi-
tio illius legis nõ hẽt locũ in ciue habitante ciuitatem, qui teſta
tur in iure, ſm Iac. de Are. Ful. Are. & d. Iaſ. ibi. ¶ Tu uerò aduer-
te inquantum iſti dñt ꝙ ſimplicitas ruſticalis fuit cauſa finalis,
quare remiſſa fuerit ſolẽnitas numeri ſeptem teſtium. Nam nõ
uidentur rectè ſenſiſſe, quod ſic oſtendo. illa lex ſm Doct. *cõiter*
procedit tam in teſta. in ſcriptis, quàm in teſta. nuncupatiuo. vn
de fateor, ꝙ ſolennitas ſcripturæ, quæ exigitur in teſtãte, & teſti-
bus, fuit remiſſa propter ſimplicitatem & imperitiam. Sed ſolen
nitas numeri teſtium fuit remiſſa propter inopiam ipſorum te-
ſtium. Hinc eſt, ꝙ ſi ſit tale rus, in quo ſit copia hoĩum, non cen-
ſetur in tali loco hæc ſolennitas remiſſa, ut expreſsè ibi dr̃ in lite
ra. Itẽ ibi duæ rõnes aſſignant̃, ergo ſufficit vnam militare. §. affi-
3 nitatis, Inſt. de nup. † Vnde vr̃ falſum, ꝙ ciuis non poſſit ruri face
re teſtm̃ cũ quinq; teſtibus, & ꝯrium tenent Cy. Alb. Bal. & Sal.
in d. l. fi. Et dato, ꝙ non poſſet procedere, qñ ciuis eſſet ſanus, &
poſſet reuerti in ciuitatem ad teſtandũ, uel qui potuiſſet ſecum
teſtes a ciuitate ducere: ſecus ſi a caſu ibi infirmaretur, & uellet
ibi teſtari, tũc quia pp neceſſitatẽ impediretur habere plures te-
ſtes, ualeret teſtm̃ cũ quinque teſtibus, ut dr̃ in d. l. fin. ¶ Secũdò
adducitur tex. in d. l. milites, & in d. l. j. ff. de bon. poſ. ex teſta. mil.
4 & l. pe. C. eo. cum ſi. arguẽdo † de bello hoĩum ad bellum Dei. Ad
iſtud rñdet Alex. ꝙ argm̃ non ualet iſto caſu, quia nõ militat ea-
5 dem rõ. Nam † militibus conceditur teſtari abſque iuris ſolẽnita
te pp publicam utilita. quia proprio corpore rempublicã defen
dunt, quæ rõ ceſſat in ciuib. tpe peſtis. Põt ẽt aliter rñderi, ꝙ mili
tes ex priuilegio teſtãtur cũ duob. teſtibus, dũ ſunt in expeditio-
6 ne. In priuilegijs † aũt non eſt licita extenſio, ẽt ex maioritate ra-
tionis, ſm gl. in l. bene a Zenone, in uer. cũ. n. C. de quadrien. præ
ſcr. & in l. a diuo Pio, in gl. 2. ff. de re iudi. & bene facit tex. in l. j. ff.
de conſt. Princ. ¶ Tertiò allegatur tex. in l. caſus, in argu. C. de te-
7 ſta. ubi ſi propter † contagionem, ſeu morbum ſuperuenientem
in perſonam vnius teſtis, neceſſe ſit interrumpere continuatio-
nem teſtamenti, ſuſtinetur teſtm̃. Et ſic propter neceſſariũ im-
pedimentũ remittitur ſolennitas, quæ eſt ꝙ vnico contextu fiat
teſtm̃. l. hac conſultiſſima. §. at cũ humana. C. de teſta. eodẽ mo-
do dicamus remiſſam eſſe ſolẽnitatẽ numeri teſtiũ. Sed tu aduer
te, quia tex. in d. l. caſus, in fi vr̃ apertè decidere, ꝙ pp neceſſariũ
impedimentũ non poſſit omitti numerus ſeptem teſtium. Et ſi
dixeris, ꝙ ille tex. non loqtur de morbo peſtifero. Rñdeo, ꝙ loq-
tur de morbo, qui ſolet teſtes deterrere. Et ego intelligo de iſto
contagioſo, quia aliæ ægritudines non ſolẽt facilè deterrere te-
ſtes. ¶ Contrariã opin. ꝙ nõ valeat niſi interueniant ſeptem te-
ſtes, tenẽt Raph. Ful. Pau. de Ca. Fran. de Are. & d. Alc. in d. l. fi. ad
ducentes exẽplum d. Aquiliæ vxoris do. Sign. de Homo. Mediol.
Doctoris inſignis, q̃ peſte percuſſa, nõ ualẽs habere teſtes, fecit ſe
portare in uiã publicã, vt haberet teſtes audiẽtes ſuã uolũtatem,
ſequitur Lud. Rom. in rep. auth. ſilr. C. ad l. Falc. in 34. ſpeciali. &
Ang. in d. l. cõficiuntur. §. j. Raph. Comen. in l. fi. C. de teſta. milit.
Alex. conſ. 70. Viſo conſi. col. pen. lib. 2. & conſ. 127. Viſo thema-
te, col. 3. eo. lib. Et vtrobiq; dicit, ꝙ iſta opinio eſt *cõis* & idẽ ẽt te-
nuit Io. Firma in trac. de gabellis, q. 24. 2. par. & Barba. in rub. de
teſta. uer. 39. conſ. 58. col. 7. & ſeq. lib. j. Mouentur in primis aucto
ritate Bar. in d. l. j. ff. de bo. poſ. ex teſt. mil. dicentes, ꝙ Bart. in illis
verbis bonum eſſet prouidere, ꝙ teſtamentum ualeret, innuit
quòd ſi noua lege non ualidetur, ꝙ ſit nullum. Sed certè Barto.
ibi uoluit ꝯrium, ut s̃. dixi, in eo dum dicit, & facit iſta lex, ꝙ ua-
leat teſtamentum tẽpore cũ duobus teſtibus. Et licèt ſubdat, ꝙ
bonum eſſet ita ſtatuere, non tamen recedit ab argumento ſum
pto ex illo tex. ſed dixit bonum eſſe ita ſtatuere, ut omnis dubita
tio tollatur. Præterea, & ſi Bar. uellet nõ ualere cũ duobus teſti-
bus, non tamẽ negat ꝙ non ualeat cũ quinque, ut alij s̃. pro con
traria parte allegati cõcludunt per tex. in d. l. fi. Secundò mouen
8 tur per tex. in d. l. cõficiuntur, §. codicilli. vbi † dicitur, ꝙ habẽs fa-
cultatẽ teſtandi de iure, habet ẽt facultatem codicillãdi, tamet-
ſi tpe, quo codicillatur, facultatẽ teſtandi de facto non habeat,
vt qa ſufficientẽ numerũ teſtiũ nõ inueniat. Ecce tex. clarus, ꝙ
defectus ſeptẽ teſtium impedit facultatẽ teſtãdi, unde non uale-
bit teſtamentũ, ẽt ꝙ propter peſtem nõ poſſit haberi perfectus
numerus teſtiũ. Conſidera ſi poſſit reſpõderi, ꝙ ille tex. loquitur
de eo, q tpe codicillorũ nõ habeat ſufficiẽtẽ numerũ teſtiũ actu,
vt probat̃ in uer. eo tpe, quo codicillatur. quaſi dicat, tunc & in
extremitate illius tẽporis, l. 4. ff. de cond. & dem. habere tamẽ po
tuiſſet intra aliquod breue tẽpus. Nos loquimur, quando ꝑpter
peſtem nõ eſt ſpes intra breue tẽpus habendi teſtes, uñ cum exi-
ſtẽs in loco peſtilẽti dicat̃ in periculo mortis conſtitus, ſecundũ
Cor. cõſ. 13. In hac, lib. 4. quò ad eũ impoſſibilitas reperiẽdi ſuf-
ficientẽ numerũ reputatur perpetua, ſicut ſi rus aliqđ inhabita
ret. d. l. fi. ¶ Tertiò iuducũt tex. in d. l. fin. per locũ a ſpeciali. Nã ſi
cõceſſum fuit ruſticis, ut cũ quinque teſtibus, militibus exiſten-
tibus in acie cum duobus, & ſilr̃ peregrinis, dũ ſunt in peregrina
tione, cum duobus teſtibus teſtari poſſint, in Auct. omnes pere
grini, in uer. liberam hẽat facultatẽ, C. commu. de ſucceſ. quem
Ang. ibi, & in §. ꝙ aũt. in Auct. de non alien. ad hoc notauit. Er-
go in alijs ſtabit firma regula, ꝙ requirantur ſeptẽ teſtes ad eui-
tãdas falſitates, l. fi. C. de fideicom. Sed ad iſtud põt reſpõderi, ꝙ
9 tex. in d. l. fi. C. de teſta. continet diſpoſitionẽ limitatoriã, & † in
limitatorijs licita eſt extẽſio ex rationis idẽtitate. l. libertus, §. Se
natos. ff. de ritu nupt. Bart. in l. ſi conſtãte, in 9. q. j. par. ff. ſol. ma-
trim. Pan. in c. cum omnes, col. 5. de cõſtit. Soc. cõſ. 38. col. 2. lib. j.
Ratio aũt ibi aſſignata cõſiſtit ſuper inopia teſtiũ, quæ maximè
militabat tẽpore peſtis, ergo &c. Et ꝓ iſta opinione adduco, qđ
10 cõſuluit Bal. conſi. 285. Si qs iuris ciuilis, lib. 3. ubi † conſuluit te-
ſtamentũ factũ ab eo, q erat in quodam caſtro, ad quod nõ pate
bat acceſſus (ex eo ꝙ dñs caſtri inſtitutus in primo teſtamento
neminẽ patiebatur ingredi) non ualere propter carẽtiã ſeptem
teſtiũ, dato ꝙ ſex interuenerint. Et pro iſta deciſio. Bald. eſt caſus
in l. ſi qs dolo, ff. ſi quis aliq. teſta. prohib. quam Bal. nõ allegauit.
De quo miror, cum nihil ignorauerit. Iſte text. multum ſtringit
pro hac parte. Si enim non ualet teſtamentũ, qñ integer nume-
rus haberi nõ põt propter uiolentiam humanam, eadẽ ratione
nõ debet ualere, qñ haberi non põt ꝑpter uiolentiã diuinã. Po-
teſt reſponderi, ꝙ ille tex. nihil facit, quia vult, ꝙ nõ ualens habe
re teſtes nõ poſſit teſtari. & iſtud cõceditur. Sed iſte nõ eſt pun-
ctus noſter, qa nos dicimus, ꝙ habẽs quinque teſtes tpe peſtis, re
ctè teſtatur. Nec text. ille hoc negat, nec ſe ad numerũ ſeptena-
riũ reſtringit. Ad deciſ. Bald. põt dici, ꝙ non eſt uera. & ꝯrium te
nuit idẽ Bal. in d. l. fin. & ſequuntur. Nico. de Mattar. & Salic. ibi.
Quid tenendũ? Ego in hoc puncto diſtinguerẽ. Aut peſtis nõ eſt
magna, & tũc nõ ualeat, niſi interueniant ſeptẽ teſtes, & ita pro
cedat ſecũda opin. & ita intelligo tex. in d. l. caſus. ubi pp morbũ
vnius teſtis non remittitur ſolennitas numeri ſeptem teſtiũ. Et
11 † generaliter, ubi dixi peſtem habere ſpecialia, intelligo de peſte
notabili, quia leuis cõtagio non excuſat, ſm Card. Alex. in c. per-
uenit. 18. diſtin. facit, quia leuis febricula non facit ſeruum mor-
boſum. l. j. §. proinde. ff. de ædil. edic. nec leuis quartana excuſat a
contumacia. l. quæſitum. ff. de re iud. Aut peſtis eſt magna, & val
12 de ſæuit in loco, & tunc aut ſumus in terris eccleſiæ, & tũc † ſuffi
ciunt duo teſtes cũ parochiano ẽt tpe ſanitatis. c. cum eſſes, de
teſta. ubi Pan. & alij, & iſta eſt *cõis* ſententia Cano. licèt aliq con
tradicant, ſm Cor. conſ. 31. lib. 2. Vel corã quatuor teſtibus ſine
parochiano, ſm Pan. & Barb. in d. c. cum eſſes. Ludo. Ro. in auct.
ſimiliter, in 34. ſpeciali. C. ad l. Falc. Aut ſumus in terris imperij,
& tunc teneo ꝙ tẽpore peſtis ualeat teſtamentũ factum coram
quinque teſtibus per tex. in d. l. fin. C. de teſta. Nec obſtant ratio
nes Mod. quia tolluntur ex ſupradictis. Et iſta opinio eſt magis
æqua, maximè cum faueat teſtamentis, quorum conſeruatio pu
13 blicam reſpicit utilitatem. l. uel necare. ff. quemad. teſt. aper. † Et

in dubijs opinionibus tenenda est illa, per quam testm̃ sustinetur.l.si pars.ff.de inof.testa. Et si aliter diceremus, esset tempore pestis quasi interdicta testandi facultas,qua nihil dulcius,& quę nulli est deneganda,post quã iam aliud velle non põt,l.j. C.de sa crosf.eccl.Et bonũ esset, vt dicit Bart.ꝙ statueretur,testm̃ tpe pestis ualere cũ duob.testibus,dumtamen essent omni exceptione
14 maiores.¶Illud autem† scias, ꝙ illi qui remanent in ciuitate pestilẽti pro tuenda Republica, & pro subueniẽdo infirmis & egenis(vt nuper fecit nobilis d.Io.Pugetus, dñs loci de Castellio)habeant priuilegiũ testandi cum duob.testibus, ſm Alex. & d.Ias. in d.l.fi.quia isti non minus pro republica militant in bello Dei,
15 quàm milites armatæ militiæ in bello hominũ,quo milites† constat,dum sunt in acie,habere priuilegium testandi quõ velint,& quomodo possint.l.fi.ff.de testa.mil.l.j.C.de bono.possesſ. ex testa.mili.& l.milites,C.de testam.mili. Et si istud dictũ uerum est, summè notari,debet,quia cum talib.hmõi priuilegium cõcedatur pp uitę discrimen,in quo pp salutem Reipublicę se ɔstituũt, dicendum uř ꝙ ẽt eis concedi debeant cætera priuilegia militibus in testando concessa.Quæ plura sunt,& traduntur per Bart. in l.neque.n.ff.de test.mil.& per Bal.in d.l.milites. Poterunt er-
16 go tales substituere directo maiori, iuxta text.in l. † Centurio.ff. de vulg.& pupil.Quod addere poteris ad ea,quæ scripsi ibi anno
17 præterito post Nouissimos.Credo† ẽt,ꝙ medici,qui remanẽt ad curandũ infirmos,habeant ista priuilegia,& immunitatẽ ab omnibus muneribus.l.j.C.de profe.& medi.lib.10. ¶Secundò quæ-
18 ro,an† mulier tpe pestis possit esse testis in testa.Tempore.n.sanitatis non est idoneus testis in testa.l.mulier.§.qui testamento.ff. de testa.l.fi.C.de fidei.d.Ias.in d.l.fi.determinat ꝙ sic, quia in sub-
19 sidium † mulier admittitur ad testimonium in casibus, in quib. aliàs non admittitur, ſm Io.An.in addi.ad Spe.tit. de te,§.j.Ale. consſ.24.Animaduersis.col.4.li.2.¶Cõtrariã sniam firmat d.Ale. consi.70.Viso consi.lib.3.per text.in c. cum esses,de testa.ubi de iure cano. fuit diminutus numerus testium , & tñ requiritur ꝙ sint idonei.Sic ẽt in testa. facto ruri fuit diminutus numerus pp inopiam testiũ,d.l.fi.& tñ requiritur ꝙ testes necessarij aliàs sint idonei,ut ibi oẽs concludunt.Et licẽt pp pestẽ dispensatũ sit super numero, non tñ super idoneitate reperitur aliquid immutatũ,ergo cur stare prohibebit.l.præcipimus,C.de appel.Et ꝓ hoc
20 bene facit, quia † specialia non sunt multiplicanda.l.si qñ,C.de inof.test.¶Non ob.ꝙ mulier,qñ mares non habentur , in subsi-
21 dium admittatur in testẽ,quia cõceditur:sed dř† in subsidiũ , qñ masculi testes haberi nõ pñt habitu & potentia. Sed qñ masculi haberi pñt potentia,licẽt actu non reperiantur,non habet locũ regula subsidiaria,ſm d.Ant.de Butr. in c,tertio loco,de probat. Pan.in c.de cætero,de testi. ubi vult, ꝙ laici possint esse testes in subsidium ɔ̃ clericum.Et dř in subsidiũ,qñ nulli clerici habitant in loco illo,& sic qñ nec actu, nec potentia uerisimiliter pñt reperiri,qui testimonium perhibeant:secus si in loco illo plures essent clerici,dato ꝙ actu, de quo quæritur, præsentes nõ fuerint. Et idẽ docent Pan. & Fel.in c.j.in fi. & in c.j.§.e. de testi.cogen.& d.Ias.in l.j.col.fi.& in 2.lec.col.11.C.de sum.Tri. & fi.catho. & latius in l.fi.C.de his,quib.ut indig.Alex.consſ.64.col.fi.lib.j. Tempore aũt pestis actu & potentia uerisimiliter masculi magis,q̃ fęminæ pñt reperiri,ergo dici nõ põt,ꝙ mulier admittatur in sub-
22 sidiũ.Fateret† tñ mulierẽ admitti in testẽ in testa. eius,q in ciuitate permanserat,vt labenti Reipublicę subueniret,sicut in test.
23 militis, in quo mulier põt esse testis. † Quod sic probari põt,ubi remissa est solẽnitas iuris positiui,ibi sufficiunt duo testes,,ẽt fęminæ,ſm Bar.in l. hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de testa.
24 ubi concludit testm̃ inter† liberos cũ duob. testibus ẽt fœminis valere,quia in testa. inter liberos remissa est solẽnitas iuris positiui,quod ẽt tenent gl.in Auct.ꝙ sine.C.eo.Alex.in d.consi.70.& in consſ.140.lib.j.Panor.consſ.98.& consſ.105.col.2.lib.2. & est cõis opi.quam ẽt sequitur Guido Papæ decisſ.538. in testa. aũt militis remissa est solennitas iuris positiui.l.j.ff.de testa.mil. ergo sequitur, ꝙ in eo mulier poterit esse testis. si in testa.militis põt,ergo etiã in test.eius, qui militat in bello Dei, per ea quæ s̃. dicta fue-
25 rũt.¶†Tertiò quæro,an statutũ disponens,testm̃ mulieris factũ absq; pñtia duorum proximorũ non ualere , habeat locũ etiã in testa.mulieris facto tpe pestis:Cor.consſ.131.In hac lib.4.& consi. 53.eo.li.determinat testm̃ factũ absq; pñtia ꝓpinqnorũ tpe pestis valere,non obstante statuto. ¶Sed tu aduerte, ꝙ si prætendatur testm̃ ualere,qa propinqui oẽs aufugissent , tunc decisſ.Cor.
26 erit uerissima,quia† statutũ ꝙ mulier testari nõ possit absq; præsentia duorũ ꝓximorũ,intelligitur si eos habeat,ſm Bal.in l.j.C. unde uir,& ux.& d.Ias.in l.Stichũ,q meus,§.de leg.j.Fel.in c.pro
27 posuisti,col.3.de ꝓba.habere† aũt ꝓximos nõ dř, q eos hẽt absentes tpe,quo actus expeditur.c.pñtata, & ibi Fel. post Pan.not.de test.Si uerò ꝓximi prætendant esse pñtes, tunc ista decisio Cor. erit ualde dubia & pendet ab his,q̃ dicta sunt in prima qõ.huius particulæ,& vide q̃ dixi s̃.in 13.spãli .i. particulæ huius scdæ par-
28 tis.Quartò quæro,qd † si testator, q ɔdidit testm̃ tpe pestis cum quinq; testibus , uel absq; pñtia ꝓximorũ superuiuat, & euadat periculũ pestilentiæ,an tale testm̃ rumpat & irritet? Vř ꝙ sic,qa
29 † testm̃ militis factũ in acie cũ duob. testibus irritatur , si miles saluus domũ repetat.l.pe.C.de testa.mil.& Inst.eo. §.illis. ubi gl.
30 dicit,ꝙ† cessante cã priuilegij debet cessare priuilegium, & facit tex.in l.Titia,§.vsuras.ff.de le.2. ¶Scdò ꝓ hac parte facit , qđ decidit Ang.in §.ꝓuinciarũ,in Auct.ut factæ no.const.per illũ tex.
31 Pone,† mulier fecit testm̃ , postea facta est constitutio, ꝙ testm̃ mulieris nõ ualeat,sine pñtia duorũ agnatorũ, dicit Ang.Aret. ꝙ si post ɔstitutionẽ mulier habuit facultatẽ mutandi testm̃,& adhibendi pñtiam agnatorũ , & illã nõ adhibuit, testm̃ irritabitur.Idẽ dicamus in casu nostro,cũ cessan te peste,potuerit testator adhibere debitas solẽnitates , & idem uoluit Ang. in Auc.ut cũ de app.cognosſ.in prin.& hanc decisſ.Ang.sequitur,& dicit esse valde notandã Fel.in c.fi.col.3.de const. Tertiò facit quod dixit Pau.de Ca.in l.nutritorib.C.commu.de succesſ.ubi vult,quòd
32 † testm̃ peregrini cõditũ in peregrinatione cũ minori numero septem testiũ ualeat,si peregre moriatur, secus si domũ repetat.
33 ¶Quartò facit,qa quod ꝓ† necessitate tpum statutum fuit, cessante necessitate debet euanesceret.c.quod pro necessitate.j.q.j. & hanc opin.tenet d.Christ.Por.conciuis meus,in §,j.Inst.de te
34 sta mil.¶Pro ɔ̃ria sñia facit,quia† quãtũ ad solẽnitates adhibendas in testa.inspicimus tps conditi testi.l.j. C. de testam. ¶Scdò facit,quod in terminis nostris decidit Bal. in l. si quis hæredẽ. C.
35 de inst.& sub.ubi † vult, ꝙ testm̃ factum ruri cũ quinq; testibus non irritet,licẽt testator efficiat ciuis & incola ciuitatis. sequuntur Ias.& Mod. in l.fi. C.de testa. Sicut ergo non irritatur testm̃ rustici pp abundantiam testiũ superuenientẽ, ita nõ irritabitur testm̃ factum tpe pestis,licẽt superueniat sanitas. Et ita reperio tenere Cor.consſ.53.In hac,col.fi.lib.4.& hanc partem credo ueriorẽ.Pro qua uř tex.in §.sed hactenus.Inst.de testa.mil.Et ꝓ qua facit rõ,quia numerus septem testiũ, & agnatorũ pñtia exiguntur in testis ad euitandas falsitates.l.fin. C.de fideicom.si modo dicamus testm̃ factũ cũ minori num.testiũ,& absq; agnatorum pñtia,ualere tpe pestis,si moriat tunc testator, quasi tũc pſumatur non interuenisse falsitatẽ,certè si superuiuat, & in ead. uolũtate perseueret,multò magis debet valere, qa pp pseuerãtiam euidentius uera ɔprobat uoluntas,arg.l.athletæ.§.dat remissionẽ,& qđ ibi no.per gl.ff.de excu.tu. ¶Non obst.adducta in ɔ̃riũ. Et primò fundm̃ , ꝙ irritet testm̃ militis factum in expeditione, non est uerũ,& in ɔ̃riũ ex tex.in d.§. sed hactenus. ¶Ad tex.in d. l.milites,& in d.§.illis,cũ sim.rñdet, ꝙ loquuntur in testa.militis facto domi,qđ non ualet,nisi seruata iuris solẽnitate,non aũt ꝙ irritetur factum in castris iure militari, si reuertatur domum.d. §.sed hactenus.Et si dicatur tex.in d.§.sed hactenus, probat contrariũ,quia dicit,ꝙ post annũ irritetur. Rñdeo,ꝙ ad hoc,vt post annũ irritetur,est necesse ꝙ ẽt testator fuerit missus a militia.Et sic post missionẽ,& post annũ irritatur non per solũ lapsum an-
36 ni.¶Vnde scias, † ꝙ ad hoc,ut testm̃ militis ualeat iure militari, duo requiruntur.vnũ ꝙ testet in castris,ſm ꝙ sit miles.Ista secunda qualitas requirit per modũ causæ permanẽtis,ideo ea cessante cessat priuilegiũ,d.§.vsuras.vnde post missionẽ non,ualet,nisi miles moriat intra annũ.d.§.sed hactenus . Prima aũt qualitas,ꝙ testetur in castris,uel in loco pestifero,requiritur ꝑ modũ causæ principiantis,seu habilitantis . Ideo esto ꝙ miles reuersus fuerit
37 domũ,nisi miles sit missus a militia, testm̃ sustinebit , †quia cessante cã reqsita ꝑ modũ principiantis,non cessat dispõ, ſm Inn. in cle.2.de resc.Et dicebat Bal.aut qualitas acqrit ꝑ modũ causę fiendi,aut ꝑ modũ causæ essendi.Primo casu qualitate cessante, non cessat dispositio,sed secundo casu bene cessat. Ita Bal.in d.l. si qs hæredẽ.C.de inst.& subst.Quod latius cõprobaui in l.ex facto.ff.de vul.& pup.¶Ad decisionẽ Ang.in d.§.ꝓuinciarum,respõdeo ꝙ nõ est uera,& ɔ̃riũ tenet Pau. de Ca. per tex.clarũ in l. iubemus.C.de testa.Nec ob.ponderatio, q̃ ibi facit d.Ias.ꝓ Ang. dum dicit,ꝙ illa uerba,qd.n.peccauit, qa nouæ legis inscius pristinã formã seruauit,a ɔ̃rio sensu innuunt,ꝙ is qui supuixit post legẽ nouã,peccauit. qa sciuit legẽ,& cã non seruauit,qa ista cõsideratio meo iudicio non est digna uiro.Nam arguẽdo hoc mo
38 do lex illa nõ hẽret dubiũ,dicit ille tex.† vtrũ testm̃ factũ ſm formã antiquã ualeat,non obstãte dispõne nouæ legis dãtis aliã formã,si tu intelligas istã legẽ casu,quo testator moriatur ante habitã notitiã nouæ legis,ut intellexit d.Ias. Rñdeas mihi, an tunc
39 sit necesse fateri illã legem frustra fuisse editam, qa† noua lex ante notitiã uerã,uel præsumptam,neminem ligat,c.cognoscẽtes, de const. Nam nisi lex sit publicata,& lapsi duo menses a die publicationis,non ligat ignorantes , post uerò lapsum duorũ mensium a die publicationis,oẽs ligat, quia quilibet præsumitur habuisse illius notitiã,ut in Auc.vt factæ no.const.per totũ. Secundò rñdeo,ꝙ d.Ias.non bene sumit argm̃ a ɔ̃rio eo modo, quo ipse arguit,quia illa uerba,quid peccauit q huius legis inscius pristinã formã seruauit,hñt relationẽ ad tps præteritum, & sic Legislator uoluit satis esse , ꝙ testator esset inscius nouæ legis tpe, quo pristinam formam seruauit , & ita cõiter intelligitur ille tex. Et decisionem Ang.etiam reprehendit Corn.in d.consſ.53.retorquens illum tex.contra Ang.quia licẽt tex.dicat,ꝙ plerunq; testatores post legem nouam repẽte decedunt,non tñ dẽt sumi ar gumen-

gumentum a ɔ̃rio sensu. Ergo si testator repente post legē non decedat, testm̃ nõ ualebit, q̃a lex disponēs aliqd rõne frequētio ris vsus, & q̃a plerunque cõtingit, habet ēt locum eo casu, quo illud aliter contingat, l. meminerint, cũ gl. & ibi Bar. C. vñ vi. Vel dato, ꝙ decisio Ang. esset vera, nõ faceret ad casum nostrũ, quia hēt diuersam rõnē dicendi, ſm Corn. ¶ Ad decisionē Pau. põt rñderi, ꝙ nõ est iuridica, vt patet ex p̃missis. ¶ Ad tex. in d. c. ꝙ ꝑ
40 necessitate, rñdeo, ꝙ† cessante necessitate dēt cessare statutũ ex cã necessitatis, quoad actus futuros, nõ aũt quoad actus ꝑfectos & absolutos, c. ꝙ quidã, j. q. j. vbi baptismũ collatũ a laico tp̃e ne
41 cessitatis, nõ cessat necessitate cessante, q̃a† effectus iã est consũ matus, & effectus iã consummatus non cessat cessante cã, l. scrip to, ff. vñ lib. Et in oēm euentũ, si in eo esset apposita clausula co dicillaris, sustineretur saltē in uim codicillorũ, iuxta plenè tradi
42 ta p̃ Bar. in l. j. ff. de iure codicil. Quintò† quæro, an tp̃e pestis va leat testm̃, ēt ꝙ testes non fuerint a testatore rogati? D. Christ. Por. Inst. de test. mili. col. 4. in prin. dicit, ꝙ non valet, nisi testõr esset tp̃e ɔ̃diti testi̇ peste ꝑcussus. Ego credo indistinctè nõ vale re, q̃a nulla subest cã, quare magis infirmo ex cã pestis censeri de beat remissa solennitas rogitus, q̃ alijs infirmis, & q̃a priuilegia
43 non sunt in eadē ꝑsona multiplicãda, d. l. si q̃n. Sextò q̃ro, †testa tor legauit Titio fundũ, si aderit tp̃e mortis ipsius testatoris, & cadauer ad sepulturã associauerit. Morit̃ testator absente Titio quærit̃ an legatũ sibi debeat? V̈r non deberi, q̃a defecit ɔdõ lega ti. Et si dicat̃, ꝙ dēt hr̃i pro impleta, ex quo iusto impedimēto le gatarius impedit̃ ɔdõnem implere, l. quę sub cõdõne, §. quoties, ff. de ɔd. inst. Rñdet̃, ꝙ illa lex loq̈tur in ɔdõne ꝑtãtiua, & q̃ oĩno grauatus impediebat adimplere. Nos loq̃mur in ɔdõne mixta, quã potuisset legatarius adimplere, licèt cũ periculo: est. n. hæc ɔdõ, si aderis in ciuitate, vel si in ciuitatē redieris, ɔdõ mixta, q̃a multa p̃nt oriri impedimenta ad impediendũ p̃ñtiã, uel regres
44 sum, l. si p̃r, C. de instit. & subst. †Et in ɔdõnibus mixtis, si ɔdõ de ficit p̃p casum, nunq̃ hr̃ ꝑ impleta, l. legatum, C. de ɔd. inser. l. j. & ibi no. C. de inst. & subst. l. in testõ, 2. ff. de ɔd. & dem. ¶ In ɔ̃riũ ur̃ tex. in l. si q̃s Titio, ff. ex q̃b. cau. maio. vbi hæc ɔdõ, si legatarius adesset in ciuitate casu, quo absit ex cã probabili, saltē ope restõ nis, hr̃i dēt ꝑ ĩpleta. ergo eodē mõ si absit ex cã pestis, erit hñda ꝑ impleta. & bñ facit tex. in l. Iulianus, §. eũ quoque, & ibi Bar. ff. co. ti. Quid tenēdũ? Ego dicerē, si testator tp̃e cõditi testi̇ erat in loco pestilēti, ꝙ defecerit ɔdõ, nec hr̃i possit ꝑ impleta. rõ est, q̃a
45 †vbi ɔ̃stat de mēte testatoris, ꝙ uelit ɔdõnē uerè impleri, nunq̃ hr̃ ꝑ impleta, ēt si non stet ꝑ implere debentē, nisi actu verè ad impleat, l. in his, & l. Iulianus, ff. de ɔd. & dem. & firmat Bal. in d. l. si pater, in 2. q. Sed testator uoluit cã impleri ēt tp̃e pestis. Qđ ex eo cõstat, q̃a existēs in loco pestifero dr̃ in periculo mortis, ut s. toties dixi. uñ legando in tali periculo sub ɔdõne, si legatarius associauerit funus ad sepulturã, cēset cogitasse de morte sibi im minente ex cã pestis, arg. l. fi. cũ ibi no. C. de post. hær. inst. Si verò fecit testm̃ in loco sano, puto ɔdõnē ꝑtãtiuã hr̃i pro impleta, d. §. quoties. Mixtã verò defecisse, sed ope restõnis pro impleta hr̃i, d. l. si q̃s Titio. Non. n. credendũ est testõrē huius propositi fuis se, ꝙ legatarius, cui ob amorē legauit, l. nec adiecit, ff. pro soc. de beret cũ ꝑiculo uitæ ad funeralia ipsius accedere. Nã si testator ab hęrede quicquã restitui, vel solui certo loco iusserit, ita demũ ibi solutionem fieri uoluisse creditur, si eo legatarius tutè acce dere possit. l. de ætate, & l. recusare. §. fi. ff. ad Treb. ¶ Septimò q̃
46 ro, an tp̃e†pestis valeat donõ cau. mor. facta corã duob. testibus, quæ alias corã q̃nq; fieri dēt, l. fi. C. de don. cã mor. Ista q̃õ depen det ab his, q̃ scripsi in j. q. huius particulæ. si. n. remissa est solēni tas duorũ testiũ in testis, & statutũ, ꝙ valeant cũ q̃nque, certè ēt eadē solennitas remissa videbit̃ in donõne cã mortis. Et sic vale bit cũ tribus testibus ꝑ tex. in l. Marcellus notat, ff. de don. cau. mor. ubi Iulianus ita arguit, si data est libera facultas filijsfami lias militibus testãdi quõ uelint, credi põt ea ēt esse remissa, q̃ in don. cau. mor. fieri dēnt. In ɔ̃riũ urget deci. Bar. communiter appro
47 bata in l. 2. ad fi. ff. de leg. j. ubi† q̃rit, si statutũ uelit, ꝙ in test. suffi ciãt q̃nque testes, an uideat̃ velle, ꝙ in codicillis sufficiãt tres? de cidit Bar. ꝙ non, q̃a nõ reperitur facta regula, ꝙ in codicillis suf ficiant duo testes minus, quàm in testamētis. & pro hoc allegat not. in l. illud, C. de sacrosc. eccle. & in l. tam is, §. j. per gl. ff. de don. cau. mor. ¶ Super quo tu cogitabis, quia contra Bar. ualde obst. tex. in d. l. Marcellus, quem alij non adducunt.

SVMMARIVM.

1 Citatus ad locum peste infectum, an teneatur comparere.
Et quid si in dicto loco contagioso ius dicatur, nu. 2.
Et an teneatur pro se ad eundem locum mittere procuratorem, nu. 3.
4 Citatus ad locum pestilentem, ad quem ire non tenetur, an ueniat excusandus si quis obtulit se iterum, & illic pro eo responsurum, & non misit.
5 Citatus ad locum, ubi pestis viget, qui semel illuc comparuit, an iterum com parere teneatur.
6 Exceptio loci non tuti est dilatoria, & potest opponi in quacunque parte iu dicij, num. 11.
7 Citatus si semel comparuerit, ubi sententia est nulla, an & quando conualidet iudicium, quod prius erat nullum. & nu. 13.
8 Exceptio dilatoria si post litem contestatam sit suborta, potest etiam post li tis contestationem opponi.
Item si grauamen habeat causam successiuam. nu. 9.
Et talis sit exceptio, quæ obstet actui gerendo. nu. 10.
12 Citatio geminata grauamen geminat, sed non consumitur.
14 Exceptio feriarum, licèt per partem non fuerit opposita quò ad litis contesta tionem impediendam, an poterit postea opponi ad impediendum ulteriorem processum.
15 Consentiens in uno actu, an censeatur consensisse in reliquis.
16 Renunciatio, quæ tacita fuit in una instantia, an noceat in alia.
17 Citatus, qui malitiosè distulit opponere exceptionem loci non tuti, an ueniat contemnendus in expensis.
18 Citatus ad locum non tutum propter pestem, an teneatur comparere, ut ibidē proponat exceptionem loci non tuti.
19 Notorium, an quis allegare teneatur, licèt id probare non astringatur.
20 Exceptionem loci nõ tuti, an possit quilibet sine mandato allegare pro citato.
21 Citatus licèt non teneatur comparere, an sufficiat, quòd coram honestis viris protestetur, quòd libenter compareret, nisi locus esset suspectus.
22 Impeditus, nisi de impedimento expressè protestetur, an excusetur.
23 Appellatio, an remaneat deserta sine spe restitutionis, si appellans, qui non ha bet iudicis copiam, de impedimento non protestetur.
24 Protestatio ob quam causam fiat.
Et an, & quando protestatio impedimenti sit necessaria. nu. 26.
25 Protestatio coram iudice appellationis debet fieri de consilio, & si de consilio ergo secundum Ias. ad bene esse.
27 Processus factus contra citatum ad locum notoriè non tutum, an & quando teneat.
Et quid sit si non constat notoriè, iudici tamen constat, nu. 29.
28 Citatio continens notorium grauamen, est ipso iure nulla.
30 Excommunicatus propter contumaciam comparere impeditus, an & quando ueniat absoluendus.
31 Impeditus parere, an semper dicatur inobediens.
32 Iudicis uoluntas talis præsumitur, qualis esse debet.
33 Citatus ad locum non tutum, an & quando possit appellare antequàm exci piat de loco non tuto. & nu. 34.
35 Pestis quandiu uiget sopitam tenet instantiam.
36 Restitutio in integrum aduersus instantię lapsum competit impedito compare re propter pestem.
37 Fatalium cursum impedit pestis, si ea ante pestem currere non cęperant.
Et ibidem, quid si iam currere incęperant.
38 Iudex delegatus, cui causa commissa fuit decidenda certo loco, an propter pe stem ibi uigentem poterit omissa mandati forma alibi de illa cognoscere.
39 Iudex fugitiuus propter pestem, an & quando possit ius dicere in alieno ter ritorio.
40 Iudex fugitiuus causa pestis, an possit ius dicere inter subditos ratione deli cti, uel contractus.
Et an subditi ratione delicti, uel contractus dicantur propriè subditi. nu. 41.
42 Iudex, ad quem gradatim deuoluitur appellatio, si sit in loco peste infecto, ad quem deuolui debebit ipsa appellatio.
43 Iudex causarum ciuilium potest de causis criminalibus, & criminalium de ciuilibus cognoscere, ubi alter ipsorum abest tempore pestis.
44 Testes tempore pestis possunt ante litis contestationem examinari, quod alio tempore non licet.
45 Licèt clericus esse non possit coram iudice seculari sine sui superioris licentia, esse tamen potest tempore pestis.
46 Laicus potest absoluere ab excommunicatione peste laborantes, & in articu lo mortis constitutos.
Et an habita facultate taliter absoluti teneantur denuo a superiore absolui. num. 51.
47 Morti proximus, uel in articulo mortis constitutus is dicitur, qui graui labo rat morbo, uel cui iustus imminet naufragij, uel latronum timor.
48 Laicus, an possit audire confessionem infirmi propter pestem.
Et an habita sacerdotis copia, teneatur dictus infirmus reiterare confessio nem, num. 49.
50 Misericordiam non merentur, qui ex propria culpa in necessitatem inciderũt.
52 Iudex tempore pestis potest ius dicere ad fenestram domus suæ.

De priuilegiis iudiciorum causa pestis.

COndescendo ad tertiã particulã scdæ partis p̃rĩcipalis, videlicet ad sp̃ãlia iudiciorũ, q̃ p̃ia sunt. ¶ Primò citatus ad
1 pestilētē locũ excusat a ɔtumacia, † si nõ ɔpareat cle. pastoralis, de re iud. cle. j. de for. cõpe, c. ex par te, de appel. l. quæsitũ, ff. de re iud. c. accedens, 2. vt lite non ɔtest. Qđ uerũ est, ēt si citatus ꝑmisisset sistere in loco illo, l. 2. §. fi. ff. si q̃s cau. Et ēt si in instr̃o cautum esset, eũ ubique posse cõueniri, q̃a talis cõuētio nõ intelligit̃ đ loco nõ tuto, ſm d. Ant. in c. j. de iud. Ang. & Ale. in l. cũ res, in prin. ff. de leg. j. Sed
2 circa istud sp̃ãle dubitari põt de pluribus. Et† primò, an ꝑcedat ēt si in loco cõtagioso ius dicat̃? Sup̃ qua dubitatione dic, ut su
3 pra scripsi in sexto sp̃ãli primę particulæ. Scđò dubitat̃, an† tenea tur saltē mittere ꝑcuratorē? Bř, cũ locus ēt ꝑcuratori tutus nõ sit, liq̃dò ɔ̃stat eũ non teneri ꝑcuratorē mittere, ut est tex. in d. c.
ex

ex parte,quem Pan. & alij notant. & Ang. in diſp. exordiente,
Bononiæ quidam.Imo.&Alex.in d.l.de ætate.Bal.in tit.de pace
4 Conſt.in uerbo,ſnīæ quoq;.†Sed qd ſi aliqs offerat ſe ire,& pro
ipſo citato rñdere,an tūc excuſabit̄ ſi nō mittat? Vr̄ excuſari,qa
nō pōt allegare locū nō eſſe tutū ꝓcuratori cum reperiat ido-
neū ꝓcuratorē volentem ſuſcipere cāæ patrociniū. Et ita vr̄ te-
nere Ang.in d.diſp.& Inn.in c.cum dilecti,de do. & ꝯtu. Imo.&
Ale.in d.l.de ætate,inquantū dicūt, ſi locus ſit tutus ꝓcuratori,
& cāæ,ꝙ dēt ꝓcuratorē mittere.Sed ꝯ̃riū ur̄ uerius p tex. in d.c.
ex parte.ibi,tu,uel tui.& ibi gl.Imo.Pan.& Peru. ad hoc not. &
gl.in c.bonæ,in uer.ſecurè,de ele.& bonus tex.cū gl.in c. ſi non
ꝯiugij,23.q.2.Et rō eſt euidens,qa cū dñs hēat ltīmam exceptio
nē dilatoriā rōne loci non tuti,non dēt cōpelli cām,quam vult
defendere p ſeipſum,tueri p aliū, maximè ſe offerentē, q pp ſuā
oblationem ſuſpectū ſe facit,l.q̄ oīa,ff.de ꝓcur. Qđ clariſſimum
eſt in caſibus,in qbus non teneret̄ ꝓcuratorem mittere,ēt ſi lo-
cus ſanus eſſet,de qbus per Bar.in l.2.ſi qs in iudicio,ff.ſi qs cau.
Et licèt ꝓcurator velit accedere,nō tñ ſequitur,ergo locus eſt ei
5 tutus,ut de ſe patet. Tertiò† dubitat̄, qd ſi ad locū peſtiferū cita
tus ſemel cōparuerit,an iterū citatus teneat̄ cōparere in tm̄, ꝙ
6 ſi non cōpareat mulctari poſſit? Vr̄ ꝙ ſic,qa† exceptio loci non
tuti non eſt dilatoria, ergo qa in exordio litis nō fuit oppoſita,
ur̄ remiſſa,l.ita demū,C.de procu. c.inter monaſteriū,de re iud.
7 Et qa ubi citatio eſt nulla,ſi citatus cōpareat ſemel,cōualidat̄ iu
diciū,l.j.cū gl.ff.de fer.cum alijs adductis p Fel. in c.gratū, col.2.
de off.deleg.Et qa ſi liceret poſtea hanc exceptionem oppone-
re, eſſet in arbitrio citati grauare actorē laboribus & expenſis,
qđ non eſt tolerandū.¶ Sed iſtis non obſtantibus,in ꝯ̃riū eſt ip-
8 ſa veritas,qa exceptio dilatoria† ſuborta poſt litē ꝯteſtatā pōt ēt
poſt cōteſtationē litis opponi,c.inſinuante,de of.deleg. Sed iſta
eſt hmōi,qa quoties qs citat̄ ad locū non tutū,toties grauatur,
& ſic talis exceptio naſcit̄ pp citationē, ergo ad ipſam citationē
opponi poterit,ſ̄m Arch.Io.And.Ge.& Peru.in c.ſtatuimus,de
9 of.deleg.li.6.Et quia† vbi grauamē hēt cām ſucceſſiuā p litis cō
teſtationē,non ꝯſumit̄ ius excipiendi, ſ̄m Io.An.& Mod.in c.di
10 lectus,2.de reſcr.Sic† vbi grauamen hēt cām ſucceſſiuam,p lap-
ſum decem dierum non extinguit̄ ius appellandi,ſ̄m Spe.tit.de
appel.§.reſtat,col.fi.Bal.in l.2.C.de epi.aud.& tradit̄ in varijs lo-
cis,maximè per Doc.in l. eū q,§. in popularib.ff.de iureiu.Et ꝓ
iſta opi.eſt caſus in d.c.ex parte.ibi,quoties citat̄,p quē tex.Imo.
11 & Mod.cōcludunt,† ꝙ exceptio loci nō tuti pōt opponi in qua
cunque parte iudicij.Et idē tenet Bal. in l.perēptorias,col.5. C.
12 ſen.reſcin.non poſſe. qa p† geminatā citationē geminat̄ graua-
men,nō aūt ꝯſumit̄,& idē uoluit Spe.ti.de cita.§.j.ver.qd ſi reus
citatus.Imo.in cle.cām,de elec.col.x.Fel.in d. c.accedens,col.4.
uer.decima ꝯcluſio.vbi alia adducit,quæ p te videas. Nō obſtant
ꝯ̃ria.Et primò,ꝙ exceptio iſta ſit dilatoria,qa rñſum fuit s̄.Non
13 ob.ꝙ ſpōtanea cōparitio validauerit iudiciū , qa† verū q̃tum ad
acta,& geſta tpe cōparitionis,nō aūt quoad gerēda in futurum,
14 ſ̄m d.Ale.in d.l.j.p illū tex.in uer.alterutro.p quē dicit,† ꝙ licèt
pars non oppoſuerit exceptionē feriarū quoad litis ꝯteſtationē
impediendā,poterit poſtea opponere ad impediendū ulteriorē
15 proceſſum:nā† in iudicialibus,q ꝯſentit in uno actu,non intelli
gitur ꝯsētire in reliquis,ſ̄m gl.in cle.ſæpe,in uerbo,partibus,de
uerb.ſig.quā magni facit Pan.in c.qm̄ ꝯ̃ falſam,col.fi.de ꝓb.& in
16 c.p̄ſentiū,col.4.de teſt.Sic† ēt tacita renunciatio in una inſtātia
non nocet in alia,ſ̄m Inn.in c.cū ueniſſent,ad fi.de teſti.Ant.de
17 But.in c.cū olim,col.11.de cēſi.Ad fatigationē actoris rñdet̄,† ꝙ
citatus,q malitioſè diſtulit opponere exceptionē loci non tuti,
ꝯdēnabit̄ in expenſis,c.exceptionē, de excep.qđ reſpū ꝯdēnatio
nis expenſarū ꝓcedit gñalr̄, ſ̄m Inn.in c.inter monaſteriū,de re
18 iud. Quartò dubitat̄,an† citatus ad locū infectū,teneat̄ ꝯparere
ad effectū proponēdi exceptionē loci non tuti? Br̄ agendo,circa
iſtū punctū cōſiderandi ſunt tres caſus. Primus, qñ notoriū eſt,
locū eſſe ꝯtaminatū, & iſto caſu non tenet̄ ēt proponere exce-
ptionē loci nō tuti,cle.paſtoralis,§. Piſana,de re iu.p quē tex.ita
decidunt Bar.& alij,in d.l.de ætate.idē tenet Bar.in l.ſciendū,§.
fi.p illū tex.ff.de le.& firmāt Hoſt.Imo.Pan.& Mod.in d.c.ex par
te.Inn.Pan.d.Ant.& Imo.in c.præterea, de dila.do.Iaſ.in l.ſi ue-
19 rò,§.fi.col.fi.ff.qui ſatiſ.cog.Nec ob.ſi dicatur,ꝙ† tenemur alle-
gare notoriū,licèt non aſtringamur ꝓbare,l. ſi adulteriū cū in-
ceſtu,§. idē Pollioni,ff.de adul.& no.p gl.in cle.appellāti,de ap-
pel.qa fallit in exceptione loci non tuti notoriè, q̄ ꝓdeſt ſi non
alleget̄.Et rō fallentiæ eſt , qa citatio ad locū notoriè non tutū
eſt ipſo iure nulla,qa eo ipſo grauat,ꝙ ad comparendū arctat,&
qa grauamen cātur ex notorio in cōparendo,nō eſt æquū,ꝙ al-
leget̄,qa in allegando reqrit̄ cōparitio,in qua ineſt ipſum graua
men,qđ non eſt reparabile p appellationē, & ſnīam,cū agat̄ de
periculo uitæ,non eſt exceptio notoria alleganda, ſ̄m Fely.in c.
cum ordinē,col.9.de reſc. Ex quo apparet,non obſtare ſi dixeris
citatum teneri allegare notoriā exceptionē ſuſpicionis,ſ̄m Ioā.
And.& alios in d.c.præterea. qa citatio ad cōparendū corā iudi
ce ſuſpecto non grauat , & ſi grauaret , poſſet grauamen repara
ri p appellationē a diffinitiua,ſ̄m Imo. & Mod. in d. c. ex parte.

¶ Scđus caſus eſt,qñ non eſt notoriū,tñ iudici conſtat locū eſſe
infectū,& tunc ēt citatus nō tenet̄ hanc exceptionē loci nō tuti
ꝓponere,ſ̄m Car.Pan.& Mod.in d.c.ex parte Imo. & Alex. in d.
l.de ætate.qa ubi impedimētū eſt notū iudici,impeditus excuſa
tur a ꝯtumacia,l.q̄ſitum,ubi Bar. ff.de re iu. Bar.in l.2.in fi.ff.de
in ius uoc. Tutius tñ eſt, ꝙ citatus mittat excuſatorē, ſi pōt,ſ̄m
Ro.deci.15.in antiq. Tertius caſus eſt,qñ iudex ignorat locū eſ-
ſe cōtagioſum.Qđ uix credēdū eſt,niſi cōtagio eſſet leuis & mo
dica.Et ſi eſt leuis,tenet̄ cōparere p ſe,uel p ꝓcuratorē,iuxta ea,
quæ s̄.dixi.Si eſt magna,tunc pp iuſtū impedimentū citatus ha-
bet iuſtā cām non cōparendi.Sed ꝓceſſus ꝯ̃ eū factus non tene-
20 bit,iuxta ea,q̄ ſtatim ſubijciā.¶ † Quintò dubitat̄, An qlibet ſine
mandato poſſit p citato hāc exceptionē loci non tuti allegare?
Punctus huius dubitationis pendet a doctrina Bar.in l.pen.§.ad
crimen,ff.de pub.iu.dicit ibi Bar.ꝙ ad excuſandū abſentē pp ex-
ceptiones neceſſarias,ut qa abſens eſt infirmus,ut in d.l.q̄ſitum.
uel qa abſens eſt in carceribus, qlibet admitti dēt p abſente, ēt
ſine mandato.Sed ad excuſandū abſentē pp exceptiones volun
tarias,ut qa locus nō ſit tutus pp inimicos,nō audit̄ excuſator ſi
ne mandato.Et ſic uides Bar.uelle nō admitti excuſatorem ſine
mandato.Sed Inn.in c.ueniens,de accu.dat aliā doctrinā,aut ex
cuſator allegat exceptiones iuris,putà,ꝙ iudex eſt excōicatus,&
tunc dēt audiri ſine mandato , aut allegat exceptiones meri fa-
cti,& dēt audiri.cū itaque allegās locū eſſe cōtagioſum ꝓponat
impedimentū facti tm̄,ur̄ ꝙ ſit admittendus.& ita tenet Imo.in
d.c.ueniēs.qa hæc eſt talis exceptio,cui nō eſt ueriſil̄e abſentem
dēre renunciare.Deſiperet.n. q ꝯ̃riū crederet,cū peſtē humana
fugiat rō,cū ꝯtagiū de more vitet̄.& ita ēt tenet d.Phil.de Peru.
in d.c.ex parte.& Ang.in l.exigēdi,in prin.C.de ꝓc.Sextò dubi-
21 tat̄,licèt citatus non† teneat̄ cōparere,an ſaltē dēat ꝓteſtari co-
rā honeſtis uiris , ꝙ cōpareret niſi locus eſſet infectus? Vr̄,ꝙ ſic,
p tex.in c.fi.ī uer.ꝯteſtatione facta,de ap.& l.fi.C.de his,q p met.
iu.nō app.Bar.in l.de pupillo,§.ſi qs ipſi prætori,ff.de noui ope.
22 nun.Per quæ iura † Doct.in uarijs locis cōcludunt impeditū nō
excuſari.niſi de impedimēto expreſſè ꝓteſtet̄, ad idē facit tex.in
l.2.ff.de nau.fœno. & in l.mulier,ff.de lege cōmiſ.Et iō gl.in c.cu
pientes,§.qđ ſi uiginti,in uer.ꝓpoſitū,de elec.lib.6.determinat,
ꝙ impeditus in termino actū expedire, dēt de impedimēto ꝓte-
23 ſtari,ne de negligentia notet̄.Et ibi Gem.infert,ꝙ ſi† appellās,q
nō hēt copiā iudicis nō ꝓteſtet̄ de impedimento, appellatio re-
manebit deſerta ſine ſpe reſtōnis,ſeqtur Alex.cōſ.19.Viſo ꝓceſ-
ſu,lib.j.cōſi.154.Viſo ꝓceſſu,col.fi.lib.2.& in l.ꝓperādū,§.ſinau-
tē utraq;, C. de iud.Et omiſſis pluribus alijs ſībus ad terminos
nr̄os facit,qđ decidit Ale.cōſ.152. Viſo themate ſupraſcripto,&
allegationibus,lib.7. ubi ꝯcludit impedimentū peſtis, & guerræ
nō excuſare impeditū a curſu præſcriptionis, niſi fuerit de impe
dimento proteſtatus.Quia aliter ꝓbare non poterit ſe fuiſſe in-
choaturum iudiciū,ſi peſtis non fuiſſet,allegat & alios ita tene-
re in c.ex trāſmiſſa,de p̄ſcri.& do.Ant.in c.cū non liceat,eo.titu.
¶ Contrariā opinionē, ꝙ non ſit neceſſe ꝓteſtari, tenent Alex.
& do.Iaſ.in l.2.§ qđ diximus,ff. ſi qs cau.p illū tex.qui nō exigit
24 niſi impedimentū.Et ſubdit Alex. ꝙ proteſtatio† fit ad demon-
ſtrandum impedimentū & aīum impediti. Vñ ſi alio mō pōt ap
parere de impedimento,& de aīo,ſatis erit:qa nihil refert,qd ex
æquipollentibus fiat.Et pōderato d. Alex.iſtud uoluiſſe ibi Bar.
dum dicit,ꝙ ꝯſuetudo eſt,ꝙ fiat hmōi proteſtō Et alibi Bar.dicit
ꝙ eſt de ꝯſilio,ꝙ impeditus proteſtet̄,ita Bart.in l.2.§.dies, ff.qñ
app.ſit ubi dicit,licèt qñ ſtat p iudicē,non currat tp̄s appellatio
nis,tñ cōſulo,ꝙ appellans interponat appellationē in termino,
& ꝓteſtetur corā honeſtis pſonis.ſeqtur Lanfr.de Oria.in tract.
de arbit.q.20.Et hanc partē ſequitur Aret. cōſ.162.Verū eſt,col.
3.ubi decidit, ꝙ impedimentū proueniens ex pſona creditoris
excuſat debitorē a mora, ēt ꝙ debitor nullā fecerit proteſtatio-
nem,ꝯ̃ Pau.de Caſt.in l.ad diē, ff.de uerb.ob. & in l.ſi reus para-
tus,ff.de procur.Idē ur̄ tenere Bal.in add. Spe.tit.de app.uer.nō
25 fallunt.dū dicit,† ꝙ ꝓteſtatio corā iudice appellationis dēt fieri
de cōſilio, ſi de cōſilio, ergo ſ̄m d.Iaſ.ad bene eſſe.Et dicit Ang.
in auth.ſed lis,C.de tēpo.app. ꝙ appellantes ad Papā pulſant ad
portā auditorij pro cā introducenda in cōſiſtorio, & ſi oſtiarij
denegāt introitū,ſolent ꝓteſtari in p̄ſentia teſtiū, rogantq;.No
tariū,ut de ꝓteſtatione,& impedimēto conficiat inſtrm̄. Ponde
ra ſ̄m Iaſ.uerbū,ſolent,ergo non de neceſſitate iuris cōis. Et ita
ēt tenet Pan.in d.c.ex tranſmiſſa, dicens utile eſſe,ꝙ fiat ꝓteſtō
& ita ēt dicit ibi Inn. licèt ꝯ̃dicentes male eū allegent pro ſe.Idē
vult Pan.in c.plerunque,de reſcr.dicēs,ꝙ impeditus ꝓbare feciſ
ſe diligētiā aduerſus impedimentū, q̄ diligētia ꝓbat̄ p ꝓteſtatio
nē,& ſic ꝓteſtatio eſt de forma ꝓbatoria, nō de forma eſſentia-
li.Et iſtud expreſſè uult Pau.de Caſt.in cōſ.21.In cā deſertionis,
col.pe.dicēs,ꝙ impeditus proſequi appellationē in termino an
ni,rectitui dēt,dato,ꝙ de impedimento fuerit ꝓteſtatus.Itē con
cludit d.Iaſ.in d.§.ſinaūt utraq;.ſubdit tū,ꝙ cautius eſt proteſta
ri pp multa iura,quæ exigūt ꝓteſtationē, & ſic ptrāſit more ſuo
nō rñdēdo ꝯ̃rijs,nec ſe reſoluendo.Sed Io.de Imo.optimus legū
interpres,in d.c. fi.de ap. quē ibi ſequunt̄ d.Phi. de Per.& Card.

Alex.

Alex.dat doctrinã. Aut impedimentum ꝓcedit facto iudicis,&
tunc opus est ꝓtestari.ita ꝓcedat tex. in d.c.fi. & in d.l.2.& in d.
§.si quis ipsi prætorij,& gl.in d.c.plerunq;.Aut impedimentum
ꝓcedit ex ꝑsona eius,ꝗ dẽt actũ facere, putà qa est infirmus, vel
absens cã probabili,& tunc non est necessaria ꝓtestatio,l.q̃situ͂,
ff.de re iudi.l.j.cũ sim.ff.ex qb.cau.maio.q̃ iura non exigunt vl-
lã ꝓtestationẽ.Aut impedimentũ ꝓuenit a casu fortuito, ut qa
occurrit guerra pestis,tẽpestas,& siña, & tunc ẽt ſm eũ non est
necessaria ꝓtestatio,licèt Bar.in d.§.qđ diximus, uideat uelle ꝯ-
riũ,qđ nõ est uerũ,ut s̃.demonstraui.Mouet̃ Imo. ꝑ tex.in l.qui
cõmeatus,ff.de re mili.ubi ꝓbat̃,ꝙ sufficit impeditũ ante impedi
mentũ fecisse debita præparamẽta,ex qbus potuisset actũ expe-
dire,si impedimẽtum nõ suꝑuenisset.Mouet̃ ẽt ꝑ tex. in d.l.2.q̃
s̃.induxi.¶ Sed ista doctrina est defectiua,qa non ꝯcludit casum
impedimenti ꝓueniẽtis facto aduersarij. Itẽ nõ est uera indistin-
ctè in primo mẽbro,qñ impedimẽtũ ꝓcedit ex facto iudicis , u t
patet ex s̃.dictis & j̃.dicẽdis. Vñ magistraliter ꝓcedẽdo subijcio
rl̃am cũ fallentijs.Impeditus in termino actũ facere excusat̃,da-
to,ꝙ nõ fuerit de impedimento ꝓtestatus.Et sic rl̃a est,ꝙ ꝓtesta
26 tio impedimẽti non est necessaria,d.l.2.ff.si qs cau.† Et põdera,
ꝙ loquit̃ tã de impedimẽto ꝓueniente a casu,q̃ ex ꝑsona iudicis
uel citati ad idẽ tex.in l.j.§.si reus,ff.de eo,ꝑ quẽ fact.erit,ꝗ loq-
tur de impedimento cãto dolo,& facto aduersarij. ad idẽ tex. in
l.arbiter si calendis , ff.de arb. ꝗ loqtur de impedimẽto cãto ꝑꝑ
mortem iudicis, & ẽt facto aduersarij.quem text latius induxit
Are.in d.cõs.162.ad idẽ tex.clarissimus in l.qbus,in prin.ff.de cõ
di.& dem.ubi legatarius impeditus facto hæredis parere ꝯditio-
ni excusat̃,dato,ꝙ nullã impedimenti ꝓtestationẽ fecerit.possẽ
alijs iuribus cõprobare,sed non expedit.Et hęc ꝯclusio maximè
uera est,ubi impedimẽtum foret notoriũ,& diligentia aduersus
impedimẽtum nihil ꝓficeret,ſm Pau.de Cast.cõsi.286.Visis his,
quæ superius narrant̃,col.pe.aliàs est cõsi.290. ubi loqtur de im
pedimento pestilentiæ,& dicit non currere p̃scriptionem , ẽt ꝙ
nulla facta fuerit ꝓtestatio, qa nõ tenet̃ qs facere illud,qđ factũ
non releuat,l.fi.ff.qs ordo in bon.pos.serue. Adducit ẽt tex.in d.
l.arbiter,& l.2.cum glo.in fi.ff.si qs in ius uocat.non ierit.q̃ iura
loquunt̃ in terminis nr̃æ q̃õnis.cum igit̃ ꝓbari possit impedimẽ
tum,vr̃ ꝙ protestatio sit frustratoria.Et ꝯsuluit Card.consi.128.
incip.In q̃õne,quæ uertit̃ ꝯ And. ꝙ tp̃s anni datũ uasallo ad pe-
tendã inuestiturã a nouo dño non currit impedito, ẽt ꝙ de im-
pedimento nõ fuerit protestatus. Allegat gl.Io.de Belui.& Feu-
distas in c.j.quo tempo.miles.¶ Fallit primò,qñ impeditus vult
facere actũ in alio loco, & coram alijs ꝑsonis q̃ corã illis,coram
qbus tenebat̃,tũc dẽt protestari,ꝙ ibi,& corã illis personis actũ
facit,qa est impeditus corã ꝑsonis , & in loco a iure deputatis il-
lũ actũ expedire,& ita procedit tex.in d.c.fi.& in d.l.2. & in d.§.
si quis ipsi pr̃tori.& in c.pastoralis,de offi.or.sic ẽt intelligo l.si
reus paratus,& qđ ibi no.ff.de procu.& tex.in l.fi. ff.de usu.pup.
Rõ huius fallentiæ est,qa cũ ille actus possit fieri, & ꝓ libito vo-
luntatis , & ex necessitate impedimenti, itẽ ex diuersis causis, &
ad diuersos fines,& iõ reqritur ꝓtestatio animi declaratoria , ut
sciat̃,ꝙ ex necessitate , & ad certũ effectũ actus ipse expedit̃ . ita
dicit Imperator in d.l.fi.ibi,uolũtatis uestræ rõnẽ declaratę,&c.
¶ Est uerũ,ꝙ Are.in d.cõsi.162.aliter intellexit tex.in d.l. si reus
paratus,& in d.l.fi.Inquit.n.qñ ex facto suo qs vult nõ solũ se ex
cusare a mora,sed ẽt vult nouũ ius acqrere in p̃iudiciũ aduersa-
rij,vel aduersarium cõstituere in mora,requirit̃ protestatio,d.l.si
reus paratus,& l.Labeo,ff.de nau.fœno.Secus si solũ uelit a mo
ra excusare.tunc.n.non reqritur ꝓtestatio, oblatio, nec ꝯsigna-
tio,l.si fundum,§.fi.ff.de lege cõmis.& no.in l.ait prętor.§.sed ho
die,ff.de min. Nec ob.tex.in l.fi.ff.de lege cõmis. qa ſm Aret.ibi
narrat̃ facti ꝯtingentia,nõ aũt ponit̃ iuris ministeriũ.Et ꝙ ad ex
cusandũ a mora non sit necesse debitorẽ ꝓtestari, cõsuluit Ale.
cõs.92.Perspectis his,col. pe.li.j. licèt Bar. in l.in illa,ff.de const.
pec.uoluerit ꝯriũ,ꝯ quẽ recolo aliàs me fecisse amplũ cõsilium.
Et ſm hunc sensum Are.hẽs scđam fallentiã,tñ magis mihi pla-
cet præmissa declaratio, quia quoties fit consignatio,& deposi-
tio,ur̃ necessaria protestatio,si talis cõsignatio, & depositio dẽt
effectũ parere,d.l.fi.de lege cõmisso.Tertiã fallentiã ponit Car-
di.in d.consi.128.Sed qa non credo eam uerã,& confunditur ex
27 p̃missis,iõ non refero. ¶ Septimò dubitat̃,an† teneat processus
factus ꝯ citatum ad locũ non tutũ. In hoc artic. ẽt plures casus
sunt ꝯsiderandi. Primus est,qñ constat notoriè locũ non esse tu
28 tum,& tunc ꝓcessus est nullus,qa citatio† cõtinens notoriũ gra
uamen est ipso iure nulla,cle.pastoralis,§.Pisana,de re iudic.ita
29 ꝯcludunt Inn.& alij,in c.2.de dila.Secundus† casus est qñ nõ cõ
stat notoriè,tñ iudex scit locum non esse tutum,& tunc ẽt pro-
cessus non ualet,l.q̃situm, ubi Bar. de re iud. & ita ẽt tenet Bar.
in l.2.ff.de in ius uoc.in fi.& in extraua. ad reprimẽdum,in uer.
neglexerit,& in l.j.C.qũo,& qñ iudex.Est uerũ,ꝙ Bar.in l.fi.col.
j.ff.de in integ.rest. intelligit istud procedere quò ad sñiam diffi
nitiuam, secus quoad interlocutoriam , q̃ scĩa iudicis habentis
notitiam impedimenti nullo mõ annullat ſm eum . Sed ꝯrium
tenent gl.d.An.Pan.& Fel.in c.2.in gl.in uer.ineuitabili,de test.

concludentes examinationem testium esse nullam,si iudex scie
bat citatum ad uidendum recipi testes nõ posse uenire, ꝑ tex.in
d.l.quæsitum,& in c.si duob.de app. & no.in c.quærelã,de ꝓcu.
& in istis duob.casib.idem consuluit Gem.ꝯs.135.exordiente,op
ponitur, ꝙ d.Alf. Scias tñ, ꝙ licèt scĩa iudicis de impedimento
partis annullet ꝓcessum.& sñiam,tñ scĩa iudicis de impedimen
to testium uon hẽt uitiare processum,neque sñiam,ſm Bal.in c.
ultra tertiam,& ibi Fel.col.2.de test. Tertius casus est, qñ neque
notoriè constat de impedimento,neque iudex hẽt notitiã, ꝙ lo
cus sit contagiosus,uel citatum fore aliter impeditum,& isto ca
su Doct.*communiter* concludunt processum valere,nisi citatus cõ
pareat,& excipiat de impedimento,& ubi non audiatur,appel-
let,ſm gl.Bar.& cõiter scribentes in d.l.quæsitum,ꝑ tex.in d.l.fi.
ff.de in integ.rest.ubi dr̃ impeditũ esse restituendũ,ergo ꝓcessus
& sñia ualent.Idem firmant Pan.& Can.in d.c.2.de test.& idem
concludit d.Phil.de Per.in d. c. ex parte,de app.ꝑ tex. clarum in
c.constitutus,eod.tit.ubi dr̃ impeditũ ꝑ uim dẽre appellare, er-
go gesta ualent.ad idẽ tex.in d.c.quærelã,cum gl. de procu.& in
l.qa absente,ff.eod. & l.j.C.ex qb.cau.mai.bene facit tex.in c.cũ
Bertholdus,de re iu. Hinc dicit tex.in c.uenerabilibus,§.porrò,
30 de sñia exc.lib.6.ꝙ† impeditus cõparere ꝑꝑ cõtumaciã excõica
tus dẽt absolui,ergo ligatus erat. Est bñ uerum , ꝙ facilimè cõ-
stito de impedimento absoluendus est,ſm gl. in c. qsqs,4.q.5.in
c.2.ubi latè Fel.post alios,de test.cog.& in c.P.& G. post Inn.de
off.del.Et ista opinio est *communis*, qcqd dixerit Spec.tit.de con
tu.§.pe.ad fi.ubi tenuit,ꝙ cõstito de impedimento non sit opus
absolutione,& eũ sequunt̃ Host.& Bal. in d.c.fi. Quorũ opinio
põt ꝓcedere in foro poli,non in foro fori,ſm Pan.in d.c.2. quia
quò ad Deũ constat impeditum non deliquisse, c.j. de re iu.li.6.
Itẽ põt procedere , qñ impedimẽtum erat cognitum iudici,ꝑ ea
quæ s̃.dicta sunt. Itẽ põt ꝓcedere in excõicatione lata pro cõtu-
macia de pręterito ꝓut loqtur tex.in d.§.porrò,secus in excõica
tione lata ꝑ cõtumacia de futuro, ut si iudex citet aliquem sub
pœna excõicationis latæ sñiæ,seu cum clausula , in quam pęnã
ex nunc prout ex tunc in his scriptis proferimus si inobediens
31 fuerit,nam talis sñia non ligat impeditum,qa nõ† dr̃ inobediẽs,
qui fuit impeditus parere , ſm glo.in cap.q̃ sit,in uer. distulerit,
de elec.lib. 6. Et licèt Pano.in d.c.2.intelligat istud ultimum,qñ
ex uerbis sñiæ apparet de intentione iudicis uolentis punire so
lum cõtemptum,ut qa dixerit,si contẽpseris,si distuleris,si ino-
bediens fueris,si parere recusaueris,& similia.Tñ ego crederem
gñaliter istud procedere,qa uolũtas iudicis debet esse talis, quæ
32 uelit punire contemnentem tm̃,aliàs iniusta foret,ergo† talis p̃
sumitur,qualis esse debuit ut not.in l.ex facto, ff.de uul.& pup.
Et ꝑꝑea dicebant Bal.& Host.ꝙ sñia excõicationis non ligat im
peditum ex defectu uoluntatis . sed ex defectu ꝑtãtis, & isto mõ
saluari poterit opi.d.An.& Pano.in c.Odoardus,de sol.dicentes
non esse opus absolutione,ut dicebant Inn.Host.& Bal.nam in
33 sñia lata pro contumacia de futuro isti rectè sentiunt.¶ †Octa-
uò dubitat̃, an citatus ad locum non tutũ possit anteq̃ excipiat
de loco nõ tuto appellare? Et istã dubitationem intelligo in ca-
sibus,in qb.processus ualet ꝯ non cõparentẽ,aliàs qõ esset inu-
tilis.Pan.in d.c.ex parte,refert octo opiniones. Tu uerò resolutè
loquendo quantum ad terminos nostros facias conclusionẽ, ꝙ
ubi locus non est tutus sibi nec ꝓcuratori,aut sibi nec cãæ,libe-
rè põt citatus appellare corã honestis ꝑsonis,iuxta formam,c.si
iustus metus,de app.Si uerò cõpareat per se, uel ꝑ ꝓcuratorem,
teneo , ꝙ prius debeat proponere exceptionem loci non tuti.
Quæ si non admittat̃,liberè postea poterit appellare.Ita ego in-
telligo tex.in d.c.ex parte,licèt Pan. & qdam alij ꝑꝑ uerbum, li-
berè,ibi positum,uelint,ꝙ ẽt ante propositam exceptionẽ pos-
34 sit appellare,quasi,si† teneret prius excipere, non diceret̃ hr̃e li-
beram facultatẽ appellãdi,ut no,in c.licèt ep̃s,de p̃b.lib. 6.cum
alijs ad hoc reductis ꝑ And.Sicu.in c.j.de of.or.Quia rñdeo,ꝙ il
lud uerbum,liberè,non fuit ibi positum respectu exceptionis ꝓ
ponendæ, sed respectu probationis faciendæ:nã ibi tenebat̃ ex-
cipiens probare exceptionẽ loci non tuti, mõ si absque ꝓbõne
non admittat̃ exceptio , quã tutè nõ põt ibi probare,poterit li-
berè,i,absque iustificatione exceptionis appellare,ut sonãt uer-
ba literæ ibi,nisi iudices locum assignẽt idoneum,& securum il
la.n.exceptio, nisi, limitat liberam potestatẽ appellandi. si ergo
non licet appellare , quando iudex uult reuocare grauamẽ,ne-
cessariò dicẽdum est , qđ grauamẽ sit prius proponẽdum.¶ Se-
35 cundum iudiciale pestis† priuilegium est,quia facit dormire in-
stantiam,donec pestis ipsa uigilat,iuxta scripta s̃.in 6. priuilegio
ꝯctuum. Vel dato, ꝙ instantia currat,tanquam tẽpus instantiæ
sit continuum,ut no.in l.properandum,in princ.per illum tex.
36 C.de iud.tamẽ† impedito ꝑꝑ pestẽ aduersus lapsum instantiæ cõ
petit restitutio in integruum,ſm Maria.Soc.in c.pen.articu.23.
de iud.quẽ refert & sequitur Ioan. Firm. in tract.de gabel.q.25.
2.partis,& idẽ firmat Socy.consi.31. Pro sequendo ordinem,col.
4.lib.j.per tex.in l.sed si per prætorem,§.ait prætor,ff.ex qb. cau.
maio.& in l.2. ff. si quis cau. & facit qđ de restõne hmõi scribit
37 Alex.consi.42.In causa & lite,col.4.lib.3.¶† Tertium priuilegiũ
est,

est,quia pestis impedit cursum fatalium,quæ antea currere non
inceperant,s̃m do.Phil.de Peru.in c.ex rõne,in 5.impedimẽto,
uer.quartò quæritur,de appel. Si aũt iã currere incęperant,pse-
uerat eorũ cursus,s̃m gl.in cle.quandiu,in uer.aliàs,de appe.tñ
decurso primo fatali ipso iure,& absque ulla restõne dat̃,s̃m c.q̃
sit,de app.l.fi.§.illud,C.de tẽpo.app.& in auth.de his,qui ingre-
di.ad app.§.si quid tamẽ declarat Idẽ d.Phil.in d.c.ex ratione,in
38 primo,& ultimo impedim. Quartum priuilegium,quia† delega
tus,cui cã commissa fuit decidẽda,& cognoscẽda in certo loco,
poterit pp pestẽ,omissa forma mandati, alibi de illa cã cogno-
scere.& diffinire,c.statuimus,de of.del.li.6.& faciunt quę dixi s̃.
in 8.& 15.speciali primæ particulæ.Et p illum tex.Fel.in c. cum
dilecta,col.17.uer.limita septimò, de rescr.determinat formam
posse adimpleri per æquipollens,qñ pp periculum uetè impleri
non põt.¶ Quintum pestis iudiciale priuilegium est,quia fugi-
36 tiuus pp† pestem põt ius dicere in aliena diœcesi, & alieno terri
torio,in quo moram trahit,cle.j.§.eisdem,de foro competẽ. Qđ
est uerum, si in aliquo loco suæ diœcesis p se, uel p alium non
possit ius dicere,ut putà si tota sua diœcesis sit ꝯtaminata, ita ꝙ
subditi,q in alienam diœcesim cõfugerunt, nõ habeant tutũ ac
cessum,pro iustitia obtinẽda,ad aliquẽ locum propriæ dięcesis,
aliàs secus,ut ibi pbat̃.Itẽ uerum est petita licentia ab ordinario
illius loci,licèt non obtenta,ut eo.c.§.uolumus. Sed põt proba
40 biliter dubitari,an possit† ius dicere inter subditos,q rõne deli-
cti,uel ꝯctus possunt conueniri coram ordinario loci, in quo fu
gitiuus pp pestẽ moram trahit?Et ur̃, ꝙ non,quia istud priuile-
gium concessum fugitiuo dẽt intelligi sine præiudicio ordina-
rij,ut dr̃ in cle.j.§.fi.& in c.super eo,de offi.dele. Rõne autem de
licti,uel contractus iurisdictio fuit acquisita ordinario loci, c.fi.
de for.comp.l.j.C. ubi de crimine agi opor. ergo ab eo non dẽt
auferri per fugitiuum. Et quia istud priuilegium, ne subditi ob
defectum iustitiæ damnum patiãtur, d.cle.j.quæ ratio cessat, qñ
ab ordinario loci delicti,uel ꝯctus possunt consequi iustitiæ cõ-
plementum.¶ Sed præmissis non obstantibus ꝯrium ur̃ uerius,
quia expulsi a peste,uel a tyranno(nam dispositio dictæ cle.pro-
cedit in quocunque uiolenter expulso,s̃m Ang.Pau.de Cast.&
Mod.in l.fi.de iuris.om.iud.& Inn.in c.nouit,de iud.)possũt om-
nia,quæ possent exercere in suo territorio, uel dięcesi,si ibidem
residerent,d.§.eisdem,& ibi gl. & Card.in uer. omnimodam.In
sua autem diœcesi possent præuenire ordinarium loci ꝯctus, vel
delicti,d.l.j.& c.significasti, de foro comp. ergo &c.Et ita deter-
minant Io.de Ligna.& Card.ibi, in 9.q. ¶ Ad ꝯria respondetur.
Ad primũ,ꝙ præueniendo ordinarium loci non tollit ius ipsius
ordinarij ratione priuilegij, sed ratione suæ diligentiæ,qua fuit
usus pręueniendo. Vnde cum fuerit usus iure suo, ei non dr̃ in-
tulisse iniuriam,c. cum ecclesia Vlterana, de elec.l. iniuriarum.
§.j.ff.de iniur.¶ Ad s̃m respondetur,ꝙ non tam fauore subdito
rum q̃ etiam ipsius expulsi concessum fuit,ut ibi,& in princ. ca
nonis probatur.unde cum militet fauor expulsi,& ratio priuile
gij,militabit dispositio licèt cesset fauor subditorum,l. si uentri,
ff.de priuileg.cred,§.affinitatis, Inst.de nuptijs. Intelligas tamen
ista procedere,si vterque,actor & reus sint subditi ipsius expul-
si,secus si alter tantum,s̃m gl.& *communiter* scribentes ibi, in ver.
subditos.Item† intellige,si vterque sit subditus expulsi rõne do-
41 micilij,secus si rõne delicti,uel ꝯctus tm̃, quia tales non dicun-
tur propriè subditi,secundum Card. Imo. & communiter alios
ibi.Et ꝙ subditi ratione contractus,uel delicti,non dicantur p-
priè subditi,tenet Pan.in c.nuper,de sent.excom. & ex pluribus
comprobat Fel.in c.fi.col.12.de foro comp.quem uideas.¶ Sex
tum priuilegium est,quia licèt de iure ciuili sit gradatim appel-
landum,l.Imperatores, ff. de app.l.j.ff.quis & a quo. & etiam de
iure canoni.pręterquã ad Papam,c.dilecti filij,vbi latè per Doc.
42 de appellat.Tamen† si iudex,ad quem gradatim deuoluitur ap-
pellatio,esset in loco pestifero, posset appellari ad alium omisso
medio.Ita uoluit Bar.in l.j.§.si quis, ff. de app.& in l.vbi absunt,
ff.de tut.& curat.datis ab his.& Roma. cons. 501. ad fi.Fely.post
Pan.in rub.de appel.col.4.per tex.in c.si is cui,& in c.si a subde-
legato,de off.dele.lib.6. Septimum priuilegium, qa licèt iudex
causarum ciuilium non possit cognoscere de causis criminali-
bus,nec econtra iudex criminalium de causis ciuilibus, l. sole-
43 mus.§.latrunculator,ff.de iudicijs. Tamen † tpe pestis in absen-
tiam,& fugam alterius, alter qui permansit,poterit de causis ad
absentis iurisdictionem spectantibus cognoscere, & terminare,
s̃m Ang.in l.si uacantia,C.de bonis uac.lib. 10. ¶ Octauum est,
44 quia licèt regulariter† testes ante litem contest. examinari non
debeant,eodem tit.vt lite non contest. tamen existentes in loco
contagioso recipi possunt ante litem contesta. iuxta formam c.
qm̃ frequẽter, vt lite non contest.quia probabiliter dubitari põt
de illorum morte, vt toties dictum fuit per tex.in l. uel per insi-
45 diosa loca,ff.de dona.cau.mor.¶ † Nonum,licèt clericus nõ pos
sit phibere testimonium,nec in testem recipi coram iudice secu
lari sine licentia sui superioris, ut traditur per Inn.Pan.& Can.
in c.si qui testium,& in c.cum nuncius,de test. & per Pan.in c.j.
de iura.calu. Tamen fallit in clerico infirmo morbo pestilentia
li,s̃m Ang.in l.cum hi,§.transactiones,ff.de transac.per tex.in l.
quoties,C.de naufrag.li.11.Et idem dicerem in clerico existenti
in loco infecto absente superiore, cum possit esse periculum in
mora si differatur examen,per ea, quæ dixi in s̃.in quinto priui-
legio j.particulæ,& in 3.2.particulæ. ¶ Decimum priuilegiũ est:
46 licèt enim laicus † non possit spiritualia tractare,c.decernimus,
de iud.tamen potest absoluere excõicatum constitutum in arti
culo mortis,s̃m gl.in c.pastoralis,ubi Pan. & Mod. de of.ord.&
in c.a nobis,2.ubi ẽt Pan. de sen.excom. & sic poterit absoluere
pestiferatum ab excõicatione,quia ratione infirmitatis pestilẽ-
tialis dicitur constitutus in articulo mortis,secundum Barto.&
47 Mod.in l.j.de sacrosan. eccle. Dicentes eum† dici constitutum
in articulo mortis,cui uerisimiliter est proxima mors,uel ratio-
ne periculosæ infirmitatis, uel quia imminet iustus naufragij,
uel latronum timor,& hoc etiam uoluit Bald.in d. c.pastoralis.
48 bene facit tex.in l.alumnæ,§. fi.ff.de adimẽ.leg.Eadem† ergo rõ-
ne ur̃ dicendum,ꝙ laicus possit audire confessionem pestiferati
quia dr̃ constitutus in articulo mortis per prædicta. qđ aũt lai-
cus possit audire in confessione constitutos in articulo mortis,
tenent gl.& omnes scrib.in d.c.pastoralis,& in c.ueniens,de trã
sactio.& est tex.in c.quem pęnitet,dist.j. ¶ Qđ ego intelligo ue-
rum,ubi sacerdos tunc haberi non possit, quia in defectum, &
pp imminentem mortem hæc ptãs laico conceditur,& nõ aliàs
49 d.c.quem pęnitet.¶ † Item intelligo,dummodo postea habita sa
cerdotis copia reiteretur confessio, aliàs non iuuaret,s̃m Host.
in Sum.de pœn.& rem.§.cui confitendum,in fi.Caueant tñ exi
stentes in loco contagioso, ne differant confessionem usq; quo
50 reperiantur infecti,ut illo pretextu confiteantur laicis,quia† cõ
stituti in necessitate ex propria culpa non sunt digni misericor-
dia,l.de die,l.si fideiussor,§.qui necessaria,ff. qui satisda.cogã.Et
licèt laicus possit audire confitentem, non tamen põt absolue-
re,nec tam citò Deus mouetur ad miserendum confessis laico,
quàm confessis sacerdoti propter absolutionem semel a suo ui-
51 cario impartitam,ut probatur in d. c.quẽ pęnitet.¶ † Itẽ, ꝙ de
absoluto ab excõicatione per laicum tpe pestis intelligo uerũ,si
oblata facultate illam postea iterum a superiore impetrauerit,
aliàs si data opportunitate non petierit se a superiore absolui,
ipso iure in eandẽ reincidit sñiam,c.eos,de sen. excom.lib.6.Vn
52 decimum datur priuilegium. Quia† licèt sñia sit ferẽda a iudice
ordinario sedẽte pro tribunali in loco maiorum, l.cum sñia,C.
de sent.& int.om.iud.teneaturq; iudex in loco publico,& soli-
to ius dicere,l.pen.ff.de iust.& iur. Tamẽ tpe pestis poterit ius di
cere ad fenestram domus suæ, uel unius turris, litigantibus exi-
stẽtibus in uia publica,uel in curia domus suæ, s̃m gl.in l.j.C.de
sent.ex peric.reci.& ibi Bal.& scri.sequuntur.& idẽ uoluit d.Ias.
in l.fi.C.de test.¶ Quod est uerum,si partes fuerint citatæ ad il-
lum locum,aliàs sñia non ualereret,s̃m Sal.in d.l.i.per tex.in l.si
ut proponis,C.quomodo,& quando iudex.lõ consilium erit,ꝙ
tpe pestis iudex eligat tribunal in domo sua,uel in aliqua turri,
in qua ius dicat ex fenestra,& faciat scribi in actis,ꝙ elegit illum
locum propter periculum pestilentiæ, ut docet Bal.& Sal.in d.l
j.C.de sent.ex pericu.reci.

SVMMARIVM.

1 *Causa remota, remouetur effectus.*
2 *Pestis tempore eligendus est locus saluberrimus, in quo quisquis cupit ab eo præseruari domicilium sibi eligat.*
3 *Minor quemadmodum consequitur restitutionem aduersus restitutionem rei, eo quòd fuerat maiorum suorum, ita & prædij, eo, quòd situm sit in loco salubri.*
4 *Vendens prædium in quo propter aeris amęnitatem cadit affectio, an & quã do possit ex coniecturis talis contractus argui simulatus, si uendens alia habet prædia.*
5 *Aeris salubritas qualiter dignoscatur.*
6 *Aqua inter cætera est apprimè usui humano necessaria.*
7 *Aqua fœtida nihil deterius.*
8 *Aqua, quæ stigos hydor nuncupatur, in Arcadia sola vngula mulina contineri potest, ea referunt necatum Alexandrum.*
9 *Aquarum ratio quare aliæ sint salsæ, aliæ pingues, aliæ uenenosæ.*
10 *Fontium quorundam & fluminum natura oleum emittentium in Cicilia, India, & olim Papiæ, ac alijs regionibus, nu.11.12.15.& seq.*
13 *Aquę bonitas, & salubritas, quibus signis cognoscatur.14.16.17.18.19.*
20 *Aquarij & aquarum custodes, an & quando sint immunes ab oneribus personalibus.21.*
22 *Aqua cursus, an & quando faciat dominos agrorum, per quos defluit, esse immunes ab oneribus extraordinarijs, quæ pro illis prædijs imponuntur.*
23 *Aqua pub.an & quando traduci possit per agros priuatorum ipsis inuitis.*
24 *Aquam priuatam nemini licèt per fundum alterius eo inuito traducere, nisi statuto loci aliter caueatur.*
35 *Aqua publica, an & quando impediat dominos prædiorum, per quæ defluit, arbores plantare propè acquæ ductum.*
26 *Aquam publicam ex publico aquæ ductu ad fundum suum diuertentes, qua pœna puniantur.*
27 *Aqua publica ne minuatur, corrumpatur, deteriorve fiat, datur actio ciuili-*

bet

bet de populo aduerſus contrafacientes.

28 Priuilegium alicui conceſſum fauore publico, an extendatur ad ea, per quę publica utilitas læditur. 29.

30 Priuilegia publicæ utilitati damnoſa, non ſunt recipienda.

31 Aquam publicam, ad quam pro incolarum vſu acceditur, ſpurcantes, qua pœna puniri debeant. 32. & ſeq.

35 Aquam priuatam ſpurcantes tenentur domino actione iniuriarum, & ad intereſſe.

36 Aqua, ut poßit haberi ad vſum publicum, poteſt collecta imponi, vel certum datum de nouo conſtitui. & ſeq.

39 Pecunia deputata ad vſum pub. an poſſit in alium vſum conuerti.

40 Datium nouum, an & quando poſſit ciuitas, uel communitas erigere. & ſeq.

43 Priuilegium immunitatis ab omni munere, an eximat priuilegium ab oneribus, quæ imponuntur pro aquis pub. habendis, uel aquæ ductibus purg.

44 Eccleſia, an & quando teneatur ad onera, quæ imponuntur pro aquis pub. habendis, uel aquęductibus purgandis.

45 Aquæ ductum, per quem aqua publica labitur, purgare, vel riuos purgare, qui teneantur. 47.

46 Pedagia colligentes, qui tenentur itinera, & uias tenere ſecuras, ſi id non faciant, qua pęna puniri debeant.

48 Cloacarum vſus ad fœtores remouendos a ciuitate eſt inuentus.

49 Cloaca quid ſit.

Et ibi, quid etiam ueniat appellatione cloacæ.

50 Peſtem, vt plurimum cauſat cloacarum penuria.

51 Cloacarum beneficio quamdiu Roma vſa fuit, vigebat, & ibi aeris ſalubritas at vbi neglectui habitus eſt, periculoſum fuit ibi habitare.

52 Auenienenſis ciuitas eſt magnifica.

53 Cloacas pub. an & quando quis poßit conſtruere.

54 Vias pub. nemini licèt impedire. & an & quando habentes molendina poſſunt ad ea ducere aquas per uias pub. nec iuxta eas facere cluſas.

55 Cloocæ publicæ expenſis cuius refici, & purgari debeant.

56 Cloacarum vſus ne impediatur, deteriorve fiat, prouiſum eſt cuilibet de populo tam interdicto prohibitorio, quàm reſtitutorio, ne quid in ipſas immittatur,

Et cui competat interdictum de cloacis. 57. 58. & 59.

60 Cloacarum cauſæ coram quo iudice agitari debent.

61 Iuriſdictio alicui ſimpliciter conceſſa, an & quando cenſeatur conceßa cumulatiuè, non priuatiuè. 62.

63 Cloacas quo tempore, & qua parte temporis liceat aperire. nu. 65.

64 Aeris corruptio faciliter ex fętore cauſatur, præſertim tempore æſtiuo.

66 Actio in factum competit vicino contra vicinum in domum ſuam fętorem immittentem.

67 Cloacam priuatam, cui & in quo loco liceat conſtruere,

68 Sterquilinium, per quod putredo deſcendat in uicini ædes, an poßit quis facere in proprio fundo. 78. & 79.

69 Cloacam priuatam, an & quando liceat immittere in publicam.

70 Cloacam purganti, uel reficienti, an & quando obſtet noui ope. nunc.

71 Cloacam nouam, vel nouum riuum facienti, an & quando poſſit nunciari nouum opus.

72 Interdictum de cloacis utilius ac fauorabilius eſt, quàm interdictum de riuis.

73 Interdictum de cloacis, an & quando competat ei, qui, ui, uel clam poßidet cloacam.

74 Cloacam ſi quis fecerit, aut refecerit, uel riuum ſpreta noui operis nunciatione, deinde conſtiterit nunciationem habuiſſe ius faciendi, an & quando erit demoliendum opus.

Interdictum, ne quid in loco publico, an & quando competat contra eos, qui immittunt immunditias in viam publicam.

75 Peſtis, ut plurimum originem ſumit a locis, ubi coria ſinuntur iacere, ſicut Auenione in uicinia, quæ porcataria dicitur.

Et ubi lauantur vegetes, in quibus fuerunt uina fętida, & aqua illa immittitur in uiam pub. 76.

Et ubi lauatura collarum, & ſcutellarum deſcendit in uiam pub.

77 Seruitus proijciendi non extenditur ad illum, qui proijcit vrinam, ſtercora, et huiuſmodi fętentia, ex fętore quorum domus, quæ ſeruitutem patitur, reddatur peſtilentioſa.

81 Aquam, quę ex reſtagnatione nocet uicinis, an liceat retinere in agro ruſtico.

Et ibi, an in uia publica.

82 Aedificare, an cuipiam liceat, ſi ex ædificio reſtagnet aqua in uia publica, quæ citò corrumpitur.

83 Fimum ſeu letamen, an liceat in uia publica tenere.

Et an liceat fimum tenere iuxta murum communem, aut alienum, nu. 84.

85 Viam publicam, an liceat paleis, ſeu alio quouis ſtramine, ut ibi marceſcat, impedire ſeu deturpare.

86 Pellipary, ſulphary, & id genus negotiatores, an & quando poßint in domo ſuas artes exercere.

Et an dominus proprietatis poßit prohibere uſufructuario, ne huiuſmodi artes exerceat in domo. 87.

88 Animalia fętentia, ſeu uenenoſa, uel aliàs quomodolibet nociua, non ſunt in ciuitatibus tenenda.

Et qua pœna puniantur circunferentes talia animalia, ſi alicui damnum intulerint. 89. & 90.

91 Vias publicas qui, & quando teneantur purgare. & ſeq.

94 Domorum conductores ſeu inquilini, an & quando teneantur reficere & purgare uiam iuxta eorum habitationem.

Et quid ſi a Repub. coacti fuerint ad expenſas purgationis, an poterunt illas ex penſione deducere. 95.

96 Aquam, uel aliud quidpiam immundum in uiam proijcientes, qua pęna puniantur.

Et an & quando dominus domus teneatur, ſi eius ancilla aquam, uel lauaturam ollarum in uiam proijciens deturpauit ueſtem, uel caputium tranſeuntis. num. 97.

98 Sepulchra, quam ob cauſam à maioribus noſtris ſint inuenta.

99 Sepulchra in ciuitatibus conſtruentes qua pęna affici debent.

Et ibi quomodo puniantur magiſtratus patientes talia fieri.

Et an poſſit quis monumentum in uia publica conſtruere. 100.

101 Creditores defuncti, an poßint petere ſibi ſatisfieri antequàm ipſius cadauer tradatur ſepulturæ, ſeu illud petere loco debiti.

102 Vſurary cadauer ſepeliri prohibentes antequam uſurę extortæ reſtituantur, an incidant in pęnam l. cum ſit iniuſtum, & auth. ſeq. C. de ſepul. uiol.

103 Creditores defuncti, an & quando poßint cum hæredibus paſci, ut illico poſt ſepultum cadauer ſatisfaciant.

104 Creditores defuncti hæredes temerariè in ius uocantes ante completas nuptias, an puniri debeant.

105 Creditor defuncti ſi fideiußionem exigat ab hæredibus ante nouenam lapſam an & quando fideiuſſor teneatur.

106 Interprllatio facta tempore exequiarum, an & quando conſtituat debitorem in mora.

107 Excommunicatos ad ſepulturam ſociantes, & qui eorum funeralia celebrãt, excommunicationis ſententiam incurrunt.

108 Parochianus ſepulturam impediens, donec pro ſepulturæ loco ſibi ſatisfiat ſimoniæ delictum incurrit.

109 Parochianus, an & quando poßit poſt exacta funeralia aliquid exigere pro exequijs, & terra cimeteriata.

110 Conſuetudo, ꝙ temporale detur pro ſpirituali, eſt illaudabilis, & non ualet.

111 Conſuetudo aliquid conferendi ſingulo anno pro fabrica hoſpitalis, uel elemo. faciendi alicui pro loco, eſt laudabilis, & debet obſeruari.

112 Parochianus, an & quando poßit aliquid recipere a ſpontè dantibus pro ſepultura.

113 Prohibitus a lege aliquid recipere, quia illicitum ex parte ſui, an & quando poſſit aliquid recipere a ſponte dantibus. Et ibi, an Notarius actorum prohibitus aliquid recipere pro ſcripturis, poßit aliquid recipere a ſponte dantibus.

114 Funus per uim rapientes, aut alio quouis modo impeditus, ne ſepeliatur, qua pęna ſint puniendi.

115 Sepulchra aperientes, ut cadauer ſpolient, aut denudent, qua pęna mulctandi ueniant. Et qua pęna puniatur iudices negligentes punire ſepulchrorum uiolatores.

116 Sepeliendi officium, an & quando poßit quis ſubire compelli.

117 Officium aliquod ignominioſum ſuſcipere an & quando poßit quis cogi. nu 118. & 119.

120 Sepeliendi officium ſuſcipere coactus dicitur affectus maiori ignominia totius mundi.

121 Reip. utilitatis cauſa poſſunt naues cuiuslibet priuati capi, item plauſtra, boues, & alia enimalia pro conducendis blado uino, & ſimilibus ad exercitũ, ſeu ad locum peſtiferum.

Et an non habentes huiuſmodi animalia poßint cogi ad ea emenda, ut ea Reip. commodent. 122. & 123.

124 Reſpublica poteſt cogere ciuem, ut equum, uel aſinum ſuum commodet, pro conducendo falſarium mitratum per ciuitatem, uel trahendum malefactorem ad caudam equi.

125 Reipublicæ utilitatis cauſa, an poſſint cogi ſubditi ad conducendum delinquẽtes ad carceres.

126 Carnificis officium, an cogatur uilis, & abiecta perſona ſuſcipere. & ſupra 127.

127 Animalia, quibus homo ductus fuit ad iuſtitiam, ſolent a ruſticis dici non eſſe amplius aratro admouenda, et quis teneatur ſoluere pretium dictorum animalium aratro inutilium.

128 Defuncti hæres ſi ſit uilis perſona, an cogi poßit ipſum defunctum tradere ſepulturæ.

129 Peſtis tempore, an & quando poßit uilis perſona cogi ad ſepel. mor.

130 Damnatus ad mortem, uel in metallum, an poſſit cogi ad ſepeliendos mortuos tempore peſtis, uel ſuſcipiendum carnificis officium.

131 Funeraria actio, an ſit proprium actionis nomen.

132 Funeraria actio, an excedat naturam actionis negotiorum geſt. & quare.

133 Funeraria actio, an præcedat omnes aliàs actiones, et præferatur omnibus hypothecis etiam anterioribus.

134 Actio funeraria, an competat marito contra hæredes uxoris, uel contra eos, ad quos reuertitur dos.

Et an poßit maritus pro impenſa funeris mulieris retinere dotem pro rata. num. 135.

136 Marito turpe ualde eſt, ſi mulier eius careat ſepultura.

137 Appellari non poteſt ad finem, ne defunctus ſepeliatur.

138 Nouis operis nunciatio, an habeat locum contra facientem ſepturam pro ſepeliendo homine iam mortuo.

139 Sepulturæ priuatio computatur inter maximas pęnas.

140 Furcarum pęna dicitur eſſe maior pęna decapitationis propter carentiã ſepultu.

141 Anotomia quo tempore fieri debeat.

142 *Damnatorum corpora, an posit iudices tradere chirurgicis pro facienda anotomia.*

143 *Vtilitatis publicæ causa facta licèt cedant in contumeliam alicuius, non sunt redarguenda.*

144 *Excommunicatorum cadauera, an & quando possint exhumari ex terra sacra, & in profanv sepeliri. nu. 145.*

146 *Vendentes carnes putridas, pisces corruptos, & cætera huiusmodi uictualia fœtentia, qua pœna plecti debeant.*

147 *Aromatarij uendentes quid pro quo, quomodo puniri debeant. 150. 151.*

148 *Venditor fructuum, qui in summitate calati, uel cistæ posuit bonos fructus, & in medio malos, & corruptos, qua pęna puniatur.*

149 *Venditores suppositities, hoc est rem unam pro alia uendentes, si iudex laicus negligat punire, debet episcopus sua seueritate compescere.*

152 *Leprosi seu alio morbo. contag. affectio sunt extra ciuitatem obijciendi.*

153 *Lætari, & exultari in aduersis magnanimi est, lugere autem & lamentari, pusillanimi. & seq.*

155 *Timor seu suspicio mali euentus, ac etiam mortis, & si omni tempore, eo tamē præsertim, quo de peste dubitatur, ablegādus est a cogitationibus nostris.*

156 *Mortem timere est, quæ in hoc seculo stultè fiunt insipientibus.*

157 *Ludus, & iocus necessarij sunt ad effugandos melancholicos affectus & cogitationes. In his tamen mediocritas est obseruanda, & laudabilis, nu. 159.*

158 *Ludus a ioco quomodo differat.*

160 *Ludus, quo corpus fatigatur, fugiendus est pestis tempore.*

161 *Lenones, lenæ, & communes castitatis uastatores, sunt extra ciuitatem abijciendi, præsertim ubi de peste uiget suspicio.*

162 *Lupanaria tolerantur, ut uitentur deteriora.*

163 *Meretrices tempore pestis expellendæ sunt extra loca.*

164 *Meretrix vicinis reclamantibus potest expelli de uicinia.*

165 *Mendicantes ualidi tempore pestis expellendi sunt extra locum.*

166 *Mendicantes ualidi, an possint cogi purgare uias publicas & plateas. num. 177. & 178.*

167 *Mendicantibus, qui proprio sudore uictum sibi quærere possunt, immeritorium est eleemosynam facere.*

168 *Filio, qui potest ex industria parere sibi uictum, an possit pater alimenta negare.*

169 *Mendicantes, qui ex industria, uel aliunde uiuere possunt, grauiter peccant, si eleemosynas pauperibus inualidis necessarias sibi usurpent.*

170 *Peccatoribus publicis non arctatur quis eleemosynam facere.*
Imo fortè meritorium fuerit eam ipsis denegare, ut ab ignominiosa mendicitate auocentur. num. 171.

172 *Eleemosyne genus est optimum, errantes reprehendere.*

173 *Mendicantes, qui medicaminibus tibias sibi intumescere faciunt, qua pœna sunt plectendi.*

174 *Debilitans se, aut filium, uel alium, ut habilius mendicetur, graui pęna uenit plectendus. Et tam consentientes, & patientes debilitari, quàm agentes eadem pęna sunt afficiendi.*

175 *Medici instruentes mendicantes ualidos, qualiter se posint debilitare, qua pęna teneantur.*

176 *Mendici infirmitas, an sit uera, uel simulata, potest quilibet etiam non ad id deputatus tactu, uel alio experimento inuestigare.*

179 *Felicem aliquando fuisse, infelicissimum, est infortunij genus.*

180 *Nobilis non habens unde statum suum, & dignitatem seruare possit, pauper dicitur, licèt habeat unde uiuere possit.*

181 *Annonæ ratio qualiter sit habenda.*
Et an possit collecta imponi pro ipsa habenda tempore caristiæ. nu. 182.

183 *Ciuitas perfecta dici non potest, quæ uacat pauperibus.*

184 *Priuilegia cessant, ubi pestis, & bella uigent.*

185 *Necessitatis tempore, an posint cogi pecunias habentes, illas Reipublicæ mutuare, & quomodo.*

186 *Salarium nemini constitui potest de pub. pecunia sine licentia superioris, nisi missis ad alienas prouincias pro frumento comparando tempore caristię.*

187 *Annonæ ratio, ut habeatur, possunt cogi ciues ad portandum singulis diebus certam bladi mensuram ad plateam, ut ibi uendatur.*

188 *Vendere rem suam nemo cogitur, nisi caristiæ tempore.*

189 *Statutum, q̃ quilibet mercator teneatur intra certum tempus præsentare prefectis annonæ tot sextaria frumenti, an ualeat.*

190 *Annonam, ut in ciuitatem deferant, an & quando cogendi sunt Comitatenses. Et an æquè grauandi sint remotiores, ut propinqui. 191.*

192 *Comitatenses si nequeant ciuitati subuenire tempore caristiæ, an posint cogi uicini etiam alterius prouinciæ a suo superiore ut eodem alimenta deferant.*

193 *Annonæ præfecti an possint ordinare, q̃ cuilibet, qui portauerit frumentum, uinum, & similia ad urbem, detur aliquod pretium pro suo labore.*

194 *Annonam, ut carius uendatur, impedientes quomodo sint puniendi.*

195 *Annonæ præfecti, an & quando possint taxare pretium uini, frumenti, carnium, & aliorum uictualium.*

196 *Eleemosynam facere, an & quando diuites cogi possint.*

197 *Furari an, & quando liceat pauperibus pro uictu.*

198 *Annonæ seu uictualium pretij taxatio an, & quo tempore a præfectis annonæ fieri debeat.*
Et ibi qualiter puniri debeant, qui ea pluris uendiderint quàm sit taxatum.
Et quid si pluris non uendiderint, sed ementes fraudauerint in mensura. nume. 199.

200 *Forensibus, an & quando posint ciues, & incolę res uendere cariori pretio, quàm habitatoribus.*

201 *Forensium aduentantium causa, an possint qui uictu alia nomine communitatis ciuibus suppeditant, cogi ad ipsa augenda.*

202 *Dardanarij qui dicantur, & qualiter, & quomodo puniendi sint.*

203 *Monopolium facientes quo annona carius uendatur, quomodo puniendi sunt.*

204 *Annonam, uel aliquid aliud cariori pretiò, quàm ualeat ementes, ut cæteri eodem pretio ad emendum incitentur, qui propriè impostores dicuntur, quo crimine teneantur.*

205 *Incantatores, seu magi, fructus pendentes arte damnata uastantes, qua pęna affici debeant.*

206 *Agrorum cultura summè utilis est Reipublicæ, propterea fauore agriculturæ multa statuta fuerunt specialiter, quæ uidere potes ab hoc numero usque ad num. 236.*

207 *Agricolæ, ut operas suas congruis temporibus exequantur, cogendi sunt ab annonæ præfectis.*

208 *Rustici an posint ab oneribus suis distrahi, & ad aliud obsequium. cogi. & ibi quæ pęna immineat rusticis, qui officialibus obsequuntur.*

209 *Rustici qui dicantur.*

210 *Rustici in quo differant ab ascriptitijs.*

211 *Rustici agriculturæ intendentes sunt ab omnibus oppsessionibus defendēdi.*

212 *Rustici non tenentur dare gratis alimenta barisellis, exactoribus, & nuncijs per Comitatum incedentibus, nec ipsis animalia commodare.*
Et ibi an possint grauari a suis dominis, ut sibi commodent equos, uel boues.

213 *Rustici, an cogi posint a feudatarijs, ut tempore guerræ sibi pecunias dent pro equis emendis.*

214 *Rustici non possunt cogi, ut alimenta prestent militibus, & alijs iter facientibus maximè iudicibus, imò ipsis sponte dantibus noo sunt acceptanda.*

215 *Rustici non tenentur hospitari milites, cæterosque iter agentes fauore publico, nisi per unum diem, & noctem.*

216 *Rustici, seminum, uindemiarum, & messium temporibus excusantur ab omnibus muneribus extraordinarijs.*

217 *Rusticorum bubulci, & similes personæ, uacantes agriculturæ, non possunt cogi, ut pro guastatoribus in exercitum uadant.*

218 *Rustici an posint, & debeant uexari pro debitis fiscalibus, quibus tenentur eorum domini.*

219 *Rustici cogendi non sunt pignori dare terras bonas, & pecora creditoribus, a quibus mutuati sunt frumentum, hordeum, & similia.*

220 *Rusticis frumentum, hordeum, & similia mutuantes, non possunt usurarum nomine nisi octauam modij partem ab ipsis exigere, & aliquam pro quolibet aureo, imò nihil hodie ab ipsis usurarum nomine exigere licèt.*

221 *Rusticorum boues, aratra, & cætera instrumenta, an & quando possint pro executione rei iudicatæ pignorari.*
Et an ex conuentione posint pignori dari. 222.

223 *Rustici boues, aut agri instrumenta uiolenter capiens, inuadens, aut auferēs, qua pęna puniatur.*

224 *Rustici agricultores, dum uillas habitant, & agros colunt, an detineri posint pro debito.*

225 *Rustici portantes pullos, oua, frumentum, & similia ad ciuitatem, ut ea uendant, non debent permitti diutius ibi immorari, si non inueniant cui uendant, sed debent cogi reuerti rus ad opera rustica, & uenalia, apud aliquem urbanum custodienda, uel uenalia reponere.*

226 *Rustici si litis causa agant, uel conueniantur coram iudicibus ciuitatum, est illis ius dicendum summariè, & uelociter.*
Et si plures sint litis consortes, an debeant omnes, uel unus ipsorum retineri, & cęteri ad negotia remittendi. 227.

228 *Rustici tempore messium urbes incolentes, an cogi posint, ut rus petant, & blada secent.*

229 *Rusticitas rusticorum excusat a uera contumacia.*

230 *Rusticus uerè contumax excusatur a mulcta, quę pro uera contumacia imponi debet.*

231 *Rusticus contumax, an contumacia non obstante poterit appellare.*

232 *Rusticus excusatur a dolo pręsumpto, item pręsumpta usurarum fraude. & num. 233.*

233 *Rusticos, an & quando liget regula, qui contra iura mercatur, in dolo pręsumitur esse.*

234 *Rusticus testis, qui contraria deposuit, an possit puniri pęna falsi.*

235 *Rusticus, qui scripturas contrarias in iudicio producit, an possit productionem reuocare.*

236 *Rustico, an currat tempus pręfinitum ad agnoscendum bonorum possessionē.*

237 *Rusticus an, & quando posit post litem contestatam opponere exceptionem declinatoriam, quę debet opponi ante litem contestatam.*

238 *Rusticum, an & quando excuset iuris ignorantia. & nu. 244. 245. & seq.*

239 *Rusticus an possit reuocare confessionem sui Aduocati.*

240 *Rustica mater ad secunda uota transiens, an excusetur propter iuris ignorantiam, & priuari debeat hereditate filij pupilli, si non instetit, ut tutor ab ea petitus conficeret legitimum inuentarium. & nu. 241.*

242 *Rustici, an & quando excusentur ab his, quę sunt ad rigorem iuris conseruā dum producta.*

243 *Rustico non nocet pręsumptio obligationis contractæ ex diutina pręstatione.*

251 *Agros desertos an & quando liceat unicuique fauore agriculturę propria auctoritate occupare.*

252 *Pręscriptio rei immobilis, an & quando fauore culturę agrorum currat spatio duorum annorum.*

253 *Pręscriptio, an & quando competat possessori malęfidei de iure can.*

254 *Statutum, quòd suscipiens colonum, uel massarium alicuius absque domini licentia*

centia teneatur ad omnia damna, & interesse, an & quando ualeat.

255 *Emphyteusis ecclesiastica, an & quando transeat in hęredes extraneos.*

256 *Emphyteusi finita, an & quando teneatur dominus colonum pro primo pretio reinuestire. & seq.*

257 *Dominus uolens emere a colono fructus rei locatę, an & quando debeat cęteris pręferri.*

263 *Opinio communis ita est interpretanda, ne reddatur elusoria.*

264 *Clericus, an expelli poßit a terra ecclesię, quam ex sterili fecit fertilem, aut ex uinea, quam ipse plantauit, licèt propter delictum fuerit beneficio priuatus.*

De remediis præseruatiuis contra pestem.

Accedo nunc ad ultimam partē tractatus, videlicet ad iuridica remedia. In qua primò videbimus remedia necessaria ad ꝓuidēdum, ne locus inficiatur. Scdò videbimus remedia opportuna ad deliberādū locum infectum a tanta morbi calamitate. Et sic in prima parte tractabimus de remedijs ꝓseruatiuis. In scda de remedijs curatiuis.¶ Aggredior primā particulā. Quā vt planius absoluā (qa s. in præludijs aliquas huius morbi cās retuli) eas studebo ex ordine remouere. Verissima.n.est, & vulgata cōclō, ꝙ rēota cā,
1 †remouet effectus, c.cū cessante, de app.c.cū infirmitas, ff.de iu. pat.¶ Dixi hunc morbum plerunq; ab aeris infectione procede
2 re.† Quærat ergo, q vult ꝓseruari a pestilētia, locū saluberrimū, in quo sibi eligat domicilium. Nam loci opportunitas mirū in modum cōfert ad sanitatē corporis conseruandam, l.j.§. sed rē, ff.si quid in frau. pat. ꝑ quē tex. singulariter decidit Bar. Veron. Cæpol. nuncupatus in tract. seruitutum rusticarum, sub rub. de
3 aere. ꝙ sicut† minor ꝯcedit restō aduersus alienationē rei, ex eo, ꝙ res illa fuerat maiorum suorum, l.si emptionē, ff.de min. eodē modo concedēda est eidē restō aduersus alienationē prædij, ex eo, ꝙ situatum in loco salubri, & magis expedit minori uēdere prædium alio loco situm. Et ꝑ illum tex. dixit idē Bar. Veron.
4 tract. de sim. ꝯc. præsumptione x. ꝙ habēs† plura ꝓdia, si uēdat illud, in quo cadat affectio ꝑꝑ aeris amēnitatē, ex hoc argui pōt, ꝙ animum uēdēdi non hēbat. Iō additis qbusdā alijs cōiecturis
5 argui poterit ꝯtus de simulatione.¶ Dignoscere aūt† possumus locum esse salubrē, fm Vitr. si is locus sit excelsus, non nebulosus, regiones cœli spectans, neq; ęstuosus, neq; frigidus, cui nulla noceat plaustris uicinitas. Nā auræ matutinæ, q sole oriēte ex palude ad oppidum nebulis qbusdā adiunctis ꝑueniunt, spūs bestiarum palustrium uenenatos cū nebula mixtos in habitatorū corpora spargunt, sicq; locū efficiūt pestilētē. ¶ Dixi ex aqua putrida gnari. Statuat ergo, q pestilētiam vult euitare, sibi domiciliū
6 in loco, ubi sit aquarum salubritas, & ubertas. Nulla.n.ex† oīb. rebus tantas uī hrē ad usum necessitatis, q̄tas aqua, iō qđ oīum aīalium natura, si frumēti fructu priuata fuerit, arbustis, aut carne, aut piscatu, aut ēt qualibet ex his reb. utēdo uitam tueri poterit: sine aqua uerò, nec corpus aīaliū, nec ulla cibi uirtus nasci uel nata cōseruari pōt, l.fi. ff. de riuis refi. Si aquarū penuria nec hoīes, nec armēta stare possunt, qđ erit si in loco aqua sit fętida,
7 & uenenosa, ut in Tessalia. ibi,† ut aiunt, fons est duos riuos pro
8 fluens, quorum alter mortiferam aquam dr hre. Et† in Arcadia aqua est, stigos hydor nuncupata, quā sola mulina vngula pt cō
9 tinere, ex qua Ale. necatum fuisse legimus. Et† eā rōnē assignāt naturales Philosophi, ꝙ ea aqua ꝑ maleficium succum terræ ꝑ
10 currat recipiatq; in se vim uenenatā. Sicut† ꝑcurrēs ꝑ salifodinas salsa est, & ꝑ pingues terræ uenas oleo sitis, ut flumē Liparis
11 in Cicilia, in quo natantes, & lauātes aqua ipsa unguntur. Et† in India fons esse dr, q sereno cęlo magnā emittit olei quantitatē.
12 Sed † & Papia, dulcissima pria mea, ut a maiorib. accepimus, in suburbijs fontē oleo abundantē diutius habuit, nunc locus ille ampliata ciuitate intra menia est cōstitutus, & Burgus olearius
13 a fonte nomē retinet.¶† Ad cognoscēdā aquæ puritatē salubritatēq; maiores nostri inspiciebāt iecinora pecorum, q̄ his locis pascebant, & pluries experti, si liuida, uel uitiosa reperiebant, ex aqua, & pabulo malignis id euenire arbitrātes iudicio mutabāt regiōes, dubitātes aquā illā humanis corporib. pestilētē futurā.
14 Probat ēt† aquę bonitas ex aspectu incolarū, si sint corpore robusti, colore nitidi, non gibosi, non strumosi, non uitiati crurib.
15 non lippis, oculis nō fatui. Est†.n. qđdā aq genus in Italia Equolis, & Pontiscuroni, quā qui biberint, efficiuntur turgidis gutturibus.
16 Et in † insula Chio fons qdā est, ut refert Gerod. ex quo q biberint fiunt insipiētes. & iō in eo scriptū est epigrāma, iucūdā
17 esse potionē fontis, sed bibētes saxeos futuros. ¶ Probat† insup aqua, si in uas æneum, uel corintheum sparsa maculā non fecerit,
18 neq; in fundo uasis arena limusvè inueniat, si† legumina cū ea aqua coniecta, & ad ignem posita celeriter percocta fuerint.
19 ¶† Cognoscitur deniq; si limpida, & ꝑ lucida fuerit, & quocunque profluxerit, locū ab oī inquinamēto mundū reliquerit, neque muscum, neq; iuncos produxerit, his signis aqua tenuis. & in summa salubritate nobis oñditur. Interest ergo Reip. in ciuitate salubres, & optimas esse aquas, cuius rei gra plurima statuit
20 legum uenerāda maiestas. ¶ Sācitum primò fuit, ꝙ † aquarij, & aquarum custodes, q hydrophilati noiant, fauore publicæ utilitatis oīum onerum ꝑsonalium immunitate ꝑfruātur, l.decernimus, C.de aque duc. lib. 11. ꝑ quā legē dñt ibi Bar. & Io. de Pla. ꝙ
21 † gnale bānum Regis uocās quēlibet ad bellū, non cōprehēdit hos aquarios, & aquarum custodes, q ab eorum offō non dñt amoueri. Intelligo tñ istud procedere in aquarijs deputatis per Principē, seu eius Vicarium pro habēda, & custodiēda aqua ad usum public. secus in aquarijs nostri tēporis, qui operas locāt ad tps alicui cōmunitati. probat in d.l. decernimus, ubi exigit, ꝙ in eorum manib. sit Imperatoris nomē impressum, & sic dñt esse matriculati, & in numero officialium ipsius Brincips aggregati.
22 † Scdò cōcessa fuit immunitas dñis prædiorum, ꝑ quorum fines aqua ad usum pub. ꝑcurrit ab oīb. onerib. extraordinarijs, & suꝑ indictionib. quæ ꝑ illis ꝓdijs imponunt, l.j. C.de aquæduc. li. 11. Qđ iō statutū fuit, qa possessores prædiorum, ꝑ q aqua pub. defluit, tenētur suo sumptu aquæductū ꝑurgare, ut ibi. Ex quo infert, ꝙ si expēsis pub. alueus ꝑurget, ut cōiter fieri solet, tūc dñi
23 prædiorum, nullā hēbunt immunitatē.¶ Tertiò† statutū fuit, ꝙ liceat trāsducere aquā ꝑ priuatos agros dñis inuitis, ut probatur in l.si locus.§. eum via, in arg. ff. quē ad. ser. amit. & clarius in d.l. j.C.de aquæduc. Qđ uerum est satisfactis dñis prædiorū ꝑ dāno dato, iuxta l.uēditor, §.si cōstat, ff.cōmu. ꝓdio. & ita expresse decidit Fel. in c. quæ in eeclarum, col. 9. in prin. de const. ubi alle. Bal. & plures ita tenētes, quos breuitatis gra non refero. Et istud ue
24 rū est, si ad usum pub. aqua trāsducat. Nā ad usum† priuatū non licet ꝑ fundū alterius eo inuito aquā trāsducere, l. quē admodū, §.si pro ectū, ff. ad leg. Aql. licèt ꝑ decreta Ducalia Medio. aīr sit
25 ꝓuisum.¶† Quartò interdictum fuit dñis prædiorū, ꝑ quæ aqua pu. cōmeat, ne plātēt arbores propè aquæductū, nec natas, vel renatas teneā ꝑ 25. pedes, d.l.j.C.de aquæ duc. Rō ibi assignat, ne arborū radices fabricā formæ corrūpāt. Ex quo dat ītelligi istud tm̄ procedere, qñ aqua ducit ꝑ canales lapideos, ligneos, uel plūbeos. secus si conducat ꝑ patētes alueos, quorū ripæ arborū radicibus magis muniunt q̄ corrūpant, arg. l.j.§. oportet, ff. ne qđ ī
26 flu. pub. ripave eius fiat.¶ Quintò decisum fuit, † ꝙ q ex pub. aq ductu suum fundum aquā diuertit sine licētia Principis, uel ad quē spectat, fundum amittat, & fisco acqrat, l.2.C.eo. & usurpatā aquā restituat, d.l. decernimus, & ēt librarum x. mulcta plectatur, l.fi. C.eo.tit. Et ꝯ eos, q in dānum accolērium, quicq̄ in flu. ri pave eius faciunt proditum fuit remedium, & interdictū, ff. ne qđ in flu. pub. ripave eius fiat, ꝑ totum. Et qa† interest Reipubl.
27 ne aqua pub. minuat, corrumpat, deteriorve fiat, cuilibet de populo prodita est actio aduersus ꝯfaciētes, l.j. §. hoc interdictum,
28 ff.eo.¶ Sextò† priuilegium extrahēdi aquā ex publico aquæductu fauore publico restringit, ad aquā superfluā, & supabundantē, l.si qs diutinā, C.eo. tit. & si oīs aqua sit Reip. necessaria, priui
29 legium nihil tribuit. Qđ facit† ad indulgētiā ꝑ Regē concessam lanuēsib. ut possint extrahere de Comitatu ꝓuinciæ, & Forcalquerij, uel de Ducatu Medio. certā q̄titatē frumēti. Nā talis indulgētia dēt intelligi, si talis quātitas supest ab usu habitātium, & sic recipit ꝯdōnē, si resp. non indigeat, fm Bar. & Io. de Pla. ibi. Et meritò, qa priuilegium alicui cōcessum, non extēditur ad ea ꝑ quæ publica læderet utilitas, l. fi. C.de off. mag. mil. l. humiliori
30 bus. C.de susce. & arc. l.x. l.3. C.de pri. sch. nā priuilegia† publicę utilitati dānosa non sunt recipiēda, l.nec dānosa, C.de pc. Impe. offe.¶ Septimò, qa aquarum malignitas qñq; inficit ciuitatem,
31 † dēnt q curā Reip. habet, prohibere, ne in pub. aquæductu, ad quē ꝑ incolarum usu necessario accedit, q s res immundas ꝓijciat, ne mulieres pānos cæteraque sordida, ne seruitores, mulas, equos, & reliqua hmōi lauēt, nevè porcos admittāt, iuxta illud, Heu liqdis immisi fontib. aprū, nevè in eo qs natet, uel se abluat nisi fortè in inferiori parte, & secreto loco, ut est tex. in l. eum s.
32 uirētē. ubi Bar. & Io, de Pla. C.de re mil. lib. 12. Et q† ꝯuenerit, & quouis modo aquas pub. spurcauerit, arbitrio iudicis grauiter
33 est puniēdus, l.j.§.j.ff.de extraor. cri. Imò† non licēt hñti fontem seu aquā priuatā, eā aliquo modo spurcā reddere, si cum eadem spurcitia in aquā, uel fundum defluat alienum, l. apud Treb. in prin. ff. de aqua plu. arcē. Et ꝯ artē cerdonum consuluit Are. ꝯsi.
34 30. Viso themate, in ꝑtimo dubio. Iō† nō licet lauare vētres, & pānos in riuulo descēdēte ad conuicinos, fm Bar. Veronē. in trac.
35 seruit. sub rub. de fonte.† Et si in puteū priuatum, uel in fontem aliquis qcquā immiserit, quo aqua deturpet, deteriorve fiat, iniuriarum, & ad interesse dño fontis, & putei tenet, l. is q in puteum, ff. qđ ui, aut clā. l. pe. ff. de iniu. Erāt, & aliæ leges pœnales antiquitus æditæ ꝯ corrumpētes aquas pub. quas refert Frontonius lib. quē de aquis in urbē influētibus elegāter tradidit. Octa
36 uò pro† fontib. cōstruēdis, & aqua hñda ad usum pub. pñt Decuriones collectā imponere, ut ī. latius suo loco dicā, dum gnalr ꝑ ciuitate purgāda, & a peste cōseruāda collectas indici posse de
37 monstrauero. Fortius† dico, ꝙ pro hñda, & manutenenda. aqua ad usū pub. pōt ciuitas certum datium erigere, & deputare, putà, ꝙ pro qualibet reddita, & calculata certum qđ soluat, uel, ꝙ

teitato-

testatores pannorū, aliqd in hāc cām annuatim ꝓsoluāt, vt ē ca-
38 sus in l. ad reparationē, C. de acquæduc. Poterunt ēt† ordinare,
ꝙ dñi officiales in prin. sui officij donēt aliquid conuertēdū in
cām aquarum pub. Sic.n. facere solebāt Consules Romani, qui
cētum libras auri sui Consulatus initio in hāc cām donabant, l.
39 nemini, & l. pe. C. de Consu. Quæ pecunia† ad hunc vsum depu-
tata nō pōt de iure in aliū vsum conuerti, l. hac lege. C. de aquæ-
40 duc. Id aūt† qđ dixi, ciuitatē posse cōstituere certum datium, in-
telligo non solum de ciuitate non recognoscēte superiorē, quam
constat posse noua datia instituere, ſm Bal. in c. j. de pace Con-
stan. & in l. fi. C. de vectig. & cōmis. Bar. in auth. præsides, C. de epi.
aud. & in l. quo minus, in 2. q. ff. de flu. & do. Ant. in c. sup qnibus
dā, §. præterea, de ver. sig. sed ēt intelligo de ciuitate recognoscē
41 te superiorē. Nec† ob. ꝙ sine licētia superioris non possint no-
ua imponi vectigalia. l. 2. C, no. vect. inst. non posse. qa verum est,
qñ communitas superiorē recognoscēs vellet gñaliter nouum
vectigal omnib. ēt foresi. imponere, secus si inter se pro necessi-
tatibus loci velint nouum munus imponere, qa pñt, ſm Bar. in
l. j. C. de superin. li. x. & in l. j. §. fi. ff. qđ cuiusque vni. no. glo. & ibi
Fel. & alij in c. cum dilecta, de rescri. Alex. cōs. 124. Super primo,
li. 4. Car. consi. 12. In dubijs præmissis. Gem. cōs. 116. Quia ꝓdicti,
col. j. traditur ꝑ Ang. Imo. & Mod. in l. 4. §. actor, ff. de re iu, Qđ ve
rum est, dummodo talis impositio noui datij fiat ꝑ adunātiam
42 gñalē totius populi, quia† solus Decurionum ordo nō pōt no-
uas gabellas inducere, nisi hēat ptātē a Concilio gñali, ſm Salv.
in l. uectig. C. no. uectig. inst. nō pos. per tex. in l. prohibita. §. pla
43 nē, ff. qđ ui, aut clam. ¶ † Nonò priuilegium immunitatis ab oī
munere eximit priuilegiatum ab onerib. quæ imponunē ꝓ aqs
pub. habēdis, uel pro aquæductibus purgādis, aut reficiendis, l.
44 ad portus, C. de ope. pub. Nā† ad talia onera ēt ecclesia tenet, l.
ad instructionē, C. de sacros. eccl. ſm Io. de Plat. in d. l. ad repara-
tionem, C. de aquæduc. adducit ēt tex. in l. absit, C. de priuil. do.
Ang. in l. 2. C. de immu. nemi. conce. li. x. Pan. tñ in c. nō minus,
de immu. eccl. distinguit, de quo ꝫ. subiciā. Sed pro enucleatio-
45 ne huius materiæ† quero, qs teneatur riuos reficere, & aquædu
ctum purgare: loquor de aquæductu, & riuis, ꝑ quos labit aqua
pub. nā de aqua priuata in pñentiarū nihil tractabo. Vr̄, ꝙ onus
reficiēdi, & purgādi spectet ad dños prædiorum, ꝑ quæ aqua de-
fluit. l. j. C. de aquæduc. & l. Aediles, §. construunt, ff. de uia pub.
refi. ubi dr̄, ꝙ quilibet tenetur purgare viā, & aquæductum iux-
ta domum suā. ¶ In ꝯriū, ꝙ debeāt refici, & purgati expēsis pub.
ur̄ tex. in l. 2. C. de immu. nemi. conce. Quidā dñt istud onus spe
ctare ad Principē, ad quē spectat emolumentum vectigalium, &
pedagiorum. Br̄ distinguēdum est. Aut certa pecunia est deputa
ta ad hunc vsum, & ex illa faciēda est refectio, & purgatio, d. l. ad
reparationē. Aut nulla est pecunia ad hoc deputata, & tunc si
aqua sit Principis, & ex ea capiat aliquod emolumētum, putā cē
tum annua, tunc istud onus ad eum spectat, qa caput commo-
dum, l. ſm naturā, ff. de reg. iu. & idē ſm aliquos, si aliqđ uectigal
exigere a trāseuntibus occasione dictæ aquæ, arg. eius, qđ dixit
Arch. in c. si qs Romipetas, 24. q. 2. vbi decidit, ꝙ colligētes pe-
46 dagia tenent† itinera, & vias tenere securas, alioquin ad dānorū
emendationē pñt cōueniri, & idē tenent Host. in Sūma, de cēsi.
§. ex quib. Bald. in l. ne qd, ff. de incend. rui. naufr. Bal. in c. j. in si.
col. pen. de pace iuramē. firm. Flo. in l. j. §. summa, ff. de his, q dei.
vel effu. Gui. Papæ decisio. 412. & ita tenet Io. de Pla. in l. unica,
C. de offi. iu. Alex. per illum tex. & Io. Bert. in tract. de gabellis, in
47 7. q. 4. partis. † Sed ueritas est, ꝙ si incolæ habēt a Principe usum
aquæ gratuitum, ꝙ ipsi cogi pñt ad refectionē, & purgationem,
ꝑ tex. in l. 2. §. viarū. ibi, qa vsum vtilitateq; cōem hēt. ff. ne qd in
lo. pub. & in l. 2. C. de colla. fund. patri. li. 11. & in d. l. ad portus,
C. de op. pub. cū si. ¶ Non obstat tex. in d. l. vnica, qa immunitas
ab oneribus aquarū fuit incolis ex spāli priuilegio concessa, er-
go in ꝯrium est ius cōe. Vel ibi Princeps pcipiebat datiū ēt ab
incolis nauigātibus in flumine, secus si nihil ab incolis soluere-
tur. Si verò aqua est vniuersitatis, refectio debet fieri expēsis vni
uersitatis. Et si vniuersitas in cōi non hēat modum, pōt collectā
imponere ad ratā pr̄imonij. ita procedat textus in d. l. 2. C. de im
munitate nemini concedēda. & d. l. ad portus. ¶ Non obstat tex
tus in d. §. ꝯstruāt, qa loquit de purgatione, & reparatione aque
ductus ad effectū, vt iter ꝑ ciuitatē liberè fieri possit, non ad effe
ctū hñdæ aquæ ad vsū publ. vel loqtur de aquæductibus, ꝑ quos
aqua pluuialis decurrit, vt ciuitas mūdet, non ꝑ quos decurrit
aqua ad vsū bibendi, molendi. & irrigādi. rō diuersitatis est, qa
purgatio aquæductus recipiētis aquā pluuialē oēs grauat, cum
vbiq; aqua pluuialis defluat. & sic est pinde ac si oībus collecta
imponeret. Sed purgō aquæductus recipiētis aquā ad vsū homi
num bibendi, molendi, & irrigādi, oēs nō grauaret, si fieret a do
minis domorū, iuxta quas aqua decurrit, cū illa aqua nō vbique
defluat, iō ab his solis fieri non dēt, sed passim ab oīb. d. §. viarū.
Tertiā cām pestis ex fœtore dixi prouenire, ꝯ hāc cām remediū
est a iure ꝓditū, ꝙ locus ab oī putredine mundus, & nitidus cō-
48 seruet: hac† de cā inuētus fuit cloacarū vsus. Est. n. † cloaca locus
49 ꝯcauus, ꝑ quem colluuies defluit, l. j. ff. de cloac. & appellatione
50 cloacæ ēt tubus, & fistula cōtinetur, d. l. j. §. cloacæ. ¶ † Consulo
ergo Dominis meis Auenionensibus, vt in locis necessarijs cloa
cas fieri faciāt, qbus sordes seclariorum in Sorgiā conducantur,
aliàs rarò erunt sine peste, vt dicit Iureconsultus in d. l. j. §. cura.
51 Donec†. n. Roma cloacis vsa est, sanum fuit, & salubre ibi habi-
tare, ſm gl. c. qualiter, 7. q. j. Antiqui. n. Romani maximā cloaca-
rum curā habebant, ſm Cœpo. in tract. de cloac. & Font. in li-
bto de aquis in vrbem influentibus. Nūc aūt, qa Roma cloacis
caret, periculosum est ibi habitare, ſm glo. in c. si verò, de iureiu.
52 & dixi s̄. in 2. parte. in 2. speciali j. particulæ. Et† in magnificis ci-
uitatibus, vt est ciuitas Auenionensis, dērent esse tā priuatæ, q̄
publicæ cloacæ, de qbus primò de publicis, demū de priuatis ali
53 qua discurramus. Quæro primò, an † sine licentia Principis Dē-
curiones possint facere fieri cloacas publicas? Vr̄, qđ non, qa viæ
publicæ sunt de regalibus, c. j. quæ sint rega. ergo eas aptari pro
cloacis faciendis non licebit inconsulto Principe. Et pro hoc vr̄
tex. in l. fi. ff. de cloa. vbl statuitur, ꝙ volens nouā cloacā facere,
prius debeat ædiles curules cōsulere. In ꝯrium facit, quia ꝑ cloa
cas publicæ viæ purgātur. Vias autem pub. cuilibet priuato pur-
gare concessum fuit, dummodò via deterior non fiat, l. j. in prin.
ff. de via pub. ergo ēt concessum vr̄, maximè Decurionib. nouas
cloacas facere. Sed primā partem arbitror verā, qa ad Principē,
seu eius officiales, quib. cura hæc fuit demādata, spectat cogno-
scere, an expediat cloacam fieri in via pub. Et vr̄ de hoc casus in
l. si in publico, §. fi. ff. de aqua plu. arcē. vbi statutū fuit, ne aqua si
ne iussu Principis ducat ꝑ vias pub. Et ꝑ illum tex. dicit ibi Bal.
54 † ꝙ habentes molendina non possunt aquā ducere ad molendi
na ꝑ vias pub. nec possunt iuxta eas facere clusas sine licentia su
55 perioris, licēt ꝯrium sæpe viderim Papiæ de facto seruari. ¶ † Se-
cundò quæro, cuius expensis refici, & purgari debeāt publicæ
cloacæ? rñdeo cōi impensa populi, d. l. j. §. viarū, ff. ne qd in loco
pub. l. j. §. hoc interdictū, ff. de cloac. qđ intelligo, nisi ex cā cloa-
carum Princeps habeat certum emolumentum, vel nisi in hanc
causam sit constituta certa pecunia, vt dixi in 2. remedio, in vlti-
56 mo spāli. Sciendum† etiā est, prouisum esse tā interdicto prohi-
bitorio, quā restitutorio, ne quid immittatur in publicas cloa-
cas, quo vsus earum impediatur, deteriorve fiat: & si qd factum
immissumve sit, restituatur, l. j. in prin. & §. deinde, ff. de cloa. Et
si culpa vicini cloaca deterior fiat, solus ipse ad reparationem te
netur, vt latè consuluit do. Ant. de But. consi. 14. incip. Requisi-
tus ego Ant. &c. ¶ Tertiò quæro, quib. detur istud interdictum?
Rñdeo, vt in simili rñdet glo. in l. 2. §. pe. ff. ne quid in loco pub.
57 fiat, ꝙ cōpetit, † cuilibet de populo, & sic hæc actio in factum est
popularis, qa ius publicū tuetur, l. j. ff. de pop. actio. Cura. n. cloa
carum ad pub. salutem spectat, l. j. §. j. & §. hoc aūt interdictū, ff.
de cloa. Et non solū cuilibet de illo populo, sed etiā cuilibet alie
nigenæ, si pro pub. agat vtilitate, ſm Cœp. in trac. de cloa. in 7. q.
Sed Bar. in d. §. pe. vr̄ esse in ꝯria sñia. Inquit. n. qlibet potest age
re pro interesse proprio, & hoc respectu actio non est popula-
ris, & ita procedit ille tex. & tex. in l. pe. ff. eo. tit. Sed qa agit qui-
libet, vt nihil fiat, vel factum tollarur, qđ publicā concernit vtili
tatem, hoc respectu potest dici actio popularis. Et ex hoc infert,
ꝙ si agatur ad publicā vtilitatem principaliter, tunc syndico vni
uersitatis, & non cuilibet de populo competit actio. Sed ego cre
do, ꝙ cuilibet de populo ēt competat, & sic pro publica vtilita-
te qlibet poterit agere, ne qđ fiat, aut factum immitatur in pub.
cloacas, & in publicas vias flumina, & cætera similia, & vt factū
immissumve tollatur per tex. clarum in l. j. de vijs, & iti. pub. &
in l. j. §. hoc interdictum, ff. ne quid in flum. pub. ripave eius fiat.
58 † Refert tñ, an actio proponatur pro interesse priuato, aut pro
publico. primo casu exceptio rei iudicatæ cum vno non noce-
bit alteri, secundo autem casu nocebit, l. 3. ff. de pop. actio. Item
59 † secundo casu mulier, & pupillus agere non poterunt, nisi sua
particulariter intersit, l. muneri, ff. eo. tit. ¶ Quartò quæro, quis
60 † in causis cloacarum sit iudex competens? Gl. & Bar. in l. fi. ff. eo.
dicunt coram quolibet prætore agi posse interdicto de cloacis.
Qđ verum credo, nisi sint deputati iudices spāles, vt sunt Papiæ
iudices viarum pub. hoc casu si istis iudicibus sit concessa iurisdi
ctio priuatiuè, coram illis tātum agendum esset. Si verò essent
certi iudices cloacarum simpliciter deputati, tunc locus esset ꝑ-
61 uentioni, quia iurisdictio † intelligitur concessa cumulatiuè, nō
priuatiuè, ſm Bar. in l. j. per illum tex. C. de offi. præfec. vrb. & An
cha. consi. 163. De viribus, & efficacia. Lud. Rom. consi. 393. Præ-
sens consultatio. & traditur per d. Ias. in l. qđ in rerum, §. si quis
post, ff. de leg. j. & per Paridem de Put. in tract. syndi, in versi. arbi
62 trium. Et† istud verum, vr̄ etiam si speciales iudices cloacarum
essent constituti taxatiuè, putā si esset dictum, talis solus, vel dū-
taxat, cognoscat de causis cloacarum, & viarum pub. adhuc lo-
cus erit præuentioni tanquām cumulatiuè, & non priuatiuè sit
ei concessa iurisdictio. l. uiros, C. de diu. offi. lib. 12. l. fi. ubi cau. fi-
sc. & latè consuluit Dec. consi. 3. col. j. & seq. Est bene uerum, ꝙ
huic ampliationi obstat decisio Ang. in l. j. per illum tex. C. ubi,
& apud quem. & propterea hanc ampliationem dicit Dec. fore
periculosam, licēt cum ea trāseat, sed ego credo, ꝙ non sit uera,
quia

quia dictio taxatiua dēt aliquid operari.Et quia tex.in d.l.uiros,
allegatus pro ꝯria ſnia fundatur ea rōne, qa iuriſdictio alteri cō
petebat ex cōſuetudine, cui derogatū non cenſet, niſi expreſsè
dicat,c.j.de cōſt.li.6.Vel ibi expreſsè reſeruata fuit iuriſdictio il-
lis qb.ex cōſuetudine cōpetebat,quaſi tex.ille innuat, ꝙ ēt iuriſ
dictioni eorū fuiſſet derogatū,niſi ſpāl'r fuiſſet exceptuata,& cō
63 ſequēter tex.ille ꝯ Dc.pōt retorqueri. Quintò quæro,an † liceat
aperire cloacas quocunq; tpe?Nō inuenio tps purgationis fuiſ
ſe determinatū, credo tn̄ ꝙ tpe æſtatis purgari non dēant pp fę
torē,quo aer corrūpit,ſm gl.in l.pen.ff.qd ui,aut clā. Quæ aeris
64 corruptio† ex fętore habili⁹ gn̄at æſtiuo tpe, qa a frigiditate oīs
malus odor reſtringit,a calore aūt relaxat. Hinc uidemus regio
nes ēt æſtate peſtilētiſſimas,in hyeme effici ſalubres eo,ꝙ a refri
gerationibus naturales uirtutes ſolident,a calore uerò diſſolui
tur,feruoreq; inoleſcētes,& imbecilles efficiunt,ſm gl.in c.cum
dilecti.per illum tex.de do.& contu.& ideo in æſtate
Nos genus ignauum tecto gaudemus, & umbra.
65 † Et eadē rōne dicerē cloacas de nocte potius q̄ de die aperien-
das,& purgandas eſſe,ſic ēt ſterquilina nocturno tpe mundāda
66 fore exiſtimo,ne malus odor noceat uicinis, † qb.cōpetit actio
in factū ꝯ uicinū in domus ſuas fętorē immitēte, l. 2.§. item ait
ſi odore,ff.ne qd in loco pub.Qd ēt idem Cęp.fieri uoluit ī trac.
67 de cloac.& de neceſſario, in fi. † Sextò quæro,an cuilibet liceat
facere priuatā cloacā?Iſta qō habet tria capita.Primū an liceat ī
proprio fundo,& cōſtat licere, l.altius, C. de ſerui,&aqua. & qa
in re propria quilibet hēt liberum arbitrium, l. in re mandata,
68 C.mā.¶†Scd̄m caput eſt, an liceat facere cloacā in proprio fun
do,q̄ in uicinorum ædes ueniat.Videret prima cōſideratione di
cendum non licere,qa rl'r eſt,ꝙ non eſt licitū in ſuo qcq̄ facere,
ꝑ qd aliqd immittat in alienū,l.ſicuti,§.Ariſto.ff.ſi ſerui.uend.l.
69 ſi qn̄,§.fi.& in l.fluminum, §.fi.ff.de dam.infe.Hinc dicimus†nō
licere in proprio fundo facere ſterquiliniū, ꝑ ꝙ putredo in uici
nas ædes deſcendat ſm Flo.in d.l.ſi qn̄,§.fi.& Cęp.in rub.de ne-
ceſſario,in 2. q. Iſtis non obſt.ꝯrium decidit Iureconſul.in l.j.§.
unde Flauius, ff.de cloac. ubi notāter dr̄ interdictum cōpetere,
ut in uicini ædes ueniat,& reſcindat pauimenta purgandæ cloa
cæ gratia,& licet tex.ille loquatur de purgāda,& reficiēda cloa-
ca, tamen etiā interdicti locum hēt, ubi de noua cloaca facien-
da agitur,qa eadem eſt utilitas,eademq; rō, l. fi. ff. eo.ti.Qd ſanè
eſt intelligendum, dummodo uolens cloacam immittere in ui-
cini ædes,paratus ſit ſoluere omne dānum,qd uitio operis factū
erit,d.l.j.§.uerendū.& §. ſi qs purgant. Rō aūt, quare conceſſū
fuerit immittere cloacā in uicini ędes, & pauimēta reſcindere,
eſt pub.utilitas,quæ non ſolum in pub.cloacis,ſed ēt in priuatis
cōſiſtit,cū ex colluuie priuata ēt labes hæc peſtifera poſſit gn̄a-
ri,uñ rōne cōis ſalutis hæc facultas conceſſa fuit,d.l.j,§.curauit.
¶Tertium caput eſt,an liceat in pub. cloacam immittere priua
tam.Et rn̄dendum eſt,ꝙ ſic,l.j.§.idem Labeo,ff.de cloac. niſi ex
immiſſione pub.cloaca,aut uia deterior fiat, l.2.§.ſi quis cloacā,
ff.ne quid in loco pub.Et quia poſſet ex immiſſione uia pub.de-
terior fieri,noua cloaca priuata in pub. immitti non dēt ſine li
centia ſuperioris, d.l.fi.de cloa. Et licèt Bar. ibi ſentiat non eſſe
neceſſariam lnīam,tn̄ ꝯrium uerius mihi uī per illum tex.& per
70 rōnem proximè adductam.¶†Septimò quæro,an reficienti,uel
purganti cloacā obſtet nunciatio no.ope.Vr̄,ꝙ ſic ꝑ tex.in l.j.in
prin.& in §.j.in ſui gn̄alitate,ff.de no.ope.nunc.Contrarium tn̄
decidit in l.de pupillo,§.ſi quis riuos,ff.eo.& in l.j.§.ſi quis pur-
ganti.& l.fi,de cloac.l.3.§.pen.ff.de riuis. Rō ſpālitatis eſt fauor
pub.utilitatis,ne ſordes, & immunditiæ locum reddant peſtilen
71 tem,d.§.ſi quis riuos.Octauò quæro, † an facienti nouam cloa-
cam,uel nouum riuum poſſit nunciari nouum opus? Gl. in d.§.
ſi quis riuos,rn̄det,ꝙ non ꝑ rōnem,de qua ſ.Contrarium tenēt
Barto.& *communiter* ſcrib.ibi per tex.in l.j.§.fi.ff.de riuis.Sed pro
opi.gl.uī mihi caſus in d. l.fi.ff.de cloac. Vnde Pau.de Caſt.in d.
§.ſi qs riuos,diſtinguebat:aut nulla ſubeſt neceſſitas faciēdi no
uā cloacā,vel nouum riuum,& tūc procedat opi.Bar.aut ſubeſt
neceſſitas,& tunc pp pub.utilitatē procedat gl.nihil tn̄ allegat,
ſed poterat adducere tex.in d.l. fin. Vel pōt dici aliud in riuis de
nouo faciendis,d.l.j.§.fi.aliud in cloacis,quia utilius,& fauora-
72 bilius eſt interdictum de cloacis, †q̄ interdictum de riuis,vt dicā
73 in ſeq.q.¶†Nonò quæro,an ei,qui vi, vel clā poſſideat cloacam
cōpetat interdictū de cloacis?Videret,ꝙ non,quia interdicta da
ri non ſolent poſſidentib. ui,aut clam ab aduerſario, Inſt.de in-
terdi.quaſi per totū.& qa poſſidenti ui,aut clā,non datur inter
dictū de riuis,l.j.in prin.ff.de riuis. Sed in ꝯrium deciditur caſus
in l.j.§.qa aūt,ff.de cloac.Et hoc fauore pub.utilitatis,quæ ma-
74 ior uerſatur in cloac.q̄ riuis.¶†Decimò quæro, qd ſi ſpreta nun
ciatione quis fecerit,uel refecerit cloacam,aut riuum,exindeq;
conſtiterit nunciatum non habuiſſe ius faciendi,vel reficiendi,
an opus erit demoliendū? Pau. de Caſt.in d.§.ſi qs riuos, rn̄det
opus nō demoliendū, ſi interſit Reip.id in ſuo eſſe ꝯſeruari.ſub
dit tn̄ dānum paſſum per nunciantem de pub.reſarciendū eſſe,
arg.l.uenditor,§.ſi cōſtet,ff.com.præd. Qd pōt procedere in eo,
qui fecit,uel refecit cloacam pub.aliàs ſi quis fecerit,uel refece-
rit priuatam cloacam de proprio,tenetur ad emendationem dā
num paſſi per nunciantem, d.l.j. §.unde Flauius.niſi nunciatus
eſſet paratus opus deſtruerere,& reſpub. pro cōmuni ſalute nō
uellet, ꝙ deſtrueretur. Et hæc ſatis de purgatione, quæ riuis,&
cloacis fit,dixiſſe ſufficiat. ¶ Tranſeo ad alia remedia prodita ꝓ
mundanda urbe ab omni inquinamento. Habemus primo in-
75 terdictum,ne quid in loco pub.qd competit†ꝯ illos,qui immit-
tunt immunditias in uiam pub.l.Aediles,§. fi.ff.de uia pub.refi.
ubi dr̄,non permittant Aediles in uijs pub.ſtercora proijci, ne-
76 que morticinia, neque coria iacere.† Qd facit ꝯ officiales Aue-
nionen.q patiuntur coria iacere in porcataria, ideo ut plurimū
originatur peſtilentia in illa infœlici uicinia. Nam ſi odore ſoli
locus peſtilentioſus fiat, ait Legiſlator, non eſſe ab re de eo in-
terdicto uti, l.2. §.idem ait,ff.eo.tit. Hac rōne non licet etiam in
domo propria lauare uegetes, in quibus fuiſſent uina fętida, &
aquam illam immittere in uiam pub.ſm Cœp.in tract.ſer. urb.
77 ſub rub.de cloac.in 5.q.†Et ꝑ illum tex.infertur, ꝙ habens ſerui
tutem proijciendi,non poterit urinam, ſtercus, & ſiſa fętentia
proijcere, ne ex fętore domus,q̄ ſeruitutem dēt,reddatur peſtilē
tioſa,ſm eundem Cęp.ſub rub. de ſer. proijc.in 4.q.& per illum
78 tex.†infertur etiam, ꝙ habens ſterquilinium in domo propria,
cuius humor,& putredo noceat vicino, compellitur illud obtu
rare,ſm Io.Pet.de Fer.in for.libelli,quo agitur pro hęredi.uel re
79 ſing.diuid.in uer.& in futurum,dicentem etiam†non licere ſter
quilinium facere in pariete cōi, ne aliquo modo ex fętore uici-
nus incommodetur. & ſequitur idē Cęp.ſub rub. de neceſſario.
80 †Et ꝑ illum tex.teneo,ꝙ non liceat ex aquarolo,ſeu ſeclario,im
mittere lauaturam ollarum, & ſcutellarum in uiam pub. Quia
talis lauatura illico corrumpitur,& tranſeuntib.pp fętorem ſto
machum mouet,locuſq; ex tali odore efficitur peſtilentioſus,&
maximè quādo aqua ipſa fętida reſtagnat.per ea quæ ſcribit idē
81 Cœpo.in rub.de aquæduc.in 8.q.prin.†Vbi concluditur,non li-
cere in agro ruſtico retinere aquā,quæ ex reſtagnatione noceat
uicinis.minus ergo licebit in uia pub.ſi reſtagnatio, & aqua ip-
ſa noceat tranſeuntib.Et ad hoc adduco tex.clarum in l.2.§.ꝑin
82 de,ff.ne quid in loc.pub.Imò nemo pōt†in ſuo ædificare,ſi ex æ-
dificio aqua reſtagnet in uia pub. quia aqua ſtans citò corrum-
pitur,maximeque fœtet,& tranſitum liberum eſſe non ſinit, d.
l.2.§.ſi quis in ſuo.ad iſtud quæſo aduertant dn̄i mei Auenio.qa
83 hinc arbitror locum perſæpe effici peſtilentem. ¶ † Item inferē
non licere in uia pub.tenere fimum, ſeu letamen,qd bene ꝓbat
84 in d.l.Aediles, §.fi.ſed † nec etiam licèt tenere fimum iuxta mu-
rum communem,multominus alienum,imò nec ibi propè,ſi fi-
mi colluuies decurrat ad murum alienum,uel communem,l.ſi
quando,§.fi.ff.ſi ſerui.uen.& l.fiſtulam,in prin.ff.de ſer.urba.pd.
85 Nec†etiam licèt ponere paleas in uia pub.ut ibidem marceſcāt
& in fimum conuertantur,ſi ex hoc uia pub.lædatur. Ait.n.præ
tor,ne quid in uiam pub.immittas, quò illi damnum detur.l.2.
86 in prin.ff.ne quid in loco pub.¶Item ex†hoc infertur, pellipa-
rios,ſulpharios,& ſimiles poſſe prohiberi, ne in domo ſua exer-
ceant moltitiam,ſulphariam,&c.hmōi fętentes artes,quia ma-
lus odor nocet uicinis tranſeuntibus,ſm gl.in d.l.Aediles,§.fi.&
Cœp.ſub rub.de aere.& bene probatur in l.æquiſſimum,§.ſi ta
87 men,ff.de uſufru.Et†ibi Alb.de Ro.& Flo. concludunt, ꝙ dn̄s
proprietatis pōt prohibere uſufructuario,ne faciat cādelas, uel
88 pelliparium,aliamve artem fętentem in domo ſua.¶†Itē ex hoc
infertur, ꝙ habentes regimen ſanitatis poterunt edicere,ne qs
porcos,aliudve fętidum,aut uenenoſum animal teneat in ciui-
tate,quia eorum flatus poſſunt locum reddere peſtilentē,ut di-
89 xi ſ.in j.remedio.† Et gn̄aliter quilibet pōt prohiberi,ne ullū ani
mal,qd alteri nocere poſſit,retineat in ciuitate, ſiue ſolutū,ſiue
90 ligatum,l.gn̄al'r,cum l.ſeq.ff.de Aedi.edic.Et iō†mimi,& iocula
tores ſecum ducentes fera animalia, ligata, arceri pn̄t ab ingreſ-
ſu ciuitatis ꝑ illam l.& gn̄al'r.Sed dubium eſt,qd ſi eis conceſſus
fuerit ingreſſus,& aīalia eorum aliquem interemerint,an mimi
ipſi teneantur de homicidio? Tu diceres, quòd ſic,quia qui oc-
caſionem damni dat,&c.l. qui occidit,§.pe.ff.ad leg.Aqui.Sed ꝯ
rium deciditur in l.qui vulgo. ff.de Aedil.edi. ubi Iureconſul.ta-
lem circulatorem pœna 100. ſolidorum plectēdū eſſe dicit.quē
tex. ad hoc reputat ſiu.Lud.Ro.in ſin.ſuis,char.44.& eſt in ſing.
meis,in 2.par.ſing. 186.inc. Quęro a te,& ibi dicit ſpāle eſſe pp ta
citum cōſenſum populi.Sed tu uide tex.in l.fi.ff. de extraor. cri.
ubi dr̄ extra ordinem eſſe caſtigandos,qui ſerpentes circunferūt
ſi cui ob eorum metum damnum datum ſit. ¶ Habemus ēt ſm
interdictū de uia pub.reficienda,ꝑ qd prouiſum fuit,ut unuſqſ-
91 que poſſit aperire, reficere, & purgare uiam pub.† dū ne ea uia
92 iterve deterius fiat,l,j.ff.de uia pub. †Et ſi non ſint,qui reficiant
purgentq;,pōt iudex compellere habitatores loci captis pigno
ribus,& mulcta indicta, ut unuſquiſque uiā iuxta domū ſuā re-
93 ficiat,& purget,l.penu.§.conſtruant, ff.de uia pub.†Et ſi dn̄s do
mus ſoluendo non ſit,pro eo contribuere tenentur eius uicini,
94 ſm glo.in d.l.pen.§.fi.in ultima glo. Sed†probabiliter poſſet du
bitari an inquilini, ſeu conductores domorū, teneantur ad refi
ciendam purgandāq; uiam iuxta eorū habitationem:Bī ad mo

mētaneā purgationem ↄſtat eos teneri,l.3.§.j.ff.de impē.in reb.
dotal.fac.ad perpetuā verò non tenentur,ſ'm Bar.in d.l.Aediles.
95 †Et ſi a repub. inquilini coacti fuerint facere expenſas purgatio
nis perpetuæ,poterunt ex penſione illas deducere , ſ'm Flo.in l.
96 ſi pendentes,§.ſed qd ſi cloacarij,ff.de vſufructu.† Eſt ēt a præto
re propoſitū edictū ↄ̃ deijcientes,& ꝓijcientes res immundas in
viā pub.l.j.ff.de his,qui deiecerunt,vel effuder.ꝑ quem tex. dicit
97 Flo.ꝙ†dn̄s domus tenetur in duplū ei,cuius veſtem,vel capitiū
maculauit pediſſequa ex lauatura ollarū, q̃ proiecit in viā pub.
ſequitur Cœp.in tract.ſerui.vrbano.ſub rub. de aquæ proiectu.
98 ¶†Ad remouendū ēt fœtorē ex cadauerib.prouenientē a maio
ribus noſtris inuenta ſunt ſepulchra, non defunctorum cā, qa
quoad eos facilis iectura ſepulchri, ſed viuentium gratia inſtitu
ta,quib.cadauera naribus fœtida,& oculis infeſta occultarētur.
99 & †qa ſepulchra,vt plurimum fętent,& malè olēt,ſtatuit diuus
Adri,pęnā 40.aureororū in eos,qui in ciuitate ſepulchrū faciūt
locumq; publicari iuſſit,& corpus inde trāſferri eadē magiſtra-
tib.patientibus pęna imminente, l.3.§. diuus Adria. ff. de ſepul.
100 vio.¶†Sācitum ēt eſt,ne in via pub.monumentum extruat̄,l.2.
ff.de loc.& iti.pub.quæ iura de conſuetudine malè videmus ob-
ſeruari.Et quia Reip.intereſt,ne corpora mortuorum inſepulta
iaceāt pro cōſeruāda ciuitate a peſtilentia, quā fœtores produ-
cunt,vtile putaui hic interſerere quaſdā quæſtiunculas qn̄que
in facti cōtingentia occurrētes inter hæredes,& agnatos defun
cti,de cuius ſepultura cōtēdit̄ ex vna,& creditores,vel parochia
101 num ſacerdotē ex altera. Et†primò quęro,an creditores poſſint
petere ſibi ſatisfieri anteq̃ defunctus tradat̄ ſepulturæ, ſeu pete-
re cadauer loco debiti?Br̄ rn̄dendum eſt ꝙ non,imo talia peten
tes olim pęna 50.librarum auri mulctabātur, hodie verò 3. pars
bonorum ſuorum confiſcat̄,caduntq; ab actione, & tātundem
hæredib.defuncti erogare tenent̄,& infames efficiuntur,l.cum
102 ſit iniuſtum, & auc.ſeq. C.de ſepul.vio.†Qua pęna non plectū-
tur prohibentes ſepeliri vſurarium manifeſtū,anteq̃ vſuræ extor
tæ reſtituant̄,c.q̃q̃,de uſu.li.6.Qđ credo uerū,ſi cōtendāt mani-
feſtū uſurarium non dēre ſepeliri in terra ſacra, ſecus fortè ſi ēt
cōtēderēt,ne ſepeliret̄ in terra profana,qa intereſt Reip. ne etiā
anathematizatorum corpora inſepulta iaceāt. ſunt.n. ut ſ̃.dixi
103 narib.fœtida,& oculis infeſta.† Scđò quæro,an liceat creditori
bus ſaltē ab hæredibus petere,ut poſt traditū ſepulturæ cadauer
immediate ſibi ſatisfaciāt?Rn̄deo,ꝙ non licet hæredes,nec eos,
q funus aſſociāt,ante exeqas celebratas in ius uocare,l.2.ff.de in
104 ius uoc.Sed ān creditores†temerariè in ius uocātes hæredes ān
cōpletas exequias incidāt in aliquā pęnā?Rn̄det̄, ꝙ nō, ſed acta
oīa non ſolū geſta die exequiarū,ſed ēt intra nouenā , ſeu nouē
dies a die obitus numerādos ſunt nulla, §.meminimus,in Auct.
105 ut cum de app.cogn.†Et nota,ꝙ ſi creditor exeg erit ab hæredi
bus fideiuſſionem tpe nouenæ,ꝙ fideiuſſor non tenet̄,ut ibi dr̄.
Sis ergo cautus,ſi a te petatur debitum tpe exequiarū,ꝙ offeras
cautionem,dummodo tibi uelit terminū ſolonis prorogare, nā
fideiuſſor efficaciter non obligat̄, & ſic pro nihilo obtinebis di-
106 lationem.Eodē modo†interpellatio facta tpe nouenæ non cō-
ſtituit debitorem in mora,tanq̃ incongruo tpe facta,ſ'm Bar.in
d.l.non ſolum,§.morte,col.pe.ff.de no.ope. nun.& ꝓbat̄ in d.§.
meminimus.& ego dixi in c.cum M.Ferra.de cōſt.Qđ credo ue-
rū,niſi defunctus,cuius exeqæ celebrant̄,deceſſiſſet excōicatus,
107 quo caſu ſepeliri non debuiſſet,c.ſacris, de ſepul.†Nam & q fa-
ciunt funeralia,& qui funus excōicatorum aſſociāt,incidunt in
cēſuras,ſ'm gl.in l.ad hoc,de priui. q̃ ad hoc dicit ſing. Lud. Ro.
ſing.122.in 2.par.inc.Dicā tibi dubia. Item id, qđ dixi de noue-
na,intellige uerū ſi defunctus ſit agna. uel cog. ſecus ſi ſcutifer,
uel ſeruiens,tunc facientes funeralia pro prima die tm̄ prohibē
108 tur in ius uocari,ſ'm Albe.de Roſ.in d.l.2. Tertiò q̃ro,an†liceat
parochiali ſacerdoti impedire ſepulturam,donec lectus ipſius ſe
pulchri ſibi ꝑſoluat̄,ut mos eſt in qbuſdā partibus caſus eſt deci
ſus in c.abolendæ,de ſepul.& in c.non ſatis,& in c.ſeq.de ſimo.
ubi ſtatuit̄,ꝙ pro terra cimiteriata,& ex cā ſepulturæ nihil exi-
gat̄ a parochianis,aliàs delictum incurrunt ſimoniæ,quacunq;
109 ↄ̃ria cōſuetudine non ob.†Sed dubitat̄,an ſaltem poſt ſepultu-
rā poſſint parochiani pro exeqjs,& terra cimiteriata uigore cō-
ſuetudinis aliquid exigere?Iſtā dubitationem mouet Pan.in d.c.
cum M.Ferra.de conſt. & diſtinguendo rn̄det. Aut uiget ſtatu-
tum,ꝙ aliqd ſoluatur,& tale ſtatutum non ualet,qa habet prin
cipium præciſum,& neceſſitatiuum. Aut uiget conſuetudo, &
talis cōſuetudo poſt traditum ſepulturæ funus eſt obſeruanda,
qa habet principium uoluntarium , & ad hoc adducit tex.in c.
ad apoſtolicam,de ſimo. Et ſic uult laicos poſſe compelli ad ob
ſeruantiā huius cōſuetudinis,qđ ēt uoluit gl. & Pan.in d.c.abo
lēdæ.Sed ego credo abſque dubio , ꝙ ↄ̃rium ſit uerius,qa hmōi
conſuetudo dānatur in d.c.abolēdæ,& in c.cum in eccleſiæ tuæ
de ſimo. Et ꝙ talis conſuetudo nō ualeat,probatur in c.ex mul-
tis,j.q.3. Et ꝙ nihil exigi poſſit etiam poſt ſepulturam prætextu
huius conſuetudinis,tenent Gem.& Mod.in d.c.cum M.¶Nec
obſt.tex.in d.c.ad apoſtolicam,qa loqtur de laudabili conſuetu
110 dine, † unde non pōt intelligi de ↄſuetudine , ꝙ detur tpale ꝓ

111 ſp̄uali,qa illa nō eſt laudabilis.uñ†pt ītelligi de ↄſue.qua popu
lus ↄſueuit oī anno facere eleemoſynā alicui pio loco. iſta.n. ↄ-
ſuetudo eſt laudabilis,& ualet, ſ'm Bar.ī l. priuilegia,C.đ ſacroſ.
eccle. & Fel.in c.eccleſia S.Mariæ,col.38.de ↄſt. Et ꝙ ille tex.nō
intelligat̄ de conſuetudine dandi tpale pro ſp̄uali,uolunt Inno.
& Card.ibi,& Lud.Ro.in conſi.ſtatim allegādo. ¶Nō ob.ꝙ cō-
ſuetudo hēat principium uoluntarium, qa ad inducendum de-
lictum ſimoniæ,qđ ↄ̃hitur recipiendo tpale pro ſp̄uali, inſpice-
re dēmus tp̄s receptionis,& tūc conſuetudo iā inducta neceſſita
te.Et in ſpecie ita conſuluit Lud.Rom. conſ.344.In caſu propo
ſitæ conſultationis.Propterea Hoſt.Car.& d.Ant. a qbus nō di-
ſcrepat Pan.in d.c.abolendæ,dn̄t aduertendū eſſe qualiter paro
chialis ſacerdos format petitionē.Nā ſi petat, ꝙ obſeruet̄ cōſue
tudo dandi aliqd tpale pro funeralib.ſcu ſepultura,malè agit.Si
uerò patet,ꝙ ſeruetur conſuetudo dādi certū , qd pro quolibet
mortuo,tunc qa iſta eſt laudabilis conſuetudo,rectè agit. Et ita
ēt conſuluit d.Philip.Cor.conſ.196.Circa primum conſultatio-
nis articulum,lib.4.ubi ēt declarat qualiter inducti poſſit hmōi
112 cōſuetudu.†Sed ego amplius dubito , an ſacerdos poſſit pro ſe
pultura recipere aliqd a ſponte dantibus?Pan.in d.c.cum M. ur̄
uelle,ꝙ abſque uitio ſimoniæ liceat recipere ſpontè oblata , per
tex.in c.& ſi qōnes,de ſimo. & in c.emendari, j.q.j. Et ꝑ hoc uñr
facere iura multa,tex.ſ.in c.dilectus.2.de ſimo.& ī c.placuit,& ī
ſumma,j.q.2.& alibi ſæpe.Et hāc opi.ſequunt̄ Vin.Ioan. Goff.&
Arch.in c.eos,j.q.j.& *communiter* ſcri.in d.c.cum M.Ego tñ ſemꝑ
credidi ↄ̃rium eſſe de mente iuris,ꝙ non liceat recipere tꝑalia ꝓ
ſp̄ualibus ēt a ſponte dātibus. qa rōnes prohibitiuæ militant ēt
in recipiente ſponte oblata. Rō. n. prima, ne qs credat donum
Dei poſſe pecunia poſſideri, altera,qa q pecuniā accipit, gratiā
ſp̄us ſancti non hēt , d.c .eos, militant etiam iſto caſu,qa ſpontè
dans,ſi reſpectiuè pro ſp̄ualibus det,credit donum Dei pecunia
comparare,& accipiens,ſi reſpectiuè capiat,gr̄am ſp̄us ſancti cō
feſtim a ſe abdicat.Scđò ur̄ de hoc eſſe caſum in d.c.emendari,q
loqtur in ſponte dātib.prout ſolebāt,& tñ ibi ſacerdos prohibe
retur recipere,ne uideatur pretio diſtrahere ſp̄ualia. Nec dicas,
ut quidā dixerunt,ꝙ ille tex. loquit̄ in ſoluentibus uigore pacti,
quia non eſt uerum,nam ſi uirtute pacti ſoluerent,iā non uide-
rentur diſtrahere,ſed uerè diſtraherent.itē non dicerent̄ ſpontè
ſoluere,ſed coacti ex obligatione pacti, l.j. ff.de pac. & c.j.eo.tit.
113 Tertiòfacit,†qa lex prohibens aliquid recipi,quia illicitū ex par
te recipientis,intelligitur etiam prohibere , ne qcquā recipiat a
uolentibus ſponte dare,ſ'm Bar.in l.inuitus, §.j. ff.de reg.iu.Vbi
ex hoc infert , ꝙ Notarius actorū prohibitus aliqđ recipere pro
ſcripturis,intelligitur etiam prohibitus recipere a uolentib. ſpō
tè dare.& bene probatur in l.2.& ibi no.Ioan. de Pla.C.ne ruſt.
ad ullum obſeq.deuo.lib.11.Non obſt.tex.in d.c.& ſi qōnes,qa
palafrenus,de quo ibi,non fuit donatus cardinali pro palleo re
ſpectiuè,ſed alia intentione,ut cantat litera ergo a ↄ̃rio. ſenſu ſi
ea intentione, & ſic reſpectiuè pro palleo fratri tradendo dona
tus fuiſſet equus,ↄ̃ctum fuiſſet uitium ſimoniæ,unde dico,ꝙ fa
cit optime pro mea opi. Non obſtant alia iura,& ſimilia ſ̃.alle.
quia licèt uelint,ꝙ licet capere munera gratis oblata,non tamē
aliquid faciunt ad punctum noſtræ dubitationis,qa qđ reſpecti
ue datur non pōt dici gratis oblatum, imò honeſte facerent ſa-
cerdotes ſi tpe, quo conferunt ſpiritualia nunquam caperent
temporalia,ne uideantur Dei donum pretio diſtrahere,d.c.eos.
Sed uereor ne auaritiæ cæcitas iuridicum,& honeſtum conſiliū
noſtrum derideas,uel eludas,dicēdo,ꝙ pro eleemoſyna capiūt,
& non pro ſepultura.Sed ipſi uiderint, q ſine ſpe præmij unicū
114 nudum Requiem non cantarent. ¶†Quartò quæro qua pœna
puniatur,qui per uim funus rapuerit,aut impedierit quominus
ſepeliatur?Rn̄deo pœna leg.Iuliæ de ui pub.l.qui cetu,ff.ad leg.
Iul.de ui pub.Cuius pęna hodie eſt deportatio,l.qui dolo,§.fi.e.
tit.& bonorum confiſcatio, §.pen. Inſtit.eo. item tenetur pęna
ſepulchri uiolati,l.ſepulchri, ff.de ſep.uio.Eſt autem pęna ſepul
ch.uio.decem pondo auri,l.ſi quis ſepulchra,C.eo.tit.& ibi aliæ
115 pęnæ referuntur.Quintò quæro, † qua pœna pnniēdi ſunt,qui
ſepulchra aperiunt, ut cadauera ſpolient,& denudent? Reſpon
deo ſi manu armata id admiſerint,pęna capit. rei ſunt,ſi ſine ar
mis,in metallum damnantur,l.3. §.aduerſus,ff.de ſep.uio.Et iu-
dices negligentes punire ſepulchrorum uiolatores,pęna 29.lib.
auri ſunt fęriendi,l.ſi quis,C.eo.reperiuntur.& aliæ diuerſæ pę-
næ,quibus uiolatores ſepulchrorum plectunt,quas uide ff.& C.
116 de ſep.uio.per totum. ¶ Sextò quæro, † an per ſuperiorē poſſit
aliquis cōpelli ſubire officium ſepelliendi , ſi nullus reperiatur,
qui ſponte illud uelit exercere? Videtur dicendum,ꝙ nemo co-
gi poſſit per tex.in l.j.& per totum,C.ne quis inuitus actum Rei
117 pub.ger.compel.lib.xj.per quem dicit ibi Odofr.quòd nemo†li-
ber poteſt cogi mundare latrinas, uel plateas. Et dicit ibi Ioā.de
118 Pla.quòd nemo poteſt† compelli ſuſcipere officium carnificis,
ſeu manegoldi. Ad idem facit tex.in l.j. C. de oper. a colla. non
119 exig. per quem tex.dicit ibi gl. ꝙ nemo poteſt arctari ad cōmo-
dandum equum, uel bouem Reipublicæ ad aliq̃ aliam angariā,
uel perāgariā . ergo multominus cogi poterit ſepelire mortuos.

Quia

120 Quia coactus † hmôi sepeliẽdi offm̃ suscipere dr̃ affectus maiori ignominia totius mundi, ſm Bal. in l. fi. C. de exe. rei iu. Ad idẽ facit tex. in l. j. & 2. C. ne rust. ad vllum obseq. deuo. per quem dicunt ibi scrib. ꝙ non debent rustici cogi ad conducendũ res fi-
121 scales de loco ad locum, licèt ſm glo. malè istud obseruetur. † In ꝯrium facit tex. in l. 2. de nauib. non excu. lib. xj. vbi ꝑ necessitatem Reip. cõceditur capere naues cuiuslibet priuati eo inuito. Et ꝑ illum tex. dixit Marti. Laud. tract. de libello, ver. 23. quòd promittendo bladum, uinum, & similia ad exercitum, pñt capi boues, plaustra, & reliqua animalia subditorũ. & ꝓ hoc est text. in l. fi. §. patrimoniorum, ff. de mun. & hon. & ibi Bar. & idẽ Bar.
122 in l. iubemus, C. de sacrosf. eccl. † Et si subditi non habeãt animalia, possunt cogi emere, & Reip. commodare, ſm Bar. & Ioan. de
123 Pla. in l. non videtur, C. de mune. patri. lib. x. † Qua rõne dicerẽ, ẽt plaustra, & animalia posse capi ab inuitis pro conducendo victualia ad locum pestiferum. Ad idem facit tex. in l. fi. §. fi. ff. de pig. act. per quem dicunt ibi Guil. de Cun. Alb. de Ros. & Barto.
124 † ꝙ ciuis potest cogi commodare suum ronzinum, vel asinũ ꝓ conducendo falsarium mitratum ꝑ ciuitatem, uel ꝑp trahendũ malefactorem ad caudam ronzini. Ad idem, & magis ad rhom-
125 bum facit tex. in l. 2. C. de his, qui latro. occul. † vbi ex cã publicæ utilitatis pñt subditi cogi ad conducẽdum delinquentes ad carceres, cur ergo etiam cogi non poterunt conducere ad sepulturam? Quid tenendum? Arbitror, ꝙ ista vltima opi. sit uerior, sanè tñ & modestè intellecta. intelligo ergo eã uerã esse, si nullus reperiat̃, q̃ spontè velit tale offm̃ exercere. Item intelligo procedere in ꝑsona uili, & abiecta, secus in ꝑsona honesta, cui aliàs ualde ignominiosum esset sepelire defunc. ꝓ tex. in §. si igitur monachus. in Auc. de san. epis. ꝑ quẽ tex. Guil. Alb. Bar. & Mod. in d. l. fi. concludunt uilẽ, & abiectã ꝑsonam posse in subsidiũ cogi ad
126 exercendum offm̃ carnificis, † & manegoldi. seq̃tur Bald. in d. l. fi. C. de exe. rei iud. & bene probat̃ in l. unica, C. de mend. uali. li. x. & in Dñica pass. ubi Iudæi angariauerunt Cyreneum quendã uenientem de uilla, ut tolleret Crucem Iesu. Item intelligo uerum præstito sibi condigno salario, argu. l. 2. C. pro quib. cau. ser. lib. accip. l. Lucius, ff. de euic. & l. uenditor, §. si constat, ff. cõ. ꝑd.
127 cum si. † Nam si officialis acceperit boues alicuius pro trahenhendo, seu trassinando hoĩem ad iustitiã, tenet̃ respub. seu Princeps soluere ꝑtiũ illorũ bouũ, q̃a dici solet rusticis, ꝙ dicti boues de cætero non arabunt, uel si arabunt, terra arata non germinabit fructum, ſm Parid. de Put. in tract. syndi. in uerbo, captura,
128 uer. an si officiales. † Et crederem, ꝙ si hæres defuncti esset uilis ꝑsona, ꝙ tam ad expensas funeralium, l. q̃ erat, ff. fam. erc. q̃ etiã ad exportandum cadauer ad sepulturã cõpelli possit, arg. l. & si quis, §. si mãdauerit, ff. de relig. & sump. fune. Sed suborit̃ dubita-
129 tio. † An ẽt tp̃e pestis possit uilis, & abiecta ꝑsona cogi ad sepeliendos mortuos? Fauore publicæ utilitatis suadet, ꝙ sic, sed humanitas ꝯrium dictat. In ciuile. n. est aliquem dãnare ad opus, ꝙ salua salute consummare non possit, l. aut dãnum, §. quicunq; , & §. sunt, & aliæ, ff. de poen. ita mihi inhumanum ur̃ dãnari aliquem ad sepeliendum cadauera tp̃e pestis, maximè sine culpa,
130 sine qua nemo dẽt puniri, c. cognoscentes, de const. † Vnde puto concludendum, ꝙ cogi non possit, nisi esset aliquis dãnatus ad mortẽ, vel in metallum ꝑpetuò, tunc posset commutari poena fauore pub. & eum dãnare ad sepeliẽdos mortuos etiam tẽpore pestis, secundum Bar. & Ang. in l. 2. ff. de pub. iud. vbi concludunt criminosum posse condẽnari ad cruciãdum delinquẽtes in perpetuum. ¶ Ex his constat cãm sepulturæ esse ualde priuilegiatam fauore publ. ne corpora defunctorum iaceant insepulta, l. sunt ꝑsonæ, ff. de relig. & sump. fun. Et vltra priuilegia, &
131 fauores præmissos, † prætor concessit cuilibet liberam sepeliendi facultatẽ, & ad consequendas funeris impensas dedit ei actionẽ, quæ funeraria actio nominat̃, l. & si q̃s, §. hęc actio, & l. si quis sepulchrum, §. prætor ait, ff. de rel. & sump. fu. Est. n. actio funeraria nomen proprium actionis, ſm aliquos, sed ſm Spec. quẽ alij *communiter* sequuntur, in §. porrò, in tit. de sepul. est adiectio quædã. Dr̃. n. actio in factum funeraria, quæ in plurib. est priuilegia-
132 ta. † Primò excedit naturã act. neg. gest. q̃a cõpetit ꝯ hæredẽ pro hibentem huiusmodi impensas fieri, l. & si q̃s, §. idẽ Labeo, ff. de
133 rel. & sump. fu. ¶ † Scdò præcedit omnes alias act. ẽt anteriores, l. pe. ff. eo. ti. Et non solũ præcedit actiones ꝑsonales aliorum, sed ẽt præfertur omnib. hypothecis ẽt anteriorib. l. & si q̃s, §. j. ff. eo. imò habenda est prius rõ huius impensæ, q̃ legatorum, imò res alteri legatæ uendi pñt pro exequijs faciendis, d. l. & si q̃s, §. si res
134 legatæ. † Tertiò hæc actio datur marito ꝯ hæredes vxoris, uel ꝯ eos, ad quos reuertitur dos, iuxta tex. in l. si eum, cum l. seq. ff. eo.
135 † Qđ procedit ẽt si maritus ꝓmisisset restituere totã, & integrã dotẽ, q̃a adhuc põt pro impensa funeris retinere dotẽ pro rata ſm Lud. Ro. & Ang. in l. qui bona, §. q̃ parietẽ, ff. de dam. infecto,
136 quos seq̃tur Cur. cõsi. 13. statuto Ianuę, col. fi. † Et scias, ꝙ ualde turpe est, & marito iniuriosum, uxorem carere sepultura, l. ꝙ si
137 nulla, ff. de relig. & sump. fun. † Et q̃a ꝑp foetorem dilationẽ nõ recipit sepultura, interdicta est appl̃o ad fines, nec cadauer sepe liatur interposita. l. fi. ff. de app. reci. c. ex parte, de sepul. ſm Spec.
138 ti. de app. §. 2. ver. 8. † Et hac rõne attenta non hr̃et locum nuncia. no. ope. ꝯ facientẽ sepulturã ꝓ sepeliendo hoĩe iam mortuo, arg. l. de pupillo, §. si quis riuos, ff. de no. op. nũc. & dixi s̃. in materia cloacarum. licèt in multis casib. reperiat̃ interdicta sepultu-
139 ra in pęnã enormissimi delicti: † est. n. priuatio sepulturæ maxima pęna, l. j. in fi. C. de his, qui paren. aut lib. occid. ꝑ quam Bald.
140 ꝯsi. 426. li. j. dicit, † pęnã furcarum esse maiorem pęna decapitationis, q̃a suspensi non solent tradi sepulturę: tñ ad petitionem Reip. suspensa corpora sepeliri ꝑmittuntur, ne ꝑp fętorẽ locus
141 pestilẽtiosus fiat, l. j. & fi. ff. de cada. pun. † Hac rõne dicerẽ, æsti-
142 uo tp̃e non esse faciendã anotomiã. ¶ † An aũt corpora dãnatorum tradi de iure possint chirurgis pro faciẽda anatomia? Dubitauit Bar. in d. l. fi. de cad. pun. Et rõ dubitandi esse potuit, q̃a corpora dãnatorũ dilaniari ꝑ frustra non pñt, nisi in q̃busdã casib. ꝑp atrocissimũ facinus, l. capitalium, §. famosos, ff. de pęn. l. 2. ff. arbo. fur. cęsa. Magnus aũt practicus Cur. & recolendæ memoriæ d. Lance. Dec. in l. imperium, col. 2. ff. de iur. om. iu. decidũt, posse iudices delinquentium corpora tradere Physicis anotomatizanda rõne pub. utilitatis, ut medici in cõseruandis corpo-
143 ribus viuorum peritiores fiant. † Quæ. n. vtilitatis publicæ causã fiunt, & si in cõtumeliã alterius cedãt, non sunt redarguẽda, neque iniuriarũ magistratus cõueniri pñt, l. qđ Reip. ff. de iniur. de cõsuetudine aũt exigit Principis, aut dãnati licentia. Solentq; Physici officia solẽnia pro aĩa anotomatizati decãtari facere, & ipsius ossa sepulturę cum debitis funeralib. tradere, ut sæpe Papiæ uidi obseruari. ¶ Insuꝑ ꝑp hãc rõnem, ne corpora insepulta locum reddãt contagiosum, d. l. 2. §. idẽ ait, ff. ne q̃d in loco pub. crederẽ, ꝙ iura cõcedentia sepultos exhumari posse, uel dr̃e, vt
144 c. sacris, de sepul. † vbi mãdatur excõicatorũ corpora exhumãda esse de terra sacra, dẽant sanè intelligi, primò, dũmõ exhumatio
145 fiat de licentia Põtificis, l. ossa, ff. de relig. & sum. fu. Scdò, † dummodo illico exhumati sepeliantur in terra non sacra, uel in flumen proijciant̃, ne nares, & oculos uiuentiũ infestent. Præterea, quia omnia male olentia sunt apta nata ad generandũ pestilen-
146 tiã, † dẽt ꝑfectus urbis, siue iudex ad hoc deputatus, quẽ Papienses iudicẽ uictualium appellãt, solicitẽ prouidere, ne uendantur putridæ carnes, pisces corrupti, & cętera hmõi fętentia, l. j. §. cura carnis, ff. de of. præfe. urb. Ex his. n. hoĩum sanguis corrumpit̃, stomachus laxatur, & inde pestilentiæ, & uariæ ægritudinũ spe-
147 cies generãtur. † Pari mõ debẽt aduertere, ne aromatarij uẽdãt q̃d pro quo, ut cõiter facere solent in maximum Reip. detrimentum. Plurimi. n. hac de cã occumbunt, alij in grauiores incidunt infirmitates, dum liberari se putant. Hos falsos aromatarios pęna stellionatus iura puniendos esse crediderunt, l. 3. §. sed si q̃s. ff. de crimine stel. uel extra ordinem, l. saccularij, in prin. ff. de ex-
148 traor. † Per quem tex. dixit Io. de Pla. eum qui in summitate cistę uel calati, apponit bonos fructus, & in medio malos, & corruptos extraordinaria pęna teneri. Et si constare posset ꝑp suppositã medicamina aromatarij infirmum decessisse, acerbissima eũ pęna plectendum arbitrarer, arg. l. si quis aliq̃d. §. q̃ abortionis, ff.
149 ff. de poen. † Quos suppositios uenditores ob negligentiã iudi. laici põt ep̃s sua seueritate compescere, ſm Io. An. Pan. & *communiter* scrib. in c. j. de empt. & uend. ubi ex hoc inferunt, † ꝙ ep̃s ẽt
150 pęna pecuniaria mulctare poterit aromatarium miscentem tritas fabas cũ cera, q̃d reputat sin. Lud. Rom. sing. 6. in 2. parte, in
151 cip. Fui interrogatus, char. 32. ſm meã impressionẽm. † Sed non minus castigãdi sunt aromatarij, q̃ ex antiq̃s speciebus medicinã ꝯficiunt. Nociua est. n. talis medicina magis q̃ salutaris, ſm Inn. & Io. de Ana. in c. tua nos, de homi. inferentes aromatariũ non posse absque dispensatione ad sacros ordines promoueri, si inde in firmus decesserit. Quartò dixi de tristi imaginatione aliquãdo morbum hunc cãri. Fugiẽda ergo est tristis imaginationis oc
152 casio. † Abijciẽdi extra ciuitatẽ sunt leprosi, quorũ aspectu hominũ corda mouẽtur ad tristitiã, ſm Io. de Pla. in l. cum s̃. uirẽtẽ, ꝑ illũ tex. C. de re mil. li. xij. Sũt. n. leprosi, & sĩles, a cõione bñ ualẽtiũ separãdi, c. j. de cõiug. lep. Suspicio mali, & oĩs pestilẽtiæ co
153 gitatus est post terga ponẽdus. † Amplectẽda honesta lætitia, q̃ floridã ætatẽ facit, Prouer. 17. Lugere, deplorare, lamẽtari, miser
154 rimi hoĩs est, & pusillanimi. † exultare aũt, & in aduersis seipsũ
155 eleuare, ꝯstãtis est, & magnanimi, c. ubicũque, 13. q. 2. † Et sic tristis euẽtus quocunq; tp̃e a nr̃a cõsiderõne ꝓcul eẽ dẽat, l. iter stipulãtẽ, §. sacrã, ff. de uer. ob. l. Iulianus, ff. q̃, & a q̃b. eo ꝑserti tp̃e, quo de cõtagione dubitatur, a cogitationibus nr̃is est penitus alienandus. Absit omnino mortis timor, nam ſm Catonem,

Qui mortem metuit, quod uiuit perdit idipsum.

156 † Et mihi repugnãtius, ne dicã insipientius, nihil magis ur̃ quã mortẽ formidare. Nã q̃ hinc discedere nõ vult, ad eũ iuitus accedere recusat̃, a quo ęterna uita ꝓmijs cęlestib. donari exoptat. qđ q̃ stultũ sit nemo nõ uidet, ſm Cyprianũ, trãsũptiuè in c. q̃ ꝑpo-
157 sterũ, 13. q. 2. † Ad has ãt malãcolicas cogitationes effugiẽdas, io
158 cus, & ludus necessãria esse uident̃. † Iocus aũt a ludo differt, q̃a hic ĩ uerbis totus uersat̃, ille facto expedit̃, ſm Leon. Are. Et in io
159 co mediocritas † illa laudabilis est, q̃ Græci eutrapeliã uocãt, nos uerò q̃nq; festiuitatẽ, interdũ iucunditatẽ, plerũq; urbanitatẽ,

nonnunquã verò comitatẽ appellamus,ſm Soc.conſi.16.Circa
160 prædictam cõſultationẽ,lib.j.†Colluctationes tñ,haſtiludia,co
reas, pilæ ludos, &c. hmõi,qbus corpus fatigatur, in peſtilentia
non conuenit exercere,vt in c.x. ſui operis Cor.Celſus elegan-
ter tradidit. Quintã peſtilentiæ cãm in coitu immoderato cõſta
161 re deſcripſi.†Hæc autem ceſſabit, ſi ſceleſtos lenones,peſtiferaſq;
que lenas, & cões caſtitatis vaſtatores extra vrbem eſſe iuſſeri-
mus,vt in auct.de leno.§.j.& per totum.Ceſſabit inquam,ſi has
lenas,quæ non tm̃ verbale auxiliũ,ſed etiam domum,thoumq;
ad adulteria,& ſtupra commodãt,meritis pœnis iudices caſtiga
162 uerint.†Eas.n.vltimo ſupplicio afficiendas eſſe conſtat, l.j.in fi.
ff.de extraor.cri.Et licèt lupanaria tolerentur,vt euitentur adul
teria,ſodomiæ,& deteriora ſcelera,ſm Pan.in c.inter opera,poſt
163 gl.de ſponſ.& probat in c.nerui.§.fi.13.diſt.†Tamẽ vbi de con-
tagione probabiliter dubitatur, etiam meretrices extra urbẽ eij
164 cij poſſe,& debere,non eſt dubitandum.†Nam uicinis reclamã
tibus iuſtè expellitur meretrix de vicinia,ſm Guil.de Cun. Bal.
Pau.de Caſt.in l.2.C.de ſum.Tri.& fide cath.Gemi.& alios in c.
j.de vſu.lib.6.Et ſi oĩ tempore continendum ſit, fugiendaque li
165 bido,in peſtilentia multomagis ſm Cor.Tacitum.†Sed ſi tabi-
ficus morbus immineat, non ſolum lenones, & meretrices, ſed
ẽt mendicantes validos debent,q curam Reip.habẽt,ab vrbe ſe-
cludere. Hi.n. ſunt,q morbum introducunt introductumq; nu
triũt,dũ vagantur, dum ſingulos vrbis angulos circumeunt, dũ
ſe ingurgitant, dum turpiter vitam agunt,l.vnica, C. de mendi.
vali.quem tex.no.ibi Io.de Pla. dicens, ꝙ ſi mora forenſium mẽ
dicantium ſit ciuitati damnoſa,qa vigeat cariſtia,& ipſi auferãt
victũ pauperibus,& infirmis de loco,vel ſi eorum mora ſit ciui-
tati periculoſa,vt qa peſtis in vicina loca iam irrepſerit,ꝙ oẽs ex
166 pelli poſſunt.† Quinimò mendicantes validi, & corpore robu-
ſti,ẽt nulla ſubſiſtente peſte, nullave cauſa explodendi ſunt,vel
ad aliquod pub.miniſterium exercendũ cogendi, putã ad pur-
gandas plateas vıaſq; publicas,§. ſi verò,in Aucten. de Quæſto-
re.Et ſi ſine cauſa eijci pñt, quãtò magis tpe cariſtiæ, & peſtis,
cum domeſticis prius ſuccurrendum ſit, q̃ forenſibus,c.non ſa-
167 tis,86.diſt.l.ſi præſes,C.de ſer. & aqua.†Ratio aũt, quare ẽt ceſ-
ſante peſte,vel cariſtia excludi pñt,patet euidenter:quia cum va
leant ſibi proprio ſudore uictum quærere, non eſt meritoriũ eis
indebitè petentibus eleemoſynam facere,ca. non omnes.5.q.5.
168 †Nã etiam filius, q poteſt ex induſtria uictum quærere, non eſt
169 a patre alendus,l.ſi quis a liberis,§.ſed ſi filius,ff.de lib.agn.†Nõ
parum delinquit,q poteſt ex induſtria,vel aliunde viuere,ſi elee
moſynas pauperibus inualidis neceſſarias ſibi uſurpet, arg. c.ad
170 ad aures.de reſcr.& d.c. non omnes.† Peccatoribus autem etſi
pium ſit bene facere,c. quieſcamus, 42.diſt.qa tamen peccato-
res ſunt, non arctamur eis eleemoſynam facere, c.fratrem no-
171 ſtrum,86.diſt.†Et fortè meritorium eſt illis eleemoſynam dene
172 gare,quos ab ignominioſa mendicitate conuenit auocare. † o-
ptimum.n.eleemoſynæ genus eſt,errantes reprehendere.c. tria
173 ſunt,45.diſt.† Et nota,ꝙ ſi mendicãtes validis vtuntur herbis,&
ſuppoſitorijs,quibus ſibi faciant tibias,uel manus intumeſcere
vt claudi,vel manibus ꝯcti uideantur,cum non ſint,non dñt in-
ulti pertranſire,ſed graui pęna iudic.arbitrio taxanda ſunt caſti
174 gandi,ſm Bar.Ang.& Ioã.de Pla. in d.l.unica.†Et qui ſeipſum,
filium,uel aliũ verè debilitat,vt habilius ualeat mendicari,acer
rimè eſt puniendus, l.ſi. ff.de his,qui ſibi mortem cõſciuerũt. Et
tã cõſentiens,& patiens debilitari,quàm agens,eadem pœna te
netur,qa nemo eſt dñs membrorum ſuorum,l.liber homo,ff.ad
leg.Aquil.c.ſi verò,de ſent.excom. ita Bar. in l.j. §.vſque adeo,ff.
175 de iniur.†Ex cuius dictis colligo,ꝙ medicus,& barbitonſor, qui
docet qualiter debilitari quis poſſit , ſeueriſſimæ pœnæ uenit
ſubijciendus,l.3.ff.de cri.ſtel. & bene facit tex.in l.idem iuris, &
176 in l.item ſi obſtetrix.ff.ad leg.Aqui.†Item ſcias, ꝙ non tm̃ offi-
ciales , ſed ẽt priuatus quilibet poteſt inueſtigare tactu, uel alio
exprimenti genere,an infirmitas mendici ſit uera,uel ſimulata,
177 d.l.vnica.¶†Aduerte tamen inquãtum ſ.dixi,mendicantes vali
dos poſſe ad purgandũ plateas,& uias compelli,nam iſtud arbi-
178 tror uerum†in ruſtico,uel aliàs ad laborandũ aſſueto. Secus in
nobili mendico non conſueto laborare , maximè ſi latrocinijs,
aut calumnijs,aut ſeditione populari, aut a tyrãno opreſſus fue
179 rit.†Huic.n.miſerendum eſt,quia inter omnes aduerſitates for-
tunæ infœliciſſimum genus infortunij eſt aliquando fuiſſe fœ-
180 licem,c.conſideranda.& ibi gl.86.diſt.† Et ſcias nobilẽ dici pau
perem etiam ſi in burſa habeat centum aureos,ex quibus viue-
re poſſit, ſi dignitatem , & ſtatum ſuum ſeruare non valeat, ſm
Bal.in l.ſi qs ad declinandam, col. 2. verſi.circa tertium,per illũ
tex.C.de epiſc. & cle. Sextam huius morbi cãm ex alternata pe-
181 nuria, & vbertate procedere diximus. †Hæc autem remouebit,
ſi Decuriones ſeu vrbis præfecti ſtatum Reip. & annonariã rõ-
nem aliquando firmauerint,l.j.C.de offi.præfec.vrb.& in Auct.
de defenſoribus ciuita.§.deinde competens.Firmabunt autem,
ſi tria,quæ breuibus edocebo, obſeruare curauerint. Modum.ſ.
libertatis habendæ,normam ubertatis conſeruandæ, & ordinẽ
erogandæ pub.annonæ. Vberrima aũt,& abundans ciuitas eſſe
poteſt tam ex pub.q̃ ex priuata annona,de qua,& primò de pu-
bli.breuiter aliqua tractabimus . Publica annona , uel ex publ.
prædijs percipitur,uel ex pecunia pub.comparat,l.j.§.2.& §.ſeq.
182 ff.de admin.re.ad ciuit.pertinẽ.†Si aũt reſpub. neq; prædia poſ
ſideat, neque ærarium hẽat,& vrgeat inedia,hic erit modus vber
tatis habende,vt fiat collecta,a qua nemo,quãtuncunq; priuile
giatus,excuſat quominus ſm ratã patrimonij cõferre teneat,l.j.
C.vt nemi.lic.in emp.ſpec.ſe excuſ.lib.xj.intereſt.n.Reip.ne pau
183 peres moriantur,†qa ſine pauperibus non eſt ciuitas perfecta l.
184 2.ff.de nund.†Silent.n.priuilegia.do. Aug.lib.xj. Nã ſm Cicer.
Offic.lib.2.non eſt dubium pp ærarij tenuitatem tributum eſſe
conferendũ,ut oẽs intelligant pro ſua ſalute Reipu.neceſſitati
185 parendum:†imò illud uti veriſſimum affirmo, & tpe neceſſita-
tis habentes pecunias cogi poſſunt eas mutuare Reip. non ſub
vſuris,vt pleriq; faciunt,qa oĩ iure ſuo prohibitæ,ſed gratis, & re
ſtitutionem expectare tenentur, donec fiat collecta, ex qua ſibi
poſſit ſatisfieri,ſm Gui.de Cun.in l.neminem,C.de ſacroſ.eccl.p
tex.in l.j.C.de oĩ agro deſer.in arg.lib.xj.& ibi expreſsè ſeqtur Io.
186 de Pla.†Et ſi in prouincia ſit ſterilitas,poterunt præfecti anno-
næ eligere vnum vel plures diſcretos , & expertos viros, qui pro
frumento comparando ſe conferant ad alienas prouincias, &
eis ſine iuſſu Principis ſalarium conſtituere,l.j. C.de frum.Ale.
lib.xj.Nã aliàs Decuriones,& ſimiles ſine licentia ſuperioris nõ
pñt alicui cõſtituere ſalariũ de pub.pecunia,l.j.C.de prębẽ.ſala.
Si uerò ciuitas nolit collectã imponere,vt qa cognoſcat apud ci
ues locupletes eſſe ſufficientẽ annonæ quãtitatem,q̃ vẽdere dif
ferãt,vel cariori pretio,quã par ſit,diſtrahere ꝯtendãt,hic erit or
187 do adhibendus.¶†Primò puidẽdũ erit,vt qlibet ſm ratã facul-
tatum,& bladorum recollectorũ ſingulo die mittat in plateam
ad vendẽdã certã annonæ menſurã, l.j.C.ne lic. in empt.ſpec.ſe
188 excuſ.ſm tertium intellect.† Licèt.n.nemo dr cogi poſſit rẽ ſuã
vendere,l.inuitũ,C.de ꝯhend.emp.tñ fallit fauore publ.d.l.j. ſic
ẽt fauore piæ cãæ cogitur qs vendere,l.ſi qs ſepulchrum,ff.de re
lig.& ſump.fun.cum ſi.Et ꝙ habentes annonã tpe cariſtiæ com
pelli poſſint eã uendere, firmãt Bar. in l.annonã,ff. de extraord.
189 cri.Bal.& Alb.in l.j.C. de epiſcop.aud. Fortius dixit ibi Saly.†ꝙ
valet ſtatutum, ꝙ quilibet mercator teneatur intra certum tps
ꝓſentare præfectis annonæ tot ſextaria frumenti, ſeqtur Marti.
190 Laud.in tract.de official.dñi.ver.23.†Et non ſolum ciues,ſed ẽt
Comitateſes ad deferendũ annonã,& victualia in ciuitatẽ arcta
ri poſſunt, ſicut compelluntur porrare commeatum ad exerci-
191 tum,l.pro locis,C.de anno.& tri. lib.x.†Minus tñ grauãdi ſunt
remotiores pp expenſas, quæ maiores fiunt rõne longioris itine
ris,vt dr in d.l.pro locis. quã ibi no. Bar. pro Comitatenſibus,q
quotidie grauantur deferre paleas,bladum, & ſimilia,ut minus
grauari dẽant,q longius diſtãt. & bene facit tex.in l.j. vbi Ioã.de
Pla.C.de fun.limitro.lib.xj.& in l.nemo,C.de ann.& trib.li.x. Vi-
ciniores ergo ſunt primo grauandi, arg.l. quicunq; idoneũ,ver.
illud,C.de omni agr.deſer.lib.xj.ſm Io.de Pla.in d.l.pro locis.&
bene pro hoc facit tex.in l. ſicut fieri,C.de ero.mil.anno.Et ſi p
pinqui paſſibus 20.milibus poſſunt ſufficiẽter prouidere de an-
nona neceſſaria,non ſunt remotiores vllo pacto uexandi,l.2.C.
eod.tit.de ero.mil.ann. & ibi not. Bar. ꝙ ruſtici non ſunt com-
pellendi deferre ſtramina,paleas, lectos,& ſimilia militibus ho-
192 ſpitatis in loco diſtãti ultra 20.milliaria.†Et ſi Comitatenſes nõ
poſſint ſupplere neceſſitatibus ciuitatis,tunc uicini etiam alte-
rius prouinciæ poſſunt a ſuperiore ſuo compelli portare anno-
nã ad ciuitatem egentem , ſm Ang.in d.l. pro locis,per tex.in l.
in noĩe dñi,C.de offi. præfe.Afric. Et quia tempore neceſſitatis
oĩa debẽt eſſe communia,l.2.§.ſed ſi, ff.ad leg.Rho.de iac.Et ſal
tem iſto caſu relaxandus eſſet deuectus , ſed prohibitio exportã
di frumentum extra prouinciã,ar.l.ſi qs diutinã. C. de aquæd.li.
193 xj.& qđ ibi no.Bar.†Vt aũt exteri, & Comitatenſes alliciãtur ad
portãdum victualia in ciuitatem, poterunt ordinare,ꝙ qcunq;
portauerit frumentum,vinum,& ſimilia ad urbẽ,hẽat pro labo
194 re ſuos duos groſſos pro ſalmata,l.j.C.de fru. Alc.† Item proui-
debunt,ꝙ deferentes an.&c.ad uictum neceſſaria,nullam ab in
colis uim patiãtur,neque pro repræſal.capiãtur,neque tunc rõ-
ne delicti,uel ꝯtus conueniãtur,neque gabellis,portorijs,peda
gijs,ullave impoſitione angariẽtur,l.j.C.de nau.lib.xj. facit tex.
in l.j.ff.de nundi. Et Papiæ uiget ſtatutum, ꝙ uenientes die Sab-
bati ad mercatum non poſſint pro aliquo debito pub.uel priua
195 to moleſtari,ut hr̃ in ſtatutis de regimine ptãtis, tit.14. † Sed hic
occurrit dubiũ,an præfecti annonæ poſſint taxare pretium fru-
menti,uini,carnium,& aliorum uictualium uendendorum per
ciues,& exteros in ciuitate?Vr̃,ꝙ non,p tex.clarum in l.fi. §. itẽ
reſcripſerunt,ff.ad leg. Iul.de annona.In ꝯrium ur̃ caſus in l.j. §.
cura carnis.ibi,ut iuſto ptio uendatur ad offm̃ præfecti urbis ſpe
ctat,ff.de offi.præfec. urb.ad idem tex: in c.j.de emp.& uẽd.& in
l.1.C de epi.aud. imò ur̃,ꝙ liceat pfectis annonæ taxare pretium
ẽt minus q̃ res ipſa ualeat,l.2.ff.ad leg.Rho.de iac.l.1.C.nemi.lic.
in emp.ſperum ſe exc.Quid dđm?Breuiter pro ꝯcordia iſtorum
iuriũ diſtinguendũ eſt, prout diſtinguit Bar.in d.l.1.§. cura car-
nis,& Pan. in d.c.1.Aut ſubeſt neceſſitas, quia eſt tps cariſtiæ,&
tunc

tunc taxare poterunt ēt minus, q̄ valeat arbitrio suo, ita proce-
196 dant iura vltimo loco allegata. †Nam tpe caristiæ diuites nō so
lum cogi pn̄t vendere iusto p̄tio, sed ēt offi. iud. pn̄t compelli fa
cere eleemosynam, s̄m gl. in c. sicut, 47. dist. & in c. exigunt, j. q. 7.
197 & Pan. in c. j. de cler. ægr. † imò si tali tpe diuites recusarent face
re eleemosynam egentibus, liceret ipsis egenis furari, & deroba
re pro necessitate victus tātū, c. si quis pp, de fur. c. discipulos, de
consecra. dist. 5. Aut nulla subest caristia, tunc aut volunt taxare
minus iusto p̄tio, & non pn̄t, ita loqr tex. in d. §. item rescripse
runt. Aut uolūt taxare iustum pretiū, & prohibere ne carius vē-
dantur, & tunc pn̄t, d. §. cura carnis, cū alijs s̄. alleg. & l. fi. §. item
episcopi. ff. de mun. & hon. Et ideo Bar. in l. j. C. de fru. vrb. Con-
stan. dicit, q̄ priores ciuitatis pn̄t ordinare, qualiter, quanti, &
198 & quo ordine vendi debeat frumentum. †Hæc aūt taxatio pre-
tij victualium a præfectis facienda est immediatè post festū Na-
tiuit. S. Mariæ, §. post Natale, de pac. ten. in usib. feud. Qui autē
pluris ea uendiderit, q̄ taxatum fuerit, si pena per statutum limi
tata non fuerit poena 20. librarum puniendus est, d. §. post Nata
le. uel extraordinaria pena mulctandus, l. annonam, ff. de extra-
199 ord. cri. † Quid autem si pluris non uendiderit, sed ementes in
mensura fraudauerit? R̄ndeo, eadem pena est castigandus, d. §.
post Natale. uel poena falsi comprimendus est, d. l. annonam. §.
onerant. ¶ Sed ulterius moueo dubitationem, quam vidi de fa-
200 cto in loco Masani Comitatus Venayssini. † Macellarius, & pi-
stor uolunt ciuibus fugitiuis pp pestem vēdere carnes, & panes
cariori pretio, q̄ habitatoribus loci, cum quibus de pretio con-
uentum extiterat, quæritur an possint? Tunc consultus r̄ndi, q̄
non poterant forensibus carius uendere q̄ in pacto locationis
datij contineretur, per tex. in c. j. de emph. & nēd. ubi dr̄, placuit,
ut præsbyteri admoneant plebes suas, ut hospitales sint, nec ca-
rius uendant, q̄ mercato uendere pn̄t, & p tex. in d. l. j. C. de epis.
aud. ubi tex. clarior. Mouebar ēt per tex. in l. cū ad præsens, s̄m
unum intellectum, C. de murile. lib. 11. per quem dicit ibi Bar. &
201 sequuntur alij, † q̄ licèt conuentum sit, q̄ uastagarij, seu macel-
larij teneantur singulo die occidere tot animalia, nihilominus
superueniente casu, q̄ adueniat multitudo forensium, poterūt
cogi mactare tot, quot sufficiant omnibus, & idem dicit de pi-
scatoribus. sequitur Fel. in c. nonnulli, in prin. uer. ad euitādos,
de rescri. Alex. in l. si ex toto, in prin. ff. de leg. j. Ego nunc dico, q̄
si pretium conuentum nō sit iustum, quia multo pluris ualeat
carnes, & sic esset damnosum vastagario eodem pretio uendere
forensibus, q̄ præfecti asinonæ poterunt arbitrari pluris uendē
das esse ipsis forensibus per text. in l. si pendentes, §. sed & si qd
municipio, ff. de usufr. ubi dr̄, solent aliquando possessores fru-
ctuum uiliori pretio municipibus fructus adijcere, non tamen
honestum ur̄ eodem pretio eos teneri alijs uendere. Si uerò pre
tium conuentum sit iustum, tunc non licet forensibus carius
uendere, q̄ habitatoribus loci, d. c. j. cum simi. Et pro ista distin-
ctione bene facit tex. & qd̄ ibi not. Ioan. de Pla. in l. animalia, C.
de cursu pub. lib. 12. ubi mandatur prouincialibus, ne speltum,
auenam, & fenum carius uendant militibus, quàm cæteris, sed
omnibus æquum sit pretium, & sic tex. se refert ad istum pretiū,
quo alijs uenditur, nō ad iniustum. ¶ Insuper diligenter animad
202 uertent p̄fecti annonæ, ne dardanarij transeant impuniti. † Sūt
enim dardanarij emptores omnis annonæ, quam inueniunt in
prouincia, ea ratione totum ementes, ut soli postea pretio, quo
uelint, eam uendere possint, dicti dardanarij a Dardano autho-
re. poena autem in istos variè statuitur, aliquando relegantur, in
terdum si humiliores sint, ad opus pub. damnantur, quandoque
203 negotiatione priuantur, l. annonam, ff. de extraord. cri. † Et qui
monopolium faciunt, quò annona carior fiat pena 20. aureorū
puniuntur, l. unica, C. de monop. & qui quicquam faciunt quò
annona carior uendatur, & qui dolo impediunt, quominus ad
ciuitatem deferatur, leg. Iulia de annona tenentur, l. 2. ff. ad leg.
204 Iul. de ann. † Et qui imposturam faciunt, i. qui publicè emunt
annonam, uel aliquid aliud pluris, quàm ualeat, ut ceteri eodē
pretio ad emendum incitentur, tenentur crimine stellionatus
205 l. 3. §. item si quis, s̄m intellectum Bar. ff. de cri. stel. ¶ † Prouide-
bunt etiam, ne fructus pendentes per incantatores, & magos ar
te damnata uastentur. prouidebunt autem, si procurauerint ta
les capite truncari, ut merentur, l. 4. C. de malefi. & mathem. Sed
super omnia, qui uolunt ubertatem fructuum habere in ciuita
te, debēt exactissimè prouidere, ne agrorum cultura deseratur,
206 l. j. C. de agr. & cen. lib. 11. † Interest enim Reipu. ut rustici agri-
207 culturæ sedulo vacent, l. j. C. de colo. fun. patri. eo. lib. ¶ † In pri-
mis curandum est, ut rustica opera suo tempore fiant, quia intē
pestiua cultura agrum deteriorem facit, l. si merces. §. conducto
res, ff. loc. Et hac de causa in fauorem agricultorum, & rustico-
208 rum plurima statuit nostra iuris prudentia. ¶ † Primò sancitum
fuit, ne rustici a rusticanis operibus distrahantur, & ne ad vllum
obsequium deuocentur, l. j. & per totum, C. ne rust. ad ullum ob
se. deuo. pena exilij, & confiscationis bonorum imposita officia
libus cogentibus rusticum, aut eius seruos, uel animalia ad ali-
quod obsequium. l. 2. C. eo. Qua pœna est etiam puniendus rusti
cus sponte exequens, & officialib. obsequens, d. l. 2. ad fi. Ex quo
datur intelligi, q̄ fauore pub. prohibentur auocari ab operibus
ruralibus, aliàs possent impunè parere iussionib. officialium, &
iuri suo renunciare, l. si quis in conscribendo, C. de pact. c. si dili-
209 gēti. de foro comp. † Sed expedit hic uidere, q̄ dn̄r rustici. Bar. in
l. p̄ficiuntur. ff. de iure codi. intelligit oēs rusticos appellari, qui
morantur extra muros ciuitatis, uel castri, p tex. cum glo. in d. l. j.
sequuntur *communiter* Doc. in l. fi. C. de test. vbi concludunt rusti
canos esse habitantes ruri, ēt si nobiles nati sint. Sed in proposi
to nostro rustici dn̄r, qui quotidie sunt in rure agri colendi cau
210 sa, † & differunt ab adscriptitijs quia rustici liberi sunt, & dn̄i p̄-
diorum suorum: adscriptitij autē sunt solo astricti ad utilitatem
211 alterius, s̄m Io. de Pla. in d. l. j. C. de ag. & cēsi. † Hi aūt rustici agri
culturæ intendentes sunt ab omnibus iniurijs, & oppressionib.
212 defendendi, l. 2. C. de luc. aduo. lib. 12. † Et ppea malè faciunt ba
ricelli, exactores, & nuncij incedentes p Comitatū pro malefa-
ctorib. inquirendis, vel pro exactionib. collectarū, qui grauāt ru
sticos, ut sibi præstent alimenta, uel ut cōmodent sibi equos non
n. hoc dēnt pati iudices, d. l. 2. & ibi ad hoc illum tex. no. Ioan. de
Pla. quia non tenentur rustici gratis dare alimenta istis baricel-
lis, & similib. l. aīalia, C. de curs. pub. lib. 12. nec grauari pn̄t ēt a
suis dn̄is, vt sibi commodent equos, & boues, l. cōperimus. C. eo.
213 † Qd̄ facit ɔ̄ feudatar. n̄ri tpis, qui tpe guerræ extorquent pecu-
nias a subditis pro equis emendis, qd̄ non licet, s̄m Io. de Pla. in
214 d. l. comperimus. † Nec dēnt milites, nec alij iter facientes, ma-
ximè iudices hospitantes in domib. rusticorum alimēta, aut ali-
quid aliud ab ipsis rusticis ēt sponte dantibus recipere, & q ɔ̄ fe-
cerint x. librarum auri mulcta sunt feriēdi, l. deuotium, C. de me
ta. lib. 12. Quæ oīa notanda sunt, s̄m Ioan. de Pla. ɔ̄ quosdā magi
stros extraordinarios Ducatus Med. q conuiuantur splendidè
expensis rusticorum, & singula milliaria singulis dieb. conficiūt
215 ut uentrem impleant, & se oīno saginent. † Et milites, cæteriq;
iter agentes fauore publico non dēnt nisi per diē, & noctem in
eadem rustici domo hospitari, d. l. deuotum, & l. vnica, C. de salg.
hosp. non præb. & l. fi. §. sui ēt, C. de re mil. Quę iura (proh dolor)
malè obseruantur in maximam populorū perniciē: Quo fit, ut
Principes odio subditis sint, & statutum reuolutionib. eos infe-
216 stos persæpe sentiant, † qa interest Reip. ne rustici distrahantur
a suis operibus, excusantur agricolæ tpe seminum, messiū, & vin
demiarum ab oīb. munerib: extraordinarijs, d. l. j. C. de agr. & cē-
si. Et pari modo tpe, quo arant, refricant, fossata faciunt, & simi-
lia præparatoria ad fructus necessaria, excusandi sunt, quasi idē
iudicādum sit de tali tpe, qd̄ de tpe seminū, arg. l. diuortio. §. nō
solum. ff. sol. ma. & quia militat eadem ratio secundū Io. de Pla.
217 † Ex hoc infero, q̄ bubulci, & similes p̄sonæ uacantes agricultu
ræ, non pn̄t cogi, ut pro guastatorib. uadant in exercitum, & be
218 ne facit tex. in l. j. & in l. si. C. de col. fun. pat. eo. lib. † Itē non pn̄t
rustici, neque dn̄t ēt pro debitis fiscalib. q̄b. tenentur eorū dn̄i,
aliquo mō vexari, neque inquietari, l. colonos, C. eo. tit. de agr. &
censi. Et ibi assignatur rō, quia nec momento a gleba sunt auo-
candi. Istud tamē malè solet obseruare d. Louinus qui angariat
colonos, & massarios pro collecta imposita dominis prædiorū.
219 † Item fauore agriculturæ sancitum fuit, ut creditores, qui fru-
mento, hordeo, & similib. q̄ rusticis mutuarunt, non accipiāt pi
gnori illorum terrulas, boues, & pecora sub pena priuat. sui cre-
220 diti, auct. ad hæc, & in corpore un̄ sumit, C. de usur. Item eodem
fauore statutum fuit, ut mutuantes frumentum, hordum, & si-
milia rusticis, nō possint vsurarū noīe ultra 8. partem modij exi-
gere, & ultra siliquā pro aureo, aliàs cadant ab actione, ut in Au
th. vt nul. cre. agr. p totū. & in d. auct. ad hæc. hodie aūt nihil vsu
221 rarum noīe exigi pōt, c. j. & p totū, de vsur. Item† boues, aratra,
& cætera instr̄a agrorū, nō pn̄t ēt, p executione rei iudicatæ pi-
gnorari, l. executores, C. quæ res pig. ob. pos. Et licèt ille tex videa
tur solū loqui de bob. & instr̄is agrorū tributariorū, ne solo tri-
buti retardetur, tn̄ s̄m gl. Bar. & *communiter* Doc. idē dd̄m est ēt, si
p̄dia non sint tributaria, qa licèt cesset rō solonis tributorū, mi-
litat tn̄ alia rō. i. ne sterilitas fructuū damno sit Reip. arg. l. j. §. de
opere, ff. de aqua plu arcen. ¶ Sed quid si rusticus in bonis nihil
aliud hēat q̄ boues, & aratra? Gl. ibi r̄ndet, tunc ea pignorari pos
se, p tex. in l. stipendia, C. de exec. rei iu. Sed Cyn. Pet. & Alb. de
Ros. ibi tenent ɔ̄rium, nisi una cum prædio capiantur. Quæ opi-
nio posset procedere si p̄diū esset ipsius rustici. Sed si non h̄ret
nisi boues, & instr̄a, ut in Italia, ubi massarij sunt pauperes, tunc
puto opi. gl. præualere. Et sic uides, q̄ boues, & instr̄a fundi, capi
222 non pn̄t pro pignore prætorio, uel iudiciali. ¶ † Sed an possit ex
ɔuentione pignori tradi? Glo. in l. pignorum, C. eod. tit. tenet q̄
sic. ɔ̄rium determinant Cy. Odof. Pet. & Alb. ibidem, ɔcludētes
ēt in istis non ualere pignus ɔuētionale, p tex. in d. l. executores,
in uer. aut creditor, q̄ gl. idem uoluerit, licèt Doct. aliter eam re
ferent, & ita eā intellexit ibi Bar. dum alleg. tex. in Auct. nul. cre.
223 agri. ¶ † Item qui boues, aut agri instr̄m aliquod uiolenter cepe
rit, inuaserit, abstulerit, in quadruplū tenetur rustico, & notā in
famię ipso iure incurrit, & nihilominus arbitrio iudicis mulcta-
ri pōt. auth. agricultores, & in corpore, unde sumit, C. q̄ res pig.

224 ob.pos.¶†Itē agricultores, dū uillis insidūt, dū agros colūt, nō pñt ꝑ debito detineri, sed securi eē dñt quacunq; parte terrarū
225 d.aut.agricultores,& ibi ꝑ Bal. ¶Item rustici† portātes pullos, oua, frumentū,& similia ad ciuitatē, si illico nō reperiāt emptorē, cogi pñt subito reuerti ad opera rustica,& quæ portarunt dimittere penes aliquē vrbanū, q ea vēdat, ne dū in foro sedent, agricultura destituat, l.2.ff.de nund. Qđ credo ꝓcedere ſm terminos illius l.videlicet, qñ rustici ex iussu superioris portarunt victualia in ciuitatē. Tunc.n. officiū superioris esse dēt, nō teneri rusticos diu occupatos, sed debet prouidere de officiali, qui importata uendat noīe rustici. Secus ergo vr̃ dicendū, qñ rustici voluntariè ueniunt ad vrbē, tunc qa præsumuntur venire eo tpe, quo vacare pñt ab opere, non tenet officialis prouidere de vrbano, q importata ꝑ rusticos vendat. Itē intelligo procedere in rusticis masculis, secus fortè in mulieribus, q̄ in ciuitatem veniūt non pro pullis tm̃ vendendis, sed ut cōplaceāt dño suo, uel mercatori, q sibi donat scufias,& bindellas. In mulieribus.n. vel cessat rō d.l.2.uel interest Reip. eas longiorē moram in urbe facere, ut ab urbanis,& nobilibus impregnentur, arg.l.j.solu.matri.
226 ¶†Itē si agricolæ litis cā, uel agant, uel ꝯueniantur corā iudicibus ciuitatum, est illis summariè,& velociter, ius dicendū, §.j.in
227 Auct.de Quæsto.†Et si plures sint litis cōsortes, uno ad litē peragendā retento, cæteri sunt remittendi, ne ex absentia plurium agricultura damnū patiaī, §.si uerò forsitā, eo.tit. de Quæstore.
228 ¶†Itē tpe messium pñt rustici incolentes vrbes, cogi rura petere,& blada secare, qa offm̄ superioris est prouidere, vt fructus opportuno tpe colligant, l.j.C.de agr.& cens.& ibi illum tex.adhoc no.Io.de Plat.col.fi.¶Hēt ēt rusticitas plurimas alias prærogati-
229 uas.†Primò excusat rusticum a uera contumacia, l.2.§.fi.ff.si qs
230 in ius uoca.non ierit.& l.j.§.fi.ff.de eden.†Et hac de cā rusticus excusabit a mulcta, q̄ nisi ꝑ vera cōtumacia imponi debet, l.j.§.
231 j.ff.si quis ius dicen.non obten.†Ex hoc ēt sequit, ꝙ rusticus cōtumax poterit appellare, cōtumacia nō ob.qa ad hoc vt contumax excludaī a beneficio appellandi oportet, ꝙ sit uerus cōtumax, l.ex consensu, §.fi.& ibi no.ff.de app.& l.& post edictū, §.fi. ff.de iu.mō rusticus excusaī a uera ꝯtumacia, ergo appellare poterit, ſm Bal.Pau.Alex.& Mod.in d.l.2.§.fi.& Imo.in d.l.ex con
232 sensu, §.fi.cū alijs cōcor.alleg.ꝑ Alex.in d.l.2.¶†Scdò rusticitas excusat a dolo ꝓsumpto, l.si qs id qđ, ff.de iurif. om.iud.ubi ꝓsumitur rusticū potius per simplicitatem, q̄ per dolum currupisse albū ꝑtoris, & ibi ad hoc plura cōgerūt Mod.& optimè ad pra
233 cticā deduxit Cor. ꝯsi.215.Vr̄ prima fronte, col.3.lib.2.†Hinc est, ꝙ rusticus excusaī a ꝓsumpta fraude vsurarū, ſm gl.in l.cum allegas, C.de usur. nā si emerit fundū cū pacto de retrouendendo,& pro modico ꝑtio, non credit in fraudem usurarum emisse, licèt in urbano ꝯrium præsumat, ut tradit in c.ad nostram, de emp.& uen.& ita determinauit Raph. Ful.in d.l.si quis id qđ,& sequitur ibi d.Ias.& Cepo.in tract.de simul.ꝯtuū in 6.casu principali, col.6.¶Hinc Tho.Ferra. docuit usurarios vnā cautelā, ut submittant rusticos, q eorum noīe absque tñ mandato, de quo fides fieri possit, emant cū tali pacto, nam secuta ratihabitione, fundus erit ipsius, cuius noīe fuit emptus. l.multum, C.si qs alteri, uel sibi.eritq; tutus a præsumptione usurarū, cum ipse non ꝯxerit, nec suo noīe ꝯtum eo modo fieri mandauerit, ut docet idem Ferra. cau. 17.inci.Magna est quæstio. Sed certè ista cautela ēt fieri poterit ꝑ aliā personam non rusticā, quæ ꝯxerit alterius noīe, si de mandato fides fieri non possit. Habes tñ istud notare ad regulam. Qui ꝯ iura mercatur, in dolo esse ꝓsumit, l.quēadmodum, C.de agr.& censi.nā ista regula non uendicat sibi locum in rusticis, ut etiam ibi uisa fuit uelle gl. per tex.in l.j. C. nō li.hab.metr.& firmat Cor.consi.147.qa causa, col. 2.lib.2.ubi cōsuluit rusticum, q emit rem non seruata forma statuti non præ-
234 sumi mala fide emisse.†Hinc ē, ꝙ rusticus testis, q deposuit ꝯria, excusandus est a ꝓsumpta falsitate, qa ꝑ simplicitatē uariasse ꝓsumitur, ſm Ang.in §.& licèt, in Auc.de testi.col.2.sequr Ferra. in d.cau.17.Sed ꝯrium tenent Io.And.in c.cum Ioannes eremita, de fide instr.& Bal.in l.scripturæ, C.eod.tit.& d.Ias.in d.l.si qs id, quod.quia nō pōt esse simplicitas, ubi est ꝯrietas. Et ista opi. uř uerior, qa rusticus uacillans pōt torqueri.§.si uerò ignoti, in Auct.de test. Prudens tñ,& circumspectus iudex, ꝯsiderabit naturam ꝑsonæ ipsius rustici,& qualitatem facti, super quo uacillauit,& omnibus rectè pensatis amplectaī quā opi. ſm rei exigē
235 tiā ueriorē esse existimabit. † Hinc ēt dixit Bal.in d.l.scripturæ, ꝙ rusticus, qui produxit ꝯrias scrip. potest productionem reuocare, quia rusticanæ simplicitati est aliquid indulgendum. Sed Sal.ibi ꝯrium tenuit, qa nemo pōt a iudice fidem etiam factam
236 tollere.sequitur Fel. in c.imputari, col.2.de fide instr.¶†Itē rustico non currit tempus præfinitum ad agnoscendum bon. pos. quia præsumitur ignorare ius, quæ iuris ignorantia sibi non debet nocere, l.pen.C.qui adm. Hinc est, ꝙ licèt excep.dilatoria sit opponenda ante lit.contest. maximè si sit declinatoria, l.si conuenerit, ff.de iurisd.omn.iud. cap.inter monasterium, de re iud.
7 tamen rusticus potest etiam post lit.contesta.opponere declinatoriam, quam præsumitur omisisse ꝑꝑ iuris imperitiam, ſm Spe. tit.de compe.iud.adi.§.j.uer.sed nunquid.Ang.in l.fi.C.de exce. sequitur Mart.Laud.in d.l.si conuenerit.Sed d. Ias.ibi reprobat hāc decisionē qa rusticus debuit ꝯsulere peritiores. Qđ est uerum, si peritorum copiam hr̃e potuit, ut ĩ.dicam.Sed si non potuit, stabit firma decisi. Vnde alia ratione eam reprehēdit d. Ias.
238 †quia ignorantia iuris non excusat rusticum, nisi in casibus a iure expressis, l.fi.C.de iu.& fac.ign.Qđ an sit uerum, ĩ.subijciam. Item licèt is, qui non reuocat confessionem sui Aduocati, incōtinenti sibi præiudicet, l.j.& 2. C.de erro. Aduo.no.in l.error, C.
239 de iu.& fac.igno.† Tamen fallit in rustico, qui potest aduocati confessionem quandocunque reuocare, quia præsumitur illico non reuocasse ꝑꝑ imperitiam, ſm Bal.in c.fi.col. 6.de confess.& in c.si cautio, de fi. instr. Item licèt mater transiens ad secundas nup.priuetur hæreditate filij pupilli, si non instituerit, vt tutor ab ea petitus conficeret legitimum inuentarium, l.2.§.idoneos,& §.seq.ff.ad Tertu.ac etiam priuetur donatione propter nupt.legatis,& fideicommissis a marito sibi relictis, auct.eisdem pœnis,
240 & auct.item ea, C.de secun. nup. †Tamen fallit in matre rustica, quæ excusatur propter iuris ignorantiam, si non fuerit confectum inuentarium per tutorem, uel non fuerit seruatus legitimus ordo in creatione ipsius tutoris, putā si tutor administrauerit anteq̄ fuerit sibi decreta administratio.ita consuluit Mar. de Se. qui refert idē ꝯsuluisse Pau. de Cast.d.Honof. de Perusio consi.39.Visis,& inspectis, li.j. Sed ꝯrium facit, qđ decidit Bal. in
241 l.fi.in prin.col.fi.C.de iure delib.† vbi vult, ꝙ mulier, vel rusticus non excusetur, si non confecit inuentarium, sequunī Alexā.&
242 Mod.in l.iuris ignorantia, C.qui admi.†qa in his, quæ sunt ad rigorem iuris conseruandum inducta, rusticitas non prodest, ſm gl.in §.j.38.dist.Considera autem, si dici possit, ꝙ decisio Bal.in d.l.fi.iō procedit, qa si rusticitas excusaret, præiudicaretur creditoribus certantibus de dāno euitādo, in casu Soc.præiudicaī solū alijs uenientibus ab intestato certātibus de lucro captādo, vñ
243 non uř par rō lucri,& dāni, l.fi.C.de codi.† Itē licet ex diutina ꝑstatione ꝓsumaī ꝯcā oblō, l.cum de in rē uerso, ff.de usu. Tñ fallit in rustico, ſm Spe.in ti.de rest.spo. §.nunc dicamus, uer.si aūt unū par caponum, uel plaustrū lignorū, si postea soluere detrectet, ꝯ eum nulla daī actio, neq; interdictū, nisi cā,& oblō aīr ꝑbeī, ut per Spe.tit.de cā pos.& propri.§.2.uer.certū.seqtur Lud. Ro.in l.q aliena, in prin.ff.de acq.hær.& Bal.in l.solēt, in fi. ff. de off.proconsl.q uolūt, ꝙ in rustico reqraī præstatio 30.an.ad hoc, ut ꝓsumaī oblō. Qđ ēt uoluit Soc. ꝯsi.145. Circa primū, col.2.li. j.& Barb.ꝯs.9.col.15.lib.2.Possem alia plura interserere, in qbus rustici excusantur ꝑꝑ iuris igno. Sed ea oīa missa faciam, qa aliquantulū impertinenter hic tradi uiderentur. Solū declarabo, quō intelligaī, ꝙ iuris ignorantia excusat rusticos,& fēes. Vnde
244 scias duas tradi regulas. Vna est,† ꝙ in dānis euitādis iuris ignorantia rusticis,& alijs non nocet, l. error, ff.de iu.& fac.ign.altera est, ꝙ iu.ign.in lucris captandis nō prodest rustico, nec mulieri, l.iuris ign. C. qui admi. Quæ rła ꝓcedit, qñ rusticus,& mulier potuerunt ꝯsulere peritiores: aliās si nō potuerūt, iuris ignorantia eos excusat, sibiq; ꝓdest, l.in bonorū, ff.de bo.pos.ti.generali.
245 †Itē scias duas alias in hac materia dari regulas, primo aspectu ꝯrias. Prima est, iuris ignorantia rusticos solū excusat in casibus expressis a iure, l.fi.C.de iu.& fac.ign.q tex.licèt loquaī in mulieribus, extendit tñ a Doct.ut ēt ꝓcedat in rusticis, sic eū extendit gl.in §.fi.j.q.4.& d. Ant.in c.2.col.4. de ꝯst.d. Alex.ꝯsi.14. uiso,& considerato, lib.2.& in l.si qs id qđ, ff.de iurisf.omn.iu.& in d.l.iuris ignorantia.& utrobique d. Ias.& idem Ias. in d.l.fi.& alibi sæ-
246 pe. ¶†Altera regula est, ꝙ ignorantia iuris positiui rłr excusat rusticos, nisi ꝯrium a iure statutum reperiatur, q̄ regulam tradidit gl.in c.super literis,& ibi Pan.de rescr.pro tex.in l.cum de indebito, ff.de prob.& in l.j.§.fi.ff.de eden.& ibi penè probatur,& adde text. in l.fi.ibi, rusticitati semper consultum est, C.de testa. ¶Credo, ꝙ istæ duæ regulæ non sint aduersæ, sed potius diuersæ. Primam.n. sic intelligo, ꝙ ignorantia iuris non excusat ipso iure, nisi in casibus expressis a iure, idest immediatè iuris ignorātia non releuat rusticos ꝯuenientes iuri positiuo, nisi ita statutum reperiatur. ita procedat tex. in d.l.fi.C.de iur.& facti ignoran. Secunda uerò debet intelligi, ꝙ iuris ignorantia excuset rusticos,& mulieres, offic. iud. implorato ex æquitate. Et istud est, quod uolunt iura dicere, dum dicunt rusticitati subueniendū, l.ubi æquum iudici uisum fuerit, simplicitati rusticanæ esse indulgendum, d.l.j §.fi.ff.de eden.& d. l.cum de indebito i§.finaūt is, cum sim. Vel prima debet intelligi in his, quę ad rigorem iuris conseruandum inducta sunt, in quibus rusticitas non considera tur, sicut nec ætas. l.properādū, ad fi.C.de iud.§.pupillus, in Auctēn.de hære.& fal.nisi in casibus expressis a iure, ut in l.fi.C.de test.ita dicunt Bal.& alij in d.l. iuris ignorantia.& gl.in d.§.fi.j. quæstione quarta,& per dominum Ias.in dicta l.si quis id quod,& in l.finali, columna 137.uersiculo decimosexto quæro, C. de
247 iure emphyteu.¶†Plus dicunt Moder. maximè do.Ias.in d.l.iuris ignorantia, quòd in his, quæ ad rigorem iuris conseruandum statuta sunt, non excusatur rusticus, etiam qui non potuit cōsulere peritiores. Qđ verum est ipso iure,& immediato legis beneficio,

ficio,ſed ei tunc ſuccurrit bñficio reſtonis in integ.non ex cã iuris ignorantiæ,ſed quia peritiores cõſulere non potuit,ſm Bart. Sal.& Iaſ.in l.j.C.de iur.& fac.ign. Alex. Pau.& Mod.in d.l.iuris ignorantia.& Pet.de Anch.cõl.375. Viſa diligenter gratia,ſuper aliqñ dubitaui pp tex.in l.in bonorum,ff.de bon.poſſ.ubi tẽpus
48 †adq agnoſcendum bonorum poſſeſſ.cenſeri debet de forma,au ctẽn.quæ ſupplicatio,C.de prec.Imp.off.& tñ ruſticus, qui non potuit conſulere peritiores,excuſat ipſo iure abſq; beneficio reſtitutionis.Sed nunc ꝯſideraui,ꝙ tps ita demũ dr̃ de forma,ſi apponat ad ſubſtãtiãdũ actũ,ita,ꝙ remoto tpe actus, de ſe nihil eſſet,l.j.§.ſi qs ſimplr̃,ff.de uerb.oblig. Secus ſi tps apponat non ad actũ ſolennizandũ, ſed ad actũ tollendũ ſeu excludendũ, d.l. in bonorum.Vel dici põt,ꝙ tps propriè nõ eſt de forma,ſed largo modo,ſm Pau.de Caſt.in d.auct.quæ ſupplicatio. præcedens tñ ſolutio magis ſatisfacit. Scda uerò regula intelligenda eſt in alijs non inductis ad rigorem iuris conſeruandum,neq; pro for-
249 ma.¶†Scias ẽt,ꝙ iuris ignorantia ſolum excuſat ruſticos ſimplices,nõ aũt ſagaces,ſeu ſm Bal.ſ.quadratos,eſt tex.in l.athletæ,§.
250 ſi.ff.de excu.tut.†Et coram vicarijs ruralibus,& baiulis caſtrorũ proceditur ſimplici uia, nec curatur de aptitudine libelli , nec de tot iuris apicibus,ſm Bald.& Sal. in auct.niſi breuiores,C.de ſen.ex pic.reci. Alex.conſi.71. Viſo proceſſu cauſæ uertentis inter Ioan.col.pen.lib. 2. & d.Iaſ.in l.j.ff.de off.aſſeſ. Qđ ur̃ ꝯ præmiſſa,nam ordo iuris inductus ur̃ pro forma ad iuris rigorẽ conſeruandũ;& tñ iſti uolunt , ꝙ ruſticitas excuſet. niſi fortè dicamus,ꝙ ideo in cauſis, quæ coram magiſtratibus ruralibus agitantur,relaxatæ ſint iuris ſolennitates,quia breues ſunt, & reputantur,d.auct.niſi breuiores. Qđ credo uerũ,licèt d. Alex.ſentiat indiſtinctè coram iudicibus caſtrorum ignorantibus iura, non eſſe diſputandũ de iuris apicibus . Sed iterum ad agrorum cultu-
251 ram reuertamur.†Cuius fauore ẽt ſancitũ fuit,ut ꝓpria authoritate liceat cuilibet occupare deſertos agros,& ad culturã illos reducere,ſiue ſit uicinus,ſiue nõ, ſiue ager ſit omnino habitus pro derelicto,ut ff.pro derel.ꝑ totũ. ſiue ſimpliciter deſertus ſit a domino,l.qui agros,C.de omni agro deſer.lib.11.Qđ ſi dñs deſertum fundũ rehabere uoluerit,reſtitutis expenſis intra bienniũ
252 auditur,at poſt bienniũ omnino excluditur,vt ibi.†Et ſic habemus caſum,in quo fauore culturæ res immobilis præſcribit duorum annorum curriculo cum mala fide, & ſine titulo ꝯ cões ꝑſcriptionis regulas.¶Eſt uerum,ꝙ glo.& *communiter* Doct. ibi,& Bar.in l.rem,quæ nobis,ff.de acq.poſſ.intelligunt illum tex. procedere in agris tributarijs tñ,fauore tributorum exoluendorũ, quorum fauore ẽt lapſis ſex mẽſibus poſt propoſitum, ſi nullus compareat,qui ius in agro deſerto prætendat , ſecurus eſt occupator,l.locorũ,C.de omni agro deſer. Sed certè d.l.qui agros,loquitur indiſtinctè.& licèt ibidem dicat, ſic fuiſſe determinatum ꝑp priuatum ꝑblicumq; cõpendiũ,tñ intelligendo de publico compendio,i.de publica utilitate,q̃ conſiſtit in agricultura,d.l. j.& l.colonos.de agri.& conſi.& l.j.§.de opere,ff.de aqua plu. arcen.lex illa locum hẽbit omni caſu.¶Sed ultra hoc dubitari p̃t,
53 an d.l.qui agros,ſit correcta per ius canon.†quo iure malæfidei poſſeſſor nullo tpe põt præſcribere,reg.poſſeſſor,de reg.iur.c.ſi. de præſcri. fortè uerius eſt,ꝙ non corrigatur, quia ex cã lex põt auferre dñium uni,& dare alteri, l. item ſi uerberatum, ff.de rei uend.lex.n.priuat dñm dominio fundi deſerti in odiũ negligentiæ,& illud transfert in diligentẽ,qui agrum excolit,ꝙ facere poteſt.Sed ẽt ex cauſa lex põt ſtatuere,ꝙ mala fides non obſit præſcribẽti,ſm Bal.in ſua diſp.incip.Statuto cauetur,ꝙ fœnerator. & Petr.de Anch.in d.reg.poſſeſſor, col. 19.& d.Ioan.Bap. de S. Seue.in l.oẽs populi,col.32.ad fin.ff.de iuſt.& iure. Dicamus ergo,ut uberior ſit ſtatus publicus, ꝙ poſſeſſor malæ fidei agrũ de-
54 ſertum ꝑſcribere poſſit.†Itẽ excolendorũ agrorum fauore valet ſtatutum,ꝙ ſuſcipiens maſſarium,uel colonum alterius abſque domini uoluntate,teneatur ad oĩa damna,& intereſſe,& ad omnia debita per maſſariũ, & colonum dño , a quo inuito receſſit. Quod ſtatutum uiget in Ducatu Med. & Papien. Comitatu.& bene ꝓbatur in argm̃ in l.oẽs,C. de agr.& cenſi.Et ibi no. Ang. ꝙ ſuſcipiens colonum alterius,tenetur ad tributa, ad quæ tene-
255 batur dñs derelictus, qui ſoluendo nõ eſt.¶†Item licèt emphyteuſis eccleſiaſtica non tranſeat ad hæredes extraneos , ſm opi. Bar.in l.quod dr̃,ff. de probat. Tñ fallit ſi in emphy.a principio conceſſus fuerit fundus ſterilis,qui cura, & diligẽtia emphyteutæ redactus ſit ad culturam,& fertilitatem,tunc fauore,& priuilegio culturæ,tranſit ad extraneos,ſm Bar.in l.quicunque,C.de omni agro deſer.per illum tex. & ante eum idem uiſus eſt uelle And.de Baru.licèt non firmauerit,prout nec Bar. auſus fuit firmare.ſed Ioan.de Pla.audacter ibi ita concludit, & ſequitur Ludo.Rom.in rub.ff.de arbi.in 9.char.ad fi.& dictum Bar.in d.l. quicunque,reputat ſing.Ludo.Rom.ſing.349.incip. Fundus ſterilis.Ibi tamen ſubdit,ſufficiat tibi authoritas Bar. quaſi ſentiat,ꝙ non ſit uerum. Et illud reprehendit idem Lud.Rom.in l.etiam, in prin.ff.ſol.matr.per tex.in c.ad aures,de reb.eccl.non alie.vbi dr̃,ꝙ prælatus poterit in emph.hæreditario iure concedere ei,q̃ ſyluam ſterilem reduxerat ad culturam.Pondera,ꝙ non tranſit, quia ſi iure communi tranſiret,fruſtra impetratum fuiſſet,vt ibi præſupponitur.Item pondera verbum,poterit,qđ denotat liberum arbitrium,l.ſæpe audiui Cæſarem,cum gl. ff.de offi. procõ. ergo nõ arctatur prælatus dare in emphy.ſi nolit. Et ſic iſte tex. ur̃ deſtruere dictum Bar.ſm And.Sic. ibi,licèt dicat ſe uidiſſe cõſilia maximorum Doct. q conſuluerunt ſm opi.Bart. Et ꝯ Bart. tenet Alex.in d.l.quicunque, in addi. Sed ego reperi, ꝙ Paul.de Caſt.conſulendo ſecutus fuit opin.Bar.conſi.63. Vr̃ dicendum. & Cur.conſi. 48.exordiente, Super controuerſia,col. 2. Et iſta ſententia Bar. tanquam benignior magis placet, attento maximè,quod eſt altercatio inter Doct.an emphyteuſis eccleſiaſtica tranſeat ad hæredes extraneos, & plures tenuerunt,ꝙ tranſeat, vt Fel.& alij,quos ipſe refert in d.c.in præſentia. Quorum opin. in caſu iſto ſuſtinẽdam puto,& quæ ex ſeq. optimè iuſtificatur.
256 †Nam ſi cultura coloni,uel emphyteutæ,ad longum tẽpus fundus ſterilis effectus fuerit fertilis,dominus tenetur finita locatione,ſeu emphyteuſi eundem reinueſtire pro ſimili pretio,& ad ſimile tempus,etiam ꝙ a tertio offeratur maior penſio, ſm Pau. de Caſt.in d.conſi.63.Mouetur per tex.in d.l.quicũque, quæ lex ſm eum,non ur̃ intelligenda in eo,cui in perpetuum fundus locatus fuit,qa ab eo fundus auferri non põt, etiam ꝙ illum fertiliorem non reddiderit.l. cotem,§.agri,ff.de pub.& pro hoc facit tex.in l.fi.C.de omni agro deſer.ubi deciditur,emphyteutam,cuius diligentia fundus melior effectus fuit, non poſſe grauari maiori penſione,q̃ a prin.conuentum fuerit.Quem tex.no,ibi Bar. ꝯ inſatiabiles prælatos.Et ratio eſt,quia cultores non debent de
257 plorare ſuas operas,l.fi.C.de alluuio.¶†Eſt.n.inſpiciendus ualor,& redditus fundi tpe primæ inueſtituræ,non tpe,quo res reperitur meliorata,l.3.C.de prædi.naui.vbi caſus,& ibi no.Bar.ꝙ emptor, qui rem alteri hypothecatam meliorauit,offerẽdo tm̃, quantum detractis melioramentis res ipſa ualet,priori creditori,habet ius retentionis.Et etiam illum tex.no. And.de Baru. & Ioan.de Pla.ꝯ auaros prælatos, alienantes, vel dantes in emphy. rem ſterilem,uel domũ ruinoſam, & poſtea cum uident rẽ effectam precioſiorẽ,& meliorẽ,aſſerunt eccleſiã eſſe læſam , & hoc prætextu nitunt reuocare ſuos ꝯtus.Non.n.p̃nt,neque dñt,qa inſpicienda eſt æſtimatio,q̃ erat tpe alienationis,ut ibi,& l.ſi voluntate,C.de ꝯhen.emp.& c.3.extra eo.tit.& ꝙ augeri non dẽat penſio colono , cuius induſtria res melior reddita fuit, eſt caſus in l.2.C.de fun. rei priua.& ſalt.di.do.& in l.2. C.de loc.præd.fiſ. quẽ ẽt Bar.ibi no.ꝯ prælatos.Bene facit, qđ dixit Bar.in l.cogno
158 uimus,C.de mu.& colo.patri.lib.11.†vbi vult,emphyteutam eccleſiæ non poſſe expellere colonum repertum in fundo emphyteuticario, qui diu laborauerat,& cultiuauerat fundum illũ ſterilem,aliàs priuari debet emphyteuſi.Iſta deci. Pau.de Caſt.du-
259 riſſima ur̃, † qa finita emphyteuſi finitum eſt ius emphyteutæ, & finita locatione finitũ eſt ius coloni,l.fi.§.ſane,C.de loc.ꝑd.ciuili.Et finito tẽpore locationis,& inueſtituræ,põt dominus aperire oſtia ẽt claudente colono,ſm Innoc.in c.j. de immu.eccl. & Bal.in c.j.in fi.de cõtrouer.inter do.& fid.nec habet colonus iuſtam ꝯquerendi cãm,ſi dñs nolit ſibi renouare inueſtiturã finitam,cum nemo inuitus ꝯhere compellatur,l. ſicut, C. de act.& oblig.& ꝓ hoc ur̃ caſus in l.nec cui, C.loc.Et ꝯ Pau.ur̃ qõnẽ decidere gl.in l.2.C.de loc.præd.ciui.quæ relata ad tex.ꝯriũ expreſſe determinat. Et ꝯrium probat tex.in d.c.ad aures,de reb.eccle. non ali.in uerbo,põt.Eſt uerũ,ꝙ ſup iſto tex.non eſt faciendum magnum fundm̃,qa ſm And.Sic. poſt antiquos, verbum, p̃t,nõ fuit ibi poſitũ,ut denotaret liberam p̃tatem dandi in emphyteuſim ſyluam redactã ad culturã induſtria coloni. Sed ut denotaret prælatum impune poſſe res ſteriles dare in emphyteuſim eis quorum cultura effectę ſunt fertiles,non ob.legis prohibitione & iuro de non alienãdo, &c. nec ibi determinat,an finita locatione prælatus teneatur pro eodẽ præcio dare rem ipſam in emphyteuſim. Vñ ꝯſideraui ſup iſto puncto diſtinguendũ eſſe, aut quis confiſus de dño rei ſterilis abſque pacto, & ulla inueſtitura reduxit fundum ſterilem ad culturã, aut prius accepit fundũ ſterilem in emphyteuſim , & poſtea cum reddidit fertilẽ. ¶ Primo caſu,aut dñs vult ſoluere expenſas factas in cultiuando, & fundum pro ſe retinere,& põt ſm oẽs Canoniſt.in d.c.ad aures, dũ uolunt illum tex.ideo procedere, quia ibi præceſſerat conuẽtio de inueſtiendo , & iſtud optimè probat tex.in l.qui agros, C. de oĩ agr.deſer.Aut dñs non uult pro ſe retinere,ſed vult ſoluere expenſas,& alteri dare in emphyteuſim , & tunc ſi is,q̃ cultiuauit, uult eãdem ſoluere penſionẽ,q̃ alius offert,dico cum ex æquitate ꝑferendũ,ar.l.cõgruit,C.de loc.ꝑd.ciuili.Et ſi fundus ſit eccleſiæ,prælatus ſine licentia Papæ nõ põt illum dare in emphyteuſim alteri,q̃ ipſi cultori,ſm Car.Flo.& Pano.in d.c.ad aures.¶Secundo caſu ſubdiſtinguẽdum arbitror.Aut is,qui reddidit agrũ fertilem,fuit inueſtitus in perpetuum,aut ad tempus,ſi in perpetuũ,cõſtat,ꝙ ab eo nõ põt auferri,d.l.2.cum gl.& l.fi.C.de locat. prædio.ciuil.neque ſibi pẽſio augeri,l.fi.C.de omni agr.deſert.Si ad tps , aut finito tpe petit ſe inueſtiri offerendo tm̃ , quantum ab alio reperitur,& tunc audiendus eſt,& præferendus, tum ratione prioris culturæ, tum quia antiquus colonus cæteris pari-

260 bus est pferēdus nouo ɔductori, d.l.ɔgruit. ¶ † Sicut eɔ̃ dñs uo-
lēs emere a colono fructus rei locatæ est alijs anteponēdus, sm
Bar. & Io. de Pla. in l.j. & ibi Io. de Plat. p illū tex. C. de met. lib. 11.
& ita tenuit Bar. in l.j. §. pmittitur, ff. de aqua quot. & æsti. ubi de
cidit, ꝙ finita emphyteusi p gñationē pñt descēdētes petere sibi
renouari emphyteusim, & si dñs deneget, poterūt a tali denega
tione appellare, qa grauātur, & iniuriantur, & iudex appellatio
nis debebit compellere dñm ad renouandū eis inuestituram. al
leg. tex. in c. bonæ, de postu. pla. & inducit tex. in d. §. pmittitur,
& in l. nullus, C. de decur. lib. x. & idē tenet Bar. in l. si mihi & Ti
tio, ff. de uerb. obl. vbi D. Alex. latè instāt, & tandē dicit opi. Bar.
hr̄e in se magnā æquitatē, ꝙ in practica ita sp vidit obseruari. Et
sm opi. Bar. ɔsuluit Ludo. Rom. ɔs. 22. Pro propositæ mihi ɔsul-
tationis, &c. Alex. ɔs. 80. Viso, & optimè aīaduerso, lib. j. & ɔsi. 9.
Visis dicto themate, col. 5. lib. 2. Imo. ɔsi. 38. In casu pmisso. uqi rñ
det ad ɔ̃ria, ꝙ pcedunt de rigore. opi. uerò Bar. pcedit de æqta-
te. & idē latius cōsuluit Imo. ɔsi. 68. In casu pmisso. & ibi loquit
in emphy. finita p lapsum tpis, idē ɔsuluit Pet. de Anch. cōs. 171.
Casus talis est. cōs. 174. Do. Lazar. & Cur. ɔs. 48. Sup ɔtrouersia,
p totū. ubi dicit, ꝙ ferè tota iuris prudētia transit cū opi. Bar. &
ꝙ ita in practica obseruatur. idē tenet Barb. cōsi. 18. col. 3. lib. 2.
Dec. ɔs. 131. Reuocat in dubium. vbi ex pluribus oñdit opi. Bar.
esse *communem*. Aut non vult soluere tm̄, quātum alius offert, sed
petit renouari inuestituram pro solita, & prima pēsione, & tunc
credo, ꝙ dñs non teneatur renouare ɔ̃ Pau. de Cast. p iura, & rō
nes s̃, alle. Et ɔ̃ Pan. ur̄ tex. in d.l. congruit, a ɔ̃rio sensu. Non ob.
tex. in d.l. qcunque, in rōne decidēdi, quia finito tpe locationis,
& inuestituræ, non excluditur a dño a fructu laboris sui, sed ex
pacto excludit, & sic ex proprio consēsu, l.j. ff. de pact. facit tex. in
l. fi. ff. de cond. institu. ¶ Et ponderatio Pau. ꝙ ille tex. loquat ne
cessariò in conductore ad tp̄s, qa si in perpetuū conduxisset, nō
posset expelli, ēt ꝙ rē sterilē non meliorasset, d.l. cotē, §. agri, nō
261 vr̄ iuridica. † Nā ego crederē a ɔductore ppetuo rē sterilē aufer
ri posse, si monitus intra congruū tp̄s eā non reduxit ad cultu-
rā, arg. l. qcunque, & l. q agros, C. de oī agro desert. si. n. cuilibet
extraneo licèt occupare res steriles desertas, & eas redigere ad
culturam inuito dño, quanto magis licebit ipsi dño? & eo maxi
mè, quia conductor rei sterilis tacitè ur̄ se obligare ad redigēdū
ipsam rē ad culturam. Qđ si non facit, vtpotè ɔ̃ueniēs promissis,
non video quare expelli non possit ab emphy. auct. qui rē, cum
ibi no. C. de sacros. eccl. Et hoc esset expeditum, si in inuestitura
promisisset emphyteuta, rē ipsam meliorare, vt cōiter fieri solet.
Fortè saluari posset opin. Pau. quando labores, & impēsæ essent
maiores q̃ fructus pcepti tpe locationis, & emphyteusis finitæ,
uel parum deductis impēsis esset supra lucratus, tunc ex æquita
te, & ex rōne d.l. quicunq;, & l. fi. C. de alluuio. s. ne ingemiscat o-
peras suas, putarē sibi renouandā esse inuestiturā pro eadē pen-
sione. Ita. n. fiet, ut cultiuator quandoq; fruatur, & gaudeat suis
operibus suoque labore. Sed hic probabiliter dubitari posset.
262 ¶ † Quid si dominus finita emphyteusi uelit fundum pro se re-
tinere? Videtur posse eum retinere, quia dicitur,

Alpibus ille perit, qui se plus diligit ullum.

L. præses C. de ser. & aqua, c. nisi. de auth. & usu pal. & ita tenuit
Pan. in c. bonæ, 2. col. pen. de postu. præla. dicēs ita restringēdum
esse dictum Bar. in d. §. pmittitur. Sed ɔ̃rium reperio consuluisse
Dec. cōsi. 131. Reuocatur in dubiū, quia si dñs posset pro se reti-
nere, elusoria esset cōis opi. Bar. & Doct. in d. §. pmittitur, nā pos
263 set dñs sp dicere, uolo pro me retinere. † Est aūt communis opi.
& quælibet dispositio ita interpretanda, ne reddat elusoria, vt in
simili arguit Pan. in c. quæ in ecclesiarum, col. fi. uer. limitarē tñ,
de const. bñ facit tex. in l.j. §. pecuniam, ff. de calum. & in c. si ciui
tas, de sentē. excom. lib. 6. Quid tenēdum? Certè ur̄ contēplandā
esse æquitatē, sup qua fundatur communis opi. nam si emphy-
teuta reddidit fundū sterilē sua cultura fertilē, æquitas ur̄ p em
phyteuta, & eius hæredibus, ne lugeant amisisse fructus laborū
suorum. Sed si emphyteuta recepisset fundum fertilē in emphy
teusim, quæ esset finita tpe, uel gñatione, dicerē æquitatē esse p
dño, qui vult gaudere fructibus rei suæ. Posse plura alia circa di-
ctum Bar. in d. §. pmittitur, hic congerere, quæ omitto, quia nō
bñ seruiunt ad propositam agriculturæ materiam. Vltimò sciē-
dum est, quod clericus, qui terram ecclesiæ incultam sua diligē-
tia fertilē fecit, uel qui in terra ecclesiæ sterili plantauit uineam,
usq; ad eius obitum pōt illā retinere, ēt ꝙ pp delictum bñficio
fuerit priuatus. Et hoc fauore agriculturæ, & ne lugeat pdidisse
suos labores, ut est tex. in c. fi. de pecu. cler. secundum intellectū
Inn. quem sequuntur Pan. & Mod. Et hæc sufficiant, quantum
ad modum ubertatis habendæ.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitates ex malo regimine, & inordinata administratione, vt plurimum depauperantur, fame, & pestilentia pereunt.*

2 *Annonæ thesaurarij, seu susceptores, cuius qualitatis, & conditionis esse debeant.*

Et in principio officij iurare debent omnem iniunctam sibi solicitudinem obseruare, remotis omni fraude, & dolo. num. 3.

4 *Iurare qui teneantur in principio suscepti officij omnem sibi impositam solicitudinem seper acturos.*

5 *Annonæ susceptores seu thesaurarij debent librum conficere, in quo describantur annona suscepta, & pecunia frumentaria.*

Et quid fieri debeat de libro illo. ibid.

6 *Librum rationum conficere tenetur quilibet obligatus reddere rationem, aliàs contra eum iuraui in litem potest.*

7 *Præsumptio eadem est contra non conficientem librum rationum, quæ est contra non conficientem inuentarium.*

8 *Annonæ susceptor, seu thesaurarij si aliquid omiserint scribere, qua pæna puniantur.*

9 *Anuonæ suscep. seu thesaurarij debent cuilibet deferenti annonæm frumentariam, uel pecuniam, apocham facere de suscepta summa.*

10 *Thesaurarius siue camerarius Regis, uel ciuitas, ut confiteatur se recepisse à debitore Regis, uel ciuitatis, qui uerè non soluit, debitor ipse censetur illico liberatus.*

11 *Annonæ thesaurarij, uel susceptoris negligentia si quicquam ex publica annona deperierint, ad ipsius debet damnum referri.*

12 *Annonę alicuius rei administrator censetur in maxima culpa constitutus, si eius negligentia res sibi commissa pereat aut deuastetur.*

Et quid si culpa sui substituti id euenerit, an ueniat excusandus. numero 13.

14 *Tut. ruentes pupil. domos, nec eas reficientes, qua pęna teneantur.*

15 *Annonæ prefecti, & thesaurarij aliquid de publica annona in usus proprios conuertentes, qua pęna puniantur.*

16 *Officiales, qui de pecunia communitatis, uel de frumento faciunt mercantias, quam pęnam subire debent.*

Et an lucrum inde proueniens debeat communitati applicari. num. 17.

18 *Thesaurarij se susceptores, quibus non licet pecuniam frumentariam in alios usus conuertere quàm in emptione frumenti, an & quando possint ipsam pecuniam mutuare pistoribus, qui artem pistoriam aliter exercere nequeūt nisi ipsis subuebiatur.*

19 *Thesaurarij habentes publicas pecunias pro soluendis stipendijs Doctorum, & militum, an licitè possint illos mutuare Docto. & militibus indigentibus libris, equis, & armis, sine licentia superioris.*

20 *Thesaurarij seu susceptoris officium quanto tempore durare debeat. & sequent.*

Et an & quando post finitum officium possint ad illud reassumi. 23.

24 *Thesaurarij, uel susceptores an & quando teneantur reddere rationem de administratinue ipsius imposita.*

Et quis ordo seruari debeat in ratione reddenda?

Quique conueniri debeant, si male administrauerint seu dispensauerint. nu. 25. & 26.

27 *Thesaurarios seu officiales de præda suspectos, an possit ciuitas, uel communitas ab officio submouere, & alios subrogare, & qua pœna puniri debeant, si conuicti fuerint fraudem in officio commisisse. nu. 28.*

29 *Annonæ pualicæ susceptores seu thesaurarij, an possint frumentum priuatū in horreis annonæ publicę reponere.*

30 *Massarij agricolę, an & quando possint aliena animalia in terris dominorum suorum intromittere.*

31 *Nautis an, & quando liceat in naui publicas merces deferente, quicquam priuati imponere.*

32 *Equi conductor, qui ex impositione ualisię, seu malæ, aut socij equum conductum deteriorem fecit, qua pęna tenetur.*

33 *Debitores Reip. ex causa frumentaria, an cogi possint immediatè post redditam rationem ad pretium soluendum.*

Et an habeant dilationem quatuor mensium iudicatis a iure concessum. num. 35.

Et an eorum bona censeantur tacitè ciuitati hypothecatę. nu. 37.

34 *Exceptio compensationis opponi non potest contra rempublicam pro summa salariorum Doctoribus publicè legentibus debitorum.*

36 *Debitores debitorum, an fauore ubertatis conseruandæ cogi possint ad soluendum.*

38 *Thesaurariorum, seu administratorum bona regulariter censentur Reipub. obnoxia.*

39 *Thesaurarii, seu susceptores laudabiliter officio functi, quibus gaudeant priuilegiis.*

40 *Annonę descriptio, quando, qualiter, & a quibus fieri debeat.*

Et an discussores ipsius possint aliquid a subditis extorquere. num. 41.

41 *Aononæ præfecti, an & quando edictum facere possint, ne quis extra prouinciam annonam deferat sub pęna.*

42 *Frumenti appellatione, an ueniat farina.*

44 *Transitus, an & quando per medium non prohibitum fieri possit in effectum non permissum.*

45 *Lanæ appellatione, an ueniat lana filata.*

46 *Frumenti, & farinæ eadem est usia.*

47 *Pecunia numeratam mutuare prohibitus filiofam. an poterit mutuare frumētum, uel farinam.*

48 *Statuentium mens non minus, quàm uerba seruanda est.*

49 *Extensio fauore publico etiam in pænalibus est licita ex identitate rationis.*

50 *Statuta pęnalia, & exorbitantia, ex identitate rationis extenduntur de similibus ad similia.*

Gabella,

51 Gabella, siue exactiones, an & quas liceat fraudare.

52 Frumenti appellatione, an contineantur panis, legumina, hordeum, spelta, auena, & similia. & seq.

54 Extensio ex identitate rationis non ualet, nisi in utroque sit tanta, & æqualis ratio.

58 Victualium appellatione quid ueniat. nu. 59.

60 Vini appellatione, an ueniant uuæ, uinum aquaticum, seu lymphatum (quod poscam, seu trempam uocant) ceruisa, uina artificialia, & acetum.

64 Statutum puniens exportantem uinum, an comprehendat portantem phialam vini causa gustus tantum. & 67.

65 Statutum puniens contrahentem matrimonium, an liget contrahentem sponsalia, per quæ deuenitur ad matrimonium.

66 Statutum prohibens facere molendinum sub pęna, an comprehendat faciẽtem aquęductum.

68 Statutum puniens falsificantem monetam, an intelligatur in falsificante paruam monetam, puta bagattinos, & huiusmodi.

69 Regula l. oratio, ff. de sponsa. an, & in quibus habeat locum.

70 Argumentum de toto ad partem, an & quando ualeat.

71 Statutum puniens exportantem uinum, uel bladum. an & quando comprehendat repertum in uia portantem huiusmodi prohibita.

72 Virgo, quæ iter arripuit, ut corrũperetur, an amplius possit uirgo appellari.

73 Extensio in pœnalibus, an & quando sit licita.

74 Verba præteriti perfecti, & plusquam perfecti temporis, requirunt actum consumatum.

75 Verba futuri indicatiui uel subiunctiui, rem iam cœptam indicant in statutorum dispositione.

76 Delictum cęptum, sed nondum consumatum, quomodo puniri debeat.

77 Iudex in pęnarum impositione cautus esse debet, & omnia ad unguem considerare.

78 Coniecturis & præsumptionibus quando & quibus sit locus. nu. 79. 80. & seq. usque ad uers. Nonò quæro, quid si statutum, &c.

79 Via insolita & inusitata non est eligenda, aliàs præsumitur contra repertos ire per ipsa deuia, nisi uia solita, & recta esset occupata, uel aliàs suspecta. nume. 87.

81 Ambasciatores euntes per uias trãsuersas, & indirectas, ut diutius stent in legatione, & plus lucrentur, an pro tali tempore consequantur salarium.

Et quid de apparitoribus, nuncijs, & uecturalibus, qui omissa recta, & solita uia, iter faciunt per circuitus, an consequi debeant salarium pro tempore circuitionis. Et quid si sic circumeundo fuerint spoliati & depredati, an huiusmodi casus cedat eorum periculo. nu. 82. 83. & seq.

86 Vias publicas & itinera secura tenere obligatus, an teneatur de casu, & damno eius, qui per iter insolitum eundo talis passus fuit.

88 Via breuior, nisi sit suspecta, & terrestris, potius quàm naualis est eligenda.

104 Inuentus non dicitur quis, nisi personaliter fuerit apprehensus.

105 Deprehensus, an dici possit is, qui conuictus est testibus.

106 Testium diuersimodè deponentium dictum, an & quando ualeat.

107 Statutum uetans sub pęna, ne quis extrahat frumentum extra territorium, an & quando liget agricolas forenses, ne possint partem suam frumenti exportare ad domum suam.

Et an ciuis, cui agricola extraneus uendidit partem suam, possit dictam partem impunè extra territorium mittere, uel portare. nu. 108.

109 Statutum prohibens sub pęna, ne frumentum extra territorium trahatur, an & quando liget ciuem, se, & familiam absentantem a territorio, quo minus exportet frumentum ad usum familiæ necessarium.

Et qualiter probabit q̃ usus sui gratia dictum frumentum exportet. nu. 110.

Et quid si mutato proposito illud uendiderit. nu. 111.

112 Propositum, siue initium primum, an & quando spectandum est. nu. 113.

114 Statutum an & quando liget portantem extra territorium frumentum illud aliunde aduectum.

115 Statutum prohibens pannos forenses intromitti in ciuitatem, an comprehendat pannos illuc intromissos transitus gratia.

116 Transitus debet esse liber mercatoribus. Et an militibus uolentibus transire absque incolarum damno negari possit transitus. nu. 117.

118 Statutum uetans forenses ducere uinum cũ plaustro ad ciuitatem, an & quando uim habeat in ipsos forenses.

119 Statutum, an & quando liget forenses.

120 Statuti ignorantia, an & quando excuset forenses. Et an, & quando forensis præsumatur ignorare, nu. 121.

122 Statutum prohibens frumentum extrahi de ciuitate, an & quando liget personas ecclesiasticas. Et an & quando liget ipsarum colonos. nu. 124. Et an liget eos, qui ab ipsis emerant frumentum. 129.

123 Clerici, an & quando in bonis patrimonialibus gaudeant priuilegio ecclesiastico.

124 Statuta per indirectum lædentia ius ecclesiæ, an & quando ualeant.

126 Statutum, quòd coloni teneantur soluere collectas pro ecclesia, an & quando valeat, & nu. 127.

Et an teneantur soluere decimas fructuum collectorum super possessionibus ecclesiæ exemptæ. nu. 128.

130 Statutum si puniat exportantes frumentum de territorio, pęna confiscationis frumenti, an appellatione frumenti confiscabitur, & saccus.

131 Confiscatæ an censeantur res, quæ sine corruptione subiecti separari possunt a re confiscata.

132 Statutum prohibens aliquid exportari sub pena cõfiscationibus plaustrorum & animalium, cum quibus exportantur, an & quando comprehendat animalia, & plaustra commodata exportanti. Et an & quando in similibus ignorantia excuset. nu. 133. & seq. Et quid si stante dicto statuto duo successiuè sunt reperti cum eisdem animalib. & curru exportare res prohibitas. n. 136.

137 Lucratiua dicuntur, quæ ex causa pęna acquiruntur.

138 Statuto punienti pœna amissionis plaustrorum, & boum seu aliorum animalium quemcunque exportantem frumentum de territorio sæpius contrauenientes, an & quando incidat in pęnam toties, quoties contrauenire.

139 Annonæ publicæ erogatio a quibus, qualiter, & quibus sit facienda. & seq. usque ad nu. 181. inclusiuè. Et qualiter appellari possint officiales, seu erogatores dictæ annonæ. nu. 139.

140 Actuarij seu officiales ad erogandam annonam deputati, quale iuramentum præstare debeant. Et de istorum officio habetur ab hoc nu. & usque ad nume. 181. inclusiuè.

141 Annonæ publicæ erogatores quos fructus, & quante tempore retinere, & quibus erogare debeant.

Et qualiter conseruanda sit dicta annona, ab hoc nu. 141. usque ad num. 181. inclusiuè.

143 Vini ueteris erogatio quo tempore fieri debeat. Et ibi qua pęna puniatur tutor uinum uetus dans familiæ tempore uetito.

146 Aromatarius, an et quando possit licitè ceram corruptam cum noua miscere.

147 Frumentum uel pecunias, an & quando dare possit Capitulum obligatum ad tot panes, & amphoras uini pro singulo die Canonicis interessentibus diuinis. num. 148.

149 Clerici abutentes redditibus beneficiorum, aliena rapere censentur. Et ad restitutionem tenentur, ac si fures essent, & latrones. num. 151. Et quomodo de redditibus possint, & quibus subuenire. nu. 162.

150 Possessor malum alienum possidere censetur.

152 Eleemosynæ quæuis immensitas, mensura dici potest in pauperes.

153 Ciues sunt præferendi alienigenis, tam in eleemosynis, quàm in collationibus beneficiorum, & officiorum.

154 Beneficium impetrans a Papa nulla facta mentione de natione sua uel patria, subreptitie impetrasse censetur, & impetratio est nulla.

155 Statutum, quo prius ciues, quàm extranei ad officia, & honores uocantur (ut optimè seruant sapientissimi Veneti) ualet, & obseruandum uenit.

158 Moniales in eleemosynis faciendis præferendæ sunt uicinis etiam religiosis. & 159.

160 Pauperes nobiles cæteris pauperibus præferendi sunt rusticis in erogatione eleemosynę, & senes iuuenibus.

Et, an & quando præferendi sint consanguinei pauperes reliquis pauperibus. nu. 161. & seq.

165 Testamentorum executores quomodo, & quibus pauperibus distribuere debeant eleemosinas, & bona a testatore in testamento pauperibus relicta. nu. 164. 165.

166 Clerici, an & quando possint conferre beneficia suis cognatis. Et quid de summis Pontificibus, qui plurimos Cardinales creant de sua agnatione. nu. 167.

168 Clerici, qui ex redditibus ecclesiæ emunt prædia in personam suorum consanguineorum, excommunicationis sententiam incurrunt. nu. 169. & seq.

170 Prælati, an & quando possint infeudare consanguineis suis res ecclesiæ etiam solitas alijs infeudari.

171 Papa, qui bona ecclesia dat agnatis, ut ditescant, palatia construant, & bella faciant, quibus sit pęnis dignus. num. 172. Et quid si in dando terras ecclesiæ suis attinentibus esset incorrigibilis. nu. 173.

175 Annonæ publicæ, siue cuiuspiam alterius facultatis erogatorem seu dispensatorem ratione, & prudentia fulctum esse oportet.

177 Princeps, an possit cogere subditos, ut res suas præsertim sal, & similia emãt, uel locent pluris, quàm communiter uendi, uel locari soleant. Et quid de huiusmodi exactoribus, contra quos omnia iura insurgunt. nu. 178.

179 Annonæ seu cuiuspiam alterius rei erogatores, seu actuarij, debent uillicationis suæ reddere rationem soli, semotis numerarijs, seu calculatoribus. Et de erogatione facta pauperibus tenentur intra triginta dies fidem facere per publicum instrumentum.

Et quantitas singulorum demonstrare. nu. 180. & 181.

182 Pestis ex participatione, & conuersatione cum morbosis contrahitur.

183 Pestilentiosi, ac de peste suspecti, & eorum bona, debẽt ab ingressu loci arceri.

184 Custodes portarum à quibus sint eligendi.

185 Medicorum electio, ad quos pertineat.

186 Electio custodum banneriorum, seu saltuariorum, obstetricum, & similium, ad quos spectet. & pluribus sequenti. Et quę requirantur ad hoc, ut custodes electi dicantur sufficientes. nu. 194.

188 Custodia clauium portarum, ad quos pertineat.

190 Custodes portarum electi a decurionibus sunt à domino loci confirmandi. Et quid si dominus recuset eos confirmare. nu. 193.

191 Iuramenti delatio iurisdictionem referre uidetur.

192 Irenarca quid sit.

195 Custodes portarum duo esse debent.

196 Custodes portarum electi debent in manu domini eos confirmantis fidelitatis iuramentum prestare.

197 Electores si scienter elegerint inhabilem, qua pęna debeant puniri.

Et quam pœnam incurrant patroni, qui huiusmodi custodes representarunt. nu. 198. & 199.

201 Custodes, an & quando in negligentiam subditorum possint eligi a dominis loci. Et quis ordo sit ab ipso domino seruandus in electione custodum dicto casu. nu. 202. 203. 204. Et quando ipse dominus possit alios addere custodes. nu. 205. & 207.

Dominus

206 *Dominus proprietatis, an inuito usufructuario poßit ponere saltuarios, seu camparios ad custodiam prædiorum.*

208 *Custodes, an & quando poßint subditi cassare, si tempore pestis dominus alios custodes apposuit.*

209 *Custodibus utrum dominus, aut subditi soluere debeant.*

210 *Custodiam facere, an quilibet cogi poßit tempore pestis. & seq. usque ad nu. 225. inclusiuè.*

211 *Custodia portarum est officium uilißimum.*

212 *Scholares elapsis 25. annis non præsumuntur proficere. Et ideo non excusantur ab oneribus personalibus. nu. eo. & seq.*

214 *Literarum professores, an & quando excusentur ab omnibus muneribus ciuilibus & publicis.*

215 *Doctoratus dignitas est.*

216 *Priuilegium immunitatis ab oneribus custodiēdi portas, censetur concessum fuisse ratione dignitatis.*

217 *Doctores postulando (ut decet) vel consulendo, melius uiuere, & agere censentur, quàm si fratrum mendicantium uitam uiuerent, & regulā obseruarent. Et contra, nil perniciosius Doctore, seu Aduocato iniquo. nu. 218.*

219 *Licentiati tantum, an & quando excusentur à muneribus personalibus. Et an æquiparentur Doctoribus scholaribus. & seq.*

221 *Mechanicas artes ad docendum admißi in ciuitate, an & à quibus muneribus sint exempti.*

222 *Senes 55. annos nati excusantur à custodia portarum, & cæteris onerib. personalibus. Et idem dicendum de feminis, ac ualetudinarijs. nu. 223. Quorum omnium excusatio cessat propter ciuium inopiam, uel nisi consuetudo contrarium induxerit. nu. 224. & 225.*

226 *Collectam soluere qui teneantur tempore pestis. & seq. usque ad nu. 236.*

227 *Subrogatum, an & quando naturam seruet eius, in cuius locum subrogatur. num. 228.*

230 *Onera non habentia certam, & determinatam præstationis formam, extraordinaria dicuntur.*

31 *Pestis tempore nullum calamitosius.*

37 *Custodes portarum, an tpe pestis poßint quoscunque arcere ab ingressu loci. Et quæ actio competat contra eos, si intromittendos non suscipiant. nu. 238.*

39 *Statutum consiliariorum loci, quòd nullus forensis recipiatur in locum usque ad octo dies, an & quando ualeat. & seq. Et ad quem spectet prohibito ingressus & transitus per uias publicas. nu. 240. 245. 246. 247.*

243 *Verbum, liberè, quid importet.*

244 *Represaliarum actio non habet locum in peregrinis & rusticis, qui eundo & redeundo plena securitate gaudere debent.*

245 *Consuetudo iurisdictionem dat non habenti.*

247 *Vsurarij poßunt eijci de ciuitate.*

248 *Custodes, an poßint denegare introitum domino loci peste infecto, & seq. usque ad nu. 225. inclusiuè.*

149 *Pactum factum inter subditos & dominum suum, quòd non poßit, nisi cum certo armatorum numero locum intrare, an ualeat.*

50 *Vasallus iurans defendere dominum aduersus quoscunque, non intelligitur comprehendere seipsum, neque patriam, nisi constaret dominum iustè arma mouere contra ipsam, nu. 251.*

Et an teneatur iuuare dominum malè operantem. nu. 252.

253 *Dominus licèt non teneatur fidelitatis iuramentum præstare suis subditis, tenetur tamen ad illa sex, de quibus in iuramento fidelitatis, quæ no. in c. 1. de forma fideli. & c. de forma, 22. q. 5.*

255 *Vasallus tenetur ultro suis impensis subuenire domino suo in mortis periculo constituto.*

256 *Custodes, an & quando tempore pestis poßint etiam denegare territorium suspectis de peste.*

257 *Proximum non solum diligere, sed & ei benefacere tenemur sub pęna peccati mortalis. Ait enim lex, & proximum tuum sicut teipsum, scilicet diliges.*

258 *Defendere se potest quilibet etiam cum damno tertij.*

259 *Sententiam à misericordia semotam, neque audire, neque tenere debemus.*

260 *Sanus quilibet præsumitur, nisi constet de contrario.*

261 *Salutem corporis, ut procuremus, tutior nobis in dubio est uia eligenda. Et ad prouidendum declinandus in partem deteriorem. nu. 262.*

263 *Sanitatem qualiter quis probare debeat.*

264 *Iuramento decidenda est quæstio in causis summarijs.*

265 *Iuramentum purgationis eis deferēdum est, de cuius procuratione queritur.*

266 *Iuramēto eius, qui res defert in ciuitatē, stādū est, an eas usus sui cā deferat.*

267 *Experientia est rerum magistra.*

268 *Bullettino, quod alio nomine dicitur literæ dimissoriæ, probatur aliquem non esse de peste suspectum.*

269 *Bullettinum, seu literæ dimissoriæ, tempore pestis à quo sit faciendum.*

270 *Bullettini tenor & forma, qualis esse debeat. & se. Et quanto tempore debeat ualere. nu. 273.*

271 *Bullettinum etiam alio uocabulo dici potest litera dimissoria, siue literæ tractatoriæ. & nu. 272.*

273 *Hora, an debeat poni in bullettinis, & an instrumentis. & nu. 274.*

276 *Bullettinum debet scribi, uel subscribi manu officialis ad hoc deputati. & seq.*

277 *Saluus conductus, qui alio uocabulo dicitur saluaguardia, per scripturam solum probari potest.*

278 *Instrumentum, & maximè protocollum debet esse scriptum manu Notarij de eo recipiendo rogati aliàs præsumitur falsum.*

280 *Bullettinum album si officialis det amico suo, qua pęna ueniat puniendus.*

281 *Bullettinum quare sic nominetur, & quo sigillo signari debeat. & seq. Et si sigillum non sit benè impressum, bullettino non erit danda fides. nu. 286.*

283 *Nomen suum, uel cognomen, quenquam ignorare non est uerisimile.*

284 *Rasura, uel cancellatio arguit falsitatem literarum.*

285 *Bullettini data debet scribi extensè non per literas abachi, seu ciphras. Et si inter custodes, & uolentes intrare oriatur controuersia super ueritate bullettini, quis erit de hac quæstione competens iudex. nu. 287. Et an à sententia talis iudicis si fortè non uideatur iuridica, licebit appellare. nu. 288.*

289 *Iudici de facto resistendum est, ubi constat de eius iniustitia, & damnum est irreparabile.*

290 *Iudex mandans custodibus sub pœna fustigationis, ne quenquam suspectum de peste, & præsertim Titium intromittant, & modo uenit Titius cum bullettino legitimo, quem custodes intromiserunt, an poßit dictos custodes dicta pęna afficere. & seq.*

291 *Magistratus municipales poßunt de consuetudine exercere ea, quæ sunt minimi gradus meri imperij.*

292 *Inuestigatio est minimi gradus meri imperij.*

293 *Præcepto nudo, an & quando parendum sit.*

294 *Custodes, qui accepta pecunia sinunt uenientes sine bullettino intrare locum, qua pęna sint puniendi.*

295 *Proditores, qui inimicos intromiserunt, depredandi, & occidendi causa, qualiter sint mulctandi.*

296 *Custodes, si dum confabulantur, uel ob eorum negligentiam aliquis ingrediatur locum, an sint puniendi.*

Et quid si poterant resistere, & non resisterunt. nu. 299.

297 *Custodes, quibus commissus est populus, debent esse uigilantißimi.*

298 *Custos equi, uel alterius animalis, si ipsum dimisit in pascuis, qua pęna teneatur domino animalis, si perditum fuerit.*

300 *Statutum, quod nemo audeat sub pęna exire locum sine licentia deputatorum, uel sine bullettino, an & quando ualeat.*

301 *Statutum domini loci, quòd nemo audeat exire territorium pro molendo, uel laborando, est iniquum & non obseruandum.*

302 *Statutum, quòd nemo audeat exire locum, nisi secum duxerit unum ex incolis loci, an & quando ualeat.*

303 *Statuto cauenti sub certa pęna, quòd nullus receptet forensem in loco uel castro, an contraueniat recipiens forensem in sua cassina extra castrum.*

De remediis ad conseruandam ubertatem.

DEuenio nunc ad modū, & normā vbertatis
cōseruandæ. Est. n. modus, & ordo
in reb. agēdis adhibēdus, maximè in cōseruanda
1 vbertate, qa † ex inordinata administratione, &
malo regimine ciuitates depauperātur, fame, &
pestilētia destruūtur, l. j. C. de frum. vrb. Constan.
lib. 11. sic ex imprudēti regimine patrisfamiliàs sæpe dilabuntur
facultates. l. ius alimentorū. ff. ubi pup. edu. de. & in Auth. ut deter.
sit numerus cle. §. cū vero, vers. nā si aliqs, &c. cū Apostolus.
c. sopitæ. c. nuper, de cēsi. Qui ergo cōseruare ubertatē uoluerit,
prius & añ oīa idoneos susceptores, q annonam & pecuniā fru-
2 mētariā suscipiāt & custodiant, eligere ꝓcurabūt. ¶ † Debēt aūt
susceptores esse nobiles, prudētes, fideles, bonæ ꝯsciæ, & optimæ
integritatis. l. j. C. de ꝯd. in pub. hor. lib. 10. habere ēt debent rerū
3 experientiā, C. de no. Cod. cōfir. §, sed cū sit necesse. Qui † in prin
cipio officij iurare teneant ꝓ iustitiæ rōne, omni dolo & fraude
remotis, iniunctā sibi solicitudinē peracturos. l. ꝑ hāc, C. de erog.
4 mil. ann. † Sic ēt iurant tutor & curator. §. fin. in Auth. vt hi, qui
obl. se perhi. habere res mino. tradit Bart. in l. legitimos. ff. de legi.
tut. Itē faciūt executores testōrū. l. de creationibus. C. de episc. &
cle. Et idē faciūt Rectores hospitaliū, cle. qa ꝯtingit, de relig. do.
Iurant ēt iudices, in Auth. iusiu. qđ præsta. ab his, in princ. quod
iurm ēt Notarij subire tenenī. c. ad audientiā, de pręscr. ¶ Debēt
5 aūt † susceptores annonæ susceptæ & pecuniæ frumētarię librū
cōficere, & illū tradere Decurionibus, q ipsum ponant in archi-
uo publico, ut cū opus fuerit, cognosci possit quātitas annonæ
reiq; frumētarię. l. excellētiā. C. de ero. mil. ann. l. j. C. de apo. pub.
6 & in Auth. de coll. in prin. † Sic ēt tutores librū rōnū cōficere, &
pupillo reddere tenenī. l. j. §. officio. ff. de tut. & rō. distrahen. Sic
quilibet obligatus habitorū & gestorū rōnē reddere, codicē rō-
nū ꝯscribere dēt. l. siqs sub ꝯdōne rōnū. ff. de statulib. facit l. inter
cætera, §. fi. ff. de lib. leg. Als ꝯ nō cōficiētes librū iurari pōt in li-
tē, ſm Bal. in d. §. officio, & in l. tutor. q repertoriū, in prin. ꝑ illū
7 tex. ff. de admi. tut. † Ita. n. ꝓsumit ꝯ nō ꝯficiētē librū, sicut ꝯ non
8 cōficiētē inuētariū, ſm Soc. cōs. 46. cū in pñti, in 2. dub. li. j. † Et si
susceptores, & thesaurarij aliqd scribere omiserint, in duplum
Reip. tenent, d. l. excellētia. quē tex. dicit sing. Lud. Ro. sing. 375.
exord. Positus ad scribendū, ubi dicit, ꝙ positus ad scribēdū in-
troitus cōis, si deficiat ī scribēdo aliquē particularē, sibi manus
est amputāda, ut in Auth. de mād. Prin. §. coges. Sed si scribit di-
minutiuè, ita ꝙ totalr nō omittat, tenet in duplū eius, qđ omi-
9 sit. d. l. excellētia. ¶ † Tenent ēt susceptores cuilibet annonā, uel
pecuniā frumētariā deferēti apochā de summa recepta facere. l.
frumēta. C. de susce. & arca. Cui apochæ præstat plena fides ꝯ ip-
sum susceptorē, adeo ꝙ ꝯ ipsam apochā nō pōt opponere exce-
ptionē nō nume. pec. l. in ꝯtib. §. qm̄, C. de nō nu. pec. & l. j. C. de

apo.

10 apo.pub.& l.ſecuritates C.de ſuſc.& arca.†vbi And.de Bar.& Io.
de Pla.inferũt, ꝙ ſi camerarius Regis,vel ciuitatis ꝯfiteať ſe debi-
tũ recepiſſe a debitore Regis,uel ciuitatis,illico debitor eſt libe-
ratus,licèt re vera nõ ſoluerit, licèt in ſubſidiũ agi poſſit ꝯ̃ debi-
torẽ camerario exiſtente nõ ſoluẽdo. Qđ an uerũ ſit,uidendus
11 eſt Sal.in d.l.in ꝯ̃ctibus,§.qm̃.vbi optimè diſtinguit.¶†Vbi autẽ
ſuſceptoris negligẽtia qcq̃ ex publica annona deperierit, ad dã-
nũ ipſis referẽdũ eſt, maximè ſi pluuijs ſtillicidio cadentib. fru-
12 mentũ fuerit deuaſtatũ.l.2.C.de cond.in pub.hor.† Eſt.n.admi-
niſtrator in maxima culpa & negligẽtia, ſi domos, & horrea nõ
inſpexerit,& ſarta tecta reparari nõ fecerit,in tm̃ ꝙ nõ erit excu
ſandus ẽt ꝙ idoneũ factorẽ ad cuſtodiã dimiſerit, ꝗa ſarta tecta
per ſeipſum inſpicere debuit, vt ibi dř ꝑ Imperatorẽ, & clarius ꝑ
13 Bar.explicať.Et† ſic no. ꝙ licèt aliàs adminiſtrator magni patri-
monij excuſeť,ſi ſubſtitutũ, quẽ factorẽ vulgariter dicimus, cõi
exiſtimatione idoneũ in admin.ꝓ ſe poſuerit.l.argẽtũ. ff. cõmo.
l.j.C.de cõd.in pub.hor.tñ quo ad ꝓuidendũ circa ſarta tecta,&
domus reparationẽ nõ excuſať,ſi ſubſtitutus nõ reparauerit.d.l.
14 2.vbi Bar.& alij notãt.† Qđ facit ꝯ̃ tutores, ꝗ ruentes domos pu
pillorũ nõ reficiũt,nã tenenť ad oĩa dãna & intereſſe. l.lex,q̃ tu-
15 tores.§.ergo & domus.C.admi.tu.¶†Suſceptores ẽt,& annonæ
præfecti, ꝗ aliꝗd de publica annona cõuertũt in ꝓprios uſus, &
quicũq; alius,ꝗ annonã publicã ſubtrahit, bonorũ publicatio-
nis,& deportationis pęna plectiť.l. fi. C.de cõdi.in pub.hor.licèt
16 aľs ꝓ furto ſit impoſita pęna arbitraria.l.fi.ff.de fur.¶†Quæ oĩa
loquẽda ſunt ꝯ̃ officiales, qui de pecunia Cõitatis, & de frumẽto
faciũt mercãtias:nã ꝯ̃ tales duriſſimè agunt iura, & acriter ſunt
caſtigãdi.l.2.de his,q̃ ex pub.coll.illa.ſunt,nõ vſur.Et vltra crimi
nales pęnas ẽt Reip.tñr in quadruplũ.l.j. & 2.ubi Bart.C.de his,
qui ex pub.rõ.pec.mu.accep.vel ſaltẽ in duplũ.l.2. C.de fru.vrb.
Cõſtan.facit tex.in l.2.§.ꝙ frumẽtaria.ff.de adm.ter.ad ciui.pert.
17 & l.fi.C.de cano.fru.vrb.Rom.¶†Sed q̃riť,ꝗd ſi ſuſceptores,ſeu
theſaurarij ex pecunia pu. vel ex frumẽto publico mercati fue-
rint,an lucrũ inde factũ ab eis auferri dẽat, & Cõitati applicari?
Bar.in l.j.C.de auri pub.ꝑſec.ꝑ illũ tex.determinat, ꝙ tale lucrũ
acquirať Reip.Inꝗt.n.no ꝙ iſti publici exactores non pñt pecu-
niã ſuſceptã redigere in florenos, vel florenos in pecuniã ſine li-
cẽtia ſuperiorũ; & ſic oẽ lucrũ inde ꝑceptũ debet eſſe publicũ.
Vñ ꝗ tale lucrũ retinet,ꝯ̃ conſcĩam facit, & fiſcus ſeu Reſp.illud
põt repetere.Nã lucrũ debet eſſe eius, cuius eſt pecunia, ex qua
prouenit,l.apud Labeonẽ.ff.de ꝟbor.verb. & ff. ꝯmo. l.ſi is ꝗ,§.ſi
quẽ,& idẽ tenet Bar.in l.diu minimè.C.de ſuſcep.ꝑ illũ tex.¶Ex
quo colligit aŕ.ꝯ̃ eos,ꝗ pub.pecunias retinẽt,& ex eis mercãtur.
Et idẽ dixit Bar.in l.j.& 2.C.de his,ꝗ ex pub.rat. quẽ notat ꝯ̃ mu
tuãtes pecunias cõitatis,uel in ꝓprios vſus ꝯuertentes.¶Sed in
cõtrariũ facit,qđ decidit Bar.in l.Titiũ,aut Meuiũ.§.altero.ver.
quæro dixi.ff.de adm.tut.ubi dicit, ꝙ ſi tutor eſt debitor in gñe
de certa pecunia, lucrũ talis pecuniæ eſſe debet tutoris, quia ẽt
dãnõ ad eũ ſpectat,cũ ſit debitor in gñe, & genus perire nõ põt,
l.incendiũ. C.ſi cer.peta. Sic ergo dicendũ uř in exactorib.& ſu-
ſceptorib.ꝗ vñr debitores in gñe pecuniæ, uel quãtitatis anno-
næ.Et ꝙ lucrũ ſit exactorũ,liciteq; poſſit retineri,ꝯſuluit Raph.
Cu.cõſ.178.Theſaurarius,in 2.dub.¶Quid igř tenendũ?In pecu
nia frumẽtaria,& pub.annona teneo primã opi.Bar.ꝙ lucrũ to-
tũ eſſe dẽat Reip. ꝗa pecunia frumẽtaria & ipſum frumẽtũ ſem-
per dñt eſſe parata ad vſum deſtinatũ.l.2. C.de fru. urb. Cõſtan.
l.2.§.frumẽtariæ.ff.de adm.rer.ad ciui.perti. Et ꝗa expreſsè ꝓhi-
beť ſuſce.ne ex pub.annona pecuniaq; frumentaria mercenť.d.
l.j.& ij.C.de his q̃ ex pu.col.illa.ſunt,&c.& l.cõperimus.C.de na
ui.¶Ad ꝯ̃riũ rñdeť, ꝙ põt ꝓcedere in theſaurarijs & exactorib.
qui nõ tñr ſꝑ prõptã hře pecuniã Reip.ꝓ vſib.pub. vt ſũt exacto
res,ꝗ ſe obligãt intra certũ terminũ dare Reip. tantã pecuniã,&
ipſi eã a pub.debitorib.paulatim exigũt,iſti bñ ſunt debitores in
gñe,& iõ lucrũ ad eos debet ſpectare,ꝗa nihil ad Rẽp. ſi uolunt
eũ debitorib.eiſdẽ ꝯſignatis mercari, vel aľr ex pecunia exacta lu
crari.Nos aũt loꝗmur in ſuſceptorib.& theſaurarijs,quib. pecu-
niæ pub.ꝯſignanť ad effect⁹,vt eas cuſtodiãt, & ſꝑ paratas hẽant
pro neceſſitatib.Reip.& in iſtis terminis loquunť iura no.ꝑ Bar.
Et ita ꝯſuluit Dec.cõſ.6.ꝑ totũ.vbi tñ ſubdit, ꝙ in dubio theſau
rarius,uel ſuſceptor nõ p̃ſumiť lucrũ feciſſe de pecunia publ.ut
uoluit Bar in l.facultas.C.de iu.fiſ.lib.10.Cyn. & Guil.in auct.li-
18 cẽtiã.C.de epi.& cle.Bal.in l.ſi qs p̃sbyter.C.eo.ti.¶†Vnũ tñ no-
tãdũ eſt ad limitationẽ p̃dictorũ,ꝙ ſuſceptores & theſaurarij li-
cèt nõ pñt pecuniã frumentariã in alios vſus ꝯuertere, q̃ in em-
ptionẽ frumẽti, tñ pñt hãc pecuniam mutuare piſtorib.ꝗ aliter
nõ pñt offm̃ piſtrini ſuſtinere,niſi ſibi ſubueniať. Rõ eſt,ꝗa tale
mutuũ quodãmodo tẽdit ad fines, ad quos pręparata erat pecu
niã frumẽtaria,ar.l.ad rẽ mobilẽ,& l.ad legatũ. ff.de proc. Et ꝓ
19 hoc eſt caſus in l.2.C.de frum.urb.Cõſtã.& ibi no. Bar.& alij†in-
ferentes, ꝙ theſaurarius hñs pecunias pub. ꝓ ſoluẽdis ſtipendijs
Doct.& militũ,licitè põt mutuare illas pecunias ſine licentia ſu
perioris Doctorib.& mili.indigentib.libris,armis, & equis,ut ua
20 leãt melius offm̃ eorũ exercere.¶†Offm̃ aũt ſuſceptoris & the-
ſaurarij debet eſſe annale,& nõ vltra,niſi ꝯſuetudo ciuitatis,aut
authoritas ordinis Decurionũ illũ ꝑ biẽniũ in officio permane-
21 re cõpellat.l.neminẽ.C.de ſuſce. & arc.†Et ubi ordo uoluerit ſu-
ſceptorẽ,theſaurariũ,& ſimiles ad biẽniũ refirmare, oẽs dñt cõ-
ſentire.Aliàs uno reluctãte,nõ ualebit ꝯfirmatio, ut eſt tex.uni-
cus in iure in §.fi.in Auth.de defen.ciui.quẽ ſing.dixit Lud.Ro.
ſing.69.Heri fui interrogatus.& in no.147.Ad intelligẽdũ Fel.in
c.cũ oẽs.col.10.uer.fallit primò de conſti. ubi aliàs authoritates
adducit,quas repetit d.Iaſ.in l.iuriſgentiũ.§.fin. ff.de pac.Et illũ
tex.adduxit Lud.Ro.in cõcilio Baſilieñſi ꝯ̃ dños meos Auenion.
ut patet ex ſuo conſ.352. Quæriť primò, nũꝗd dñi Aueniońẽſes
22 † An aũt elapſò biẽnio ordo Decurionũ iterũ poſſit ſuſceptorẽ
in officio refirmare?Gl.in d.l.neminẽ,determinat,ꝙ nõ,& ſequi-
tur Doc.ibi,ne uideať ſuſceptor vſurpare dñiũ dicti officij,& be-
nè ꝓbať in d.§.fi.in ver. modis oĩb. & ibi gl.ita expreſsè ꝯcludit.
Nõ.n.ciuitas ullo mõ debet eligere officiales ꝑpetuos, niſi velit
Rẽp.occupatã & oppreſſam teneri.l.j.& ꝑ totũ.C.de mun.& ho
no.nõ ꝯtinuã.declarãt rõnes & cãs Pan.& Fel.in c.fi.col.2. de iu
23 dic.¶†Suſceptores & theſaurarij nunq̃ dñt poſt finitũ offm̃ ad
illud reaſſumi, niſi pri⁹ reddiderint rõnẽ admi. Et gñaľr nullus,
qui ex aliqua admin.p̃tẽdať debitor Reip.põt ad honores ĩ ea.ci
uitate ꝓ moueri.l.reſcripto.§.debitores.ff.de mune.& honorib.
24 † Dñtq; ſuſceptores, & ſiľes illico poſt finitũ offm̃ rõnes redde-
re,ut ſi fuerint inuẽti in furto, facilius queãt recẽtẽ reintegrare
iacturã,d.l.neminẽ,& facit tex.in l.j.C.ut oẽs tã ciui. q̃ crim.iud.
25 † In rõne aũt reddẽda tñr edocere,ꝗb.titulis ſuſcepta diſpẽſaue-
rint.i.ꝗb.noĩatim tradiderint,cãm tradõnis, & diẽ.l.2.C.de na-
ui.& ibi Bar.dixit no.hic eſſe tex.ꝗ docet modũ ꝯficiẽdarũ rõnũ.
26 ¶†Pro mala admi.& p̃ſtatione reliquorũ ex ordine primò ꝯue-
niť ſuſceptor,mox eius fideiuſſor, demũ in ſubſidiũ noĩator.l.2.
27 C.de ſuſce.& l.2.quo qs ord.ꝯue.†Si ẽt ciuitas dubitauerit offi-
ciales eſſe de p̃da ſuſpectos,poterit eis offm̃ interdicere, & alios
ſubrogare.l.2.C.de fru.Ale.Et idẽ in ſuſpectis tutorib. & curato.
quib.adminiſtratio interdici põt.l.ſi minoris. ff.de admi. tut.in
28 fi.& de ſuſp.tut.ꝑ totũ.facit tex.in l.fi. C.de lucr.aduo.†Et ſuſce
ptor,uel theſaurarius,ꝗ fraudẽ in officio ꝯmiſiſſe ꝯuictus fuerit,
efficiť ineligibilis ad quæcũq; officia.l.2.C.de pala. ſacra.arg.l.ſi
cui.§,his,ff.de accu. & idẽ in Notarijs & ſiľib ſ̓m Io.de Pla.in l.ſi
29 aliꝗd,ꝑ illũ tex.C.de ſuſce.¶†Illud ẽt no.eſt,ꝙ ſuſceptores anno
næ pub.nõ dñt in horreo pub.annonæ reponere aliqđ frumẽtũ
30 priuatũ.l.frumẽta.C.de ſuſce.quẽ tex.inducit Io.de Pla.†ꝯ̃ maſ-
ſarios,ꝗ in terris dñi intromittũt aliena aĩalia,ꝗa nõ pñt hoc fa-
cere ſine licẽtia dñi.facit tex.in l.unica.C.ne ꝗd one. pub.impo.
31 † ubi nauta ꝓhibeť in naui deferẽte publicas ſpẽs imponere ꝗc-
32 quã,qđ ſit alicuius priuati.†Et illũ tex.inducit Bar. ꝯ̃ eos, qui in
dorſo eq ꝯducti ſuꝑ imponũt valiſiã,ſiue malã,aut ſociũ,uľ qđli-
bet aliud,ꝗa nõ pñt.Et ſi equus deterior fieret,tenerenť ad dãna
33 & intereſſe.¶†Itẽ ſciẽdũ eſt, ꝙ debitores Reip. ex cã frumẽtaria
tñr p̃cisè ſoluere, nec exceptionẽ cõpẽſationis opponere pñt.l.
3.& l.ſi ex uẽdõne.C.de ꝯpenſ. Et ea rõ eſt, ꝗa pecunia frum. nõ
34 dẽt in alios vſus ꝯuerti,ut ſꝑ ciuitas vberta.ſeruare ualeat.†Et ꝓ-
pterea datiarij nõ poſſent opponere exceptionẽ ꝯpẽſationis ꝯ̃
Rẽp.Aueniõ.ꝓ ſumma ſalariorũ nřorũ,ꝗa in alios uſus ea ſum-
ma ꝯuerti nõ põt,ut decidit expreſsè Alb.de Roſa.in d.l.3.ꝑ illũ
tex.in ver.neq; eius,ꝗ ſtatutis ſump.ſerui.ad idẽ bonus tex.in l.2.
§.ad frumẽti.ff.de adm.rer.ad ciu.pert. ad idẽ eſt text.in l.auferť,
35 §.vt debitorib. ff.de iu.fiſ.†Nec debitores ex hac cã frumentaria
hñt dilationẽ quatuor mẽſiũ,q̃ iudicatis a iure ꝯcediť, ſed illico
cogi pñt p̃cisè ſoluere,ꝗa pecunia frum. morã ſolonis non acci-
36 pit.l.2.§.frumentaria.ff.de adm.rer.ad ciui. pert.† Et contra de-
bitores debitorũ fauore ubertatis ꝯſeruãdæ exactio fieri põt. d.
§.frumẽtaria,ſ̓m unũ intelľm.& facit tex.in l.in fraudẽ. §.mul-
ta.ff.de iu.fiſ.Et debitor ex hac cã poſt moram ad uſuras ſemiſſes
olim tenebať.d.l.2.§.ſi indẽnitas. Et ſi frumẽtariã pecuniã ſuſce
ptor in uſus ꝓprios ꝯuertiſſet, ad cẽteſimas uſuras ꝯueniri pote
37 rat,l.ꝗ ſine,ff.de neg.geſt. † Et licèt nřr ciuitas nõ hẽat tacitã hy-
pothecã in bonis debitorũ ſuorũ, l.ſimile, ff.ad mun.tradiť ꝑ gl.
& Bal.in l.2.C.in ꝗb.cau.pig. tac.ꝯ̃ha. tñ bona debitoris ex cau-
ſa frumẽtaria ſunt Reip.tacitè hypothecata.l.Imperatores.§.itẽ
reſcripſerũt,ff.de adm.rer.ad ciu. pert.& p̃cipuè bona ſuſcepto-
38 ris ꝓ mala admi.nã † bona adminiſtratorũ nřr ſunt tacitè obno-
xia Reip.ſ̓m gl.Pan.& Can.in c.2.de pig.Bal.ĩ l.pignus.ff.ꝗ pot.
in pig.hab.no.in l.2.C.de iu.Reip.& in l.fi.C.de deb.ciu. Quorũ
debitorũ bona & capi, & diſtrahi pñt iuxta formã traditã in l.j.
& 2.C.de cap.& diſtra.pig.trib.lib.10.ſ̓m gl.in d.§. itẽ reſcripſe-
39 rũt.At ſi†ſuſceptores & theſaurarij laudabiľr officio functi ſint,
a munerib. ꝑſonalib. immunitatẽ ꝯſequunť, d.l.Imperatores.§.
itẽ reſcripſerũt.Sicomas,aľs Sitomocas.i.curã annonæ hñtes,vt
clariſſi.& eloquẽtiſs. collega meus And. Alc. annotauit lib.an-
40 no.c.2.¶Inſuꝑ†ꝓ cõſeruãda vbertate p̃fecti annonæ pñt,cũ ex-
pediẽs uidebiť,mittere diſcuſſorẽ, ꝗ ꝓuinciã viſitet, diſcutiat,&
diligẽter inꝗrat quãtitatẽ annonæ,& ſingulorũ capita, numerũ
que deſcribat,ut ſciať an tm̃ annonæ ſit in ꝓuincia,q̃ ſingulorũ
neceſſitatib.ſufficiat.An uerò vrgeat neceſſitas p̃uidendi aduer-
ſus ingruẽtẽ inediã,qua nihil durius, & populo pernicioſius, ut
dixi

41 dixi in præludijs,in q.5.† Quã bladorum descriptionẽ facere dñt
absq; dãno subditorũ,nec quicquã ꝓ eo dñt extorquere. §.dein
de ↄpetẽs.ibi,ꝓ vberrate necessariorũ,iũcto §.illud tñ.ibi,sed pp
quãdã occasionẽ,in Auth.de defen.ciui. faciũt q̃ dixi s.in hoc re
42 medio ver.& malè faciũt barisefli.† Et vbi descriptione facta co
gnouerũt nõ plus annonæ in ꝓuincia esse,q̃ sit necessariũ usib.
prouincialiũ,potuerũt edictũ ꝓponere,ne qs extra ꝓuinciã an-
nonã deferat,sub pœna,q̃ eis cõuenire uidebit. Valet.n.tale edi-
ctũ,& obseruãdũ est, pœna ↄ̃ facieti imminente. l.si qs post.C.de
ædifi.pri.l.cotẽ ferro,in prin.ff.de pub.l.j. & ij. C.quæ res expor.
nõ deb.Sed qa sup hmõi edicto,siue statuto exoriunt̃ sæpe varię
dubitationes, nõ impertinẽter statui quasdã qõnes ad decĩonẽ
eiusdẽ subnectere.¶ Quæro igit primò,si statutũ puniat expor-
tantẽ frumentũ,an ẽt intelligat̃ punire exportãtes farinã? Vr̃ ꝙ
non,qa verba statuti nõ cõueniũt, ergo nõ ẽt cõueniet dispõ,l.
43 4.§.toties.ff. de dam.infe. l.qđ ↄstitutũ, ff.de testa.mili. † Nã ap-
pellatione frumẽti nõ cõtinet̃ farina,qa frumenti potẽtia ꝓ mu
tationẽ in farinã adeo uicta est, ꝙ ad suas uires suaq; initia am-
plius reuerti nõ põt.l.Iulianus.§.sed si qs.ff.ad exhib.l.q̃situ.§.il-
lud.ff.de le.3.& ibi ita determinauit Dy.& seqt̃ Alb.Gand. in tra
cta.malefi.sub rubr.de reb.nõ portan. ↄ̃ deuetũ,q.4. versi.ite po-
ne.dicẽs ita fuisse iudicatũ Paduę. Et ꝓ hac parte snĩa facit,qa a
uerbis statuti nõ est recedẽdũ.l.non aliř. ff.de leg.3. pſertim cum
sub vocib.ẽt largo mõ sumptis casus emergẽs cõprehẽdi nõ pos
sit ſm Cy.in l.j.C.q̃ sit longa ↄsuet. & Inn.in c.literis,de rescript.
44 ¶ † Tertiò facit, qa ꝑ remediũ nõ ꝓhibitũ fieri põt trãsitus in ef-
fectũ nõ ꝑmissum.l.& ꝑ iusiurandũ.§. & si fideiussor, ff.de acce.
Et ꝑpea dixit Fel.in c.eccl'ia S.Mariæ,col.42.de cõsti. ꝙ portãdo
farinã fraudari poterit eps,cui ex cõsuetudine, vel priuilegio de
bet̃ certa parua mẽsura frumẽti ꝓ quolibet modio, qđ portat in
ciuitatẽ,alle.Rotã in suis decis.& est in meo lib. decis.435.in an-
tiq.¶ Pro ↄ̃ria opin. ꝙ habeat locũ statutũ, plura adduci pñt.Et
45 primò adducit̃ tex.in l.si cui lana. ff.de leg.3.† vbi lanæ applõne
etiã cõprehẽdit̃ lana filata,q̃ sp lana dr̃,donec ponat̃ in tela. Sic
ergo dicamus, ꝙ applõne frumẽti ↄtineat̃ farina, donec ↄuersa
fuerit in panẽ, & sic donec ꝑuenerit ad finẽ destinatũ. Et ꝑ hũc
46 tex.& hãc rõnẽ,ita determinãt Ray.& Bar. in d.§.illud.† Corro-
borat̃,qa frumẽti,& farinæ,eadẽ est usia:l.in ueditionib. §.fi.&
l.seq.ff.de ↄ̃h.emp. imò,qđ dr̃ de lana, fortius dicendũ ur̃ de fari-
na,q̃ nõ ur̃ noua spẽs a frumẽto,sed ea q̃ prius latitabat, detecta
potius apparet. l.adeo. §.cũ quis ff.de acq.rer. dom. ¶ Secundò
47 alleg.tex.in l.sed Iulianus.§.mutui. ff.ad Maced.† vbi prohibitio
Senatusc. Mace. de nõ mutuando pecuniã numeratã filiofami-
liãs,extendit̃ ad frumentũ & farinã,ne fiat fraus legi.Idẽ ergo in
casu nr̃o dicendũ ur̃,& multò magis, qa nõ tm̃ distat frumentũ
a farina sicut farina a pecunia nume. & ꝑ istã rõnẽ ita determi-
nat Bal.in l.nõ dubiũ,col.4.C.de le. & idẽ voluit Bal. in l.qđ nõ
rõne.ff.eo.¶ Tertiò facit,qa rõ & mẽs statuẽtiũ fuit ꝓuidere,ne
proueniat caristia pp exportationẽ frumẽti, q̃ rõ ꝓhibitionis ẽt
militat in exportatione farinæ,ergo ẽt militabit dispõ. l.a Titio.
ff.de uer.ob.l.illud.ff.ad l.Aqui.Et huic opi.adhæreo in casu no-
stro,q̃ firmat Io.Ber.in trac.de gab.in 11.q.2.partic.7.part.princ.
¶ Ad ↄ̃ria rñdeo uerũ esse, ꝙ applõne frumenti de proprietate
uocabuli nõ cõtinet̃ farina.Et si alicui legatũ sit frumentũ,non
censet̃ legata farina,ſm Bal.in l.j.col.3.C de fruc. & lit.expen.&
Bar.in d.§.illud.vbi ẽt gl.ideo ego nõ dico, ꝙ ex ui uerbi intelli-
gatur ꝓhibita exportatio farinæ.Sed dico, ꝙ ex mente statuẽtiũ
48 prohibitio extendit̃ ad farinã.† Quæ mens non minus est obser-
uãda,q̃ uerba.l.nõis & rei,§.verbũ ex legibus, ff.de uer.sig. Et si
dicat̃ statutũ est pœnale,& odiosum, ergo non extendendũ,reg.
odia,de reg.iur.& reg.in pœnis,eo.tit.rñdeo in primis,ꝙ istud sta
49 tutũ cõcernit pub.vtilitatẽ,† & vbi agit̃ de fauore publico licita
est extẽsio ex idẽtitate rationis.l.illud. C. de sacrosan.eccl.ẽt ubi
agit̃ de fauore publico secundario,l.hoc modo, in fi.ff.de condi.
& demõ.Etiã in pœnalib.l.cætera,§. hoc Senatusconsultũ.& ibi
Ias.in 5.no.ff.de leg.j.traditur per Fel.in c.trãslato,col.5.de cõst.
50 † statuta.n. pœnalia & exorbitãtia ex idẽtitate rõnis extẽduntur
de sił ad similia,ſm Bal.in c.j.§.porrò,quæ fue.pri.cau. benef.
amit.licẽt sint,q̃ ↄ̃riũ uelint,tñ ista est *cõis* Doc. snĩa, ſm d.Ias.in
l.fi.ff.de in ius uoc.& Fel.in proœ.Greg.in uer.Gregorius. col.5.
& c.fi.col.9.de const.& in c. nonnulli.col.20.de rescri. ¶ Ad ter-
tiũ, ꝙ per mediũ non ꝓhibitũ possit fieri transitus in effectũ nõ
permissum, concedit̃ dũmodò dolus,& fraus absint.l.per diuer-
sas,& l.ab Anastasio,C.mand. ¶ Ad decisio. Rotæ rñdet, ꝙ Ro-
ta nõ se firmat, sed arguit hinc inde, & Collector in summa te-
net,ꝙ eps debeat hr̃e debitã portionẽ ẽt de farina. Præterea ibi
non agit̃ de fauore publico, meritò in casu illo non est facienda
51 extensio, † cũ talia datia & exactiones de reb. quæ portantur in
ciuitatẽ,sint ↄ̃ ius,& propriæ extorsiones, quas propterea licitũ
est frandare,ſm Bar.in l.uectigalia.ff.de pub.Quod intelligendũ
est,qñ tales exactiones,nõ fiunt ad pub.utilitatẽ, alias non lice-
ret eas fraudare,ſm Inn.in c.innouamus, de cens.Et q̃ dicta sunt
contra exportantẽ farinã, intelligo ẽt procedere ↄ̃ exportãtem
52 panes. † Licẽt.n. appellatione frumenti non cõtineatur panis.

l.j. ubi no.Bart.C.de frum.urb. Alex. lib.12. tamen ex identitate
rõnis idẽ dicendũ in exportãte panẽ,quod est dispositum in ex-
portante frumentũ & maximè ne fiat fraus statuto. l. fraus legi.
53 ff.de leg.¶ † Scdò quæro, stãte prædicto statuto, an licebit expor
tare legumina? Vr̃ ꝙ non,quia fauore publico,& ex rõnis identi
tate extensio facienda ur̃ ẽt ad legumina,per ea quæ dixi in præ-
ceden.q.In ↄ̃riũ facit, qa frumenti applõne non ↄprehendũtur
legumina.l.frugem,§.frumenti,ff.de uer.sig. Et istud credo ue-
rius.¶ Non ob.rõ publicæ utilitatis, quia non subest eadem rõ,
seu saltẽ tanta prohibendi legumina,sicut frumentum.vnde cũ
54 non† sit æqualis rõ,non debet fieri extensio,vt declarat Christo.
55 Por.Inst.quib.mo.ius pa.po.,ol.in princ.† Sed quid si statutũ pu
niat exportantem triticũ, an ẽt puniri dẽat exportãs legumina?
Dicerem ꝙ sic,quia tritici sigño ampla est, comprehẽdens,om-
ne,quod terra teritur,& sic eriã legumina. & ẽt milicam, ſm gl.
56 in l.triticum,ff.de uer.ob.& ibi Doc.sequuntur.† Sed quid si sta
tutum ꝓhibeat exportari bladum, an ẽt legumina exportari ꝓ-
hibeantur? Rñdeo ꝙ sic, ſm glos.& Bart.in l.j.§.de eo.ff.de aqua
57 plu.arc.& Io.Bert.in d.trac.de gab.loco prælle.¶ † Tertiò quę-
ro,an stante prædicto statuto, ꝙ non liceat exportare frum. an
saltẽ licebit exportare hordeum,speltã,& auenam? Vr̃ non lice-
re,quia continentur sub applõne frum. quod comprehẽdit om
ne,quod arista in se cõtinet,d.l.frugem.§.frumentũ, & ibi glo.ex
hoc infert,ꝙ hordeum, spelta, & auena sunt de gñe fru. quia in
arista ẽt clauduntur.In cõtrarium, ꝙ statutũ locum nõ habeat,
ur̃ tex.in l.modios.C.de susce.& arca.lib. 10. & ibi no.Io. de Plat.
quòd appellatione frum.non uenit hordeũ. ¶ Br̃,si tollas cõem
usum loquendi, prima opi.præualebit. Sed de cõi usu loquendi
appellatione frum.non cõprehẽduntur hordeum,spelta, & aue
na,ideo statutũ locũ non habebit,quia debet intelligi, ſm cõ em
usum loquendi.l.cum Delanionis,§.asinam,ff.de fun.inst.Et ſm
cõem usum loquẽdi ꝓcedit tex.in d.l.modios, ſm Imo.Ale.Are.
& Mod.in d.l.triticum. vbi etiam inferunt ad eũ, qui accusauit
Titium de furto frumenti, & ꝓbauit hordeum furto fuisse sub-
tractũ,an debeat obtinere? & Ale. credidit ꝙ sic,per d.l.frugẽ.li-
58 cẽt Ang.& nõnulli ↄ̃riũ asseuerẽt.¶ † Quartò quæro, an statutũ
prohibẽs exportari uictualia.intelligatur ẽt ꝓhibere extrahi fœ-
nũ,auenã,hordeũ,& siłia ad victũ equorũ deputata? Vr̃ ꝙ sic,qa
dicit ca.vsitatori danda esse uictualia, & sub hoc noĩe includun
tur hordeũ,fœnũ,& siłia necessaria ꝓ eqtaturis, c.cũ Apostolus;
de censi.c.si eps,de of.or.li:6 Reperio Bal. cons.192. Quidã noĩe
Vicius.li.5.formare simĩlẽ qõnẽ, videlicet an auctionatores pro
hibiti emere uictualia ante horã nonã, possint añ illã horã eme-
re hordeũ,fœnum,& siłia? Rñdet ꝙ inspecta ꝓprietate uocabuli
nõ pñt,sed attẽto cõi usũ loquẽdi poterũt emere hordeũ, fœnũ,
& his siłia, qa ſm cõem usum loquendi applõne uictualiũ solũ
59 necessaria ad uictũ† hoĩs cõprehenduntur per excellentiã.l.uer-
60 bo uictus.ff.de uer.sig. ¶ † Quintò quæro,an statutũ puniens ex
portantem uinũ habeat locũ in exportante vuas? De proprieta-
te sermonis arbitror locũ non hr̃e.l.fi.§.cui dulcia.ff.de uino,tri
ti.oleoq; le.Sed ex mẽte,& ne fiat fraus statuto, puto statutũ ex
tendẽdum ad exportantẽ vuas,per ea quæ dixi s.de farina, & ita
61 decidit.Bal.in l.ꝙ non rõne. ff.de legi. † Sed an prædictũ statutũ
puniẽs exportantẽ uinum, ẽt intelligatur punire exportantem
aquaticiũ, hoc est poscam,quam Auenio. trempam appellant. Io.
Ber.in trac.de gab.q.7.2.partic. 8.par.princ. tenet ꝙ non;dicens
ita consuluisse d.Simonem Siculum, ꝑ tex.in l.si quis uinum,ff.
de ui.trit.oleoq; leg.q̃ mihi hoc non probat. imò potius facit in
contrariũ.Vñ crederẽ,ꝙ si uinum ꝓualeat aquæ, statutũ locum
hẽat, alias de facili posset statutum fraudari, ↄ̃ l.fraus. ff. de legi.
62 † Sed an hẽat locũ ↄ̃ exportantẽ ceruisiã, Zidronicũ,Zitũ aroma
titiũ,& similia uina artificiosa? Br̃ casus est, ꝙ non in d.l.si qs ui-
63 nũ. † An aũt saltẽ ꝓcedat ↄ̃ exportantẽ acetum? Rñdendũ est ꝙ
non,qa applõne uini nõ ↄtinet acetũ, d.l.si quis vinũ.§.item ace
tũ.gl. Bar.& scrib. in l.j.ff.eo.tit.& ita rñdet Sal.in l.2.C.de peric.
& cõmo.rei uend.sequitur Io. Ber.ubi s.& Io.de Plat. in l.j. ꝑ illum
64 tex.C.de ero.mil.ann.lib. 12.¶ † Sextò quæro, an exportãs phia-
lã cã gustus,incidat in pœnã dicti statuti. Bal.in l.j. C. quæ res ex-
por.non poss.ꝑ illum tex.rñdet ꝙ sic.sed Sal.ibi ↄ̃riũ dicit esse ve
rius.Ad illũ tex.rñdet spãle in illo casu, qñ defertur uinũ ad Bar
baros hostes gustandi grã: nullã tñ adducit rõnẽ spãlitatis.sed ea
esse potuit,ne eius liquoris gustu admoniti Barbari arma in nos
vertant,ut de Gallis scripsit Titus Liu.lib.5.in hæc uerba,Gentẽ
Gallorũ traditur fama dulcedinis frugum,maximè vini,noua ta
men uoluptate captã Alpes transiisse & inuexisse in Galliam ui
num aliciẽdæ gentis cã. ¶ Quid tenendũ? ꝓ Bal.facit,qa uno ꝓ-
hibito,censet̃ omne ꝓhibitũ, ꝑ qđ pertinet ad illud, l.oratio,
ff.de spõs.c.cõstitutus,c.ex tenore,de conces.præb,qđ ẽt in pœna
lib.vr̃ locũ hr̃e,ꝑ ea q̃ uolunt gl.Pan.& alij in c.j. de postu.præla.
65 Pro Sal.autem facit,qa pœnã imposita ↄ̃henti matrimoniũ,non
censet̃ imposita ↄ̃henti spõsalia,ꝑ quæ ad matrimoniũ peruenit-
tur,ſm gl.cõiter approbatã in cle.j.de consang.& affi.& Bal.in l.
66 pe.§.docere.ſt.ne quis eum qui. & consuluit d.Alex. † ꝙ prohi-
bitus facere molendinũ sub pœna, nõ incidit in statutũ facien-
do

do aquæductū.ita Ale.consi.196. Consideratis uerbis instri,lib. 2.Et per istud ultimū reperio,ꝙ hāc opi.ꝯ Bald.firmat d.Ias.in l. 2.col.fi.ff.de iur.om.iud.licèt de Sal. mentionē nō faciat.Et hāc Sal.opi.ēt tenet Io.Bert.in d.trac de gabel.q.17.2.partic. 8.partis
67 prin.Et ista opi.tanquam humanior ēt mihi placet.Pro† quo facit,quia statutū illud nō vr̄ debere uerificari in eo, qui aliqd mo
68 dicū uini,uel bladi exportauit.† Sicut statutū puniens falsificantē monetā,non hēt locū in eo, qui quosdam bagattinos paruos falsificauit,ſm d.Alex.consi.104.Statutū loquens,col.2.lib.j.per tex.in l.Senatus,§.Marcellus,ff.de leg.j.facit, quia statutum prohibens alienationē rerum immobiliū in forenses sub pęna, non hēt locū in eo,qui alienauit rem uilē & modicam,ut per Ias.in l. sciendū,in prin.col.9. ff.qui satisd.cog. ubi plura reducit similia,
69 quæ possent hic addi. ¶ Non obst.† regula l.oratio.ff.de spon.q non hēt locū,quo ad pœnā,ſm gl.in d.cle.j.& d.Ias. in d.l.2.& latius per eundē in l.quominus,in 9.no. ff.de flum. Et dato,ꝙ etiā procederet in pęnalib.prout tenent gl.& Pan. in d.c.j.de postul. præl.illud uerū esset,ubi eadē rō militaret ēt in eo, per quod peruenitur ad prohibitū,aliàs secus. l.j. C.si rect.prouin.ubi Cyn.&
70 Bal.ita declarat hanc rl̄am Ale.in consi.196.adducens sīr† argu. de toto ad partē, qđ non tenet, vbi non concurrit eadem rō in parte,quæ est in toto.l.sed si lege,§.adeo,ff.de pet.hær.In proposito rō ꝓhibitiua exportationis uini,& frumenti,fuit rō auertēdæ penuriæ, quæ non militat ꝯ exportātem qd modicū vini cau
71 sa gustus. ¶† Septimò quæro,an repertus in uia cū frumēto,uel uino exportari prohibito,possit puniri pœna statuti? Ista qō habet duo capita.Primū est,qn̄ cōstat ꝙ repertus in uia uolebat exportare.ſm est,qn̄ dubitat. ¶ Circa primū vr̄.ꝙ puniri possit,per tex.in l.cotē ferro,§.dn̄s nauis,ff.de pub..vbi ex sola impositione rerū ꝓhibitarū exportari in naui confiscatur nauis.Ad idem facit tex.in l.3.§.& qui uolens.ff.de re mil. ubi repertus in fuga,& apprehēsus,capite punitur,acsi ad hostes aufugisset. & ad idem
72 est tex.in l.quis sit fugitiuus.§ item Celsus.ff.de ædil.edi.† Et uirgo dr̄ corrupta,quæ iter arripuit ad faciēdū se corrumpi, 31.q.j. c.ita notandum,§.j.Nam prohibitus in termino,censetur eadem prohibitus in uia,per quā peruenitur ad terminū, c.nā concupiscentiā,de const.& ibi Bal.in specie infert ad hanc q. & cōcludit quòd repertus in uia puniri debeat.Pro ꝯria parte stringunt plura. Primò tex.in l.qui falsam, C. de fal. ubi falsi pœna punitur,q incępit facere monetā falsam, & si nondū illā falsificauerit in totū.Sic ergo,qui cępit exportare,licèt non peruenerit ad locum, vr̄ puniendus. ¶ Scd̄o facit,qa conatus non punitur,nisi in atrocioribus.l.si quis non dicā rapere.C.de epi.& cle. Sed istud delictū non est de atrocioribus,ergo &c. ¶ Tertiò facit,quia iter est de præparatorijs necessarijs ad exportationē,ergo pœna imposita extrahenti non debet intelligi imposita ēt facienti præparatoria,ſm gl.in d.cle.j.de consan. & affi. Sicut etiā dicimus,ꝙ pęna imposita cōmittenti adulteriū non est extēdenda ad osculan
73 tem libidinis grā,ut no.Mod.in rub.extra de iud.† quia in pęnis non est licita extensio,reg.in pęnis,de regu.iur.Quod ego credo uerum si nulla alia rō adducat,q̄ fundm̄ extensionis, ut latè deduxi in d.rub.de iud. ¶ Quid tenendum? Doc.in isto pūcto dn̄t, cōiter inspicienda esse uerba statuti. aut.n.statutum loqtur per uerba præteriti perfecti,seu plusquam perfecti, ut si quis exportauerit,uel extraxerit, & tunc repertus in uia nō pōt puniri pœ
74 na statuti.† Quia uerba præteriti perfecti,uel plusquā perfecti requirunt actum cōsummatum.l.j.§.hæc uerba, ff.qđ quisq; iur.repertus aūt in uia non dr̄ exportasse,sicut lupus q exit syluā, non tn̄ exiuit,ſm gl.in l.arboribus.§.idem tractat,ff.de usufr.& ita respondet Alb.Gand.in trac.malef.sub rub.de reb. non portan.ꝯ deue.& Bal.in d.l.si quis nō dicā,& in l.si fugitiui, & ibi latè Bar. Vero.C.de fur.Bal.in l.4.C.de naut.fœ.& in l.non dubium.C.de leg.Fel.in c.significauit,ad fi.de iud.d.Ias.in l.si quis id quod,col. 6.ff.de iur.omn.iud.Et istud ex multis pōt comprobari, quæ reduxit Fel.in c.ad hæc,de rescr.& in c.significauerunt, col.fi.de te
75 sti.& d.Ias.in d.l.j.§.fi.ff.quod quisque iur. Aut statutū† loqtur ꝑ uerbum futuri indicatiui,putā si quis exportabit, quod rē cęptā significat.l.cum fidei,& l.q testamento, ff. de fideic.lib.& tradit Bar.in l.filiusfamiliàs.§.diui,col.2. & col.5. ubi Alex. & Mod.ff. de leg.j.Vel si loquatur per uerbū p̄ntis subiunctiui, ut si quis exportauerit,istis casibus repertus in uia deberet puniri pœna statuti. Et ista opin.est *cōis*, quam sequitur etiam Io.de Plat.in l.qui fiscales,C.de naui.lib.12.& ibi alleg idem tenere Bal. in d.l.arboribus,§.de illo.ff.de usufru.& d.Alex.in l. qui Romæ,§.Callimachus.ff.de uerb. obl. ¶ Ego tn̄ valde dubito super ista distinctione, quia uideo ꝙ non seruatur de consuet. sed omnes reperti in uia,eadem pœna puniuntur, ac si exportassent, quia censentur delictum consummasse,cū per ipsos nō steterit, quominus consummauerint, unde uidentur puniēdi sicut is qui inchoauit falsam monetam. Vnde potest aliter distingui, aut repertus in uia sponte iam retrocedebat, qn̄ fuit repertus, & tunc nullo modo punitur,ſm Imo.in c.2.ad fi.de cōst.& Bar.in d.l.qui falsam. Aut repertus fuit in uia continuando iter in exportando. Et tunc aut captus in uia cōfitetur,ꝙ exportasset, nisi fuisset prohibitus, & tunc puniendus est pœna statuti,ſm Alb.de Ros. in d.l.si fugitiui.& Io.Ber.in tract.de gab.q.14.ultimæ partis,uer. circa prædicta. Aut non confitetur, licèt præsumptio sit ꝯ eum,non tn̄ venit pœna statutaria puniendus,quia poterat pœnitere antequā perfectè exportasset,& in istis terminis procedit opinio cōis. Potest tn̄ ēt isto casu alia pęna mitiori arbitrio iudicis castigari, ſm Vber.de Bob.quem refert,& sequitur Alb.Gand.in d.rub.de rebus non por.ꝯ deue.per tex.cū gl.in d.l.si fugitiui, dicens ꝙ si pęna statuti esset amissio bladi & decem librarum, altera isto casu
76 sufficiet.sequitur Bal.in d.l.3.† quia non est sine crimine, qui incipit delinquere,licèt non perfecerit.l.j.§.fi.ff. de extraordin.cri. sequitur Barth.Vero.in d.l.si fugitiui.Spe.tit. de const.§.j.Sal.in l.j.C.de rap.uirg. ¶ Circa ſm caput, qn̄ dubitatur an repertus in uia uellet exportare uel ne.Exemplum, repertus in uia cum frumento asserit, ꝙ uolet illud portare ad molendinum,uel ad cassinā suam pro seminando,an tunc euitabit oēm pęnā? Alb.Gād. in loco præallegato arbitratur recurrendum esse ad cōiecturas. Et ubi nulla subsit cōiectura,ex qua præsumi possit, ꝙ uoluerit portare extra territorium,absoluendus est, quia in dubio promptiores esse debemus ad absoluendum,q̄ ad condemnandū.l.absentem,ff.de pę.l.fauorabiliores. ff. de reg.iur. Et maximè si molendinū,uel cassina essent uicina, ar.l.Pedius. §. pen.ff.de incen. rui.naufr.& si reperitur in loco non suspecto, standum est iuro ipsius reperti,ſm Bal.in d.l.si quis non dicam, col.3. per tex.in l.
77 j.C.de iti.& lito.cust.li.12.† Debet.n.iudex in pœnis imponēdis uti circunspectione,& omnia considerare, l.respiciendum,ff.de pœ.Vbi uerò subsunt aliquæ coniecturæ probabiles,quib.præsumi possit,ꝙ uellet transportare extra territorium, arbitrio iudicis erit puniendus modo,quo s̄. dixi.Quæ autem,& quales cōiecturæ sufficientes ad sint ad hāc præsumptionem inducendā,
78 † prudens iudex examinabit, & nos aliquas hic explanabimus,
79 † Prima coniectura colligitur ex loco, in quo repertus fuit cum frumento.Repertus.n.ire per deuia & extra uias usitatas,præsumitur exportare ꝯ deuentum, l. si quis per publicum, C. de cur. pub.lib.12.& ibi no. Bart. & idem firmat Bart.in l.2. C.eod.titu.
80 Sic ēt præsumitur ꝯ eū,q egreditur,uel ingreditur al̄r,q̄ per por-
81 tas.l.fi.ff.de rer.diui.Ideo dicebat Io.de Plat. in d.l.2.ꝙ† repertus recedere a loco ꝯmissi delicti, præsumitur culpabilis si fuerit inuentus recedere ꝑ deuia & loca nō ꝯsueta, quæ præsumptio iuncta cū alia qualitate erit sufficiens ad torturā ſm eū. Ad idē facit tex.in l.q fiscales,C.de naui.lib.11.ubi Bart. no.& dicit quasi ibi esse casum de hoc.& ꝙ ex eadē legē infertur practica d.l. si fugi-
82 tiui. ¶† Notat ēt ibi Bar.illū tex.ꝯ ambasiatores, qui uadunt per uias transuersas & indirectas,ut diutius stent in legatione,& magis lucrentur.Non.n.ꝑ tali tp̄e salarium sibi debetur, ꝑ quo est optimus tex.in l.non solum.ff de exc.tut.quem ibi no.Ia.de Are.
83 † contra apparitores & nuncios, quib. soluitur merces ad rōnē miliarium,ut attendenda sit uia recta & usitata, iuxta no.in l.rē non nouā.C.de iudi.& nihil debeant habere pro circuitib. Et ꝯ eos est etiam tex.in l.ueteres,& ibi no. Bar. ff.de itin. actuq; pri.
84 † Et ista faciūt ꝯ uecturales,qui omissa recta,& solita uia iter faciunt per deuia & per circuitus,quia non plus dn̄t consequi,q̄ si
85 iuissent per uiam rectā.† Quinimò si eūdo per insolitas uias fuerint depredati,& spoliati,uel aliud periculum incurrerint, casus ille cedit eorum periculo.l.qua actione.§.j.i bi, negligētius per lubricum transierint,ff.ad leg. Aquil. & istud expresse dixit Bal. in l.3.C.de nau.foe.& Ang.in l.Imperator. ff.de app. ¶ Hinc est,
86 quòd dn̄s† loci, qui tenetur ad emēdationem damnorum,si nō teneat uias securas,ut dixi s̄.2.remedio, tn̄ excusatur a uiolentia & rapina facta transeunti per uias indirectas & inusitatas,secun
87 dum Bar.in l.j.ff.de his,qui deie.uel effu.† Quæ omnia sanè sunt intelligenda, si uia recta sit secura, aliàs si esset aquis inundata, uel ab hostibus occupata, tunc excusatur,qui uadit per uiā inusitatā & indirectā,& cessat suspicio ꝯ eum, arg.l.2.§.si quis tn̄, si quis cau.l.immo.ff.de lib.cau.& ita dixit gl.in l.eos, §.fi.de fal.
88 uoluit Bar.in d.l.ueteres.† vbi concludit, semp eligendā esse uiā breuiorē, nisi sit suspecta, quo casu eundum est per longiorem. Est.n.securior uia potius eligenda, ſm Bar. in l.continuus, §.cū
89 ita,in fi.ff.de uer.obl. † Et terrestris,quia est tutior, amplectenda potius,q̄ naualis,ſm Io.And.in c.olim,j. de excep. & Imo.in d.§. cum ita,alleg.gl.in l.petitorio,ff.de rei uen. & idem dixit Imo.in c.nonnulli,in prin.col.j.de rescr.Et hac de causa dicebat Egi.Bella.decis.487. ꝙ cursores euntes per uias bistortas propter guerras,ut hoc infęlici tp̄e faciunt propter bella, quæ inter Regem Ro.& Regē Franciæ (proh dolor) circūsonant, habere dn̄t pinguius salarium.Quod ēt uoluit Sal.in d.l.3.C.de nau.foe.& Bar. Vero.in d.l.si fugitiui.& facit quod in simili dixit gl. in l.non solū,§.j.de exc.tut.ad idē bo.tex.in l.tp̄s.ff.de uac.mu. Et ꝓhibitus exportare frumētum ꝑ uias indirectas, nō punit eundo ꝑ illas,si uiæ rectæ non sint tutæ,ſm Alb.de Ros. in j.par.stat. q.57.sequi-
90 tur Bar.Vero.in l.3.col.8.ff.de uer. sig. ¶† Si ergo aliquis reperiatur cum frumēto in confinib.territorij ꝑ custodes deueti, p̄sumitur ꝙ uelit exportare.ſm Bal.in d.l.si fugitiui,& Flor. in l.arbori
91 bus,§.idē tractatus, ff.de usuf.† Et idē præsumēdū est,si fuerit repertus

pertus cum frum.in littore maris,vel flum.vbi adſint naues para
te ad exportandum,ſm Bal.in l.non quia, C.quæ res uendi non
92 poſ.p illū tex.¶†Sed pone ꝙ cū reb.ꝓhibitis reperiaт aliqs in ca-
pāna,ſeu tugurio ibi moram fortè trahens,uel pp pluuiā,uel ad
dandū pabulū, ſeu præbendā equis, an credendū ſit ei aſſerenti
ſeipſum pœnituiſſe,& uelle transferre ad domum res ipſas, ita ꝙ
euadat oēm pœnā,iuxta ea,quæ s̄.concluſa ſunt? Bř rñdetur, ꝙ
arbitrio iudicis puniri poterit,ſm Io.And.in add.Spe.tit.de con
93 ſti.§.j.ſequitur Io.Ber.in d.trac.de gab.q.54.vlt.par.¶†Scđa con
iectura elici pōt ex uerbis antea prolatis per exportantem, putà
ſi probetur,ꝙ prius dixerit uelle extrahere frumentū:nā ſi poſt-
ea reperiatur in actu exportationis,non præſumitur mutata vo
luntas.l.eum actum.ff.de neg.geſt.imò præſumitur,ꝙ uelit pro-
94 poſitum exequi,quia nemo † præſumitur dixiſſe, qđ facere non
propoſuerit.l.Labeo.ff.de ſup.leg. Et ita decidit Bal.in d.l.ſi fugi
tiui.Flor.in d.§.idem tractatus.Ber.in 15.q.vlt.par.ver.& ſubdit.
Sal.in l.3.C.de nau.fœ. Vel ex uerbis prolatis per deprehenſum
95 in actu apprehenſionis, † putà ſi dixerit ſe deferre illud frumen-
tum ad domum,ſeu caſſinam alicuius uicini, & illæ neget, tunc
ratione mendacij conuincitur, ſm Sal.in d.l.3.& bene facit di-
96 ctum Bar.in l.fi.ff.de qō. ¶†Tertia coniectura ſumitur ex quali-
tate perſonæ deferentis, putà ſi fuit aliàs conuictus de ſimili ex-
portatione,ar.l.non omnes.§.a Barbaris.ff.de re mili.facit regu-
la,ſemel malus.de reg.iur.lib.6. ad quam poſſem infinita reduce
re,ſed non expedit ea hic tranſportare, ne incidam in pœnā de-
97 uetus,qua alios puniendos affirmo. ¶Quarta coniectura† elici-
tur ex qualitate & quantitate rerum, quas reperitur exportare,
ar.l.quæro.§.fin.de ædil.edic. Quid.n.ſi pauper reperiatur in uia
cum 10.aut 20. equis oneratis frumento, & dicat ſe uelle ire ad
molendinum?certè hoc non eſt præſumendum, nec ueriſiſe,cū
98 pauper ruſticus non egeat tanta, nec tali farina †Nam ſolēt ru-
ſtici comedere panem ex hordeo,fabis,milica, millio, & ſimilib.
confectum,non ex puro frumento, ſm gl.in l.ſeruis urbanis,ff.
99 de leg.3.& Fel.in c.cum omnes,col.17.de conſt. ¶†Quinta colli
gitur coniectura ex modo & ordine deferendi. Quid.n.ſi aliquis
reperiatur cum ſocijs armatis exportare res prohibitas, & dicat
ire ad caſſinam uel molēdinum?certè quia arma aſſumpſit, ego
præſumo ꝙ ea aſſumpſerit animo reſiſtēdi ꝯ cuſtodes deueti ca-
100 ſu, quo uellet eum capere.† Nam deferens arma in dubio preſu
101 mitur deferre animo male agendi.l.j.ff.ad leg.Iul.de ui.† Et ma-
ximè ꝯ ruſticos urget hæc præſumptio, quia ipſi omnino prohi-
bētur arma deferre,ut ī §.ſi qs ruſticis,in ti. de pac. te. in vſi.feu.
102 ¶†Octauò iuxta præmiſſa quæro,quid ſi non reperiatur in via,
ſed reperiatur occultaſſe frumentum in aliquo loco extra ciui-
tatem,putà in ſuburbijs,uel in cāpis, an aliqua pœna teneatur?
Videretur fortè,ꝙ non,quia licèt occultauerit,non tñ repertus
fuit exportare.Sol.pœna ſtatuti non vř poſſe puniri, ſed alia mi-
tiori arbitrio iudi.eum caſtigandū cenſeo,ar.l.quis ſit fugitiuus,
§.idem ait,ſi interrogatus, ff.de ædil.edi. Et idem reſpondet Bar.
Vero.in d.l.ſi fugitiui,col.antepen. Paria enim ſunt uel ꝙ fuerit
repertus in actu exportationis, uel ꝙ repertus fuerit occultaſſe
103 cauſa exportandi.l.ſi ꝯcubina.§.res amotas.ff.rer.amo. ¶†Sub-
dit tamen idem Bar.Vero.eum puniri non poſſe.ſi ſolum reper-
tus fuerit aptare ſalmas & præparare equos,quia talia ſunt præ-
paramenta remota, nec faciunt rem deſinere eſſe integram.l.ſi
pecuniam,in prin.ff.de cond.ind.& dicit ita notare Bal.in d.l.ar
boribus,in apoſtil.¶Nonò quæro,quid ſi ſtatutum dicat, ꝙ in-
uentus portare frumentum, &c. puniatur, &c. Et probetur per
teſtes,ꝙ exportauit,an poſſit puniri pœna ſtatutaria?Videtur ꝙ
ſic,quia ratio ſtatuti, ne Reſpubl. careat annona, militat etiam
contra exportantes, qui non fuerunt capti & apprehenſi in via.
104 In contrarium facit,†quia inuentus non dř,niſi is qui fuit per-
ſonaliter apprehenſus.l.ſi Barſatoram,C.de fideiuſ. Et per illum
tex.iufert ibi Bar.ad ſtatutum puniens inuentum deferre arma,
vt ſolum comprehendat captum cum armis, & alle.ēt tex.in l.j.
in prin.de acq.poſ.qui mihi probat oppoſitum, ut j. ſubijciam.
Et hanc deciſionem Bar.ſequuntur Imo.Pau.Alex.& d.Iaſ.in d.
l.j.& fuit deciſ.Cy.in l.licèt, C.de acq.poſ. Et per illam l.ſi Barſa-
toram,infert ibi Alb.de Roſ.ad ſtatutum puniens inuentum lu
dere ad taxillos,ut non procedat, niſi inuentus capiatur per of-
ficiales in ludo,& idem dixit Alb.in 2.par.ſtatu. Et per tex.in d.l.
ſi Barſatoram, deciditur & ſtatutum puniens mulieres artificū,
inuentas portare perlas,& gemmas, non habet locum niſi con-
tra mulieres actualiter apprehenſas,ita Bal.in l.item lapilli ad fi.
ff.de rer.diui.ſequitur d.Iaſ.in d.l.j.col.16. ubi ſimiles deciſ.addu
cit.Et ultra eum facit,quod conſuluit Cœpo.conſ.23. Spectabi-
les domini prætores,col.j.vbi conſuluit, ꝙ ſtatutum puniens re
pertum committere fraudem in arte lanæ, non habet locum,ni
ſi contra repertum actualiter,non contra conuictum per teſtes,
per tex.in d.l.ſi Barſatoram. Et ſtatutum puniens inuentū in do-
mo alterius de nocte.intelligiт de inuēto apprehenſo,non cōui-
cto p teſtes,ſm Alex.conſ.24.Aīaduerſis, col.9.li.2. Et ſi ſtatutū
dat premiū inuenienti bannitū,intelligiт de eo, q bannitū cepe
rit ſm Guil.Alb.Ang.& Mod.in l.j.§.fi.ff.qđ quiſq; iur.& ad idē
adduciт tex.in l.3.§.Neratius,ff.de acq.poſ.& ibi d.Ale. compro
bat ex plurib. Ad idem facit tex.in l.ſi fullo, iūcta gl. ff.de condi.
ſine cau.& ibi Pau.de Ca.infert ad q.de qua per Bar.in d.l.ſi Bar
ſatoram.Et pro hac parte facit dictū Ang. in §. reuerendiſſimis,
in Auth.de ſanc.epiſ.vbi concludit,ꝙ ſi inuentio non faciat de-
lictū,ſed detegat,tunc verbū, inuentus, debet intelligi de viſo &
conuicto ſecus ſi ex forma ſtat. ipſa inuentio crimē inducat, nā
tunc debet intelligi de apprehenſo, non de conuicto per teſtes:
putà ſm eum,ſi ſtatutū puniat inuentum portare arma, tūc qa
ſtatutū non punit portantē arma,ſed inuentū portare, debet in
telligi de apprehenſo,qa inuentio hoc caſu crimen inducit. Sic
dicendū vř in caſu noſtro,qa exportare frumentum non eſt deli
ctū,niſi per ſtatutū inducatur,& ita uiſus eſt tenere Bar. Ver.in
d.l.ſi fugitiui,col.pen.C.de ſer.fug. ¶Quid tenendū?mihi magis
placet ꝯria opi.propter rōnem ſtatuti, de qua s̄.& q̄ opin.etiam
tñt Ang.& Imo.in d.l.3.§.Neratius. & Lud.Ro. in d.l.j.in princ.
dicentes,ꝙ verbū,inuenire,de ſui propria ſignificatione non re
quirit corporalem apprehenſionem,per tex.in l.j.C.de rap.virg.
ibi,ſi in rapina inueniatur,& apprehēſus fuerit.& per tex.in c.j.
de dil.ibi,ſi iudex inuenerit rem ita ſe habere, quod intelligitur
per probationes. Et licèt d. Alex. ad iſta iura conetur rñdere in
d.§.Neratius,tñ rñſiones ſuæ non ſunt,iudicio meo, reales. Dū
enim dicit,ꝙ verbū,inuenire,in d.l.j.ſtat largè, ne ſequentia ver
ba reddantur ſuperflua,certè in hoc apertè redarguit Legiſlato
rē de ſuperfluitate,ꝙ non conuenit doctori.Si.n.verbū,inuenia
tur,includebat de proprietate ſermonis apprehenſionē,neceſſe
eſt fateri, ꝙ Imperator ſuperfluò addiderit verba ſequentia, &
deprehenſus fuerit.Dū ēt rñdet ad c.j. de dil. ꝙ ibi verba dirige-
banт ad iudicē,ideo ſm ſubiectā materiam debet intelligi de in-
uentione p ꝓbationes.Iſtud retorqueт, qa licèt in caſu nřo ver-
ba referanт ad partē,tñ rō ſubiectæ materię,ne ciuitas remaneat
deſtituta annona ſibi neceſſaria, ſuadet, ꝙ ēt puniri debeat ex-
portās non apprehēſus,ſed ꝯuictus: aĺr de facili poſſet fieri fraus
ſtatuto,qa volēs extrahere,poterit eſſe ita fortis, & potens,ac ſo
cijs ſtipatus,ꝙ non erit poſſibile eum apprehendere. ¶Et ꝓ iſta
opi.ꝯ cōem allego caſum in c.ſi qſquam,in verb.inueniaт fabu-
lari,aut aliquo modo ꝯuerſari,de coha.cle.& mul. vbi verbū,in-
ueniaт,intelligitur.i.teſtib.conuincaт. Non.n.reqritur,ꝙ cleri-
cus inuentus cū muliere ſuſpecta ꝯuerſari,& fabulari actuaĺr ap
prehendaт,ſed ſufficit ꝙ ꝯuincaт teſtib. ꝙ fuerit cōuerſatus, ſm
Doct.ibi,& hoc ēt conſonat.Et ex illo tex.confundiт doct. Ang.
in d.§.reuerendiſſimis,qa conuerſari & fabulari cū mulierib.nō
eſt de gñe ꝓhibitorū.Cōfundunт ēt quamplures deci. ex prædi-
ctis.Et ꝙ verbū,inuenire,intelligaт ēt ſolo viſu,probaт in d.l.j.ff.
de acq.poſ.vbi dř, lapilli inuēti in littore maris nō efficiunтur in
uentoris,niſi apprehēdanт.pōdera, ꝙ lapilli dñr inuēti, licèt nō
fuerint apprehenſi:quæ apprehēſio requiritur ad effectū, vt do-
miniū transferaт in inuentorē:& quantum ad effectū acqrendi
dñiū,ēt loqт tex.in d.§.Neratius,cui ex hoc patet rñſio. Sit ergo
cōcľo, ꝙ ſtatutū puniēs inuentū exportare frumentū intelligi-
tur punire,tā ꝯuictū teſtib.q̄ perſonaĺr apprehenſum. Nec obſ.
tex.in d.l.ſi Barſatorā,qa rñdeт,vt per do.Iaſ.in d.l.j.col.16. ꝙ ibi
verba diriguнт ad inuenientē, q promiſerat inuenire Barſatorā,
quē ꝯſtabat eſſe latronē,meritò talis ꝓmiſſio intelligiт de inuen
105 tione p apprehenſionē, aliàs fuiſſet fruſtratoria. ¶†Ampliatur
concľo,ēt ſi ſtatutū puniret deprehenſum exportare frum.nam
tūc ēt ꝯuictū teſtib. ꝯprehendit, ſm glo.*cōiter* approbatā in l.j.C.
vbi Sena.vel clar.& in l.j.C.de pe.bo.ſub. & ibi Bar. Qđ intelligit
verū Pau.de Ca.ibi,ſi ſtatutū dicat,ſi qs fuerit deprehēſus expor
tare. Secus ſi dicat, ſi quis fuerit deprehenſus cū frumento,uel
cū armis:quia tūc requiritur realis apprehēſio,& iſto modo po-
teſt ꝓcedere dictū Ang.& Bart.Vero.in d.l.ſi fugitiui,q dicebāt,
quòd ſi ſtatutū utaт verbo, deprehenſus, ꝙ ſolum intelligaт pu-
nire captū & non cōuictū teſtib. & dixit Bar. in d.l. ſi Barſatorā,
106 ꝙ ita cōſuetudo interpretatur. ¶†Sed hic ſubintrat dubitatio.
Pone,ꝙ vnus teſtis dicat vidiſſe Titiū in via exportantē frumen
tū,alter teſtis dicat eū vidiſſe extra territorium cum frumemto,
an iſti duo teſtes coniungantur,& probent ad conuincendū Ti
tium de exportatione frumenti? Bal.in l.obſeruare. C.quorum
ap.non reci.determinat, ꝙ iſti teſtes non ſint coniungēdi ad fa-
ciendā perfectā ꝓbationē,ſeqtur Lud.Ro.conſi.91.Viſo thema-
te,col.fi.de quo dicēdū eſt,vt p Fel.in c.licèt ex quadam, col. pe.
107 de teſt.¶†Decimò quæro ſtante prædicto ſtatuto, an agriculto
res forenſes poterunt ſuā partē frumenti,q̄ recollegerūt in terri
torio,exportare ad domū ſuā? Ego paucis agendo, rñdeo ꝙ ſic,
quia in eis ceſſat ratio ſtatuti.Nā rō prohibitiua fuit cā cōſeruā-
dæ vbertatis,quæ vbertas magis cōſeruabitur,ſi ciuitas nō impe
diat laboratores exportare ſuā portionem, quia ex hac exporta-
tione incitantur forenſes ad cultiuandum agrum ciuitatis, ex
qua cultura maior inſurgit vbertas.Et ita etiam reſpondet Cor.
108 conſ.241.In cauſa inquiſitionis,col.2.lib.3.¶†Sed pone,ꝙ labo
ratores vendiderint ſuā partē vni ciui, an ille ciuis poterit eā fru
menti partem exportare?Vř ꝙ ſic,qa ex quo frumentū ſemel ef-
fectū fuerat exportabile, debet perpetuò durare exportabile.l.

cum

cum pr̃,§.quindecim. ff.de leg.2. Hoc nõ ob.ↄ̃rium determinat Cor.in d.conſi.141.quia hmõi prohibitio non eſt in rẽ,ſed in perſonã,& priuilegiũ perſonale,cõceſſum laboratoribus,eorũ perſonã nõ egreditur.l.qa perſonale.ff.ſol.mat. & optimè facit tex.
109 in l.licitatio.§.fiſcus,& qđ ibi no.ff.de pub.¶†Vndecimò quæro, quid ſi ciuis extrahat cã vſus ſui. Pone, ciuis ex cã neceſſaria uel uoluntaria(non multũ curo)ſe abſentat cum ſua familia extra territorium, an ſibi obſtabit prohibitio, quominus pro uſu ſuo poſſit exportare frum.Bart. & *cõiter* ſcrib.in l.cætera,§.ſed & ſi quis,ff.de leg.j. per illum tex. determinant prohibitionem nõ obſtare.Et pro iſta ſñia uř caſus in l.vniuerſi. C.de uecti.& commiſ.vbi poſſidens prædia extra territorium, põt exportare abſq; uectigali,ſoluẽdo frum.neceſſariũ ad ſeminandũ ſua prædia, qa vſus gratia exportat.bene facit tex.in l.ſi publicanus.§.de rebus,
110 ff.de pub.†Sed qualiter probabit exportans,ꝙ uſus ſui gratia ex portat?Rñdeo per iuřm propriũ,cui in hoc ſtandũ uř,ſ̃m glo.in cle.præſenti,de cenſi.quam ibi ſequitur Car.in 4.q. Bal.in l.3.C. de nau.fœn.& in d.l.uniuerſi, & in l. ſi quis non dicã rapere,in fi.in 4.opp.C.de epiſ.& cle.& ibi alle. bonũ tex.in l.j. C.de litto. & iti.cuſt.lib.12.ſequuntur Alex.& Mod. in d.§.ſed & ſi quis.&
111 Io.Bert.in trac.de gab.q.2.1.par.8.par. princ.†Sed quid ſi a principio ciuis exportet frum.vſus ſui cã, & poſtea mutato propoſito illud uendiderit,an reincidat in pœnã ſtatuti?Huic dubitationi rñd.vt in ſimili rñdet Bart. in l.cætera.§.ſed ſi parauerit. ff.de leg.j.Pone,ſtatutũ eſt in ciuitate, ꝙ nullus emere poſſit frumentũ in platea,niſi pro uictu ſuo, contingit ꝙ ſcholaris emit ꝓ uſu ſuo,poſtea mutauit propoſitum, quia vult recedere, & uendere frum.ſine metu pęnæ ſtatutariæ.Rñdet Bart.poſt Guil. de Cu.ꝙ uendere poterit impunè, quia primũ ꝓpoſitũ fuit bonũ & licitum.ad idẽ facit text.optimus in l.j.§. unde quærit Offilius.ff.de exercit.actio.& ibi Guil.& Bal.Iac. de Bel. & Albe.idem rñdent, arg.illius tex.& l.j.§.illud.ff. de aqua quot.& æſti. ſequitur Albe. in j.par.ſtat.qõ.86.& in 2.par.q.203.Alexan.in d.§. ſed & ſi quis Mod.in d.§.ſe ſi parauerit.Io.Ber.in trac.de gab.q.1.2.par.8.par.
112 prin.†Facit,quia in delictis inſpicimus initium. l. quod ait,§.ſi. & ibi Bar.ff.de adul.Et ꝙ primũ, propoſitum ſit attendendum, uoluit gl.in l.2.in prin.ff.ſi cer.pe.& ibi Pau.de Ca. infert ad hãc
113 q.ſequitur Alex.conſ.7.Viſo themate,in fi.lib.3.†Intellige tamẽ hanc deciſ.procedere,ſi cõſtet de primo propoſito, ꝙ extraxerit cauſa vſus ſui, aliàs præſumitur ab initio habuiſſe propoſitum vendẽdi,ꝓut factũ reperitur, ſ̃m Bart.in d.§.ſed ſi parauerit, per tex.in l.ſed & Iulianus §.proinde.&§.ſed ſi ab initio,ff.ad Mace. & idẽ uoluit Bal.in l.j.§.ne autem.ff.de exerc.act. ¶Duodecimò
114 † quæro,an exportans frumentũ ex alieno territorio illuc aduectũ incidat in pęnã dicti ſtatuti?Bř diſtinguendũ puto, aut illud frum.fuerat cauſa tranſitus aduectũ in territoriũ,& tunc nõ habet locũ ſtatutũ,l.ſi quis poſt hanc,ubi Bal.Sal.& alij,ita firmãt. C.de ædifi.priua.& idem ꝑ illũ text.rñdent Bal.Ang.Pa.Alex.& Mod.in l.cætera.§.ſed ſi quis ad opus.ff.de le.j.Ale.conſ.86. Viſa inquiſitione,lib.4.Pet.& Imo.in c.j.de cle. non reſid. Io.Bert.in trac.de gab.q.8.5.partis.Et dicit Alb.de Roſ.in d.l.per hãc,ꝙ ſæpe obtinuit, ꝙ mercatores poſſent exportare merces ſuas non ob.ꝓhibitione ſtatuti.aut frum.fuerat aduectũ in territoriũ, ut ibi perpetuò eſſet, & tunc exportans incidit in pœnã ſtatuti,ar. l.ex facto.ff.de hær.inſt.ubi hæc diſtinctio bñ ꝓbatur. ¶Præmiſſa intelligo ꝓcedere,ubi ſtatutũ punit extrahentẽ frumentũ de territorio, ſecus ſi puniret portantẽ frumẽtum ꝑ territoriũ. Nã tunc ẽt portans ex cã tranſitus incideret in pęnã,ſ̃m Iac.de Are. & Alb.in d.l.ſi quis poſt hãc,Ang.Ale.& Mod. in d.§.ſed ſi quis ad opus.Sed Imo.ibi tenet mercatorẽ,qui cã trãſitus portat,puniri non poſſe,quia non intereſt Reip.ipſorũ ſtatuentium, vnde non uř ſtatutũ de tali frumẽto intelligẽdũ, d.l. ſi quis poſt hãc,
115 & ſequitur Pau.de Caſt. in d.§. ſed ſi quis ad opus †vbi decidit,ꝙ ſtatutum prohibens pannos forenſes intromitti in ciuitatẽ ſub certa pęna, debet intelligi de pannis, qui intromittuntur,ut ibi ſint,non ſi cã tranſitus fuerint inuecti, argu.l.Cæſar. ff. de pub.
116 † Et iſtud credo uerius,quia ſi aliter diceremus, non eſſet liberum iter mercatoribus,prout eſſe debet, §.fin.de pa.te.in uſibus
117 feu.†Imò denegari non põt trãſitus exercitui,ſiue militib.uolẽtib.trãſire abſq; dñi & incolarũ dãno, ſ̃m Ang. in l.uenditor,§.
118 ſi conſtat,ff.cõi præd.† Et ꝓ hac ſñia facit,qđ decidit Alb. Gand. de reb.non portã.ↄ̃ deuentũ.uer.ſed ſtatutũ Cremonę,ꝙ nullus forenſis ducat uinũ cũ plauſtro Cremonã ſub pœna uini,quæritur ſi forenſibus duxerit uinũ cũ plauſtro incidat in pœnã? Reſpondet,ꝙ non,quia nec forẽſis,nec plauſtrũ ſunt de iuriſdictione Cremonenſi,arg.l.fi.ff.de of.procur.Cæſar.licèt Cremonẽſes
119 poſſint remittere uinũ & plauſtrũ ſ̃m eũ. ¶†Decimotertiò quæro,an tale ſtatutũ liget forenſes?Super hac qõ.poſſent multa dici,quæ traduntur in l.cunctos populos,C.de ſum.Tri.& fi.cath. Sed deciſiuè rñdendo,*cõis* eſt noſtrorũ patrũ ſñia,ꝙ ſtatutũ quatenus prohibet extrahi frum.& ſimilia,ligat forenſes,cum ciues poſſint,q̃ uolunt, reb. ſuis legem imponere,l.j. C.de contrahen. empt.l.j.& per totũ, C.quæ res expo.proh. & l.cotem ferro,ff.de pub.bñ facit tex.in c.a nobis,de ſen.exc.& in c.j.de ↄ̃ſt. li.6.& ita cõcludit Alb.Gand.in trac.male. ſub d.rubr.de reb. non portã.ↄ̃ deuentũ.Mod.in d.l.cunctos populos.Alex.in conſ.86. col.pen.
120 lib.4. ¶†Ignorantia tñ ſtatuti excuſat forenſem a pœna d.c.j.&
121 l.fi.ff.de decr.ab ord.fac.† Et in dubio forenſis præſumitur habere ignorantiã huius ſtatuti,attento ꝙ ipſa exportatio non eſt de gñe ꝓhibitorũ,ut no.in d.c.j. Niſi talis forẽſis feciſſet longã morã in loco ſtatuentiũ,ſ̃m d.Ale.in d.conſi.86. Vel diu conuerſatus fuiſſet in ipſo loco,l.iubemus,C.de libe.cau. Vel niſi in locis circũuicinis eſſet cõiter ſimilis prohibitio,ſ̃m Ioan.Andr.in d.c. j.in Nouella.& Doc.in l.fi.§.& licèt,ff.de pub.& Ale. in præalle:
122 conſ.¶†Decimoquartò quæro,an liget perſonas eccleſiaſticas, exportantes,uel exportari facientes eorũ annonam?Bř ſi vinum vel frum.ſit recollectũ ex ꝑdijs ecclæ, clarũ eſt ꝙ ſtatuta laicorũ nõ ligãt perſonas eccleſiaſticas,nec bona ecclarũ, c.eccla S.Mariç, de ↄ̃ſti. Si uerò fru.& ſimilia exportari ꝓhibita ſint patrimonialia ipſorũ cler.dubitari poſſet.Bal.conſ.198.Statutũ ciuitatis Trigeſte,lib.2.tenet ſtatutũ non ligare ẽt bona patrimonialia ipſorũ,ꝑ tex.in l.ſacroſãcta Theſſalonienſis eccla, C.de ſacroſ.eccl.
123 quæ parũ facit.¶Bř,reſolutio† ſtat in hoc, an clerici in bonis patrimonialib.gaudeãt priui.ecclaſtico, de quo dicendũ eſt,vt per Pan.in d.c.eccla S.Mariæ, col.3.ubi latè And. Sic. & ꝑ Pan.in d. c.ſi.de vi.& ho.cle.& in c.ex literis,de pig.¶Decimoquintò quæ
124 ro,†an iſtud ſtatutũ liget colonos ecclarũ? Vř ꝙ nõ,qa non ligat earũ colonos,qa coloni gaudent priui.ecclæ,c.nõ minus,de immu.eccl.l.2.C.de epiſ.& cler. c.eccleſiarũ ſeruos, 12.q.2. Hinc dicebat Bart.in l.priuatæ.C.de exc.mu.lib.10. per illũ tex.ꝙ emphy.ecclæ non tenetur ad aliq̃ collectã, q̃ imponitur ꝓ bonis, q̃ tenet in emph.ab eccla.Et ꝓ hac opi.facit,qa ſi non liceret colonis ecclarũ libere exportare fructus ꝑceptos ſuꝑ bonis ecclę,per indirectũ læderet̃ eccla,q̃ nõ inueniret colonos ita faciliter,nec
125 qui tãto ꝑtio ↄ̃ducerent ꝑdia ecclaſtica.†Statuta aũt,q̃ ꝑ indirectũ lædũt ius ecclæ,nõ ualẽt,quatenus ecclæ ꝑiudicãt,c.fi.de im
126 mu.ecc.li.6.†Et ideo nõ ualet ſtatutũ,ꝙ coloni teneant̃ ꝓ eccla ſoluere collectas,qa ꝑ indirectũ præiudicat̃ ecclæ,ſ̃m Bald.in l.1. C.de epiſ.& cle.Ang.in Auth.de non alie.§.qa uerò.¶Sed iſtis nõ
127 nõ ob.ꝓut nõ ob.credo ↄ̃riũ eſſe uerius.†Quia coloni ecclę quo ad fructus a ſolo ſeparatos,q̃ ſunt in dñio ipſorũ,nõ gaudẽt ꝑui. ecclæ,nec eius immunitate,ſ̃m gl.Imo. Car. & alios in cle.ꝑñti, de cenſ.Gem.& Phil.Fran.in c.q̃q̃,e.tit.in 6.Dy. Bar.Imo.& *cõiter* Legiſtas in l.licitatio.§.fi.ff.de pub.Sal.in l.uniuerſi.C.de uec.& cõm.Prac.Pap.in forma.libelli,quo agit ad ſolõnẽ pedagij.Bart. in l.j.C.de nau.lib.11.Io.Bert.in trac.de gab. in 7.q.7.partis.Guid. Papæ deciſ.108.Fed.de Sen.conſi.3.Quæſtio talis eſt. Bal.conſil. 496.Punctus qõnis,lib.3.Car.conſ.12. Et pñt pr̃es rões aſſignari.ſed illa fundamentalis uř,qa onus gabellæ,& ꝓhibitio exportationis,reſpicit fructus,q̃ ſunt in dñio coloni. l.j. & ibi no.Bart.
128 C.de ann.& trib.& ideo colonus ligat̃ ſtatuto. † Sicut dicimus, ꝙ onus decimæ reſpicit fructus,& ideo colonus ecclæ exẽptę tenetur ad decimas,licèt ipſa eccla non teneatur,ſ̃m Inno.in c.cũ non ſit,de dec.¶Non ob.ↄ̃ria. Et primò nõ ob. tex.in d.c.nõ minus,& c.eccleſiarũ ſeruos, cũ ſi. quia loquunt̃ in colonis adſcriptitijs & ſeruis perpetuis ipſius ecclæ,nos uerò loquimur in colonis liberis,inter quos eſt longa diſtantia,ſ̃m Fed.in d.conſ.3.& Gem.in d.c.q̃q̃,ad fi.¶Non ob.deciſ.Bart.tũ qa non eſt Bart.ſ̃m Ang.tũ qa loquitur in oneribꝫ.q̃ imponunt̃ emphy.eccleſię pro prædijs emphy.quorũ directũ dñium eſt eccleſiæ, nos loquimur in exportatione fructuũ,q̃ ſunt ipſius coloni.Et ↄ̃ deciſ.Ang.cõſuluit Barb.conſ.14.lib.j.refert Cur.conſ.73.col.fi.¶Ad rõnem uerò ſ̃.alleg.ꝙ grauaretur eccleſia per indirectũ, rñdet Bal.in d. conſ.496.ꝙ iſta rõ ꝓcederet, ſi eccleſia per indirectũ dãnũ pateretur, ſecus ſi ꝑ indirectũ lucrũ auferatur, ut in caſu iſto in quo portio coloni ꝓhibetur exportari,arg.l.ſi uenditor, §.ſi.ff.de ſer. expor.Et qa non tenet̃ ciuitas ꝓ cõmodis eccleſiæ in reb.ſuis dif
129 ficultates inuenire.l.2.C.de ſer.& aqua.Et ex hoc† infertur, ꝙ iſtud ſtatutum ligat ẽt eos,q̃ emerũt frumen. ab eccleſia, qđ fir-
130 mat Bal.conſ.30.Statuto ciui.Aſteſis.lib.j.¶†Decimoſextò quæro,qđ ſi ſtatutum ꝓhibeat exportari frum.ſub pœna cõfiſcationis ipſius frumenti,an ẽt ſaccus,in quo frum.exportabat̃,in confiſcatione ↄ̃prehendat̃?Vř ꝙ ſic,arg.l.q ſaccũ,ff.de fur.Et qa ſaccus eſt qđ acceſſorium ad ipſum frumentum,ergo debet ſeq ſuũ principale,l.eos.C.de vſu.cum vulga. Contrarium decidunt Bal. & Sal.in l.3.C.de nau.fœ.quia in pœnis facienda ſtrictiſſima in-
131 terpretatio,l.interpretatione.ff.de pœ.inferentes† ex hoc,ꝙ cõfiſcata naui non intelligitur confiſcata ſcapha,nec cõfiſcata ſalma,cenſetur confiſcatus aſinus,nec ẽↄ̃. Et gñaliter quæ res ſine corruptione ſubiecti pñt ſeparari a re cõfiſcata, non cõprehenduntur in ipſa confiſcatione,ſequitur Io.Bert. in trac. de gab.q. 12.& ſeq.ult.par.bene facit tex.in l.nam ꝙ liqđe,in prin.ff.de pe. leg.vbi in legato penoris,qđ eſt fauorabile,non ueniunt vaſa,ergo.in confiſcatione odioſa, confiſcato frumento,non cenſebun
132 tur confiſcata uaſa. ¶†Decimoſeptimò quæro, qđ ſi ſtatutum prohibeat exportationem ſub pęna cõfiſcationis plauſtrorũ, & animaliũ,cum quib.exportantur,an ẽt boues,aĩalia, & plauſtra commodata exportãti cõprehendant̃ in cõfiſcatione? Iſtã queſt. mouet

mouet Alb.Gand.in d.suo trac.& rñdet referre, an dñs commo-
dauerit scienter ad illũ usum,aut ignoranter.Primo casu ueniũt
in cõfiscatione, secundo casu nõ, quia ignorans nõ deliquit,l.ex
maleficio,§.si quis.ff.de act.& obli. & allegat ad hoc tex. in arg.
in §.si quis in sua,in Auth.de eccle.titu.& tex.in l.cotem ferro,§.
dominus.ff.de pub.& ibi Bar.ita expresse distinguit,licet de Al-
133 be.mentionẽ non faciat.¶† Et ibi subdit,ꝙ si statutũ, uel cõsue
tudo dictaret,ꝙ aĩalia cuiusuis cõfiscentur, tũc dñs,qui ignoran
ter cõmodauit sua aĩalia,habebit regressum ꝯ exportantem,arg.
134 l.fi.in fi.& ibi no.ff.de pig. act.& l.2. C.de nox.† Sed si ille non sit
soluendo,forte danda erit dño ignoranti restitutio in integ.ad-
uersus statutũ ex cã gñali,si qua mihi,ſm Lud.Ro.Imo. & Ale.
in d.§.dñs,qui mouentur authoritate Inn.in simili rub. extra de
consue.Et istã dist.Bar.simplr sequitur Io.Bert.in trac.de gab.in
135 9.q.ult.par.& Io.de Pla.in l.j.C.de deser.mil.li.12.† Sed qd si non
appareat de scientia, uel ignorantia? Rñdeo in dubio ignoran-
tiã præsumi.reg. præsumitur, de reg.iur. Vel stabitur iuro ipsius
dñi.l.prætor.§.sed si inscio. ff.de eden.l.pñti. §.sic ubi,C.de his,q
ad eccl.confu.l.fi.§.licẽtia,C.de iu.delib.& ita uolunt Alb. Gãd.
136 & Io.de Pla.in locis s.allc. ¶ Decimooctauo† quæro,stante præ-
dicto statuto, duo successiuẽ cum eisdẽ aĩalib. & super eo.plau-
stro exportarunt fru. an uterq; perdere debeat plaustrũ cũ aĩa-
libus,ita ꝙ bis debeatur fisco.Et sic quærit, an vnus teneatur ad
æstimationẽ,& alter ad præstationẽ plaustri & aĩalium? istã qõ.
format Bar.in l.Mæuius.§.duob.ff.de leg.2.& rñdet. Aut primus
soluit æstimationẽ,& tunc secundus tenetur ad plaustrum cum
aĩalib.Aut primus præstat fisco plaustrum & aĩalia,& tunc alter
137 liberatur ꝑ rñam de duab.causis lucratiuis.† Nã ea, quæ ex causa
pœnæ acquiruntur,tit.lucr. haberi dñr. l.mulctarum. C.de mo.
mulct.l.ex ratione.& l. placet.ff.de iu.fis.& l.j. C.de priui.fisc.Sed
aduerte,qa si aĩal erat alterius,tunc ẽt ꝙ primus præstiterit æsti-
mationẽ, non vr ꝙ secundus teneatur pstare plaustrũ, & boues
alterius:quia vt s. dixi,tale statutũ debet intelligi,si plaustrum &
boues sint deferentis.Et ideo ista decis. Bart. ur intelligenda ſm
ea,quæ s.dixi.Sed qd si una, & eadẽ psona cũ plaustro & aĩalib.
138 sæpius exportauerit,utrũ† toties incidat in pœnã, quoties ꝯue-
nit?Bart.in d.§. duob. rñdet ꝙ nõ tenet,nisi semel,qa ubi pœna
cõsistit in certa specie,nõ habet locum multiplicatio, l. Lucius.
§.impuberem,ff.de leg.2.& quia obst.regula de duab.causis lu-
cratiuis.¶ Plura alia dubia circa istud statutum considerari pos-
sunt,pleraq; ẽt pro ubertate conseruãda addenda hic essent, sed
ea omnia prudentissimo præfectorũ annonæ iudicio relinque-
re consultò statui,ne tractatulus hic noster uideatur uelle de re-
gimine ciuitatis titulum sibi arroganter uendicare. Quędã tñ,
publicæ annonæ erogationẽ cõcernũt, & quæ hic exarare s.pol
licitus fui, breuibus explicabo.¶ Videamus igitur a quib.quali
139 ter,& quib.erogatio sit facienda.† Ab officialib.ad id specialiter
deputatis,qui actuarij pñt nominari,eroganda est publica anno
na,ſm Io.de Pla.in l.ne diutius.C.de nu.& act.li.12. per illũ tex.
Eligendi autem sunt erogatores eo modo & ordine, quo anno-
140 næ susceptores, seu custodes eligendos esse s.descripsimus.† Qui
actuarij in prin.officij idẽ præstabunt iurm, ꝙ susceptores pstare
debere docuimus.Et vlterius iurabũt se ꝑpria manu,& non per
alium quicq̃ erogaturos.l.per hãc.C.de erog.mil.an.¶ Et aduer-
141 tẽdũ † maximẽ est ne ad istud erogationis officiũ aliqs eligatur,
qui sit in dignitate ꝯstitutus, ne rõne dignitatis fiat audacior ad
142 fraudandũ publicã utilitatẽ,l.nemini,C.de nu.& actu. † Prudẽ-
ter aũt erogatores officiũ suũ exercebũt,si nihil de nouis fructi-
bus tangãt priusquã ueterẽ erogauerint annonã.l.j. C. de codi.
in publ.hor.¶ Quod de frumento & similib. est intelligendum,
143 non aũt de uino,† qa uini ueteris erogatio post cal. Nouemb.di
spendium affert.l.iubemus.C.de erog.mili.an.quam legem dixit
sing.Lud.Rom.sing.376.incip.Scires tu mihi ꝓbare.& ibi refert
Bal.fuisse a Duce Mediol.interrogatum, quo tpe incipiendũ sit
potare uinum nouum,& quia Bal.bene studebat,sciuit ibi alle-
gare dictam legẽ.Et dñt ibi Bar.& Io.de Plat. ꝙ tutor,qui calen.
Nouemb.dat familiæ uinum uetus,cum possit dare nouum,te-
netur actione tutelæ emendare damnum pupillo. Quod est ad-
mittendum,nisi qualitas familiæ ipsius pupilli exigeret uinũ ue
tus,ſm do.Lanc.Dec.in l.cum quid,ff.si cer.pet.dicens se ita Se-
nis obtinuisse,ar.l.seruis urbanis,cum gl.ff.de leg.3.& in l.ideq;.
§.Labeo.ff.mãd.bene faciunt, quæ scribit Pan.in c.cum omnes,
144 col.3.de const,¶ Item† animaduertenda est fructuum qualitas:
nam si tales sint, qui diu conseruari non possint, ij ante omnia,
quàm primum,uel distrahendi sunt,uel erogandi.l.is autẽ.§.qui
145 legatorum seruãdorum,& ibi gl.ff.ut in pos.lega. Et si † frumen
tum uetus,uel nouum sit adeo corruptum, ꝙ de per se uẽdi uel
erogari sine querela licitẽ non possit,tunc licebit actuarijs illud
corruptum cum frumento bono miscere.ita.n.fiet, ꝙ velata cor
ruptio Rempub.a damno conseruabit.d.l.j.C.de condi.in publ.
hor. Sic ẽt opportunum est miscere malum uenenum cum bo-
no,quia hoc modo fit optimum antidotum.l.quod sæpe.§.vene
ni.ff.de contrahen.emp.& l.qui uenenum. ff.de uer.sig.Et si di-
catur,talem mixturã in se pactũ habere per ea, quæ dixi s.in fi.3.
remedij. Rñdetur ſm Io.de Plat.in d.l.j. ꝙ illa ꝓcedunt,quando
corrupta cũ incorruptis taliter incorporantur,ꝙ sciri uel discer
ni nõ põt mixtura seu fraus,tunc quia ꝯhens decipitur, pactum
est,secus qñ mixtura patet,& cognosci põt.Nõ.n.tunc põt ꝯhẽs
allegare dolũ uel fraudẽ.l.j.§.intelligatur. & l.quæritur. §.fin.ff.
146 de ædil.edic.† Et ideo dicebat Ang.in d.l.j.licere aromatario mi-
scere ceram corruptam cũ cera noua, ut uelamento nouæ uen-
dat corruptã.Quod intelligo sanẽ procedere, nisi nouã desuper
corruptam ponat taliter, ꝙ emptoribus nõ pateat mixtura cor-
147 ruptæ per prædicta.¶ Item† vtilius & salubrius est in pane cocto
potius,q̃ in frumento erogationẽ facere,ne si detur frumentum
pauperibus,illud dispergant,& in alios usus conuertant.l.j.C.de
148 frum.vrb.Const.lib.11.† Et ex hoc infero, ꝙ Capitulum obliga-
tum ad dandum tot panes, & tot uini amphoras singulo die in-
teressentibus diuinis, non poterit dare frumentum , uel pecu-
nias,secundum Io.de Plat.in d.l.j. Quod malẽ obseruant Cano-
nici Auenionen.Nam si panes & uinum dietim acciperent,quę
vsui superessent,pauperibus piẽ erogarent:sed quia frumentum
recipiunt ex pretio,quandoque thesaurizant, & ex auro aurum
149 quærunt. † Quod non cõuenit, maximẽ uiris ecclesiasticis, qui
aliena rapere conuincuntur,si quicquam vltra necessaria sibi re
150 tineant,c.sicut hi,47.dist.& in summa,dist.43.Omne.n. † quod
malẽ possidetur,alienum est:malẽ autem possidet, qui malẽ uti
tur.c.quid dicam,24.q.4. Malẽ autem utuntur ecclesiastici red-
ditibus ecclesiæ, si detractis alimentis cætera pauperibus nõ ero
gauerint,uel in fabricam ecclesiæ non cõuerterint, c.de redditi
151 bus,12.q.2.& §. fin.12. q.j.† Et ex istis iustificatur celeberrimum
dictum Archi.in c.j.44.distinc.ubi notabiliter determinat,cleri-
cos abutẽtes redditibus ecclesiasticis obligatos esse ad restitutio
nẽ,ac si fures essent & latrones.De quo ꝑ Fel.in c.postulasti,col.
8.de rescrip.vltra quem addere poteris text.in c. ꝙ sicut, in fi.de
elec.& quæ scribit Soc.consi.32.col.2.lib.j.Est autem publica an
nona per actuarios illis erogãda, quibus erogari debere manda-
runt Decuriones, seu annonæ præfecti. l. his scholaribus, C. de
erog.mili.ann.Si ciuitas uelit annonã, uel potius panẽ coctum,
ut s.dictũ fuit tẽpore pestis inter pauperes distribuere, hunc or-
dinem adhibere poterit.primò erit inquirẽdum quot, & quales
sint pauperes in ciuitate,& si facultates suppetant, piũ erit om-
152 bus subuenire.¶† Est enim omnis donationis immẽsitas in pau
peres mensura,§.finimus,in Authen.de nõ alie. Quorũ paupe-
rum nomina,& singulorum habitationes in uno lib.debent de-
scribi,& cuilibet assignãdi sunt unus,uel duo panes, singulo die
secundũ uires redditũum ipsius ciuitatis, argum.l.fi. C.de frum.
Alex.Qui panes debent per hominem ad id electũ deferri ad ha-
bitationes ipsorũ pauperũ, ne pro eleemosina contagiosi pau-
153 peres discurrãt urbem,& discurrendo alios inficiant. † Quod si
redditũum tenuitas obstet, quominus omnibus subueniri pos-
sit,solũm describantur pauperes originarij ẽiectis forẽsibus.l. fi.
C.de ann. ciui. secundũ intellectũ Barto. *cõiter* approbatum.Sic
episcopus legatus,executor,& quilibet alius deputatus ad distri
buendum bona defuncti inter pauperes, tenetur prius ꝓuide
re pauperibus loci, ubi testator habebat domicilium,quàm alie
nigenis,l.nulli,& l. si quis ad declinãdam,C.de episco.& cle.tra-
ditur per Barto.in l.quæ cõditio,§.cum ita, ff.de cõdi.& demon.
Et dicere solebat Cicero potiores nobis sint ciues, quàm pere-
grini.Sic beneficia ciuibus magis, quàm forensibus sunt confe-
renda,c.bonæ,2.ibi,nec uellemus perficere alienũ, de postu.præ
lat.l.in ecclesijs.C.de episc.& cler.& 71.& 72.distinc.per totum,
154 & c.fin.de cler.peregri. † Et ideo si alienigena impetret benefi-
cium a Papa,non expressa sua natione, uel patria, impetratio
utpotẽ subreptitia,nihil ualet,secundũ glo. & Pan.in c.si propo
155 nente,de rescrip. † Valet ergo statutum,quo prius ciues, quàm
extranei uocantur ad honores & officia.l.ut gradatim,§.& si le-
ge.ff.de mune.& hono. Quod optimẽ seruant sapientissimi Ve-
156 neti. † ¶ Si uerò omnib. originarijs & incolis nequeat Respub.
succurrere, tunc infirmis, & inualidis prius est subueniendum,
§.si quis autem unum,in Auth.de eccl. tit. & d.l.si quis ad decli-
157 nandã. † Et data paritate erogatio est facienda pauperibus ma-
gis dignis,secundũ Io.And.in c.j.de testa.in Nouel. arg.l.cũ qui-
dam.ff.de leg.j.& ita ẽt dixit Feder.de Sen.consi.282. Factum ta
le est.Et magis digni sunt, qui maioribus abundant uirtutibus,
l.j.C.de ann.ciui.nã licẽt omnibus misericordia debeatur, iusto
amplius,can.non satis,86.dist.Et pauperibus monialibus magis,
158 quàm uiris etiã religiosis est faciẽda eleemosina,† quia indigen-
tia in monialibus est magis periculosa,c.j. de sta.reg. li.6.Et quia
uiri conueniẽtius pñt operari,quàm fœminæ.l.quisquis, uer.ad
filias.C.ad l.Iul.maiest.ita determinat Bal.in l.cum mulier,C.de
159 dona.ante nup.† Vbi etiam subdit,ꝙ in dubio monasterium mo
nialium præsumitur pauperius,ideo præferẽdum est in eleemo-
sinis faciendis. d.§. si quis autem unum. Et hoc etiã ante Bal.di-
160 xit Feder. in d.consi.282. † Et potius pauperibus nobilibus ero-
ganda est publica annona,quàm rusticis,ut dixi in quinto reme
dio.Et potius senioribus,quàm iuuenibus, c.cõsiderãda.86.dist.
161 † Et si ordinatum non sit,quibus in specie sit erogatio facienda,
culpan-

culpandus non uř erogator, qui ſuos conſanguineos pauperes
alijs anteponit,c.eſt probanda,ead.diſt.Nam etiam prælati lici-
tè pñt redditibus eccleſiæ ſubuenire conſanguineis indigentib.
162 c.omnia,cum gl.31.diſt.& c.j.de cohab.cler.& muli. † Et ēt pñt
ſorores & affines inopes dotari de prouentib.eccleſiaſticis, ſm
163 Pan.in c.peruenit,de arb.† Sic etiam teſtamentorum executo-
res licitè diſtribuunt bona teſtatoris in ſuo conſanguineos, ſm
164 Pet.de Anc.conſ.387.in themate. Quinimò† pōt executor ſibi-
ipſi erogare,ſi pro ueritate ſit pauper, ſm Pau.de Eleaza.in cle.
unica,de teſt.Cuius opin.ſequitur Soc.conſulendo conſ.11.Cir
ca pñtem,lib.j.licèt plures ſint, qui ꝯrium teneāt, maximè Pan.
in c.fi.de inſti. Hæc eſt.n.naturalis & ordinata charitas. l.præſes.
C.de ſerui.& aqua.& c.qui vult ordinatè,de pęn.diſt.3.Et quan-
tò fortius eſt naturale vinculum, tātò maior eſt obligatio,auth.
itaque.C.cōmu.de ſucceſ. Quæ oīa intelligo procedere.vbi con
ſanguinei erogatoris ſunt in euidēti neceſſitate ꝯſtituti, ſm Bal.
in l.id qđ pauperib.C.de epiſ.& cle.& Anc.in d.conſ.387. ¶ Item
165 intelligo† ꝓcedere,dummodo prælatus erogator, ſeu executor
cōſanguineis ſuis moderatè ꝯferāt,non,ſi immoderatè,& cā eos
ditandi,bona in eos ꝓfundant,c.peruenit.j.q.3. nā paupertas,&
natura ſunt quæ cām erogationi pſtant, nō gratia, nec affectio,
d.c.cōſideranda.Nō.n.licèt de bonis,quæ Dei ſunt,cognatis qc-
quā dare,ꝙ ſi pauperes ſint,eis vt pauperib.largiat̄, non ſub pau
pertatis occaſione,quæ ſunt eccleſiæ defraudentur,c.quiſqs.12.
166 q.2.†Sic prælatis conceſſum fuit conferre beneficia eorum co-
gnatis merentibus, dumtñ intuitu meritorum,non carnalitatis
affectu moueantur,c.graue,de ptæb.traditur per Pan.in d.c.fin.
de inſt.Sed hodie prælati ſunt cęci circa nepotes, ſm glo.in d.c.
167 peruenit. † Et hodie caro & ſanguis, non Spūs ſanctus reuelat
Pontificibus,ut plurimos Card. de ſua agnatione faciant, quaſi
ambitā Papatus dignitatē uelint in familia conſeruare, ſm Bal.
168 in l.tutor,§ quæ tutorib. ff.de excu.tut. † Et iſta notanda ſunt ꝯ
prælatos,qui ex pecunijs & redditib. eccleſiæ emunt pdia in per
ſonam conſanguinei. Hos.n.lex anathematizauit. c.Apoſtolos,
169 & c.quicunque. 12.q.2. † Et ſi alleget̄, perſonam conſanguinei
fuiſſe ſuppoſitā in fraudem eccleſiæ, agi poterit corā iudice ec-
cleſiaſtico,ēt ꝯ laicum poſſidentem, ſm Pan.in c.cum ſit gñale,
col.3.de fo.comp.per tex.in c.inquirendū, de pec.cler.& idē te-
170 nuit Lap.alle.77.Per† prædicta dicendū uř,ꝙ prelati nō poſſint
infeudate alicui ſuo conſanguineo res eccleſiæ ēt ſolitas alijs in-
feudari,quod tenuit Bar.in auth. quibuſcunq; modis, per illum
tex.C.de ſacroſ.eccl.ſequitur Fulg.conſi.220.Nobiles de Forcia-
te.Sed in hoc opinio cōtraria eſt fortè verior,q̄ tenuit Bal.in c.j.
col.3.qui feu. dare poſſ. & in d.auth. quibuſcunq; modis Fed.de
Senis conſil.52. Quidam prælatus. Et hanc dixit eſſe *cōem* ſnīam
inſignis Iureconſul. pr̄, & præceptor meus obſeruandiſſimus,d.
Fran.Cur.in ſuo eleganti tractatu de feudis.q.7.2.par.declaran-
do,ut ibi ꝑ eū. Et vltra adducta per eū, hanc ēt opin.ſequit̄ Pan.
cōſ.41.Videndū eſt in effectu,lib.j.Barb.conſ.44.col.3.lib.2.Et li
cèt ſm cōem Doc.ſnīam poſſit infeudare cōſanguineos, nō tñ
debet facere,qñ pōt ꝓbabiliter pſumi, ꝙ hoc exēplo alij prælati
inducent̄ ad dandū bona eccleſiæ ēt ſuis cognatis minus meren
tibus, uel ubi aliud ſcandalū poſſet ſuboriri ſm S.Thomā quoli
beto quarto,quem refert & cōmendat Card.Ale. in c.decenter,
171 89. diſt. † Et ideo Papa, qui agnatos & affines bonis eccleſiaſti-
cis impingueſcit,tot mortibus dignus eſt, quot ad ſubditos per-
172 nicioſa exempla tranſmittit.c.magnæ,de uoto.† Nam etiā Papa
peccat,ſi pecuniā eccleſiæ det agnatis, ut palatia conſtruant, ut
bella faciant,ut Italiā (proh dolor) ſubuertant, ſm Archid.poſt
Hug.in c.non liceat Papæ,12.q.2. Pan.in c.conſtitutus, col.4.de
relig.domi.& in c.dudū,2.col.pen.de ele. ¶ Vnū mirabilius dixit
173 idem Pan.in c.cum veniſſent,col.4.de iud. ꝙ† Papa poſſet depo-
ni,ſi in dando terras eccleſiæ ſuæ ſuis attinentibus eſſet incorri-
gibilis,ſequitur Fel.in c.ad audientiam,in princ. de præſcript.&
in c.quæ eccleſiarum,col.4.de conſtit. Non plura de his,quæ s̄.
nos.Chriſtus(vt ſpero)tuebitur cām ſuam,& ſpiritum tandē in-
fundet ſucceſſoribus,ut ipſi bene conſtruant, & euertant a præ
174 deceſſoribus malè conſtructa. ¶ † Item intelligo præmiſſa data
paritate paupertatis, tunc cognatis eſt magis ſubueniendum,ſe
cus ſi alij ſint in extrema neceſſitate, & cognati non, tūc extra-
neis prius ſuccurrendum eſt, ſm glo.j.d.c.non ſatis.Et in ſumma
175 † modus erogationis optimus erit, ſi ad tria erogator aīaduer-
tat,uidelicet ad honeſtum,neceſſarium,& debitū, nam aſſigna-
re determinatā prælationis regulam in ſingulis, impoſſibile ui-
detur:quia ſingulares conditiones,quæ cōſiderandæ ſunt,dinu-
merari facilè non pñt.Erogatorem ergo deceat rō, & prudētiæ
176 conſiliū. Sed quid ſi ciuitas hēat annonā non diſtribuendā in-
ter pauperes,ſed quā conſeruabat,vt obuiaret futuræ inediæ, &
contingat tāta vbertas,ꝙ expediat fortè ꝑꝑ uetuſtatem eā uen-
dere,nec ſit q emere,velit,quō Reip.indemnitati erit conſulen-
dum? Reſpondeo, poterit Reſpub. ordinare ꝙ quilibet ciuis te-
neatur emere certū quid de dicta annona plus & minus, & ſm
ratam patrimonij.tex.ad hoc ſing. ſm intellm Bar.in l.j.C.ut ne-
mi.lic.in emp.ſpe. ſe excu.lib.10. Quod dixit Bar.ſe practicaſſe in
ciuitate Peruſij pro ſale Reipub.uendendo.Quod ſanè arbitror
intelligendū,vbi neceſſitas uendendi urget,ita clarè cantāt uer-
ba d.l.j.ſecus ſi cā lucri,& mercimonii, ciuitas uellet grauare ci-
177 ues,quia non poſſet.l.nec emere. C.de iu.delib. ¶ † Ex hoc colli
gitur, ꝙ Principes, qui cā lucri mercantur ſal,& ſubditos com-
pellunt illud emere pro num.capitū,non iure agūt, & maximè,
quia angariant eos emere pluris q̄ valeat.Quod eſt peccatū mor
tale, ꝑꝑ quod Papa & Metropolitanus poſſent interponere par
tes ſuas,& prohibere,ne de cætero maiori precio uendatur, q̄ ſit
iuſtus ualor.c.j.de emp.& uend. Et ꝙ Princeps ſemota neceſſita
te,non poſſit ſubditos cogere,ut emāt, uel locent res ipſius,nec
pluris quàm cōiter uenderentur, uel locarentur, diuus Adr.re-
ſcripſit in hæc uerba:ualde inhumanus mos eſt iſte,quo retinen
tur conductores vectigaliū publicorū & agrorum, ſi tantidē lo-
cari non poſſint.l.3.§.diuus Adrianus. ff.de iu.fiſ.& fuit de men
te And.de Iſer.& Alua.in c.j.quæ ſint reg.dū dñt, ꝙ hodie Prin-
cipes vſurparunt ius uendendi ſal eorum ſubditis certo modo.
Sed(heu)miſeræ Inſubriæ tecum deterius agunt exactores,q de-
bitores ſalis ſeueriſſimis extorſionibus acerbiſq; concuſſionib.
excoriant,ut ego referendario Papienſi,aſſiſtens re ipſa aliquan
178 do cognoui.† Et licèt ꝯ tales exactores iura inſurgāt.l.2.& l.ne-
mo carcerem,C.de exa.tri. & l.ꝯ noſtra.C.de exec.& exac.tñ pręę
fecti officio ſalis,quia participes prædæ ſunt, uel talia ſcire diſſi-
mulant,vel ſi ſibi denuncietur,falſa eſſe cōclamant,& querelan
tes inuoluunt litibus,& proceſſib.Quo fit, vt nullus audeat que
179 relare. ¶ † Vltimo loco erogatores debent uillicationis ſuæ ra-
tionem reddere ſoli,& abſq; ullo numeratio,ſeu calculatore,ne
aſtutia ſua doceāt actuarios calculādo facere Treb.i. detrahere
180 Treb.l.nemo diutius.C.de mun.& actua. lib.12.† Et ſi erogaue-
rint pauperib.tenentur intra 30.dies, de erogatione fidem face-
181 re per publicū inſtrm,l. actuarij. C.de ero.mil.ann. † & breues.i.
quietātias ſingulorū demonſtrare,l excellentia. C.eo.tit.Et qua
liter,& qñ ꝯ orogatores agēdū ſit,docet Sal.in l.nulli.C.de epiſ.
182 & cle.¶ † Septima cā,quæ ex participatione, & cōuerſatione cū
morboſis ꝯhitur.l.ædiles,§.Pedius.ff.de ædil.edic.facilè ſubmo-
183 uebitur,† ſi contagioſi,& ſuſpecti,ac eorum bona ab ingreſſu lo
ci arceantur.Conſtat.n.eis ingreſſum poſſe denegari, ne grex to
tus in agris unius ſcabie cadat,& prurigine porci. ¶ Circa iſtud
remedium tria principaliter ſum facturus. Primò diſputabo ad
quos ſpectat elect.cuſtodum. Scđò, quia ad onus cuſtodiæ gra-
uari poſſint.Tertiò uidebimus quale eſſe debeat officiū eorum,
qui ad cuſtodiā portarū ſunt deputati.Et circa quālibet qō.prin
cip.annectā acceſſorias quæſtiunculas, quæ mihi in mentem ue
184 nient.¶ † Quæro igitur primò, an elec.cuſtodū ſpectet ad ordi-
nem Decurionū,an ad dñm loci? Vř ad dñm ſpectare. Inquit.n.
Cæſar,ſalutem ciuitatis nulli magis arbitror conuenire, q̄ mihi.
l.nam ſalutem.ff.de offi.præfe.uig.Tenetur.n.dñs cuſtodire ter-
ritoriū,& ſuos ſubditos tueri ab omni malo, aliàs ad damna iu-
ſtè conuenitur, ſm Bar.in l.ne quid.ff.de incen.rui.naufr. qa hac
rōne dñatur, ac iuriſd. & pedagiorum emolumenta conſeqtur,
ſm Arch.in c.ſi quis Romipetas,24.q.3.& dixi s̄.Conuenit ergo,
ut ad eum ſpectet cuſtodū electio, ad quem ſpectat cuſtodiendi
onus.¶ In ꝯrium,ꝙ ad Decuriones pertineat,uř caſus in l.j.ff.de
185 decre.ab or. fac.† vbi dř, ꝙ ius eligendi medicos in ciuitate,non
prouinciæ præſidi,ſed ordini cōceſſum eſt,qa cōuenit, ut ipſi eli
gant,q ſe,liberoſq; ſuos in manu medicorū cōſtituunt. Ipſi er-
186 go eligant cuſtodes.q uitā in manu cuſtodū ponunt. † Et bñ fa
cit,qa ēt electio ꝓfeſſorum,obſtetricū, & ſimiliū ſpectat ad De-
187 curiones.l.j.§.j.ff.de var.& extraor.cog.¶ Ad idem† facit, qa ele-
ctio ſaltuariorum.i.cuſtodum agrorum.l.quæſitum,§.ſaltuariū,
ff.de fun.inſtru.& l.inſtrumenta, in fi.eo.tit.ſpectat ad uniuerſi-
tatem, ſm Pet.Antibolum in trac.munerum.in ult.par. ubi hos
ſaltuarios appellat bannerios.ſic eos Galli nominant, Itali uerò
188 camparios dnt. ¶ † Ad idem & quartò facit, quia cuſtodia cla-
uium ſpectat ad ſindicos vniuerſitatis, ſm d.Guid.Papæ conſi.j.
In actione negato.col.3.per l.tutores.C.de ope.pub. quæ lex pa-
rum facit.Et ꝯrium quidā tenuerunt per tex. in l.officium.§.of-
ficium Tribunorum,ff.de re mil.ibi,claues portarum ſuſcipere,
qđ in pręſentiarū non examino.Sed quātū ad quęſt.noſtrā con-
ſuetudo obtinuit, ꝙ electio cuſtodū ſpectet ad Decuriones. Et
fortè iſta opi.ꝯſuetudine approbata, eſt ēt in pūcto iuris verior.
Et ꝓ reſolutione ꝯriorum diſtinguēdū puto:quidā ſunt officia-
les habentes nudā adminiſtrationem bonorū ipſius Reipub.vel
nudam cuſtodiā corporū,vt ſunt ſindici,medici, theſaurarij,pro
feſſores,cuſtodes annonæ,& ſimiles, & horum oīum electio ſpe
ctat ad Decuriones ciuitatis,l.2.& l.nominatim, C.de decur.lib.
189 10.l.item eorum.§.ſi Decuriones.ff.quod cuiuſq; uni.no.† Qui-
dam ſunt,q habent exercitiū iuriſd.ſeu eorū, quæ ſunt cōſecuti-
ua,uel præambula ad iuriſd.exercendā,vt ſunt magiſtratus,appa
ritores,& ſiſes,& iſtorū elec.ſpectat ad dñm loci, l.3. ff. de iuriſd.
omn.iud.& ita procedunt ꝯria.& ita dixit Io. de Plat. in rubr.C.
190 de admi.Reip. lib.11. ¶ † Crederē tñ,cuſtodes portarū electos ꝑ
Decuriones eſſe a dño loci confirmādos, qa officium cuſtodien
di portas habet in ſe pręeminentiā quandam,& in ꝯnam hēt in-

Io.Fran.Ripa,ſuper ij.Decret. H cluſam

clusam iurisdi. Quia qñq; deferunt iurm, volentib. tñ ingredi, an
191 a 40. dieb. fuerint in loco suspecto, † quæ delatio iuri iurisd. esse
vr̃, vt ex diffinitione iurisd. de qua in l. j. ff. de iuris. om. iud. mani-
festè colligitur, & ꝓbatur in l. admonẽdi, uer. solent aũt, ff. de iu-
reiur. Et quia arcere aliquẽ ab ingressu portarũ sapit præeminẽ-
tiam, vt ĩ. subijciã. Et qa ẽt agitur de interesse dñi, ꝙ locus suus a
pestilentia præseruetur, d. l. nam & salutem. Et ꝙ custodes porta
rũ, sint a superiore in officio confirmandi, vr̃ mihi in simili text.
192 in l. j. C. de Irena. li. 10. vbi deciditur, ꝙ Irenarchæ, † q̃ disciplinæ
publ. & corrigẽdis morib. præficiunt, l. fi. §. Irenarchæ. ff. de mu.
& ho. sunt ab ordine Decurionum eligendi, & iudicio præsidis
idonei dñt reputari, & sic præsidis iudicio sunt confirmãdi. Sed
193 subintrat † dubitatio. qd si dñs recuset electos confirmare, an do
nec de confirmatione disceptatur, electi possint eorũ officium
exercere? Vr̃ ꝙ non per tex. in l. reus, §. eũ, ꝯ quem, ff. de mune. &
hon. & per tex. in arg. in c. auaritiæ, de elec. lib. 6. Pōt fortè dici, ꝙ
ea quæ sunt nudæ custodiæ, poterunt exercere, sed non ea quæ
sunt iurisdictionis. Et sic deferre non poterunt iusiurandum, ar.
eorũ, quæ not. in c. uenerabilem, de ele. & in l. bene a Zenone. C.
de quadr. præscr. & in c. transmissam, de elec. Nisi opponeret̃ no
torius defectus ꝯ personã custodis electi, nam tũc dicerem eum
non posse interim exercere etiam ea, quæ sunt nudæ custodiæ,
quia per suspectũ custodem posset ciuitas contaminari, arg. l. tu-
tor quoque. §. præterea. ff. de suspe. tut. nam etiam custodes con
firmati, si apparet de eorũ sufficientia, uel suspicione debent re-
194 moueri, c. j. de off. cust. ¶ † Sed quæ requirantur ad hoc, ut custo
des electi dicantur sufficientes & idonei? Respõdeo tria esse ne-
cessaria. s. ꝙ sint discreti, industrij, & fideles, cle. j. §. sanè, & ibi no.
195 Car. & Imo. de hær. † Et tu etiam notabis illũ tex. ꝙ duo debent
esse custodes portarum, sicut ibi dicit Papa, quia nõ ita fraudan
196 di patet occasio duobus, sicut vni soli. † Debent etiam custodes
electi in manibus dñi confirmantis iurare, ꝙ oẽm diligentiã, &
omnem, q̃ poterũt, solicitudinem adhibebunt circa custodiam,
præstabuntq; iurm fidelitatis de exercendo legaliter, & fideliter
eorũ officiũ, d. cle. j. §. porrò. Qui. n. custodit ciuitatẽ, non dormi
197 tabit, neq; dormitet, s̃m Psalm. & c. oportet, 81. dist. ¶ † Sed qd si
Decuriones elegerint scienter inhabiles, an pro ea uice saltem
ius eligendi deuoluatur ad dñm loci? Vr̃ ꝙ sic, per text. in c. cũ in
198 cunctis, §. clerici, & c. innotuit, de ele. † Et non solũ eligentes, sed
etiam patroni præsentãtes scienter indignũ, sunt ea uice priua-
ti potestate pñtandi, s̃m glo. Pan. & *cõiter* scrib. in c. cum uos, de
off. ord. Et idem in postulantibus sciẽter indignũ, s̃m gl. & Pan.
& alios in c. j. de postu. præla. Quod ius eligendi & præsentãdi ad
superiores deuoluitur gradatim, c. bonæ memoriæ, de ele. ¶ Cõ-
199 trarium fortè dicendũ est in casu isto, † qa nulla lex est, q̃ talem
pęnam imponat, vnde nec nos impositã fuisse dicere possumus,
secundũ gl. in c. fi. de iure pa. ꝓ qua est tex. in l. at si quis, §. diuus,
ff. de relig. & sump. fune. & in §. optimũ. in Auth. de non eligen.
200 secundò nuben. ¶ † Et istud maximè uerũ esset, si aliqui ex ordi-
ne electioni non consensissent, quia tunc ad eos, non ad superio
res deuoluitur ius eligendi, iuxta tradita per Pan. post alios in d.
c. dudum. col. 3. & in c. cum Vintoniensis, in j. no. per illum text.
de elec. Et illi, qui non consenserunt, poterunt nouos idoneos
custodes eligere: & si placuerit secum ad electionem faciẽdam,
poterũt omnes admittere, d. c. cum Vintoniensis, & ibi Abb. in
2. not. ¶ Ad tollẽdum ergo omnem dubitationem, cũ dubitatur
ne ex electione generetur eligentib. aliquod præiudiciũ, caute-
la salubris est, ꝙ aliqui ꝯdicant, ex quorũ contradictione ius col
201 legij conseruabitur. ¶ † Sed pone. ꝙ cõitas negligat, uel nolit cu
stodes deputare, quid agendum tunc per dñm loci? Rñdeo, du-
202 plici utatur remedio. † Primò per pęnas & mulctas & captis pi
gnorib. poterit compellere sindicos, & consiliarios ad deputan-
dum custodes. c. peruenit, de immu. eccl. in ver. compellantur. &
& l. fi. in prin. & §. j. ff. de mun. & hon. Per quæ iura d. Guid. Papę
in deci. parlamenti, decis. 631. in ci. In quadam causa, in 5. dub. de
203 terminat, subditos † posse per dñm cogi facere guaytũ & echar-
204 guaytum. i. excubias. † Secundò poterit præcipere consiliarijs, vt
intra certum terminum habeant deputare custodes, cum com-
minatione, ꝙ elapsò termino ipse deputabit, tunc elapso termi-
mino & constito de negligentia Decurionum, dominus poterit
ipse eligere, & deputare custodes, c. irrefragabili, de off. ord. facit
tex. in l. si eo tempore, ff. de remis. pigno. & in c. j. & per totum. de
205 sup. negl. præla. ¶ † Sed quid si semel sunt iam electi per Decu-
riones, & confirmati per dñm, an ipse dñs possit alios custodes
addere? Ego dicerem, ꝙ si dñs nõ confidat de custodibus primis,
posse alios deputare, quia sua ẽt interest locum non infici. ¶ Et
pro hoc adduco tex. singularem in l. si ita legatus. §. dñs proprie
206 tatis. ff. de vsu, & habi. † vbi conceditur domino proprietatis po
nere saltuarios ad custodiam predij inuito usufructuario. Et per
illum tex. determinat ibi Alb. de Ros. quòd incolę habẽtes vsum
nemoris alicuius nobilis, possunt apponere custodes, si dubitẽt
207 ne nobilis ligna incidi faciat. † Et dicit ibi Albe. de Ros. ꝙ domi
nus si dubitet de subditis, uel de inimicis, potest inuitis uasallis
tenere milites in loco, qui ipsum custodiant, sequuntur Bald. &
Cardi. Alex. in c. j. §. quid ergo, de inuesti. de re alien. facta. Quod
uerum est, dummodò dominus sine dolo, & fraude, ac malo in-
genio tales custodes apponat, c. quoniam, de prohib. feud. alien.
per Lotha, & dummodo custodiam communitatis non eijciat.
208 l. pen. ff. vsufr. quemad. cauea. † Sed pone, ꝙ subditi uelint reuo-
care suam custodiam, ex eo ꝙ dominus alios custodes apposuit,
an eam reuocare possint inuito domino? Bar. in l si ut certo. §. si
me, ff. commo. in simili casu concludit, ꝙ possunt, per text. cũ gl.
in d. l. pe. & idem tenet d. Card. Alex. in d. §. quid ergo, & clarius
Bal. in l. ex diui, C. loca. ubi distinguit, aut dominus prius posuit
custodes, q̃ subditi, & isto casu ur̃ in se custodiam suscepisse. Aut
adhibuit custodes post, & tunc non censetur remisisse custodiã,
ergo bene sequitur ꝙ subditi isto casu suam custodiam non po-
209 terunt auocare. ¶ † Secundò quæro principaliter, an dominus,
aut subditi teneantur satisfacere custodibus? Vr̃ ꝙ dominus te-
netur, quia obligatus est custodire territoriũ, ut s̃. dixi. Contra-
rium credo uerius, per tex. in l. fi. §. inter personalia, ff. de mun. &
hon. & quia iustum uidetur, ut custodes mercedem ab eis reci-
piant, pro quorum salute laborant, c. cum s̃m, de præben. & hãc
210 opi. consuetudo approbauit. ¶ † Sed quæritur, an quilibet cogi
possit ad custodiam tpe pestis, aut saltem conferre ꝓ impensis,
quæ in custodiendo fiunt. Et sic quęro, an clerici, Doctores & si-
miles tpe pestis excusentur ab hoc munere personali custodien
di portas. Est. n. istud onus regulariter personale, d. l. fi. §. inter per
211 sonalia. Decisiuè procedendo facio conclusionem, † ꝙ clerici,
Doctores, Decuriones, & similes, excusationem habent ab hoc
munere, quia est munus uilissimũ, s̃m glos. in l. ne quis, C. de dig.
lib. 12. constat autem existentes in dignitate ab omni sordido, &
uili officio excusari. l. maximarũ. C. de excus. mu. lib. 10. & l. j. C. a
quib. mu. nemi. li. se excu. Et quia humilioribus officijs non con
uenit doctores, clericos, Decuriones, & similes occupari. l. humi
lioribus. C. de suscep. & arca. lib. 10. & ibi expresse Io. de Pla. di-
cit Decuriones ad custodiam portarum non teneri, quia est vile
officium. Sed nec etiam scholares putò teneri, qa studentes arti
bus liberalib. a muneribus personalibus excusantur. l. j. C. q. æta.
& ibi Bart. in specie exemplificat illũ text. in onere custodiendi.
Quod verum est usq; ad 25. an. Post uerò scholares excusationẽ
non habẽt, ut Imper. ibi determinat, quasi s̃m Bar. præsumatur,
212 † quòd elapsis 25. an. non possit scholaris proficere, nã Impe. in
l. j. C. de stud. lib. vrb. Romæ, iubet adolescentiam liberalibus arti
213 bus instruendam, non senectutem, neq; iuuentutem. † Nouitia
enim mancipia simpliciora sunt, & ad oĩa ministeria aptiora &
dociliora: trita uerò & ueterana difficile est reformare, ut inqt
Vlpian. in l. præcipiunt. ff. de ædil. edic. Nam qui in tenera ætate
non didicit, nunq̃ poterit esse perfectus, s̃m glos. in l. unica, C. de
athle. lib. 10. Et sæpe a nostris rusticis Italicis prouerbialiter lo-
quentibus audiui hæc uerba, ann. 20. natus ignorans, 30. nihil ha
bens, 40. nihil potens, ignarus semper, pauper, & impotens erit.
214 ¶ † Medicos insuper, Grammaticos, & cæteros literarũ professo
res ab omnib. muneribus & publicis, ac ẽt ab onere suscipiendi
milites certũ est immunitatẽ habere. l. medicos. C. de profes. &
med. Et s̃m Bar. post gl. lex illa quantum ad onera personalia est
generaliter intelligenda, licèt quò ad patrimonialia restringat
leg. illam ad legentes tm̃, qd hic non discutio, qa pendet difficul
tas ab hoc, an priuilegium immunitatis cõcessum Doctoribus,
censeat̃ concessum rõne exercitij, & magisterij, an uerò rõne di-
215 gnitatis. ¶ † Constat. n. doctoratum esse dignitatem, c. quanto, de
magist. & ibi Pan. & uoluit Bar. in l. fi. C. de Iud. & in prima cõst.
216 Cod. & in l. oẽs, C. de decur. lib. 10. † Constat ẽt priuilegiũ immu-
nitatis ab onere custodiendi portas fuisse cõcessum rõne digni-
tatis, d. l. humilioribus, & d. l. maximarum. bene ergo sequitur, ꝙ
Doc ẽt actu non legẽtes ab hoc onere excusantur, & vr̃. casus in
l. sancimus, C. de aduo. diuer. iu. & ibi no. Bal. Et si clerici in mu-
nes sunt, ne ab offi. diuino distrahant̃. l. prætor ait, ver. vel si q̃ sa-
cerdotũ. ff. de vac. mu. Si ẽt scholares vacationẽ hñt, ne a studio
217 auertant̃, cur ẽt immunes non erũt aduocati? † Qui si, ut decet,
postulando legibus vtant̃, meliorem, durioreq; vitã agũt q̃ fra-
tres ꝓdicatores, & mẽdicantes, s̃m Host. in proœ. suæ Sũmę, col.
4. & s̃m Cassia. Quid dignius aduocationis officio, ꝙ peregrinũ
negotiũ ad suas trahit molestias, ut laboribus subueniat alienis?
218 † Sed, heu, misera tpis ꝯdõ, hodie ad subuersionem ueritatis, nõ
ad lucidationem iustitiæ exercetur, ideo exclamabo cum Ber. de
consideratione lib. j. Miror quemadm. aures diuinæ audire pñt
huiusmodi disputationes aduocatorũ, & pugnas verborum: cor
rige, Deus, prauũ morem, ꝑcide linguas uaniloquas, & labia do-
losa claude. hi sunt qui docuerũt linguas suas loq mendaciũ, di-
screti aduersus iustitiam, eruditi ꝓ falsitate, sapientes sunt, ut fa-
ciant malũ, eloquentes, ut impugnens verũ, hi sunt, q instruũt a
quib. fuerant instruendi, astruũt nõ ꝑperta, sed suas astruunt ca-
lũnias innocentiæ, destruũt ueritatis simplicitatem, & obstruũt
219 iudicij uias. ¶ † Sed dubitare qs posset, nũquid licẽtiatus tm̃ ex-
cuset̃ ab hoc onere? Vr̃ ꝙ non, qa licentiatus nullam hẽt dignita
tem, & ideo priuilegia concessa doctoribus non competunt li-
centiatis, secundum Bald. in l. athletæ, per illum text. in uersicu.
coronati.

coronati.ff.de excu. tut. & in auth.habita.col.4.C.ne fil,pro pa-
tre.& ita vr̃ determinaſſe d.Pe.Antibolus,antiquiſſimus Docto.
prouin.Maſſilien.in ſuo trac.de munerib.Sed ego credo ab one
re cuſtodiendi portas etiam licentiatos excuſari, qa ſi dicamus,
220 † ꝙ in fauorabilib. licentiatus habeatur ꝓ Doc.ut tenuit Bal.in
l.j.col.pe.ff.ſol.mat.& Pet.de Anch.in proę.Sixti,quorum ſniam
dixit *cōiter* approbari Alex.in l.mulier,§. non dubitandum,ff.ad
Treb.& ſequitur Fel.in rub.de maio.& obe.poſt princ.tunc ne-
ceſſe eſt fateri,ꝙ ēt ipſi licentiati excuſentur.Si uerò dixerimus,
quòd ſcholares adhuc reputent̄,vt tenuit Bal. in d.auth. habita,
adhuc habeo propoſitū,qa ſcholares immunes ſunt, vt dictum
eſt.Si aūt dicatur, ꝙ tertiam ſpeciem faciant; tunc quæro an li-
centiati altiorem gradū ſint conſecuti? ſcio ꝙ nemo negabit li-
centiatos digniores eſſe,q̃ ſint ſcholares, ergo ſequitur ꝙ ēt ipſi
221 immunes erunt. qđ eo fortius dicendū vr̃, † qa omnes artifices
etiam fuſarij,docentes artes mechanicas, admiſſi ad docendum
in ciuitate ab onere hmōi excuſantur,l. fi.ff.de iu.immu.in l.j.in
fi.C.de excuſ.artific.cur ergo licentiati ēt approbati iudicio Do-
222 ctorum non ſint excuſandi? nulla ratio proponi poſſe vr̃.¶ † Se
nes quoque an.55.nati a cuſtodia cæteriſq; oneribus perſonali-
223 bus excuſationem habēt.l.fi.C.qui ætate. † Sed & fœminæ,qui-
bus corporalia munera ſexus ipſe denegat,ad cuſtodiam non te
nentur.l.qui originem.§.corporalia.ff.de mun.& hon. Excuſan
tur etiam ualetudinarij.l.j.C.qui morb.& plures alij,de quibus.
C.de excu.mu.& ff.de uac.mu. & C.qui æta.& ff.de iure immu.
224 † Quorum oīum exemptio,& excuſatio, debent ceſſare, ubi ꝑꝑ
tam maximam conuicinorum contagionem tm̃ periculi immi
neat,ꝙ abſq; auxilio exemptorū locus facilè cuſtodiri nō poſſit,
tunc vocat labor ultimus omnes, & iſtud eſt, qđ decidit Papa in
c.peruenit,de immu.eccl.vbi deciditur,clericos teneri ad cuſto-
diam murorū, & ad excubias pro defendenda ciuitate ab incur-
ſu & inuaſione Saracenorum. Ad idem tex.in l.2. C. qui æta.ubi
dr̃,propter inopiam ciuiū ſcholares,ſenes, & minores cogi poſ-
ſe ad perſonalia munera,a quib. aliàs excuſantur. Ad idem tex.
in l.vt gradatim.§.quoties.ff.de mune.& hono. & in l.cum te.C.
quemad.ciu.mu. In ſubſidium ergo exempti pn̄t compelli ſubi-
225 re onus cuſtodię. † Ad quam etiam prædicti tenentur, ſi ex con
ſuetudine obtentum ſit eos teneri, qa conſuetudo derogat cui-
cunq; immunitati.l.2.in prin.ff.de uac.mun. & l.non tm̃.§.fi.ff.
de decur. Diſcuſſa hac qō. de munere perſonali, reſtat diſcutere
quæſtionem de onere patrimoniali, an ad impenſas neceſſarias
pro conſeruanda & liberanda ciuitate a peſtilentia quilibet col
226 lectari poſſit? hanc q.ſubdiuido in duas partes. ¶ † Prima eſt,an
ad expenſas,quæ fiunt in ſalarijs cuſtodum,quilibet teneatur ꝓ
rata,etiam ſi ſit immunis aſi onere perſonali ipſius cuſtodiæ? Vi
detur ꝙ ſic, nam collecta dr̃ onus patrimoniale, l. munerum.§.
patrimoniorum.ff.de mun.& hon.declarat Bar.in l.j. verſ.uenio
ad ſ́m.C.de mun.& in quo loco. unde dato,ꝙ aliquis ſit immu-
nis a perſonalibus, nō tn̄ ſequitur ꝙ etiam immunis eſſe debeat
a patrimonialibus.l.in honorib. §.Philoſophis. ff. de uac.mune.
Vnde puto animaduertendum, an cuſtodes, pro quorū ſalarijs
fuit impoſita collecta,fuerint deputati ad releuandū onus per-
ſonale ſingulorū .i. ne ſinguli dietim vocarentur ad cuſtodiam,
& tunc immunes ab onere cuſtodiæ perſonali non credo tene-
ri contribuere in hmōi collecta ſubrogata in locū muneris per-
227 ſonalis: † nam ſubrogatum debet ſeruare naturam eius, in cu-
ius locum ſubrogatur.l.ſi eū,§.q iniuriarū.ff.ſi quis cau.c.eccle-
ſia,vt lit.pen.aliàs exempti ꝓ non exemptis grauarentur. Quod
fieri non debet.l.j.C.vt nul.ex vica.pro ali.deb. &c. & ita decidit
Bar.poſt Gul.in d.l.j.ver.quæro ergo vtrum, C.de mu. & in quo
loco. Aut alia ex cā fuerunt deputati,fortè, quia magis expedie-
bat cuſtodire & continuè locū per expertos, quàm dietim ꝑ ſin
gulos, & tunc exempti ab onere perſonali non excuſabūtur ab
228 hac collecta: † quia quando ad diuerſum finē fit ſubrogatio nō
habet locum regula d.l.ſi cum.§.qui iniuriarum,ſ́m Bar.in l.pa-
ter.col.6.ff.de inoffi.teſta.& facit qđ decit d.Iaſ. in l. quod in re-
229 rum.§.ſi nauem,ff.de leg.1. ¶ Secundò quæro,† an ad alias col-
lectas,quæ imponuntur propter peſtem teneantur hi,q habent
generalem immunitatem ab omnib.muneribus? Videretur pri-
ma conſideratione dicendum eos non teneri,qa collecta impo-
ſita ꝑꝑ peſtem,dr̃ onus extraordinarium, cū per accidens impo-
230 natur. † Ea.n.onera,quæ non hn̄t certam,& determinandā for-
mā præſtationis,ēt reipū tpis extraordinaria dn̄r,ſ́m Bar.in d.l.j.
ver.itē quæro,cū in iure.Gem.conſi.116.col.1.ab extraordinarus
aūt priuilegiū immunitatis gn̄ale abſq; dubio defendit priuile-
giatū,l.in onerib.§.qui muneris. ff.de vac.mune. ¶ Item pro hac
parte facit,quia beneficia Principum ſunt latè interpretanda.l.
fi.ff.de conſt.Prin.c.cum dilecti de dona.per quam rationem de
ciſum fuit, ꝙ priuilegium immunitatis a decimis, ēt de decimis
prædiorū acquirendorū intelligatur.c.quia circa,de priuil. ¶ Itē
facit,quia(vt dixi in præludiis) bonū eſt arg. de bello ad peſtem.
Sed habentes priuilegium immunitatis ab omnib. onerib. non
tenentur ad onera,quæ imponuntur rōne guerræ,ſ́m Rayn.Io.
de Imo.Pau.de Caſt.& Aret.in l.ſi ex toto, in princ. ff. de lega.j.
ergo etiam non tenebuntur ad onera, quæ indicuntur ratione
peſtis,& maximè, quia concedens potuit ſaltem in genere cogi-
tare caſum peſtis, ergo ad ipſum conceſſio generalis extendēda
vr̃,arg.l.qui iure militari.ff.de teſta.mil.& ita reperio conſuluiſſe
d.Alex.conſi.30.Ponderatis narratis.lib.5. ¶ Sed præmiſſis non
obſt.contrarium,& probabilius & æquius exiſtimo. Et in primis
231 retorqueo fundamentum s̄. factum de bello ad peſtem: † nam
cōis eſt Doctorum ſententia, ꝙ generalis immunitas ab omnib.
oneribus non extendatur ad onera imponenda ratione guerrę,
ſecundū Dy.Alb.de Ro.Sal.& d.Alex.d.Iaſ.& Mod.in d.l.ſi ex to
to.& ita conſuluit Alex. conſil.215. Nec arguendi ſumus,col.6.
lib.2.idem tenuit Io.And.in add.Spe.tit.de cenſi.§.2.uer.ſcien-
dum eſt.& d. Ant.de But.in c.peruenit,de immu.ecc. ¶ Mouen-
tur omnes,per tex.in l.j.C.ut nem.lic.in empt.ſpecierum ſe exc.
qui optimè probat in ratione decidendi,ibi,vrgente neceſſitate
publica. Et licèt loquatur de neceſſitate cauſata ex inedia, tamē
idem dicendum eſt de neceſſitate cauſata ex peſte,cum utraque
concernat ſalutem publicam.ad idem bo. tex.in l.2.C.a qui.mu.
nemi.lice.ſe excu.ibi,ut cum tempus exegerit,priuilegio nō ob-
232 ſtante,collationi ſuccumbant. † Sed certè,ut docet experientia,
nullum tēpus magis exigere videtur priuilegiorum derogatio-
nem,q̃ tempus peſtis,quo nullum calamitoſius dici pōt. ¶ Ter-
tiò facit tex.in l.iubemus. C. de ſacroſan.eccle.& per illam dicit
233 ibi Bal. † ꝙ generalis immunitas nō includit caſum publicæ uti
litati contrarium. Quartò ſi clerici ad inſtructionem murorum
& pontium tenentur,l.ad inſtructionem.C.de ſacroſan.eccle.ea
rōne, qa ēt de ipſorū clericorū intereſſe agitur, ꝙ ciuitas muris
cincta ab oppreſſionib. & hoſtiū incurſionib. tueatur,eadē rō-
234 ne dicendū vr̃,ꝙ ēt teneantur patriam tueri a peſtilentia. † Et li-
cèt Pan.in c.non minus,de immu.ecc.uoluerit d.l.ad inſtructio-
nem,eſſe correctam,tn̄ *cōis* opinio eſt ꝯ ipſum.nam ꝯrium tenēt
Pet.Cy.Bal.& cōiter alij in d.l.ad inſtructionē. Inn. Car.Io.And.
& communiter alij in d.c.non minus.Bal,conſi.246.lib.4. ubi ſic
exorditur. Antiqua querela laicorum eſt,quia eccleſiæ de die in
diem ditantur,& laici ab oneribus ſtrangulātur. & idem tenuit
Bal.conſi.312.Si de iure commu.lib.3.& Cępo.in tracta. ſeruitu
tum,ſub rubr.de ſerui. viæ.char.ult.d. Iaſ.in l.placet. C.de ſacro-
ſan.eccl.poſt Sal.ibi Alex. conſi. 68. Viſo & bene diſcuſſo,col.7.
lib.2.Cor.conſi.72.In hac,lib.4.dominus Guid. Papæ deciſio.88.
ubi atteſtatur ſic fuiſſe obſeruatum ſuo tempore,quo guerra ui
gebat inter Delphinum,& Ducem Sabaudiæ. ¶ Et dato,ꝙ eccle
ſiaſtici ad reparationem murorum non tenerent̄, tamen ad col
lectas impoſitas propter peſtem,nullam poſſe videntur excuſa-
tionem prætendere, quia tales collectæ communem vtilitatem
principaliter & pietatem reſpiciunt, quo caſu(ſecundū ipſum-
met Pan.) etiam eccleſia obligatur. Et hoc modo ſaluat dictum
Barto.in l.nullus,C.de curſu publ. vbi dicit, eccleſiam teneri ad
collectas inductas pro expellendis hoſtibus,qui occidēdo, & de-
predando uadunt per Comitatum, quia tales collectæ reſpiciūt
principaliter utilitatem etiam ipſius eccleſiæ.Et illud dictū Bar.
etiam ſequitur d.Iaſ.in d.l.placet. quia ſi vrgente neceſſitate te-
nentur ad onera perſonalia. d.c.peruenit, eadem ratione etiam
tenebuntur ad collectas. illud dictum Bart.commendat Barba.
conſi.j.lib.3.& idem conſuluit Pet.de Anch.licèt de Bar. non fa
ciat mentionem,conſi.96. Super dicto dubio. Et quod eccleſia
teneatur ad onera reſpicientia communē vtilitatem, facit quod
dixit Io.de Plat. in l.ad reparationem, per illum tex. C.de aquæ-
duc.lib.12.& retuli.s̄.in 2.remedio. ¶ Concludo itaque ad colle-
ctas,quæ ob peſtem imponuntur, etiam teneri habentes exem-
ptionem generalem ab oneribus perſonalibus, realibus, & mix-
tis,etiam in forma,q̃ docet Bar.in l.is qui,ff.de iure immu.Quod
intelligo vrgente neceſſitate,aliàs ſecus.d.l.j.ibi, urgente neceſ-
235 ſitate. ¶ † Item intelligo, niſi exemptio conceſſa eſſet tempore,
quo iam vigebat peſtis in loco,quia tunc apparet concedentem
cogitaſſe etiam caſum peſtis,ſ́m Dy.in d.l.ſi ex toto. ¶ Tertiò ea
dem ratione intelligo, niſi locus ipſius priuilegiati eſſet ſui na-
tura,& a communiter contingentibus,ſubiectus peſtilētię,quia
apparet ex hoc ꝙ concedens uoluit cōcedere immunitatem ēt
tempore peſtis,arg.l.ſi fundum,C.de ædil.edic.& eorum,quæ di-
xi in 3.ſpeciali contractum,uer.potes tamen notare. ¶ Quartò
236 † intelligo illud,quod dixi de clericis, procedere dummodò au-
ctoritate ordinarij eccleſiaſtici ad talia onera compellātur:quia
notum eſt, quòd laici nullam coerctionem habent in clericos,
c.eccleſia S.Mariæ,de conſtit.& c.ſi diligenti.de foro compet.&
ita tenent Pan.& alij in d.c.non minus. dominus Iaſ. in d.l. pla-
cet,Bal.& alij in d.l.ad inſtructionē. ¶ Aggredior tertiam prin-
cipalem quæſtio.quod, & quale eſſe debeat officium horum cu
237 ſtodū. † Et primò quæro, an poſſint arcere quoſcunque ab in-
greſſu loci? In hoc puncto conſiderandi ſunt tres caſus. Aut con
ſtat uolentes ingredi non eſſe contagioſos, nec de contagione
ſuſpectos,aut conſtat eſſe contagioſos, aut dubitatur. ¶ Primo
caſu clarum eſt,& expeditum, quòd repelli non poſſunt,qa con
238 tra non ſuſpectos ceſſat cā cuſtodiæ.& ſi † arcerent̄ ab ingreſſu,
eis competeret, uel interdictum de locis & itinerib. publicis.l.j.

ff.de loc.& itin.publ.& l.2.§.fin.ff.ne qd in loc.pub. vel actio in-
239 iuriarum,§.ſi quis me ꝓhibeat.ff.de iniur.¶Sed pone,† ꝙ ab or-
dine fuerit factum decretum, ꝙ nullus forenſis recipiatur in lo-
cum vſq; ad octo dies, quæritur an huiuſmodi decretum ualeat,
& obſeruationem mereatur? Videtur prima facie,ꝙ non valeat,
240 † tum quia prohibere ne quis ingrediatur, & tranſeat per uias
publicas,eſt de regalibus,c.j.quæ ſint rega. ergo ſpectat ad Prin-
cipem prohibere,non ad conſilium ciuitatis, tum quia decretũ
vr̃ iniquuũ & inhumanum,ergo &c.Non.n.eſt lex,quæ iuſta nõ
241 eſt.c.erit aũt lex.4.diſt. † Quid.n.põt magis eſſe contra charita-
tem,q̃ hoſpitium denegare aduenis & peregrinis, qb.eccleſia in
ſubſidiũ portas aperit,c.nulli,42.diſ.iniquiſſimũ quippe eſt alijs
facere quod nobis fieri nõ uellemus,c.j.j.diſt.¶Et ꝓ iſta opinio-
oe ur̃ tex.in §.oẽs peregrini,de ſtatu.& ꝯſuet.ꝯ̃ liber.eccl.condi.
in feu.& in auth.omnes peregrini,C.cõia de ſucceſ. Dr̃ ibi,adue
næ,& peregrini liberè hoſpitentur,vbi uelint, ꝯ̃rijs ſtatutis,con-
ſuetudinibus,& priuilegijs non obſtãtibus. pondera, ꝙ ſtatuta
242 non obſtant. † Quod ẽt de ſtatutis futuris intelligendũ eſt ſm
Bar.in l.ſi mihi & tibi,§.fi.ff. de lega.j. & ibi latè Mod.& Albe.de
243 Roſ.in l.ſi ſeruitus,ff.de ſerui.vrba.præd. in fi. † Pondera ẽt uer-
bum,liberè,ꝙ idem eſt,ac ſi dictum eſſet,abſq; vllo impedimen-
to,& abſque ulla contradictione,c.licèt eps̃,de præb.lib.6.c.j.vbi
244 diffusè per Barb.de officio ordinarij.† Ad idem ur̃ tex.in c.inno-
uamus, de treuga & pace.vbi dr̃,peregrini & ruſtici, euntes & re
deuntes,plena ſecuritate lætentur,ergo eis introitus non eſt de-
negandus,nec pro repreſalijs capi pñt. Qđ Bald. & cæteri affir-
mant in d.auth.oẽs peregrini.¶In contrarium facit, quia qlibet
põt prohibere,ne quis iter faciat per agrum ſuum. l. per agrum.
C.de ſerui. & aqua. Et pro hac parte vr̃ clarus tex. in l.mercato-
res, C. de commer. & merca.ubi dr̃,mercatores poſſe prohiberi,
ne in prouinciam ſe conferant, & hoc ne illius regni ſcrutentur
arcana.Quid tenendum? Circa hanc dubitationẽ duo ſunt con
ſideranda.Primò,an facultas prohibendi competat populo?Se-
cundò,an ꝓhibio ſit iuſta,uel ne?Circa primum,aut uniuerſitas
non recognoſcit ſuperiorem,& tunc quia habet regalia non eſt
dubiũ,ꝙ põt oĩa,quæ põt Princeps,ſm Bar.in l.infamẽ,ff.de pu-
bli.iudi.& Pan.in c.quæ in eccleſiarũ,col.2.de conſt.Aut ſuperio
rem recognoſcit,nullãq; hẽt iuriſdictionẽ, & tunc ur̃,ꝙ nõ poſ-
ſit ꝓhibere ingreſſum alicui, ſed ius ꝓhibendi ſpectet ad Princi-
pem habentem regalia.d.c.j.quæ ſint reg. Et quia ius terrendi.i.
ſummouendi a territorio ſpectat ad dñm territorij.l.pupillus,§.
territoriũ.ff.de uerb.ſig.Et quia ſtatuere circa ea.quæ non con-
cernunt adminiſtrationem ipſius populi,eſt iuriſdictionis, ideo
populus carens iuriſdictione non ur̃ poſſe talia ſtatuta facere ſe
cundũ Bar.in l.omnes populi.in j.e.ff.de iuſti.& iure. Niſi fortè
vniuerſitas tale ius ꝓhibendi præſcripſiſſet, c. ſuper quibuſdã,§.
præterea,de uerb.ſign. Et in pleriſq; locis ſimiles prohibitiones
245 fieri uidi noĩe uniuerſitatis. Põt†.n. in iſtis plurimum conſuetu
do,quæ dat iuriſdictionem non habenti.l.uiros. C.de diuer.offi.
cũ ſuis concor.¶Circa ſm dico,ꝙ tale decretũ ſine cauſa,ut po-
tè iniquiſſimum non valet,per iura primo loco deducta.Cũ cau
ſa uerò tenet & obſeruandũ eſt, d.l. mercatores.ibi, ne regni ſe-
creta ſcrutentur.Similiter ſi dubitetur, ne forenſes admiſſi uſur
246 pent imperiũ,põt eis dñs denegare introitũ,†ut habetur Nume
ri 20.& 21.c.& ita in proprijs terminis diſtinguit Andr.de Iſer.in
rub.quæ ſint regalia,& ibi addit, ꝙ ſi Rex dubitet ne exteri infi-
ciant aĩos ſubditorũ,eos tũc arcere põt a ſuo regno, & eis introi
247 tũ denegare. Qua de cauſa uidemus, ꝙ ſępe expellunt † Iudeos.
Et hac ratione crederẽ ꝙ hi, qui uenerũt ad habitandũ in ciuita
tè,ut ſuperſtitiones & vſuras exerceant, quas in ſua patria tutè
exercere non poterãt,uel exercere erubeſcebant, oẽs eijci & ab
ingreſſu repelli poſſint, ne ſubditos imitatione deteriores red-
dant.l.ædiles,§.quid ergo.ff.de ædil.edic. Secundo caſu,qñ con-
ſtat petẽtes ingreſſum eſſe contagioſos:tũc ẽt clarũ eſt,ꝙ cuſto-
des dñt eos non admittere,qa ẽt admiſſi eijci & expelli pñt,ut di
cam j̃.de reme.curatiuis. nam turpius eijcitur,q̃ non admittitur
248 hoſpes,c.quemadmodum,de iureiur.† Sed hic occurrit dubita-
tio,an etiam dño loci,quem conſtat eſſe infectum,poſſint cuſto
des denegare introitum?Vr̃ fortaſſe dicendũ,ꝙ non ꝓpter iurm̃
fidelitatis,quo promiſerunt uitam dñi tueri,& utilitatem ipſius
procurare.Sex enim continet iurm̃ fidelitatis, quæ ſunt notiſſi-
ma,c.j.de form.fid.& c. de forma, 22.q.5. Dño ergo infirmo dñt
opem ferre,non aũt eum a propriis larib.& a ſua domo expelle-
re.Et ꝓ dño facit,quod decidunt Io.And.& Gem. in c.grãdi, de
249 ſupplen.negligen.præla.per illũ tex. Dñt†.n.non eſſe audiẽdos,
ſubditos, qui uolunt paciſci cum dño ſuo, ꝙ non poſſit,niſi cũ
certo numero hominũ armatorũ locum intrare.refert & ſequi-
tur d.Iac.de S.Geor.in tract.ſuo feu.ſub rub. de Roydis. col.fin.
¶Item ꝓ dño facit,qa cuſtodes tenentur eum tueri etiã aduer-
ſus proprium filiũ,& aduerſus fratres, c.j.hic finitur lex Fed.&c.
ergo etiam aduerſus oẽs, & ſingulos de loco eum debent tueri,
non aũt ingreſſum prohibere.In ꝯ̃rium facit, quia licitũ eſt uim
dñi ꝯ̃ria vi repellere,ſm Archid.in d.c. de forma. Cardin.in d.c.j.
250 ¶†Item qui iurauit defendere dñm, non tamen tenetur aduer
ſus ſeipſum,quia in gñali ſermone non comprehenditur perſo-
na loquentis.l.inquiſitio.C.de ſol.& eſt tex. in terminis in c.pe-
titio,ubi gl.de iureiu.ſequitur Fel.in c.ego N.col.3.eo.tit.cũ igi-
tur agatur etiã de periculo uitę ipſorũ cuſtodũ,ur̃ ꝙ poſſint re-
ſiſtere dño peſtilenti ne ingrediat̃, & locũ contaminet. ¶Scđò
pro hac parte facit,qa ſubditi magis patriæ tenent̃ q̃ dño, l.mini
251 mè.ff.de relig.& ſumpt.fun.per quam dixit Alb.ibi,† ꝙ uaſallus
non obſtante fidelitatis iurõ tenet̃ patriam defendere aduerſus
arma dñi,niſi conſtaret ꝙ dñs iuſta arma moueret, & idẽ tenuit
gl.in d.c.de forma.& ibi Archid.& firmant And.de Iſer. Cardin.
Alex. & alij in c.j. de forma fide.& Iaco.Alua. in d.c.j.hic finitur
lex Fed.& cę.traditur per Mod.in l.ueluti. in l.ut uim, ff.de iuſt.
& iure. Non ergo cuſtodes ad interitum patri intromittere dñt
252 dñm infectum.¶†Tertiò facit, quia ſubditi ad malum peragen
dum non dñt dño opem ferre,d.c.hic finitur,ex Fed.nec contra
iuſtitiã tenent̃ ei auxiliari.c.Iulianus.ca.qui peccantibus. 11.q.3.
cum igitur dñs uelit iniuſtè uirus peſtiferum in patriam immit-
tere,æquum eſt,& iuſtũ prohibere,& ei nõ cõſentire.Et iſta opi-
nio uerior eſt,& tutior,vt patebit ex reſolutione contrariorum.
Et primo non obſt.iurm̃ fidelitatis,quia iurans non intelligitur
promiſiſſe dño defenſionem aduerſus ſeipſum, nec aduerſus pa
triam,ut in primo & ſecundo fundamentis factis ꝓ hac parte di
ctum fuit,nec ẽt ſi dñs uelit alios indebitè opprimere, ut in ter-
253 tio fundamẽto. † Præterea pari modo tenetur dñs ad illa ſex,de
quib.in iuramento fidelitatis,licèt ipſe non teneatur ſimile iura
mentũ ſubditis præſtare.d.c.j.§.fi.de for.fide.Et ſi dñs nõ defen-
dat ſubditos,cum poſſit priuatur proprietate feudi. c.j. qual.do.
prop.feu.priue.poterunt ergo ſubditi dño infecto uolenti intra
re,& ſic locũ peſtilẽtem reddere,opponere exceptionem.l.cum
254 proponas.C.de pact.¶†Attamen crederem ſubditos non poſſe
dominum ſuum infectũ ex toto expellere, quia licèt nõ tenean-
tur ſalutem propriã ſaluti ſui dñi anteferre,ſm gl.in c.j.in princ.
qua.feud.amit.& in c.j.§.fi.de ali.feu. pater. & utrobiq; Doct.Si
tamen ſalua ſalute propria dñm periclitantem non adiuuerint,
puniri dñt,c.j.§.item ſi dñm,quæ fuc.pri.cau.benefi.amitt.Pro-
uidebunt ergo dño ſuo in aliquo loco territorij de congrua, &
ſeparata habitatione,nec prætextu impenſarum ullo modo poſ
255 ſunt ſe excuſare,†quia dño exiſtenti in periculo mortis,tenẽtur
vltro ſuis impenſis ſubuenire,c.licèt, ſi de feu. fuerit controuer.
256 inter domi.& agnat.uaſal. ¶†Item dubitatur,quid ſi forenſes a
loco infecto fugientes petant, ꝙ eis liceat facere caſulas in terri
torio alterius,an eis iſtud poſſit denegari?Breuibus reſponden-
do,ego arbitror ꝙ ſi aer proprij territorij,a quo fugiunt,non ſit
corruptus,ꝙ non ſolum ingreſſus loci,ſed etiam territorij & ca
ſulæ poſſint denegari,per ea quæ dixi ſ.in j.caſu. Si uerò in pro-
prio territorio ſit aer corruptus,dubito,quòd teneantur territo
rium & caſulas concedere,nam ex parte fugientium iuſta eſt fu
ga,cap.negotiatorem,88.diſt.l.2.§.pen.ff.ſi quis cau.Ex parte in-
colarum loci, ad quem confugiunt, iniuſta uidetur expulſio.
¶Quod ſic oſtenditur. Qui poteſt ſubleuare proximum a peri-
culo mortis,& non uult,homicida eſſe conuincitur,83.diſtin.in
257 ſumma.Dilectio†enim proximi cadit ſub pręcepto.Inquit enim
Dominus,diliges proximum tuum ſicut teipſum.c.j.j. diſt. & ẽt,
benè facite his,qui oderunt uos, c.hæc autem uita,23.q.4.Si di-
lectio proximi eſt in præcepto, ergo & omnia, ſine quibus ipſa
proximi dilectio conſeruari non poteſt, erunt ſub præcepto.Ad
dilectionem autem proximi ſpectat non ſolum, ꝙ ei bene ueli-
mus,ſed etiam ut ei bonum operemur,Ioann.3. Non diligamus
uerbo,neque lingua,ſed etiam opere, & ueritate. Ad hoc autẽ,
vt velimus & operemur proximo bonum,oportet,vt illius neceſ
ſitatibus ſubueniamus,c.paſce.81.diſtin. & in c.quantæ,de ſent.
excom.l.vel necare,ff.de lib.agnoſcen. cum ſimilib. Compatia-
mur,inquit Ambro.alienis calamitatibus,& aliorũ neceſſitates
quantum poſſumus,ſubleuemus, & amplius interdum, quàm
poſſimus,cap.pulchra,86.diſtinct.¶Et pro hac parte facit, quia
eijciendi non ſunt,qui ui ventorum in alienum portum impul-
ſi ſunt,l.Cæſar,ff.de publ.nec repellendi ueniunt, qui metu ho-
ſtium ad uicinos confugiunt,imo, vt quis ſe ſaluet ab incendio,
258 poteſt abſque iniuria ædificium vicini diruere. Non enim†alte-
ri facit iniuriam,qui ſe tueri vult.etiam cum damno tertij.l.3.§.
quemadmodum.ff.de incen.ruina,naufr.& facit tex. in l.j.C. de
naufra.lib.11.Ergo etiam expellendi non uidentur, qui propter
aeris corruptionem,a quo ſe tueri non pñt,confugiunt ad ſalu-
brem locũ. Et ſi dicat̃ neminem teneri proximo ſubuenire cum
periculo propriæ vitæ,vt dictũ fuit in proxima dubitatione. Re-
ſpondeo verum eſſe. Sed in caſu iſto poſſunt fugientibus ſubue-
nire abſque periculo capitis,concedendo illis particulam terri-
torij, in qua caſas ſibi valeant præparare.Et ſi dicatur vagari põ
terunt, & uagando per territorium incolas inficere? Reſpon-
deo, adhibeant cuſtodes: qui cuſtodiant & prohibeant, ne di-
ſcurrant per territorium. ¶Et ſi replicetur,ex hoc grauari pro-
pter expenſas faciendas in cuſtodiendo, talis replicatio non eſt
admittenda, quia non debet apud te plus ualere tua pecunia,
quam uita morituri,c.non ſatis, 86.diſtinct. & medicus tenetur
ſuis

suis sumptibus mederi ægrotis, a qbus eorumq; hæredib. actio-
ne neg.gest. mercedē & impensas repetet, ſm glo.in summa,84.
dist.per tex.in l. Pōponius,ff.de neg.ge. ¶ Et hæc opinio huma-
259 nissima est & amplectenda. † Ↄriam aūt sniam, quia misericor-
diam uetat,neq; tenere,neq; audire debemus, c.ponderet, in fi.
50.dist.Et ut securi ab hac dira clade, & a Deo misericordiā con
sequi uelimus,discamus prius aliorū misereri.Beati,inquit Dñs,
erunt misericordes,quia misericordiam consequentur, d. c. hæc
autem uita,23.q.4.¶ Tertiò casu,qñ dubitatur,uř dicendum cu
260 stodes debere præstare ingressum petentibus,† qa in dubio qui-
libet præsumitur sanus.l.semel.C.de re mil.lib.12.Et qui infirmi
tatem allegat,eam ꝓbare tenetur, ſm Bart. in l.quæsitum, ff.de
261 re iudic.¶ In Ↄrium facit,† quia uia ꝓ salute corporis tutior eli-
genda vř,l.2.§.si quis tñ,ff.si quis cau.l.imò.ff.de lib.cau.Bar.in l.
continuus.§.cum ita,ff.de uerb.ob. Sic in dubio capiēda est opi
nio,quæ facit ꝓ salute aīæ.c.iuuenis,de sponſ.c.paruulos,de con
262 sec.dist.4.† Et ad ꝓuidendum declinamus in deteriorē partē,ſm
gl.in c.j.de scru.& ꝓbatur in l.generaliter.§. si homini libero.ff.
de fideic.libe.& in §.j. Insti.de obli. quæ ex delicto nascun.tradi-
tur per Alex.in l.nā & postea.§.si minor. ff.de iusti.& iu.& p las.
l.si arrogator,col.3.ff.de adop. Et ubi de maiori agitur periculo,
cautiori remedio opus est.l.j.§.& si quis.ff.de Carb. edi.c.ubi pe
263 riculum,de elec.lib.6.† Et quia sanitas est fundamentum peten
tis ingressum,ideo sibi asserenti se sanum, onus probandi uř in-
cumbere.l.ei qui.ff.de probat.& ista pars uř uerior.Sed qualiter
itinerator probabit se sanum? Rñdeo, si aliter modus probandi
non sit consuetudine introductus,iuro ipsius standum esset,qa
extraiudicialiter agitur, & dilationem controuersia non admit
tit,ut in simili decidit.Spec.tit.de app.§.nunc breuiter transcur-
rendum.uers.quid ergo si appellator.ubi vult, ꝙ si quis non ha-
beat testes paratos, qb. probare possit allegatam infirmitatem,
tunc eius sacro dari debeat plena fides inspecta causæ & perso-
næ qualitate,arg.c.si. quod met.cau. Si modò infirmitas attenta
natura causæ & conditione personæ ꝓbatur per iurm infirmi,
cur non ēt ꝓbabitur sanitas,cui iuris psumptio adminiculatur?
Et bñ facit tex.in l.thesaurus.ff.ad exhib. per quem concludunt
264 Doct. † ꝙ in causis summarijs est qō decidenda iuro, nisi perso-
na,cui deferendum est,sit aliàs suspecta, ſm Bal. in l.eum qui C.
de proc.si.n.suspecta sit,non est eius iuro standum, l. non oēs.§.
a Barbaris.ff.de re mili. cum si. Nam istud uř iurm purgationis,
265 † ergo ei deferendum,de cuius purgatione queritur,l.pñti,§.sic
266 ubi.C.de epis.& cle. c.j.de purg.ca.† Et pro hoc facit,quia stan-
dum est iuro deferentis res in ciuitatem, an vsus sui causa defe-
267 rat,ſm gl.& Car.& Imo.in cle.religiosi,de deci. † Sed quia ab ex
perientia,quæ est omnium rerum magistra.c.q̃ sit, de elec.lib.6.
clem.dispendiosam,de iud.c.multis,44.dist. & C.de Iust.Co.con
fir.§.j.compertum fuit, itinerantes periuria passim subire, ne in
campis pernoctent.Dicebant enim quidam amicus meus,ꝙ Iu-
268 piter omnipoteus periuria ridet euntum. † Idcirco consuetu-
do adinuenit alium modum probandi itinerantes nō esse de pe
stilentia suspectos, uidelicet per scripturam.i.per literas dimisso
rias,quas vulgus bullettinum appellat. Et sic usu obtētum fuit,
quòd quicunque has literas secum non detulerit, repelli possit
ab ingressu loci. Valet.n.huiusmodi consuetudo. l.j.C.de litto.
& iti.cust.lib.12.per quam l.dñt ibi Bar.& alij, ꝙ deferentes has
dimissorias cum frumento, uel alijs rebus aliàs deferri prohibi-
tis non sunt a custodibus territorij ullatenus inquietandi.Simi-
le etiam uidemus,ꝙ clerici alienæ diœcesis non sunt ad ordines
promouendi sine literis dimissorijs.c.primatus.71.dist. & c.nul-
lus,de tempo.ord.lib.6. & benè facit tex.in l.j. C.de naui.lib.11.
& in l.3.C.de cursu publ.lib.12. ¶ Iuxta hoc de pluribus dubita-
269 tur.† Et primò,a quo habendæ sint huiusmodi literæ dimissoriæ
siue bullettinum? Dicas, ꝙ ab officiali ad hoc deputato, cui di-
scedens debet denunciare recessum,& iter quod facturus est,&
locum,ad quem tendit.l.2.C.de curiosis & statio.lib.12,ubi bo-
nus tex.ad propositum,& probatur etiam in d.l.unica. C.de lit-
to.& iti.custo. Ad quos autem spectet electio dicti officialis,pa-
270 tet ex his,quæ s.dicta sunt.† Secundò dubitatur,qualis sit & esse
debeat tenor & forma bullettini? Respondeo debet primò con-
271 tinere diem discessus a loco,& nomen loci,a quo dimittitur,† &
isto respectu huiusmodi literæ possunt diei dimissoriæ. d. l. 2. &
nomen loci,ad quem dirigitur iter.l.j. C.de tracta. & stat.lib. 12.
272 † Et isto respectu possunt nuncupari tractatoriæ,quasi designe
tur qualiter tractandus sit is,qui in eis nominatus .i. qualiter sit
recipiendus, cum literas sanitatis deferat. Et ego sum istius sen-
tentiæ,ꝙ ēt enunciare debeant horam discessus,ut cognosci pos
sit an a tempore recessus usque ad horam,qua nominatus in eis
applicuit ad locum, ad quem potuerit diuertere ad circumuici-
273 na loca infecta. † Nam si ab hora discessus usque ad horam ac-
cessus insit intercapedo tanti temporis,ꝙ ad loca infecta se con
ferre potuerit,tunc bullettinum, seu literæ tractatoriæ, execu.
tionem non merentur,quia non durant, nisi per ilud temporis
spatium,quo uerisimiliter applicari potuit ad locum, ad quem
dimittitur,argum. d.l.unicæ. Sunt enim paria, nullām habuisse
licentiam,vel habuisse, & tps trāsactum fuisse. l.euictiones.C.de
274 cur.publ. † Et licèt hora regulariter nō sit apponenda in instris,
sufficiat apponere diem,ſm glo.in l.gñali, C.de trib.lib.11.& in
Auth.vt præpo.nomen Imper.& in c.j.vbi Can. de fi.instrum. tñ
malè faciunt Notarij,q eam non apponunt,qñ expedit ꝙ appo
natur,ſm Bal.& Fel.in c.ego.n.per illum tex.de iureiur.alleg.gl.
275 in l.si ex plurib.ff.de sol.¶ † Item debet continere nomina,& co
gnomina descendentium,ut in Auth. de Quæstore.§.j. In tñ, ꝙ
non vř sufficere si dicatur,Titius cum duobus socijs.&c.per tex.
in d.l.vnica,in vers.cum necessarijs suis. Et ratio est,ne detur oc-
casio habenti similes tractatorias associandi sibi aliquem mor-
bosum accepta ab eo pecunia: obuiandum est quātum fieri po-
test hoīum malitijs.c.sedes,de rescri.Et remouēda est oīs peccan
276 di occasio.l.conuenire.ff.de pac.dota. ¶ Item† bullettinum de-
bet esse scriptum & subscriptum manu officialis deputati cū ap
pōne noīs ipsius officialis. Constat.n. ꝙ bullettinum debet esse
in scriptis prolatū,iurib. præallegatis. Et probatur bono simili,
277 † nam saluus conductus loco concessus,ut non molestetur a mi
litibus transeuntibus, qui saluagardia in Gallia nūcupatur,per
scripturā solū ꝓbari pōt.l.fin.C.de eroga.mil.an. Sic ēt scriptura
tñ verificari pōt,itinerantem uenire a loco non suspecto, ut ēt
consuetudine obtentū fuit:aliàs itinerātes faciliter possent col-
ludere,& vnus ab altero testimoniū mutuare.Et hos duos casus
requirentes scripturam addere possumus ad gl in c.j. de censi.li.
6. vbi plures alij enumerantur, nulla de istis duob. habita men-
tione.¶ Cum ergo scriptura sit de essentia bullettini,sequit ꝙ si
alterius manu,q̃ illius,ad quem spectat, scriptum reperiatur, ꝙ
278 ei fides adhibenda non erit.Sicut dicimus† de instro scripto alie
na manu,q̃ per Notarium de eo rogatum, nam tale instrumētū
præsumitur falsum,& ei credendum non est, §.& quod sæpe, in
Auth.de trien.& semis.quem ꝓ singulari allegat Lud. Ro.singu.
220.inc. An diuersitas scripturæ,§.2.in Auth.de fi.instr. Et maxi-
mè protocollum,nam illud totū scribi debet manu ipsius Nota
279 rij & non alterius.§.nos,in Auth.de Tabellio.¶ † Non tñ nega-
uerim,ꝙ bullettinū scribi non possit per alium, dum tñ subscri-
batur per officialem,qui in subscriptione attestetur, se scribi fe-
cisse per aliū specialiter nominatū, sicut Notarius alijs negotijs
impeditus pōt facere exēplū scribi per aliū,dūtñ in subscriptio-
ne attestetur de impedimento,& de noīe scriptoris,ſm Spec.tit.
de inst.edi.§.instrumentū,uer.item ꝙ habet. Inno. in c.qm̄ Ↄ,de
prob.Bal.& Sal.in l.Ↄtus, C.de fi.instr. & per Soc. consi.24.Vi-
sis & diligenter examinatis,col.8.lib.j. ¶ Et hæc omnia notanda
sunt,quia de consuetudine malè seruantur,& ideo falsitates plu
280 res in istis bullettinis quotidie reperiuntur.† Et maximè ista no
tanda sunt Ↄ officiales bullettinorū, quia amico suo dāt album
bullettinum.nam extra ordinem sunt puniendi, arg.l.j. ff.de ex-
traord.crim. & bonū esset per statutū imponere eis pœnā cōdi-
gnam tanto facinori.Nā,ut intellexi,plures sunt, qui questū &
mercimoniū faciunt de talib. bullettinis sicut de scriptis Papæ
281 dř in c. fi.de rescr. ¶ † Debet etiam esse sigillatum sigillo publi-
co. Et isto respectu appellatur bullettinum, quia bullatum esse
debet,ſm Lucā de Penna in rub.C.de tract.lib.12.Et ut facilius
dignoscatur sigillum,cōsuetudine inductū fuit, ꝙ bulletur bul-
lo,seu sigillo Cōitatis loci,a quo disceditur,& bullettinū suscipi
tur. Nam cū tales tractatoriæ literæ fiant officialibus electis no-
mine communitatis,iustum etiam vř, ut eiusdem Cōitatis sigil-
lo signentur,l.j.C.ut nem.lic.rebus alie.signa impo.c.post cessio
282 ne,& ibi no.de probat. † Ex quo infertur, ꝙ si alterius personæ
sigillo,etiam episcopi,vel domini loci bullatū esset, nullam fidē
faceret,quia sigillum episcopi,vel domini non est ad hoc institu
tum,ſm Bal.in rub.C.de fi.instru.col.pen.ver.2. supplementum.
¶ Illud autē,qđ dř,ꝙ licèt signare sigillo alieno.§.pñt, Inst.de te
sta. & l.ad testium.§.2.eo.tit.uerum est, si sigillationib.faciendis
non sit deputatum de publico proprium sigillum ſm Bal.p tex.
in c. Romana.§.pen.de fo,comp.lib.6.Nam vbi proprium hř si-
gillū,vtendū non est alieno,Spe.tit.de inst.edi.§.restat. ver.item
quòd sigillum,traditur per Fel. post Inn.& alios in c.2.col.pe.de
fi. instru. ¶ Ex his satis instructi possunt esse custodes, an verum
sit, vel supposititiū bullettinum. Tenentur enim diligenter ad-
uertere,ne sub fictitijs tractatorijs quisque ingrediatur. l.2.C.de
deser.lib.12.Considerabunt ergo horam discessus, & horam ac-
cessus,& prudenter cogitabunt si interim ad cōtagiosa loca po-
tuerint verisimiliter diuertisse. Interrogabunt illico applicātes
ad portam de nominib. & cognominibus ipsorū, & hoc prius-
quam inspiciant bullettinū. Et si in nomine,vel cognomine va-
riationem cognouerint, suspectas arbitrentur literas tractato-
283 rias,quia † in nomine & cognomine proprio non est verisimile
quenqam errare.l.fi. C.de hæred.insti. Et si custodes suspicentur
aliquē falsas tractatorias afferre, se a principio faciles exhibeāt,
nec eum diligenter examinent,sed cum iam pedem intra locum
intulerit, tunc eum appellent qualiter vocetur,quo cognomi-
ne nuncupetur, quid acturus venerit, nam tunc facilè variabit,
cum de introitu incœperit non dubitare.¶ Examinabūt insu-
per, an literæ tractatoriæ sint scriptæ characteribus officialis ad

eas ſcribendas deputati,& vtrum ſint in aliqua parte abraſæ, uel
284 vitiatæ.† Nam pp raſurã vel cancellationẽ arguitur falſitas lite-
rarum.l.fi.C.de edicto diui Adria toll.c.licèt, de crimi.falſi.¶ Et
ſuper oĩa illarum datam diligentius animaduertãt, c.eam te,de
285 reſcr.¶ †Quod ſi eam datam breuibus literis,&(ut aiunt)in aba
cho ſcriptam viderint,tunc bene oculos aperiant, quia ex altera
tione unius literæ variatur ſenſus, & facilimè litera abachi põt
alterari.Si ergo ipſam in aliquo corruptã, depreſſam, lineatam
uel aliqualiter uariatã conſpexerint, ſuſpectum credant bullet-
tinum,c.inter dilectos, de fi.inſtr.traditur per Pan. & alios,in c.
ex parte,eo.tit.Idcirco vtiliſſimum eſſet prouidere, ꝙ data horũ
bullettinorum ſcriberetur extensè, quia tunc non poterunt fa-
ciliter falſificari,ut in ſimili dixit Spe.tit.:de reſcri.pñ.§.j,uer.ꝗd
ſi ex forma.& eſt ad propoſitum noſtrũ optimus tex. in l.fi. pau-
lo ante finem, C.de ueter.iur.enucl.¶ Propterea ſigillum fideli-
ter intueri dñt,an ſit ſigillum Communitatis, a qua diſceſſum
286 fuit.†Et ſi non erit, uel ſit deprauatum, aut aliàs non bene im-
preſſum,ita ꝙ de ueritate dubitari poſſit, tunc non eſt bulletti-
287 no ulla fides danda, d.c. inter dilectos.† Sed quid ſi inter cuſto-
des,& uolentes ingredi, ſuboriatur diſcordia ſuper ueritate bul
lettini,quis de hac cognoſcet controuerſia? Reſpondeo paucis,
quòd iudex cuſtodum erit competens iudex, quia uolentes in-
gredi ſunt actores cum petant ingreſſum, & actores tenẽtur ſeq
forum rei.l.iuris ordinẽ.C.de iuriſ.om.iud. c.cum ſit generale,de
288 fo.comp. † Sed pone,ꝙ iudex pronunciet bullettinum eſſe legi
timum,cùm fortè ſit ſuppoſititiũ, an tali licentia licebit appella
re?Credo ꝙ non, quia tp̃s appellationis conſumaret effectũ ſen-
tentiæ.l.fi.ff.de appel.recipien.l.quiſquis. C.quorum appel.non
recip.l.fi.C. de ſepul.viol.Spe.tit.de appel.§.in quib.uerſ.8.¶ Di-
ces tu, ergo erit in facultate iudicis intromittere infectos arbi-
trio ſuo, ſi vniuerſitati non ſuccurratur remedio appellationis?
Reſpondeo, vbi probabiliter conſtaret bullettinum eſſe de falſi
tate ſuſpectum,uel aliàs de legitima contagionis ſuſpicione ap-
pareret, licitum eſſet populo appellare, & poſt appellationẽ de
289 facto reſiſtere. † Nam ubi apparet de iniuſtitia, & damnum eſt
irreparabile,licet aduerſus iudicem de facto reſiſtere. c.non de-
bet,& ibi gl. 11.q.3 .c.non infereñda.23.q.4.tradit Bar.in l.ſi alius.
§.belliſſime.ff.quod ui,aut clam.& plenè per Fel. in c.ſi quãdo,
& in c.ex literis,ubi bonus tex.de offic.delega.& per Lamber.de
290 Rãpo.in ſuis diſt.ſuper.ff.uet.in j.diſt. ¶†Sed quid ſi iudex man
det cuſtodibus ſub pœna fuſtigationis & centum marcharum
argenti, ꝙ nullum ſuſpectum intromittant, & præſertim Titiũ,
modo Titius uenit cum legitimo bullettino,& a cuſtodibus re-
cipitur. Quæritur an iudex poſſit hos cuſtodes fuſtigari facere?
Iſtam quęſtionem vidi in facto.Pro parte cuſtodũ & ſindicorum
loci,quorum mãdato Titius intromiſſus fuit,allegabatur ꝙ ip-
ſi erant in quaſi poſſeſſione cuſtodiendi, & ueniẽtes cum bonis
bullettinis admittendi,& ꝙ priuari non debebant ſua quaſi poſ
ſeſſione.Ad quod reſpondebam,ꝙ uirtute edicti non priuaban
tur ſua quaſi poſſeſſione, quia aliud eſt cuſtodire,aliud edicere,
ne ſuſpecti,& præſertim ne Titius intromittatur. Primum facti
eſt. Alterum iuriſdictionem habet incluſam.¶ Secundò diceba
tur,ꝙ iudex non poterat penam fuſtigationis ꝯminari, quia pe-
daneus iudex erat.Sed iſtud negabatur,ꝗa habebat merũ & mix
tũ imperiũ,& licèt eſſet unus ex magiſtratibus municipalib. nõ
tñ dici poterat iudex pedaneus. Differunt.n.inter ſe iudices pe-
danei,& magiſtratus municipales, ut ex titulorũ diuerſitate di-
lucidè apparet. Magiſtratus autem municipales de conſuetudi-
291 ne pñt exercere ea,†quæ ſunt minimi gradus meri imperij, ſ'm
292 Bal.in l.pen.C.commina.uel epi.fuſtigatio†aũt eſt minimi gra-
dus meri imperij,ſ'm d.Iaſ.in l.imperium,ff.de iuriſd.om.iudi.er-
293 go,&c.¶ †Tertiò dicebatur,ꝙ erat præceptum nudũ,cui paren
dũ non erat.l.j.& per totum, C.commina.vel epi.traditur ꝑ Bar.
in l.filiusfa.§.diui,ad fi.ff.de leg.j.Sed reſpondebã,tale præceptũ
fuiſſe factum ad aggrauandũ culpam cuſtodum ſuꝑ his,quæ ſpe
ctabant ad officium iudicis,quo caſu ualet,ẽt ſi non ſit expreſſa,
cauſa.l.j.§.cũ patronus,ff.de officio præfecti urbis. l.nã ſalutẽ.ff.
de offic.præf.uig. ¶ Quartò dicebatur, præceptũ debere intelli-
gi,ſi Titius ueniſſet ſine legitimo bullettino, aliàs eſſet iniuſtũ.
¶ Ad iſtud rñdebam,ꝙ præceptũ,quò ad Titiũ erat pręciſum &
abſolutũ,ideo præcisè & abſolutè intelligendum.l.j.§. & gñali-
ter,ff.de leg.pręſtan.Ad id,ꝗd p̃ceptũ eſſet iniquũ, rñdebã uerũ,
ſi cã ꝓhibitionis ceſſaret ex eo,ꝙ afferret bullettinũ. Sed alia ra-
tione potuit iudex moueri ad præcipiendũ, ne Titius admittere
tur,ergo in dubio parendũ fuerat, aut inſtandũ ꝙ p̃cepti cã ex-
primeret,c.ſi qñ,de reſc.Potuit.n.iudex p̃ceptum feciſſe,ꝗa ſcie-
bat paulo ante Titiũ fuiſſe cõuerſatũ cũ infectis, ex qua cõuer-
ſatione ſuboritur probabilis ſuſpicio, cum dici ſoleat,quòd

Vuaq; conſpecta liuorem ducit ab vua.

Et ſic cũ ſanis ſanus eris,aliàs morbo nõ carebis,ut dixi s̃.& pro-
batur in c.poſtq̃,de ele.Potuit ẽt moueri iudex, ꝗa cognoſcebat
Titium eſſe ceruicoſum,& ſi fuiſſet admiſſus, nõ potuiſſet facilr
cuſtodiri,cũ occultè ad infectũ locũ uicinũ, uñ oriũdus erat, &
a quo aufugerat,qñque ſe tranſportaret, ex alijs ẽt cauſis moue-
ri potuit,de quib. dixi s̃.in 3. q.princ. huius remedij s̃,uel ex alijs
294 quas tu ipſe ꝯſiderabis.¶ †Inſuper dubitare quis poſſet, qua pę-
na puniendi ſint cuſtodes, qui accepta pecunia ꝯ ordines ingre
di patiuntur uenientes ſine bullettino, uel cũ bullettino, quod
ſciunt eſſe ſuppoſititiũ & falſum? Rñdeo, ſi agrorũ & territorij
cuſtodes patiantur aĩalia intrare territorium, & ibidẽ depaſci,
grauiſſimo puniuntur ſupplicio.l.j.C.de fun.& ſalti.rei diu.lon-
gè maiori pœna puniendi ueniunt cuſtodes portarum. Et ſi ex
tali intromiſſione locus peſtilẽtioſus redderetur, nulla tam acer
ba pœna excogitari poſſet,quæ ad tm̃ ſcelus puniẽdum ſuffice-
re uideatur:Proditores.n.patriæ ſunt, acſi inimicam gentem in-
295 tromiſiſſent depredandi & occidendi cauſa, † quam qui intro-
mittunt,viui ſunt comburendi.l.ſi quis Barbaris. C.de re milit.
lib.12.facit dictum Bal.in c.j.col.5.quib.mod.feud. amit. & facit
296 tex.in l.carceri,& leg.milites.ff.de cuſtod.reo. ¶†Sed quid ſi ali-
quis ſine bullettino intrauerit clandeſtinè,dum cuſtodes fabu-
lantur in portis,an cuſtodes ſint tuti ab omni pœna? Rñdeo, ꝙ
non,ſi ſint ſalariati de publico. Qui.n. mercedem pro cuſtodia
recipiunt,ad exactiſſimam tenentur cuſtodiam, & ſic ẽt pro le-
297 uiſſima culpa ſunt puniendi.l.qui mercedem.ff.loca.† Oportet
enim cuſtodes,quib.populus cõmiſſus eſt, cum magna cõſtãtiá
vigilare,c.ꝑportet.81.diſt.Si cuſtos eſſes,quæ acta ſunt,ſcires:ſed
quia nimia deſidia, & torpore deprimeris cũ tuo dedecore, &c.
plura narrantur,c.ſi cuſtos,27.q.j. Nam paſtor non excuſatur,ſi
298 lupus opes comedat,& ipſe neſciat,c.quãuis,de reg.iu. ¶†Hinc
dicebat Bald.ꝙ famulus, ꝗ demiſit equum in paſcuis,quẽ lupus
comedit uel fures abegerunt,tenetur dño ad ęſtimationem,niſi
eſſet conſuetudo in loco,dimittendi equos in paſcuis ſine cuſto
dia,ita Bal.in l.nemo deinceps,ad fi.C.de epiſ.audien. Caſtigan
di ergo ſunt cuſtodes pro modo culpæ. l.milites, & l.fi.ff.de cu-
299 ſtod.& exhi.re.¶ Sed quid†ſi aliquis intrauerit ſine tractatorijs
inuitis cuſtodibus,an tunc excuſandi ſint? Dic aut cuſtodes po-
tuerunt reſiſtere,aut,non,arg.l.item quæritur,§.exercitu, & l.in
lege.ff.loca.& d.l.milites. Tenentur.n. pro uirib. reſiſtere.l.j.§.j.
ff.ad Silla.ſi aũt reſiſtere non pñt, nihil eis põt imputari,quia ad
uerſus uim cuſtodia parum ꝓdeſt. l.ſi ea res,in princ.ff.de actio.
emp.Ex his ſatis conſtat valere ſtatutũ,ꝙ ſine bullettino nullus
300 locũ ingrediatur.¶ Sed nunc quæro,†an ualeat ſtatutũ, ꝙ nul-
lus audeat ſub pęna exire locũ ſine licentia deputatorũ,uel ſine
bullettino?Br rñdeo,ꝙ ſtatutũ ualet,ſi ex cã imminẽtis peſtilen-
tiæ,uel alia rationabili cã fiat,ſ'm Bar.in l.mercatores,per illum
tex.C.de commer.& merca.Si uerò ſine iuſta cã fieret, non uale
301 ret:†putà ſi dñs loci uellet ſtatuere, ꝙ nemo exeat territorium
pro molendo uel laborando,ad effectum,ꝙ quilibet irè cõpella
rur ad ſuum molendinum,uel ut per indirectũ cogantur labora
re in prædijs ipſius dñi.Eſt.n.hmõi ſtatutũ iniquũ,& nõ toleran
dum,ſ'm Soc.conſi.272.Non proſequendo ordinẽ, lib.2. ubi ita
declarat.d.l mercatores, & ad propoſitum facit pulchra deciſio
d.Io.Bap.de S.Seuerino in l.oẽs populi,col.36. ff.de iuſti.& iure.
302 † Et ex hoc infero,ꝙ ſi cõitas ordinet, ꝙ nullus forenſis audeat
locum exire, niſi ſecum duxerit unum ex incolis loci, ꝙ talis or-
dinatio non ualet,quia facta cauſa lucri ipſorum incolarum,ni-
ſi fortè alienigenæ eſſent ſuſpecti, ut quia eſſent de loco conta-
gioſo ibidem vicino,a quo aufugerũt propter peſtem.¶ Inſuper
quia tp̃e peſtis ſolẽt fieri edicta,ꝙ nullus audeat receptare in ca-
ſtro, uel in loco aliquẽ forenſem ſub certa pœna. † Quæritur,
303 quid ſi aliquis receptauerit forenſem extra caſtrum in ſua caſſi-
na,ſeu baſtita,an incidat in edictum? ¶ Iſtam qõnem format in
ſimili Alb.de Roſ.in 4.par.ſtatutorum,q.98. incip. Quid ſi ſtatu-
to caueatur.& determinat ꝙ ſic, conſiderata rõnis identitate,ſe
quitur d.Iaſ.in l. plerique.col.j. ff. de in ius uoc.¶ Sed quatenus
attinet ad ꝓpoſitum duo ſunt conſideranda. Primò, an militet
eadẽ rõ in caſſina,q̃ militat in ipſo caſtro:Scđò, an in pęnalibus
ſit licita extenſio ex rõnis identitate? de quo per Fel.in proœm.
Greg.& d. Iaſ.in l.fi.ff.de in ius uoc.& aliquid dixi s̃.Reſtant duo
alia remedia quę mihi occurrunt.ſed quia communia ſunt,tam
ad curandum,q̃ præſeruandum,ea ſtatui in fine reſeruare,ut fe-
cit Imperator,C.commun.de lega. & C.commun. de ſucceſſio.

S V M M A R I V M.

1 *Peſtilentia eſt omnium ægritudinum Regina.*
2 *Principijs obſtandum,aliàs ſerò medicina paratur.*
3 *Peſte infectos an,& quando liceat extra locum eijcere.*
4 *Peſte infecti,an per uim expellendi ſint a loco, licèt ipſi malint includi in pro pria domo.Et quid ſi malint ad aliquod prædium ruſticũ, ſeu caſſinam tranſ ferri,quàm ad hoſpitale.*
5 *Peſte infectos,& de peſte ſuſpectos, qui ſunt eijciendi de domo,an magiſter ſa nitatis poterit transferre ad eundem locum.Et an poterit maſculos cum fœminis collocare.& nu.7.Et quid fiendum,ſi hoſpitale, uel locus non ſit tam amplus,ut ſeparari poſſint.nu.10.*
6 *Iudex ſi uideat duos non poſſe ſine diſcrimine uitæ ad idem iter ire, putà,quia inimici uel riuales,an poſſit eis ſub pęna indicere,ne ad eandem uiam,ſed di uerſam,uadant.*
8 *Scholares,an uno ex ſocijs reluctante poſſint ganeas in domo tenere.*

Peſtem

9 *Peſtem auget coitus.*
11 *Hoſpitalia, in quibus curantur infirmi, præſertim peſtilentioſi, debent extra muros conſtrui.*
Et quid ſi ciuitns nulla loca poßideat extra muros, & nemo reperiatur uendere uolens locum pro ſtruendo dictum hoſpitale, nu. 12.
Et quid ſi non inueniantur loca commoda propè ciui. nu. 14.
13 *Fundi dominus an fauore publico cogi poßit ad uendendum dictum fundum, ubi erigantur furcæ.*
16 *Nobilibus, præſertim infirmis, ſunt meliora hoſpitia aßignanda.*
17 *Hoſpitalis ædificandi cauſa poteſt imponi collecta ſeu talea, a qua nemo excuſatur.*
Et quid ſi conſuetudo uetat taleam imponi. nu. 18. & 20.
18 *Conſuetudo ad bonum publicum tendens, & maximè quòd quilibet in piam cauſam aliquid annuatim conferre teneatur, eſt laudabilis.*
21 *Peſtem ex mala Reip. adminiſtratione, ut plurimum, cauſari ſuſpicatur operis author.*
22 *Hoſpitalium conſtruendorum cauſa ſolent ſummi Pontifices concedere fabricæ fructus primi anni beneficiorum uacantium.*
23 *Legatus de latere, an poſſit concedere fabricæ hoſpitalis, uel etiam uni laico fructus primi anni beneficiorum uacantium.*
24 *Statutum, quòd pro fabrica hoſpitalis debeatur 20. uel quinquageſima legatorum, & hæreditatum, an & quando ualeat.*
Et de quibus hæreditatibus intelligere cenſeatur ſtatutum. nu. 25. & ſeq. in quibus uidere licèt plures exceptiones, quas patitur dictum ſtatutum.
26 *Lucrum id dicitur, quod ſupereſt deductis impenſis, & oneribus.*
33 *Doctoribus conſulentibus non debetur honorarium ad numerum chartarum, & ſecundum multiloquium.*
35 *Legatus an poßit diſpenſare quòd legatum in unam piam cauſam, conuertatur in aliæm.*
36 *Statutum, quòd fabricæ hoſpitalis debeatur quinquagaſima dotium nubentium extra territorium, & mulierem forenſium nubentium in territorio, an ualeat.*
37 *Statuere poteſt ciuitas, quòd quilibet artifex in principio ſui artificij teneatur certum quid ſoluere pro fabrica hoſpitalis. Item quòd pro gradu Doctoratus debeantur tot floreni. nu. 38.*
Item quòd quicunque uoluerit eſſe de numero hoſpitalariorum ſoluat tantum pro fabrica. nu. 39.
40 *Hoſpitalarij gaudent priuilegio, ne teneantur ad munera perſonalia. Et dicuntur perſonæ eccleſiaſticæ. nu. 41.*
Et ſecundum aliquos gaudent priuilegijs, quibus gaudent hoſpitalia, & clerici. nu. 42.
43 *Hoſpitalarij poſſunt conſtituere collegium, & Rectorem, ac ſindicum eligere.*
44 *Legata, quæ in vſus pauperum fiunt, longè laudabiliora, & Deo acceptiora ſunt, quàm quæ fiunt eccleſiæ. Et ibi aſſignantur cauſæ.*
45 *Domus peſte contaminatę purgandę ſunt, & bona mobilia, quę aqua mundari nequeunt, comburenda, ut ciuitas uel locus quiuis a peſte ſeruetur. & ſe.*
Et an & quando magiſter ſanitatis poßit inuitis dominis eorum bona comburere. Et an ciuitas poſſit de ipſis ordinare. Et quis teneatur ad pretium dictarum rerum combuſtarum. nu. 47. 48. & ſeq.
46 *Leproſorum domos & bona mobilia qualiter purgabant patres antiqui.*
52 *Peſtis optimum remedium eſt locum mutare, & ad montana diuertere caſtra. nume. 54.*
53 *Peſtem longè & citò fugiendam, ait etiam vulgus.*

De remediis ad curandam peſtem.

DEuenio itaque, Deo ꝓpitio, ad extremam
partē huius noſtri opuſculi, uideli
cet ad remedia curatiua. ¶ † Regina eſt omnium
1 ægritudinum peſtilētia, c. ſicut, de ſimo. & oīum
etiā inſolentiſſima, ſeruis ſtipata ſupbis, quos al-
loq qlibet formidat. Quo fit, ut oīb. odibilis ſit
& cōtēptibilis, & rariſſimus reperiat̄ medicus, q illius curā uelit
ſuſcipere. Quiſqs ergo in hāc inciderit infirmitatē, ſi medico ca-
reat, hūc perlegat libellū, nr̄a utat̄ cura, noſtro fruatur antidoto
2 anteq̄ peſtilens uenenū intima penetrauerit. Subito † .n. eradi-
cādę ſunt huius morbi mala ſemina, & principijs obſtādū eſt: al's
ſerò medicina parat̄, c. ad hæc, de reſcriptis, c. mala cōſuetudo, 8.
3 diſt. ¶ Primū remediū erit infectos eijcere † extra locū. Inquit. n.
Hieron. in cano. reſecandæ, 24. q. 3. Reſecandæ ſunt putridæ car-
nes, & ſcabioſa ouis a caulis repellenda, ne tota domus, maſſa,
corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putreſcant, intereant.
Nam immedicabile vulnus, ſ'm Ouid. enſe recidēdū eſt, ne pars
ſincera trahat̄. Morbida. n. pecus totū corrūpit ouile. ¶ Et ꝙ infe
cti poſſint expelli de ciuitate, firmāt Bal. & Pau. de Caſt. in l. 2. C.
de ſum. Tri. & fi. cat. ar. illius tex. Lu. Ro. Alex. d. Iaſ. in l. caſus, pil-
lū tex. C. de teſt. & Cep. in trac. ſer. ruſt. ſub rubr. de paſcu. in 6. q.
Niſi. n. citò eradicet̄ amaritudinis radix, tota plebs ꝯtaminata tri
4 ſtabit̄, c. 21. q. 4. ¶ Sed hic ſe offert dubitatio, † qd ſi infecti malint
includi in domo ꝓpria, an tunc inuiti expelli poſſint? Videretur
fortaſſe dicēdū ꝙ nō, qa ceſſat rō publicæ utilitatis, cum incluſi
non valeant alios coinquinare, ergo &c. Item durum ur̄ & inhu
manum, aliquē inuitū trahi de domo ſua, l. plerique. ff. de in ius
uo. l. nemo. ff. de regu. iur. Deciſio huius qōnis eſt magni ponde-
ris, ideo intenſius aīaduertendū. ¶ Putarē plura eſſe cōſiderāda
Primò, an in eadem domo ſint alij nō infecti, quos magiſter ſa-
nitatis nō uult expellere, & tūc infecti eijci poterūt, qa ſubeſt ra
tio eiectionis. ſ. ne reliq corrūpantur, quæ rō ſtat ēt ꝙ nō infecti
contētarent̄ includi cū infectis, cū nō ſint dn̄i corporū ſuorū, l.
liber hō. ff. ad l. Aquil. c. ſi verò, de ſent. exc. & ꝓ iſta cōſideratio-
ne adduco caſum in c. ipſa pietas. 13. q. 4. ¶ Si uerò oēs ſint infe-
cti & oēs malint includi, tūc ad duo aduertēdū eſt. Primò, an ex
incluſione militet timor corruptionis uicinorū, & tunc oēs eij-
ciēdi ſunt; aut nullus ſubeſt timor, & tūc ꝯſiderāda ſunt loca, ad
quæ magiſter ſanitatis eos trāsferri vult. nā ſi talia ſint, in qb. eo-
rū ſaluti opportunius ꝓuideri poſſit, tūc ad ea loca inuiti tradu
ci poterūt, d. c. ipſa pietas. Si uerò ſint loca magis infecta, & ubi
ferè nulla ſit ſpes ſalutis, tūc crederē ꝙ de domo inuiti non poſ-
ſint trahi. aliàs magiſter ſanitatis appellādus erit magiſter mor-
5 talitatis. ¶ Sed hic † q̄ro, an eo caſu quo magiſter ſanitatis vult de
domo trahere, tā ſuſpectos, q̄ infectos, an poſſit oēs ſimul ad eū-
dē locū trāsferre, & oēs in eadē camera collocare? Rn̄deo ꝙ nō,
quiā ſeparādi ſunt ſocij, q ſibijpſis inuicē ſunt dānoſi. l. ſi ꝯuene-
6 rit, in fi. ff. pro ſoc. Bene facit, † qa ſi iudex uideat duos non poſ-
ſe ſine diſcrimine uitę ire ꝑ eandē uiā, ut qa fortè riuales ſint, vel
aliàs inimici capitales, tūc poterit & debebit præcipere cuilibet
ſub formidabili pęna, ꝙ vnus uadat ꝑ unā uiā, & alter ꝑ aliā, taľr
ꝙ non poſſint ſubijpſis obuiare, ſ'm Iac. de Are. Alb. de Roſa. &
d. Iaſ. in l. fi. ꝑ illum tex. ff. de off. ꝓcu. Cæſ. ſeq̄t idē d. Iaſ. in l. quid
7 iuſſit, in gl. j. ff. de iud. ¶ Sed an ſimul † poſſit collocare maſculos
cum fœminis? Rn̄deo non eſſe ſimul maſculos & fęminas com-
miſcendas, l. non aliter. ff. de vſu, & habi. per quam l. dicit ibi glo.
8 ſcholares, † uno ex ſocijs reluctante, non poſſe ganeas in domo
tenere. facit tex. in c. j. de cohabi. cler. & mulie. Nec quiſquā di-
cat rōne infirmitatis tolerandum eſſe, ut ſimul ſtare poſſint: qa
nec ratione humilitatis & officij conceditur frequenter clericis
intrare domos matronarum, c. clericus nullus. 81. diſt. Et intelle-
xi tēpore peſtis fuiſſe patrata infinita carnis delicta, & mortuis
maritis ſeductas fuiſſe pleraſq; ad ꝯ̄hendas ſecundas nuptias cū
9 inæqualibus & pauperib. † Et eo maximè ſeparandæ ſunt fœmi
næ a maſculis, quia coitus auget hāc infirmitatē, ut dixi s̄. in quę-
ſtione de cauſis. ¶ Hęc aūt intelligo vera eſſe, niſi eſſent tales mu
lieres. de quib. naturale fœdus nihil ſiniſtri nos ſuſpicari permit
10 tit. l. eum qui. C. de epiſc. & cler. ¶ † Sed quid ſi ciuitas non hēat
hoſpitale tā amplum, in quo poſſint includi infecti ſeorſum a ſu
ſpectis, & fœminæ ſeparatim a maſculis. Quid tunc agendū? Re-
ſpondeo, quærantur aliqua loca vicina ciuitatis, quæ muro, ual-
lo, aut foſſa ſint circumſepta, & ibidem ſeparatim & diuiſim col
locentur. ¶ Dixi uicina ciuitati, & non intra ciuitatem, quia pe-
11 riculoſum eſt retinere infectos intra ciuitatem. † Et ideo hoſpi-
talia, in quib. curantur infirmi, quæ noſecomia nuncupantur, ſe
cundū gl. in l. illud. C. de ſacroſan. eccleſ. ſunt extra muros urbis
conſtruenda, ſ'm Io. de Piat. in l. cum s̄. virentē. C. de re mil. li. 12.
12 & dixi s̄. in 5. remedio præſeruatiuo. ¶ † Sed quid ſi extra muros
ciuitas nulla loca poſſideat? Reſpondeo, ſibi emat, uel cōducat.
Et ſi dixeris non reperiri, qui uēdere minuſve locare uelint? Re-
ſpondeo fauore publico dominos locorum habiliū ad includen
dos ægrotos cogi poſſe ad uendendum, uel locādū. l. ſi qs ſepul-
chrū. ff. de relig. & ſump. fu. l. lege Cornelia. ff. ad Sylla. Et propte
13 rea dicebat Io. An. in addi. Spe. ſuper rub. de exec. ſen. ad fi. † ꝙ fa-
uore publico cogi pōt dn̄s uendere fundū, in quo erigantur fur
cæ ꝓ iuſtitia facienda. ſequitur d. Ale. in l. 2. in fi. prin. ff. ſol. mat.
Nā ēt fauore publicæ utilitatis dn̄i pn̄t cogi locare eorū domos
ſcholarib. & doctoribus legentib. ſ'm Bald. Ang. Imo. & Mod. in
14 l. j. ad fi. ff. ſol. mat. ¶ † Et ſi fortè ꝓpè ciuitatē nulla inueniantur
loca cōuenientia, tunc neceſſitas reddat p̄fectos ſanitatis indu-
ſtrioſos. faciāt ergo fieri caſas & capannas, ad quas transferātur
infecti. Sunt aūt hmōi caſæ faciēdæ in loco uallo, foſſa aut aqua
circundato, ne inde exire ad ſanos, uel ſani ad eos accedere ua-
leant, niſi de licentia prefectorū. Papiæ in inſula quadam Ticini
15 annis fieri ſolent. ¶ † Sed ſi ſuſpecti uel infecti malint transferri
ad aliquod ꝑdium ruſticū, ſeu ad caſſinam, vel baſtitā, q̄ ad noſe-
comiū & capānas, an audiendi ſint? Vr̄ ꝙ non, qa poterunt inde
uagari, & alios inficere. Ego exiſtimo, ꝙ ſi uelint a cuſtodib. de-
putandis ꝑ præfectos ſanitatis cuſtodiri, ꝙ cum eis ſit humani-
ter agendū. Nā cū ceſſet rō, ne ſani corrumpantur attēta cuſto-
dia, ceſſare ēt debet iuris diſpoſitio, dictās eos ad noſecomiū trāſ
portari debere. c. cū ceſſante, de appel. l. adigere. §. quanuis. ff. de
iu. pat. ¶ Quæ facultas diuertendi ad aliquā caſſinā maximè Pa-
16 tritijs & nobilibus eſt concedenda. † Sūt. n. nobilibus aſſignāda
meliora hoſpitia. l. 2. & l. fi. C. de met. & epid. li. 12. Sic Abbas mo
nachis nobilibus infirmis gratiā facere pōt, ut alibi, q̄ in cōi in-
firmatorio uictū ſumere ualeāt, c. cum ad monaſteriū, §. porrò,
de ſtatu mon. ¶ Conſulo itaq. dn̄is meis Auen. ſi uelint præmiſ-
ſas difficultates euadere, & ciuitatem non contaminari cōtagio
ſo morbo cuiuſlibet ēt infirmi piſcatoris, ut nuper eueniſſe do-
lenter cōſpicimus, ꝙ cōſtitui faciāt unū amplū, & ſplēdori, tam
excelſæ vrbis cōueniēs hoſpitale. Nec quemq̄ terreat operis im-

pensa,ꝙ fructum cum fœnore est allatura. Minima.n.videbitur
si cum damnis,& incomodis conferatur,ꝙ pp pestilentiã ẽt mo-
17 dicã ciues patiunt.¶†Sciendũ aũt est, ꝙ ꝓ rata patrimonij qui-
libet,nullo priuilegio obstante, ad constructionẽ huius publici
operis conferre tenetur.l.ad portus. C.de ope.pub. Cõcernit.n.
singulorum vtilitatẽ,& urbis decorem, ergo qlibet ad cõtribu-
tionẽ cõpelli põt,vt dixi latè s.¶ At dicet aliquis,in ciuitate Aue
nionensi nulla unquã fuit imposita collecta, unde non uř tole-
randũ,ꝙ mala cõsuetudo inducat. ita mihi rñdit qdam amicus
meus. Sed salubrius certè fuisset collectas,angarias, & peranga-
rias sustinuisse,ꝙ diram pestem. Esset.n.vrbs opulentior & popu
18 losior. Laudabilis nanq; est ꝯsuetudo, quæ† ad bonũ publicum
tendit, & maximè ꝙ quilibet in piã cãm aliqd annuatim confer
re teneatur,c.ad apostolicã,de simo.no. Bar.in l.priuilegia,C.de
sacros.eccl.Et si tua te uincat auaritia,ꝙ nolis pati collectã im-
poni,consule teipsum si aliunde haberi possit pecunia ad con-
19 struẽdum opus tã pium,tam laudabile, & Deo gratissimũ.†Ego
studerem occurrere his,qui publicos redditus deuorant, & quę
ad iniquum malitiæ compendium trahi hactenus solita sunt,in
20 hanc piã cãm conuertenda exclamarem.¶†Sed horrendũ cer-
tè;hi,qui deberent patriam defendere, & ab oppressionib.suble
uare,inueniuntur opprimere,§.si uerò refutauerit, in Auth. ut
diffe.iud.Hi sunt furib.deteriores, nam fures timentes furãtur,
legis laqueos formidant:isti aũt audacter delinquunt,& qcquid
21 agunt,legem putant.† Hinc primam contagionis cãm suspicor
exoriri:hinc oĩs mali labes initium capit,nam cum in Rẽpubli-
cã delinquant,cũ publica sine pudore prædẽtur,& nullus in po
pulo sit qui resistat congruum ẽt est,ut publica pęnitẽtia popu-
lus affligatur,c.ꝙ errauerat, 23.q.5. & pp Regentiũ scelera Deũ
flagellasse plebẽ suã persæpe legimus. ¶ Supplicarẽ sanctissimo
dño nostro Papæ, vt dignaret ꝯcedere fabricæ huius hospitalis
fructus primi anni oĩum bñficiorũ uacãtium in Archiepãtu,sal-
22 tẽ ꝓ dimidia. † Solent.n.pientissimi Pontifices sibi priuilegia in
dulgere.c.si pp tua debita,de rescrip.lib.6.& in extrauaganti.Io.
22.quæ incipit,Suscepti regiminis vbi gl.in uerb.fabricæ attesta
tur tale priuilegiũ als fuisse concessum hospitali Pontis. Nam si
aliæ urbes qñq; istud impetrauerunt, an ne putas ciuitatẽ Aue-
nio.quæ ecclesiam pleno iure recognoscit, idem cõsecuturam?
Certus.n.sum hanc vos gratiam habituros a Reuer. D.D.Franc.
de Claromonte, Car.& Auenionẽsi Legato meritissimo, q vos,
uestramq; ciuitatem singulari amore prosequitur. † Nã ipse ẽt
23 hẽt potestatẽ,c.unico,ut eccl.bene.ad fi.firmat Io.And.& alij in
c.si tibi concesso,de præb.lib.6.& in d.c.si propter tua debita.&
gl.in d.extraua.suscepti regiminis,ꝙ uult ꝙ solus Papa possit cõ
cedere fructus beneficiorũ uacãtium uni laico,putã Regi Fran-
ciæ pp aliquã necessitatẽ fabricę,aut hospitalis. Etiam inferiores
pñt ꝓ arbitrio fructus beneficiorũ uacãtium in sua diœcesi do-
nare. Qđ ẽt tenet Spe.tit.de dispensa.§.nũc de epõrum, uer.107.
¶ Laudarem ẽt,ꝙ fieret statutõ,ꝙ xx. vel quinquasima legato-
24 rum,& hæreditatũ debeatur huic fabricæ.† valet.n.hmõi cõstõ.
& licèt lex Papia,quæ uigesimã hæreditatẽ fisco deferebat, tanq̃
iniqua fuerit ꝑ Iusti.sublata,l.fin.C.de edi.diui Adria.tol.non tñ
idem dicendum in casu nostro,qa non est par rõ Christi & fisci.
Nam hæc lex ad utilitatẽ publicã & laudẽ Christi, illa ad perni-
ciẽ ciuium & cõmodũ fisci:hæc ad salutẽ populi, illa ad ruinam
edita fuerat.¶ Et ꝙ istud statutũ valeat,firmant Bal.Sal.& Mod.
in d.l.fi.sequuntur ubiq; Doc.ut patebit ex ĩ.dicẽdis & tale sta-
tutum uiget in ciuitate Cesenæ,ꝓut referunt Mod. in d.l.fi.Sed
quia multa dubia circa intelligentiam dicti statuti suboriri pñt,
25 utile putaui subijcere nonnullas declarationes. ¶†Prima decla
ratio est,ut statutum procedat in hæreditatib. extraneo delatis,
non aũt in hæreditatib. debitis filio existenti in potestate patris
tpe mortis,in quem dñium continuari,non hæreditatẽ defer
ri,l.in suis,ff.de lib.& posth.& ita ibi expresè decidunt Ang.Ra
phae.& Imo.sequitur Io.de Plat.in proœ. Insti.in uer.Alemani-
cus. Plus uoluit Io. de Imo. in d.l.in suis, ꝙ de hæreditate delata
descendentib.uel ascẽdentib.nulla debeatur uigesima, ꝙ ex for
ma statuti alias soluẽda est, qđ æquũ uř:verba tñ statuti conue
niunt ꝯriæ sñiæ, ergo ẽt cõueniet dispositio, l.quod constitutũ.
26 ff.de testa.mil.¶†Secundũ intelligi debet istud statutũ deductis
prius sumptib.& onerib.incumbent ib.hæredi & legatario,quia
statutũ considerauit lucrũ hæredis, & legatarij. Illud aũt dř lu-
27 crũ, † qđ superest deductis impensis & onerib.l.Lucius.ff.ꝓ soc.
& ita expressè decidunt Bal.& alij in l.non amplius,in princ.per
illum tex.ff.de leg.j.& ibi d.Ias. adducit septẽ sises decis. quas ui-
28 debis,cum facere uolueris † unum grande consilium, & facere,
quod tibi soluat ad rõnem chartarũ, ut mul ti soluunt, & malè,
qa cãm dãt consultorib.prorũpẽdi in multiloquiũ & verbosita-
tẽ,ꝙ persæpe optimã ꝯsultationẽ offuscat,& iudicis stomachum
mouet sensum onerat,iudiciũ & intellm peruertit, ſm Hier.sup
Hieremiã.li.2.pro quo facit tex.in l.fin.C.de appel. Et ultra illas
septem decis.uide plures aliàs similes reductas per Fel.in c.ad au
res,de rescr.ubi ego ẽt quasdam addidi,& eas,ut spero, aliquãdo
29 uidebis.¶†Ex hac declaratione infertur,uigesimam non deberi
de legatis,ꝙ nullum lucrũ afferant.vñ ꝓ legato dotis facto vxori
a uiro quatenus in dote erat,vxor nõ tenebitur ad vigesimam se
30 cundũ Bal.in l.3.C.de fal.cau.adiec.leg.† Nec ꝓ legato liberatio
31 nis facto debitori prius liberato,ſm Bal. ĩ l.3.in fi. C.de le.† Nec
pro legato liberationis facto debitori tuto exceptione, ſm Bar.
32 in l.creditor,ꝑ illum tex.ff.de li.leg.† Nec pro legato nullo & inu
tili.l.non dubiũ,ff.ad l.Fal.Secus si legatum liberationis lucrum
afferat,tunc quatenus in lucro est, uigesima fabricæ debebitur.
33 l.quærebatur,ubi Ang.& scri.ff.ad l.Fal.¶†Hinc si testõr grauet
hrđem ad uendendum.Titio fundum ualoris xx. aureorum pro
decem,tunc de alijs Titius tenebitur, qa eius lucro cedunt,ſm
34 Ang.& Mod.in l.qui fundũ,ff.eo.titu.ad leg.Falc.¶†Tertiò re-
stringendũ est statutum,ut non procedat in legatis & hæredita-
tib.relictis alicui alteri piæ causæ, qa talia relicta non pñt ĩ alios
usus cõuerti,ꝙ a testõre fuerit ordinatũ,cle. qa contingit, de re-
lig.dom.ſm Bal.in l.nulli.C.de epis. & cle. & ideo bonũ esset,ꝙ
statuentes disponerent ẽt de relictis cuicũq; piæ cãæ,deinde ob-
35 tinerẽt cõfirmationẽ statuti a sanctis.dom. nřo Papa. ¶†Dico a
Papa,quia dubium est,an Reuerendis. d.Legatus possit dispen-
sare,ꝙ legata pia cõuertantur in alium usum. & Car. in d.cle.qa
contingit,in 5.q.post Lapum tenuit,ꝙ nõ possit,nisi sit sibi spe-
36 cialiter concessa facultas. † Posset etiam ciuitas statuere,ꝙ fabri
cæ hospitalis debeatur quinquagesima dotium mulierum, quæ
nupserint extra territoriũ, uel quinquagesima dotium fœmina-
rum forensiũ,ꝙ nubunt in territorio. Valet.n. tale statutũ,ut ꝑ
37 Cor.consi.106.quamquã in hac,lib.4.¶†Sunt ẽt alij modi,& alie
uiæ,qb.in hanc cãm pecuniæ haberi poterunt,ut si statuatur,ꝙ
38 quilibet artifex in prin.quo artẽ cœperit exercere, teneatur† au
reũ fabricæ soluere,& ꝙ quilibet certũ qd soluere debeat ꝓ gra-
39 du doctoratus. † Et qcunq; uoluerit esse de numero hospitala-
riorũ,soluat x.flore.Habent.n.hospitalarij priuile.ne teneant ad
40 munera personalia,c.tributum,23.q.8.uer. uniuersis.†Dñr.n.ꝑ-
sonæ ecclesiasticæ,licèt non sint clerici,ſm glo.in c.sciant cũcti,
41 de elec.li.6.†& ſm aliquos gaudent priuilegijs, quib.gaudẽt ho
spitalia & clerici,ſm gl.in c.quisquis,18.q.4. de quo per Bar.in l.
semper,§.fi.ff.de iure immun.& in l.quod constitutũ,ff.de testa.
mil.& d.Ant.de Butr.consi.40.Statuto ciuitatis, aliàs inc. Nulla
dubitatio. Solent ẽt habere indulgentias & priuilegia speciali-
ter concessa a summis Pontificibus. Et pñt cõstituere collegiũ,
& Rectorem,ac syndicũ eligere,c.inter dilectos, de don. Nõ erit
ergo iniquum ordinare, ꝙ quicunq; uoluerit ingredi collegiũ
hospitalariorum teneatur soluere decẽ flore.ꝙ ordinationẽ ser-
42 uant hospitalarij Sancti Matthęi in ciuitate Papiæ.¶†Consule-
rem ẽt usurarijs & oĩbus alijs, qui uolunt exonerare suas cõsciẽ
tias pro incertis malè ablatis, uel qui ex deuotione, uel pro ani-
ma parentũ,& benefactorũ intendũt aliqua elargiri ad pias cau
sas,ꝙ ea oĩa erogarent huic fabricæ, & pro alimentis pauperum
ibidẽ degentiũ, non ecclesiæ pro construendis capellis seu mis-
sis celebrandis. satis.n.auri,imò satis ueneni habet ecclesia,c.au-
rũ habet, 12. q.2. Cuius.n. animi putares esse pios fundatores,si
suos descendentes conspicerent mendicari, & capellanos lautè
epulari,si nudos intuerentur amicos in grabato iacere, & præla
tos magnificè indutos cũ scorto luxuriari? Quid si existimasses,
Constantine,liberalitatẽ tuã,qua pro Christi gloria,ꝓ Christia-
næ religiosis augmento usus es, ad interitum Christianorum,ad
infamiã ecclesiæ,ad ruinam Italiæ qñq; cessuram?mutasses, cre-
do, ꝓpositũ. Non plura, digito compellor labellũ compescere.
¶ Concludã tñ laudabiliora, & Deo acceptiora esse legata,quæ
in vsus pauperum relinquuntur,& charitate, pietate, hospitali-
tate,refulgent:ex his subleuantur miseri, curantur infirmi,satu-
rant famelici,tristes consolantur,dispersi congregantur,peregri
ni recipiunt,ansam non ꝑbent auaritiæ,cãm nõ ꝑstant ambitio-
43 ni,gulæ,& luxuriæ materiã non ministrant. ¶†Secundũ,& ꝓce-
denti ꝓximũ remediũ est, post eiectionẽ infectorũ illico eorum
domos purgare,& cõtagiosa bona mobilia, quæ aqua mundari
nequeũt,ut sunt pelles,lecti,& his similia,cõburere,& igni pur-
34 ganda mãdare.†Nã patres nostri,si de lepra perspicuè cõstabat,
leprosi uestimenta comburebãt, eiusdem domum radebant in-
tus.& per circuitũ,& puluerem rasuræ spargebãt extra ciuitatẽ
in loco immundo,& luto nouo eãdem domum liniebãt. Quod
si in eadem reuersa fuisset lepra, tunc a fundamentis destrueba-
tur,ligna,lapides,& cęmenta extra urbem ꝑijciebantur in locũ
immundũ,ut hř Danielis 4.c.& Ionæ 3. & per gl. in c.voluissent
45 iniqui,in uersi.ut lepra,de pęni.dis.j.¶†Sed hic quæro,an magi-
ster sanitatis possit inuitis dñis bona ipsa contagiosa cõburere?
Rñ,nisi sibi specialiter sit concessa facultas, arbitror ꝙ nõ possit,
46 † quia nunquam ciuitas cẽsetur alicui dare potestatem priuan-
di alterum iure suo,etiam ex causa publicæ utilitatis,nisi expres-
se hoc dixerit,ſm Bar.in l.toties,§.si cui,ff.de poll.& in cons.172.
Dubia occurrenda.& Fel.in c.quæ in ecclesiarum, col.10.de cõ-
47 stit.¶ Sed quæritur, † an ipsa ciuitas possit ordinare, ꝙ mobilia
bona infectorum comburantur? Videtur quòd nõ,quia ciuitas
per statutum non potest auferre alicui dominium rei suæ, l. si
priuatus,ff.qui,& a quibus.& d.l.toties,§.si cui. Contrarium cre
do

do verius ꝑ tex.in c.in nr̃a,de iniur. vbi ꝓ ſedãdo bello humano
ciuitas ꝑ ſuũ ſtatutũ priuauit ciues, ꝗ dãna paſſi fuerãt actioni-
bus ſuis.Idẽ ergo facere poterit ꝓ ſedãdo bello diuino . Et qa in
his,q̃ reſpiciũt adminiſtrõnẽ bonorũ ſuorũ,& q̃ cõem tãgũt vti
litatẽ,ciuitas liberã hẽt ſtatuẽdi facultatẽ,l.j.& l.ambitioſa,ff.de
decre.ab ord.fa.tradit,ꝑ Bar.in l.oẽs populi,in j.q.ff.de iuſt.& iu.
Et ꝙ ciuitas poſſit,patet ex his,q̃ de veſtimẽtis,& domib. lepro-
ſorũ ſacra dixit ſcriptura.Non ob.ꝙ ciuitas non poſſit alicui au
ferri dñiũ rei ſuæ,qa verũ eſt faciendo legẽ particularẽ ꝯ certos,
ſed faciendo legẽ põt,l.uenditor, §.ſi ↄſtat, ff.cõm.p̃d.l. Antio-
chenſium,ff.de priui.cred.l.Lucius,§.fi.ff.ad municip. Vlterius
50 †quæritur,an cõitas teneatur ad p̃tiũ bonorũ combuſtorũ ipſis
dñis?Vr̃,ꝙ ſic per tex.in d.l.uenditor,§. ſi ↄſtat, & in l.ſerui, & l.
fi.C.pro quib.cau.ſer.lib.acci.Hinc dicimus,ꝙ Princeps, ꝗ ex cã
põt alteri auferre rẽ ſuã,l.itẽ ſi uerberatũ,ff.de rei uẽd.tenet̃ ſa-
tisfacere dño de p̃tio rei ablatę,ſm Arch.in c.ꝑ uenerabilẽ, 9.q.
3.Bal.in d.l.ſerui.& in d.l.itẽ ſi uerberatũ. Ang.in l. fi.col.2.ff.de
app.reci. & ſequunt̃ *communiter* Doct.ut patet ex reductis ꝑ Fely.
in c.quæ ĩ eccleſiarũ,col.8.uer.prima declaratio,de ↄſti.Sed iſtis
non attẽtis ꝯ̃riũ uerius eſſe puto , qa vrbis p̃fectus putridas car-
nes,& corruptos piſces nullo pretio ꝑ ſoluto ſæpe cõburit,& in
Rhodanũ proijcit, ẽt mulcta dñis indicta,l. j. §.cura carnis,ff.de
off.præfe.urb. Exurẽda.n.ſunt ↄtaminata bona,ne totũ corpus,
51 oĩsve reſpublica pereat,c.reſecandæ, 24.q.3.† Fortius dicẽdũ ur̃,
ꝙ dñi ipſorũ bonorũ cogi poſſint proprijs impẽſis cõburere bo
na impurgabilia, & mũdare purgabilia pp periculũ mortis im-
minẽtis ex ↄtagione ipſorũ bonorũ.Dẽt.n.ſuperior ex offõ pro-
uidere,ne qs ſibijpſi mortẽ cõſciſcat,l.j.& ꝑ totũ,ff.de his, ꝗ ſibi
mortẽ ↄſciue.poteritq; prohibere,ne qs ingrediat̃ domũ,in qua
ſunt bona ↄtaminata, niſi prius mũdata domo , & cõbuſtis bo-
nis,q̃ in ea sũt,ut eſt tex.clarus in ſĩi,in c.ipſa pietas,23.q.4.nam
ꝗlibet cõpelli põt teneri aquã in domo ꝓ extinguẽdo igne, l.nã
& ſalutẽ,§.fi.ff.de off.præfec.uigil.Ergo ẽt pro igne peſtifero de
pellendo ꝗlibet cogi poterit ſordida bona lauare, & impurgabi
lia cõburere. Non ob. iura p̃allegata, qa ꝓcedunt, qñ Princeps
vult a ſubditis auferre dominium rerũ,quæ utiles ſunt ipſis dñis
& eas ſibi,uel alteri appropriare,tũc tenet̃ ad p̃tiũ,ſecus qñ vult
auferre dñiũ rerũ,q̃ ipſis dñis pernicioſæ ſunt,& eas cõburere ꝓ
ſalute ſubditorũ,tunc non tenet̃ ad pretiũ,d.l.nã & ſalutẽ.Loci
52 quoque†mutatio optima eſt medicina.Nã morboſus exercitus
ullo ſalubriori remedio uti põt, q̃ frequẽti caſtrorũ mutatione,
ut atteſtat̃ Flauius Vegetius de re milit.lib.2.Et hæc obſeruatio
(ut inquit Cor. Cęlius)neceſſaria eſt,qua qs in peſtilentia vti de
bet adhuc integer,cũ tñ ſecurus eſſe non poſſit : tũ igit̃ oportet
petegrinari,nauigare,& ubi id non licet,geſtari,& ſub diuo leni
ter ambulare,uertãt ergo ſolũ,fugiãt infecta loca,c.negotiatorẽ
88.diſt.Recedãt,exeãt,& immundũ ꝗcq̃ non tãgãt,23.q.4.c.rece
53 dite.¶†Vulgò.n.fert̃,clrò,& longè fugiendã eſſe peſtẽ. Nã teſte
Appiano Alex.de bellis ciuilibus,lib.5. Antarij populi quadrin
gentorũ 60.paſſuum milibus longè a p̃ria peſtilẽti diſceſſerunt.
Et Celtæ uſque ad Pireneos montes fugerunt. Quorũ exempla
Io. Fir.tract.de gabellis, q.24.2. partis, inducit ꝯ nos Italos, ꝗ ex
ciuitate contagioſa fugimus in uillas,& caſtella uicina,& iõ pa-
rum nobis fuga prodeſt.Ad remota ergo,& ſana loca fugã ꝓpe-
remus.Sũt aũt ſaluberrima loca ea,q̃ ſ.in j.& 2.remedio præſer-
54 uatiuis demonſtrauimus.† Et ſalubrius eſt ad montana caſtra di
uertere.Dei.n.Angelus dixit Loth,in montẽ ſaluũ te fac, & Pe-
trus exñs in monte dixit , Dñe bonum eſt nos hic eſſe, Matt.17.

S V M M A R I V M.

1 *Medicorum auxilio ſæpe ſanantur, qui aliàs morituri erant.*
2 *Medicorum electio ad quos ſpectet.*
Et quot medicos debeat ciuitas habere,& reliqua loca,nu.3.
4 *Ciuitatum quædam dicuntur maximæ , quędam maiores , & quædam minores .*
Et quot medicos unaquæque ipſarum debeat habere , uide in dictione medicorum,num.3.& 4.
5 *Medicus quis dicatur.*
6 *Medicorum appellatione qui ueniant.*
Et num.9.10.11.12.& 13.
7 *Vulnerans non tenetur de homicidio , ſi vulneratus moriatur eo caſu,quo fecit vulnus incantari.*
8 *Medicus an poſſit quis dici,etiam ſi non ſit Doctoratus .*
14 *Medicus nouellus,qui ut plurimum dici ſolet parentum occiſor,an computari poßit in numero eligendorum pro ciuitate.*
15 *Aduocatus nouus litium confuſor.*
16 *Tyronis appellatione comprehenditur quilibet quantuncunque inexpertus.*
17 *Senis umbra,ut uulgus ait,iuuenis ſuperat eloquentiam.*
18 *Iuuenes ſunt gloriæ cupidi, promptiores, & peeſpicaciores quàm ſenes.*
23 *Medicus debet artis peritiam ad unguem ſcire.*
24 *Medicorum errores cum mortuis ſepeliri dicuntur.*
25 *Medici imperiti homines officioſißimè occidere dicuntur.*
26 *Medicina , ſecundum Lucam de Penna, eſt ars , in qua coniectura præualet rationi.*
27 *Medicos honorare decet propter neceßitatem.*
28 *Medicus imperitus tanquam ſicarius eſt cauendus.*
29 *Medici imperiti unico . medicaminis genere omnes ægritudines ſanare ſe putant .*
30 *Doctores indocti omnia argumenta unica ſolutione reſoluunt.*
31 *Medici peritia quomodo, & quibus indicijs cognoſci poßit. & ſeq.uſque ad finem tractatus medicorum.*
33 *Medico licèt interdum ſe laudare.& ſeq.*
34 *Medici imperiti quare parabolani dicantur.*
37 *Medico debent infirmi obtemperare,aliàs peccant.*
Et quando excuſetur,ſi aliquid nociturum medico prohibente,ſumunt.nu.38
39 *Medicamina congruo tempore exhibita proſunt , nimis autem properata , uel retardata nocere ſolent.*
42 *Medicamina multa adinuenit præteritorum malorum experientia.*
43 *Medicina pluries reiterari,niſi urgeat neceßitas,non debet.*
44 *Medici ſcientia parum prodeſt,niſi adſit ſolertia.*
45 *Medicus ut perfectus poſſit dici,quibus opus habet.& ſeq.*
46 *Doctori conſulenti tria ſunt neceſſaria , ut perfectus poßit appellari , & numero 50.*
47 *Medicus peritus & diligens, debet adeſſe aromatario componenti medicinã, ne,ut fieri ſolet,immiſceat quid pro quo.*
48 *Medicus debet adeſſe infirmo in mortis periculo conſtituto , nec excuſatur ſi minus idoneum ad cuſtodiam dimiſit.*
Et an teneatur ad perſonalem cuſtodiam infirmi de morte non ſuſpecti,nu.49
50 *Doctor aduocationis offitio fugens,ad nullum aliud officium uacare debet.*
51 *Medicum oportet bonis,& Chriſtianos neceſſarijs moribus eſſe præditum.*
52 *Iudæi operam in infirmitatibus ſuis implorantes,mortem magis quàm uitam optare credendum eſt,& ibi,quàm ſint & Chriſto,& Chriſtianis inimici Iudæi.& num.ſeq.*
Vbi quis corpus uitamque ſuam Iudæo committit,excommunicari debet.
57 *Iadæorum medicorum operam,an & quando liceat implorare.*
Et utrum Iudæi,& Chriſtiani perfidi uita deterior ſit.nu.58.& 59.
60 *Medico plus cæteris conuenit manſuetudo, pudicitia,& ſobrietas,& nu.61.*
64 *Medico ut mors infirmi non imputetur, quot & quæ requirantur. & nu.65.*
66 *Medicus , imperitia cuius mortuus eſt infirmus, qua pœna ueniat mulctandus.& ſeq.*
Et ibi an ualeat argumentum de iudice ad medicum.
73 *Iudex,qui de facto , uel per imperitiam fecit hominem ſuſpendi,uel decapitari,an teneatur ſimilitudine ſupplicij.& nu.67.*
76 *Medicus an teneatur de homicidio,ſi ob eius negligentiam ſit mortuus infirmus.& nu.80.*
77 *Negligentia an, & quando adſcribatur culpę.*
78 *Medicus qualiter conuincatur inſidiatum fuiſſe uitæ defuncti.*
Et an,& quando iſto caſu teneatur ad damna,& intereſſe.& nu.79.
81 *Medicus,qui leuem infirmitatem magnam fecit, & breuem longam,qua pęna plecti debeat.& nu.82.& ſeq.*
85 *Librlli forma contra medicum colligitur ex Spe.tit.de magiſtris,circa fi.*
86 *Medico non licet paciſci de ſalario cum infirmo,nec cum eo contrahere.*
87 *Doctor,ſeu Aduocatus , quia ex induſtria litem protrahit, uel qui in aliqua excep.patitur ſe uinci, ut ſibi augeatur ſalarium, eſt infamis.*
88 *Medicus an,& quando poſſit cogi mederi.90.& ſeq.*
89 *Doctor an,& quando compelli poſſit,ut litigantibus conſulat. & nu.92.*
93 *Medicus an,& quando teneatur mederi gratis. & nu.ſeq.uſque ad nu.102.*
94 *Doctor an, & quando poßit uendere iuſtum conſilium,& Aduocatus iuſtum patrocinium.*
Et an,& quando teneatur gratis conſulere.ibi.& nu.ſeq.
95 *Medicus non debet ex arrogantia ſalutem infirmo polliceri.*
96 *Doctor non debet clientulo promittere uictoriam , quæ iacet in iudice non in ipſo.*
102 *Medicus ſalariatus de publico,pauperum curam quemadmodum,& diutium ſuſcipere debet aliàs priuandus uenit ſalario , & expellendus ab officio.*
103 *Medicus an poßit mederi infirmis nolentibus .*
104 *Medicus an dare debeat infirmo medicinam , de qua dubitat,an utilitas , uel damnum ex ea proueniat.*
105 *Medicus contrahens matrimonium cum relicta defuncti,quem curauit,eſt ſuſpectus de morte.*
106 *Medicus quis,& quando æquiparatur obſtetrici,& nu.ſeq.*
109 *Medicus ſi liber eſt , æquiparatur profeſſoribus artium liberalium , maximè quoad ſalaria, & ea gaudet immunitate, qua legum Doct.*
110 *Medicus Papæ,uel Imperatoris ęquiparatur Duci.*
111 *Medicus ſalariatus de pub.an & quando poſſit ab infirmis aliquid exigere,et multis ſeq.*
Et an poterit a ſanis oblata recipere.nu.119.ſeq.
115 *Mutuans , an poſt ſolutum mutuum poſſit licitè , quod ſibi ſpontè offertur,ſuſcipere.*
116 *Notarius epiſcopi an,& quando poßit aliquid recipere pro inſtrumentis ordinum collatorum.*
117 *Iudex an poſt latum ſñiam poßit licitè accipere,quæ ſibi ſpontè offeruntur.*
118 *Doct.ſalariatus de publico, an a particularibus poſſit aliquid recipere.*
121 *Sanis non ſunt adminiſtranda medicamina , nec medicinaliter uiuere debent. & num.122.*
123 *Medicus conductus a communitate,qui finita locatione medicatur , ut prius, an intelligatur tacitè reconductus.*
224 *Medico an,et quibus debeatur ſalarium,licèt non ſit conuentum.*

125 *Medico salariato de pub. quo casu merces ei debetur ab infirmo, an & quando petere, & exigere debeat mercedem præstitæ seruitutis. nu. 126. & seq.*
128 *Argumentum de Aduocatis ad medicos ualet.*
129 *Medico forensi, cui constitutum fuit salarium diurnum, an debeatur salarium pro eo tempore, quo stetit in itinere, & seq.*
Et an possit petere salarium pro die feriata in honorem Dei. nu. 131. & seq.
Et quid si uno die egit iter trium dierum, q̃d nã erit ei dãdum salariũ. n. 134.
133 *Doctor Iurista an licitè petere possit honorarium pro consilio, quod fecit die festo.*
135 *Medicus forensis, cui constitutum est salarium diurnum, & qui in itinere est infirmatus, an debeat consequi tantum salarium, quòd sufficiat pro reuertendo ad domum.*
Et quid si equus ab ipso conductus ei derobetur in itinere, an sibi competat actio contra infirmum ad pretium. nu. 136.
137 *Medicus, qui salarium recepit pro curanda podagra alicuius, qui paulopost occisus fuit, an teneatur restituere dictum salarium.*
138 *Medicus, qui cum infirmo, uel Repub. conuenit curare infirmos tempore pestis pro certa mercede sibi post liberationem exoluenda, an & quando teneatur ipso eodem pretio eos liberare, si paulopost infirmus recidiuauit, uel pestis est reuersa. & seq. usque ad nu. 146.*
140 *Recidiuans incontiuenti, præsumitur ex causa præcedentis infirmitatis recidiuasse.*
141 *Equus, qui intra triduum a tempore uenditionis, uel locationis mortuus est, præsumitur mortuus ex morbo, quo tenebatur dicto tempore locationis, uel uenditionis. & nu. 143.*
142 *Vulneratus si intra modicum tempus moriatur, præsumitur mortuus ex uulnere, secus si decedat longo interuallo post.*
144 *Crapula est omnium infirmitatum fomes.*
147 *Medicis qualiter constitui debet salarium, ut citius infirmi liberationem consequantur.*
Et a quibus repetere poterit Respu. dictum salarium, & qua actione, nu. 149.
148 *Auri sacra fames quid non mortalia pectora cogis?*

1 MEdicorum Auxilio ēt hæc summouet ĩfirmitas, † nã q aliàs moreret̃
auxilio medici sæpe sanat̃, c. fi. de pęn. dist. 7. Hic
tria bř pstringã. Primò, quot & quales, & a qbus
medici sint eligẽdi. Scđò, qb. sint pęnis plectẽdi,
si in exercitio eorũ peccauerint. Tertiò, de ipso-
2 rum salarijs aliqua subijciã. † Circa primũ, medici sunt a Decurio
nũ ordine eligẽdi, l. j. ff. de decre. ab ord. faci. Posset tñ medicorũ
electio, uel ex ꝯsuetudine, uel ex rescripto Principis ad alterum
3 spectare, l. parabolani, C. de epi. & cle. ¶ † Quot aũt medicos hr̃e
possit ciuitas, tradit̃ in l. q duas. §. j. ff. de excu. tut. vbi dr̃, Maxime
ciuitates đcc hẽant medicos. Maiores septẽ, minores verò qnq;.
4 † Maximæ aũt dñr metropolitanæ. Maiores q̃ cognitionẽ cãrũ
hñt tã ciuiliũ, q̃ criminaliũ. Minores, q̃ nullã hñt cãrũ cognitio-
nẽ, sed ad supiorẽ p̃sidẽ recurrũt, s̃m Io. de Pla. in l. nec j̃. C de ꝓ-
fes. & medi. Sed ueritas est, ꝙ in ciuitate pñt eẽ tot medici, quot
ibi sine salario habitare uelint. Sed cũ salario publico, & cũ im-
munitate nõ pñt Decuriones retinere ĩ ciuitate plures medicos
q̃ s. dictũ fuit, l. j. C. de ꝓfes. & medi. nã in Alexẽdria erãt sexcenti
5 de collegio, & numero ordinario, d. l. parabolani. ¶ † Sed ꝓ intel
ligẽtia q̃ro, qs dicat̃ medicus. Rñdeo, medicũ accipimus, q alicu
ius partis corporis, uel certi doloris sanitatẽ medicinæ scĩa, & ex
6 perimẽto pollicet̃, † nõ incãtationib. aut imp̃cationib. Etsi mul
ti sint, q incãtationes, & imprecationes sibi ꝓfuisse affirmẽt, l. j.
7 §. j. ff. de uar. & extraor. cog. † Vñ si vulneratus, faciẽs se curari p
incãtatores moriat̃, nõ poterit uulnerãs intitulari de homicidio
tũ qa vulneratus nõ dr̃ adhibuisse medicũ, q vulnus curare t, tũ
qa p partẽ dãnatã curã sui ꝓcurauit, & sic fuit in culpa, s̃m Bar.
Soc. cõs. 78. Primò aspectu, col. fi. li. 2. q poterat alleg. tex. Aug. in
c. qm̃, 88. dist. Matres, inquit Aug. infideles filijs dolentib. q̃runt
ligaturas sacrilegas, & incãtationes, oĩa ista peccata sunt homi-
8 num. † Sed hic suborit̃ qõ, an ad hoc vt dicat̃ medicus, requirat̃,
ꝙ sit doctoratus, & approbatus? Bar. in l. sciendũ, §. dictum, ff. de
Aedil. edic. tenet, ꝙ non, inferẽs ad declarationẽ, c. j. de statu reg.
lib. 6. Cauet̃ ibi, ꝙ nullus q̃tuncunq; honestæ uitæ possit sub ex-
cõicationis pęna ingredi monasteriũ monialiũ, nisi sit medicus:
dicit Bar. ēt nõ graduatus, q se medicũ ꝓfitet̃, ingredi poterit, se-
quitur d. Ale. in l. j. in add. ad Bar. ff. de uen. insp. & cõs. 15. Viso ꝓ
9 cessu, col. fi. lib. j. ubi cõprobat, † qa serui medici esse pñt l. j. §. ne
aũt, C. de cõmu. ser. ma. & tñ serui non pñt ad Doctoratus digni
10 tatẽ ꝓmoueri, l. j. & l. fi. C. q mili. non pos. ¶ † Hinc in cõi sermo
ne hr̃, ꝙ medicũ, & stultũ qlibet se p̃t appellare. Nã obstetrix ēt
medica nũcupat̃, l. j. §. j. ff. de ua. & extraor. cog. l. itẽ si obstetrix,
11 ff. ad leg. Aq. † Sed ēt chirurgici medici dñr, c. tua nos. de homic.
12 † & nõ solũ curãtes hoĩum corpora, sed ēt curãtes aĩalia bruta,
13 medici appellant̃, s̃m gl. in l. j. C. de excusa. artifi. li. x. † Nõ tñ ap-
pellatione medicorũ cõprehẽdunt̃ barbitonsores, s̃m gl. in d. c.
j. in uer. rõnabilis cã, de statu mona. li. 11. Debẽt aũt aĩaduertere
q medicos eligere uolũt, primò ad ætatẽ, & experientiã. Eligẽdi
. n. sunt medici senes, & experti non iuuenculi, vel tirones, s̃m
14 Ang. in l. j. §. pueritiã, ff. de post. † vbi dicit nõ esse cõfidẽdum de
15 medico nouello, qa est occisor parẽtũ. Nec de † nouo Aduocato
16 qa est litiũ confusor. ¶ † Sciendũ aũt est, quẽlibet in expertũ ti-
ronẽ dici, s̃m Vegetium de re mi. Miles. n. nõ exercitatus, sp tyro
17 est. † Et dici solet, ꝙ plus ualet umbra experti senis, q̃ eloquentia
iuuenis, s̃m Bal. in c. j. de renũ. & Io. de Ana. in rub. de deli. pue-
18 ro. ¶ † Laudo tñ, ꝙ simul cũ antiqs, & exercitatis eligat̃ aliqs iu-
uenis medicus, qa iuuenes sunt cupidi gloriæ, & ppea cũ maiori
diligentia ægroti sanitatẽ ꝓcurãt. Antiq aũt, vt plurimũ, sunt de
sides, & remissi. Sicut de Aduocatis dixit Spe. ti. de aduo. §. nonò
19 ver. itẽ cautus sit antiquus. † Promptiores. n. sunt Doctores iuue
nes, tanq̃ ex studij fornace nouiter educti, arg. c. liqdò, de conse.
20 dist. 2. Solẽt † ēt esse p̃spicaciores, † qa memoria in iuuene tena-
21 cior est, iuxta illud Sene. Solebat mihi bonæfidei esse memoria,
& q̃ ei cõcesserã, citò restituebat: nunc aũt ætate cassata, & lõga
22 desidia, q̃ iuueniles aĩos dissoluit, q̃ noua audio. † Sũt ēt in iuue
ne sensus acutiores, & ad capiendũ uelociores, s̃m gl. in l. Gallus
in pri. ff. de lib. & posth. & in l. cũ qd, ff. si cer. pet. no. Pan. in c. quo
23 ties, in 3. no. de test. Scđò aduertãt ad artis peritiã. † Dẽt. n. medi-
cus hr̃e scĩam medicinalẽ, l. j. ff. de decre. ab ord. faci. & in scrinio
24 pectoris tenere tradõnes artis, c. ad aures, de æta. & quali. ¶ † Sed
qualr̃ sciri poterit medicũ esse peritũ, cũ errores medicorum se-
pulti esse dicant̃ cũ his, quos interemerũt? Et si in eorũ manibus
qs in fata cõcedat, necessarias ꝓducũt rõnes, qbus apertè osten
25 dunt, ꝙ uita illius non erat ulterius ꝓtelãda. † Et hi sunt, s̃m Lu
cã de Pẽna, in rub. C. de ꝓfe. & medi. q hoĩes officiosissimè occi-
26 dũt, † nã s̃m eũ medicina dr̃ ars, in qua plus ualet cõiectura q̃ rõ.
& fuit dictũ Macrobij ĩ Saturnalibus, ꝓpè finẽ. Sed absit, ꝙ ego
27 detrahã medicinali scĩæ, & medicis eruditis, † quos saltẽ pp ne-
cessitatẽ dẽmus honorare, ut hr̃ Ecclesiastici c. 38. nã publicę ne
cessitati sæpe cõsulũt, & sanitatẽ ægroto restituũt, l. fi. C. in q. ca.
28 cess. lõg. tẽp. p̃scrip. † Imperiri aũt medici nõ minus, q̃ sicarij odio
sunt hñdi. Hi. n. sunt, q rẽpublicã destruũt, l. illicitas, §. sicut, ff. de
offõ p̃sid. Hi sunt, q iã mortuis, quos longa inedia pdiderũt, sor-
29 biũculas faciũt, & delicatos cibos. † Hi sũt, q uno collyrio oĩum
30 oculos sanãt, c. fi. 29. dist. & ibi gl. dicit, † sic faciũt indocti Legistę
q unica solone q̃cunq; argumẽta resoluunt. Et si malũ medicũ
uolueris rõnibus, & opprobrijs cõfusum reddere, ad Pliniũ, Se-
31 necã, Sidoniũ, & Franc. Petrarchã recurras. ¶ † Cognoscit̃ autem
medici peritia, si ægritudinis cãs sciat exprimere, s̃m Hypocr. in
32 ꝓlogo ꝓnosticorũ. † Et q se medicina peritũ esse affirmat, tria se
scire p̃supponit, uidelicet, in singulis ægritudinibus p̃terita, i. uñ
infirmitas originẽ traxerit. Pñtia. i. in quo statu, & gradu existat
ægritudo. Futura. i. utrũ curabilis sit, an mortalis, s̃m Car. Flor. ĩ
d. c. ad aures. sed qs est hic, & laudabimus eũ? Pauci, quos ęquus
amauit Iupiter. Multi tñ sunt, q se peritos in hac medẽdi arte ꝓ
fitent̃, sed an uerũ sit, Deus ipse nouit: se tñ ut eruditos exhibẽt,
33 ut dr̃ ĩ d. c. ad aures. & ibi no. Car. † ꝙ licet medico se laudare. Qđ
plurimi faciunt, qbus, ut refert Lucas de Pẽna in d. rub. de ꝓfes.
& medi. nihil deesse ur̃, p̃ter effectũ operis. si is desiderat̃. Ab eis
singularũ rerũ naturas, sanitatis, & ægritudinis cãs accipies: ipsi
ægritudinis initiũ, augmẽtũ, statũ, & diminutionẽ indicãt. Quid
34 plura? cũ eos audio, uñr mihi posse mortuos suscitare. † Nec mi-
rũ, parabolani. n. appellantur, quia multa hñt parabolas, s̃m gl.
35 in l. parabolani, C. de epis. & cle. ¶ † Non puto tñ exercendos pe
ritos medicos, q apud ignotos modestè se profitentur tenere me
dicinæ scientiam. Licet. n. apud incognitos se laudare, nam pro-
consul in sui commendationem transmittit prouincialibus lr̃as
priusq̃ ꝓuinciam ingrediatur, l. obseruare, §. anteq̃, ff. de officio
proconsul, & apud Didonem se extollebat Aeneas dicendo,

Sum pius Aeneas, raptos ex hoste Penates
Classe ueho mecum, fama super æthera notus.

36 ¶ † Crederẽ ēt, ꝙ liceret se pro ueritate laudare in pñtia ægroti
uolentis sumere nocitura ꝯ mãdata ipsius ad effectũ, ut retrahat
infirmum ad rectã normã uiuendi, sicut faciebat Paulus, q ut in
fideles traheret ad catholicã fidem, palã dicebat se hr̃e spiritum
sãctũ, c. sicut. n. 28. q. j. Sic nos edocuit dñs noster, Iesus Christus,
dũ dicebat, Sancti estote, quia ego dñs uester sanctus sum, c. te-
37 nere, 31. dist. ¶ † Peccat. n. grauiter infirmi, q ꝯ medici præcepta
sumunt nocitura, qa ꝯ charitatem faciunt, quæ uult, ꝙ sibi non
noceant, c. si non licet, c. placuit, 23. q. 5. non æstimemus, 13. q. 2.
38 † Sed nitimur in uetitũ. Et interdũ grauior est sitis q̃ febris, & do
loris impatiẽtia sępe cogit patiẽtẽ in seipsũ sæuire, l. fi. §. si qs aũt
ff. de his, q sibi mor. ꝯsciue. Cognoscit̃ ēt medici peritia, si oppor
39 tuno tpe nouerit lãguentibur medicinã præbere. † Nã ꝓperata
nimis, uel retardata remedia, nõ ꝓfutura p̃stant̃, c. absit, 50. dist.

Temporibus medicina ualet, data tempore prosunt,
Et data non apto tempora, uina nocent.

Nã oĩa tp̃s habẽt, & suo tpe sunt singula expediẽda, c. quis igno-
40 ignoret. 33. q. 4. l. oẽs iudices, C. de fer. l. iustas, C. đ iure fisci. † Pro
batur ēt medicum hr̃e scientiam, si nouis morbis noua sciat an-
tidota præparare, c. cæterum, de iura. cal. l. j. ff. de uen. inspi. Sciũt
. n. optimi medici ꝯ quẽlibet morbũ congruam inuenire medi-
41 cinã, c. qualiter, & qñ, §. uerum, de accu. ¶ † Prudens. n. medicus
ꝯsiderata qualitate p̃sonæ, causa infirmitatis, tpe, & loco, medi-
cinam

ciñã adhibet oportunã, c.ſciẽdũ,29.di. dẽt ẽt experimenta ꝑteri
torũ morborũ añ oculos ſuos ꝓponere,qa ut ſcribit Aug.ad Bo
42 nifaciũ, †Cogunt nos multas inuenire medicinas multorũ expi
43 mẽta malorũ,c.vt cõſtitueret, 50.di.† Nec toties medicinã reite-
ret,ſi neceſſitas nõ urgeat. Toties.n. reiterata nocet,potiuſꝗ̃ ꝓ-
44 ſit,c.ꝗ̃uis,de pẽn.diſt.3.¶ †Tertiò electores diligẽter aduertant,
an medicus ſit diligẽs,qa ſola ſcĩa non ſufficit in medico,niſi cũ
45 ſcientia ſit cõiũcta ſolertia,c.ad aures,de æta. & qual.†& ibi no.
Pan.tria ad faciendũ perfectum medicum eſſe neceſſaria.Primò
ꝙ ſit eruditus.Scdò,ꝙ experiat̃ ſ̃m artis traditiones.Tertiò,ꝙſit
46 diligens in artis exercitio.†Quæ tria ẽt exigunt̃ in Iuriſta cõſulẽ
te.Qui dẽt eſſe peritus. Idẽ dẽt cõſulere ſ̃m cões opi. nõ aũt ſ̃m
ſophiſticas.Tertiò dẽt eſſe diligẽs in examinãdo bñ factũ.Medi-
cus.n.circa curã infirmi tenet̃ oẽm diligẽtiã adhibere,c.tua nos,
de homic.& ibi Inn. & Io.de Ana. dñt non ſatis eſſe,ꝙ medicus
ꝑparet bonã medicinã ſ̃m canones Phyſicales, niſi ẽt aduertat,
ꝙ aromatarius non immiſceat qd ꝓ quo, & nõ cõficiat medici-
nã ex corruptis,vel vetuſtiſſimis ſpeciebus,q̃ magis nocere ſolẽt
47 ꝗ̃ prodeſſe.†Iõ ꝯcludunt,ꝙ medicus dẽt eſſe præſens,qñ aroma-
48 tarius cõficit medicinã.¶ †Itẽ medicus vidẽs infirmũ in pericu-
lo mortis ſi vult,ꝗ̃ dẽt,diligẽtiã adhibere, non dẽt a latere infir-
mi diſcedere,quia ad cuſtodiã tenet̃, nec excuſat̃ ẽt ſi alium mi-
nus idoneum ad cuſtodiã dimiſerit, ſ̃m Hoſt. in Sum. de æta.&
quali.§.ordo.uerſi.ex poſt facto,ꝑ tex.in c. ea quæ,de offi.archi.
49 in arg.†Vbi aũt ægrotus nõ eſt in diſcrimine uitæ cõſtitutus,nõ
tenet medicus ꝑſonalẽ cuſtodiã,ſed ſufficit,ꝙ ægrotũ uiſitet bis
in die,& ei dictet regimen,& dietam,ſ̃m Hoſt.& Car.in d.c.tua
nos.Caueat ergo medicus,ne tot ſuſcipiat curas, ꝙ oĩbus vaca-
re non poſſit,nã pluribus intentus, minor eſt ad ſingula ſenſus,
50 c.diuerſis falacijs,de cler.cõiu. †Sic aduocarus in ſuo officio vti
dẽt ſolertia,& iõ dũ aduocationis officio incũbit,ad nullũ aliud
offm̃ põt aſpirare, ne cũ in utrunq; feſtinet, neutrũ bñ peragat,
51 l.nemo,C.de aſſeſ.†Quartò ſuꝑ oĩa electores dẽnt aduertere ad
mores medici,qa oportet prius aĩas, quã linguas fieri eruditas,l.
magiſtros,C.de profe.& medi. Et iõ Vlpianus alloquit̃ Decurio
nes his uerbis,Certi probitate morũ, & artis peritia medicos eli
gatis qb.uos, ueſtroſq; liberos in ægritudine corporũ cõmitta-
52 tis.† Ego aũt alloquor Auen. q ſe,ſuoſq; liberos in infirmitatib.
cõmittunt Iudæis ꝑfidis, & Chriſtianorũ inimicis: nã ſi Chriſtũ
ꝑſecuti ſunt,credendũ eſt,ꝙ nos ẽt ꝑſequent̃:aliàs ſi ꝯ̃riũ credi-
tis,eritis illis ſiſes,q Chriſtũ mẽdoſum,& ꝓphetã aſſeuerãt. Ego
aũt Chriſtianus ſum,& agnoſco ueritatẽ Chriſti dicentis, Si me
ꝑſecuti ſunr,& uos ꝑſequẽtur. mortẽ ꝑfectò appetit,q a Iudæo
ſanitatem exquirit,qa ſine auxilio Chriſti ſe ſanũ fieri putat, c.q
ſine,27.q.2.Bonus medicus prius monet, & inducit languẽtem
ad implorãdum auxilium Chriſti,ad confeſſionẽ, ad pñiæ bñdi-
ctionem,ꝗ̃ uiaticũ appellamus, c. cũ infirmitas,de pẽn.& remiſ.
Hæc qualiter docebit Iudæus,niſi in contẽptum Chriſtianæ reli
gionis?Et ſt tu ægrotus patiaris redẽptorẽ nr̃m ludibrioſè noĩa-
ri ꝑ Iudæũ,mortaliter peccas,& iõ in aſſidua ægritudine ꝑmane
53 bis.†Prohibentur.n. Iudæi nomen Chriſti inuocare,qa illũ quẽ
inuocant,negligunt,& cõtẽnunt,ſ̃m Bar.& ſcrib.in proe.Dige.
54 †Sunt.n.Iudæi inimici nr̃i,& Crucis Chriſti,c.licèt uniuerſis,de
teſti.ergo Chriſtianus, q ſe Iudæo inimico ſuo cõmittit, uitæ re-
nunciat,l.Princeps,C.de Prin.agen.in reb.lib.xj.Fidei noſtræ ho
ſtes ſunt Iudẽi,c.in ciuitatẽ,& ibi gl.de iud.Blaſphemi noĩs Chri
55 ſti,c.j.c.cum ſit nimis,eo.tit. † ac peiores,& deteriores ſunt oĩb.
gentilibus,& oĩbus ſodomitis,c.none.j.q.j.Sed qd rõnibus con-
tẽndo ꝑſuadere Chriſtianis,ne corpus uitamq; ſuam credãt Iu-
56 dæis? † lege ipſa ſub excõicationis pœna ꝓhibitũ eſt Chriſtianis
ne in eorum infirmitatibus utant̃ opera alicuius Iudæi. Audi er
go qd Sancta ſynodus ſeptima diſpoſuerit,nullus eorum, q in ſa
cro ſunt ordine,aut laicus azyma Iudæorũ manducet,aut cũ eis
habitet,aut aliquẽ eorũ in infirmitatibus ſuis uocet, aut medici
nam ab eis percipiat,aut cũ eis in balneo lauet. Si uerò qſꝗ̃ hoc
fecerit,ſi clericus ſit,deponat̃,ſi laicus ſit excõicetur,c.nullus,28
57 q.j.†Reperio tñ,ꝙ Fel.in d. c.tua nos,ĩntellexit iſtud procedere,
ubi reperiant̃ medici Chr̃iani,ſed ubi non reperiant̃,tũc in ſub-
ſidiũ,& ꝑp neceſſitatẽ excuſat̃ infirmus , q implorat auxilium a
58 Iudæo,arg,c.diſcipulos,de conſecra.diſt.5. ¶ † Ex præmiſſis ſatis
edocemur,ne ꝑfidum Chr̃anũ in medicum aſſumamus,qa mali
li Chr̃iani deteriores ſunt ꝗ̃ Iudẽi, cũ minus peccet, q uiam dñi
non agnoſcit,ꝗ̃ qui pòſt agnitã retrocedit, c.qdã,de apoſt.c.ſi re
59 fugientes,de pẽni.diſt.4.† Vir.n.ſceleſtus,lippus eſt,nec cãs mor
borũ põt diſcernere,qa carnalis uitæ operatio illius ſenſus hebe
tes fecit,& illis oculos carnalia deſideria obſcurarunt.Cuius.n.
oculi ſtudere,& recta uidere ꝑ ingenium poterant,uſu prauorũ
actuũ caligantur,c.hinc etenim, uer.in lippis,48.diſt.Sed medi-
60 corum uitia amplius non execremur,inquiramus uirtutes.†Mã
ſuetus medicus eſſe dẽt,nec ulli magis conuenit manſuetudo ꝗ̃
Medico.Nam qui uulneribus ſanãdis præeſt,uino debet,& oleo
uti,exemplo Samaritani,qui in uino morſum diſcretionis adhi-
buit,in oleo mollitiem pietatis.Per vinum mundantur putrida,
61 ꝑ oleũ ſananda fouentur.c.diſciplina,45.diſt.†Sobrietas,& ſi ab
omnibus ſeruanda ſit,a medico eſt maximè amplectenda, qa vẽ
ter pinguis,& uino æſtuans,facilè deſpumat in perniciem ẽgro
62 tantiũ.c.j.ſexta die 35.di.¶ †Pudicitia ualde medicũ exornat.Lu
xurioſus medicus a populo hr̃ odio , pudicus aũt oĩbus charus
exiſtit,c.ꝑter hæc,32.diſt.in fi.Non.n.põt toto corde ægrotanti-
bus medicari,q fœminarũ nexibus alligat̃,c.hoſpitiolum tuum,
63 ea.cã & qõ.† Caueant ergo medici,ne in cura formoſæ mulieris
ſeſe uerbo,aut actu impudicos oñdant , nec cãs morbi ꝑ cãdida
brachia quærant. ¶ Nunc uideamus, qñ mors infirmi ſit medi-
co imputanda,& qua pœna puniendus ſit,ſi eius culpa ægrotãs
occũbat. Pro expeditione huius q.intendo commentari. l. illici
tas.§.ſicuti.ff.de off.præſid.Cuius tenor ſeqtur.Sicut medico im
putari euentus mortalitatis nõ dẽt , ita qđ imperitiam cõmiſit,
imputari ei dẽt,ꝑtextu.n.humanẽ fragilitatis delictum decipiẽ-
tis in periculo hoĩs innoxium eſſe non dẽt . Vt ſenſus huius tex.
perfectè habeatur,formabo quamplures qõnes,ex quibus perfe
64 cta cognitio reſultabit. Quæro igitur primo loco,†an excuſetur
medicus a caſu mortis infirmi,quem curabat rñdeo ſi quæ ſ̃.di-
cta ſunt obſeruauit, certum eſt eum excuſari,ut dr̃ in primo rñ-
ſo huius tex.& qa non eſt in medico ſp releuetur , ut æger,gl.in
65 c.ad aures,de æta.& qual.Et ſ̃m Inno.in d.c.tua nos,ad hoc,† ut
mors non poſſit medico imputari,quatuor ſunt neceſſaria.Pri-
mò,ꝙ officium medicandi ſibi congruat.i.ꝙ ſit laicus,non cleri
cus,aut religioſus , cui nõ ꝯueniat ars chirurgiæ, c.ſñiam ſangui
nis,ne cleri.uel mona.& d.c. tua nos. Scdò,ꝙ ſ̃m artis traditio-
nes medicinam ægroto ꝓpinauerit,d.c.ad aures. Tertiò,ꝙ oẽm
diligẽtiam adhibuerit.Quartò,ꝙ ægrotum informauerit de oĩ-
66 bus,ꝗ̃ ægritudini ꝯ̃ria ſunt. Quæro ſcdò, †qua pẽna puniri dẽat
medicus,ex cuius imperitia mortuus eſt ẽgrotãs? Nam ei iſto ca
ſu mors imputatur,ut in 2.rñſo huius §.¶ Mart.Silli.& Albe. de
Roſ.hic dicũt,medicum exrra ordinẽ eſſe puniendũ,arg.l.reſpi-
ciendum,§.delinquunt,& quæ ibi traduntur,ff.de pœn.idem te
net Aug.de Ari.in add.ad Ang.in tract. maleſ.in uer.fama publi
ca,in 7.q.ubi arguit de iudice ad medicum,nam ſ̃m eum ſi iudex
per imperitiam aliquem poſuerit ad torturam , & tortus ex tali
67 tortura moriatur , tunc extra ordinem eſt puniendus.† In ꝯ̃riũ,
ꝙ medicus teneatur pẽna homicidij,& ſic legis Corn.de ſicarijs
probari ur̃ ſic.Iudex,q de facto facit aliquem ſuſpẽdi , tenet̃ ſiſi-
tudine ſupplicij,ſ̃m Bal.in rub.C.de pœna iud.qui malè iud. Et
iſtud ur̃ uoluiſſe gl. in l.2.ff.ꝙ quiſque iur.dũ dicit idem in medi
co,qđ in aſſeſſore,qui ꝑ imperitiã cõſuluit.Facit qđ decidit Bar.
in l.lege Cornelia,ff.de ſica.¶ Et iſtam partẽ tenuit Iac. de Aret.
quia in dolo ur̃ medicus, qui aſſeruit ſe peritum in arte, cũ non
68 eſſet.†Tacitè.n.ſe peritum aſſeuerat,qui ſe in medicũ eligi patit̃,
l.Iulianus, §.qđ tñ,ff.de act.emp.l.ſi qs fundum,§. ſi qs uitulos,
in arg.ff.loc.& hoc dixit gl. in d.l.2. Et qa non põt medicus alle-
gare imperitiã,cũ ſe peritum aſſeruerit,uñ ur̃ dicendũ,ꝙ ꝑ dolũ
ꝯ̃ria mr̃dicamenta exhibuerit:ſi dolo occidit,ergo reus eſt mor-
69 tis,ut j̃.ſubijciam.¶ †Facit,qa medicus,qui ſecuit per imperitiã,
tenetur ex maleficio, nõ aũt ex quaſi maleficio, ut tenet̃ iudex,
l.ex maleficijs,in prin.& ibi gl.iuncto §. ſi tñ iudex. ff.de actio.&
obli.& bñ facit tex.in l.idem iuris, §.fi.ff.ad leg. Aqui.ubi dr̃,ne-
minem dr̃e affectare id , in quo ſcit, uel ſcire debet imperitiã ſuã
70 alteri nocituram.¶ †Et hanc ſñiam ſeruant Aegyptij , ut ſcribit
Herodotus de antiquorum geſtis,lib. 2.Ait. n.Aegyptiaca lex,
Medici ex publico uictum ſumant , ægros ſecundum legem cu-
rent ab antiquis medicis , comprobatiſque ſcriptoribus traditã,
ſi qs normam ſacri libri ſecutus infirmum ſanare nequierit, om
ni caret culpa,ſi præter ea,quæ libris cõtinentur, illum curaue-
rit,morte puniatur. Quid tenendũ? amplector primã partem ꝑ
tex.in l.3.§.j.ff. de ſica.ubi dr̃, qui poculum amatorium libidinis
cauſa dedit,ex quo mulier,quæ illud bibit deceſſit,relegetur, nõ
pœna legis Corneliæ feriatur. Sic dicẽdum ur̃ in medico, qa aĩo
ſanandi,non necandi ꝑ imperitiam malam medicinam propina
71 uit.†Scdò,quia pœna homicidij non tenetur,niſi q dolum com
miſit,l.cum autem excipitur,ff.de Aedil.edi.tradit Bar.in l.qd er
go,§.pœna grauior,col.4.ff.de infa.do.Iaſ.in l.j.col.pe.ff.de legi-
bus ubi plura ad iſtud congeſſit,quæ repetijt in l. in actionib. ff.
de in lit.iurando.& in l.4.§.qđ prætor,ff.ne quis eum qui, & idẽ
72 firmat Dec. conſi. 9.per totum.Imperitia† aũt culpæ aſcribitur,
73 & non dolo,d.l.ſi quis fundum,§.ſi quis uitulos,ff.loca.¶ †Hinc
dicebat Alb.de Roſ.in d.l.2.ꝙ iudex,q ꝑ imperitiam decapitari
iuſſit unum,uel plures,non eſt ipſe decapitandus,niſi probetur
dolus,quia in dubio potius ex imperitia , q ex dolo præſumitur
iudicaſſe ꝯ̃ ius. Qđ dicit facere ꝯ̃ Cremonenſes, qui decapitari fe
cerunt ſuum Poteſtatem,qđ eſt bene notandum. Nec ob. deci-
ſio Bal.in d.rubr.C. de pœna iud.quia loquitur in iudice,qui de
facto,& ſine debito proceſſu ſuſpendi iuſſit hominem , & ſic po
teſt intelligi ; quando ut priuatus per dolum iuſſit,nos loqmur
quando per imperitiam iudicauit. Quod intelligas procedere,
niſi ſtatuto caueretur , ꝙ qui homicidium quocunque modo
commiſerit,decapitetur,tunc etiam qui per latam culpam illud
commiſerit,decapitari poterit,ſ̃m Sal.in l.j.col.3. C. de noxa.&
74 d.Iaſ.in d.l.in actionib.col.7.†Ex his ſatis liquet, medicũ eſſe reũ
mortis,

mortis, si p dolum ęgro dederit ꝯria medicamenta, ex qbus mor
tuus sit, l.3. in prin. & l. lege Cornelia, ff. de sica. Et ita intelligen
da est decisio d. Car. Alex. in c. absit, in fi. 50. dist. ubi vult medi-
cum de homicidio teneri, & uti homicidam esse puniendum, &
ita etiam tenuit Ange. in l. necessarios, §. fi. p illum tex. ff. ad Syl.
75 ¶ † Tertiò quæro, an infirmus in dubio ꝑsumatur mortuus cul
pa medici? R̃ndeo, pro medico faciendā esse ꝑsumptionem, ar. l.
Herennius §. Caia, ff. de euic. & bñ probatur in d. c. tua nos, &
hoc expressè vult Spec. tit. de dispens. §. iuxta prępositionis, uer.
item exercens artē chirurgiæ, per tex. in c. de occidendis, 23. q. 5.
76 Quartò † quæro, an medicus, cuius negligētia mortuus est ęgro
tus, teneatur de homicidio? Constat. n. medicum ad exactam di-
77 ligentiam teneri, vt dixi, s̃. uer. tertiò aduertant. † Breuiter videre
tur idem concludendum, qđ de imperitia dictum fuit p eadem
fundamenta: nam negligentia ēt culpæ ascri bit, non dolo, l. idē
iuris, in prin. ff. ad leg. Aql. Crederē distinguendū inter negligē
tiam, & negligentiā. Quædam. n. est negligentia, quę accedit ma
litiæ, c. p tuas, & ibi no. Pa. de test. & isto casu si medicus ex mali-
tia deserat curam infirmi, pœna legis Corneliæ tenetur, qa dolo
non caret. Dissoluta. n. negligentia, dolus est, l. magna culpa, ff.
de uer. sig. Et pp negligentiam dissolutam ita degradat̃ sacerdos
78 sicut pp delictum dolosè patratum, c. dictum, 83. dist. ¶ † Duob.
n. modis probatur medicum insidiatum fuisse uitæ infirmi. Pri-
mò, si illi adulterina medicamina scienter prębuerit. Scđò, si tē-
poribus opportunis neglexerit infirmum curare, l. necessariò, §.
fi. ibi, si uel iniuria, uel insidijs medici necatus fuerit, ff. ad Sylla.
& ibi ita expressè decidit Ang. In foro aūt poli certum est medi-
cum, q negligit mederi ægroto existenti in periculo, teneri ac si
ipsum occidisset, c. j. 81. dist. & ibi hoc clarissimè firmat do. Card.
79 Alex. † An aūt medicus isto casu teneatur hæredib. defuncti ad
damna, interesse, & expensas? Iac. de Are. in d. l. qua actione, §. fi.
ff. ad leg. Aqui. distinguebat. Aut infirmū gratis curabat, & tunc
non tenetur, qa potuit qñ uoluit curam relinquere. Aut erat sa
lariatus de publico, uel ab infirmo, & tunc tenetur. Alb. de Ros.
aliter, & melius (vt puto) distinxit. Aut medicus assumpsit expres
sè curam illius, aut expressè dixit, se nolle teneri ad uisitandum,
& curandum, aut nihil dixit, sed simpliciter incepit illius curam
hr̃e, & postea deseruit, uel neglexit. Primo casu constat, eum te-
neri ad damna, & interesse, ēt si gratis medicabatur, tanquam
ægrotus uideatur sui curam illi mandasse, & ipse mandatum su-
sceperit, quo casu ēt de culpa tenet̃, l. a procuratore, C. mād. Se-
cundo casu constat non teneri. Tertio casu perseuerare teneba
tur, quia incipiendo simpliciter curam infirmi, uī totum onus
suscepisse, cum cura infirmi sit unum totum cōnexum, ar. l. tres
80 tutores. §. idem in eo. ff. de adm. tut. ¶ † Scias ēt, ꝙ magis pecca-
re uī medicus, si pp eius negligentiam moriatur infirmus, q̃ si ꝓ
pter imperitiā, nām q negligit facere iustitiam, tenetur ad tota-
le interesse. l. 4. §. in eum, ff. de damno infec. & tñ q̃ iudicat ꝯ ius
per imperitiam, solū tenetur ad id, qđ iudici æquum uisum fue-
rit, qđ minus est, q̃ itegrū interesse, l. si filius, ff. de iu. Inst. de obl.
q̃ ex quasi delic. in prin. Rō esse pt̃. qa negligētia nō ita faciliter
excusari pt, sicut imperitia, nisi fortè impitiā esset supina, tūc. n.
ad uerum interesse teneret̃, s̃m gl. in gl. Inst. de obl. q ex quasi delic. in
81 prin. Alex. in l. fi. in apost. ad Bar. ff. de uar. & extraor. cog. † Quin
tò quæro, qua pœna sit castigandus medicus, q leuem infirmita
tem fecit magnam, & breuem fecit longam p aduersa medica-
82 menta, uel aliter, ut ægroti bursam uacuaret. † Solēt. n. auari me
dici multas excogitare fraudes, ut languentes excorient, s̃m Pli-
nium iuniorem in prin. sui operis. Breuiter r̃ndeo, arbitrio iudi
cis puniendum esse, l. medicus. ibi, in ciuile factū præses ꝓuin-
83 ciæ coerceat, ff. de uar. & extraord. cog. ¶ † An aūt teneat̃ ęgroto
restituere pecunias extortas; Dicas, ꝙ sic, per d. l. medicus, ubi de
ciditur, ꝙ ægrotus, q uendidit medico prędium cōpulsus pp me
dicamenta aduersa, officio iudicis obtinebit rescissionem ꝯctus.
84 & traditur p Bal. in l. interposita. C. de trāsa. † Plus dixit Pan. in c.
qa plerique, in x. q. post Inn. de imm. ecc. ꝙ medicus non solū in
foro aīæ tenet̃ restituere oē id, qđ ultra debitū accepit, sed ēt te
net̃ in foro fori, p tex. in d. l. medicus. qa oē datū medico vltra de
bitū, ꝑsumit̃ datū pp sanitatē recuperādā, & pp euitādū pericu
lū mortis: qnimō ēt tenet̃ ad dāna, & interesse passa ex dilatio-
ne infirmitatis, l. idem iuris, & l. itē si obstetrix, §. j. ad leg. Aq. ibi,
ꝑsuasum alicui medicamentū infuderit, uel ore, uel clystere. Et
85 si uelis scire † formare libellum ꝯ medicum, uide Spe. tit. de magi
86 stris, circa fi. † Ex istis bñ seqtur, ꝙ promissio facta medico p in-
firmum, nō est obligatoria, tanq̃ ꝑsumatur meticulosa, & sic nō
licet medico pendente infirmitate pacisci cum infirmo sup sala.
rio, ut est tex. in l. archiatri, C. de profes. & medi. sicut etiam non
licèt aduocato pacisci de quota litis, l. quisquis, §. præterea, C. de
postu. Sicut ēt non licèt aduocato ullū ꝯctū inire, uel ullum pa
ctū facere cum eo, quem in propriā recepit fidem, neque iurgiū
ex industria protrahere, c. infames, c. præterea, 3. q. 7. & d. l. qsqs.
87 † Et dixit gl. in d. §. præterea, ꝙ infamis est aduocatus, qui patitur
se uinci in aliqua exceptione, ut asserat nō posse fouere diutius
cām, nisi sibi augeat salarium. Adduxit exēplū medici, de quo in

88 l. medicus. † Sextò quæro, an medicus cogi possit inuitus mede-
ri. R̃ndeo, ꝙ medicus lege precepti tenetur, aliàs mortaliter pec
cat, & est s̃m legem Dei reus homicidij, si infirmus moriatur, qa
mortem inferre cōuincitur, q eā cum possit, nō excludit, c. j. 83.
dist. & ibi do. Car. Alex. hoc pluribus cōprobat rōnib. poterit er
go cōpelli p epm, ut a peccādo desistat, c. nouit, de iud. Sed etiā
credo, ꝙ officio iudicis cogi possit mederi, & ægroto consulere.
89 † Sicut Doctor cōpelli pōt cōsulere litigantib. s̃m gl. in l. 2. C. de
proxi. sacro. scri. & probatur in l. sancimus, C. de aduo. diuer. iud.
ubi Bar. & Sal. no. licèt Bal. ibi ꝯriū teneat, & malè: nā opi. gl. &
Bar. est uerior, & magis *communis*, s̃m Fel. in c. si ꝑ debilitatē, col.
fi. de of. dele. & Par. de Put. in trac. de syndicatu, uer. ptās cū esset
90 in offō. † Postq̃. n. medicus offm̃ medicandi assumpsit, uī posse
cōpelli, ut operas præstet, qa est munus publicū, qđ qlibet inui-
tus subire tenet̃, l. munerum, §. iudicandi, ff. de mun. & hon. & l.
91 pen. §. duo, ff. de uaca. mu. † Sed quid si desperetur de salute infir
92 mi, an tunc medicus ēt tenebitur medicari? † Vī, ꝙ non, qa Do-
ctor Iurista non debet, neque arctari pōt suscipere ꝓtectionem
causæ desperatæ, l. rē non nouam, §. patroni, C. de iud. c. si habes,
24. q. 3. & hoc etiam dixit gl. in l. j. §. diuus, ff. de uar. & extraord.
cog. In ꝯrium est ipsa ueritas, quia medicus suscipiendo curā de
speratam, neminē lædit, sicut Aduocatus, qui ꝓtegendo cām in
iustam, lædit aduersariū, pares ergo non sunt termini s̃m S. Tho
mā. 2. 2. q. 71. art. 3. quem seqtur Fel. in c. pastoralis, col. 3. in fi. de
93 iud. † Sed quæritur, an teneatur mederi gratis, an ita demum si sa
larium condignum sibi ꝑstetur? Vī, ꝙ gratis teneat̃, aliàs incur-
rat simoniam: Giezi. n. grām sanitatis Naaman Siro uendidit, eā
dem gratiam Eliseo uendicante leprosus factus amisit, c. qui stu-
det, j. q. j. & Prouerbiorum 23. Noli uendere sapientiam, doct. &
94 intelligentiam, gratis accepistis, gratis date, c. j. de magistris. † In
ꝯrium facit, qa licèt Doctori uendere iustum ꝯsilium, & Aduo-
cato iustum patrociniū, c. non licèt. 11. q. 3. l. unica, C. de suffrag.
Facit, quia si merces non esset, nemo studeret, nam metu inopię
etiam iustitia deseritur, c. si quis. j. q. 2. c. habebat, 12. q. j.

Nec facilè inuenies multis ex millibus unum,
Virtutem pretium, qui putet esse suum.

& dicitur Prouerbiorum 18. De fructu oris replebitur uenter
eius, & c. 12. de fructu oris eius quisque replebitur bonis, & dicit
Sapientia c. 8. Diuitiæ mecum sunt. & dicunt Iuristæ,

Dat Galenus opes, & sanctio Iustiniana.
Ex alijs paleas, ex istis collige grana.

¶ Et ista pars uerior est, pro qua est tex. in c. non sanè, 14. q. 5. Nā
si Doctor non tenetur gratis cōsulere, ut s̃. dixi, nec Aduocatus
postulare, l. j. §. ait prętor, ff. de postu. multò minus tenebitur me
dicus gratis mederi, qa & si professorum, & medicorum ead. cā
uideatur iustior, tñ est cā medicorum, cum hi salutem hoīum a-
gant, illi studiorum curam, l. j. §. medicorum, ff. de uar. & extraor.
cog. & ita tenent gl. & scrib. in d. c. q studet. Pan. & alij in d. c. ad
aures, de ætate, & quali. Ad ꝯria r̃ndet gl. in d. c. q studet, ꝙ medi
cus nihil dēt recipere pro sanitate restituenda infirmo, cum il-
lud fit grā, & ita procedat ille tex. sed pro labore suo licitè reci-
pit, sicut professor recipit salarium pro suo labore, non ꝓ sciā, q̃
95 docet. † Qđ facit ꝯ arrogantes medicos, q superbè sanitatem pol
licentur ægrotis, c. quoniam, 83. dist. Nam sanitatem promitte-
re nihil aliud est, q̃ gratiam polliceri, q̃ non est in medico, sed in
Deo, c. porrò, uer. hinc aūt, & uer. nunqđ medici resuscitabunt
96 mortuos, de pœn. dist. j. † Malè ēt faciunt Consultores, & Aduo
cati, qui clientulo uictoriam promittunt. Quia uictoria, non
est in Aduocato, sed in iudice, l. j. ff. de aboli. & c. notandum. 2. q.
3. nec ip laborem sequitur effectus, c. nisi cum pridem, §. qppē,
de ren. Item r̃ndet ead. gl. ꝙ nihil medico debetur pro sanitate,
sed pro honore, pro qua facit tex. in d. c. non sanè. ibi, nec medi-
co reddere uolunt honorem suum. Sic ēt propheta in signū ho
noris munera recipit, c. iudices, j. q. j. Sic Deus in signum hono-
ris recipit decimas, c. decimæ, 16. q. j. Et hac de causa quæ Docto
ribus debentur, honoraria dñr, non mercedes, l. j. §. proinde, & §.
in honorarijs, ff. de uar. & extraord. cog. & dixi s̃. in 2. parte prin.
97 † Insuper dubitatur, an medicus, cui nota est cura, & infirmitas
absque reuolutione librorum, teneatur gratis curare, gl. in d. c.
98 non licèt, mouet hanc dubitationem in consultore, † & tenet, ꝙ
teneatur gratis consulere. sequitur Spec. tit. de salarijs, §. seqtur
de aduocatorum salario, in prin. idem ergo dicendum in medi-
co. Sed in utroque ꝯrium uerius est, & ꝯrium tenet Ioā. And. in
add. Spec. loco præall. qa sequeret̃ maximum absurdum, ꝙ dete-
rioris condōnis essent, q bene laborarunt in studio, q̃ illi q parū
in scholis, & in studio insudarūt. Item deterioris condōnis esset
uir practicus, promptus, resolutus, & ingeniosus, q̃ grossus, & in
expertus. Vnde concludo habendam esse rōnem præteritorum
laborum, l. studiorum labor, C. de assess. nec tam pro labore, q̃ ꝓ
99 honore honoraria debentur, ut statim dixi. † Sed an pauperibus
saltem teneatur gratis, mederi? *communiter* concluditur, ꝙ sic, vt
per Card. Alex. in c. j. 83. dist. Pan. & alios, in d. c. ad aures, quia nō
debet apud medicum plus ualere pecunia, quàm uita morituri,
100 c. non satis, 86. dist. † Sic aduocatus tenetur gratis patrocinari ꝓ
pau-

pauperibus, & doctor gratis conſulere,ſm Hoſt.& Pan.in c.j.de offi.iud.& bene probatur in c.ſi ſtatutum,§.inſuper, in fi.de reſcrip.lib.6.nec aliter pñt ſaluari, qa abſcondunt talentũ dñi ſui, ſm Greg.ſup homilia Mathæi 15. Subdit Pan.ꝙ ſi recuſauerint mederi,uel patrocinari, iudex poterit eos cogere interdicendo ſibi officium poſtulandi,vel medicandi,uel aliàs mulctando.ſe-
101 qtur Fel.in c.ſi pro debilitate,col. fi.de offic.dele.† Nec debent medici dedignari pauperibus ſuccurrere,qa laudabilius eſt obſequi tenuioribus,ꝗ turpiter ſeruire diuitibus.l. Archiatri.C.de profeſ.& medi.& ibi Io.de Pla.dicit, ꝙ cura pauperum honeſtiſſima,cura diuitum ſpe præmij omiſſis pauperibus medico turpiſſima eſt.Nam in medico nulla dẽt eſſe acceptio perſonarum, ſicut nec in iudice,vt in Auct.vt iudi. ſine quoquo ſuffra.§. eos
102 quoq;.†Et ſi medicus ſalariatus de pub.non ita bene curet pauperes ſicut diuites,caſſari,& expelli dẽt,ſm Bar.in d.l.Archiatri,
103 per illum tex.¶ †Sed qd ſi infirmus non uelit, ꝙ medicus uadat ad eum,an tunc teneatur mederi inuito? Rñdent Doct.ẽt medicum teneri,qa infirmus recuſans auxilium medici, præſumitur furioſus,c.fi.de ſucceſ.ab inteſt.l.qdam in ſuo,ff.de cond.inſt.Furenti aũt medicus, & pater filio indiſciplinato tenentur medendo,ligando,cædendo ſuccurrere,ſi aũt eos negligant,hmõi falſa manſuetudo crudelitas reputatur,c.ip̃ſa pietas, 23.q.4.& ꝓ hoc facit bonus tex.in c.j.& 2.q.5.Bona.n.præſtantur inuitis,qñ eorum conſulit̃ utilitati,non uoluntati, c. & qui emendat,45. diſt. & ita expreſsè determinat Spe.in tit. de ſalarijs,§. fi.uer.qd ſi in-
104 firmus prohibet,& Car.Alex.in d.c.j.† Sed pone,ꝙ medicus dubitat,an medicina ſit profutura,uel nocitura,an tunc dẽat propinare infirmo ipſam medicinam? Inn. & Io.de Ana.in d.c.tua nos.dicunt,ꝙ non,aliàs peccat,quia melius eſt hoĩem relinquere in manu creatoris, ꝗ ipſum exponere dubitabili medicinæ.
105 ¶†Sed pone,ꝙ in manibus medici moriatur infirmus,q medicus intra annum luctus ꝯxit matrimonium cum relicta ꝓ defuncti,an ex hoc ſuboriatur indiciũ ꝯ medicum,ꝙ inſidiatus fuerit uitæ defuncti? Vr̃ ꝙ ſic, ex eo,ꝙ tam repente traduxit relictã defuncti.Sicut tutor,q ante 25.ann.traducit in uxorem pupillã ſuã,præſumit̃ ſuſpectus dedilapidatione, l. ſi patris,& l.pe.C.de interd.mri.Et ꝙ ſuboriatur aliqualis ſuſpicio ꝯ medicum ꝯhente mrimonium cũ uxore defuncti ẽt poſt annũ luctus, tenet gl. in c.cõcubuiſti,32.q.6. Ex hac tñ̃ ſuſpicione ſola non credo medicum torqueri poſſe,niſi aliæ urgentiores coniecturæ ꝯcurrãt, putã ſi ante mortem mariti adulterabat eius uxorẽ,arg. eorũ,q no.in l.j.C.de mul.quæ prop.ſer.nup. Vel ſi conſtaret,ꝙ aduerſa medicamenta ægroto dederit,uel per incuriã ipſius ęger mortuus fuerit,tunc præſumptio oriret̃ ꝯ medicum ſaltem ſufficiens ad torturam,l.neceſſarios,§.fi.ff.ad Syl. Et ex qualitate perſonæ medici,& uxoris defuncti ẽt coniectura probabilis ſumi poſſet, l.non oẽs,§.a Barbaris,ff.de re mil. Sed iã de ſalarijs medicorum aliqua diſcurramus.Spec.in tit.de ſalarijs.§. fi.plures qõ.format,
106 nos qualdã aliàs ſubnectemus.† Dicit Spe.medicum nõ eſſe maioris authoritatis ꝗ ſit obſtetrix,per tex.in l.fi.in prin. C.cõmu. de leg.ubi obſtetrices,& medici pari æſtimatione, ideſt 40. ſoli-
107 dis pro quolibet appretiantur.†Et ſic ſentit Spe.ꝙ non eſt dandũ medico maius ſalarium quàm uni obſtetrici,qđ ẽt ſenſit glo. in c.non ſine,14.q.5.& Fel.in d.c.tua nos,& ur̃ probari in d.l.fi. Nam ſi eſt tanti ualoris ſerua obſtetrix,q̃ti ſeruus medicus,non ur̃ ꝙ plus lucret̃ medicus,ꝗ obſtetrix, aliàs pluris æſtimaretur,l.
108 ſi quid uenditor, ff. de Aedil. edi. Sed nunq̃ iſtud crederem:†vñ puto,ꝙ tex.ille ſanè ſit intelligendus,uidelicet, ꝙ loquat̃ de medico ſeruo,q unã morbi ſpẽm tantũ nouit curare, ut ſunt auricularij,dentarij,& ſimiles,q ẽt medici noĩantur.l.j.ff.de uar.& extraord.cogn. & ſ.dixi. ibi bene ęquiparantur obſtetricibus,quæ puer perijs tñ̃ uacant. Sed Phyſici, q norunt oĩum ægritudinũ
109 cãs,& remedia, abſit,ꝙ eos pares eſſe obſtetricib. dicamus,† nã ſi liberi ſint æquiparant̃ profeſſoribus liberalium artium,maximè quantum ad ſalaria,ut dr̃ in d.l.j.§.j. & eadem gaudẽt immu-
110 nitate,qua legum Doctores,l.medicos,C.de profe. & medi. †Et medicus Papæ,uel Imperatoris æquiparantur Duci,ſm Bar.in l.
111 j.C.d com.& Arch.ſacri pala.†Et ſi eiuſdem dignitatis eſſet obſtetrix,ſequeretur, ꝙ obſtetrix Reginæ eſſet adæquata Duciſſæ,
112 qđ nullibi legit̃,¶ Scdõ†quæro,an medicus ſalariatus de publico poſſit ab infirmis aliqd recipere?Br̃ rñdendũ eſt,ꝙ non,ꝑ tex. in l.Archiatri,& ibi no.Bar.C.de profe.& medic.& idem dicunt
113 Inn.Pan.& alij,in c.j.de poſt.†Sed dubitatur, an poſſint recipere a ſponte dantibus? Ang. & Ioan.de Plat.in d.l.Archiatri,reſpondent ſponte oblata licitè recipi,& idem ſentit Lucas de Pẽna,dum exponit uerba illius tex.q ſani ſunt.ſ.circa ægrotos,ſeqtur Io.de Ana.in c.tua nos,de homic. ¶ Contrariũ tenet Fel.in d.c.tua nos per ea,quæ ſcribit Bar.in l.inuitus,§.fi.ff.de regu.iu. ubi tenet, ꝙ ſi Notarius ſalariatus de publico prohibeatur ex forma ſtatuti pro ſcripturis aliquid recipere, non ẽt poterit aliquid recipere a ſponte dantibus.Sed iſta deci.nihil obſtat,qa ꝓcedit qñ Notarius expreſsè prohibet qcq̃ recipere, nos loqmur in caſu,quo medicus fuit ſimpliciter ſalariatus, & tunc q̃rimus, an poſſit ſalarium recipere ab infirmis.Vnde fateor,ꝙ ſi ex conuentione medicus eſſet prohibitus aliquid recipere,ꝙ etiã a ſpõtè dantibus non dẽret accipere,qđ etiam uoluit Io. de Pla.in d. l.Archiatri.Mouetur ẽt Fel. qa infirmi,& eorum conſanguinei erubeſcunt nihil offerendo,unde ſi liceret recipere oblata,de facili induceretur conſuetudo dandi, & recipiendi. Iſta rõ ẽt concludit ſtante prohibitione,ſed ubi nulla eſt prohibitio,nihil eſt, qđ proponatur quare conſuetudo ſponte dandi induci nõ poſ-
114 ſit.†Plus dicerem,ꝙ ſtante conuentione de nõ recipiendo qcq̃, nihilominus medicus poſt reſtitutam ſanitatem infirmo pote-
115 rit recipere ſponte oblata,†ſicut is q mutuauit gratis poſt diſſolutum mutuum,licitè ſuſcipit,qđ ſibi ſponte offertur,ſm glo.in
116 c.conſuluit,de uſuris.†Sicut ẽt Notarius epi, q nihil debet exigere pro inſtrumentis ordinum collatorum,c.j. de ſimo.tñ̃ poſt reddita inſtrumenta licitè ea recipit, quæ ordinati ſponte offerunt,qa non ex ambientis petitione proceſſit oblo,c.ſicut epm
117 j.q.2.†Sic ẽt iudex poſt latam ſñiam licite recipit,qđ ſibi liberaliter offertur,ſm Gem.in c.ſtatutum,§.inſuper, de reſcrip.lib.6.
118 ¶†Et iſta notanda ſunt ad Aduocatum ſalariatum de publico, ut non poſſit recipere qcq̃ a particularibus litigantibus,ſm Ange.& Io.de Pla.in d.l.archiatri. Qđ uerum eſt,ſi ſit de publico ſalariatus tam pro cauſis cõitatis, quã ſingularium pſonarum,ſe-
119 cus ſi pro cauſis cõitatis tñ̃. ¶† Sed iterum dubitatur,an medicus ſalariatus de publico,& prohibitus aliquid recipere,poſſit q̃ a ſanis offeruntur acceptare? Inn.& Card.in d.c.j.de poſtu.dñt a ſanis oblata licite recipi per tex. in d. l. archiatri,& qa ꝓ ſanis
120 non eſt ſalariatus de publ.¶† Non.n.ſanis opus eſt medico, ſed male ſe habentibus,c.multi.2.q.j.Sed tu conſidera, qua ex cã ſani offerant,nã ſi pro conſeruãda ſanitate hoc faciunt, deciſ.iſta de plano procedit,ſed ſi offerant pro infirmitatibus futuris, tũc ſtante prohibitione,ꝙ aliquid non recipiant pro curis ęgritudinum,uideret̃,ꝙ ẽt a ſanis non ſit quicquã accipiendũ, qa uiolat̃ finis,& cã prohibitionis,qui finis regulat actus agendi,l.uerum, de fur.& qa prohibito uno,cenſentur oĩa prohibita, per quæ ꝑuenitur ad illud,l.oro.ff.de ſpon. nec una uia concedi debet,qđ
121 alia uia prohibitum eſt,c.cũ qd una uia,de reg.iu.¶†Et no. ꝙ ſanus male facit viuendo medicinaliter,ſm Inn.Car.& Io.And.in d.c.tua nos, quia omnia ſana ſanis,& quã plurã inſana ægrotis.
122 †Non tamen male faciunt ſani, ſi 23. die Febr. faciant ſibi ſanguinem minui,qa ſm Io.And.poſt Vincen.non poſſunt poſtea mori illo anno ex febrili diſtemperatione,dicentem ab Angelo hoc feciſſe reuelatum.ſed d.An.& Pan.in c.cum ad monaſteriũ, de ſtatu reg. dicunt iſtud non indigenti non expedire, qa ex diminutione ſanguinis diminuitur uita hoĩs, ſm traditiones peritorum. Et ſicut medicus ſalariatus de publ. põt a ſanis oblata recipere,ita aduocatus ſtipendiatus a Cõitate poterit a non litigã-
123 tibus oblata munera acceptare,ſm Hoſt. & Card.in d.c.j.†Tertiò quęro,medicus conductus fuit a Cõitate pro certo annuo ſalario uſque ad tres annos, finito conductionis tpe perſeuerauit in curando infirmos in omnibus,& ꝑ oĩa prout tenebatur virtute præcedentis conductionis. Nunc dubitatur,an cenſeatur renouata locatio,& conductio,ita,ꝙ ſibi competat actio ꝯ Cõitatem,an uerò teneatur agere ꝯ eos,quos curauit?¶ Videtur, ꝙ ꝯ Cõitatem nulla competat actio medico. Non.n. ex parte Cõitatis põt dici renouata locatio, quia ſola patientia non implet ꝯtractum locationis,ſed requiritur aliud,ut declarat Bar.in l.itẽ quęritur,§.q impleto,ff.loca. & l.ſi mora, ad fi.ff.ſol.matr. Plus dixit Bar.in d.§.qui impleto, ꝙ ſi conductor prædiorum ipſius Cõitatis finita locatione perſeuerauerit in tenuta, non tamen cenſet̃ renouata locatio,niſi probetur, ꝙ illi,qui habebant ptãtẽ locãdi,ſciuerint,& paſſi fuerint quantomagis idem dicendum ur̃ in caſu noſtro, in quo ẽt ꝙ hñtes poteſtatem conducendi medicũ ſciuerint,& paſſi fuerint:tñ̃ medicus non ur̃ perſeueraſſe in aliquo actu conductionis quantũ ad Cõitatem, quia aliud ſinguli,aliud uniuerſi,l.ſed ſi hac,§.q manumittitur,ff.de in ius uocã. Contrarium determinat Soc.conſi.196.Circa præſentem,lib.2. Mouetur primò,qa ægroti pro eorum curis non ſoluentes, niſi quæ prius durante locatione ſoluebant, non tñ̃ ex patiẽtia,ſed etiam ex actu poſitiuo ſolutionis conſenſiſſe uñr, ergo renouata erit locatio.Sed parcat mihi,iſtud nihil eſt,qa licet ægroti fecerint actum poſitiuum, per quem unã cum patientia renouata eſſet conductio,ſi ptãtem conducendi habuiſſet,tñ̃ cum ipſi nõ habeant ptãtem ullam medicum cõducendi noĩe Cõitatis, nullo modo dici põt renouata conductio ſm Bar. in d.§.qui imple-
124 to.†Secundò mouetur,qa medico debetur ſalarium ẽt ſi cõuẽtum non ſit,l.j.§.j.ff.de uar.& extraor. cog.traditur per Bal.in l. j.C.mandati.Iſtud concedo, ſed dico,ꝙ debetur ab eis,quos curauit,c.non ſine,14.q.5.& d.§.j. unde a particularibus debetur, non ab uniuerſitate. Tertiò mouetur,quia ſm Bar. in d.§.q impleto,licet locator operarum non poſſit agere uirtute tacitæ reconductionis, quia ſola patientia non implet ꝯctum,ſaltem poteſt agere actione neg.geſt.Sed non aduertit Soc.ꝙ Bar.loquit̃, quando locator præſtitit operas ad utilitatem primi conductoris principaliter,tunc qa eius negotia principaliter geſſit, ꝯ eũ competit actio neg. geſt.in caſu autem noſtro medicus principaliter

paliter gessit negotia eorum, quos curauit. Nec dici potest, ꝙ in
aliquo gessit negotia uniuersitatis principaliter, qa aliud singu
li, aliud uniuersi. ¶ Vltimò mouetur, qa saltem ex equitate sibi
competit actio, l. si me & Titium, ff. si cer. pet. Sed uerum dice-
ret, sit medico actio non competeret ↄ̃ eos, quos curauit, sed cũ
habeat ↄ̃ eos actiones saluas, d. §. j. cessat æquitas, d. l. si me & Ti-
tium. cuius remedium est subsidiarium, ut ibi no. Verior ergo vi
detur ↄ̃ria opi. nisi medicus probet, ꝙ regẽtes habentes potesta
tem reconducendi ipsum, sciuerint eum mederi, ut prius, & pas
125 si fuerint, tunc fortè ex æquitate defendi posset opi. Soc. † Quar
tò quæro, si medicus non sit salariatus de pub. quo casu merces
sibi debetur ab infirmo, an tunc sibi debeat solui in prin. an in
medio, an in fi. curæ? Medici dicunt a prin. sibi esse satisfacien-
dum. Dicit. n. Rosf. quòd ita cantat medicinæ aphorismus,

Dum dolet infirmus, medicus sit pignore firmus.

126 Et dicit Io. de Deo lib. j. Cauil. ut refert Io. And. † dum dolor est
127 accipe, qa passato lo punto, gabbato è lo santo. ¶ † Aegroti aũt
dñt satisfacere uelle in fine, qa consueuerunt medici expleto sa
lario infirmum derelinquere. l. Thais, §. Lucius, ff. de fideic. libe.
Et ꝙ in fi. soluendum sit salarium medico, tenẽt Inn. Car. d. An.
& alij *communiter* in c. pp, de loca. & Spe. ti. de salarijs. §. nunc aũt
de procuratorum. uer. fi. & ita ẽt concludit d. Ias. in l. diem fun-
cto, col. 3. de offi. asses. p tex. in d. l. Archiatri, & qđ ibi no. Bar. Sed
ille tex. nihil facit, qa loqtur, qñ medicus est salariatus de publ.
tũc uerum est, ꝙ durante infirmitate nihil põt recipere, sed nos
loqmur in medico non salariato de publico. Vñ recurrerem ad
ↄsuetudinem, qua cessante distinguerem, ut in aduocatis distin
guerem, ut in aduocatis distinguit Bar. in d. l. j. §. diuus, ff. de var.
128 & extraor. cog. † Valet. n. argm̃ de aduocatis ad medicos, qa ad-
uocati dñt medici aĩarum, ſm gl. in c. cæterum. & ibi Pa. de iura-
men. calum. & ubique de medico corporum ad medicum aĩarũ
& eↄ̃ arguunt canones, ut patet ex his, quæ dixi, & quæ ĩ. subij-
129 ciam. † Quintò quæro, an medico forensi, cui constitutum fuit
certum diurnum salarium, debeat̃ salarium pro eo tpe, quo ste-
tit in itinere? Br̃ dicendum est, ꝙ sic, ut est tex. ad hoc sing. in l. ꝙ
nisi, c. ex prouincia, ff. de ope. liber. quem ibi ad hoc inducit Bar.
& reputat sing. Lud. sing. 386. qđ incipit, Medico existenti. & se-
quit̃ Io. de Ana. in d. c. tua nos. & ibidem uoluit gl. in l. desertorẽ,
§. si ad diem, ff. de re mil. & idem in aduocato dixit Bal. in l. j. C. de
130 suffra. & Fel. in c. j. ad fi. de lib. obla. ¶ † Sed qd si medicus, uel ad
uocatus a domo discedat hora iam tarda, an conseq debeat sala
rium pro integro die? Bal. in l. liberti, col. 3. C. de ope. li. tenet, ꝙ
non, per tex. in l. 2. ff. de anu. leg. ¶ Contrarium tenuit Bart. in l.
de diuisione, in fi. formans qõ. in ambasiatore, ff. sol. mr̃i. per tex.
in l. 3. ff. de uerb. sig. & cum Bar. transeunt Imo. Are. & d. Ias. ibi se
qtur Mar. Lau. in tract. de leg. Prin. uer. 15. Sed opi. Bal. sequitur
Lud. Ro. & fuit ẽt opi. Dy. q̃ æquior ur̃, & possem hic instare cir-
ca intellectum d. l. 3. & circa intellectũ d. l. 2. sed modum eorum,
131 qui tractatus faciunt, excederem, si circa talia immorarer. † Sed
quid si occurrat dies feriata in honorem Dei, an pro ea die me-
dicus possit salarium petere? Vr̃ ꝙ sic, qa concessum est medico
mederi ẽt die Dñico, ut hr̃ lo. 7. c. & expresè per d. Iac. Aluaro. in
prælu. feu. col. 2. Obseruatio. n. festorum non impedit ea, q̃ ordi-
nãrur ad hoĩs salutẽ ẽt corporalẽ, ſm B. Tho. q. 41. art. fi. Si ergo
opus medendi licitum est, cur & licita non erit perceptio merce
dis, q̃ dẽtur pp operas? sicut ruriculis, qui festis diebus instãte ne
cessitate intendunt agriculturę, ur̃ debita merces, c. licet, de feri.
132 ¶ In ↄ̃rium facit, † qa oĩs Chr̃i actio, nostra dẽt esse instructio, l.
& hoc Tyberius, ff. de hęre. inst. c. significasti, de ele. Sed Christus
uerus medicus gratis curabat sabbato, ergo idem faciant medi-
ci. Ego putarem, ꝙ medicus non possit petere salarium pro ea
die: qa petẽdo, tacitè asserit pp præmiũ fecisse die festo opus ser
uile, qđ facere non licet, ut hr̃ Leuiti. 23. Opus seruile sabbato
133 ne feceris. † Sic Doctor Iurista non licitè petit honorarium pro
consilio, qđ fecit diebus festis, qa studere, & cõsulere pp lucrum
diebus festis, opus est seruile, ſm Host. Car. dñm An. Pan. & alios
in c. j. de fer. & Aluaro. in prælu. feud. Sed si sponte sibi offerat̃, li
citè recipit, qa multa honestè capiunt̃, q̃ inhoneste petuntur, l. j.
§. proinde, ff. de uar. & extraord. cog. Et qa si quis principaliter
pp bonum finem operet̃ diebus festis, non peccat, ẽt ꝙ accesso-
rie, & in consequentiã cõsequat̃ lucrũ. c. fi. de magist. ſm Pan. in
d. c. j. Sanctificent ergo Doctores, & medici festa Dei cũ animi
ueneratione: ea aũt sanctificabimus, si Deo uacabimus, c. ieiu-
nia, de consecra. dist. 3. Deo aũt uacabimus, si ægrotis sanũ reme
diũ, & quærentibus iustũ consiliũ ad gloriã Altissimi dabimus.
134 ¶ † Sed pone, ꝙ medicus usus sit fœlici diplomate, qa uenit ad
infirmum in uno die, & ſm distãtiã debebat morari p dies tres,
quia distabat miliaribus sexaginta, l. 3. ff. de uerb. signi, c. cupien-
tes, §. qđ si per uiginti, de electio. li. 6. an tunc debeat hr̃e salariũ
trium dierum, uel unius tm̃? Vr̃, ꝙ pro uno die tm̃, quia salariũ
tpe commensuratum fuit, ergo ultra tps non debet̃, l. Seio, ff. de
annu. leg. per quẽ tex. dixit Bal. in l. Lucius, §. a te peto, ff. de leg.
2. ꝙ si Princeps dederit salarium ambasiatori pro uno mense, &
ipse reuersus fuerit in tribus hebdomadis, ꝙ tenebit restituere
quartam partem, seqtur Mart. Laud. in tract. de leg. Principum,
uer. 15. Contrariũ, ꝙ debeat hr̃e salariũ trium dierum, tenet ex-
presè gl. in l. eos, §. fi. ff. de fal. seqtur Imo. in l. cõtinuus, §. cũ ita
ff. de uer. ob. & ibi ẽt Are. & d. Alex. in d. l. de diuisione, in princ.
Alb. de Ros. in d. §. a te peto. ubi distinguendo cõcordat opinio
nes. Aut rõne laboris fuit ↄstitutũ salariũ ad numerum dierũ, &
tunc qa medicus itinerando tm̃ laborauit uno die, q̃tum fecis-
set alius trib. diebus, ẽt triũ dierũ salarium ↄsequi dẽt. Aut fuit
ↄstitutũ certũ pretium rõne expensarũ faciendarũ singulo die
p medicum, vel ambasiatorẽ, & tunc p uno die tm̃ cõsequitur
salarium ↄuẽtũ: pro qua distinctione allegat tex. in l. antep. §. cũ
inter, ff. mand. Aut fuit ↄstitutum salariũ ad ratam mẽsis vnius,
& tunc si infirmus citius liberatur, non habebit salariũ, nisi ad
135 ratam tpis, & ita procedant no. in d. §. a te peto. ¶ Vlterius † du-
bitatur, qd si medicus in itinere infirmet̃, an debeat hr̃e salariũ
pro tanto tpe, quo domum reuerti possit? Bar. Alb. Ang. & *com-
muniter* Doct. in l. si cui, §. tandiu, p illum tex. determinant, ꝙ sic.
ad idem facit tex. in l. fi. §. pe. ff. ad legem Rhodiã de iact. nam ser
uire dr̃ medicus, ẽt eo tpe quo stetit infirmus, l. cum hęres, §. Sti-
136 chus, ff. de statulibe. & ibi Alb. no. ¶ † Quid autem si equus ↄdu
ctus a medico sibi derobet̃ in itinere, an sibi ad pretium compe
tat actio ↄ̃ infirmum? Fel. in c. j. de libel. obla. rñdet, ꝙ non, alleg.
Bal. in l. nihil, ff. de rei uend. quẽ non reperi istud dicere. Sed qd
137 † si medicus recipit salarium pro curanda podagra alicuius, qui
paulo post fuit occisus, an teneatur restituere salariũ? Br̃, casus
est decisus, ꝙ non, in l. pe. C. de ↄdi. ob cau. de quo dic, ut ibi per
Doct. & per Bar. & alios, in l. si uno, §. item cum quidam, ff. loc. In
138 super † quæro, medicus cũ infirmo conuenit de certa mercede
sibi præstanda post liberationem, uel cõuenit, cũ Republica cu
rare infirmos tpe pestis: liberat̃ infirmus, sed illico recidiuat, uel
cessat pestis per aliquos dies, sed breui reuertitur, dubitat̃, an me
dicus pro eodẽmet salario teneat̃ iterum curare? Vr̃ ꝙ non, qa
oblo secuta liberatione fuit extincta, ergo amplius non potuit
reuiuiscere; l. q res, §. aream, ff. de sol. In ↄ̃rium facit, qa non dr̃ in
firmitas discessisse, quæ citò rediit, l. diuortiũ, ff. de diuor, regist.
139 de pœn. dist. j. c. diuortium. † Istam q. format Spe. tit. de salarijs, §.
fi. & determinat, ꝙ si incontinẽti recidiuauit, uel reuersa est pe-
stis, ꝙ iterum pro eo. salario teneat̃ curã suscipere, qa non dr̃ libe
140 ratus, q incontinenti recidiuat. † Et sic uult Spe. ꝙ recidiuans
incontinenti presumatur ex cã, & radice p̃cedẽtis infirmitatis
recidiuasse, qđ ẽt uoluit Bar. in l. Martius, p illum tex. ff. loca. Et
ibi ẽt gl. quæ vult, ꝙ si podagra, a qua medicus promiserat patiẽ
tem liberare, breui reuertat̃, cõpetit infirmo actio ex conducto,
qa medicus non extinxit angustias infirmitatis, sed eas cessare
fecit tm̃, arg. l. q tertiana, aut quartana febre, ff. de Aedi, edic. Et
dicit ibi Pau. de Cast. ꝙ podagra breui reuersa p̃sumitur proces-
sisse ex primis humoribus, si ex interuallo, p̃sumitur ex nouis, &
ex mala custodia prouenisse. Idẽ decidit Io. And. in reg. ↄ̃ctus, de
reg. iur. Idem tenet Io. de Imo. & Ale. in l. si ita stipularus essem
abs te, ff. de uerb. ob. idem cõcludit Fel. in d. c. tua nos, de hom. &
fuit de mente glo. in c. adhuc instat, in uer. centies, de pœ. dist. 3.
Pro qua dist. bene facit, qđ decidit Io. And. in add. Spe. tit. de em
141 ptio. & uen. §. sciendũ, uer. de illo. ubi decidit, ꝙ † si equus intra
triduũ moriatur, præsumitur, ꝙ tpe uenditionis, uel locationis
morbosus esset: secus si ex interuallo longo. sequũtur Imo. Ale.
& *communiter* scrib. in l. si qs cum aliter, ff. de uer. obli. de quo per
Bal. in l. 2. in 2. q. C. de resc. uend. † Silr̃ si uulneratus intra modi-
142 cum tps moriatur, p̃sumitur mortuus ex vulnere: secus si dece-
dat longo interuallo post, ſm glo. in l. j. C. de emend. seru. q̃ dixit
sing. d. Ias. in l. lecta, col. 14. ff. si cer. pet. Sed est gl. consocia in c. 2.
p illum tex. de cle. percus. & ibi Pan. dicit istud ultimum esse ue
rum, si is q ex interuallo occubuit, uisus fuerit aliqñ a uulnere
conualuisse, secus si sp vulneratus in deterius processit, & tandẽ
mortuus est, de quo standum est iudicio medicorũ, ſm Bar. in l.
fi. ff. de sica. Alex. cons. 148. excellentissime dñe, li. 2. Anc. ↄs. 489.
in casu præmisso, Cęp. cõs. 28. & cõs. 62. per totũ. & cõs. 41. col. 5.
& plenius p Fel. in c. præsbyterũ, de hom. ubi post Sal. in d. l. j. o-
ptimè distinguit. Prędicta uera sunt, nisi cõstaret, ꝙ culpa ipsius
ægroti recidiuasset, per tex. in d. l. maritus. ubi promissor non te
net̃ reædificare opus, ꝙ cõstat terremotu, & non uitio operis, de
143 structũ fuisse. Idem dñt Doc. de equo † mortuo incõtinenti post
emptionem, ut non teneat̃ uenditor, si cõstet mortuum fuisse,
qa comedit herbas uenenosas, uel qa nimia itineratione oppres
sus fuit, ſm d. Ale. in d. l. si qs cum alr̃. Et iõ si infirmus iam libera
tus indulserit appetitui nimiũ comedendo, uel bibendo, nõ te-
neretur medicus mederi, nisi sibi nouum cõstituat̃ salariũ. Quia
144 ex † crapula solent oĩa morborũ gñ̃a prouenire, & ex ea p̃sumit̃
liberatũ recidiuasse, c. ne tales, de cõse. dist. 5. ubi Hic. all. Hip. in
aphorismis, & Galenũ Hypp. interp̃tẽ doctis. q ait Athletas, quo
rũ uita, & ars sagina est, non posse diu uiuere nec sanos esse, nisi
gulæ impatiẽtiæ remediũ afferant, & qđ turpiter ingesserãt, tur-
pius eijciant. Et dr̃ ecclesia. c. 27. in fi. pp crapu. & plurimos uitã
cũ mor. cõmutasse abstinẽtes aũt elõgasse uitã. & ſm Hic. ad Ru
145 sticũ, multæ ex deliciarũ epulis molestiæ gñantur. † Itẽ fortè di
cendum

cendum esset, si infirmus post recuperatā sanitatem illico ad vo
mitum reuersus esset, putà ad usur. ꝯcubinatū, uel blasphemias:
nam præsumendum esset, ꝙ ꝑꝑ eius scelera recidiuauerit, non
culpa medici, ar. c. q̄ris, de cōsec. dist. 4. & eorū, q̄ dixi s̄. in 3. ꝑpāli
2. partis prin. uer. aduerte tñ. Sed dubitat̄, qñ dicat̄ incótinēti in
firmitatem redijsse, vel ex interuallo? Br̄, non pōt dari certa do-
ctrina, ergo arbitrio iudicis relinquēdū, l. j. ff. de iu. deli. l. si ita qs
§. Seia, ff. de uerb. ob. c. de causis, de of. dele. vbi multa ad hoc re-
duxi, & ita in proposita nr̄o dixit Pan. in c. 2. de cler. ꝑcusso. Et di
cit d. Alex. in d. l. si ita stipulatus essem abs te, in fi. ꝙ iudex se a pe
ritis informabit. Pestis aūt, si intra quadraginta dies resurgat, p̄-
146 sumit̄ ex cā ueteri renouata, ita vulgo circumfert̄, † & ab expe-
riētia edocti sumus. Sed qa chirurgi, & medici deputati tꝑe pe-
stis ad curādos ægros certi de salario desides sunt, & nisi noua sa
laria offerant̄, infirmi deserunt̄, & hac de cā differt̄ contagio, &
147 plures moriunt̄, q̄ sanarent̄, utilius† esse puto cōstituere salariū
medicis ꝑ numero eorū, q̄ curant̄ ab eis, & dare maius salariū ꝑ
eo q̄ liberat̄ q̄ pro eo q̄ moritur, putà ꝑ quolibet liberato aureū
ꝑ quolibet mortuo florenum. Sic (ut intelligo) fecerunt Aurea
censes, & bñ sibi ꝓfuit, qa citò euaserūt hāc calamitatē, & pesti-
feratorum amplus numerus euasit. Insatiabilis .n. cupido auri
urget medicos ad liberādum q̄tū in eis est, cū uideant maius p̄-
miū sibi preparatum pro liberōne, q̄ pro morte, l. j. C. qb. ex ca.
148 ser. ꝑ p̄m. lib. accip. Ad oīa. n. † miseros mortales cogit auri sacra
149 fames, l. si quemq̄, C. de epi. & cle. & † Respublica si sibi uidebi-
tur, poterit soluta repetere ab his, saltem qui liberati sunt, actio
ne neg. gest. l. Pomponius, ff. de neg. gest.

SVMMARIVM.

1 *Remedium optimum, & efficacissimum contra pestem.*
2 *Aqua uiua proficiens tempore pestis.*
3 *Charitas quid sit.*
4 *Aqua uiua proficiens pestis tempore, ubinam locorum inueniri debeat.*
5 *Aquam uiuam bibere quid sit, & quid degustare. nu. 6.*
7 *Lachrimarum uirtus quanta sit.*
8 *Indefinita æquipollet uniuersali.*
9 *Lachrimarum plura sunt genera, & nu. seq.*
10 *Lachrimę unius, an & quando ualeant ad salutem alterius.*
11 *Lachrimę pœnitentiæ, quæ dicantur.*
12 *Lachrimari non ualenti, an supersit locus ad pęnitentiam.*
13 *Lachrimæ quot sint necessariæ ad bene diluenda peccata, & nu. 14.*
15 *Pęnitentia, quam sequens culpa coinquinat, est inanis.*
16 *Pestis, apostema, seu bozula, qualiter ueniat curanda, & quomodo spirituali-ter intelligi debeat.*
17 *Conuersio unde dicatur.*
19 *Paßionis domini nostri Iesu Christi frequens memoria, omnia quantumlibet dura, & aspera, æquo animo tolerare facit.*
20 *Oleum salutis, & uirtutis herba ad pestem sanandam necessaria, quæ nā sint. & nu. 148. & 149.*
Et apud quem medicum quæri debeat. nu. 21.
Et quomodo uniri, & misceri debeant, ut incorporentur. nu. 150.
22 *Sacerdos unde sic dicatur. Et ibi, qnare confessio sacramentalis fuerit inuēta.*
23 *Peccator dum peccat, tres personas offendit.*
24 *Confeßio est ad animæ salutem necessaria, & est de iure positiuo.*
25 *Officia quæ sint.*
26 *Sacerdotum authoritas ex ipsorum numero uilescit.*
27 *Confeßio est sacramentorum unum de quinque necessarijs ad animæ salutem.*
28 *Papa dicitur episcoporum caput. Et Papa, & episcopi sacramentalia, quæ sunt honoris, sibi retinuerunt. Sacerdotibus autem ea, quæ sunt oneris, communia esse uoluerunt.*
29 *Prælati ecclesiæ pauperum bona deuorant, sic sacerdotes pauperrimi populi peccata comedunt, & nu. 135.*
30 *Pręlati pęnam prælaturæ poss. se fuisse adeptos, seque pręlatos esse minimè credunt, nisi latum uentrem populo, inflatasque genas ostentent.*
31 *Sacerdos quilibet, an & quando possit pęnitentem absoluere.*
32 *Sacerdos proprius quis dicatur.*
33 *Papa est omnium prælatorum, & sacerdotum dięcesanus.*
34 *Minores, & prędicatores habent ex priuilegio potestatem confessiones audiendi, & absoluendi. Et an & quando cuilibet pęnitenti liceat absque proprij sacerdotis licentia recurrere ad ipsos fratres prædica. & Minores. nu. 35.*
36 *Confessorem eligendi potestatem habentes, an debeant id suo ordinario denunciare. & ab eo confirmationem obtinere.*
Et an possint eligere sacerdotem curam animarum non habentem. nu. 42.
37 *Consuetudo, quod quis possit eligere confessorem, an ualeat.*
38 *Confeßiones audiendi, & absoluendi priuilegium habentes, an & quando habeant potestatem absoluendi in casibus superiori reseruatis. & nu. 40.*
39 *Casus Episcopo reseruati qui sint.*
41 *Pęnitentiarij Papæ, an & quando possint absoluere pęnitentem in casibus reseruatis.*
43 *Confessus semel in anno proprio sacerdoti, an poßit deinceps sine eius licentia alieno sacerdoti confiteri.*
44 *Laicus in foro pęnitentiali non potest sui iudicis iurisdictionem sine eius licē-tia prorogare.*
45 *Confessus, puro laico, quem credebat esse sacerdotem, an in foro animæ censea-tur esse confessus, & absolutus.*
Et an habita notitia erroris teneatur confessionem reiterare. nu. 46.
47 *Confiteri an teneatur qnis sacerdoti, in cuius parothia deliquit, an sacerdoti, in parochia cuius habitat. & nu. 48.*
40 *Confeßiones parochianorum suorum audire, & eos absoluere, an & quando possit proprius sacerdos extra suam parochiam. & nu. 53.*
Et an, & quando idem possit facere eius Vicarius. nu. 50.
51 *Vicarius Episcopi, an poßit extra suam dięcesim beneficia conferre.*
52 *Notarius Regius, an possit extra regnum instrumenta conficere.*
54 *Confessorem cuius uitæ, & morum esse oporteat.*
55 *Confiteri an quis debeat sacerdoti, quem scit eße uirum facinorosum, & malę uitę. & nu. 56.*
57 *Confessor existens in peccato mortali, nisi ipsum pęniteat, an mortaliter peccet pęnitentem absoluendo. & nu. 58.*
Sacerdotem suum, quem quis scit esse in peccato mortali, ad sacramenta ministranda inducens, mortaliter peccat.
59 *Confitens consocio criminis, ut citius absoluatur, an ueniat dicendus plenè absolutus.*
60 *Missam audire, an debeat quis a sacerdote, quem scit esse in peccato mortali.*
61 *Confeßio ad hoc, ut uera & idonea confeßio dici poßit, quot & quas qualitates habere debet. Et ut confessio sit simplex, quæ sint necessaria. num. 62. & seq. usque ad nu. 70.*
62 *Confessio debet esse clara, & non ambigua, idest sine inuolucro, & plica uerb. & num. seq.*
63 *Hypochrita quis dicatur.*
64 *Testis depositio si sit obscura, non releuat producentem.*
65 *Testis ambiguè deponens non probat.*
68 *Testis morose, & cum difficultate respondens, habetur suspectus de falso.*
71 *Confessio, ut sit humilis, quę requirantur. nu. 72. & seq.*
73 *Confessio, an & quando fieri debeat genuflexo. & capite discooperto.*
74 *Confessio pura dicitur, quæ fit sine dolo.*
75 *Confessio fidelis dicitur, ubi pænitens in Dei misericordia confidit.*
76 *Confessio frequens quę dicatur.*
77 *Confeßio quibus casibus sit reiteranda.*
78 *Confeßio discreta quę dicatur.*
Et ibi, qui teneantur confiteri, & nu. 80.
79 *Confitens se, & non alios etiam criminis socios, accusare debet.*
81 *Confeßio libens quæ sit.*
82 *Voluntas licite coacta, uoluntas dicitur.*
83 *Meriti, & demeriti par ratio non est.*
84 *Voluntas non dicitur, nisi ad bonum, aliàs, hoc est si ad malum declinet, concupiscentia dicitur.*
85 *Verecundia in confeßione signum est contritionis, & pænitentię.*
86 *Verecundia in adolescente, optimam spem pollicetur.*
87 *Verecundia ex delicto proueniens magnam pęnam causat.*
88 *Confiteri an possit quis per personam interpositam, uel per scriptum.*
89 *Mutus qualiter confiteri debeat.*
90 *Confiteri, an poßit per interpretem, qui idiomatis est ignarus.*
91 *Confessio integra quomodo diffiniatur. & nu. 95.*
92 *Confitenda, an & quando sint uenialia peccata.*
Et suffragio, uel medio quarum rerum deleantur peccata uenialia. nu. 93.
94 *Venialium peccatorum genera quot sint.*
96 *Confiteri, an debeant peccata confessori nota.*
97 *Confitens, qui in confeßione subticuit unum delictum, an & quando teneatur denuo confessionem iterare.*
98 *Confitens palam peccata sua, nisi causa subsistat, fatuus reputatur.*
99 *Confessor, an & quando possit pęnitentis confeßionem reuelare. & nu. seq. usque ad num. 115.*
Et ibidem, quibus pœnis sit plectendus confeßionem reuelans absque causa legitima. Et quid de confessore laico, an poßit impune confeßionem sibi factā reuelare, & nu. 116. 117. & 118.
100 *Confessor nihil scit de confessione sibi facta, ut homo.*
Et ideo productus in testem, ut confessionem reuelet, licet adstringatur iuramento, nihilominus dicere potest se nihil scire. & nu. 117.
103 *Confessor quò ad actum confitendi, est maioris dignitatis, quam Papa non confessore.*
105 *Confeßionem casu audiens, uel scienter post parietem ascultans, si contra confitentem deponat, an ualeat eius depositio.*
106 *Sacerdos tanquam persona publica potest pro absente restitutionem usurarū stipulari. Hoc tamen intelligendum uidetur procedere, nbi sacerdos extra pęnitentiam stipulatur, uel quando aliquis in pęnitentia confitetur peccatum notorium, & promittit sacerdoti pro absente stipulanti illi satisfacere.*
107 *Confessori testificanti de his, quæ sibi dicta fuerunt in confeßione seu pęnitentia, licet latèloquendo non sit fides adhibenda, fallit tamen in casu notorio, & in causa matrimoniali. item ubi pęnitentis qui delictum confessus fuit, consensus accedit.*
109 *Sacerdoti asserenti se licentiam habuisse a confitente, ut peccatum aliqđ, quod confessus fuit, reuelet, an credendum sit, si id postea a confitente negetur.*
111 *Sacerdoti neganti se audiuisse relata in confeßione, an & quando credendum sit.*
113 *Sacerdoti dicenti se audiuisse extra confeßionem, quare potius credatur quā pęnitenti deponenti se dixisse in confeßione.*
118 *Laicus, cui sub cōfeßionis sigillo amicus propalauit penes se habere nomulla bona ad se spectantia uigore cuiusdam apochæ manu eius, cuius bona erant,*

scriptę,

ſcriptæ, an debeat huiuſmodi confeßionem reuelare, ſi eius cuius bona erãt, hæredi ab inteſtato publicari fecerunt monitorium generale ad ipſorum inſtantiam ſuper huiuſmodi detentatione, & contra ſcientes, & num. 119. 120. & 121.

119 *Veritatem tacens, falſum committere dicitur. & nu. 128.*
120 *Confeßionis, & ſecreti commißi ſigillum, in quo differant.*
122 *Monitoria generalia contra detinentes, & de præmißis ueram notitiam habẽtes, de quibus intelligere cenſeatur. & nu. 123. 124. 126. & ſeq.*
125 *Tacens quod probare non poteſt, boni uiri officium explet.*
127 *Tacens proditionem, quam ſcit contra Principem fiendam, & quam probare non poteſt, an incidat in pęnam l. quiſquis, C. ad legem Iul. maieſt.*
129 *Confiteri ſępe quam ſit ſalutiferum, licèt de neceßitate quis non adſtringatur ſtatuto, niſi ſemel in anno confiteri, nu. 130.*
131 *Confeßio fortis quæ dicatur.*
Et quæ accuſans. nu. 132.
Et quæ parere parata. nu. 133.
134 *Sacerdos habet a lege arbitrium iniungendi pęnitentias.*
135 *Peccata populi comedere quid ſit.*
136 *Sacerdos iniquè arbitrans, uel ſine cauſa diſpenſans, an faciat pęnitentiam tantum quo ad Deum?*
Et an poterit ad arbitrium reuocare pęnitentiam per errorem impoſitam, & aliam imponere. nu. 141. & ſeq.
137 *Sacerdos in pœnitentia imponenda debet eſſe cautus, debetque confitentium qualitates diligenter examinare, ut quàm ueriſimiliter ſuſtinere poßunt, pęnitentiam iniungat, & nu. ſeq.*
144 *Sacerdos, an poßit cautionem exigere a pęnitente de adimplendo pęnitentiam & num. ſeq.*
145 *Sacerdos ubi de imponenda pęnitentia agitur, non poteſt ut ſuſpectus a confitente recuſari.*
Et idem de inquiſitoribus, quando agitur de imponenda pęnitentia pro peccatis. num. 146.
151 *Ieiunij uirtus quodammodo ineffabilis, & laus.*
152 *Mortem aßiduè meditari, eſt ſumme philoſophari,*

SEd quia vſu uidemus, medicos & medicorum
ſcĩam, hunc morbo cedere, & qa in ṗludijs
diximus hoĩum ſcelera peſtilẽtię cãm eẽ, cui cãę
occurrere nõ eſt medicorũ, idcirco ſtatui unum
certũ, uerũ, ꝓbatũ, & indubitatũ remediũ paucis edocere, & inde libellũ nrm ꝯcludere. Reci-
1 pe ergo ſyrupũ aquæ uiuæ, † quẽ bibas, deinde recipe lachryma-
rũ unciã vnã, & apoſtema ſiue bozulã laua, quã dilutã gladio ſcĩ
de; & emplaſtrũ ex herba ſalutis, & oleo uirtutis ꝯfectũ ſuꝑ im-
pone, qđ non amoueas, niſi te liberũ ꝑfectè cognoſcas. Vt cre-
das firmiter hoc eſſe tutũ, & uerũ remediũ, rõnibus, auctoritati
bus, & exẽplis iuſtificabo illud, ſingulas remedij partes declarã
2 do, ut ſcias in infirmitate tibijpſi ꝯſulere. † Dixi ſyrupũ aquæ ui-
uæ, i. charitas, q̃ eſt illa aqua, de qua Dñs ait in Euangelio Ioãnis
4. Si qs biberit aquã, quã ego dabo, nõ ſitiet in æternũ. c. chari-
3 tas. 2. de pęnit. diſt. 2. Eſt † aũt charitas, recta uolũtas ab oĩbus ter
renis penitus aliena. Hæc eſt mors criminũ, uita uirtutũ, uirtus
pugnantiũ, palma uictorũ, arma sãctarũ mẽtiũ, cã meritorũ bo
norũ, ſine qua nullus ſanať, nullus uiuere p̃t, neq; Deo placere,
fructuoſa in pęnitẽtibus, læta in ꝓficiẽtibus, glorioſa in ꝑſeuerã
tibus, operoſa in oĩbus oĩbus fidelibus, ex qua qcqd eſt boni o-
peris, uiuet ſm Proſperũ in lib. de uita cõtẽplatiua, transũptiuè
4 in c. charitas, j. de pœ. di. 2. † Si apud tuũ aromatariũ hãc aquam
non inuenias, ad fontẽ timoris accedas, ibi eã reperies. Metus. n.
æternæ mortis charitatẽ ĩtroducit, ſicut ſeta filũ, c. ſicut, ea. cau.
5 & quæſt. Dixi quẽ bibas, qa nõ ſatis eſſet deguſtare. Bibit †. n. hãc
6 aquã, q in charitate radicẽ figit. deguſtat, † q aliqualr cũ ea cõi-
cat, ſed tñ delinquẽdo ab ea recedit, c. alius, ea. cau. & q̃ſt. Dixi la
chrymis lauãdã bozulã, qua liberant a morte, q fletibus ſe mun
7 dãt a pcõ, c. baptizanť. de pœn. diſt. 2. & nõ † ſolũ lachrymæ libe-
rãt a morbo ꝓcto, ſed ẽt a futuro ꝑſeruãt. Quia fleuit Achah in
ꝯſpectu meo, non inducã mala in diebus eius 3. Regũ c. 21. Sed
hic dubitare aliqs poſſet, an oẽs lachrymæ ꝓſint ad ſanitatẽ hu-
8 ius morbi? Diceres, ꝙ ſic, qa † indefinitè locutus sũ, & indefinita
æqpollet uli, l. ſi pluribus, ff. de le. 2. c. qa circa, de priui. ¶ Sed alr
9 ego sẽtio. Declaro † ergo me ipsũ nõ loq de lachrymis cocodril
li, nõ de lachrymis improbæ mulieris, q̃ inſidias plorãdo inſtruit
ut inqt Cato, nõ de lachrymis ingemiſcẽtis pp indignationẽ, vel
timorẽ ſupplicij corporalis, de qbus in l. obſeruãdũ, ff. de of. p̃ſid.
nõ de lachrymis deplorãtis amiſsã pecuniã, iuxta illud Satyrici.

Ploratur lachrymis amiſſa pecunia ueris.

loquor de lachrymis Petri, nõ de lachrymis Iudæ: animi, vnius
fuerũt pęnitẽtię lachrymæ, c. Petrus, de pę. di. j. alterius aĩ uiolẽt.
10 ĩdignationis ĩternę, c. Iudas, de pe. diſ. 3. Sed † an lachrymæ unius
ualeant ad ſalutẽ alterius? Vr ꝙ nõ, qa inqt Pſal. lachrymis meis
ſtratũ meũ rigabo. Põdera uerbũ, meis. Meũ. n. nõ eſt, qđ eſt alte
rius, l. ſi ita, ff. de aur. & arg. leg, no. in c. quo iure, 8. diſt. & in l. j. ff.
qđ cũ eo. Et iſtud euidẽtius ꝯprobať, qa inutiles ſunt lachrymæ
q̃ ex corde dolẽtis nõ ꝓcedũt, cũ nõ ſint lachrymę pęnitẽtię, q̃ ni
11 hil † aliud eſt, q̃ q̃dã dolẽtis uidicta puniẽs ĩ ſe qđ dolet ꝯmiſiſſe

c. pęnitentia, de pœn. diſt. 3. In ꝯ̃riũ facit, qa lachrymis Moyſi, &
eius p̃cibus placata fuit ira Dei, q populũ Iſraeliticũ peſtilentia,
& gladio delere ſtatuerat, c. diſciplina, 45. diſt. Et orõnibus, ac la
chrymis Aaron, q flendo ꝓ populo ſe cũ thuribulo oppoſuit, &
irã Dei placauit j. Regũ. c. 16. & 7. q. j. deniq;. Solõ. Quãtũ ad sẽ-
piternã ſanitatẽ, i. quãtũ ad gloriã paradiſi, lachrymæ unius non
ſatisfaciũt ꝓ altero, ita ꝓcedat tex. in d. c. pęnitẽtia. Sed q̃tum ad
trãſitoriã ſanitatẽ, & ſic q̃tũ ad liberãdã ciuitatẽ a peſtilẽtia, gla
dio, incendio, fame, & ſiĩibus, lachrymæ unius ſancti uiri pñt irã
dñi placare, furorẽ mitigare, & deniq; ab eo miſericordiã obtine
re, ita ꝓcedant ultimo loco allegata dixit. n. dñs ſe paratũ Sodo
mę, & Gomorræ flagellũ remittere, ſi decẽ uiri boni reperti fuiſ
ſent. Nã ſicut uno peccãte, furor Dñi ſuꝑ uniuersũ populũ qñ-
que diffundiť, c. ſed illud, 45. diſt. Nã peccato Achor plebs Iſrae-
litica in manibus hoſtiũ tradita eſt. Et peccato filiorũ Hely po-
pulus in manibus Philiſtinorũ corruit, 4. Reg. & Ioſue. 7. trãſum
ptiuè in c. eccleſia, §. itẽ peccato. j. q. 4. Sic econuerſo orõnib. &
& lachrymis unius ſæpe placať ira Dei quo ad oẽs, & ex ꝑſona
unius alius ſępe ꝯſeqtur p̃miũ, & honorẽ, quẽ ex ſua ꝑſona ꝯſe-
qui non poſſet, l. Ariſto, ubi gl. allegat alia iura, ff. q̃ res pig. obli.
poſ. tradiť ꝑ Mod. in l. ſi emancipati, C. de colla. & ꝑ Fel. in c. j. de
p̃ſcrip. Amat. n. dñs, qđ ꝓ vno multi defleãt, qa ꝓ uidua multi plo
rabant, eius filiũ reſuſcitauit, Lucæ 7. & c. fleat ꝓ te, de pęn. diſ. j.
12 Sed qd † ſi aliqs ſit tã duri cordis, & tã exſiccati cerebri, ut nõ ua
leat lachrymulã qdẽ emittere, nec inueniat q ſibi lachrymas mu
tuet, an huic ſuꝑſit ullũ remediũ? Br rñdebo. Si dãna tꝑis, ſi ami
ci mors cordis ſui duritiẽ aliqñ mollificãt, & lachrymarũ fontẽ
erũpunt, nõ ur excuſandus, q peccati dolorẽ flendo nequit oñ-
dere, c. ſunt plures, de pęn. diſt. 3. Dices, hãc ſnĩam nimis eſſe ſęue
rã. Ego aũt iuſtiſſimã credo, ſi rectè intelligať. Nam ſi ex duritie
cordis, & uolũtatis nõ poſſit lachrymas effundere, iõ nõ põt, qa
non uult, ſi ergo uitã nõ uult, iuſtũ eſt, ꝙ mortẽ habeat, & in pec
cato ſuo moriať. Sed ſi ex defectu naturæ flere nequeat, ſatis eſt,
ꝙ lachrymis mẽtis ꝑ uenas, & ꝑ cutim ad bozulã trãſmittat la-
chrymas, qa cor ꝯtritũ, & humiliatũ Deus nõ deſpicit, qui magis
cordis gemitũ, q̃ oculorũ riuulos reſpicit, c. quẽ pęnitet, de pęn.
13 di. j. Dixi unciã, qa octo ſaltẽ † lachrymas arbitror neceſſarias ad
bñ ꝑfecteq; diluẽdũ morbũ. Octo. n. drachmæ unicã unciã con
ſtituũt, ut no. ꝑ gl. in l. 2. C. de metalla. & met. lib. 11. qb. octo dra
chmis æqpollẽt octo pnĩæ lachrymæ. Nã ad diluendũ ſeptẽ pec
cata mortalia, ſeptẽ ſaltẽ lachrimæ ſunt neceſſariæ. Minor. n. nu
merus nõ ſufficeret, nec peccatorũ numero ꝓportionabilis eſ-
ſet. Quid. n. ꝓdeſſet peccatũ luxuriæ plãgere, & adhuc auaritiæ
æſtub. anhelare? Oportet. n. oĩum pęnitere. Qđ oñdit Chrs, q ſe-
ptẽ demonia eiecit a muto, & ſurdo. Matth. 12. & Marci. 5. Parũ
n. fuiſſet ſex expellere, & unũ dimittere, c. ſi plures, de pœn. di. 3.
14 Octaua † aũt lachrima, q̃ futurorũ ſcelerũ dolorẽ, & abſtinentiã
deſignat, niſi ꝯiugať, ſeptẽ lachrimæ parũ iuuabũt, neq; a peſte
liberabũt, neque ullã afferet ſanitatẽ. Oportet. n. ꝑpetrata deli-
cta plãgere, & plãgẽda nõ ꝑpetrare. Nã q plãgit peccatũ, & ite-
rum admittit, quaſi lauat crudum laterem, quem quanto magis
abluit, tãto magis lutum facit, c. ille pœnitẽtiã, de pęn. diſt. 3. Et
Iſidor. de sũmo bono his verbis nrãm ſnĩam cõprobat. Irriſor eſt
nõ pœnitẽs, q adhuc agit, qđ pęnitet. Canis reuerſus ad ſuũ uo-
mitũ eſt penitẽs ad peccatũ. Multi. n. lachrimas indeſinẽter fun
dũt, qa incõſtãtia mẽtis, nõ peccati recordatione defleẽt. Inqt Eſa
ias, lauamini & mundi eſtote. lauať, & mundus eſt q peccata plã
git, & fiẽda iterũ non admittit. Lauať, & nõ eſt mundus, neq; ſa
nat, q plãgit q̃ geſſit, nec deſerit, & poſt lachrimas q̃ fleuerat, re-
15 petit. Et ſm Aug. in li. ſoliloqorũ, inanis eſt † pœnitẽtia, q̃ ſequẽs
culpa coinquinat, uulnus iteratũ tardius ſanať, & nihil proſunt
lamenta, ſi replicent peccata. Et ſm Greg. q amiſſa plangit, nec
tñ deſerit, pęnæ grauiori ſe ſubijcit, qa ipſam, quam flendo impe
trare potuit ueniã, cõtemnit. Dixit bozulã gladio ſcindendã, qa
16 nõ ſatis ẽ morbũ lauare exterius, niſi uniuerſa ſanies, & putredo
quæ intus eſt, excutiať. Et ꝑpea clamat Propheta, Scindite cor-
da ueſtra, non ueſtimenta ueſtra, oñdens cõtritionẽ cordis, q̃ in
eiuſdem ſciſſione intelligiť, & interiori dolore peccata remitti.
17 Cordis. n. laceratio uera eſt cõuerſio, uera penitentia. † Nã ꝯuer
18 ſio nihil aliud eſt, q̃ cordis undique uerſio. Tribus aũt † ſciſſuris
eſt bozula laceranda, quia dolor peccati, ſm Bernard. debet eſſe
triplex, acer, acrior, & acerrimus. Acer, quia Deum oĩum creato
rem offendimus. Acrior, quia patrem noſtrum cęleſtem, q nos
multipliciter paſcit, impugnauimus. Acerrimus quia iterũ pec-
cando crucifiximus redemptorem noſtrum, qui nos proprio re-
demit ſanguine, a peccatorum uinculis liberauit, & quia crude
litate dæmonum, & ab acerbitate gehennæ potenter eripuit. Et
ſi bozula tribus dilaniata uulneribus omnem putredinem non
euomuerit, iterum punge, ẽt ſi oportuerit ſpinis, lanceis, & alijs,
qbus ipſe Chriſtus ꝓ te punctus fuit in cruce. Cor. n. totum con
tritũ, & cõciſũ dẽt hr̃e peccator p̃ nimia anguſtia, dolore, ira, &
indignatione aduerſus peccata. Nec tibi tot puncturæ, tot uul-
nera, tot gemitus, tot ſuſpiria moleſta uidebunť, ſi Chriſtum in
cruce tot uerberibus ꝑcuſſum, tot plagis confoſſum, tot uulne-
ribus

ribus laceratũ, tot iniurijs affectũ, tua & nõ ſua culpa penden-
19 tem aliquantiſper cõtẽplaberis. Nam ſm Grego. nihil† eſt tã du-
rũ & aſperũ, quod æquo aĩo non toleretur, ſi paſſio dñi ad me-
moriã reuocetur. ¶ Gladio itaque .i. propria uoluntate ſcinda-
mus, corda noſtra laceremus, & in fruſtra partiamur, ſi a peſtife-
ra labe, ſi a crudeli Martis furore, ſi ab horrida fame liberari, &
præſeruari exoptamus. Si cor nr̃m oẽm ſordem exuerit & vnde-
que a malo a Deum cõuerſum fuerit, Deus ipſe ad miſericordiã
conuerſus nobis peccatorum noſtrorũ præſtabit indulgẽtiam,
quorum primò præparabat vindictam. ¶ Ad hanc ſciſſuram, &
contritionẽ nos per ꝓphetam inuitat dñs dicẽs, Conuertimini
ad me in toto corde veſtro, & ego conuertar ad vos libenter. in-
quit Amb. lib. de paradiſo, Dñs ignoſcit, prõptè indulget, & ma-
gis miſericordiã amat q̃ ſacrificium. ¶ Dixi emplaſtrum ſup im-
ponendũ, ſed quia æger infirmitatis dolore uexatus ſibiipſi non
20 põt opportunè mederi: & quia ſæpe ægrotans † oleum uirtutis,
& herbã ſalutis, uel ex ignorantia, uel ægritudinis impedimento
21 non dignoſcit. c. nullus, de pęni. diſt. 7. Quærendus† eſt ergo me
dicus, qui emplaſtrum conficiat, oleum virtutis, & herbam ſalu
22 tis edoceat. Is aũt† erit ſacerdos, qui ideo ſacerdos dr̃, quia ſacras
uirtutes docet. l. j. §. ſacerdotes. ff. de iuſti. & iu. Saluator. n. nobis
pollicitus eſt medicinam aduerſus peſtem medicorũ ſuorum .i.
ſacerdotum miniſterio. c. fi. de pę. diſt. j. Et propterea dixit lepro
ſis. Ite, oſtendite uos ſacerdotib. Lucæ 17. Non. n. ſufficit ſola con
tritio, niſi ſubſequatur oris confeſſio, d. c. fin. & c. oĩs utriuſq; ſe-
23 xus, de pęn. & remiſ. ¶ Quod ẽt † rõne probatur, nam peccator
peccando, tres perſonas offendit: Deũ eccleſiam, & proximũ. ni-
ſi ergo oĩbus trib. ſatisfecerit, venia dignus non erit. l. licitatio.
§. quod illicitè, ff. de publi. ſatisfit aũt Deo p ꝯtritionẽ eccleſiæ p
cõfeſſionẽ, proximo p reſtõnẽ. c. perfecta pęnitentia, de pęnitẽ-
tia, diſt. 3. ¶ Itẽ qui vult ingredi vitã, debet ſeruare mandata, Ab
eccleſia aũt mandat̃, ꝙ ſemel ſtatim in anno quiſque cõfiteatur.
d. c. oĩs utriuſque. ergo qui non cõfitet̃ mortaliter peccat, qa ec-
cleſiæ præceptũ contẽnit, c. 2. de mai. & ob. Et hac de cã gl. ſum-
ma, de pœ. diſ. j. & Hoſt. ĩ ſumma de pę. & re. §. quib. ver. illud aũt,
tenuerũt ſola cordis cõtritione Deo ſatisfieri, q verè cõtritis per
gratiam peccata dimittit. Dixit. n. Cananeæ & Magdalenæ, fides
tua te ſaluã fecit, uade & amplius noli peccare. Nec iſtis, & alijs
plurib. qb. peccata dimiſit, dixit oñdite uos ſacerdotib. Sed quia
contritus ꝯtẽnes p̃cepta ecclæ non confitẽdo cũ poſſit, mortal̃r
peccat: ꝯtritio p̃cedens ad ſalutẽ non ꝓdeſt, nã qui mandata ec-
24 cleſiæ cõtẽnit, verã contritionẽ non hr̃e cõuincitur. ¶ † Eſt ergo
neceſſaria cõfeſſio, qa eſt in p̃cepto. Et ſic iſti uolũt, ꝙ confeſſio
ſit de iure poſitiuo. Qđ expreſsè firmãt gl. & Aret. in ſumma de
pęn. diſt. 5. & Pan. in d. c. oĩs. vbi tñt, ꝙ Græci, q ſoli Deo confiten
tur in ſecreto, non peccant, qa cõſtitutio oĩs vtriuſq; ſexus non
fuit ab eccła Orientali recepta, ſicut nec lex ſacerdotib. ꝓhibẽs
matrimoniũ. ¶ Hæc tñ opi. a plurib. Theologis dãnat̃, tenentib.
confeſſionẽ eſſe de iure diuino, de quo per S. Thomã in 4. ſnĩa-
rũ, diſt. 17. art. j. & art. 2. cir. mediũ. & diſt. 21. q. 3. art. j. & diſt. 22. q.
2. art. 3. ad fi. Quod nõ diſcutio, qa ſiue p̃ceptũ Dei, ſiue eius Vi-
carij, oĩno nos Occidentales ligat. ¶ Vera ergo eſt nr̃a ꝓpoſitio,
peſtiferatũ oportere implorare auxiliũ medici .i. ſacerdotis, qui
emplaſtrum conficiat & morbo ſuperimponat. Qđ certè nõ po
terit ſuperimponere, niſi morbus ſibi fiat manifeſtus. Nã q ope-
rã medicãtis expectat, oportet ꝙ vulnus detegat, ut ait S. Seuer.
25 ¶ Sed quia ſacerdotũ alij† ſacra docẽt, alij ſacra miniſtrant, d. l. j.
26 §. ſacerdotes. Et† qa ſacerdotũ numerus in tm̃ creuit, ꝙ ſacerdo
talis auctoritas vileſcit in turba, c. j. de priui. c. legimus, 93. diſt. ut
ſciant ignari ad quẽ debeant ſacerdotẽ recurrere, opportunum
erit, ꝙ ego cui licèt immeritò, data fuit auctoritas ſacra docẽdi,
paucis admoneã ægrotantes, peſtilentiali morbo laborãtes, quẽ
& qualem medicũ ſibi debeant eligere, qualiter illi vulnera ſint
detegẽda. Deinde inſtruam imperitos ſacerdotes, quos libẽtius
deponerem, ſi poteſtas daretur, qualiter debeant huiuſmodi em
plaſtrum conficere, & qualiter debeant illud morbo ſuperim-
27 ponere. ¶ Circa primum, qa† de cõfeſſione tractamus, quæ eſt ſa
cramentum eccleſiæ, & eſt vnum de quinq; neceſſarijs, ſm gl. &
ſcriben. in c. veniens, de tranſa. recurrendũ eſt ad ſacerdotem, q
habeat auctoritatem miniſtrandi huiuſmodi ſacramenta, & po-
teſtatem dimittendi peccata. Hanc aũt facultatem tradidit Chri
ſtus oĩb. Apoſtolis, dum dixit, Accipite Spiritũ ſanctũ, quorũ re-
miſeritis peccara, eis erunt remiſſa, Io. 20. & ſic data fuit omnib.
28 Ep̃is repreſentantib. Apoſtolos. c. uidentes, 12. q. j. ¶ † Sed Papa
caput Epiſcoporum, & ipſi Ep̃i ſacramẽtalia, quę ſunt honoris,
ſibi retinuerũt: quæ uerò ſunt oneris, ſacerdotib. cõia eſſe volue-
runt, & utinam cõicaſſent, non abdicaſſent, nam qui communi
cat; partem retinet. l. fi. §. Lucius, ff. de leg. 2. Sed hodie Pontifices
temporalib. adeo inhærent, ꝙ de ſpiritualib. nulla eſt ſibi cura.
29 ¶ † Religioſi ergo mendicantes pauperrimi ſacerdotes ſoli ſunt,
qui confeſſiones audiunt, & ſoli ſunt, qui peccata populi come
30 dunt. Prælati† aũt bona pauperum deuorant, & niſi latũ ventrẽ,
inflataſq; genas oſtentent, ſe prælatos eſſe, & plenam prælaturę
poſſeſſionẽ adeptos fuiſſe nõ credũt. ¶ Sit ergo ꝯcluſio, ꝙ ſacer
dotes hñt ptãtem cõfeſſiones audiendi, & peccata dimittendi
¶ Circa q̃ cõcluſionẽ de pluribus contingit dubitari. Et primò
31 an† glibet ſacerdos poſſit pęnitentem abſoluere? Breuiter, licèt
glibet ſacerdos in ſua ordinatione, & inſtitutione recipiat hãc
ptãtem, tñ hæc poteſtas ligata remanet auctoritate legis, ut eã
ad actum non poſſit deducere, niſi a lege, uel a Papa, aut ab his,
ad quos ſpectat, data fuerit licentia. Quæro ergo, qbus a lege. de
tur hęc facultas? Rñdeo, datur proprio ſacerdoti, d. c. oĩs utriuſ-
32 que ſexus. Sed † quis dr̃ propriè ſacerdos? rñdeo presbiter paro-
chialis. item Ep̃s, cui tota diœceſis parochia eſt, c. licèt, & ibi no.
Pan. de feri. c. regenda, x. q. j. Item Archipresbiter eccleſiæ cathe-
dralis, qui in hoc eſt Vicarius Ep̃i. c. ad hæc, de offi. Archiepiſ. Itẽ
eadem rõne Vicarius generalis ipſius Ep̃i. Item legatus in tota
33 prouincia, & Papa in uniuerſo. Oĩum† enim dięceſanus eſt Pa-
pa, c. auctoritate, de priu. Item pęnitentiarij Papæ. cle. ne Roma
ñi, §. eo. aũt, de elec. & de iſtis eſt gl. magiſtralis in c. 1. de pœni. &
34 remiſ. lib. 6. Data ẽt eſt† ex priuilegio hæc ptãs fratribus Minori-
35 bus & prædicatoribus, c. dudum, de ſepul. Sed† hic dubitare qs
poſſet, an ad Minores, & p̃dicatores poſſit glibet recurrere abſ-
que licentia proprij ſacerdotis? Iſtam dubõnem mouet Fel. in c.
j. col. 6. de reſc. & reſpondet, ſe uidiſſe conſiliũ d. Andreæ Bentij
Aduocati conſiſtorialis, concludentis neceſſariam eſſe licentiã
proprij ſacerdotis. Nec ob. tex. in d. cle. dudum. in uerbo, labore.
quia illud priuilegium, ꝙ poſſint libere cõfeſſiones audire, intel
ligitur reſpectu ipſorũ religioſorum, q aliàs non potuiſſent uir-
tute ſui priuilegij confeſſiones audire, niſi obtenta licentia a ſa
cerdote parochiali, ſm gl. in cle. j. de priui. modò pp uerbum, li-
berè, poterunt abſque licentia. Sed ipſi parochiani non ſunt in
aliquo priuilegiati, ergo tenentur licentiam petere. Et ex hoc di
36 cit, ſe conſuluiſſe, ꝙ habentes priuilegium liberè eligendi cõfeſ-
ſorem, tenent̃ poſtq̃ elegerint denunciare ordinario loci, & ab
eo confirmationẽ obtinere. Non ob. uerbũ, liberè, qa intelligit̃
reſpectu electionis, non reſpectu confirmationis. qđ diligenter
notabis, quia plures ſunt, q ꝯ̃riũ obſeruant. Quãtũ tñ ad priui-
legium conceſſum Minorib. & prædicatorib. hodie declaratum
fuit, ꝙ ẽt ipſi parochiani non teneant̃ petere licentiam a ꝓprio
ſacerdote, ut in conſtitutione Eugenij 4. quæ incipit, Gregis no
bis crediti. confirmata per Nicolaum 5. In cõſtõne, quæ incipit,
37 Prouiſionis noſtræ. ¶ Poſſet etiam in dubiũ reuocari, an† ualeat
conſuetudo, ꝙ quilibet poſſit eligere ſibi confeſſorem abſque li
centia proprij ſacerdotis. Et dicendum eſt, ꝙ non, ut eſt caſus in
38 c. 2. de pęni. & remiſ. lib. 6. Inſup dubitatur, an† habentes priuile
gium cõfitendi, & abſoluendi poſſint cõfitentem abſoluere gñа
liter a qbuſcunque peccatis. Rõ dubitandi patet de ſe: deciditur
tñ, ꝙ non pñt abſoluere in caſib. Ep̃o, & Papę reſeruatis, d. c. 2. &
d. cle. dudum, §. p hnõi. Rõ decidendi fuit, quia in gñali conceſ-
ſione non ueniunt ea, quæ concedens in ſpẽ uериſil̃r non eſſet
conceſſurus, c. in generali, de reg. iu. Generalis. n. diſpõ, nunq̃ in
cludit Principi reſeruata, c. qđ ad tranſlationẽ, de of. leg. niſi in
caſu tradito p Fel. in c. quæ in eccleſiarum, col. x. & ſeq. de conſt.
39 Sed fortè quæris ſcire, qui† ſunt caſus Ep̃o reſeruati. Ego nõ poſ
ſem dare certam doctrinam, quia dependet ab eorum uolunta
te, & ex eorum ſtatutis. Aliqui tñ reperiuntur expreſſi in iure,
quos refert Hoſt. in Summa de pęn. & remiſ. §. cui confitendũ.
uerſi. nec in hoc. Et his uerbis denotantur.

Qui facit inceſtum, deflorans, aut homicida,
Sacrilegus, percuſſor, uel ſodomita.
Tranſgreſſor uoti, periurus, ſortileguſque.
Et mentita fides, faciens incendia, prolis
Oppreſſor, blaſphemus, hæreticus, omnis adulter.
Pontificem ſuper his ſemper detentus adibit.

Caſus autem Papales referuntur per Spec. tit. de lega. §. nunc o-
40 ſtendendum. ¶ In articulo tamen† mortis poſſunt fratres Mino
res, & cæteri habentes auctoritatem confitendi quemcunque
abſoluere, etiam in caſibus reſeruatis, ut in extraua. inter cun-
41 ctas, de priuile. ¶ Sed hic quæro, an† pœnitentiarij Papæ poſſint
etiam in caſibus reſeruatis abſoluere pœnitentem. Pro reſolu-
tione ſciendum eſt, ꝙ pœnitentiariorum quidam ſunt maiores,
& iſti poſſunt abſoluere in caſibus reſeruatis etiam Papæ. qdam
ſunt minores, & iſti pñt abſoluere ſolũ in caſib. reſeruatis Ep̃o,
ſm Car. ĩ cle. ne Romani, §. eo aũt ipſo, de ele. & iſti licèt poſſint
abſoluere a cenſuris latis per modum ſtatuti, non tñ pñt abſol-
uere a cenſuris latis in uim ſnĩæ, ſm Card. in d. §. eo aũt. Sed pe-
42 ne, † parochianus hẽt priuilegium eligendi cõfeſſorẽ, an poſſit
eligere unum fratrẽ Minorẽ, an uerò teneatur eligere aliũ ſacer
dotẽ habentẽ curam aĩarum, Gl. in cle. j. in uer. ſpãli, de priui. rñ-
det parochianum debere eligere ſacerdotem habentẽ curã ani
marum. Sed ꝯ̃rium tenet Hoſt. tit. de pœni. & remiſ. §. cui cõfi-
dum, uer. tu tñ. & Pan. in d. cle. j. Archid. in c. j. 16. q. j. & Iaſ. in l. ſi
quis per errorem, col. j. ff. de iuriſd. omn. iud. ¶ Sed quid ſi quis
43 † fuerit confeſſus ſemel in anno proprio ſacerdoti, an deinceps
poſſit ſine licentia confiteri alieno ſacerdoti, Pan. in c. qđ aũt,
44 de pęni. & remiſ. rñdet, ꝙ non, quia in foro† pęnitentiali laicus
nõ põt ꝓrogare iuriſdictionẽ iudicis nõ ſui ſine licentia ſupio-
ris,

ris,d.c. qđ aūt. Sicut nec clericus in foro iudiciali, c.significasti,
45 de foro cōpe. Sed pone, ꝙ† aliqs confiteatur ignoranter ei, qui
cōi existimatione reputabať sacerdos, & tñ non erat, an ualebūt
confessio,& absolutio? Gl. Inn. & *communiter* Cano.in c.dudum,
2.de ele.tenēt, ꝙ si hēbatur pro sacerdote, & tolerabať in quasi
possessione sacerdotij a superiore, tunc ualeant absolutio,& cō
fessio, ne aīa decepta remaneat, c. nonne, 8.q.4. sequit d.Ias.in l.
Barbarius,col.13. ff.de officio Præto.& dicit Pan. ꝙ pp fidem sa-
46 cramenti errātes saluanť. Sed quid si† ante obitum defectus po
testatis pueniat ad notitiam ꝯfessi, an dēbit ꝯfessionem iterare?
Ioan.And.tenet, ꝙ sic. Sed Pan.distinguit, aut confessus fuit ei,
qui nullam unq̄ habuit ptātē,& procedit opinio Ioan.And.aut
ꝯfessus fuit ei, q q̄nq; habuit ptātē, sed ex cā priuatus erat:& tūc
si tolerabatur in exercitio, non est necessaria reiteratio. Tutior
tñ est opin.Io.And.indistinctē, quā seqtur Ang.de Claua.in sua
Sūma, in uer.cōfessio. & ibi ponit decem casus, qbus reiteranda
47 est confessio, quos tu ipse uidere poteris. ¶ Quæro† insuper, an
rōne delicti delinquens sortiatur forum pœnitentiale in paro-
chia delicti, sicut sortitur forum iudiciale, c.fi. de foro cōpe. Istā
dubitationem resoluit gl.in c.placuit.16.q.j. dicens, ꝙ non seqř
Pan.in c.qđ aūt, de penit.& remis.& in c.j.de rap. assignans rōnē
diuersitatis inter forum iudiciale, & penitentiale. Nam in foro
iudiciali pena imponitur cā satisfaciendi Reipublicæ, quā scan
dalizauit pp delictū, iō sequitur forum illius Reipublicæ, in qua
deliquit. Sed in foro penitentiali imponitur pœnitentia cā satis
faciendi Deo, quē offendit, & qa hēt sacerdotem pprium loco
Dei, ab illo non ab alio dēt iudicari. Item intereſt pprij sacerdo-
tis cognoscere uultus suorum parochianorum. Eos.n.melius re
darguere pōt, qa ipsorum notitiā hēt. Qđ facit ꝯ eos, q q̄runt re
ligiosos ignotos, ut euitent uerecundiā, quā hñt in confitendo
proprio sacerdoti. Malè enim faciunt, qa uerecundia est maxi-
ma pars penitentiæ, c.quē penitet, de penit.dist.j. licēt istæ rōnes
sint pluasiuæ. Alia mihi uř rō posse assignari, qa si ratione deli-
cti quis sortiretur forum penitentiale, sequeretur maximum ab
surdum: nam si quis commisisset decem peccata in diuersis pa-
rochijs, teneretur cuilibet sacerdoti illius parochiæ confiteri, &
sic esset necesse, uel confessionem diuidere, quæ sui natura indi
uisibilis est, ut infra dicetur, aut decies integraliter omnia pec-
cata confiteri, qđ ēt inconueniens uř, quia, ut dicit Ang.de Cla
48 ua. lex si obligat† reiterare confessionem integram, & perfectā,
49 non obligat in foro animæ. Quæro etiam, an† sacerdos extra pa
rochiam possit suorum parochianorum confessiones audire, &
eos absoluere. Host.in Summa, de pę.& remis.§.cui confitendū.
determinat, ꝙ sic, quia absoluere, & cōfessiones audire, est iuris-
dōnis uoluntariæ, ergo extra diœcesim pōt exerceri, l.2.ff.de off.
procon.no.per gl.in c.nouit, de offi.leg.& istud sequuntur *com-*
50 *muniter* Cano. ¶ Sed ego aliquando† dubitaui, an deputatus a
proprio sacerdote in locum sui, qui Vicarius parochialis appel-
latur, etiam possit extra parochiam confessiones audire, & ab-
soluere? Vř ꝙ sic per ea, quæ scripsit Rota in tit.de offi. Vica.de-
51 cisio.fi.in antiquioribus. ubi uult, † qđ Vicarius Episcopi possit
conferre beneficia extra diœcessim. sequitur Gemi.in c.fi.de off.
Vicar.lib.6. Sed in contrarium facit, qđ uolunt Alber.Bar.Bal.
& cōiter Legistæ, in d.l.2.per illum tex.vbi concludunt, ꝙ habēs
iurisdictionem uoluntariam ab inferiore a Principe, non potest
eam exercere extra diœcesim, & territorium concedentis. Et in
specie Bal.infert ꝯ Rotam, ꝙ Vicarius Episcopi non potest insti
tuere præsentatum a patrono extra diœcesim. sequitur d.Philip.
Franc.in d.cap.fi. & Barb.in d.c.nouit, d. Ias.in l. sed si hac, §. fi.
ff.de in ius uoc. & d.Maria. Soc.in c.fi.in 6.articulo, char.10.de
52 foro competē. Et facit, quia† Notarius creatus a Rege non po-
test extra regnum conficere instrumenta, licēt istud sit uolunta
riæ iurisdictionis, secūdum Bar.in d.l.2.& in l. cunctos populos,
in 7.q. C.de summa Trin. & Rotam decisi. 291. sub rub. de fide
instrumen.in nouis. ¶ Ego in Vicario Rectoris teneo, quòd pos
sit audire confessiones, & absoluere, suos parochianos extra pa-
rochiam: quia ipse non habet hanc potestatem a Rectore, sed
uirtute ordinum sibi collatorum, a Rectore autem fuit exhibi-
ta materia tantum, unde sicut ipse Rector in illam materiam,
idest in subditos poterat exercere iurisdictionem uoluntariam
extra parochiam, ita poterit eius Vicarius, nam talis Vicarius
53 † auctoritate propria absoluit non auctoritate sibi delegata, se-
cundum Ang.de Claua.in sua Summa, uer. confessio, §.3. uersi.
sed nunquid. Et ideo habens priuilegium eligendi confessorem,
poterit confiteri extra parochiam, cui uelit. Ostendimus quos
debeat infirmus animarū medicos perquirere, nunc quales eos
54 esse oporteat discurramus. Confessorem † uita integerrimum,
scientia peritum, discretum, & modestum esse oportere statuit
Clemens in concilio Viennensi, ut legitur in dicta clem.dudū.
& exemplo eorum, quæ de medico corporum supra dixi, iustifi-
catur Clementis sententia. Ideo aliter non instabo. ¶ De uno so
55 sum quæro, an† quis debeat confiteri sacerdoti suo, quem scit es
se uirum sceleratum, & malæ uitæ? Respondetur, ꝙ non, sed tūc
ad religiosos recurrendum est habentes priuilegium liberè con

fitendi &c. ¶ Sed quid si uir ille malus sacerdos nolit licentiam
impartiri? Respondetur, sufficit tunc petere, secundum Panor.
in d.c.omnis vtriusque sexus, pro quo facit doctrina Bart.in l.si
cum dotem, §.eō autem tempore, ff.solu. matrimo. ¶ Sed quid
56 † si parochianus scienter confiteatur suo sacerdoti in disciplina
tò, & malorum morum, an confessio & absolutio pro sint con-
fitenti? Ratio dubitandi est, quia cum possit bonum confesso-
rem adire, conuincitur de negligentia in eligēdo confessorem.
57 Et † quia confessor existens in peccato mortali, nisi ipsum pœ-
niteat, mortaliter peccat absoluendo confessum, s̄m Bonauen-
turam in 4. sententiarum, quæstio. 19. & probatur in c.fi. de tem
po.ord. Nam iudicans, qui iudicandus est, seipsum condemnat,
§. item in euangelio, 3.q.7.& dę pœn. dist.4.c.j. ergo cessante ne-
cessitate peccat mortaliter, qui inducit suū sacerdotem existen-
58 tem in peccato ad sacramenta ministranda. ¶† Breuiter dicerē,
aut confessus sciebat pro ueritate sacerdotem esse in peccato,
& poterat alteri confiteri, & tunc credo quòd non sit tutus in
foro conscientiæ rationibus prællegatis, & quia nō potest alio
rum ægritudines sanare, qui seipsum curare nescit, ut ad Cicero-
nem scripsit Seruius Sulpitius. Non enim aliena delicta valet di
luere, quem propria deuastant, c.j. in fi.49. distin. Ideo Iudas, quia
iuit ad Phariseos, & reliquit Apostolos, nihil auxilij inuenit, sed
desperationis augmentum. Et ab ista sententia non uidetur dis-
59 sentire Pan.in d.c.omnis. dum † dicit, ꝙ confitens sacerdoti con
socio criminis, ut citius absoluatur, non est tutus. Benedictio
enim maligni sacerdotis in maledictionem conuertitur, & ora-
tio in peccatum, c.si qui sunt, 81. distin. Si autem ignorabat, uel
poterat cogitare, quòd sacerdos esset attritus, & delicti penitēs,
tunc ad salutem proderit confessio. faciunt quæ traduntur per
60 Pan.in c.vestra.de cohab.cler.& mul. vbi quærit, an † sit audien-
da missa a sacerdote existente in peccato? & distinguit, aut deli-
ctum est notorium, aut occultum, ut ibi per eum. ¶ Demonstra-
uimus succinctè quis, & qualis esse debet medicus facturus em-
plastrum, uideamus modò, qualiter ab infirmo sunt vulnera de-
tegenda? Istud exigeret longum tractatum: sed ne uidear falcem
61 ponere in alienam messem, paucis absoluam. Dicunt † Docto.
ueram confessionem sexdecim qualitatibus egere, quæ his uer-
sibus comprehenduntur.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, discreta, libens, uerecunda,
Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.

¶ Omnes tamen prædictæ qualitates non sunt de essentia, sed
quædam sunt de congruitate. Idcirco, ut scias, quæ sint de essen-
tia, & quæ non, eas omnes breuius, quo fieri poterit, explanabo.
62 ¶ Dixi simplex, id est † sine uerborum inuolucro, seu sine plica.
cle.sæpe.& ibi glo.in uer.simpliciter, de uerb.sign. Debet enim
pœnitens, ita clarè confiteri, ꝙ omnia & singula confessor ple-
63 nè intelligat: hypocrita† enim esse conuincitur, qui uerborum
tergiuersatione sua peccata leuigare contendit, c.quod quis, de
pœniten.distinct.j.in fi. ¶ Dixi etiam, simplex, quia debet pœni-
tens loqui per uerba clara, & expedita, non per uerba obscura.
64 † Sicut enim depositio testis obscura non releuat producētem,
c.cum clamor. de testibus.& not.per Bart.in l.ea quæ, ff.de con-
trahen.emptio. sic obscura confessio non releuat confitentem.
¶ Dixi, simplex, quia non debet pœnitens ambiguè, nec amphy
bologicè loqui, aliàs confessio simplex non est, cap.j.cum glos.
in uersic. simpliciter, de summa Trinita.& fide catholica. Sicut
65 † ambigua testificatio non probat, ita dubia confessio non iu-
uat, cap. in præsentia, de probatio, l.non hoc, C. vnde legitimi.
66 ¶ Dixi, † simplex, quia non debet, qui confitetur, loqui per ver-
ba exquisita, & subtili elegantia fabricata, ut confessor non in-
telligat, ut uerecundiam delicti urbis fucatis effugiat: & si aliter
faciat, non erit confessio simplex, cap.dilecti, cum glo.in uersic.
67 simpliciter. id est sine perniciosa subtilitate, de iudic. ¶ Dixi† sim
plex, quia non debet confitens morosè, & cum difficultate lo-
qui, nec expectare, quòd confessor ex gutture suo peccata arti-
ficiosè extrahat: quod si secus faciat, non erit confessio simplex.
§. sed quia, cum gl.in uersi. simpliciter. id est sine difficultate, In-
68 stitu.de fideicommiss.liber. Nā etiam † testis, qui morosè respon
det, & cum difficultate, suspectus habetur, cap.ponderet, 50.di-
stinct. traditur per Panor.in c.cum causam, col.7.de testibus.per
69 Fel.in proœ. Grego.in princip. ¶ Dixi, simplex, id est † sine mali
tia, iuxta uerbum domini. Estote simplices sicut columbæ. Ma-
litiosa enim confessio ad interitū ualet, nō ad salutē. Quid pro-
dest auaro cōfitenti se centena aureorum millia sub usuris mu-
tuasse, si ex malitia, id est ut diues uideatur, nō proposito pœni-
tendi, confiteatur? quid si homicida, ut strenuus appareat, deli-
ctum confessori manifestat? Amen dico uobis, receperunt mer-
cedem suam. Nam quàm sit graue crimen illorū, qui cum male
fecerint, gloriantur, nullus est, qui ignoret, c.quam graue, de ex-
cess.prælat. cōtra quos etiam Psal. clamitat, Quid in malitia glo-
70 riamini? ¶† Dixi denique, simplex, quia nihil impertinēs adden-
dum est, uel intermiscendum, aliàs confessio non foret simplex,

l.iubemus. ibi, nihil adiectũ sit,sed simplr, C.de appel.l.fi.& ibi
71 Bar.C.de dot.ꝑmis.c.fi.de testa.lib.6.Requiritur† scdõ, ꝙ sit hu-
milis.Nam peccator si reatum suum cognouerit,se oĩum uilissi
mum esse intelliget, & se monstrũ nõ hoĩem uidebit, ut Seueri
nus de consolatione,li.3. sapienter probat.pro quo facit text.in
c.si.n.inquit,de pęn. dist.2. Humiliabit ergo se pęnitens,qui pp
peccatum effectus erat seruus diaboli,c.non oĩs,qui dicit,3.q.7.
& exemplo publicani coram cõfessore non audeat oculos ele-
uare.Humiliari.n.nos oportet sub potenti manu Dei,ut nos li-
72 beret in tempore tribulationis, c.nulli,3.q.j.Item †genibus fle-
xis,& capite discooperto peccatorem se fore iudicabit, & scele-
rum suorum ueniam postulabit, c.sanè, de celebr. miss.Et licèt
Claua.in sua Summa,& plures alij teneant, ꝙ genuflexo nõ sit
de necessitate , sed de congruitate, tñ ego arbitrarer pęnitentiã
eius,q stando, uel deambulando,aut sedendo parẽ se exhibet sa
cerdoti,non esse fructuosam,neque uerã,& parum confitenti ꝓ
desse,qa q sine humilitate uirtutes cõgregat,quasi in uentũ pul
uerem portat,ſm Greg.quem refert gl.in cle.j.de relig.dom. Itẽ
humilis dẽt esse confessio,qa non dẽt,q confitetur,gloriari co-
rã confessore,ꝙ bis in sabbato ieiunet,ꝙ eleemosynas det,ꝙ iu
stum cor habeat . Temerariũ quippe est uirtutes dño polliceri:
nam si dixerimus , ꝙ peccatum non habemus,nos ipsos seduci-
mus,& ueritas in nobis non est.doleat ergo loquendo, seipsum
accuset,dicende cum Psal.Ecce in iniquitatibus cõceptus sum,
& in peccatis concepit me mater mea.Concludendum est ergo
in pęnitente humilitatem necessariam,qa nisi se peccatorem di
73 xerit,ueritas in eo non erit:& † ubi non est ueritas,ibi nulla põt
74 esse humilitas.22.q.2. c.cum humilitatis. Tertiò requiritur,† ꝙ
sit pura,idest sine dolo,c.pura,3.q.9.Debet.n.pęnitens confite-
ri recta intentione,nõ pp uanam gloriam.Sed aduerte,qa istud
satis includebatur in primo requisito,ut ibi ostendi. ¶ Quartò
75 †exigit,ꝙ sit fidelis,idest,ꝙ pœnitens confidat in Dei misericor
dia , & credat per pęnitentiam sibi peccata remitti , nam apud
Deum nullas patitur moras ueniæ cõuersio, c.multiplex,de pę.
dist.j. Et species hęresis est desperare de misericordia Dei,c.agno
uimus,26.q.6.Alij dicunt, ꝙ dẽt esse fidelis,idest uera:quia non
dẽt falsitatem immiscere,& delictum,qđ non fecit,confiteri.Et
potest utraque expositio tolerari, prima tamen magis cõuenit.
76 ¶ Quintò requiritur,ꝙ sit frequens,†idest toties resurgat ꝑ con
fessionem,quoties cecidit pp peccatum. Non solum septies,sed
septuagies septies delinquenti,si conuertatur ad pœnitentiam,
peccata donantur , Matthæi 18.& c.septies,de pœn.dist.3.Nam
quæ frequenti præuaricatione iterantur, sunt frequenti sñia dã
nanda,c.j.de pœnis. Sed an illico post commissum peccatũ de-
beat confiteri;dicam infra in 13.requisito. ¶ Quidam etiam di-
cunt eadem peccata frequenter esse confitenda, qa tanto faci-
lius qs cõsequitur gratiam remissionis , quantoq; magis pluribus
sub spe ueniæ turpitudinem confitetur,c.quem pœnitet,de pę-
ni.dist.j.Sed istud consilij est,& ad maiorem gratiam obtinendã
non autem præcepti neque obligationis , quia semel confitẽdo
dissoluitur delicti obligatio, & funiculus , quo ligatus tenebat,
disrumpitur, ergo amplius obligatio extincta reuiuiscere non
potest,l.qui res,§.aream,ff.de solu.c.si quis,de pœn.dist.7. Et di-
uina clementia peccata semel dimissa iterum in ultionem ueni
re non patitur,c.si illic,23.q.4. Et ꝙ sufficiat peccatum semel cõ
77 fiteri,deciditur in §.non ita,de pœn.dist.j. Sunt tamen† quidam
casus spãles,in quibus reiteranda est confessio,quos refert Host.
in Summa de pęni.& remi.§.an peccata semel cõfessa. quos nõ
prosequor,sed sublimitati Theologorũ discutiendos relinquo.
¶ Sextò debet esse nuda a uerbis palleatis, & obsturis, sed istud
abũdat,quia si simplex est,oportet, ꝙ ab omni uerborum inuo-
lucro fucatoque sermone sit nuda,vt s̃.abundè dictum fuit.Alij
dicunt,ꝙ debet esse nuda ab omni mendacio , & ab omni uela-
mento , quia ſm Aug.ueritas de terra , idest de peccatore orta
est,& iustitia de cęlo prospexit,idest a Deo data iustificatio pęni
tenti.Nam qui se excusat,a Deo accusatur:qui autem se accusat
excusatur.Ignoscimus(inquit dominus)ei,qui sibi non ignoscit
c.ueritas,de pęnit.di.j.¶ Septimò oportet,ꝙ sit discreta,idest cũ
78 iudicio facta,&†ideo impuberes , qui discretionem,idest animi
iudicium non habent,§.præterea.Inst.quib.non est permis.face
re testamentum . non tenentur confiteri nisi sint doli capaces,
qui cum sciant se errare,utique scire debent se emendare,c.j.de
delic.pue.Versatur autem discretio in pęnitente tam in eligen-
do sacerdotem , qui sciat soluere, & ligare,c.j.de pœn.dist.6.quę
79 in exprimendo,& confitendo peccata:quia non† debet manife
stare socios criminis, sed seipsum tantum accusare.Inquit enim
Psal. Delictum meum cognitum tibi feci. Dixit enim meum,nõ
consocij,c.fi.de pę.dist.j.Nunquam ergo nominabit personam,
cum qua peccauit, nisi necesse sit ad ostendendam peccati ma-
gnitudinem,ut si filia cum patre,uel filius cum matre peccaue-
rit secundum Richar.in 4.sententiarum,dist.17.articulo 3.q.ult.
80 †Item debet confessio esse discreta,idest diuisa,& separata.Ita.n.
exponitur in c.cupientes,§.ad hæc,de elec.lib.6.& in l.ex hoc iu
re,ff.de iust.& iur.Debet.n.confitens confessionem suam bene
ordinare, & eam saltem diuidere in septem partes, sicut sunt se
ptem peccata mortalia,non autem simul,& confusè omnia cõ
81 fiteri.¶ Octauò†dẽt esse libens,i. uoluntaria,ex quo sequitur,ꝙ
82 coacta confessio nihil prodest.Licèt†.n.uoluntas coacta.uolũ-
tas sit,l.si mulier,ff.qđ metus cã,c.maiores,in fi.de baptis. tamẽ
ubi reqritur absoluta uoluntas,ibi debet interuenire oĩmoda li
bertas,c.cum locum,de spõsa.omnis ergo coactio,siue p̃cisa sit,
siue conditionalis, impedit effectum cõfessionis sacramentalis.
83 Ex quo elicio,† ꝙ non est par iõ meriti,& demeriti:nam uolun-
tas coacta violentia conditionali demeretur,c.j.15.q.j.& tamen
non meretur.Vel aliter,confessio debet esse voluntaria,idest ad
finem ordinatum facta,non ad finem malum,& peruersum.Nã
84 uoluntas† non potest esse,nisi ad bonum:aliàs si ad malum de-
clinet,non est uoluntas , sed concupiscentia, ſm Pan.post gl.in
proę.Greg.in uersi.Rex pacificus, col.2.in fi.prin.seq. Nonò ue
recũda esse debet,quia qui erubescit pro Christo,dignus est mi-
sericordia.Dignus.n.est misericordia,qui spirituali labore petit
85 gratiam,c.quem pęnitet.de pęni.dist.j.Verecundia† enim signũ
est contritionis pęnitentiæ,nam uerecundia castigatam mentẽ
86 ostendit,l.j.C.de maiuma.lib.xj.& in adolescente† optimam spẽ
pollicetur,ut scribit Sene.ad Lucillum,lib.j. episto. ultima.Vel
87 debet esse uerecunda , quia † uerecundia delicti pœna est ma-
gna . Laborat enim mens patiendo, d.c.qnem pęnitet.Hac ra-
tione prohibitum est confiteri per interpositam personam , nã
qui per uos peccastis , per uos etiam erubescatis. Hac etiam
88 †ratione prohibitum est confiteri per scripturam, d.c.quem pę
nitet . Quod procedit etiam si peccator coram sacerdote uelit
scripturam legere , secundum Aret. & Fely.in c.de testibus col.
pen.de testibus reprobantes glo.in c.qualis,30.q.5.quæ contra-
89 rium tenuit. Mutus† tamen per scripturam, uel nutu,potest cõ
90 fiteri secundum Inno.in d.c.omnis.¶ An autem ignorans†idio-
ma possit confiteri per interpretem:uideretur, quòd sic, arg.l.j.
§.fi.ff.de uerbo.oblig.Contrarium tenent Theologi in 4.senten
tiarum, maximè Scotus quæst.ultima. quia potest confiteri per
91 signa,sicut mutus.¶ Decimò oportet,quòd† sit integra,& quòd
omnia,& singula peccata ꝯfiteatur. Nõ enim Deus nouit opus
92 imperfectum,c.si plures,de pœn.dist.3.¶ †Sed quæritur,an etiã
uenialia sint confitenda.gl.in c. unum orarium,in uer.quia fa-
cilè,25.distin.uidetur uelle,quòd non,tum,quia nullus pro ue-
93 nialibus damnari potest,tum† quia per orationem Dominicã,
per aspersionem aquæ benedictæ , per modicum ieiunium, uel
per eleemosynam dimittuntur, de consecra.dist.3.c. aqua,& de
pęniten.dist.4.c. de quotidianis, uel per extremam unctionem,
c.unico,de sacra unctio.Vel per Eucharistiam deuotè susceptã,
c.2.& c.cum omne,de consecr.dist.2. Vel per deuotam peccato
ris tonsionem, c. tres sunt, de pęni.distin. j. Vel per benedictio-
nem prælati,c.maledicam, & c.dictum,j.q.j.& no.in salutatio-
ne Sexti.¶ Sed Host.in Summa,de pęn.& remis.§.de quibus,di-
94 stinguit inter uenialia.nam† uenialium tria sunt genera,secun-
dum glo.in d.c.unum orarium,§.aliàs ea demum,in uersi.ligna.
Quædam enim sunt maiora,ut quæ iam in consuetudinem abie
runt. & hæc sunt confitenda : quia nullum est adeo ueniale , ꝙ
ex ꝯsuetudine non efficiatur mortale,d.c.unnm orarium,§.cri-
minis.Quædam sunt minora, & ista sufficit confiteri in genere,
d.c.de quotidianis.Quædam sunt minima,quæ in sola cogitatio
ne consistunt , & ad deliberatum consensum non perueniunt,
& ista delentur,& mundantur modis,quibus supra. ¶ Prædicta
uera sunt,nisi ex statutis suę professionis esset astrictus peccator
confiteri uenialia, uel nisi dubitet, an peccatum sit ueniale,uel
mortale,ut concludunt Theologi,maximè Claua.in sua Sum-
95 ma,§.confessio sacramentalis,uer.27. ¶† Integra etiam esse de-
bet respectu qualitatum criminis.Tenetur enim circunstantias
peccati exprimere,c. Deus qui, & c.omnis,§.sacerdos,de pœni.
& remis. Circunstantias dico, siue concomitantes siue allicien-
tes,c.j.de pęni.dist.5.Laudabile tamen est tacere circunstantias
quem speciem delicti nõ mutant, & audientem alliciunt ad tur
pitudinem,licèt delictum aggrauent. Item fatuum est confiteri
circunstantias , quæ ad grauitatem delicti nihil faciunt , secun-
96 dum B.Thomam , & cæteros,in 4.sententiarum.¶ † An autem
delicta nota confessori sint etiam confitenda? Videtur , quòd
non,quia rei demonstratæ frustra fit demonsttatio,l.j.in fi.ff.de
dote præleg,In contrarium est ueritas,quia delicta non sunt no
ta confessori , ut Deo , & iudici, nisi in foro pęnitentiali confi-
teantur, ergo sunt confessori in pęnitentia confitenda,cap.j. de
offi.ordi.& ibi Pau.l.illicitas, §.ueritas.ubi Bar.ff.de offi.præsid.
97 ¶ † An autem is,qui suppressit unum peccatum , teneatur ite-
rum omnia confiteri?Discordes in hoc sunt Doctores:sed omis-
sa relatione opinionum,illa est *communis*,quòd si confiteatur al-
teri sacerdoti , teneatur iterum omnia confiteri,secus si eidem,
secundum Arch.in cap. fina.in fi.de pœni.dist.3.Pan.in d.c.om
nis,in j.not.& in c. ex parte,eod.titu. Caueat tamen pœnitens,
ne diuidat confessionem ex malitia,ut quidam faciunt,qui con
siderantes magnam peccatotum suorum cõgeriem, erubescũt
omnia simul ꝯfiteri , & iõ partem uno tpe, partem alio tpe eidẽ

confitentur, nam talis confessio non prodest, qa non est pura,
98 & simplex, ut esse debet. † Vndecimò dēt esse secreta, si occulta
sint peccata. de pę. dist. j. c. non tibi dico, ut te in publicum ꝑdas
nam si peccatum occultum est, sufficit illud in notitiam sacer-
dotis referre, c. quem pęnitet, & c. seq. cā, & q̄st. aliàs fatuus repu
tatur, qui errorem suum publicè cōfitetur, c. ex literis, de diuor.
99 Exigitur† etiam, ꝙ sit secreta ex parte sacerdotis, qui non debet
cōfessionem reuelare, nam in foro confessionis mori debet pec
catum. Significatio. n. sacramenti cōfessionis est significatio oc
cultæ extinctionis peccati, unde qui reuelat, facit irritum sacra-
mentum, secundum Theologos, ideo dicit tex. in d. c. omnis. Ca
ueat omnino sacerdos, ne uerbo aut signo, aut alio quouis mo-
do prodat peccatorem, qđ si præsumpserit reuelare, non solum
a sacerdotali officio deponatur, sed ad agēdam pęnitentiam in
arctum monasterium detrudatur. ad idem text. in c. si sacerdos,
de pęn. dist. 6. ubi alia pęna de iure antiquo imponebatur, uideli
cet ultra depositionem cogebatur perpetuo peregrinari. Et in
100 tantum† secreta debet esse confessio, ꝙ si sacerdos producatur
in testem, poterit securè dicere se nihil scire, quia non scit, vt ho
101 mo, sed ut Deus, c. 2. & ibi no. Pan. de offi. ord. Nec† cogi potest
ab Episcopo testificari super his, quæ audiuit in confessione, c.
102 dilectus, de excel. præla. Et† si per Episcopum excommunicetur
non timeat censuras, quia non ligant, cum non sciat, ut homo.
Nec tenetur obedire Papę præcipienti, ꝙ sibi manifestet deli-
ctum confessatum in pęnitentia, secundum Pan. in d. c. dilectus.
103 quia † in hoc sacerdos est Vicarius Christi specialis ergo maior
est Papa Vicario generali, quo ad illam speciem, c. studuisti, ff.
de off. leg. etiam si Papa diceret illud recipere in confessionem,
quia nemo debet delictum alterius in pænitentia confiteri, ut
104 supra dixi. ¶ † Sed quid si sacerdos receptus in testem reuelaue-
rit peccatum sibi ab altero in pænitentia confessum, an eius te-
stimonium fidem faciat? Respondeas, ꝙ non, quia alter non fuit
illi confessus, ut homini, sed ut Deo, secundum Bald. & Pau. de
Cast. in l. Archigerontes, C. de epis. aud. quem sequitur Fel. in c.
105 j. col. j. de except. ¶ † Sed quid si aliquis existens post parietem,
uel a casu pertransiens audiuerit confitentem in pænitentia sa-
cerdoti, an ipsius testimonium probet aliquid contra confes-
sum? Tindarus in suo dialogo de testi. char. 20. determinat, quòd
non, sequitur Fely. in d. c. j. Istud dictum urgenti ratione nō fun
datur, quia audiens a casu, non audiuit, ut Deus. Et licèt audi-
uerit confitentem in foro pęnitentiæ coram Deo, hoc solum nō
uidetur tollere fidem dicto testis aliàs integri. Sed honestum ui-
detur, ꝙ tali non credatur, ne detur occasio malis sacerdotibus
supponendi testes post parietem, qui audient, & postea reuelēt.
¶ Ex præmissis redditur dubitabile dictum Bar. in l. j. §. huius, ff.
106 de iust. & iure. ubi Bar. dicit, ꝙ† sacerdos, quia est persona publi-
ca, potest stipulari pro absente restitutionem usurarum. Quæ sti
pulatio prodest absenti, cui usuræ extortæ fuerunt, nam istud ui
detur falsum, cum non credatur sacerdoti de confessatis in pę-
nitentia, & hac ratione motus d. Ias. ibi dixit dictum Bar. non es
se uerum. Sed tu dicas, ꝙ dictum Bar. est uerissimum. in primis
potest procedere, qn̄ sacerdos stipulatur extra pęnitentiam. Vel
pōt intelligi, qn̄ aliqs in pęnitentia cōfitetur delictū notorium,
& promittit sacerdoti stipulanti pro absentibus illis satisfacere.
Ita ptobat tex. alleg. ꝑ Bar. in c. q̄q̄, de vsuris, li. 6. q loquitur in vsu
rario manifesto. Et ſm legem allegatam dēt intelligi dictum Do
cto. ſm Bar. in l. in ambiguo, ff. de reb. dub. Vel intelligendo di-
107 ctum Bar. gn̄aliter, rn̄deas, ut statim subijciam. † Sit ergo cōclu-
sio, ꝙ non creditur sacerdoti testificanti de his, quæ sibi dicta
fuerunt in pęnitentia. Fallit in casu notorio, per ea quæ statim
dixi. Fallit scđo in causa mr̄imoniali, ſm gl. sing. in c. tua nos, in
uerbo, constiterit, de spōsa. quam ad hoc dixit singularem Lud.
Ro. in l. si non speciali, C. de testa. seqtur do. Ias. in d. §. huius stu-
dij, & in l. patre furioso, col. 3. ff. de his, qui sunt sui, uel alieni iu-
ris. ubi dixit, ꝙ nullus Canonistarum unq̄ ponderauit dictā gl.
Sed certè nullus Canonista unq̄ eam ponderauit, qa illa gl. non
dicit hoc, neque sensit: nam illa gl. loqtur in foro pęnitentiali, in
quo cuilibet est credendū, c. significasti, de homici. Sed quantū
ad forum fori, mihi ur̄ illa gl. ꝙ uelit ꝯrium. Et istud uoluit Papa
in d. c. tua nos, qui rn̄det cuidam Ep̄o in foro fori, qualiter tibi
constiterit, non uidemus. quasi dicat, de animo, & proposito in
mente retento, non uidemus qualiter tibi cōstare possit. quasi
dicat, nullo modo pōt tibi cōstare, ꝙ falsum esset si ꝑ cōfessionē
sibi factam in pęnitentia constare sibi, ut iudici potuisset. Ter-
108 tiò fallit, si† accedat consensus eius, q fuit in pn̄ia confessus, nā
de ipsius scīa pōt sacerdos reuelare cōfessionē, c. significasti, de
adul. ubi Pan. & alij no. & ista est *communis* opi. ſm Fel. in c. testi-
monium, col. xj. de testi. qcqd dixerit Claua. in sua Summa, q ꝯ-
riū tenet, & malè. Dēt tn̄ aduertere sacerdos, ne sociū criminis
manifestet, ut dr̄ in d. c. significasti, in uer. nomen adulteri cęlās,
& in istis terminis procedit dictum Bar. in d. §. huius studij. nam
pænitens ur̄ dare licentiam sacerdoti stipulanti pro absentibus
109 eisdem stipulationem reuelandi. ¶ † Sed hic insurgit dubitatio,
an credendum sit dicto sacerdotis attestantis se habuisse licētiā
reuelandi, si illa negaretur? Istā dubitationē resoluit Lap. alleg.
94. dicens standum esse dicto sacerdotis, quantum ad euitādam
pęnam d. c. oīs utriusque sexus. seqtur Fel. in c. j. col. j. de excep.
110 † dicēs credēdum esse dicto sacerdotis asserentis absoluisse ex-
cōicatum ante mortem, quantum ad euitandum pęnam, cle. j.
de sepul. Bene facit, qđ decidunt Host. & Pan. in d. c. omnis. ubi
111 concludunt, † standum esse dicto sacerdotis negantis se audiuis
se reuelata in confessione, quantum ad euitandam pœnā illius
canonis. Ego arbitror, ꝙ ista decisio Lapi debeat sanè intelligi,
uidelicet quando tertius negat sacerdotem habuisse licentiam.
Secus si confessus negaret, aliàs pęna dicti cap. omnis, esset ludri
biosa, qa esset in facultate sacerdotis illam euitare, dicendo sem
per se habuisse licentiam, qđ dicendum non est, ſm Pan. & Fel.
112 in simili, in c. inter cæteras, de rescrip. † Item aduerte, in quantū
supra dixi, ꝙ magis creditur sacerdoti dicenti se audiuisse extra
confessionem, quàm dicenti dixisse in confessione, quia uerum
est, nisi ex coniecturis posset iustificari ꝯrium, ſm dn̄m Card. in
d. c. omnis. inferens, ꝙ si ille esset proprius sacerdos, & peccatū
esset alij occultum, probaretque dicees se dixisse in cōfessione,
se fuisse illi confessum, tunc ſm eum posset sacerdos subijci tor-
turæ iuxta formam c. cum in contemplatione, de reg. iu. Quar-
113 tò fallit, si† sacerdos egeat prudentiori consilio, tunc pro consi-
lio obtinendo persona non nominata poterit peccatum reue-
114 lare. d. c. omnis, & c. officij, eod. tit. † Quintò sacerdos in genere
poterit peccatum reprehendere exemplo Christi, qui reprehen
dit Iudam dicendo, unus uestrum me traditurus est, c. si sacer-
dos, de off. ordin. Caueat tn̄ confessor, ne taliter loquatur, ꝙ de
115 persona peccatoris possit apparere, d. c. omnis. ¶ Sed quid† si ali
quis confiteatur uelle interficere Titium, dicendo se non posse
resistere uoluntati, an istud sacerdos possit reuelare. Quidam, vt
refert Arch. in c. sacerdos, de pœn. dist. 6. tenent, ꝙ non. Sed ꝯriū
tenent Inno. & Pan. in d. c. omnis. quia hoc peccatum non dr̄ de
tectum in pœnitentia, cum peccator non habeat contritionē.
Item quia est committendum, non commissum: unde ad impe-
diendum debet posse reuelare. Imò Claua. in sua Summa uult,
ꝙ sacerdos teneatur reuelare sub pœna peccati mortalis, ut ob-
uietur scandalo, & malo futuro. Sed Card. in d. c. omnis, credit li
cere, & dr̄e reuelare, dumtamen non prodat peccatorem. Et si
uidet fieri non posse, quin reuelando peccatum committendū,
non etiam reuelet peccatorem, dicit Card. sacerdotem dr̄e om-
nino tacere. Quæ opinio placet, quando confitens se hr̄e animū
interficiendi Titium rogasset sacerdotem, ut oraret Deum pro
eo ad finem, ut ea uoluntas auferatur ab eo; tunc quia aliquod
signum contritionis ostendit, non crederem licere sacerdoti no
minare peccatorem, aliàs starem opinioni Inno. & sequacium.
Sed quid si quis confiteatur laico, qđ licet aliquando, putà in ca
116 su necessitatis. An laico licebit† reuelare cōfessata? Cano. respō-
det *communiter*, ꝙ non, quia etiam ipse scit, ut Deus, nō ut homo.
Ex quo sequitur, ꝙ etiam ipse cogi non posset super his testifica
117 ri, per ea quæ supra dixi. † Sed quid si reuelarit, qua pęna ueniat
puniendus? Dubitatur, qa pęna d. c. oīs. per omnia non conue-
nit laico. Ideo Inn. & Card. respondet, ꝙ est mulctandus pęna ar
bitraria, arg. c. de causis, de offi. deleg. Insuper quæro de quæstio
118 ne, quam uidi in facto. † Mæuius peregrè profecturus deposuit
certam pecuniarum summam penes Titium, cui fecit apochā,
per quam constabat, ꝙ si idem Mæuius peregrè moreretur, ꝙ il
lam pecuniam donabat eidem Titio. Mortuo Mæuio in pere-
grinatione, Titius ostendit dictam apocham Sempronio amico
suo, petens ab eo, ꝙ sub sigillo confessionis omnia secreta tene-
ret: promisit Sempronius, quia dicit se pro certo scire, ꝙ illa est
apocha scripta, & subscripta manu dicti Mæuij, quæsitum fuit,
an stante monitorio generali publicato ad instantiam uenien-
tium ab intestato ad hęreditatem dicti Męuij teneatur Sempro
nius reuelare dictum depositum. Vr̄ prima consideratione di-
cendum, ꝙ sic, quia scit Titium habere penes se dictas pecunias
ergo parere debet monitorio iuridice proposito, c. is qui cum fu
re, de furt. c. dilectus, & utrobique Pan. de excel. præla. aliàs non
propalando, duo delicta committit. Primum inobedientiæ, qa
non paret suo superiori, c. 2. de maio. & obe. secundum falsitatis
119 quia tacens† ueritatem falsum committit, sicut si falsum diceret
c. j. de crim. fal. l. qui testamentum, ff. de fal. Nec ob. si dicatur, ꝙ
Sempronius habuit sub sigillo confessionis, quia licèt sibi dictū
sit in secreto, & sub sigillo confessionis, non tamen sibi fuit re-
uelatum, ut Deo, sed ut amico affini, quo casu dicunt Inn. Card.
120 Pan. & alij in dicto c. omnis, quòd† talis amicus potest cogi testi
ficari, quia aliud est sigillum confessionis, aliud sigillum secreti,
& idem tenet Panor. in d. c. si sacerdos, & in c. dilectus, & ita per
plura firmat Fel. post Panor. in c. intimauit, de testi. & ita etiam
consuluit Card. consilio 38. Quidam habens unum filium. ¶ In
121 † contrarium, quòd non teneatur reuelare facit, quia sciens a-
lium iustè, & debito iure rem detinere, non tenetur reuelare, se-
cundum Claua. in sua Summa, §. furtum, uersiculo 41. & licèt
122 ipse non dicat, satis probatur: quia † edictum contra detinen
tes debet intelligi de detinentibus iniustè, aliàs esset noto-

riè iniquum, & iniustum, & contineret manifestum iuris errorem, quo casu non ligat, c. per tuas, de sent. excom. c. uenerabilibus, §. pen. eo. titu. lib. 6. c. cum contingat, ubi Pan. in pen. no. de off. deleg. c. ab excommunicato, de rescrip. Sed in casu præsup posito Titius licitè detinet hanc summam sibi causa mortis donatam, ergo &c. Et dato ꝙ huiusmodi scriptura fortè non ꝓbet in foro fori, tamen in foro poli, & in foro cōscientiæ, de quo quæ
123 ritur, † omnes qui habet uoluntatem defuncti pro se, licet nō solennem, potest sibi relicta retinere, secundum Inn. & Cano. in c. quia plerique, de immu. eccl. quem sequuntur Bar. Alex. & Moder. in l. nemo potest. ff. de lega. j. ¶ Secundò pro hac parte facit,
124 quia † edictum in genere contra sciētes, intelligitur de his, qui probare possunt, quod ipsi sciunt, & denunciare iubentur, c. placuit, 6. q. 2. c. si peccauerit, 2. q. j. c. plerunque 72. q. 6. glo. in c. si sacerdotes, de pœ. dist. 6. & ita in specie concludit Card. Alex. post gl. in c. nerui. 13. dist. allegans idem tenere S. Thomā. & idem te-
125 net Claua. in sua Summa, §. denunciatio, uer. fi. nam † boni uiri tacent, qđ probare non possunt. d. c. plerunque. Bene facit quod
126 decidit Fel. in c. de cætero, §. fi. de re iud. † Vbi concludit, ꝙ constitutiones Episcopi, vel Papæ mandantes quibuscunque scientibus aliquem tenere & possidere beneficium cum simonia, ut debeant propalare sub pęna excommunicationis latæ sententiæ,
127 non ligāt scientes, qui non possunt fidem facere. Et sciens, † proditionem tractatam contra Principem, quam probare non pōt, si taceat non incidit in pœnam l. quisquis, C. ad leg. Iul. maiesta. secundum Ang. in tract. malef. & istam partem in casu præmisso latius consulendo comprobaui. ¶ Ad contraria respondebam. ad primum, ꝙ sit parendum præcepto superioris, patet solutio, quia præceptū non intelligitur emanatum contra detinentes iusto titulo, nec contra scientes detentionem, quā probare non
128 possunt. Non † obstat, ꝙ sit falsarius, qui tacet verum, quia concedo in eo, qui iurauit dicere veritatem, in alijs, non secundum gl. in c. ne quis arbitretur. 22. q. 2. per quam ita dixit do. Ias. in l. j. in fi. ff. si ex noxa. cau. aga. ¶ Non obstat decisio Innoc. & sequacium in d. c. omnis. quia concedo, ꝙ requisitus, vt ferat testimonium, tenetur dicere, quæ sibi dicta sunt sub sigillo secreti, sed tamen non tenetur denunciare. Aliud enim est denunciare, aliud testificari. ¶ Duodecimò requiritur, ꝙ sit lachrymabilis ex corde, ut s. dixi: nam uera pœnitētia est dolor cordis & animæ amaritudo, c. ecce, de pœnit. dist. j. Rugiebam, inquit Psalm. a gemitu
129 cordis mei, de pœn. dist. 3. c. ille Rex. ¶ Decimotertiò † accelerata esse debet, quia nescimus qua hora dn̄s noster uenturus sit. Et quis scit, an adijciant hodiernæ crastina uitæ, Tempora Dij superi? Acceleret ergo peccator, nec expectet, quando peccare non potest. Arbitrij quærat libertatem, ut delere possit commissa, non necessitatem. Quem. n. morbus urget, & pœna terret, ad ueram uix uenit satisfactionem, ſm Augu. in lib. de pœnitentia, transumptiuè in c. nullus, de pœn. dist. 7. Si tamen ultimam necessitatem constitutus ad Deum cōuertatur per contritionem & confessionem, Deus conuertetur ad eum: quia quacunq; hora ingemuerit peccator, amplius (inquit Dominus) iniquitatum eius non reminiscat, sed vt dicit Aug. vix est, ut ad ueram perueniat pœnitentiam. Meritò Aug. dicere solitus erat, nō dico tibi, damnabitur; sed nec dico saluabitur. Vis ergo a dubitatione re solui, uis a peste præseruari, age pœnitentiā dum sanus es: si hoc agis, dico tibi, ꝙ securus es, quia pœnitentiam egisti, quādo peccare potuisti. si autem uis agere pœnitentiam quando iam peccare non potes, te peccata dimiserunt, non tu illa, c. si quis, de pœ
130 nit. dist. 6. Et † propterea statutum fuit, ꝙ quilibet teneatur semel in anno confiteri, d. c. omnis. Monachi autem tenentur confiteri singulo mense semel saltem, clem, ne in agro. §. sanè, de sta. reg. Ex quo apparet, peccatorem non teneri illico post commissum reatum illum confiteri. Sunt tamen quidam casus, in quib. data opportunitate tenetur statim confiteri, quos refert Claua. in sua Summa, §. confessio sacramentalis, uersic. 30. ¶ Decimoquartò fortis esse debet aduersus uerecūdiam, quæ peccatori ta-
131 citurnitatem imperat. l. fi. ff. de fur. Hęc † enim verecundia, secundum Phil. 4. sententiarum non conuenit uiris. ¶ Decimoquintò
132 † accusans, & non excusans, ut dixi in sexto requisito. Accusans, scilicet seipsum, non alios, ut faciunt loquaces fœminæ, quæ uicinarum errores una cum suis enunciant, & malè, ut in 8. requi-
133 sito deduxi. ¶ Vltimò debet esse parata parere. Nam † pœnitens debet exhibere se paratum ea facere iubente sacerdote pro recipienda uita animæ, quæ faceret pro euitanda corporis morte, & ea facere immortalis futurus, quæ faceret pro differenda morte
134 moriturus. c. consideret, de pœn. dist. 5. Datum enim † est a lege sacerdoti arbitrium iniungendi pœnitentias, c. mensurā, de pœnit. dist. j. c. tempora pœnitudinis, 26. q. 7. & ei concessa fuit potestas dispensandi contra canones pœnitentiales, ſm Pan. in c. at si clerici. §. de adulterijs, col. 2. de iudicijs. Qui debet arbitriū suum regulare ſm arbitrium boni uiri, & ex causa dispensare. Et dixit
135 Pan. in c. Deus qui, de pęnit. & remissio. ꝙ † sacerdotes dn̄r comedere peccata populi, quia eorum orationes & bona opera valent ad remittendam pœnitentiam peccatorum, c. ipsi sacerdo-
136 tes, 2. q. j. ¶ Sed quid † si sacerdos iniquè arbitretur, uel sine causa dispenset, an confessus erit tutus quò ad Deum? Gl. in c. mensuram, de pęnit. dist. j. quam sequitur Pan. in d. c. Deus qui, distinguit, aut confessus credebat cōfessorem esse peritum, & erat paratus suscipere iustam pœnitentiam, & tunc excusatur. Aut sciebat eum esse ignorantem, & tunc peccata dimissa erunt, sed perficiet in purgatorio condignam pęnitentiam. Idem tenuit glos. in extrauag. antiquorum, in uer. confessus. quæ tenet confessum fore absolutum quò ad pœnam æternam propter fidem sacramenti, licèt teneatur in hoc sæculo, uel in purgatorio, facere debitam pœnitentiam. ¶ Aduertat ergo sacerdos, qualiter arbitretur. Melius enim est redargui de misericordia, quàm de sæuitia: nam si graue pęnitentiæ pondus imposuerit, aut pœnitens reijciet pœnam, aut suscipiens, dum sufferre non potest, scandaliza-
137 bitur, & magis ad peccata pronus erit, c. alligant, 26. q. 7. ¶ † Nec austeri sint sacerdotes in pœnitentia iniungenda, ut iusti appa-
138 reant; sed talem † imponant, qualem præsumant peccatorē pos-
139 se peragere. c. 2. de pen. & remis. vnde † reprehendendus est, qui iniungit pœnitentiā peccatori, quam verisimiliter arbitrari potest eum non facturum, c. pœnitentrs, 50. dist. quam ad hoc nor. Fel. in c. scribebam, de præsump. Ideo considerabit ætatem confitentis, d. c. tempora plenitudinis. qualitatem ipsius, an delica-
140 tus sit, an robustus, c. Deus qui, de pœnit. & remis. & ad † contritionem diligenter aduertet, quia posset esse tanta, ꝙ absolui posset contritus & confessus absque ulla satisfactione exterioris pęnitentiæ, secundum glo. in c. baptismi uicem, de consecr. dist. 4. & extrauag. antiquorum, de pœn. & remis. Hostien. & Pan. in d. c. Deus qui, & Archi. in d. §. si ergo, 25. q. j. qui dicit se audiuisse a Theologis, qui melius sciunt, quàm iuristæ, quòd tanta posset esse peccatoris contritio, quòd propter maximam creatoris misericordiam peccator absque ulla pœnitentia exteriori, & pœna
141 purgatorij vitam ęternam consequi poterit. ¶ † Sed quid si sacerdos fuerit iniquè arbitratus, an poterit arbitriū reuocare, & aliā iniungere pœnitentiam? Videtur ꝙ sic, argum. l. quod iussit. ff. de re iudic. In contrarium facit tex. in l. iudex posteaquàm, ff. eo. titu. ¶ Reperio gloss. in cap. quod super his, in uersic. impotens. quam ibi sequuntur dom. Anton. Pan. & *cōiter* alij, de uo. & uot. redempt tenere, quòd possit reuocare, & pœnitentiam commu
142 tare, & sic sententia † confessoris uidetur interlocutoria, quia potest reuocari, d. l. quod iussit. nam etiam in foro fori pœna potest auctoritate Principis commutari. l. acta, §. de amplianda. ff.
143 de re iud. Quinimò † absente confessore posset confessus nō ualens facere iniunctam pœnitentiam, propria auctoritate illam commutare, cap. licèt, ubi Hostien. & Panorm. de pœniten. & re
144 missio. Nec † potest sacerdos exigere cautionem a pęnitente de adimplendo pœnitentiam, ad quam peragendam monēdi sunt peccatores, non cogendi, cap. fi. de tempo. ordi. nisi pœnitentia publica imponatur pro manifesto peccato, tunc exigi poterit a peccatore pœnalis cautio, secundum Panormitanum, in c. literas, per illum textum, in pen. nota. de præsump. Et licèt iudex suspectus possit recusari. l. apertissimi. C. de iud. cap. cum non speciali, & cap. postremò, de appell. cap. quod suspecti. 3. q. 5. tamen
145 in † foro pœnitentiali, ubi de pœnitentia iniungenda tractatur non potest sacerdos, ut suspectus recusari: quia si maiorem, quàm debeat, pœnitentiam imponat, utile erit animæ peccatoris, si eam peragat: quod si peragere nō possit, illam peragat quā ferre potest, secundum Gem. in cap. quia plerique, de offic. ordi.
146 lib. 6. inferens post Arch. quòd † Inquisitores non possunt recusari, tanquàm suspecti, quando agitur, ut imponatur pœniten-
147 tia pro peccato. † Et ubi agitur de imponenda pœnitentia, ordo iuris, & iudiciorum solennitates omitti possunt, cap. cum l. & A. ubi Fel, colum. 3. uersicu. nota. 4. post Panor. de re iudi. ¶ Sed iam satis arbitror patere qualiter vulnera sint detegenda. Nunc operæpretium est demonstrare oleum uirtutis, & herbam salu-
148 tis. Optimi † mores sunt oleum uirtutis, Matthæi 25. Prudentes virgines acceperunt oleum in uasis suis cum lampadibus. Oleū, id est candidos mores in uasis suis, id est in cordibus suis, cap. j.
149 de sacr. unct. ¶ † Eleemosina autem est herba salutis. Sicut enim in præceptis medicinæ, medicamentum quidem herbas multas accipit, unam autem dominatissimam. Sic in pœnitentia cæteris potentior, & dominatior est herba, quam eleemosinam dicimus: unde scriptura diuina inquit, date eleemosinam, & omnia munda uobis erunt, cap. medicamentum, de pœniten. distinc. j. Ex his oleo & herba commixtis conficitur emplastrum. Non. n. infirmo sat esset eleemosinis vacare, si multis iniustitijs deseruiret, uel fortè linguam in detractionibus exerceret, aut alio uitij genere animam macularet. cap. citius, de pœnit. distinct. 2. Ambo autem vnita, & simul incorporata optimum faciunt medi-
150 camentum. ¶ † Vniuntur autem, & incorporantur ieiunio,
151 quod mētem eleuat, uirtutem largitur & præmia. ¶ † O sacrum ieiunium, o abstinentia uirtutum triumphatrix & Regina, tu demones comprimis, tyrannos confundis, fortissimos ferarum ungues excludis, leonum ora contundis. Magna est ieiunij, & speciosa militia, secundum Ambros. ieiunium mentes purgat,

sensum

sensum subleuat, carnem spiritui supponit, cor contritum facit humiliatum, concupiscentiæ nebulas dissoluit, libidinem extinguit, castitati lumen portat, verbositatem non amat, humilitatem commendat, hominibus denique præstat vitam beatam, secundum August. Vniuntur etiam & incorporantur domini timore, qui mortem & pestilentiam non seruãtibus mandata minatur. Vnde alta voce cantat Psalm. Initium sapientiæ est timor Domini. Vel cogitatione mortis uniuntur. Recordare nouissi-
352 ma tua, & in æternum non peccabis. assidua † enim mortis meditatio, summa est philosophia. Mortis commemoratio omnia mundana ostendit esse uana.

Quid pius Aeneas, quid diues Tullus, & Anchus?
Puluis & umbra sumus.

Dicas quæso, (inquit Bernar.) ubi sunt amatores huius mundi, qui ante pauca tempora nobiscũ fuerunt? Considera quid sint & quid fuerint, nihil ex eis remansit, nisi cineres, & uermes: homines tamen fuerunt, sicut tu, comederunt, biberunt, riserunt, duxerunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferos descenderunt. Quid profuit breuis lætitia, inanis gloria, mundi potentia, carnis uoluptas, falsæ diuitiæ, magna familia, mala concupiscentia? ubi risus, ubi iocus, ubi iactantia, ubi arrogantia? De tanta lætitia, quanta tristitia, post tantam uoluptatem, quanta miseria; nihil eis accidit, quod tibi accidere non possit, quia homo es, homo de humo, & limus de limo. ¶Iam, ut arbitror, cognoscitis oleum uirtutis, & herbam salutis. Iam, ut credo, didicistis incorporare emplastrum. Restat, si vultis a peste liberari, quòd super apostema emplastrum imponatis, non amouendum donec in hac infirmitatum ualle permanseritis. Persiste, ait Augusti. & bonam uitam, quam accepisti, tenere non desinas, propositum bonæ uitæ conserua iugiter: nam qui perseuerauerit usque in finem, saluus erit, Matthæi 10. Qui autem emplastrum istud a se amouerit, proculdubio peribit. Niniue, prædicante Iona, meruit ueniam. Sed quia iterum ad uomitum rediit, passa est ruinam, cap. sicut, de pœniten. distinct. 3. Agamus itaque pœnitentiam, conuertamur ad dominum, qui sanat contritos corde, & ipse liberabit nos a peste, nec amplius patietur flagellum appropinquari tabernaculo nostro. Longitudine dierum replebit nos, & tandem si manserimus in Christo, & uerba sua seruauerimus, videbimus gloriam Dei, & Regnũ possidebimus paradisi. Vbi sensus, amicitia, concordia, plena potestas, pax secura, decus & gaudia sunt animabus. Et ubi corpora Sanctorum fulgebunt fortia, pulchra, libera, sana, sita, sine fine manentia læta, de pœniten. distinct. 4. cap. si ex bono, §. denique, & §. fina. Laus Deo, & eius immaculatæ genitrici, cuius intercessione dignetur omnipotens & misericors Deus nos a peste, & omni malo defendere.

FINIS.

Series Chartarum.

A B C D E F G H I.

Omnes sunt Quaterniones, Præter I, Duernionem.

i 18990629

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm